SANCTI BONAVENTURÆ

S.R.E. EPISCOPI CARD. ALBANENSIS

OPERA OMNIA

TOMUS UNDECIMUS.

SANCTI BONAVENTURÆ

EX ORDINE MINORUM

S. R. E. EPISCOPI CARD. ALBANENSIS
EXIMII ECCLESIÆ DOCTORIS

OPERA

SIXTI V. PONT. MAX.

JUSSU DILIGENTISSIME EMENDATA,

Et in hac nova Editione tres in Partes tributa; quarum una Certa; altera Dubia; Supposititia tertia complectitur.

TOMUS UNDECIMUS.

VENETIIS CIↃ.IↃ.CC.LV.
Ex Typographia Joan. Baptistæ Albritii Hier. F.
SUPERIORUM PERMISSU.

INDEX
THEMATUM SERMONUM
De proprio Sanctorum.

Erit

FINIS SERM. S BONAVENTURÆ
De proprio Sanctorum

INDEX
THEMATUM SERMONUM
De communi Sanctorum.

De Apostolis.

De Evangelistis.

De uno Martyre.

De pluribus Martyribus.

De Confessoribus.

De Doctore.

De Virginibus.

Audi

FINIS SERM. S. BONAVENTURÆ De communi Sanctorum.

S. BONAVENTURÆ
S. R. E. CARDINALIS
EPISCOPI ALBANENSIS,
SERMONES DE SANCTIS TOTIUS ANNI.

DE SANCTO ANDREA APOSTOLO.

SERMO I.

Gal. 6. MIHI *absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi:* Val. Max. lib.8. c.15. Narrat Valerius Maximus, quod tanta in Romanis antiquis cupido gloriæ fuit, quod non solum temporalia bona, sed & ipsam vitam (quam omnis homo conservare appetit ex natura) tradebant in mortem, ut indeficientem possent consequi nominis sui famam, & relinquere de se posteris gloriosam memoriam. Est ergo gloria juxta Tullianam sententiam frequens fama cum laude: Cic. li.2. de invent. Verum quia hæc gloria in nullo omnino est solida, sed penitus vana, non vera sed falsa: ideo Salvator noster, doctor veritatis, eam in se fugit, & esse a cunctis fugiendam docuit. Mat. 8. In cujus signum leproso curato mandavit, ut nemini diceret curationis gratiam, quam accepit. Doctrinam ergo Magistri divinus sequens Apostolus dicit: *Mihi absit gloriari, nisi in cruce, &c.*

A In quo verbo docet Apostolus se velle sequi Christum, & quantum ad virtutum profectum, temporalis boni contemptum, & sustinentiam malorum hominum. Nam super isto verbo Apostoli proposito dicit sanctus Augustinus Omnia bona terrena contempsit Christus, ut contemnenda aliis esse monstraret: & omnia mala sustinuit, ut sustinenda esse doceret, ut nec in illis quæreretur felicitas, nec in istis timeretur adversitas. (Sermo in festo S. Crucis 10.) Juxta igitur ista duo in verbo præmisso duo facit Apostolus Primo docet, quid sit hominibus fugiendum: quia humanum fastigium. B Secundo docet, quid sit eis appetendum, quia Christi opprobrium. Tunc enim est homo perfectus vere, quando mundum fugit tamquam malum, & sequitur Christum, tamquam omnino summum bonum. Notatur ergo primo contemptus mundi, sive fuga culpabilis mali, cum dicitur: *Mihi absit gloriari*. Gal. 5. Secundo notatur perfecta imitatio Christi, sive appetentia meritorii boni, cum additur: *Nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi*. Dicat ergo beatus Andreas: *Mihi absit gloriari*, id est, procul sit a me, ut ego glo-

rier in aliquo quam in Dominica cruce, sive in Dominica passione. Circa ergo primam partem sermonis, in quo ostenditur quid cavere, & vitare debeamus, breviter est notandum, quod humana gloria ex quacumque re sit causata, propter quatuor ab homine est fugienda: Primo quia vilissima ex sua conditione. Secundo, quia vanissima, sive fragilissima in duratione. Tertio, quia falsissima in promissione. Quarto, quia malignissima in retributione.

Dico primo quod mundana gloria ideo nobis est fugienda, quia vilissima, & hoc de sua natura, cum sit Deo & Angelis fœtida, & homini valde nociva, & damni maximi illativa, & bonorum omnium spiritualium destructiva. Cum ergo homines de sui natura appetant semper nobilia, & fugiant vilia, mirum quomodo non naturaliter fugiant vanam hanc gloriam, quam Scriptura docet esse vilissimam. Sic igitur scribitur: A verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria ejus est stercus & vermis. Quid in rebus stercore detestabilius? quid in animalibus verme vilius? Ergo si gloria hominis stercus, & vermis extitit, non est hominibus appetenda, sed potius fugienda. Est enim humana gloria hic putrido ligno simillima, de quo philosophus docet, & ex ipsa experientia patet, quod de nocte lucet, sed in die putridum apparet. Quid est enim gloria vana, nisi lignum putridum de nocte lucens? In hoc præsenti tempore, quod nocti umbrosæ est simile, gloriose incedere, & luminosius infirmis oculis apparere, qui non possunt nisi secundum ea, quæ foris sunt, judicare. Sed quando dies judicii veniet, in qua illuminabit Dominus abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: tunc qui videntur gloriosi, apparebunt putridi, & vilissimi, & penitus non curandi, quia impossibile est (sicut dicit Hieronymus) ut homo in cælo & in terra appareat gloriosus: unde tales omnes lampyridi, sive cicindelæ, vel nocticulæ similes, quæ volando de nocte lucet & in die latet, & tota nigra apparet. O si hoc attenderent tyranni, qui sic modo ambulant gloriosi, quo modo apparebunt vilissimi, nigri, & putridi, puto quod mirabiliter detestarentur gloriam hujus mundi.

1 Mach. 2

Exemplum. Arist. li. 2 de anima tex. 7

1 Cor. 4

Exemplum.

Secundo mundana gloria est nobis fugienda, quia est fragilissima in duratione, nec ulla stabilitate firmata. Unde nec suis, nec sibi est stabilita, sed sic est defectiva, ut quælibet vaporosa vel fumosa substantia, quæ quantumcumque ad tempus appareat pulchra, invenitur postmodum nulla. Fumus enim quanto plus in altum se erigit, tanto semper plus deficit, donec penitus evanescat. Flos magni odoris, & ad tempus mirabilis venustatis existit: sed ad modicum tactum solis adurentis arescit, & omnis B gloria ejus perit, unde dicitur: Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos fœni, exaruit fœnum & flos ejus decidit, & omnis gloria ejus deperiit. Tales igitur omnes sicut fœnum tectorum sunt, quod priusquam evellatur exaruit. Ubi enim nunc gloria Assueri? qui centum & vigintiseptem provinciis imperavit? Ubi gloria illius maximi Alexandri, in cujus conspectu omnis terra siluit? Ubi nunc gloria totius Romani imperii, quod ad modum ferri omnia regna terræ perdomuit? Ubi sunt principes gentium, & qui dominantur super bestias? &c. Omnes utique perierunt, & ad inferos descenderunt, & alii in loco eorum surrexerunt.

Isa. 40

Ester. 1

1 Mach. 1

C Tertio mundana gloria ideo nobis est fugienda, quia falsissima in promissione, nulli servans promissa, sed omnes homines fallens in via. Nomina unum solum, si poteris, quem ipsa non fefellit. Quem enim Regum vel Cæsarum non decepit? Longam enim, & honorabilem vitam, pacificam & securam potentiam suis amatoribus promittit, cum unum momentum temporis addere vitæ non possit. Quis in gloria Alexandro similis? qui nullum umquam bellum perdidit, sed cum paucis multitudinem sæpe vicit, nullam civitatem obsedit, quam non ceperit, nullam provinciam umquam invasit, quam non suæ ditioni submiserit: & tamen quando se subiugasse omnia credidit, & pacifice ducere vitam speravit, tunc in momento ad modum aquator.

Baruch. 3

torrentis, deperiit. Fluit enim mundana gloria ad modum navis mare sulcantis, ad modum avis per aera velociter transeuntis, & ad modum torrentis velocissime currentis, & plus vanescentis. Est igitur humana gloria hæc falsa: quia cum in necessitatibus promittit auxilium, præstat potius impedimentum. Unde propheta confortas virum justum contra gloriam superborum, sic ait: Ne timueris cum dives factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus ejus: quoniam cum interierit non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus. Quid igitur gloriam hanc sequeris, a qua in morte juvari non poteris, sed potius ab ea impedieris?

Quarto humana gloria est malignissima in retributione, quia non ducit ad gloriam, sed ad pœnam, & ignomigniam sempiternam. Unde scribitur: Gloriam eorum in ignominiam commutabo. (Osea 4) O in qualem ignominiam, utique ignominiam summam, quando gloria in summam transibit ignominiam, potentia in impotentiam, sapientia in stultitiam, & delectatio omnis in maximam pœnam. Nam juxta mensuram culpæ, erit & mensura pœnæ. Unde dicitur: Quantum se glorificavit, & in deliciis fuit, tantum date ei tormentum, & luctum. (Apoc. 18) O vanitas vanitatum. O summa stultitia, & insania dare pro vilissimo plumbo argentum, pro aurichalco aurum, dare pro vitro optimam margaritam, immo quod est potissimum, dare pro mortali bonum quod præstat, & potest esse in æternum. Quis stultissimus mercator hoc faceret. Sed vanegloriosus hoc facit, quando pro gloria vana, quæ omnino est nulla, gloriam vendit æternam, & pro laude vilissima, perdit bonum quod potuit esse æternum, & quod erit summa gloria dignum. De hac stultitia dicit Bern. Ut quid, inquit, alieno, vel mundi ipsius contentus sum testimonio, cujus nec vituperio reprobus, nec laude invenior esse dignus? Si enim ante tribunal hominum judicans astarem merito de laudibus hominum gloriarer. Nunc autem cum solius Christi judicio præsentandus sis, quem te putas? insaniæ esset gloriari de hominum laude, quæ nihil omnino boni ponit in homine. Gloria enim nostra debet esse testimonium conscientiæ nostræ. (2 Cor. 1) Non est igitur gloriandum in mundi gloria, quæ est vilissima, est mendacissima, est malignissima, sed in divina gloria, quæ est noblilissima, & stabilissima, & veracissima, & (si dici posset) optimissima. Hæc omnia B. Andreas attendere docebat dicendo: *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi.* Quasi diceret, filii diaboli glorientur, alii in potentia, alii in cordis elegantia, alii in scientia, alii in rerum omnium opulentia, alii (quod pejus est) in ipsa sua malitia, sed mihi in sola cruce Christi est gloria. Vere ita fuit si ipsius Legendam diligenter perlegeris, in qua invenire poteris, quam fervide crucem amaverit, quam constanter crucem prædicaverit, & quam lætanter ad crucem accesserit, & quam perseveranter in ea permanserit. Et de hoc quære in sermone sequenti. Qui autem ultra ea quæ de gloria Dei dixi, aliquid scire desiderat, & quo modo quædam est gloria temporalis, quæ consistit in multis, & dicitur esse mala: Quædam est gloria spiritualis, quæ simpliciter consistit in multis & dicitur esse bona: Quædam est gloria æternalis, quæ consistit similiter in multis, & dicitur valde bona. In sermonibus de uno martyre de hoc quære, & in quodam sermone Dominicæ sexagesimæ.

SERMO II.

DE EODEM APOSTOLO.

Christi affixus sum cruci. (Gal. 2) Narrat doctor egregius Aug. in libro de civitate Dei, (Aug. li. 1 de Civit. Dei, ca. 8) quod manet dissimilitudo passorum sub similitudine passionum: quia sicut sub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat, & sub eadem tribula paleæ comminuuntur, & frumenta purgantur: sic una & eadem vis irruens, bonos probat, purificat, eliquat, malos damnat, vastat & exterminat. Et

ait, quod eodem motu exagitatum, A & exhalat horribiliter cœnum, & suaviter fragrat unguentum. Nec mirum, quia sub eadem omnino ditione solis & lutum dissolvitur, & solidum amplius solidatur. Sub eadem influentia cœli quædam res generantur: quædam vero aliæ corrumpuntur. Quæ omnia facit non varia actio, sed diversa causati dispositio. Unde videmus quod vinum ab uno sano, & ab altero infirmo potatur: & quamvis ejus virtus una existat, sanum tamen lætificat, sed ægrotum contristat, dum morbum in eo augmentat: sic & passiones de se sunt differentes, nec de se sunt meritoriæ, sed solum ex causa movente, & voluntate sustinente. Nam duo latrones cum B Christo sunt crucifixi: una era pœna, sed quia in ultima est facta causa diversa, eo quod unus Christum blasphemabat, alter eum arguebat, & Deum pro se orabat: hinc unus ad cœlos ascendit, alius ad inferna descendit. In pœnis igitur non est considerandа pœna, sed causa: quia ut dicit Aug. Non pœna sed causa facit hominem martyrem. Dicat ergo B. Andr. *Christo crucifixus sum*, id est, propter Christum affixus sum cruci. Describitur igitur Apostoli passio, quantum ad duo in verbo præmisso. Primo quantum ad causam motivam. Secundo quantum ad pœnam afflictivam. Nam causa ad patiendum motiva fuit Christus, sed pœna corporaliter afflictiva fuit ipsa Dominica crux. Primum præmittitur, quando dicitur: *Christo:* id est, propter Christum. Secundum adiungitur cum infertur: *Crucifixus sum*. Ad litteram enim B. Andreas, sicut ejus Legenda dicit, materialem crucem in corpore passus fuit. Sed quia valde pauci sumus, qui crucem hanc ascendimus, de spirituali cruce nunc dicamus, quam cum Apostolo omnes portare debemus & tenemur. Sicut enim in cruce materiali quatuor videmus, sic in cruce spirituali quatuor alia illis correspondentia probamus. Nam in materiali cruce. Primo debemus considerare ligni ipsius imum, sive profundum. Secundo ligni altum. Tertio ipsius ligni latum. Quarto vero ipsius longum. Juxta hæc quatuor, crux spiritualis quatuor habuit, quam crucem ipse Apostolus Christi portavit. Nam habuit in se profundum humilitatis, habuit altitudinem paupertatis, habuit latitudinem charitatis, & habuit longitudinem longanimitatis.

Aug. ser. 4. de Innoc. & ord. ser. de Sanctis, cap. 11 tom. 10

Dico quod crux spiritualis, quam ad imitationem Domini Salvatoris venerabilis hic Apostolus semper gessit. Primo habuit profundum humilitatis. Sicut enim in materiali cruce lignum imum totius crucis est fundamentum & sustentamentum: sic humilitatis bonum, crucis pœnitentiæ est fundamentale principium: quia sicut aqua semper fluit ad valles, sic Dei gratia semper ad humiles. Unde peccator, qui se non humiliat, & se ad gratiam humili mente non præparat, quantum est de lege communi, gratiam Dei non accipit: quia in eo locus ubi gratiam teneat, non existit. Vas enim quod uno liquore est plenum non capit alterum, nisi prius illo fuerit vacuatum. Hæc sciens B. Apostolus se in principio suæ pœnitentiæ totum per humilitatem evacuavit, ut sic repleri posset omnibus spiritualibus donis, sciebat enim dixisse Dominum: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Quid est se abnegare nisi omnem superbiam cordis abiicere, & post Dominum ire, nisi post C dictam jam humilitatem, gratiam pœnitentialem accipere, & sic semper post Dominum ambulare? Nam & ipse in nostrum exemplum prius se humiliavit, pedes discipulorum lavit, &c. sic cum crucem ascenderet, hanc humilitatem S. Apostolus se habere ostendit cum Egeæ de cruce sic ait: Ego crucis Christi servus sum, & cruci trophæum diligere potius debeo, quam timere. Sed quis hodie humilis: immo quis non toto corde superbus? Vis scire utrum sis humilis? cogita apud te si gloriam appetis, si oblatam respuis, si doles injuriis. Hieronymus: Si gloriam non quæris: non dolebis cum injuriam pateris: quia qui laudes non appetit, contumelias

Mat. 16

lias non sentit: ergo si ad injurias dolere te sentis, non es humilis, sed vento superbiæ plenus existis.

Secundo crux spiritualis habet altitudinem paupertatis. Et debet paupertas esse altera, eo quod a terra, quæ loco est infima, tota sit elevata, & Christo sit proxima. Nam altitudo paupertatis primo in Christo rege nostro resplenduit: si attendatur quo modo in præsepio sit collocatus, quo modo super fœnum panniculis involutus, quo modo modico lacte nutritus, quo modo in tota ejus vita paucis contentus, quo modo corpore nudus in cruce clavatus. Bernard. Si totam vitam Domini aspexeris, a partu Virginis usque ad patibulum crucis: non invenies nisi stigmata paupertatis. Hæc Christi Apostolus dum attendit, omnia propter Christum reliquit, & nudus vitam in cruce finivit. Unde dicitur in Legenda quod expoliavit se, & vestimenta sua tradidit carnificibus. Propter hoc bene poterat dicere illud: *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini*, &c. *Per quem mibi mundus crucifixus est, & ego mundo*. Illi qui eum crucifigebant sic longis clavis eum ligno affigebant, ut nec lignum tangeret, neque per consequens tangebatur, & sic fiebat per hoc; ut fortius per hoc in corpore torqueretur, dum totum corpus super clavos pendere cogebatur. Quid est ergo quod Apostolus, & mundo erat crucifixus, & similiter mundus, nisi quia in mundo fuit pauperrimus? Sed quis hodie cum Apostolo, immo cum ipso Domino pauper est? Quis est qui toto posse divitias, & ultra posse non quærat? Poeta:

Gal. ult.

Impiger extremos currit mercator ad Indos:
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignem.

Horat. lib. 1 Ep. 1

O summa fatuitas, & corpus laboribus tantis atterere, & quod est pejus, animam diabolo vendere, ut in damnationem tuam lutum terræ valeas congregare. Usquequo, propheta ait, congregas contra te depressum lutum. Dicuntur divitiæ depressum lutum: quia sicut bene depressum, non facile separatur: sic vix a divitiis cor avari perfecte separatur. Ad pauper-

Abac. 2

A tatem ergo accipe exemplum Diogenis magni Philosophi, qui pro domo dolium quoddam habebat, panem ostiatim quærebat, cum manu aquam bibebat. Cum semel Alexander coram dolio ejus transiret, ibi aliquantulum gradum fixit, & multa dona ei promisit: cumque ille nihil temporale accipere vellet, & ut acciperet Alexander instaret, Philosophus ait: Rogo te ut removeas te, & non auferas mihi solem: quia præsentia tua nunc mihi nocet, dum mihi solem aufert, sed absentia numquam mihi nocuit. Ergo si tantus amor paupertatis esse potuit in pagano, quid esse debet in Christiano? Quærat divitias paganus, qui sine

Dio. Laer. in vita Diogen. lib. 6

B Deo vivit. Quærat Judæus, qui terrenas promissiones accepit. Sed qua fronte Christianus divitias quærit, postquam Christus beatos esse pauperes prædicavit?

Tertio crux spiritualis debet habere latitudinem charitatis. Latum est enim mandatum Dei nimis. Nec enim amor umquam sic probatur si sit verus: sicut si pro amore alterius alius moriatur. Majorem, inquit Dominus, hac dilectionem nemo habet; quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Unde dum filii Zebedæi peterent a Domino regnum, quod est solum amantium, Dominus ait ad eos: Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? quasi dicat:

Psal. 118

Joan. 15

Mat. 20

C numquam sic amatis, ut pro hoc regno habendo mecum mori parati sitis. Nam de ipso Domino dicitur: Proposito sibi gaudio sustinuit sibi crucem omni confusione concepta, tanto enim amore ardebat, quod mori pro nobis, & confundi non solum contemnebat, sed præoptabat. Quod Apostolus dum attendit mori pro Christo non timuit, sed pleno gaudio cordis ad crucem accessit. Unde videns crucem non timuit, non fugit, non oculos ab ea avertit, sed exclamavit, & dixit: O bona crux diu desiderata, solicite quæsita, & ideo concupiscenti animo præparata: lætus, & gaudens venio ad te, ita ut tu gaudens suscipias me: discipulum ejus qui pependit in te. Salva me, inquit, crux pretiosa, &c.

Heb. 12

Si enim tanta est vis amoris, ut multi Romanorum propter amorem patriæ filios, & parentes occiderint, & multi ob amorem uxorum, seipsos interfecerint, & multi ob dilectionem amicorum, nec mori expaverint, quid pro Christo Creatore potentissimo, Redemptore piissimo, Patre benignissimo, benefactore præcipuo, Magistro doctissimo, debent facere Christiani: qui nos tantum amavit, quod tam impiissimo genere mortis cum sceleratis mori non refugit, sed seipsum obtulit? Quis ergo amplius mori pro tanto Duce pavescit? Bernard. Fidelis miles vulnera sua non sentit dum benigni ducis vulnera intuetur. Filius mortis est ille, qui videns regem gladiis vulneratum mucrone confossum, sanguine cruentatum, ex bello se subtrahat, & absque bello sine vulnere de bello recedat. Nam milites Alexandri quamvis numero pauci, & adversarii multi, dum suum Regem primo acies hostium invadentem viderent: sic animabantur ad bellum, ut pauci multos sternerent, eo quod mori pro suo rege non refugerent, sed optarent. Nam & apiculæ pro sui regis amore sunt mori paratæ. Ergo quid faciendum Christianis pro rege suo, qui pro nobis factus est homo, & ultimo pependit in ligno?

Quarto crux spiritualis ad suum complementum debet habere longitudinem perseverantiæ, sive longanimitatis. Nemo enim valet aliquid incipere, scutum ad bellum arripere, lanceam fortiter agitare, fortiter hostem invadere, si non de obtenta victoria contingat scutum abiicere. Unde dicitur
Jos. 8 quod contra Hay elevans clypeum tamdiu elevatum tenuit, quousque attrita
Luc. 14 omnis hostilis potentia fuit. Nemo juxta Dominicam sententiam debet turrim fundare, nisi habeat, ut possit perficere, nec bellum arripere, nisi habeat milites cum quibus possit adversariis obviare. Ob hanc causam cum principes sacerdotum dicerent:
Mat. 15 Si rex Israel est, descendat nunc de cruce, ut videamus, & credamus. Dominus ob hoc descendere noluit, sed quod cœpit usque ad finem tenuit, & opus redemptionis humanæ complevit. Sic & beatus Andreas, A sicut in legenda ejus dicitur, de cruce deponi noluit, sed usque ad mortem in cruce permansit, & lege historiam, quia est valde pulchra, & diligenter narra. Sed quis hodie perseverat in cruce pœnitentiam agens usque in finem. Qui enim in quadragesima pœnitentiam accipiunt, post pascha statim a ea recedunt, & ideo omne meritum suum perdunt. Narra hic de pœnitentia Magdalenæ, & illius Mariæ Ægyptiacæ, quæ triginta annis in deserto permansit, & tamdiu quod cœpit tenuit, deinde ad bravium concupitum pervenit. Ad quod perducat nos Jesus Christus.

SERMO III.

B

DE EODEM APOSTOLO.

Proposito sibi gaudio sustinuit crucem. *Heb.* 12
Communiter apud gentes consuetudo inolevit, ut currentibus in stadio præmium cursus, corona, vel bravium proponitur. Est etiam mos apud reges, ut militibus pugnaturis donaria promittant, ut ex donatione futura ad prælium animentur. Laborat enim in vinea fortius, & ligonem amplius levat, & velocius habitat, quando bonum præmium quis expectat.
Unde dicitur: Ostenderunt elephantibus sanguinem uvæ, & mori, ut acuerent eos ad prælium. Unde Apostolus: Cum currentes ad bravium *1 Mac.* 6
C propositum electionis invitat, dicit: *1 Cor.* 9
Sic currite, ut comprehendatis. Si enim sic currunt mortales ad corruptibile bravium, qualiter putas esse currendum ad bravium sempiternum? Dominus ergo electis suis pugnantibus, ut fortiter prælientur, & ab hostibus non vincantur, bravium proponit æternum, quod tanti valoris esse probatur, ut pro eo magis mori quam vivere a fidelibus eligatur, & propter hoc de nobilissimo isto Christo milite propriissime dicitur: *Proposito sibi gaudio sustinuit crucem*: quia dum sanctus Apostolus gaudium illud æternitatis aspexit propositum Dei filiis & electis, constanter & gaudenter patibulum crucis ascendit. Unde poterat dicere illud: Ascendam in Palmam, & apprehendam fructus ejus. *Cant.* 7.

Aspi.

Aspicere est ex consideratione mercedis æternæ portare crucem. Nam palma, quæ arbor victorialis erat, crucem significat, per quam de diabolo omnis homo triumphat. In verbo ergo præmisso de hoc Sancto Apostolo sic accepto, duo maxime notantur. Nam primo proponitur ei præmium quo erat coronandus in patria. Secundo tangitur ejus excellentissimum meritum, quo claruit luculenter in via. Primum notatur cum dicitur: *Proposito sibi gaudio*. Secundum vero notatur cum additur: *sustinuit crucem*. Sed de gaudio multiplici temporali quære abundanter in sermonibus de adventu, & sic de aliis. Notandum est igitur hic, quod est duplex crux, una materialis, alia spiritualis. Prima est interior, quæ portatur in corde. Secunda est exterior, quæ consistit in opere. Crux corporalis bonorum est & malorum, sed spiritualis est tantum beatorum. Utrumque portavit Apostolus. Sed de prima habetur plenissime in Legenda: & ideo de secunda, quæ tantum bonorum est prædicatio, est texenda. Est igitur attendendum, quod sicut crux materialis habet quatuor brachia, sic & crux spiritualis habet quatuor alia, duo directa, & duo transversalia. Nam in utraque cruce est brachium infimum, quod totius crucis est fundamentum. Est brachium dextrum: Est brachium sinistrum. Et est brachium supremum. In cruce igitur spirituali brachium infimum est pœnitentia consideratione malorum. Brachium supremum erit misercordia respectu afflictorum. Brachium dextrum erit temperantia respectu prosperorum. Et brachium sinistrum erit patientia ex tolerantia tormentorum. Nam hæ quatuor virtutes sunt illa quadriga, qua in paradisum deliciarum est translatus Elias, sicut habetur.

Crux duplex.

4. Reg. 2

Dicamus ergo quod primum brachium, & infimum crucis est pœnitentia respectu peccatorum: quæ est virtus bonorum omnium fundamentum: Sicut enim baptismus est porta intrantium, sic pœnitentia porta est resurgentium: quia dum per eam peccatum destruitur, homo ad innocentiam reparatur. Unde ad hoc significandum natura docuit apes pro fundamento sui operis quamdam crustulam amaram componere, ut dum arcentur vermes ex ejus amaritudine, sua mella dulcissima possent facilius conservare: quia nisi amaritudine pœnitentiæ deleantur peccata, bona non degustantur æterna. Quod sanctus Apostolus cernens, fortem pœnitentiam egit, carnem afflixit, & spiritui servire coegit. Unde poterat dicere cum Apostolo Paulo illud: Christo confixus sum cruci, id est, propter Christum inveniendum: amaræ pœnitentiæ supposui corpus meum, ita ut dicere possem illud apostolicum: Castigo corpus meum & in servitutem redigo: ne cum aliis prædicaverim, ipse reprobus inveniar. Sed quis hodie est, qui cum Apostolo pœnitentiam agat: Attendi, inquit, Dominus per Jeremiam, & auscultavi, nemo quod bonum est loquitur: nec est qui pœnitentiam agat super peccato suo, dicens: Quid feci? sed sciat omnis impœnitens, quod sicut aqua amara numquam fit dulcis, nisi fuerit ante purgata, sicut patet in aqua maris, quæ fit dulcis in visceribus terræ fortiter agitata: sic & ab amaritudine vitæ numquam pervenitur ad gloriam nisi per pœnitentiam anima fuerit a peccatis exuta, propter quod Dominus prædicationem suam incœpit a pœnitentia, dicens: Pœnitentiam agite, &c. O si scirent peccatores qualis est pœnitentia peccatorum damnatorum! De qua dicitur: Pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: omni tempore flerent ut sua peccata delerent & purgarent. Unde requisitus quidam sanctus pater quare sic se affligeret, & sic jejunaret, & tantis vigiliis insudaret, ait: Omnis pœnitentia hujus vitæ, pœna quantumcumque sit magna, est sicut nulla si ad illius pœnæ unicam horam fuerit comparata. Dixit etiam quod tanta est gloria, quæ debetur homini pro hac pœna, quod in illa ultima retributione Abraham vellet amplius laborasse: quia ut dicit Apostolus, unusquisque accipiet secundum suum laborem.

Gal. 2

Cor. 9

Jer. 8

Mat. 4

Sap. 5

Secundum summum brachium crucis spiritualis est misericordia respectu afflictorum. Nam compati alteri ex vero corde, est quodammodo crucem portare, sicut dicit Gregor. De hac exponitur illud: Stabat juxta crucem Jesu mater ejus, &c. Nam tanta fuit compassio matris ad filium, quod anima ejus fuit summi doloris gladio perforata: id quod nullus umquam matris tantus potuit esse dolor. Fuit etiam tanta compassio filii ad matrem, quod dum eam sic afflictam videret, ei ex intimis visceribus condolens, eam amantissimo discipulo commendaret. Hac etiam compassione fraterna transfossus Apostolus dicebat Ægeæ: Ego de tuo interitu doleo, non de mea passione conturbor. Meus enim dolor unius diei, vel duorum vel trium, sed tuus interitus nec per millia annorum poterit pervenire ad finem. Item ex compassione illi succurrit Episcopo, quem diabolus sub specie mulieris laboravit subvertere, sicut patet in fine Legendæ. Item ex passione pro salute Nicolai senis lacrymas multas fudit. Et juvenem illum pulchrum ab accusatione matris eripuit. Et hæc duo miracula quasi in principio invenies Legendæ. Poterat ergo illud dicere: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Sed quis hodie compatitur proximo? Compatitur paganus pagano, Judæus Judæo: immo quod majus est, brutum bruto. Sed Christianus vix compatitur Christiano. Narrat enim Romana historia, quod dum legati Carthaginensium ad suos captivos redimendos venissent in Urbem, Senatus Romanus compassione confossus nulla ab eis accepta pecunia, captos omnes juvenes reddidit numero duorum millium, septingentorum quadraginta trium. Numquam hodie sic faciunt Christiani. Quod si non Romanorum te movet exemplum, audi exemplum brutorum. Upupa avis vilissima tanta ad parentes suos pietate movetur, ut illis senescentibus solicite quærat cibum, & eos suis pennis confoveat, ne frigore pereant.

Joan. 19

2. Cor. 11

Exemplum.

Tertius dextrum brachium crucis spiritualis est temperantia respectu prosperorum. Vere enim dicuntur crucem ferre, qui noverunt a deliciis abstinere, & carnem, ne valeat lascivire, sobrietate coercere. Unde dicitur: Qui autem Christi sunt carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Sed gulosi filii diaboli dant omnia ventri. Contra quos dicitur: Multi ambulant quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico inimicos crucis Christi, quorum Deus venter est, &c. Non talis fuit hic sanctus Apostolus, sed sicut dicitur in Legenda de miraculo S. Nicolai, pro eo se valde afflixit, & carnem jejunando maceravit: nec jejunium relaxavit quousque se exauditum esse cognovit. Ipse etiam senex Nicolaus, eo præcipiente plurimum se afflixit, & carnem jejuniis duris attrivit. Quis umquam sanctorum absque hac temperantia fuit? Lege vitas Monachorum Ægypti, & eorum, qui in desertis, & solitudinibus morabantur, quibus vinum bibere, vel coctum aliquid manducare luxuria videbatur, ut Hieron. narrat. Et quid mirum Christianis, quando Romanorum uxores, quando adhuc pagani erant, tantæ in omnibus temperantiæ erant, ut juxta Valerium Maximum, vix aut numquam egrederentur in publicum, detestarentur sibi matrimonium, quasi intemperantiæ signum, nec umquam bibebant vinum, eo quod esset ad luxuriam incentivum: similiter & viri adeo sobrie comedebant, ut vix verum esse, qui legerit, credat. Confundatur ergo vestra lascivia simul & gula, quæ non contenta etiamsi habeat vina, semper quærit nova, & exquisita cibaria, non dimittit pro bono prandio bonam cœnam. Quod leo animal gulosum non facit, sed dum bene una die se pascit, per tres dies abstinendo quiescit.

Gala. 5

Phil. 3

S. Hier. in vit. S. Hil. to. 1 Exemplum. *Val. Max. li. 2 cap. 1 & lib. 9 cap. 1*

Quartum brachium, scil. sinistrum hujus crucis est patientia respectu adversorum. Recte enim a sanctis appellatur martyrium, quando quis in pœnis penitentiam exhibet propter Christum. Gregorius Sine ferro & flammis martyres esse possumus, si patientiam in animo veraciter conservemus. Ob hanc causam sanctus iste Apostolus ab infidelibus captus, ad pati-

Greg. ho. 35 in Evang. non longe post mediu. tom. 1.

patibulum ductus, in cruce suspensus, & patientiam exhibuit, & in ea usque ad mortem perseveravit: immo tantam patientiam in cruce pendens ostendit, quod commoti populi dixerunt ad judicem. Trade nobis hominem sanctum, redde nobis hominem sanctum, redde nobis hominem Deo charum, justum, mansuetum, & pium; quia jam ecce biduo pendens in cruce non cessabat monere populum, sciebat enim sanctus Andreas Dominum docuisse: Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus. Quid est enim crucem accipere, & Dominum sequi, nisi patientiam servare dum contingit affligi? Nam qui non servat patientiam in adversis dignus Christi gratia non existit. Numquid sub capite vulnerato, spinis undique perforato, arundine tam dire percusso, & alapis caeso, membrum transire poterit sine bello? Numquid rege lancea perforato, & sanguine toto corpore cruentato, miles quiescit sub suo tentorio? Legitur enim quod Alexandro Macedone rege saeculi idolis immolanti, puer nobilis cum thuribulo, & incenso astabat, super cujus brachium carbo ardens delapsus est, licet ergo ignis carnes adureret, ita ut odor exustionis ad nares omnium astantium perveniret, puer tamen adeo patiens fuit propter reverentiam domini sui regis, quod non solum dolorem silentio pressit, sed brachium omnino immobile tenuit, tamquam vilipenderet poenam ignis. Ergo si tanta fuit patientia ob reverentiam regis daemonibus immolantis, quanta deberet esse in hominibus Christianis ad suum regem, qui ad hoc propter nos pati voluit, ut nos patientes esse doceret? Sed plorandum est: quia obliti patientiae illius agni mundissimi, non solum facta, sed nec portare possumus verba, quin exquiramus toto posse vindictam. Non sic Dominus, de quo dicitur: Cum malediceretur non maledicebat; cum pateretur non comminabatur. Si talis Dominus, qualis deberet esse servus? Christus ergo, qui est patientia nostra, det nobis gratiam sic patiendi.

(Marginalia: *Matt.* 10; Exemplum *Val. Max. l.* 3 *ca.* 3; *Pet.* 2)

DE S. NICOLAO EPISCOPO

SERMO I.

Praecedat Dominus meus ante servum suum & ego sequar paulatim vestigia ejus. Rationabile valde est, & justitiae consonum ut miles dum aliquid agit strenuum, semper prae oculis habeat sui ducis exemplum. Nam videmus in gruibus, quod una ex eis semper agmen praecedit, & semper clamando ad rectos volatus ceteras cogit. Apes etiam quando a suis aluearibus exeunt a rege oculos non avertunt, sed semper ad eum intendunt, & eo eunte vadunt, & eo se deponente, & ipsae deponunt se. Nam & in exercitu uno dux est unus. In navi unus est gubernator: In domo paterfamilias unus, ad quos omnes tendunt, quibus obediunt, & eorum sequuntur exempla. Unde Dominus dixit Moysi: Vide omnia, & fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est. Et Dominus dixit Apostolis in Joanne: Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Hoc ergo beatus Nicolaus attendens & loquens ad Dominum ait: *Praecedat Dominus servum suum, & ego sequar paulatim vestigia ejus.* Quasi diceret: Tu Dominus, ego servus: tu exemplar, ego exemplatus: tu forma, ego vero formatus. Ergo tuum est praecedere, tuum praecipere, & tuum ostendere: sed meum est sequi te, & tibi per omnia obedire. Et ad litteram, sicut dicit August. Dominus praecessit, viam servis salutis ostendit, & ostium quo erat intrandum aperuit, quando dixit: Ego sum via, ego sum ostium. Juxta hoc ergo beatus Nicolaus in verbo praedicto maxime facit haec duo. Primo enim loquens ad Christum, ipsum Dominum esse fatetur. Secundo convertens parabolam ad seipsum, se velle sequi Dominum, pollicetur. Ergo sibi primo proponit Dominum, tamquam exemplar vivum imitari ab om-

(Marginalia: *Gen.* 33; Exemplum de apibus; *Exod.* 25; *Joan.* 13; *Joan.* 12)

omnibus dignum. Secundo suum patefacit affectum, & spondet effectum. Est tamen notabile quod dicit: *Paulatim sequar*; quia non possumus Salvatoris vestigia ex toto sequi, sed debemus, quantum possumus, ipsum in suis vestigiis imitari. Est igitur notandum quod Domini vestigia quædam fuerunt profundissimæ humilitatis, immensissimæ pietatis, latissimæ charitatis, plenissimæ potestatis. Et ista vestigia sanctus Nicolaus sequutus fuit, quantum possibile sibi fuit. Nam sequutus est vestigium humilitatis in devincendo seipsum. Vestigium pietatis, quantum ad proximum. Vestigium charitatis proximo impendendo seipsum. Et aliqualiter vestigium potestatis in opere signorum.

Dico quod sanctus Nicolaus primo est Christum sequutus quantum ad humilitatis vestigium. Dominus enim summe humilis fuit, dum forma servi accepit, dum servis in ea servivit, & usque ad lavandos pedes servorum se Altissimus inclinavit. Nam de humilitate summa sic admiratus est Petrus, ut diceret; Domine tu mihi lavas pedes? tu Dominus mihi servo, tu Dominus mihi nullo, tu sapientissimus mihi inscio, tu Dominus nobilissimus mihi piscatori vilissimo? Nam, inquit, non lavabis mihi pedes in æternum. O stupenda Salvatoris humilitas, in qua tantum exinanivit se divina majestas, ut sic admiretur Apostolica dignitas. Non enim tantum in incarnatione se exinanivit, nec tantum in conversatione servis ministravit, sed in ipsa passione se inclinavit, usque ad vilissimum genus mortis: Humiliavit semetipsum, factus obediens, usque ad mortem, mortem autem crucis. Erat autem crux supplicium, non nobilium, sed latronum. Unde maledictus dicebatur in lege omnis qui pendebat in cruce. Hoc sanctus Nicolaus attendens, & humiliter incœpit, & humiliter mediavit, & humiliter consummavit. Nam humilitas magna fuit, quando illi, cui ad nuptias filiarum clam aurum projecit, ne nomen ejus alteri panderet, imperavit. Magna humilitas, quod a præsule hora matutinali captus, & cujus nominis esset requisitus columbinæ simplicitatis, aiti: *Nicolaus vocor vestræ sanctitatis servus*. Magnum etiam humilitatis signum fuit, quando episcopatum toto posse renuit, & coactus non in superbiam se erexit: sed eamdem quam prius humilitatem servavit, & multa talia, quæ humilitatem ejus probant invenire poteris in Legenda. Unde de eo convenienter potest exponi illud quod dicitur de Ezechia: Adhæsit Domino, & non recessit a vestigiis ejus, fecitque mandata ejus, quæ præceperat Dominus Moysi. Sed quis est hodie, qui gloriam mundanam non quærat? Pagani gloriam fugiebant, quam non refugiunt, sed contra Deum appetunt Christiani. Nam Fabianus maximus Romanus, cum a se quinquies, & a patre avo, & proavo sæpe officium consulatus gestum esse cerneret, dum ejus filius consul factus esset, quantum potuit constanter cum populo egit, ut vocatio hujus honoris a sua familia tolleretur, & alteri traderetur, non quod crederet filium non sufficere ad regimen consulatus, cum esset prudentissimus, sed ne Romanorum Imperium in una tantum familia poneretur. Ergo si honorem tantum respuebant pagani, quid ergo deberent facere Christiani?

Secundo sanctus Nicolaus secutus est Christum ad pietatis vestigium. Nam Christum fuisse piissimum monstrat Evangelium. Nam ipsius pietatem probant verba, probant exempla. Ipse enim sæpe dicit, quod non venit animas perdere, sed salvare, & quod non venit ut judicet mundum; sed ut mundus salvetur per ipsum. Exempla sunt plurima, de muliere in adulterio deprehensa, quam juxta legem lapidari non jussit, sed absque omni pœna a peccatis absolvit, liberam abire præcepit, & solum ne peccaret amplius imperavit. Exemplum aliud accipe in filio prodigo, qui omnibus suis bonis luxuriose consumptis, dum ad patrem misericordiam petiturus accessit, Pater ut ad eum usque veniret non expectavit, tamquam nihil mali egerit, obviam illi venit, in amplexus & oscula ejus ruit. Annulum in manum ejus dari præcepit, eum calceari mandavit, & ma-

xi-

Marginalia: Jo. 13 — Phil. 2 — Gal. 3 — 4 Reg. 18 — Exemplum Val. Max. li. 4 ca. 1 — Luc. 9 Joan. 12. Joan. 3 — Exemplum — Luc. 15 Exemplum.

Exemplum aliud. ximum convivium illi fecit. Exemplum etiam in servo est, qui a Domino per misericordiam decem millia talentorum accepit, servo suo, qui debebat ei centum denarios, non pepercit. propter quod revocatus a Domino audire oportuit: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me, nonne ergo oportuit te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum? Præcepit ergo eum ligari, & tortoribus tradi donec redderet omne, quod dimissum fuit sibi. Hæc ergo exempla, & plura etiam alia sanctus Nicolaus attendens: ideo toto suo posse studuit esse pius. Nam omne patrimonium suum, quod fuit amplissimum, expendit in usus indigentium, ab illo incipiens milite, qui filias suas ex vitæ necessitate paupertate cogente statuerat prostituere. Sæpe etiam indigentibus eleemosynas ministravit, famescentibus populis frumenta distribuit, sicut in miraculo illo apparuit, ubi a nuntiis Imperatoris frumenta detraxit, quibus quod minorem mensuram non invenirent frumenti promisit, & sæpe captivis, & morti adjudicatis ex maxima pietate subvenit; sicut plene ipsa Legenda ostendit. Unde poterat dicere sanctus Nicolaus illud: Vestigia ejus, supple pietatis, secutus es pes meus. Viam ejus custodivi, & non declinavi ab ea. Sed quis hodie habet hanc pietatem, immo quis non est plenus crudelitate. Insidiantur nunc quasi leo in spelunca sua, ut rapiant pauperem. Pejores, & crudeliores hodie sunt Christiani, quam fuerunt olim pagani. Narrat enim Valerius Maximus, Romanos olim tanta fuisse præditos pietate, quod pauperibus mortuis expensis communibus exequias facerent adversariis regis, & captivis expensas regias, ad sepeliendum exhiberent, & naufragis a mari liberatis magnificas expensas impenderent, & ab eis civibus captis pietatis lacrymas exhiberent. Nota exemplum. Marcellus dum Siracusanam civitatem cepisset, & ejus casum de sublimi arce conspiceret, dum ejus casum tam gravem attenderet, lacrymas continere non potuit. Sed contra hodie Christiani afflictis non

Matt. 18

Job 23 Psal. 9

Exemplum Val. Max. li. 5 ca. 4

Exemplum Val. Max. li. 5 ca. 1

A condolent, sed super eos potius risum movent, ut adimpleatur illud Prophetæ: Et nihil compatiebantur super contritione Joseph. Exemplum accipe de Joseph, & fratribus quem occidere voluerunt, quem tam vili pretio extraneis gentibus vendiderunt. Amos 6 Gen. 37

Tertio sanctus Nicolaus secutus est Christum, quantum ad vestigium charitatis. Quis enim est sufficiens enarrare Dominicam charitatem, propter quam homo voluit fieri, propter amorem hominum capi, oculis velut latro velari, manibus a tergo ligari, toto corpore flagellari, a militibus sibi illudi, palmis in faciem cædi & conspui, arundine in capite percuti, vestibus spoliari, nudus in cruce elevari, B duris clavis affigi, lancea vulnerari, & ad judicium mortis adduci. Unde & clamat Jeremias: Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manus inimicorum. O duri & insensati filii Adam, quos non emollit tanta benignitas, tam ingens flamma amoris, hoc sanctus hic Confessor attendens, sic totum se ad amandum Deo dedit, sic per amorem ad Christum exarsit, ut posset dicere illud: Ego non solum alligari cupio, sed mori paratus sum pro nomine Domini nostri Jesu Christi. Scivit enim scriptum esse: Ipse enim Christus pro nobis passus est, nobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus, C & si non semper mortis, saltem amoris. Unde posset exponi de beato Nicolao illud. Nubecula parva, quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Per nubeculam, quæ aquam terris infundit, hujus sancti intellige pietatem, sive eleemosynarum largitatem, per nubeculam parvam ejus notam humilitatem: sed per nubeculam de mari ascendentem, ejus accipe charitatem, quam in mari tribulationis ad Christum servavit. Unde notabiliter dicit: Quasi vestigium hominis, id est, secundum formam amoris, quæ apparuit in filio hominis, sive sacratissimæ Virginis, dicit tamen, quasi, quia non potuit tantus amor esse in milite, quantus fuit in rege. Sed quis hodie hoc ardet amore? Vere magis fuisse in antiquis legitur

Act. 21

3. Reg. 18

gitur vis amoris amici ad amicum, uxoris ad virum, quam Christiani hodie sint ad Christum. Portia majoris Catonis filia & Bruti Romanorum nobilissimi uxor, cum cognovisset sui viri consilium, quod de Cæsare interficiendo ceperat, egresso cubiculum Bruto, cultellum tonsorium, quasi unguium resecandorum causa poposcit, eoque velut forte elapso, se vulneravit: clamore deinde ancillarum in cubiculum revocatus Brutus, objurgare eam cœpit, quod tonsoris præripuisset officium. Cui secreto Portia, Non est hoc, inquit, temerarium factum meum, sed in tali statu nostro, amoris mei erga te certissimum indicium. Experiri enim volui, si tibi propositum ex sententia parum cessisset, quam, æquo animo me ferro essem interemptura. Hæc Valerius Maximus. Cumque postmodum eum corruisse in bello audisset, cum gladium habere non posset, carbones ab igne subtraxit, & in os sibi posuit, & sic vitam ob mariti amorem insolito modo finivit. Ergo si tantus potuit esse amor uxoris ad virum, quantus deberet esse animæ Christi sponsæ ad Christum? (Exemplum Val. Max. li 3 ca. 2)

Quarto beatus Nicolaus secutus est aliqualiter Christum, quantum ad vestigia potestatis in opere signorum. Nam inter sanctos omnes temporibus suis maximis miraculis claruit, & stupendis, sicut de eo sancta Ecclesia in oratione dicit: Deus, qui beatum Nicolaum innumeris decorasti miraculis, de quibus quædam in Legenda sunt posita, quædam supra narrata. Nam ego unum ponam & alibi scriptum est, quam in ipsa Legenda. Nam duo scholares nobiles & divites, multumque secum auri deferentes, Athenas ad philosophandum pergentes, prius sanctus Nicolaum videre volentes, ut se ejus orationibus commendarent, in civitatem, in qua degebat Episcopus, advenerunt. Quos hospes tam divites cernens, maligno spiritu pulsatus, eos occidit, & more porcorum in frusta concidit, & eorum carnes in vase salivit. Quod sanctus Nicolaus dum ab Angelo cognovit, in domum hospitis mox accessit, & quidquid fecerat, indicavit, A eumque valde arguit, & tandem orando pueros suscitavit. Quia ergo in opere miraculorum imitatus est Christum, potest de eo exponi illud quod de Christo dicitur: Venient ad te, qui detrahebant tibi, & adorabunt vestigia pedum tuorum. Rogemus ergo Dominum. (Isa. 60)

SERMO II.

DE EODEM.

SErvus meus es tu Israel: Ut verbis utar Augustini, duas vitas sibi divinitus prædicatas novit Ecclesia, quarum una dicitur activa, altera contemplativa. Prima est in via. Secunda est in patria. Prima in labore. Secunda in requie. Prima declinat a malo, & facit bonum. Secunda nullum habet a quo declinet malum, & magnum habet, quo perfruatur, bonum. Propterea prima cum hoste pugnat. Secunda sine hoste regnat. Prima carnales libidines frænat. Secunda divinis contemplationibus vacat. Et concludit: Ergo prima, id est activa, est bona, sed adhuc misera: sed secunda, id est, contemplativa est melior, & beata. Ab his duabus vitis in verbo præmisso beatus Nicolaus commendatur a Christo. Nam primo commendatur ab excellentia operis, in activa, qua adhuc mortalis emicuit. Secundo commendatur ab excellentia dulcedinis in contemplativa, quam nunc Sanctus immortalis accepit. Primum ergo spectat ad meritum, quo laboramus in via. Secundum autem ad præmium, quo quiescitur in patria. Primum notatur, cum dicitur, *Servus meus es tu*. Secundum vero cum additur; *Israel*. Israel enim interpretatur vir videns Deum. Et significat virum beatum, & divina visione dotatum. Dicamus ergo, sive potius dicat Christus: *Servus meus es tu*. Est igitur notandum ad instructionem audientium, quod quidam hominum serviunt, mundo, corpori suo, diabolo, Christo. Nam serviunt mundo, cupidi & avari: serviunt ventri suo gulosi, & lascivi; serviunt diabolo tumidi, & super- (Isa. 44; Aug. Trac. 124 in Jo. sub med. tom. 9; B; C; Israel quid)

perbi; sed serviunt Christo humiles, & abjecti.

Sunt igitur quidam hominum, qui serviunt principaliter mundo, sicut omnes avari, & mercatores mali, raptores, & usurarii judices, & advocati, & communiter principes, & tyranni Hi quasi omnes diligunt plus aurum quam Deum, immo plus equum, unum asinum, immo sæpius unum modicum nummum, quam Christum. Probatio hujus est: quia pro uno nummo acquirendo, mentiri & perjurare non curant, & nummum si perdant, pulverem more galli solicite versant, nec cessant donec inveniant: sed de Christo perdito nihil curant, ita quod sæpe in tota vita sua vix semel pœnitentiam accipiant. Sunt enim tales Juda pejores: quia ille triginta denariis vendidit Christum quem forte hominem credebat esse purum. Isti pro uno denario vendunt Christum, immo aliquando nec lucrantur nummum, pro quo tradunt eum, quem tamen credunt esse Deum, & judicem esse venturum, vel futurum. Tales ergo monentur in prima Canonica Joannis: Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt: quia omne quod in mundo, &c. Quare mundus diligendus non est, nec eis serviendum est; quia Deo contrarius est, propter quod dicitur: Nemo potest duobus dominis servire, scilicet Deo, & Mammonæ. Item mundus diligendus non est, nec ei serviendum est: quia cum sit vanus, servos suos adjuvare non potest, ubi enim sunt tyranni, qui modo facti sunt servi. Nam Alexander postquam totum orbem in oriente obtinuit, & totius Europæ legatos accepit, subito veneno interiit. In tantum enim Alexander cupidus fuit, ut sibi totum mundum sufficere posse non crederet. Unde cum quidam Philosophus sibi diceret quod multi essent mundi, cogitabat, & æstimabat quo modo omnibus imperare posset. Ratio autem quare terrena non sentient, alibi recolo me dixisse.

1 Joan. 2

Matt. 6

Exemplum Plut. t. 3 in prin.

Secundo sunt quidam, qui serviunt corpori suo, & de his: Hujusmodi non serviunt Deo, sed suo ventri: Et quorum Deus venter est. O servitus vilissima, habere corpus pro Deo, quod juxta Bernardum non est aliud, quam saccus stercorum, sentina fœtorum, & cibus vermium. Cogita gulose quod non nisi fœtidum tuo egrediatur ex corpore. Nam videmus terram herbas producere odoriferas, metalla, lapides pretiosos, & plantas, sed tuum corpus per singula sua foramina, res marcidas prodit, & fœtidas. Item plantæ omnes, & arbores producunt de se frondes, & flores & fructus, tu de tuo corpore sputa fœtida, urinam, & stercus. Illæ de se producunt suavissimos cibos, tu de tuo corpore pediculos, & lumbricos. Illæ de se spirant suavitatem odoris, tu de tuo corpore abominationem fœtoris. Hæc omnia invenimus in libro de contemptu mundi. Propter hæc omnia dicit Seneca: Major sum, & ad majora natus, quam ut fiam mancipium corporis mei. Contrarium namque est, ut servi in equis vadant, & domini in terra incedant. Est ergo corpus verberibus, jejuniis macerandum, & vigiliis edomandum, ne sit sicut equus sine calcaribus, & fræno, & sicut bos sine stimulo, qui lascivit in prato. Majus est enim corpus proprium subjugare, quam sibi regna subiicere. Quia sicut Seneca, dicit: Multi regiones & urbes subjugare potuerunt, qui tamen suis corporibus serviunt, & ea quæ sunt vitia carnis, non subjugaverunt. Accipe Alexandri exemplum, de quo narrat Græcorum Historia, quod omnes reges excessit, & generositate naturæ, & corporis venustate, & animi virtuositate. Nam in subeundis periculis constans erat, in rebus movendis velox, fidelis in deditos, clemens in captivos, munificus in servos, & liberalis in omnes; ita ut sæpe majora daret, quam ab eo petere quis auderet. Erat utique vir singularis audaciæ: patiens laborum, & nihil sibi arduum, nihilque difficile videbatur. Omnis periculi, & maximæ multitudinis erat contemptor; primus semper aciem invadebat, & si quandoque fortissimos esse hostium cuneos advertebat, illud irruebat. Nullum umquam bellum perdidit, nullam civitatem obsedit, quam non ceperit, &

Rom. 16

Phil. 3

Exemplum

& cum omnium victor esset, a seipso devictus est. Quem arma totius orientis vincere non potuerunt, carnis vitia devicerunt. Unde a vino, & luxuria, superatus est. Ex quo concluditur, quod sit majus subjugare seipsum, quam vincere totum mundum.

Tertio sunt quidam qui serviunt diabolo, & hi maxime sunt superbi, de qua servitute dicitur: A quo quis
2 Pet. 2. superatus est, ejus & servus est. Ergo qui se a diabolo superari permittunt, diaboli servi fiunt. Unde ibidem dicitur: Servi ejus estis cui obe-
Ibid. distis. Hæc enim servitus est mala: illi servire, qui continue me quærit occidere, a summo subtrahere, ad pœnas æternas adducere. Unde di-
Jer. 18. B citur; Servietis diis alienis qui non dabunt vobis requiem die ac nocte, quia nec die præsentis vitæ, nec in nocte tenebrositatis æternæ. Qui enim serviunt nunc, vel mundo, vel corpori suo, vel ipsi diabolo; & nunc semper sunt in peccati opprobrio, & confunduntur in judicio: & tandem cruciabuntur æternaliter in inferno.

Quarto sunt quidam, qui serviunt Deo, & isti sunt omnes justi, qui nunc semper humiles, & despecti,
Luc. 17. qualis fuit beatissimus Nicolaus. De istis enim servis dicit Dominus: Cum omnia, inquit, benefeceritis, dicite: quia servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. Hoc autem ideo dixit, ut semper de se humilia C sentiant, ne per superbiam evanescant. O quam securum, quam fructuosum est huic regi servire, qui nihil quærit a servo, quod sibi sit inutile, sed solum quod servo sit ad salutem. August. nihil Deus jubet quod sibi prosit, sed illi cui jubet. Mirum est quo modo cum sancto Nicolao non omnis mundus Deo huic servit, tam potentissimo ad adjuvandum, tam sapientissimo ad consulendum, tam liberalissimo ad subveniendum, tam benignissimo ad parcendum, & econtra non servient tam severissimo ad puniendum. Di-
Exemplum citur enim de Alexandro quod liberalissimus militibus erat, & omnia illis dabat, quæ in prædam ex bonis hostium inveniebant: sic eos ad serviendum sibi subjugaverat, quod ad mo- A riendum pro eo beatum esse credebant. Ergo qualiter est Domino serviendum, qui non ut Alexander solum tribuit bona fortunæ, sed dat tot bona ex parte corporis simul & animæ: dat tot bona gratiæ; tot bona scientiæ, & promittit tot bona gloriæ, non transitoriæ, sed æternæ. Nam hæc sanctus Nicolaus attendens, adhuc infantulus jejunare incœpit, & mammas quarta & sexta feria semel bibens, non ultra lac requirebat. Item ultra, quæ habere potuit, in pauperum & indigentium usus expendit. Item orationi vacans sæpe Ecclesias visitabat, humilitatem servabat, & omnia Deo displicentia declinabat, & ideo maxima miracula in omnibus gentibus faciebat. Lege in Legenda hæc omnia, & postea prædica, & adapta, ut voles: Christus Jesus Filius Dei beati Nicolai precibus, &c.

DE S. AMBROSIO EPISCOPO

SERMO I.

Dedi te in lucem gentium. Tres Isa. 42. naturas legimus a Deo creatas. Unam opacam, alteram transparentem & perviam, sicut est in igne, aere, & aqua. Aliam luminosam & lucidam, sicut est in cælesti natura, cælo, sole, & luna. Verum hæc luminosa natura, quæ naturarum corporalium est nobilissima, in triplici est differentia. Nam quædam est tantum influens, & non influxa, sicut est in cælesti natura, & hoc spiritualiter est lux divina, quæ est summa, quæ sic illuminat omnia, ut non illuminetur ipsa ab alia quacumque natura, & de hac dicitur; Erat lux vera, quæ illuminat om- Joan. 1. nem hominem venientem in hunc mundum. Dicitur autem lux vera, eo quod non sunt in ea tenebræ ullæ, sicut dicitur: Item est lux alia non Joan. 1. influens, sed influxa: sicut est lux aerea, quæ est a sole influxa, sed non influit in alia. Et talis lux, spiritualiter loquendo, est in simplicibus fide.

fidelibus, qui sic sunt illuminati, ut non alios illuminent ipsi. Tertio est lux tertia & influens, & influxa, qualis probatur esse in luna, quæ a sole illuminatur, & ipsa illuminat terram. Et talis lux spiritualiter est in doctoribus: quia quod sanctitatis, vel scientiæ, vel luminis a Deo acceperunt, in alios, docendo, refundunt. Quare ergo sanctus Ambrosius talis lux fuit: quia doctus docuit. Unde per Isaiam a Domino dicitur ei: *Dedi te in lucem gentium*. In quo verbo tria notantur. Primo divina liberalitas a Domino influente. Secundo doctoris nobilitas, ex lumine redundante. Tertio populi audientis utilitas, ex audientia disponente. Nam Deus influit, doctor refundit, sed populus audit, & suscipit. Notatur ergo divina liberalitas ex parte influentis, cum dicitur; *Dedi te*. Notatur sancti nobilitas, sive dignitas ex parte accipientis & dantis, cum additur: *In lucem*. Notatur populi prædicati, ac docti utilitas non dantis, sed solum accipientis, cum subditur: *Gentium*, id est, ad utilitatem gentium te volui esse lucem, ut non solum in te luceres, sed alios illuminares. Est ergo notandum quod Doctor Christi Ambrosius fuit Lux pura, Impassiva, Sui communicativa, Animi purgativa. Primo fuit pura, per eminentiam castitatis. Secundo fuit lux impassiva per costantiam firmitatis. Tertio fuit lux sui communicativa, per ampliationem charitatis, & pietatis. Quarto fuit lux illuminativa, sive animi purgativa, per repulsum omnis contrariæ fœditatis, sive per redundantiam veritatis. Vel sic fuit lux pura, caste vivendo, fuit lux impassiva patienter adversa portando, fuit lux sui communicativa amando, & compatiendo, & fuit lux purgativa docendo, & arguendo.

Isa. 43

Dico quod beatus Ambrosius fuit lux pura continenter vivendo: Sicut enim luxuriosi sunt immundi, quia cœno luxuriæ sunt infecti: sic viri casti instar lucis esse dicuntur mundi, & puri, quia a luto concupiscentiæ liberati. Quare cum sanctus Ambrosius fuerit castissimus, recte puritati lucis est comparatus. Unde de eo potest convenienter exponi illud: Candor est lucis æternæ, id est, candidus instar illius lucis æternæ, nihil habens immunditiæ. Unde subditur: sine macula. Anima est casta, quando casta sunt corda, casta sunt verba, & casta sunt opera. Nam sicut dicitur in vitis patrum, illi non sunt dicendi casti, qui ab opere carnis abstinent, nisi voluntate castus sit animus, castus affectus, & casti sint omnes sensus. Philosophus enim dicit quod non est castus omnis qui continet, & hoc ipse gaudet. Cogitent ergo quod a vera castitate remoti sunt, qui tota die vana audiunt, vana dicunt, vana respiciunt. Accipiant tales exemplum beati Bernardini, qui cum juvenis esset, & plurimum pulcher, venit quadam nocte ad quoddam hospitium, ut quiesceret, ubi quædam puella pulchra, dum juvenem formosum aspexit, nocte ad ejus lectum accessit. At ille amator castitatis in nullo se movit, non eam repulit, nec ei aliquid dixit, sed stetit immobilis ut lapis. Cumque illa undique palpasset, & cerneret quod nullos anima omnino carnales motus haberet, stupefacta confusa recessit. O ubi tunc erat illa castissima anima: quæ nullos carnis sciebat affectus? Talis etiam erat Ambrosius, & ideo vere castus.

Sap. 7

Arist. l. 7 Ethica. 2

Exemplum

Secundo lux est natura impassiva; quia numquam corrumpitur ex actione extranea. Unde dicitur: Super salutem, & omnem speciem dilexi illam, & proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius, & revera talis fuit Ambrosius, patienter adversa portando. Nam Justina regina, cum esset Arriana, pulsabat Ambrosium forti pugna: sed nullis minis, nullis precibus, vel promissis deflecti potuit a rectitudine veritatis: sed manens immobilis, hæreticos confundebat, cujus fidem magna miracula confirmabant. Hinc si ejus Legendam legeris, narrare hæc poteris. Sed ubi hodie virtus hæc in omnibus Christianis, quæ tamen floruit in paganis? Nam invenio viros paganos non pro Deo, sed pro mundo; non pro æterna, sed pro temporali gloria, propriam contempsisse vitam, & magis quam vita vivere, mortem eligere. Unde Valerius

Sap. 7

Exemplum

Exemplum *Val. Max. l. 2. ca. 1 cir. fin. de Cimbris, & Celtiberis. Steph. Str. li. 3 Pl. l. 25 cap. 8 Sil. Ital. lib. 2*

lerius Maximus in ea, quam scripsit, historia, ait quod quidam populi, qui appellantur Cimbri, & Celtiberi tantæ fortitudinis contra seipsos sunt, quod mortem non solum parvipendunt, sed totis affectibus appetunt. Unde in præliis exultant, & gaudent tamquam ex hac vita feliciter decessuri. Sed in infirmitatibus febrium valde dolent, tamquam turpiter, & absque gloria morituri. Et dicit quod nefas esse dicunt prælio superesse: ergo si tam fortes possunt esse pagani, pro vana & mundana gloria, quales deberent esse Christiani pro vita obtinenda beata?

Tertio lux est sui communicativa, & diffusiva spiritualiter generativa, nutritiva, & confortativa. Sic & beatus Ambrosius fuit lux se cunctis communicando; sua omnia diffundendo, filios spiritualiter generando, nutriendo, confortando, tamquam omnes perfecte amando, omnibusque compatiendo. Unde de eo potest exponi illud; Sol illuminans per omnia respexit. Ad modum enim solis, qui omnibus lumen præstat, omnibus se communicat, omnia nascentia roborat & confortat, sanctus Ambrosius se & sua omnibus communicabat, omnes docebat, omnes amabat, sanos confortabat, infirmis consolationem præstabat. Sic enim amore fraterno totus ardebat, & sic fraterna compassio sibi ejus cor subjugaverat, quod dum aliquis sibi casum suum, vel peccatum narraret, & sic fortiter fleret, quod ipsum ad flendum compellebat. Dolebat etiam multum quando quis cadentibus insultaret; sive spiritualiter, sive corporaliter caderent. Unde dum semel per civitatem Mediolanensem incederet, & quidam in via graviter corruisset, aliusque ejus casum risisset, graviter Sanctus tulit, & ad ridentem ait: Qui existimat se stare, videat ne cadat. Statim ille qui riserat cecidit, & coactus flere casum proprium qui riserat alienum. Si enim sancti viri tantum dolent in casu corporali, quantum putes dolent in casu corporali, quantum putes dolent in casu spirituali? ubi non solum cadit corpus aliquando morte casurum, sed cadit

Eccl. 42

Exemplum

1 Cor. 10

A anima æternaliter damnanda. Fit enim sæpe divino judicio, ut qui rident casum alienum, cogantur flere proprium. Unde in vitis patrum quidam frater, qui fratrem tentatum in desperationem posuerat, & non solum ei compassus non fuerat, sed eum valde exasperaverat, coactus est a Deo pati, quod in alio reprehenderat. Cumque eum tentatio carnis jam sic affligeret, ut pati non posset, sed ad sæculum redire disponeret, missus est ad eum alius sanctus pater, qui diceret, ideo tibi hoc contigit, quia illi fratri compati nescivisti, ut discas compati, & scias quid est: Misericordiam volo, & non sacrificium. Unde & Apostolus docuit: Si præoc-

Exemplum

Gal. 6

B cupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, considerans temetipsum, ne & tu tenteris. Nemo enim stat nisi Deo tenente: nemo cadit nisi Deo permittente; Ergo qui stat non suæ virtuti appropriet: & ideo fratri cadenti non insultet, sed ei perfecte condolens pro eo Deum continue oret.

Quarto lux est animi purgativa, & illuminativa, & sic regulariter in obscuritate latentium ostensiva, & per consequens arguitiva: nam cum malum detegit, ipsum arguendum esse ostendit. Sanctus ergo Ambrosius fuit lux illuminativa, purgativa, peccatorum ostensiva, & arguitiva. Nam

C purgabat, & illuminabat docendo, & prædicando; sicut est exemplum de beato Augustino, quem Ambrosius prædicando convertit. Item peccata detegebat, & errores destruebat, rationes efficacissimas ostendendo, & arguebat nullum timendo, sicut patet in exemplo de Theodosio Imperatore, quem ab Ecclesiæ ingressu prohibuit, & de peccato quod egerat valde redarguit, & ad pœnitentiam asperis verbis induxit, lege in Legenda totum: quia valde est notabile exemplum, & propter humilitatem Imperatoris ad pœnitendum, & propter constantiam pastoris ad arguendum. quia ergo Ambrosius erat lux malorum detectiva, & arguitiva, & ad veritatem illuminativa, erat Hæreticis valde odiosus. Nam scriptum est: Lux

Exemplum

Joan. 3

ve-

venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem; erant enim eorum opera mala. Omnis enim, ait, qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta: unde hoc est valde contra Hæreticos; qui in latibulis docent, & more avium de nocte incedentium lucem odiunt, unde disputationes fugiunt, & conferre de veritate renuunt, ne a luce veritatis argui possint. Unde contra eos Apostolus loquens fidelibus, inquit: Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis redarguite. Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis turpe est dicere. Omnia autem, quæ arguuntur, a lumine manifestantur. Omne autem, quo manifestantur, lumen est. Rogemus ergo Dominum, &c.

Joan. 3

Eph. 5

SERMO II.

DE EODEM.

IN *medio Ecclesiæ aperuit os ejus*. Docet Dominus Apostolos, ut non doceant in occulto, sed semper in publico, & ut ea quæ audierunt in domo prædicent super tecta; quia omne illud, quod refugit radium, & veritatis renuit argumentum, merito viris fidelibus est suspectum. Unde de se dicit Dominus: Ego semper palam docui in templo, ubi omnes conveniunt, & in occulto locutus sum nihil. Unde concluditur necessario argumento, quod illi recesserunt a Christo, qui contra doctrinam Christi prædicant in occulto. Nam & aranea, quia non potest in publico muscas decipere, telas texit sub quibus se abscondit, & muscas incidentes in telam improvisas, invadit. Leo etiam dum famescit ut bestias improvisas invadere possit, in antris se abscondit. Non sic Dominus, sed ad modum liberalis hominis, qui tempore carestiæ misertus pauperum, aperit horreum suum, & pauperibus dat frumentum; Sic & ipse Doctores suos, qui sunt suum horreum, continentes sapientiæ triticum, tempore opportuno aperit, per quos pane doctrinæ pauperes suos pascit: quia non in solo pane vivit homo, &c. Vere enim Ambrosius abundans doctrinæ horreum fuit, cujus triticum non solum provinciam unam refecit, sed potius totum mundum: non solum per annum, sed potius usque in sæculum. Et propterea optime dictum est: *In medio Ecclesiæ aperuit os ejus*. In quo tria notantur. Unum ex parte Dei. Alterum ex parte Sancti. Tertium vero ex parte loci. Nam Primo ex parte Dei notatur liberalitas in donando. Secundo ex parte Sancti notatur facunditas in loquendo. Tertio ex parte loci notatur communitas se omnibus offerendo. Liberalitas donantis notatur, cum dicitur: *aperuit*. Facunditas prædicantis notatur, cum additur, *os ejus*. Sed communitas offerentis notatur, cum subditur; *In medio Ecclesiæ*. Dicamus ergo: *aperuit os ejus*. Aperuit, inquit, os ejus ad tria. Ad verbum humilitatis in confessione. Ad verbum laudis in oratione. Ad verbum ædificationis in prædicatione.

Eccl. 5

Joan. 18

Exemplum

Exemplum

Luc. 4

Dico quod primo aperuit os beati Ambrosii ad verbum humilitatis in confessione. Nam in Archiepiscopum electus noluit sibi manum imponi, nec confiteri, nisi Catholico Episcopo. Quo exemplo nos docuit fugere sacerdotes Hæreticos, & quærere Catholicos, quibus solum data est auctoritas absolvendi. Numquam ad vineam quis pro ficubus vadit. Numquam ad ficum quis vadit pro uvis acquirendis: numquam aurum quis quærit in quercubus, vel lapides pretiosos in cedris: ergo stultum est pro confessione & absolutione illum quærere, qui absolvendi non habet auctoritatem, cum non sit membrum Ecclesiæ. Unde dicitur in Psal. Os justi meditabitur sapientiam, & lingua ejus loquetur judicium. Quid enim est loqui judicium nisi confitendo se sacerdoti tradere judicandum? Et quid est meditari sapientiam, nisi ad eum te conferre pro indulgentia, qui clavem habet in Dei Ecclesia? Qui enim talibus confitetur, gratia repleri meretur, juxta illud Psalmi: Dilata os tuum, & ego implebo illud,

Psal. 36

Psal. 8

lud, id est, confitere peccatum, & A accipe indulgentiæ donum. Est enim dilatare os perfecte aperire, id est, totum morbum evomere. Fistula enim, quæ habet os strictum, numquam perfecte curatur, nec sanies perfecte educitur, nisi os ejus rebus competentibus amplietur. Nam quamdiu aliquid putredinis ibi celatur, nisi foras educatur, frustra medicina omnis impenditur. Item quamdiu de vulnere os putridum, vel ferrum non trahitur, numquam perfecte solidatur, etiam si solidari videatur: quia iterum & iterum innovatur. Ergo si volumus perfecte sanari, necesse habemus confiteri: quia qui aliquid de morbo medico celat, frustra auxilium ejus implorat. Unde dixit Josue ad Achor; Confitere fili peccatum tuum ne abscondas. Philosophia Boetii: Si opera medicantis expectas, necesse est ut vulnus detegas tuum. *Jos. 7*

Secundo aperuit Dominus os sancti Ambrosii ad verbum laudis in oratione. In omni enim tribulatione sua, & maxime contra illam Justinam, quæ ei intulit magnam pugnam, sicut patet in ipsa Legenda, non armis: sed sola oratione pugnabat: in qua dum Deus laudabat, omnes hostiles nequitias destruebat. Unde & cum Propheta dicere poterat: Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Simile exemplum habemus in historia tripartita, de Alexandro Constantinopolitano Episcopo, cum cogeretur ab Imperatore Constantino, ut Arrium in Ecclesiam reciperet, vel in exilium iret, ipsa die qua id in die sequenti fieri cogebatur, sub altari pernoctavit Episcopus: Deum precans instanter, ut causam suam defenderet. Cum igitur die facto Arrius multitudine Satellitum comitatus ad Ecclesiam properaret, vel ipse suscipiendus, vel Episcopus repellendus; cumque in via media esset, quidam timor eum invasit, qui sic ejus viscera perturbavit, ut locum peteret ad secretum naturæ. Ad quem cum ivit, intestina omnia, & quidquid in corpore habuit, emisit, & animam dum diabolo tradidit, Deus in petitione orantem Episcopum liberavit. *Psal. 50* *Exemplum.*

Tertio aperuit os beati Ambrosii ad verbum ædificationis in prædicatione. Nam & dicitur: Aperit os mutorum, & linguas infantium facit disertas. Sed quis sufficienter dicat, quam fideliter & prudenter sanctus hic docuerit, quantos prædicando converterit: quam constanter Hæreticis restiterit, quam lucide hæreses confuderit, quantos libros pro fide defendenda conscripserit. Tantæ enim auctoritatis vir iste fuit, quod Augustinus virorum doctissimus, & Hieronymus trium linguarum doctissimus ad probationem suorum dictorum dicta Ambrosii introducant. Sanctus etiam Ambrosius ea quæ in verbis prædicabat, exemplis & vita ostendebat, & miraculis consumebat. B Nam dum per civitatem transiret, clamabant dæmones se ab Ambrosio cruciari, quibus ipse humiliter respondebat; non ego vos crucio, sed malitia vestra. Cumque regina Justina diceret cum suis hæreticis, quod Ambrosius pretium dæmoniacis daret, ut taliter post eum clamarent, statim unum de astantibus famulis reginæ invasit, & eum excutiens coram omnibus, ait: Sic pereant omnes ut ego, qui non credunt Ambrosio. Quod regina dum vidit, statim eum occidi mandavit, ne forte hoc ad alios perveniret, & sic ab errore Arrianorum recederent. *Sap. 10*

Sequitur *in medio:* notatur hic communitas loci; quia ad modum Dei C non docuit in occulto, sed in publico, & quæ docuit posuit in scripto, ut omnibus, & simul ejus doctrina posset esse communis. Locus enim medius communis est omnibus, & potest participari ab omnibus aliquid, cum Deus naturæ omnibus rebus locum medium dedit, quorum virtus & influentia erat aliis circumstantibus necessaria. Nam cælum stellatum cum sit virtute & influentia maximum, posuit in medio aquarum; corpus solis cum illuminet omnia posuit in medio planetarum: cor cum sit fœcundissimum, & membris omnibus influens vitam & motum, posuit in medio membrorum. Nec solum hoc est verum in naturalibus, sed etiam in artificialibus, Quare ponitur in medio cæmentum, eo quod

plus-

plurimum sit lapidum conjunctio. Aranea enim semper telam confractam resarcire incipit contra medium, reputans totum ædificium esse nullum, si medium sit confractum. Posuit ergo B. Ambrosius doctrinam suam in medio, ut a medio derivata ad omnem perveniret Ecclesiam. Hic præter propositum pauca de medio dixi, ut darem aliquam materiam prædicandi. Rogemus, &c.

DE SANCTA LUCIA

VIRG. ET MART.

SERMO I.

Sap. 10

CErtamen forte dedit illi, ut vinceret. Prudentis militis virique constantis & fortis officium est, non solum bellum fugere, sed optare bellando victoriam, ut possit coronam accipere. Non enim coronatur nisi qui bellat & vincit. Greg. super Lucam: Quia ad magna præmia perveniri non potest nisi per magnos labores. Poeta: (Greg. hom. 37 in Ev. tom. 3)

Absque labore gravi, vix munera magna dabuntur.
Gratus est plenus utilitate labor.

Ergo juxta Gregorianum dictum: Si delectat animum magnitudo præmiorum, non deterreat certamen laborum. Dominus ergo ut possit filios & filias coronare, vult omnes in hoc certaminis campo certare, & ideo sapiens loquens de sapientia increata, dicit: *Certamen forte dedit illi, ut vinceret*. Cui? Illi venerabili Virgini, de qua festum agimus in præsenti: Ad cujus commendationem in verbo præmisso tria notantur. Nam primo in electis suis ostenditur divina providentia. Secundo ex parte Virginis describitur acrior pugna. Tertio vero ostenditur nobis nobilis & alta victoria. Notatur autem divina providentia, cum dicitur: *Dedit illi*. Notatur etiam pugna, cum subditur: *Certamen forte*. Notatur consequenter victoria, cum statim adjungitur: *Ut vinceret*. Dat igitur Dominus sanctis pugnam, ut per pugnam veniant ad victoriam, & per victoriam ad coronam. Si enim corona tantum victoribus datur, & non possit esse victoria, ubi nulla est pugna, clementis fit Dei providentia, ut illis indicatur bellum, quibus bravium est conferendum sempiternum. Item si juxta mensuram victoriæ mensura est & gloriæ, vel coronæ, ut nobilissima possit esse corona, fortissime quisque debet aggredi pugnam. Nam & Alexander ille Macedo contra Persarum multitudinem quasi innaturalem ipse cum paucissimis, sed fortibus militibus pugnaturus, accessit animans suos ad bellum, sic ait: In promptu o milites mei victoria est, sed de hoc solum doleo: quia non cum hominibus, sed cum fœminis pugnaturi sumus, & ideo minor erit mea gloria; quia parva est pugna, vel nulla. Est ergo notandum quod sanctæ Luciæ pugna fuit fortis, fuit magis fortis, fuit etiam valde fortis. Nam fuit fortis ad mundi divitias contemnendas: fortior ad pœnas tyrannicas devincendas: fortissima ad passiones proprii corporis edomandas. (Exemplum.)

Dico quod beata Lucia primo forte certamen habuit contra mundum ad divitias contemnendas. Nam quanta sit hominum multitudo, quos per divitias mundus decipit & ad omnia mala trahit, quis sufficienter dicere nobis possit? Sed Virgo Dei Lucia adhuc sub matris custodia posita propter Christum, omnia distraxit, ut Christum lucrifaceret. Nam sicut patet ex ipsa Legenda, patrimonium suum distraxit, & pauperibus erogavit, & sic ipsum tuto loco constituit. Sciebat enim Dominum docuisse: Nolite thesaurizare vobis thesaurum in terra, &c. Sed thesaurizate vobis thesaurum in cœlo, &c. Et ideo propter hanc fortitudinem de ea potest exponi illud: Fortitudo, & decor indumentum ejus. Decor enim & fortitudo nobilium sunt cumuli divitiarum, quibus dum præclara sibi comparant vestimenta, gloriosi apparent in illa. Sed fortitudo & decor Luciæ non fuerunt divitiæ, quas contempsit, sed virtutes animi quas amavit, (Matt. 6) (Prov. ult.)

quibus tamquam vestimentis spiritualibus se ornavit. Sed quis est hodie qui virtutes animi quærat, & non potius divitias? Magis Christiani contra documentum Domini sui divitias cupiunt, quam pagani. Narrat enim quædam Romana historia, quod Pyrrhus rex qui diu cum Romanis bellabat, dum cerneret se jam Romanis non posse resistere: benevolentiam Romanorum acquirere studebat, quorum potentiam debellase, sive debilitare non poterat. Omnes ergo divitias sui regni, & quidquid habere potuit, totum in urbem portavit. Mire valde & insolitum nostris temporibus: quia cum res magni pretii, & varii generis ornamenta tam viris, quam mulieribus apta, ejus legati contra Romanorum domos deferrent, & ad accipiendum singulos invitarent, nemo in tam ampla civitate inventus est aliquid accipere. O summa dementia Christiana, quæ sic ardenter appetit ista vana, quæ Christus docuit respuenda, quæ propter amorem suæ civitatis sic despexit gens illa pagana. Greg. Quærant divitias pagani, qui sine Deo sunt: quærant Judæi, qui eas in promissione acceperunt. Sed qua fronte petunt eas Christiani, postquam Christus beatos esse pauperes prædicavit?

Exemplum

Secundo beata Lucia fuit magis fortis ad passiones tyrannicas devincendas. Magnum est enim divitias contemnere, sed longe majus est curvare tyrannum, non minas, vel tormentum curare. Unde dicitur: *Mulierem fortem quis inveniet?* quasi dicat, inveniuntur plurimæ. Quæ contemnunt mundum, sed eam quis poterit invenire, quæ non timeat ignis incendia, nec duci ad prostibulum, non jugulatoris gladium. Quam fortis igitur hæc sancta Virgo fuit, quæ sic constanter & prudenter in omnibus tyranno respondit, quod a mille viris & bobus tracta, moveri non potuit, nec ad lupanar eam adducere omnis paganorum conatus prævaluit, quæ etiam contra se ignem ardentem extinxit. Lege hæc omnia, & alia multa ad hæc facientia in ipsa ejus Legenda. Sed qui hodie Christiani tyrannos non timent, immo qui sunt hodie, qui tyrannis non obediant, qui post potentes divitesque non vadant, & qui amore dominorum suorum terras non destruant? Testis est omnis Italia, quam miseri populares, majorum sequentes consortia tracti in partem ubique destruxerunt. Non fuerunt tales antiqui, sed sic pro patria fortes erant, ut in nullo tyrannis obedirent. Nam Pempejus nobilis quidam Romanus, dum apud quemdam regem legationis officio fungeretur, ab eo captus, minis, ut Senatus consilia proderet, cogebatur. At ille vir fortis in præsentia regis digitum igni immisit, totumque ardere permisit, & sic se tormenta nulla timere ostendit. Quod dum rex vidit, nihil ab eo ultra quæsivit: sed se recepi in Romanorum amicitiam postulavit. In hac fortitudine tanta diabolo resistendum est, cujus nos semper premit tyrannis. Unde dicitur: adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide.

Pro. ult. — A — B — Val. Max. li. 3 ca. 3 — Exemplum — 1 Pet. ult.

Tertio beata Lucia fuit fortissima ad carnis lascivias edomandas, sive ad ipsas miserias mortis tolerandas. Nam etsi sit magnum contemnere mundum, & magis contemnere quodcumque tormentum: maximum tamen est perfecte subjugare seipsum, carnis superare desiderium, & mortis non timere periculum: & non sicut Alexander Macedo, qui omne militibus dabat aurum, & tamen a carne turpiter est devictus. Unde sapiens Salomon de muliere loquens ait: Fortissimi quique dejecti sunt ab ea. Nam & multi fuerunt sancti, qui nullo potuerunt igne vel ferro devinci, qui tamen a carne devicti sunt. Beata ergo Lucia fuit fortissima, dum inter corruptores virgo permansit, & mori pro Christo non metuit. Unde de ea potest accipi illud: Accinxit fortitudine lumbos suos. Quid fuit fortitudine lumbos accingere, nisi passionibus carnis fortiter reluctare: propheta enim dicit, quod fortissimum est vincere hanc passionem consentaneam naturæ. Ad quod signandum dicitur: En lectulum Sa-

C — Exemplum — Prov. 31 — Cant. 3

Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi. Nisi enim lectulus corporis nostri ab angelis fortissimis militibus servaretur, mox omnis ejus clausura ab inimicis aperiretur. Non tamen gloriari debemus, si Christi amore contineamus, cum inveniamus paganos propter suos Deos virginitatem servasse. Nam multæ erant Virgines Romæ, quæ suam virginitatem devoverant deæ Vestæ, fuerunt & multi qui amore patriæ mori non timuerunt. Narrat Romana historia, quod tyrannus quidam quendam cepit virum fortissimum, cogens eum, ut sibi proderet, qui illi essent qui eum occidere vellent. At ille ubi fortes tortorum manus contempsit, flagella rupit, funes laxavit, equuleum solvit, omnes minas & tormenta derisit: nec per mortem induci potuit, ut aliquem de conspiratoribus indicaret: ergo si tanta fortitudo potest esse pro mundo, quanta debet esse pro Christo, qui tanto remunerat præmio? Narra hic de morte hujus Virginis quo modo percussa fuerit, &c.

Exemplum

SERMO II.

DE EADEM VIRG.

Sap. 10

CErtamen forte dedit illi, ut vinceret. Omnis qui aliquid agit, si stultus non est, propter aliquem finem agit. Numquam rusticus laboraret in vinea, nisi inde expectaret vindemiam, nec nauta tantis periculis in aqua sulcaret, nisi lucrum attenderet. Sic nec miles bellare vellet, si pervenire ad victoriam non speraret: victoria enim finis est pugnæ. Finis autem juxta philosophum imponit necessitatem his, quæ sunt ad finem. Ideo si volumus victores esse, necesse habemus bellare, & si bonum est vincere, constat quod bonum est pugnare, quia cujus finis bonum, ipsum quoque bonum. Illis tamen juxta divinam moderantiam conceditur bellum leve, qui nequeunt gravia bella portare. Ob quam causam sanctus Sixtus dicebat Sancto Laurentio: Nos quasi seniores levioris pugnæ cursum recipimus, te autem quasi juvenem manet gloriosior de tyranno triumphus. Sic iterum majora tibi debentur pro fide Christi certamina. Quia ergo hæc Virgo sancta fuit fortissima, & ad magnam victoriam præparata, ideo fortis est ei data pugna. Bene ergo sapiens dicit. *Certamen forte dedit illi ut vinceret*. In quo verbo describit eam quantum ad duo. Primo quantum ad statum tentationis & pugnæ. Secundo quantum ad statum victoriæ, vel coronæ. Primum respicit statum meriti quo refulsit. Secundum statum præmii quod accepit. In his duobus, scilicet præmio & merito omne bonum hominis consistit: quia meritum respicit bonum viæ, sed præmium bonum patriæ. Notatur ergo status meriti, sive pugnæ, cum dicitur: *Certamen forte dedit illi*, scilicet Deus Virgini. Sed notatur status præmii, & coronæ, cum additur: *ut vinceret*, id est, ut perfectam victoriam obtineret. Est ergo hic notandum, quod certat homo cum Deo, ut ab eo regnum accipiat. Proximo ne malo consentiat: Diabolo ut eum vincat.

Arist. 2 Phy. tex. 29

Breu. Ref. a Nost. 2 in festo S. Laur.

Dico quod vir spiritualis primo bellat cum Deo orando, instando, plorando, & sic quodam modo eum compellendo, ut illum accipiat; quia secundum Joanem regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, sicut dicitur: nam cum Deo bellamus, & ei quodam modo vim facimus, dum ei lacrymosis orationibus obtestamur: Bernard. Oratio Deum lenit, sed lacryma perungit. Unde narrat Gregor. quod quidam sacerdos nomine Severus a quodam infirmo pro pœnitentia requisitus, dum sacerdos tardavit, æger a vita discessit. Quod sacerdos dum vidit juxta mortuum, genuflexit, & amaris lacrymis se reum damnationis illius clamare cœpit, lacrymis quoque illius quodammodo constrictus Deus angelum statim misit qui diceret, dæmonibus eum ducentibus, reducite eum ad corpus: quia Severus presbyter plangit, quasi dicat: cogit me sacerdotis lacryma, ut meam mutem sententiam. Hæc autem pugna fuit signata: Jacob luctatus est cum

Exemplum

Gen. 32

cum angelo, nec ante eum dimisit, donec ei benedixit, ut & ab eo post luctam audivit. Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis? Et de hoc certamine potest illud exponi Apostoli: Non coronabitur nisi qui legitime certaverit. (*2 Tim. 2*) Ideo enim Dominus vult nos orando pugnare, ut sit glorisior perceptio coronæ: quia honore nobilissimo possidere ab aliquo, quod acquiritur pugnando, quam quod ex dono accipitur alieno. Unde beata Lucia plena sapientia, non fuit contenta orare in domo propria, sed per longam viam ivit ad sanctæ Agathæ Ecclesiam: & dum ferventer oravit, omne quod postulavit obtinuit, sicut manifestum est ex Legenda. Quare enim nos non accipimus, quia non petimus, vel quia non bene oramus. Unde dicitur: (*Jac. 4*) Non habetis ea quæ postulatis, petitis, & non accipitis, eo quod male petatis. Certum signum est quod dare cupiat, qui toties nos (*Matt. 7*) ad petendum invitat: Petite, in(*Exemplum*)quit, & accipietis; quærite & invenietis; pulsate & aperietur vobis. Nam & quidam sanctus Pater dum ut oraret, Jerusalem advenisse, & fratres conquererentur quod non plueret, dixit eis: Quare non oratis? Qui dixerunt. Oramus Pater, & non pluit. Quibus ille: Puto, quod non attente oratis. Venite ergo, & oremus. Statim autem ut ille palmas ad Deum tetendit, mox pluvia venit.

Secundum certamen viri spiritualis est cum proximo, ne se ab eo seduci permittat, dum eum ad malum invitat. Multum enim Paschasius nisus est Luciam inducere ad Idolis immolandum: Cui illa valde rationabiliter, auctoritate sacræ scripturæ prudentissime respondebat, & patenter eum in disputatione longa verborum, verbis sapientiæ convincebat. Lege totam disputationem: quia pulchra est valde, & est valde mirabilis: quia cum verba dulcia, & rationabilia iræ sint placativa, non tamen placatus fuit Paschasius à Lucia. Excæcaverat enim eum malitia sua, & amor falsus, quem habebat ad idola, nec attendebat unde tanta esset in

A puella prudentia. Mira tyrannorum insania, & cæcitas detestanda. Nam (*Exemplum*) sanctus Quiricus cum trium annorum esset, & verbis prudentibus insano judici responderet: Judex unde haberet illam prudentiam, requisivit. Cujus infantulus ait: Miror de te quomodo, unde mihi sit sapientia, non advertis cum talia loqui non sit hujus ætatis? Volebat enim eum inducere ut a Christo cognosceret se illam habere. Non talis, ut Paschasius. (*Exemplum Aug. li. 4 de Civ. c. 3 in fin. t. 5*) Alexander ille inclytus, de quo dicit Augustinus, quod cum in præda quemdam piratam cepisset, & ab eo quæreret, quid causæ esset quod mare haberet infestum, ejus prudenti responsione placatus est; Dixit e-

B nim ad eum pirata, hoc ego facio in mare quod tu facis in terra; quia ego prædor, & tu prædaris. Sed quia ego facio hoc exiguo navigio latro vocor, tu autem quia maxima classe, Imperator. Narrat enim Valerius (*Val. Max. li. 7 ca. 3*) Maximus, quod dum Alexander semel idolis immolaret, præceptum est sibi ut quidquid sibi primum exeunti de porta occurreret, occidi juberet. Cumque exeunti asinarius quidam cum asino occurrisset, & ille eum capi fecisset, quæsivit ab eo rusticus, qua de causa eum occidi juberet. Cui cum rex causam indicasset, ille ait; Si ita est o rex, ut dicis, non ego mori debeo, sed asinus, qui tibi primo occurrit. Delectatus igitur rex

C de prudenti responsione ejus, ipsum protinus liberavit. Multum enim valet apud sapientes prudens responsio, quamvis nullius sit ponderis apud stultos. Poterat ergo dicere beata Lucia cum suis fidelibus illud Apostoli: (*Heb. 12*) Curramus per patientiam ad propositum nobis certamen. Non enim solum est certamen patienter portandum, sed est ei occurrendum: quia multorum bonorum est certamen, & maxime cum sit ad gloriam perductivum. Sed sicut Augustinus dicit: (*Aug. ser. 47 de Sanctis & 3 de plur. mart. tom. 10*) Nos volumus gaudere cum sanctis, & tribulationes mundi nolumus sustinere cum illis. Qui enim sanctos martyres vel in quantum potuerit, noluerit imitari, ad eorum beatitudinem non poterit pervenire.

Tertium certamen viri spiritualis est cum diabolo, ut trahi ab eo non valeat ad peccatum. Diabolus non comedit, non bibit, non dormit, numquam quiescit, sed semper circuit more leonis, ut aliquem devorare possit. Et cum infestet omni tempore, maxime tamen infestat in morte, sciens quia modicum tempus habet, ut vel vincat, vel perdat. Est ergo cum eo fortiter dimicandum, & in nullo credendum. Nonne miles, qui morti adjudicatus pro defensione sua, certamen belli libenter subiret si forte devincendo superaret? Ergo si omnes filii mortis sumus, nec nisi pugnando & vincendo liberari possumus: pugnare contra hostem non negligamus. Grave tibi videtur pugnare, sed gravius est in æternum perire. Ergo dulcis tibi nunc sapiat pugna, ut pœna libereris æterna. Numquam male cum frenetico agitur ne se perimat gladio, si fune ligetur. Numquam cum litargico male agitur, ne in dormiendo moriatur, si capilli ei trahantur, & barba expiletur. Numquam cum quocumque infirmo male agitur, si dolori dolore subvenitur. Non potest os putridum sine dolore truncari, & de profundo vulnera trahi, quod tamen dimissum inficit corpus totum, ergo parcetur dolori, ut os non eductum necesse sit mori. Numquam dimittenda est medicina, quæ est ori amara, si sit totius corporis sanativa: ergo non est fugienda pugna, sed potius inquirenda, qua homo sanatur a peccati morbo, purgatur, & vitæ perditæ restituitur. Ut igitur homo pugnare sciat more militum, semper se in bellis exerceat. Nam tempore pacis faciunt tyrocinia, ne tempore belli inveniatur ab hostibus inexperti. Nam & Dominus dimisit gentes inter filios Israel, ut in illis eos erudiret, & discerent pugnare cum hostibus, & habere consuetudinem præliandi. Quare sic timent homines mori, quia non sunt adhuc experti. Probi milites, & bellis assueti bella non fugiunt, sed illis occurrunt. Sic beata Lucia bellum non fugit, sed in eo mori præoptavit. Unde poterat in morte sua dicere illud Apostoli ad Timotheum; (2 Tim. 4)

A Bonum certamen certavi: Ecce bonitas operis. Cursum consummavi: Ecce rectitudo intentionis. Et propterea sequitur: De reliquo est mihi reposita corona justitiæ. Certum est enim quod omnis homo, qui cum hac sancta Virgine pugnat, ita quod ante mortem non deficiat: sed quod cepit fortiter teneat, & numquam fugiat, coronam accepturus est sempiternam. Bernardus; O felix & secura pro Christo pugna, in qua si fueris captus, si ad terram prostratus, si acriter vulneratus, si etiam millies, si dici posset, occisus: non fraudaberis a victoria, nec per consequens a corona: si solum non fugiamus. Ad hanc coronam regalem & inclytam, B orante pro nobis Sancta Lucia, nos Christus perducat.

DE SANCTO THOMA APOSTOLO.

Sermo I.

Quia vidisti me Thoma credidisti, (Joan. ult.) Ut verbo utar sancti Gregorii. (Greg. hom. 26 in Ev. tom. 3) Quid inter hæc animadvertitis? Numquid casu gestum esse credimus, ut electus ille discipulus (quando ad discipulos Dominus est ingressus) tunc deesset: sed post veniens C aliis referentibus audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet? Non hoc casu, inquit, sed divina dispensatione gestum est. Egit (Greg. hom. 26 in Ev. tom. 3) enim miro modo divina clementia, ut discipulus dubitans, dum in magistro vulnera palpabat carnis, a nobis vulnera excluderet infidelitatis. Et addit; Plus nobis Thomæ infidelitas ad fidem, quam fideles discipulorum credentium, profuit: quia dum ille palpando ad fidem reducitur, manens in fide, omni dubitatione postposita solidatur. Et in alio loco dicit: Minus mihi Magdalena contulit, quæ cito credidit, quam Thomas qui dubitavit. Concludit ergo Gregorius Apostolus ergo palpavit, & exclamavit. *Dominus meus, & Deus meus*. (Greg. hom. 29 in Ev. in prin. tom. 3) Bene ergo Dominus dicit:

cit: *Quia vidisti me Thoma, credidisti*. In quo verbo describitur Apostolus ad duo. Primo quantum ad fidem, qua Christum agnovit. Secundo quantum ad rationem, quæ eum movit. Ista enim duo fidelem virum perficiunt, scilicet si fidem habeat, quæ summæ veritati inhæreat, & rationem postmodum addat, qua quod credit intelligat, ut contra hæreticos defendere illud sciat. Notatur ergo primo fides Apostolica, quando dicitur, *credidisti*. Notatur secundo ratio ad credendum motiva, cum additur: *Quia vidisti me*. Nota tamen secundum Gregorium, quod Apostolus aliud vidit, & aliud credidit. Nam hominem vidit, sed Deum credidit. Nam hominem vidit, & ideo exclamavit: *Dominus meus, & Deus meus*. Non enim fides, sed veritas ipsa fuisset: nec meritum habuisset si in sua natura Deum vidisset. Quia fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Ergo Apostolus hominem Christum vidit, sed verum Deum, & omnium Dominum credidit esse. De visione & fide in sermonibus aliis recolo me multa dixisse, quæ possunt hic prædicari. Est ergo notandum, quod cum sancto Apostolo quatuor videre debemus: Primo mundum deficientem ut ipsum contemnamus. Secundo carnem inficientem, ut ab ea fugiamus. Tertio diabolum seducentem, sive per superbiam corruentem, ut ab eo caveamus. Quarto Dominum vocantem, ut sequi contendamus. Est autem hæc distinctio sumpta juxta auctoritatem Bernardi, qui dicit, quod vocat nos mundus, vocat caro sive corpus, vocat diabolus, vocat Christus. Mundus & caro dicit: Venite ad me, & ego decipiam vos. Diabolus dicit; Venite ad me, & ego decipiam vos. Christus dicit: Venite ad me, & ego reficiam vos.

Greg. hom. 26 in Evan. 3

Greg. hom. 26 in Evang. 3

Matt. 11

Dico ergo quod ante omnia videre debemus mundum deficientem, ut ipsum non amemus, sed contemnamus. Nam, ut Gregorius dicit, fugiendus hic mundus esset etiam si nos prosperis omnibus demulceret. Cum ergo nos tot calamitatibus pulsat, tot angustiis premit, tot defectibus agitat, quid aliud quam ne diligatur clamat, ergo ut ipsum non amemus, sed vilipendamus, ejus continuos defectus aspiciamus in omnibus ejus partibus. Sic enim scribitur: Aspexi terram, & ecce vacua erat: & nihili: & cælos, & non erat lux in eis. Vidi montes, & ecce movebantur, & colles omnes turbati sunt. Intuitus sum, & non erat homo, & omne volatile cæli recessit. Hæc verba omnia sonant vanitatem & instabilitatem in omnibus partibus mundi: Omnia enim sunt vanitati subjecta, quia de nihilo facta, & ut Gregorius dicit: Universa in nihilum tenderent, si non ea manus conditoris retineret. Nam & universa vanitas. Quid de ceteris sentiendum sit videamus. Quem enim præsulum Romanorum, quem Cæsarum omnium sive regum mundus hic non decipit? Cui non deficit? Sic enim dicitur in Legenda sancti Sebastiani. Sic mundus ab initio omnes fefellit, ut omnibus probetur fuisse mentitus. Unde dicitur: Ubi sunt Principes gentium, qui dominabantur super bestias, quæ sunt super terram, qui argentum thesaurizant & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? Exterminati, inquam, sunt, ad inferos descenderunt, & alii in locum eorum surrexerunt. Ergo si factum est, ita sicut tota die experientia docet: Facite vobis, inquit, amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Scribitur enim in Romana historia, quod apud Gallos hæc consuetudo fuit olim, quod quia credebant animas immortales, & aliam vitam esse, sibi pecunias mutuabant, & dicebant; Ego tibi hanc pecuniam mutuo in hac vita, ut tu mihi reddas in alia vita. Utinam sic facerent hodie divites mundi, ut divitias necessario perituras, & velint nolint, hic relicturas: Christo in suis pauperibus mutuarent, ut in alia vita centuplicatas acquirerent, ut sunt usurarii. Quare usuras cum Deo non faciunt, qui pro undecim non duodecim reddit, nec pro libra solidum in mense, sed pro uno centum, etiam in hac vita,

Greg. l. 6 Eph. 16.

Jer. 4.

Eccl. 1.

Baruc. 3.

Luc. 16.

Exemplum. Val. Max. l. 2 cap. 1 cir. fin. de Gallis.

Matt. 19 vita, sicut dicitur in Evangelio: & in alia vita dat regnum cœlorum. Nam quædam narratur sub hac figura a quodam Sancto patre parabola, quæ multum confert divitibus. Nam quædam civitas narratur, cui consuetudo erat quod omni anno unum Dominum eligebant, & ei quod faceret omne quod vellet, potestatem dabant, sed anno finito, ipsum invadebant, verberabant, omnibus bonis spoliabant, & ad quandam insulam transportabant, ubi numquam dies erat, nec quid biberet vel manducaret, habebat, & nunc frigore, nunc calore tabescebat. Cum ergo quidam dominus eorum electus, consuetudinem illorum didicisset, toto illo anno quo præfuit, ad illum frumenta, & omnia necessaria vitæ transmisit, & sic ubi alii erant in pœnis, ipse requiem invenit. Civitas, mundus, Insula, infernus, vel quilibet pœnarum locus: a quibus qui vult evadere: necesse est ut per manus pauperum illuc cibi præmittantur. Hoc attendens Apostolus, relictis omnibus secutus est Dominum. Pro cæteris autem, quæ de hoc dici possunt, expone diligenter parabolam.

Exemplum

Secundo debemus videre carnem nos inficientem. Nullus enim umquam hominum fuit, excepto Domino, quem caro non infecerit. Quis ex ea non infectionem originalem accepit? Prima enim hora, qua anima illi infunditur, mox ab ea maculatur, nec maculare desistit quamdiu vivit. Ob quam causam exclamabat Apostolus: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus. Video, inquit, aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, & multa de hoc ibi. De hoc potest exponi illud: Considera vias tuas in convalle, & scito quid feceris. Convallis, ad quam omnis infectio fluit, est caro hominis. Ergo in hac valle stercorosa, & omnibus malis, & infectionibus plena vias tuas considera, & eas effugere labora. Quis non libenter fugit ab homine lepra infecto. Quis si potest, domum stercorosam & fœtidam non declinat? Nonne formicæ & apiculæ fugiunt loca fœtida? Numquid non taxus domum suam reliquit, quando eam sordidam invenit? Sed quid, si cæci non sumus, est caro nostra, nonne putrida, quædam latrina, & omnium fœtorum sentina? ergo sunt fugienda carnis vitia, quibus anima moritur, virtus utriusque hominis infirmatur, homo debilitatur, mors acceleratur, visus utriusque hominis hebetatur, & non solum cæleste regnum perditur, imo etiam terrenum. Unde de Alexandro narratur historia, quod ejus imperium tribus vicibus exultavit, scilicet cultu vestium, apparatu ciborum, & maxime vitiorum carnalium, quibus totum se dederat, nesciens miser his peccatis, regna amitti, non acquiri. Insuper narrat Romana historia, quod Scipio ille magnus, qui delevit Carthaginem, Consul Hispaniam missus, cum inveniret Romanorum exercitum totum confusum, & sæpe ab hostibus superatum, eo quod vacarent luxuriæ, & meretricibus plenus erat exercitus, & ipse duo millia scortorum ab exercitu repulisset, & omnia quæ ad voluptatem attinebant, procul abire mandaret, mox a turpi sentina vacuus factus exercitus, qui prius hostes fugiebat, animosus effectus, omnes adversarios superabat.

Rom. 7

Jer. 2

Exemplum. *Val. Max. lib. 9 ca. 5 ponit tria, sed duo ab his diversa.*

Val. Max. lib. 2 ca. 2 in prin.

Tertio debemus videre diabolum fallentem, & superbiam corruentem, & de hoc exponitur illud: Videbam satanam sicut fulgur de cælo cadentem. Satan adversarius interpretatur, & signat diabolum, qui non cessat invadere, non cessat decipere, non cessat ad superbiam inducere. Sed dum nos ejus suggestiones sentimus, ejus casum attendamus. Scriptum est enim: Qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur, ergo secundum mensuram exaltationis, erit mensura casus. Ergo sicut Maria virgo domina nostra; quæ fuit omnium creaturarum humillima, super omnem creaturam est pura, & exaltata: sic diabolus, quia superbissimus, usque ad locum infimum est dejectus. Unde dicitur lucifero: Detracta est ad inferos superbia tua, cadaver tuum, quo modo cecidisti de cælo lucifer, qui mane

Luc. 4

Luc. 14

Isa. 14.

ne oriebaris, qui dicebas in corde tuo: super cælum conscendam, &c. Et sequitur: Verumtamen in infernum detraheris, in profundum laci: Sic ruit omnis superbus, quia non est datum summis diu stare, sed cadunt gravius, qui sederunt sublimius. Fortius enim cadit ædificium altum, quam planum, & casus alti montis est gravior, quam sit collis. Lapis enim quanto a superioribus locis descendit, tanto fortius & gravius cadit. Exemplum est de Nabuchodonosor rege, qui superbia elatus, ab omnibus est ejectus, & usque ad consortium bestiarum est deductus, sed postquam fuit humiliatus, in regnum suum est restitutus. Item exemplum de Antiocho rege: Qui in superbiam elatus, & contra Dei populum elevatus, in terram dejectus est, ut præ fœtore seipsum sustinere non posset, quare divinam veritatem cognoscens coactus est dicere: Justum est mortalem subditum esse Deo, & non paria, cum Deo sentire. Unde & propheta dicebat: Vidi impium superexaltatum & elevatum, sicut cedrus libani. Vidi & ecce non erat, quæsivi, & non est inventus locus ejus. Hæc attendens Apostolus, fugit superbiam, & humilitatem apprehendit. Unde & Domino per omnia obedivit. Dicebat enim Domino volenti eum mittere ad indos: Tu es Dominus Deus meus, & ego sum servus tuus, fiat voluntas tua.

Dan. 4 Exemplum

2 Math. 9 Exemplum

2 Mat. 9

Psal. 36

Quarto debemus videre Christum ad refectionem æternam, sive ad bravium nos vocantem: Venite ad me, inquit, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Unde poterat dicere Apostolus illud: Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea. Si enim tanta potest esse aviditas temporalis gloriæ, ut pro ea multi omnia pericula non timuerint, quanta debet esse cupiditas gloriæ æternalis? Unde de Alexandro narrat historia, quod satiari numquam potuit in gloria. Quare? quia cum talis gloria omnino sit vacua, non satiat, sed tantum inflat. Sed non est talis illa gloria æterna, de qua dicit sanctus Propheta: Satiabor cum apparuerit gloria tua. Videte ergo fratres stultitiam nostram, errorem nostrum: quia plures sequuntur mundum deficientem, plures carnem inficientem, plures diabolum seducentem, & cum suis sequacibus corruentem, quam Christum reficientem. Ergo rogemus.

Mat. 11

Gen. 33

Psal. 16

SERMO II.

DE EODEM APOSTOLO.

Noli esse incredulus, sed fidelis. Naturale est summum bonum appetere, & illi placere velle. Omne enim quod illi placet, necesse est esse bonum, & quanto illi plus aliquid placet, tanto magis est bonum, eo quod nullo possit seduci errore, cum omnia, quæ sunt in homine, legat patenter in corde. Homo enim judicat se secundum faciem, (& ideo sæpe male) Deus autem intuetur cor: & ideo semper bene. Nolite, inquit ipse, judicare secundum faciem, sed rectum judicium judicate. Ergo qui Deo placet absque dubio bonus est, & tanto melior semper, quanto illi magis placet. Sed Apostolus docet quod sine fide impossibile est placere Deo. Quo modo enim illi placere posset, qui in nullo non crederet, ergo si illi desideramus placere, fidem in illum laboremus habere: quia & sic ipsi Apostolo dictum est. *Noli esse incredulus, sed fidelis.* Nullus umquam in mundo tyrannus fuit, cui servus placuit infidelis, immo omnis talis omnibus semper fuit odibilis, & si sic in aliis, quid in Deo esse credis, ergo omne malum detestatur & odit, ergo bene a Christo dictum est ipsi Apostolo. *Noli esse incredulus, sed fidelis.* In quo verbo Dominus maxime docet duo: nam quod uni dicit, omnibus dicit. Primo ergo docet, quid nobis sit fugiendum. Secundo notatur quid nobis sit amplectendum. Nam fugiendam docet incredulitatem, sed amplectendam fidelitatem. Primum negative præmittit, cum dicit: *Noli esse incredulus.* Secundum scilicet affirmative subiungit, cum addit: *Sed fidelis.* Verum quia unum dependet ex altero: quia qui infidelis non est, fidelis per consequens est, eo quod unum alteri contradictorie oppositum est. Dicamus & tractemus omnia

Joan. 20

1 Reg. 16

Joan. 7

Heb. 11

nia simul. Est igitur notandum quod debemus esse. Primo fideles servi per comparationem ad Dominum. Secundo fideles amici per comparationem ad proximum. Tertio fideles œconomi, sive villici per comparationem ad aurum, sive ad id, quod est dispensandum.

Primo dico quod debemus esse fideles servi per comparationem ad Dominum. Dignum enim est, ut fidelis Dominus fideles habeat servos. Sed quis umquam sic fidelis fuit ut Dominus, qui pro servo, & pro malo & ingrato servo se dedit in mortem: multos enim servos lego se in mortem tradidisse pro dominis: sed nullos dominos recolo me legisse, qui pro servis dederint se in mortem: ergo vide quam fideles servos deberet habere Christus, qui cum esset omnium dominorum Dominus, & regum Rex summus pro servis ingratis sponte est mortuus. Psal. Fidelis Dominus in omnibus viis suis. In omnibus viis dicit: quia in redimendo, in defendendo, in custodiendo. Apostolus: Fidelis Dominus, quia non permittit vos tentari supra id quod potestis; sed facit cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. Dignum igitur est, ut fideles servi simus, cum tam fidelem Dominum habeamus. Dicitur enim: Servus fidelis sit tibi, sicut anima tua. Sed quis hodie juxta Evangelium est fidelis, & prudens servus? Plures valde sunt qui serviunt mundo, & plures qui diabolo quam qui Christo. Utinam miseri peccatores attenderent, quanta est fidelitas canum, & equorum ad dominos, quanta leonum ad beneficos, ut sic saltem cognoscerent, quanta deberet esse fidelitas curati, & redempti non auro, sed sanguine Dei vivi, sive tam solicite custoditi, ad Dominum Creatorem & gubernatorem. O ingratitudo Christianorum omnium detestanda! qua major est inventa fidelitas in servis paganis ad dominos temporales, quam sit in Christianis ad Dominum æternalem. Narrat enim historia Romana quod quidam nomine Machonius Orator clarissimus de incestu apud judices fuit accusatus. Ad quod testandum, A quidam ejus servus est advocatus, tamquam ejus criminis erat conscius. Cumque fidelis servus videret dominum valde dolentem, & nimium pertimescentem ait ad eum: *Noli timere mi Domine, sed secure me judicibus trade, certius quod nihil dicam. Tradidit eum judicibus.* Qui adeo fuit fidelis, ut multis verberibus laceratus, aculeo diu suspensus, laternis ardentibus totus adustus, omnium accusationes fide ad Dominum servata subvertit, & addit historiographus, quasi de tanta fide admirans: Argui fortuna merito potest, eo quod tantam fidelitatem servili cordi impressit. Quis itaque hodie Christianus sic est fidelis ad Christum? Tales olim martyres fuerunt, talis & hic B sanctus Apostolus fuit, qui pro Christo mori non timuit. Unde & Christo volenti eum mittere ad Indos, respondit: *Tu es Dominus meus, & ego sum servus tuus, fiat voluntas tua.*

(Psal. 44; 1 Cor. 10; Eccl. 33; Exemplum)

Secundo debemus esse fideles amici per comparationem ad proximum. Nam sicut dicitur: Amico fideli non est comparatio, & non est digna ponderatio auri, & argenti, contra bonitatem fidei illius. Sicut enim in libro suo docet Valerius Maximus, & etiam Seneca: Majus est vinculum amicitiæ, quam sit parentelæ. Nam a parentela potest separari benevolentia, & intervenire C inimicitia: potest enim homo consanguineus esse inimicus. Item consanguinitas contrahitur ex natura; sed amicitia ex voluntate libera, quare facilius a propinquo, quam ab amico potest se homo avertere. Et addit Valerius quod amicitiæ vinculum temere assumi non debet, sed semel assumptum ulterius debet semper servari. Et addit quod vera fides amici maxime cognoscitur in adversis, & ista omnia probamus multis exemplis. De quibus unum refero in quo ad proximum fidelis comprobatur amicitia. Nam apud Romanos quidam nomine Graccus morti damnatus, & jam bonis omnibus spoliatus omni erat auxilio destitutus, duo tamen ejus amici Pomponius, & Lectorius telis hostium undique ruen-

(Eccl. 6; Val. Max. l. 4 in proem.; Val. Max. li. 4 cap. 1; Exemplum Val. Max. ibidem.)

ruentium se opposuerunt, & ut amicus evaderet, effecerunt. Nam Pomponius, ut ille facilius evaderet, se persequentibus eum in porta civitatis opposuit, nec ex ea pelli potuit, nisi postquam multis vulneribus perforatus occubuit, & per cadaver suum viam adversariis dedit. Lectorius amicus alter in ponte super Tyberim stetit, & eum donec Gracchus transiret in ardore spiritus sui contra omnes defendit. Cumque vi multitudinis premeretur, ut jam sustinere non posset, se lateraliter proprio mucrone transfodit, & saltu celeri in profundum Tyberis se projecit, & sic amicum defendendo, uterque amicus occubuit. Revera amicitia dare solet vitam propriam pro vita alterius conservanda. Sed hodie, proh dolor! nulli sunt amici personæ, quamvis multi sint amici fortunæ. Sanctus tamen noster Apostolus veram ad proximum amicitiam habuit, pro cujus
2 Cor. 12 salute vitam suam posuit. Unde potuit dicere cum Apostolo Paulo ad fratres, & ad proximos omnes: libenter impendam, & superimpendar ego ipse pro animabus vestris, quod non solum verbo dixit, immo & facto perfecit, sicut & ipsa Legenda ostendit.

Tertio debemus esse fideles villici per comparationem ad mundanum thesaurum, ut fideliter dispensemus omnia, quæ a Deo accepimus. Quod tunc vere facimus cum superflua omnia
Psal. 3 damus. Dispersit enim, dedit pauperibus: justitia ejus manet in sæculum sæculi. Omnes enim divites, & maxime principes de divitiis omnibus, & bonis acceptis reddituri sunt rationem, si famelicos cibaverint, si sitibundos potaverint, si nudis vestimenta dederint, si peregrinis portam
Mat. 25 aperuerint. De his enim, ut patet, Dominus in judicio petiturus est rationem. Et ex his conclusionem ultimam faciet, bonos villicos munerans, malos æternaliter damnans. Unde quilibet nunc bene dispensans audiet
Mat. 25 Dominum sibi dicentem illud: Euge serve bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Vere temporalia omnia sunt pauca

A æternis divitiis comparata, immo potius dicenda sunt nulla. Gregorius: Greg. ho. 37 in Evang. in prin. tom. 3
Si consideremus fratres, quæ & quanta sunt, quæ nobis promittuntur in cælis, vilescunt animo omnia quæ habentur in terris. Sed audite quid dicatur: Quis putas est fidelis servus Mat. 24
& prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram? Beatus, inquit, servus, quem cum venerit Dominus, invenerit sic facientem: quia super omnia bona sua constituet eum: Ergo econtrario, quem invenerit contrarium facientem, & eum excludet a bonis, & tradet tortoribus sempiternis. Unde dictum est illi, qui talentum Domini sui abscon-
B dit, & non tradidit nummulariis: Serve male & piger, sciebas quia meto ubi non semino &c. Mat. 25
Et addidit: Inutilem servum ejicite in tenebras exteriores. Sed plorandum est hodie, & toto corde dolendum: quia fideliores sunt inventi pagani in dispensatione thesauri sibi commissi, quam sint homines Christiani. Nam Scipio Exemplum
princeps nobilissimus Romanorum dum postularetur, ut rationem redderet de innumerabili quasi pecunia sibi commissa, tradidit eis librum, in quo expensæ erant, quas fecerat, nec cum eis ad legendum voluit ire, certus quod bene expenderat. Dixitque ad Senatum; Nolite patres de mea innocentia dubitare: quia licet Afri-
C cam totam vestræ potestati subjecerim, tamen nihil ex ea quod meum possit dici, præter nomen & gloriam, reputavi. O si tales hodie essent Christiani, quam secure viverent, quam secure decederent, & quam secure se divino judicio præsentarent. Et quia talis fuit Apostolus, & omnia sua dedit pauperibus, immo & illa omnia, quæ ille rex Indorum sibi tradiderat ad fabricandum palatium, ideo fidelem se ostendit villicum, dum commutavit temporale palatium, in æternum. Lege omnia in Legenda. Rogemus &c.

DE

DE SANCTA AGNETE VERG. ET MART.

SERMO I.

Psal. 86 GLoriosa dicta sunt de te civitas Dei. Psal. Hominem ex duabus naturis dicimus esse compositum: una spirituali: secunda corporali: & auctoritas clamat, & ratio confirmat, & certa experientia nobis probat. Nam corpori de sui natura convenit non vivere, non sentire, quia si hoc inquantum est corpus haberet, omne utique corpus viveret, & sentiret, cum hoc falsum apertissime constet, eo quod multa corpora sunt, quæ nec vivunt omnino, nec sentiunt. Resta, ut Avicenna dicit, in corporibus nostris esse aliquid quod corpori vitam, & sensum tribuat, quod quidquid illud sit nos communi vocabulo vocamus animam, quod nomen est officii non naturæ. Juxta ergo hanc naturam duplicem, duplex in sanctis consideratur vita. Una interior, quæ consistit in mente. Altera exterior, quæ resplendet in carne, sive exteriori conversatione. Prima facit hominem gratum. Secunda facit hominem mundo formosum. Prima secundæ est fundamentum, sed secunda est primæ signum. Ergo sanctissima Agnes in præmisso jam verbo ab hac sanctitate duplici commendatur. Nam primo commendatur ab excellentia sanctæ vitæ, qua fulsit in corde. Secundo ab eminentia claræ famæ, quæ nimia honestate fulsit in carne. Notatur autem vitæ sanctitas, qua perficitur homo interior, cum dicitur: *Civitas Dei*. Notatur etiam famæ luminositas, qua perficitur homo exterior, cum subinfertur. *Gloriosa dicta sunt de te*. Quidquid enim ab hominibus de aliquo dicitur, secundum vitam exteriorem accipitur, eo quod ab eis exterior sola videatur. Dicamus ergo: *Civitas Dei*. Est autem notandum, quod ut materialis civitas sit perfecta quatuor maxime requiruntur. Primum est quod sit alta, sive in alto fundata, ut ad A eam difficillime ascendatur. Nam non libenter exercitus ascendit montem, & propter difficultatem, & defectum aquæ, quæ ut plurimum invenitur in monte. Secundum est ut sit clausa, scilicet aquis circumdata, vel fossis, murisque vallata, ne subito ab hostibus in eam intretur. Tertium est ut sit fortis & firma non super arenam, sed super saxum fundata, ut non facile dirimatur. Quartum est, ut fidei & prudenti consilio sit gubernata, ne ab hoste falleretur. Beata igitur Agnes, ut spiritualiter loquar, fuit Civitas alta per contemptum temporalis substantiæ. Civitas clausa per murum virginalis continentiæ. Civitas fortis per virtutis donationem constantiæ. Civitas prudenter & fideliter gubernata per dictamen sapientiæ. Si quis enim legat perfecte ejus Legendam, inveniet quatuor ista patenter in ea.

Vita duplex.

Civitatis perfectioni quatuor conveniunt.

B

Dico ergo quod Agnes beatissima a vero agno sic est appellata, eo quod fuerit nobilissima Virgo, & speciosa. Fuit civitas alta in summis, & æternis montibus collocata per contemptum mundi, & omnis temporalis substantiæ. Unde cum præfecti filius omnem mundi gloriam, & divitias promitteret, ab ea omnia velut quædam stercora sunt reputata, & ideo de ea convenienter potest exponi illud: Non potest civitas abscondi supra montem posita, id est, supra Mat. 5 C Christum. In alto fundata fuit hæc Virgo sanctissima, quæ propter amorem sponsi contempsit temporalia omnia. Unde non potuit esse absconsa, nec mundo celari civitas illa, sic ab amore temporalium elevata. Sed quis hodie non cecidit ab hoc monte, qui totus prostratus jacet in valle, adhærens totaliter ipsi terræ? Terram operamur, de terra loquimur, & terram sequimur. Psalmus: Humiliata est Psal. 43 in pulvere anima nostra: conglutinatus est in terra venter noster. Conglutinatus: quia sic fortiter terræ conjunctus, sicut forti bitumine lapides conjunguntur, ut vix amplius dissolvantur. Quis umquam populus sic fuit avaritiæ, sic pecuniæ servus, ut est hodie populus Christianus? Ad hoc jam devenit, ut non solum popula-

pulares, personæ viles, sed milites, A comites, barones, facti sunt mercatores, saltem per interpositam personam. Non tales fuerunt sapientes antiqui, non tales Philosophi, qui propter mundanam gloriam omnia contempserunt. Unum autem referam, quod circa Coum mare accidit in Melesia regione. Ubi quidam ab omnibus ibidem piscantibus unum jactum retis, sive quantum de piscibus uno jactu caperet, emit. Cumque crederent extrahere piscem, mensam auream magni ponderis extraxerunt. Inter piscatores igitur, & emptorem controversia orta est, & dicebant piscatores se capturam piscium vendidisse, & illum emptorem pisces non aurum emere voluisse. Delata est igitur res ad populum civitatis, & placuit cunctis, ut Deo Apollini, quem colebant, pro consilio habendo super hoc committeretur, cuinam deberet aurea mensa dari. Tunc Deus eorum respondit, illi mensam de septem eorum sapientibus esse dandam, qui sapientia ceteros anteiret. Habito ergo consilio tradiderunt eam Thaleti tamquam omnium sapientiori. At ille contempsit, non accepit. Sed secundo a se sapienti transmisit, & ille tertio destinavit: & sic dum per omnes transisset, ultimus ad Apollinem detulit, & eam illi obtulit. Quis de hodiernis Christianis talem mensam Christo offerret, & non potius sibi retineret?

Exemplum. Plutarch. in Solon. Diogenes Laertius in Thalete lib. 1 Val. Max. li. 4. cap. 1 in Extern.

Secundo beata Agnes fuit civitas clausa, & muro valloque præcincta virginalis continentiæ. Nam adeo fortibus seris undique clausa fuit ut non solum facta, sed nec a viro nobilissimo audire passa est verba, sed ait: *Discede a me pabulum mortis*, vat patet clare in Legenda. Quo modo cogitabat de stupro, quæ non poterat aliquid audire de matrimonio? Unde ipsa fuit illa Jerusalem, quæ ædificatur ut civitas, sicut habetur in Psalmo. Vere enim ad modum civitatis sui ædificata: quia divitiis spiritualibus tota plena, pulchritudine totius honestatis ornata, muro & vallo pudicitiæ undique fuit cincta. Sed numquam Virgines nostris temporibus sunt tales, quæ ante sunt corruptæ, quam aptæ: fracti sunt modo muri. Portæ sensuum non clauduntur, vallum nullum, omnia indisposita sunt: & oportet quod nuptui prius tradantur, quam ad tempus pubertatis attingant, ne prius forte stuprentur, quam maritis tradantur. Unde dicitur: Muri Jerusalem dissipati sunt, & portæ ejus exustæ sunt igni. Jerusalem Virginem puellam signat, quæ muros castitatis violat, & portas sensuum clausas non servat, sed se exponit antequam nubat. Non sunt tales apud Frisones Christianæ puellæ. Nam gens illa Frisonum miro modo castitatem zelat, & gravissime punit, si quos, vel si quas transgressores inveniant. Filias ergo suas in domibus B propriis diu servant, nec ante triginta quasi annos permittunt, quod nubant, & ideo non sicut nostræ filios debiles & parvos generant, sed robustos & magnos, sicut experientia probat.

Brev. Rom. In festo S. Agn. lect. 1 Noct. 2

Psal. 121

Osea. 2

Frisones. Iidem qui Frisii populi proti nus ultra Rhenum Oceano oppositi.

Tertio fuit civitas fortis & firma per donum constantiæ. Nam nullis minis, nullis factis potuit a suo proposito permutari. Verba sprevit, ignem extinxit, & lupanar in orationis domicilium permutavit. Nam dicitur in Legenda, quod præfectus primo eam blandis sermonibus præmonebat, dehinc terrore pulsabat. Sed Christi Virgo non blandimento seducitur, nec terrore concutitur, sed eodem vultu, & eodem animo perseC verans, & terrentem simul, & blandientem animo deridebat. Cumque præfectus diceret: Cupio consulere infantiæ tuæ: tunc illa dicebat: Noli infantiam corporalem ita in me despicere, ut putes me te velle propitium habere. Lege ibi. Sed unde ei tanta potuit esse constantia? Non fuit hoc suæ potestatis, sed divini muneris. Illius, inquam, de quo dicit David: Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem. Habens itaque in seipsa eum qui est omnium fortitudo, audiebat ab eo illud: Ne timeas a facie eorum, nec enim te timere faciam vultus eorum. Ego, inquit, dedi te in civitatem munitam, & columnam ferream, & murum æneum, & super omnem terram, & sequitur:

Psal. 117

Jer. 1.

Bel-

Bellabunt adversum te, & non prævalebunt: quia ego tecum sum, dicit Dominus. Quo modo posset vinci vel perdere, qui secum habet omnipotentem, fortificantem & adiuvantem. Sed ubi hodie fortitudo? Non dico tantum in feminis, sed in viris. Unde dicitur cuilibet nostrum: Ubi est fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum tuarum? venit, inquit, super te plaga, & defecisti, tetigit te, & conturbatus es. *Job. 4* Quis hodie, non dico ad facta, sed patiens invenitur ad verba? Quis nostrum si audit displicens verbũ non pro verbo, si poterit, reddit factum? Lupus animal magnæ crudelitatis contentus est lege tali, ut sic hominem lædat, ut læsus ab eo fuit, sed homo animal mansuetum natura, sua natura deposita, & natura crudelissimæ feræ sumpta, non reddit pugillum pro pugillo, sed respondet gladio, & sæpe pro verbo, & pro ictu modico, lethali vel mortali vulnere ferit. Non fuerunt tam impatientes illi summi nobilesque Romani, qui non solum verba, sed remittebant & & facta, non parva, sed magna. Nam M. Bibulus vir amplissimæ dignitatis, & summis honoribus functus, dum in Syria moraretur, duo nobilissimos suos filios a militibus Ægypti occisos esse cognovit: quorum interfectores ad eum vinctos Regina Ægypti Cleopatra misit, ut ex eis quam vellet, appeteret ultionem. *Exemplum Val. Max. lib 4 ca. 1* At ille patientissimus hoc accepto beneficio, quo nullum majus lugenti poterat dari, dolorem cedere virtuti coegit, & carnifices filiorum intactos ad reginam remisit, dicens: Hanc vindictam non suam, sed Senatus esse debere. Utinam nos, sic cum offendimur, divino Senatui vindictas relinqueremus, quia dicitur: Mihi vindictam, & ego retribuam. *Deut. 32* Nullam enim injuriam inultam relinqueret, si se homines vindicare nollent, sed ei suas vindictas committerent, quamvis etiam non semper, quando vellent, hoc faceret: quia tempus congruum expectaret.

Quarto hæc Virgo sacra fuit civitas regia fideli ac prudenti consilio gubernata: Non enim humana prudentia, sed divina gubernatur sapientia, & ideo nulli deceptioni potuit esse supposita, sed verba prudentiæ admirabilis loquebatur, sicut per totam ejus patet Legendam. Unde Ambrosius dicit de ea quod erat corpore juvencula, sed animo cana. Unde hæc est civitas illa parva, contra quam venit rex magnus, & vallavit eam: sed inventus est in ea vir pauper & sapiens, qui liberavit urbem per sapientiam suam. *Eccl. 9* Civitas parva, Agnes humillima. Rex ille magnus, diabolus, vel præfectus, qui hanc civitatem obsedit, dum tot pœnis eam afflixit, ubi pauper & sapiens Christus fuit, qui eam inhabitans sua sapientia liberavit. Ipse enim est qui dixit discipulis suis: Dum steteritis ante reges & præsides, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. *Mat. 10* Non enim vos estis qui loquimini, sed spritus patris vestri qui loquitur in vobis. Et, Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere omnes adversarii vestri. *Luc. 21* Exemplum de sancto Stephano habetur in Actibus. *Act. 7* Lege historiam, & illa narra, quæ spectant ad hanc materiam. Sed nota hic quod sunt multi, qui nec credunt divinis consiliis, nec humanis: & ideo cito cadent, & in omnia mala ruunt. Nam & capta Carthagine, quidam Romanorum sapientissimus futura considerans, ne destrueretur, consilium dabat, sciens, quod si quis a Romanis frænum auferret, mox omni voluptati se traderent, & gladios in se ipsos converterent: quia equus fræno carens non obedit sessori. Quod & factum est: nam Carthagine destructa, quæ Romana corda frænabat, Romani cum bella civilia non haberent, ad intestina bella conversi sunt: & sic destructio Carthaginis occasio fuit Romanæ destructionis. *Exemplum Salust. de bello Jugurthin. & Nauclerus Chron. gen. 60 ex T. Livio, de Catonis & Scipion Nasicæ hac in re disceptatione. Hæc fere omnia, re postrema excepta, quæ est ex Voragine, & asterisco notatur, apud B. Ambr. lib 4 epist. to. 5 Epist. 34 Et Lipom. To. 1 die 21 Januarii.* Quare etiam est sapientum, regi consilio & maxime divino, quod in nullo potest errare futuro. Sequitur: *Gloriosa dicta sunt de te*. Et hæc sunt gloriosa revera: quia puella parvula sic mundum contempsit, sic virginitatem servavit sic & ignes & pœnas contempsit, sic tantam constantiam in cunctis exhibuit, sic tam prudenter respondit,

quod Deus sic eam & capillis, & cælesti veste vestivit, quod lupanar sic illustravit, quod mortuum suscitavit, quod filiam Constantini a lepra curavit, quod parentibus suis octava die post mortem apparuit, & quod * sacerdotem Ecclesiæ suæ, qui eam, jubente Papa dispensavit, ab omni carnali tentatione curavit. Lege hæc omnia in Legenda, & prædica. Propter quæ omnia poterat ei dici illud Isaiæ: Induere vestimentis gloriæ tuæ civitas sancti. Omnia ista quæ dicta sunt & innumera alia, fuerunt ejus indumenta, quibus mundo apparuit gloriosa.

Isa. 52

Apoc. 19

SERMO II.

DE EADEM VIRG.

Venerunt nuptiæ Agni: & uxor Agni præparavit se. Quales sint illæ nuptiæ æternales quam nobilissimæ, quam jucundissimæ, quam copiosissimæ, quis nostrum sufficiat, vel verbo dicere, vel corde pensare? Isaias inquit: Oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparasti diligentibus te. Nam & videmus in his temporalibus nuptiis, dum quis nuptias filio suo facit, quod tunc quidquid potest ostendit: immo si dici posset, plus facit homo, quam possit. Unde, sicut legitur, pro nuptiis & conjunctione Hester, jussit rex parari convivium juxta magnificentiam triumphalem. Ergo si sic in nuptiis faciunt homines mortales, quales sunt nuptiæ, quas filiis suis facit Rex immortalis? Has nuptias dum Agnes beatissima fide percepit, ad eas toto posse præparavit se: & ideo bene dicitur: *Venerunt nuptiæ Agni, & uxor Agni præparavit se.* Nam quamvis prius fuerit præparatio, quam nuptiarum celebratio; prius tamen celebrationem præmittit, quia finis semper id, quod est ad finem, præcedit, non in re, sed in intentione. Nam licet flos in arbore præcedat fructum tempore, fructus tamen præcedit florem operantis electione & intentione: Sic & Agnes sanctissima prius secundum intentionem illas æternas nuptias concupivit: & ad amorem earum se postea præparavit: quamquam ipsa præparatio præcesserit tempore nuptiarum celebrationem & conjunctionem. Juxta hæc igitur in verbo præmisso duo notantur: Primum est dignitas meriti, quo fulsit in via: Secundum est sublimitas præmii, quo fulget in patria. Primum scilicet meriti dignitas notatur, cum dicitur: *Uxor agni præparavit se.* Sed secundum, scilicet præmii sublimitas notatur, cum præmittitur: *Venerunt nuptiæ Agni.* Dicamus ergo: *Uxor Agni præparavit se*, &c. Primo per cordis munditiam se divinis servitiis devovendo: secundo per condignam pœnitentiam carnem operibus macerando: tertio per malorum tolerantiam ipsis resistendo. In his enim tribus vita perfecta consistit: primo si munditia & devotio sit in corde: secundo si castigatio sit pro peccatis in corpore: tertio si patientia appareat in utroque.

Isa. 64

Editio vulgata habet: expectantibus.

Hest. 2

Exemplum

Finis quomodo præcedat id, quod est ad finem.

B

Dico quod hæc beata virgo se præparavit. Primo per veram cordis munditiam in orationem devotam. Si enim cor est omnium membrorum primum, & fontale totius vitæ, motusque principium, sic munditia est bonorum omnium fundamentum. In cujus signum albedo omnium colorum est principium: nec congrue potest color aliquis pingi, nisi ei fuerit albedo substrata. Unde pictores omnes aliquid pingere volentes, calcem, vel aliquid album pro fundamento supponunt. Sic & virgo sancta primo se mundam in corde servavit: deinde mundam se foris exhibuit. Sicut enim immunditia exterior immunditiæ interioris est nuntia, sic exterior munditia interioris munditiæ est indicativa, & effectus indicat suam causam: nullus enim motus est in homine, qui non causetur ex corde. Cum igitur Agnes sic munda exterius fuerit, ut nec lupanari inquinari potuerit, quod veram habuerit munditiam in corde, verum argumentum extitit. Ipsa enim sciebat in Ecclesiastico esse scriptum: Qui Dominum timent, præparabunt corda sua: & in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Præparantur corda per munditiam, & per invocationem divinam: quia libenter

Arist. lib. 3 de par. animal. cap. 3 & 4 tom. 5

Exemplum de pictoribus.

C

Eccl. 2

venit

Psal. 9 venit Dominus ad locum mundum, si fuerit vocatus. Desiderium pauperum exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit auris tua. Citissime audit Dominus mundos corde, & omne quod postulant, libens donat. Unde testatur Hieronymus, Sibyllam a Deo donum prophetiæ accepisse merito virginalis munditiæ. Et narrat de quadam Regina orientis, quam sæpe Romanos debellasse dicit merito castitatis. Videmus apes amare munditiam, & de suis domunculis omnia proiicere fœtida & immunda: immo quædam ex eis ad hoc sunt ordinatæ, quorum officium est domunculas mundas servare. Turpe est enim ut homo immunditiam amet, quam apicula detestatur. Sed, proh dolor, quidam sunt similes scrofis, quæ libentius in stercoribus habitant, & tota die pedibus volvunt immunditias, quas ipsi appetunt inter rosas. Turpe videtur talia dicere: sed turpius est ea facere. Vere hodie potest dici de quolibet nostrum illud: Quis potest dicere: Mundum est cor meum? immunda sunt corda, immunda sunt verba, immunda sunt opera, & omnis oculata pudicitia: sola hodie regnat luxuria.

Exemplum Hier. li. 1 adversus Jovinian. procul a fine to. 2 inferius autem exemplum est de Teuta Illyricorum regina quæ sæpe Romanos devicit.

Prov. 20

Secundo beata Agnes se præparavit per exteriorem pœnitentiam, carnem jejuniis & vigiliis edomando. Caussati enim sumus, Judæos & Græcos, omnes sub peccato esse, sicut dicit Apostolus ad Romanos. Item Jacobus in Canonica: In multis offendimus omnes. Offendimus, dicit, non offenditis: cum prima persona loqueretur Apostolus, dans intelligere, quod ipsi Apostoli offendebant. Unde & Joannes in sua Canonica: Si, inquit, dixerimus, quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Quare ita? Ut intelligatis, quod & virgo hæc sancta non fuerit absque culpa, saltem veniali, ideo egebat pœnitentia. Unde & de beata Cæcilia dicitur, quod cilicio ad carnem induta erat: & quod carnem jejuniis & vigiliis edomabat. Sciebant enim hæ Sanctæ virgines dictum fuisse illi regi sancto: Impio præbes auxilium; & his qui oderunt Dominum, amicitia jungeris, & idcirco iram quidem Domini merebaris. Ecce culpa. Sed bona inventa sunt in te: eo quod abstuleris lucos de terra, & præparaveris cor tuum ad requirendum Dominum Deum tuum, *Supple per pœnitentiam*. Sed cum simus omnes hodie peccatores: non sicut sancti qui levia committebant, sed sicut criminosi, qui omnibus peccatis se implicant. Ubi est pœnitentia, quis hodie dolet, si Deum offendit? Vere plus dolet si asinum perdidit, quia, asino perdito, mox eum quærit: sed, Deo perdito, & per tempora longissima non requirit: & propterea conqueritur Dominus per Jeremiam dicens: Numquid qui cadit non resurget, & qui aversus est non revertetur? Quare ergo aversus est populus iste in Hierusalem aversione contentiosa? Apprehenderunt humana, sive mundana, & noluerunt reverti. Attendi, inquit, & auscultavi. Nemo quod bonum est loquitur, nec est qui agat pœnitentiam super peccato dicens: Quid feci? Omnes, inquit, conversi sunt ad cursum suum: quasi equus impetu vadens in prælium. O utinam attenderent, quam utilis sit pœnitentia, licet modo videatur amara. Nam & videmus, quod amara medicina magis, quam dulcis est proficua. Dicunt philosophi, quod amygdalus amara plus quam dulcis valeat ad medicinam, nec in ea arbore est aliquid invenire, quod miro modo non conveniat medicinæ. Sic pœnitentia videtur amara: sed multæ est dulcedinis adductiva. Nam & poma omnia prius sunt amara, quam dulcia. Et aqua in fonte est amara, id est, in mari, quod est fons omnium aquarum, sed fit dulcis vena, postquam in terra est fortiter concussa. Unde in figura Ezechielis, datus est ei liber ad devorandum, qui erat scriptus intus & foris, & scriptæ erant in eo lamentationes utique pœnitentiæ, carmen gloriæ, & væ damnationis æternæ: ut sic agens pœnitentiam, quæ nunc videtur amara, consideret vitæ æternæ præmia, & ipsa loca pœnalia, & sic ei dulcescat

Rom. 3
Jac. 3
Ex Aug. li. de Eccl. dogmat. ca. 36 to. 3
1 Joan. 1
2 Par. 19
Jer. 8
Exemplum
Ezec. 2 & Apoc. 10

Ibid. sup. cap. 3 pœnitentia. Unde subdit ipse Ezechiel: Et comedi volumen, & factum est in ore meo tamquam mel dulce, eo quod amaritudo pœnitentiæ vertitur in dulcedinem. Nam & dulcis est somnus post vigiliæ afflictionem: dulcis est requies post laborem: dulcis est sanitas post languorem: dulce lumen post longam cæcitatem: dulcis valde tranquillitas maris post tempestatem: & post longam pluviam serenitas magis delectat, quam ante, & sic est in omnibus aliis invenire. Tob. 3 Et hoc est quod dicitur: Hoc habet pro certo omnis qui colit te, quia vita ejus si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & si in corruptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit. Non enim, *inquit*, delectaris in perditionibus nostris, quia post tempestatem tranquillum facis: & post lacrymationem, & fletum, exultationem infundis.

Tertio se præparavit per veram patientiam, sive per malorum tolerantiam: tormentis corporalibus non cedendo. Unde verbera, & ignes non timuit, lupanar non erubuit, nec gladium lictoris expavit: quia etsi fuerit juvencula corpore, vel ætate, non tamen mente, vel fide. Unde Ambrosius: Corpore quidem juvencula, sed animo cana. Sciebat enim esse scriptum: Fili accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem, scilicet sustinendam. Omnis enim qui accedit ad Dei servitium, se præparare debet ad bellum, quia statim armatur diabolus contra eum. Exemplum de Job. Exemplum etiam de Tobia, cui dictum est: Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te. Unde Gregorius dicit quod illos solum diabolus pulsare negligit, quos quieto jure possidere sentit. Unde Abbas Joannes, ut dicitur in Vitis patrum, dum semel rogasset Deum, ut non tentaretur, omnis ab eo tentatio ablata est: sed videns se minus proficere, Deum rogavit, & tentatio rediit. Et hæc fuit causa quare Deus dilectum Apostolum non exaudivit orantem pro amotione stimuli carnis, sed audire meruit:

S. Amb. lib. 4 epist. To. 5 epist. 34 in prin. — Eccl. 2 — Tob. 12 — S. Greg. lib. 24 Moral. in 33 c. Job cap. 7 procul ab initio ubi eadem omnia fere extant. — Lib. qui dicitur vitæ patrum. — 2 Cor. 12

A Sufficit tibi gratia mea, quia virtus in infirmitate perficitur. Unde concludit idem Paulus: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. Non sunt ergo fugienda temporalia mala, non fugienda tormenta, sed cum Christo potius sustinenda, ut per hæc fugiamus æterna supplicia, & præmia consequamur æterna, quia secundum Apostolum: si fuerimus socii passionum, erimus & consolationum. Ad hoc perducat nos Christus. 2 Cor. 1

IN CONVERSIONE

B S. PAULI APOSTOLI.

SERMO I.

Surrexit Saulus de terra: apertisque oculis, nihil videbat. Act. 9 Si quis epistolæ hodiernæ historiam diligenter perlegerit, aperte videbit, quod duplex fuit visio in Paulo, una exterior, quæ consistit in oculo corporali: altera interior, quæ consistit in oculo intellectuali: & quantum ad visionem corporalem, ad Christum conversus, factus est cæcus: Unde *apertis oculis nihil videbat*. Sed quantum ad spiritualem maxime fuit illuminatus. Unde ibidem dictum est de Saulo: *Et vidit virum Ananiam nomine, C introeuntem*. Constat quod de visione intellectuali hæc dicit, quia in illis tribus diebus visum corporalem non habuit. *Erat*, inquit, *tribus diebus non videns, & non manducans neque bibens*. Unde erat quoddam mirabile, quia dum visum amisit exterius, ipsum accepit interius: & quamdiu habuit visum ad mundum, totus cæcus erat ad Christum: visus enim corporalis est impeditio spiritualis: quia anima ad exteriora diffusa, ad interiora est quasi nulla. Unde narrat Hieronymus, quod plures philosophi, ut possent rebus interioribus melius esse intenti, sibi corporales oculos eruerant. Nam & cæcos videmus esse mirabilis intellectus & admirabilis ingenii, & valde tenacis memoriæ, quia anima ab externis abstra-

Hier. lib. epist. To. 1 ep. 32 Exemplum est de Democrito, apud Cic. lib. 5 de Fin. & li. 5 Tusc. Et

Plutar. li. de curiosit. Hic autem factum negat ille vero non affirmat omnino. Idem dicitur de Metrodoro ejus discipulo. S. Aug. li. de spiritu, & anima cap. 2 Hic liber inter opera S. P. August. circumfertur. To. 3 sed nomen Auctoris hic non ponitur, quia S. Bon. dist. 24 p. 1 ar. 2 q. 1 dubitat an sit Augustini: & a Trithemio Hugoni adscribitur.

abstracta, ad interiora tota collecta, capit facile omnia. Unde docetur anima in libro de anima, & spiritu, quod si vult se cognoscere, vel ad Deum ascendere, ab omnibus corporis sensibus retrahat se, & redeat ad se, stet in se, & elevet se supra se mentis acie, sicut in viris contemplativis videmus fieri tota die. Numquam enim potest videri Deus, nisi procul a visu sit mundus. Non, *inquit*, videbit me homo, & vivet. Ergo doctus Apostolus, & illuminatus ad videndum Deum, visum perdidit ad videndum mundum. In illo ergo triduo videbat, & non videbat. Videbat scilicet spiritualiter, sed cæcus erat corporaliter, Unde bene de eo dicitur: *Surrexit Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat*, Nihil, *inquit*, terrenum, sed videbat interioribus oculis Christum. Unde & statim vidit, & statim cognovit, statimque clamavit: *Domine, quid me vis facere?* Quasi diceret, præcipe, & paratus sum obedire. Igitur in verbo præmisso duo notantur: Primo elevatio mentis in Deum, quod pertinet ad oculum spiritualem: secundo clausio oculorum ad mundum, quantum ad oculum corporalem. Ergo surrexit, ut oculum spiritualem acciperet, quo totus in Christum intenderet: sed cæcus fuit, a se mundo averteret, & mundum ulterius non amaret. Primum notatur, cum dicitur: *Surrexit de terra*, juxta illud: Surge qui dormis, & exurge a mortuis & illuminabit te Christus. Qui enim a terra surgit, versus cælum se erigit, & ad lumen, quantum in se est, se disponit. Secundum vero notatur, cum additur: *Apertisque oculis, nihil videbat*. Totus igitur hic sermo circa Christi visionem versatur. Nam & ipse Apostolus confitetur nihil aliud se scire, nisi Christum Jesum, & hunc crucifixum. Et de Petro, Jacobo, & Joanne dicitur: Qui levantes oculos neminem viderunt, nisi solum Jesum: Et ipse Jesus dicit: Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Ergo si beati esse volumus, Jesum solum cum Apostolis videamus. Nam & Dominus per Joannem dicit: Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum

Exo. 33
Eph. 5
Mat. 17
Luc. 10

Deum, & quem misisti Jesum Christum. Sed quid est Christum cognoscere, nisi videre: ergo videre Christum, est esse beatum. Unde & dicebat Jacob: Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea. Est ergo hic notandum, quod Jesum videre debemus: primo pœnis afflictum, ut omnis in nobis destruatur carnalitas: secundo rebus destitutum, ut omnis in nobis destruatur cupiditas: tertio humilem & abjectum, ut omnis in nobis destruatur pomposita[s].

Gen. 32

Dico primo quod ante omnia debemus videre Jesum pœnis afflictum: quia tamquam latro a populo suo captum, velatum, & oculis judicis præsentatum, ad columnam ligatum, flagellis cæsum, sanguine cruentatum, a militibus illusum, ab Herode spretum, a Pilato condemnatum, in cruce elevatum, clavis duris affixum, & lacea perforatum. Attende ergo carnem illam virgineam, in utero virginali conceptam, utique carnem tenerrimam, carnem nobilissimam, carnem nullo peccato fœdatam, Deo carnem unitam. Et hæc videas, quæ fuerit passa, & quibus fuerit partibus perforata, & ejus pœna, quam fuerit diuturna. Et quia ab illis fuerit passa, quibus sua contulerat beneficia, videbis dolorem ejus fuisse permaximum: nec umquam tantum dolorem fuisse, vel esse potuisse in homine, ut ipse testatur dicens: O vos omnes qui transitis per viam attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus. Ad hanc passionem habendam præ oculis nos invitat Bernardus, dicens: Habete Christum semper non retro in humeris, sed ante præ oculis: ne portantes, & non odorantes, & onus premat & odor non erigat. Nam levius vestras injurias feretis, si videritis amaritudinem Dominicæ passionis. Ergo si tanta fuit amaritudo carnis Domini Salvatoris, quis, nisi sit filius gehennæ, audeat lascivire? Quis ultra præsumat in deliciis carnem peccatricem nutrire? non est justum, non est rationi consonum, ut sub capite dolente, membrum sine labore vivat delicate. Non habetur miles ille amicus

Tre. 1

eus regi qui tunc vacat luxuriis, sive carnis deliciis: quando rex suus armis indutus, bellis expositus, vulneribus plenus, & totus pœnis expositus. Quare Apostolus Paulus cum vulnera vidit Christi, se totum pœnis exposuit, carnem afflixit, & virginitatem puram servavit, sicut habetur in his, quæ dicuntur ad Corinthios: In omnibus persecutionem patimur, sed non drelinquimur: semper mortificationem Jesu Christi in corpore nostro circumferentes, ut & vita Jesu in corporibus nostris manifestetur, &c. Ergo per omnia ambulavit Apostolus, ut Christus ambulaverat, & patiendo, & virginitatem servando. Sed filii diaboli, omni gratia destituti, serviunt soli carni, pejores quam paganis, & magis luxuriæ dediti. Nam invenio paganos sic detestatos esse carnalem lasciviam, ut nec filiabus a morte perpecerint. Nam miles quidam Romanus nomine Pontius: postquam comperit filiam suam stuprum cum servo commisisse, & sceleratum servum affecit suppliciis, & filiam interfecit. Sed & alius nomine Virginius ut narrat eadem Romana historia, majus aliud fecit: Nam dum unus de potentioribus concubitum filiæ suæ potenter expeteret, deductam in publicum puellam occidit, prius volens esse occisor filiæ pudicæ, quam vellet pater esse corruptæ, ergo si tantus amor virginitatis esse potuit in paganis, quantus deberet esse in Christianis, quorum rex Virgo fuit?

2 Cor. 4

Exemplum. Val. Max. lib. 6 ca. 1

Val. Max. lib. 6 ca. 1

Secundo debemus videre Jesum temporalibus bonis omnibus nudum, ut omnis in nobis destruatur cupiditas. Quis umquam cupidus esse audeat, dum Christum videat nasci in stabulo, poni in præsepio, jacere in fœno, omni carere temporali subsidio, & nudum suspendi in ligno? Quis adeo pessimus latro fuit, qui in morte saltem, camisia ex humanitate indutus non fuerit? ergo Deus pauperrimus fuit: quia parum in ortu, minus in progressu, sed nihil omnino in obitu est inventus habere, & propterea dicitur pauperibus in Psalmo: Videant pauperes, & lætentur. Quid videant? Christum egentem, Christum mendicantem, Christum nihil penitus possidentem: videant, inquit, & lætentur, cum in paupertate sint fratres, & socii non cujusque vilissimi, sed filii Altissimi, Domini nostri Jesu Christi. Quis veretur ulterius esse pauper, si videat Dei filium mendicare? ergo videant & lætentur: quia qui nunc cum Christo sunt pauperes, cum eodem erunt cælestis palatii coheredes. Heredes, inquit Apostolus, Dei, coheredes autem Christi. Unde dicitur: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Hæc Paulus in Christo dum attendit omnia cum aliis Apostolis dereliquit. Unde legitur in Evangelio, quod hodie recitatum est: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Hieronymus: Jesus non dixit: Qui reliquistis omnia: hoc enim Crates fecit philosophus, & multi alii divitias contempserunt. Sed, qui secuti estis me: quod proprie Apostolorum est, atque credentium. Hæc Hieronymus. Faciemus ergo propter Christum, quod philosophi illi fecerunt propter naturæ instinctum. Nam Democritus tantis divitiis plenus fuit, quod exercitui Xerxis regis, qui erat innumerabilis, epulas facile dare potuit. Dum autem tam dives esset, & philosophiæ operam dare vellet, sciens philosophiam non convenire cum pecunia, patrimonium suum patriæ donavit, a qua omni tempore exul fuit. Ergo si pro philosophia vana Philosophus pauper fuit, quid pro philosophia vera, Christianum facere convenit?

Mat. 5

Hier. lib. cap. 19 in Mat. to. 6

Val. Max. lib. 8 ca. 7

Tertio debemus videre Christum pauperem, & abiectum, ut confundatur nostra pomposítas, omnis humana dignitas, & superba sublimitas. Nam monstrum est, & natura abhorret, ut sit humilis Dominus, & superbiat servus, Dominus in imo sedeat, & servus in alto, Dominus vadat pedes, & servus eques. Audi ergo quid de Domino Salvatore dicatur per Isaiam: Vidimus, inquit, eum, & non erat aspectus: & desideravimus eum despectum, & novissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitates: & quasi absconditus vultus ejus, & despectus: unde nec reputavimus eum:

Isa. 53

eum: reputavimus enim eum quasi leprosum, & percussum a Deo, & humiliatum. Hanc humilitatem attendens Apostolus ex Saulo factus Paulus, id est ex superbo humilis, & modicus. Nam Saulus ex Saulo rege superbissimo erat dictus, ex cujus Tribu fuerat natus, sed Paulus interpretatur modicus. Nonne ex superbo factus est humilis, quando dixit: Ego sum minimus omnium Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. Item nonne ex superbo factus est humilis, quando ex persecutore Apostolus? Ergo fratres deponamus superbiam, & Christum humilem cum Apostolo imitemur. Fugiamus charissimi honores: quia Christus fugit, ne rex fieret Judæorum, in quo docere nos voluit quid fugere debeamus. Nam & viri pagani dum honorum pericula conspexerunt, ipsos penitus renuerunt. Unde Marcus Rutilius secundo factus censor a Romanis, ad concionem populum convocavit, & verbis duris, quam potuit, ipsum populum arguit, quod illam tam amplam potestatem bis ei contulissent. Fabius Maximus cum a se quinquies, & a patre suo, avo & proavo, majoribusque suis sæpenumero Consulatum gestum adverteret, dum filius ejus factus a populo Consul esset, quantum potuit constanter cum populo egit, ne hunc honorem tam sæpe domui suæ darent, dicens, inconveniens esse, ut Romanum Imperium sic in una familia daretur continuum. Ergo non reputemus magnum, si honores contemnemus propter Christum, & propter regnum æternum, quando viri sic extranei imperia contempserunt, ob amorem propriæ civitatis, &c.

Saulus, & Paulus quid.

1 Cor. 15

Val. Max. li. 6 cap. 1 Exemplum

Val. Max. ibid.

SERMO II.

DE EODEM.

Act. 9

Vas electionis mihi est iste, ut portet nomen meum coram regibus, & gentibus, & filiis Israel. Duplicem electionem legimus in Scriptura unam æternalem, alteram temporalem. Per primam semper ad gratiam præparamur & gloriam. Per secundam vocamur ad gratiam, sed non semper ad gloriam. Prima electio est idem quod prædestinatio, per quam in libro vitæ conscribimur, cujus libri scriptura, nulla oblivione interveniente, deletur. Secunda enim electio est idem quod temporalis vocatio, quæ etsi ad tempus fiat ad gratiam, non tamen semper ad gloriam: quia non omnes qui temporaliter sunt vocati, æternaliter sunt electi. Multi enim, ut dicit Dominus, sunt vocati, pauci vero electi. De æterna vero electione dicit Apostolus: Elegit nos ante mundi constitutionem, & dicitur: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat. De secunda vero electione intelligitur illud: Nonne ego duodecim vos elegi, & unus ex vobis diabolus est? Constat enim Judam non ab æterno, sed temporaliter fuisse electum, quia non ad gloriam, sed ad tempus tantum. Ad gratiam vero sanctus Apostolus, cujus hodie festa celebramus, ad gloriam ab æterno fuit electus, & a Christo temporaliter est vocatus, ut & gratiam haberet abundanter in via, & gloriam obtineret in patria. Unde bene de eo dictum est: *Vas electionis mihi est iste, ut portet nomen meum, &c.* In quo verbo maxime duo notantur. Nam primo ostenditur quod sanctus Apostolus sit ab æterno prædestinatus. Secundo vero monstratur ad quid fuerit temporaliter ordinatus. Notatur autem ejus æterna electio, cum in auctoritate præmittitur: *Vas electionis mihi est iste*. Secundo notatur ejus temporalis vocatio, sive ad prædicationem ordinatio, cum infertur: *ut portet nomen meum, &c.* Dicat ergo Dominus & Salvator de Apostolo suo: *Vas electionis est mihi iste*. Est ergo notandum, quod sanctus Apostolus fuit vas. Primo altum, per contemptum temporalis substantiæ. Secundo clarum & lucidum, per donum sapientiæ. Tertio purum, per donum continentiæ. Quarto solidum, per donum patientiæ.

Mat. 20

Ephes. 1

Joan. 15

Joan. 6

Dico primo quod sanctus Apostolus fuit vas altum: vas a terra elevatum: vas cælo proximum per contem-

prum temporalis substantiæ. Quis sic pauper ut Apostolus fuit, qui propter Christum omnia reliquit, nec de Evangelio, cum posset, vivere noluit, sed labore manuum suarum victum quæsivit: sicut aperte patet in ejus Epistolis? Unde de eo consequenter potest exponi illud: Vas admirabile opus excelsi. Est enim opus excelsum, immo excellentissimum, & cunctis admirabilissimum, sic perfecte contemnere mundum, spernere victum, non curare vestitum, sed omnia arbitrari ut stercora propter Christum. Et ideo hoc vas apostolicum admirabile dicitur, propter tam virtuosum contemptum, & opus excelsum, id est, Dei summi, quia Dei dictum. Nemo enim posset sic se & sua contemnere, nisi illo donante, a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum. Sed hodie contemnitur paupertas, & avaritia regnat: quia sicut dicitur: A minimo usque ad maximum, omnes avaritiæ student. Et deinde dicitur: Avaritia super caput omnium. Nec attendunt miseri, quod illud quod natura sub nostris ponit pedibus, ipsi perversa natura sibi ponunt super caput. Numquid non natura dedit tibi terram pedibus ad conculcandum, ergo contra naturam est, si terra homini dominetur, quæ ei data est, ut pedibus conculcetur. Sed numquid aurum, & argentum non generatur ex terra? immo secundum Philosophum sunt egestiones terræ, nec mireris si hæc sunt metalla ipsa terra viliora, cum sit ex terra creata, & ad modicum sunt utilia, nisi quantum ea facit æstimatio humana, quæ olim ea habuit vilissima, & plus æs quam aurum reputabant: ergo non sua natura, sed æstimatio sola ea facit pretiosa. Numquid non plus valet frumentum, quam aurum, cum sit totius vitæ sustentamentum. Qui esset in aliquo loco, & esset utique plenus auro, si pane careret, & frumento, nonne invadente fame, totum daret aurum pro modico pane? Dic unde hoc esset, nisi quia tunc natura bono melius anteponeret? Nunc autem vilius frumentum, sed charum est aurum: quia de illo multum, de isto vero parum: quia æstimatio fallit judicium. Nam quidam miles fuit, qui pulcherrimam uxorem habuit, & ei turpissima famula serviebat, in quam miles oculos cum injecisset, & eam ardenter amaret, perverso judicio, & amore oculo excæcato, videbatur sibi quod domina tota turpis, sed famula esset pulcherrima. Cumque de hoc argueretur ab omnibus, & sibi diceretur, quod domina esset pulcherrima: hæc autem famula esset turpissima, mirabatur an hoc esset verum: ad quemdam philosophum venit, & totum negotium ei dixit. Cui philosophus: Amor te fallit, nec ut recte judices, nec æstimes permittit. Si ergo de eis vis rectum judicium ferre, æquali distantia eas a te remove, ut dominam non odias, & aliam non diligas, sed ad ambas æquali mente te habeas, & tunc videbis quid te ad judicandum impediat: quia amor & odium falsant judicium. Unde olim philosophi & Poetæ pingebant amorem cæcum. Sic igitur patet quod æstimatio falsa aurum frumento præponit, quæ sæpe plus asinum, quam hominem servum diligit: & quod est pessimum, plus nummum preciatur quam Deum.

Secundo Apostolus fuit vas clarum, & luminosum per donum sapientiæ: fuit enim scientiæ admirabilis, ita ut ejus verba in magna veneratione Seneca haberet, & illi approbanda sua scripta committeret, & Senatus non mediocriter sentiret de illo, & ipse Cæsar valde eum verbis extolleret, sicut ipse Seneca docet. Unde de ipso potest exponi illud: Vas castrorum in excelsis, in firmamento cœli resplendens. Vas castrorum dicitur: quia per eum castra Christianæ militiæ illuminantur. Quis umquam sic docuit, sic Christum prædicavit, & quis sic mundum illuminavit, ut Paulus? Sic enim Christum ardenter amavit, quod totum mundum Christo acquirere totis viribus laboravit. Unde dicitur quod in firmamento cæli resplenduit: quia in Dei Ecclesia, quæ firmamentum est veritatis, magnum luminare claruit, & omnes gentes docuit. Sed quis hodie Christum vere prædicat, quis ho-

Marginalia: A, B, C (section letters); Eccl. 43; Jac. 1; Jer. 6 & 8; Amos 9; Exemplum; Ex epistolis Senecæ ad B. Paulum; Eccl. 43

hodie sequitur Pauli scientiam, & A non potius vanam philosophiam? Plures hodie incomparabiliter intendunt philosophiæ, & legi Justinianæ, quam divinæ, quia illis acquirunt pecuniam, hac acquirunt animam, animæ præponentes pecuniam, cum tamen dicatur: Quam dabit homo commutationem pro anima sua? Et quid prodest homini si universum mundum lucretur: animæ vero suæ detrimentum patiatur? Sic philosophi intenti sunt toto posse mundanæ scientiæ. Nam Archimedes philosophus, sic scientiæ totum se dedit; ut propter scientiam, mortem contemneret. Cum enim Syracusana civitas in Sicilia posita esset a Marcello Principe Romanorum obsessa, diu se defendit, B munita solis consiliis philosophi supradicti, cum ceteris ibidem inclusi. Cumque finaliter capta esset, Marcellus illius philosophi eximia scientia delectatus, ut ad vitam servaretur edixit, plus reputans sibi ad gloriam, quod tantum virum vita donabat, quam quod Syracusanos devicerat. At ipse philosophus nec vitam curans, nec mortem metuens, mente & oculis in terram defixis, verba scientiæ digito scribebat in terra. Adveniente igitur militie, qui domum gratia prædandi irruperat, super caput ejus gladium vibrans, quis esset interrogavit: At ille, sic intentus investigationi scientiæ erat, quod nomen suum indicare non potuit; C imo ob amorem scientiæ mortem contempsit, nec gladium advertere voluit ferientis. Et quia factum est, ut dum militi parere nollet, nec nomen illi suum indicaret, ut mortem incurreret. O si tales essemus pro divina scientia capienda, quam devote ad prædicationem iremus, quam studiose non intellecta quæreremus, quam constanter & fervide pro divinis verbis animas poneremus. Nam pro hac doctrina tam sancta, tam solida, tantis miraculis confirmata, mortuus Paulus fuit, mortui sunt omnes Apostoli, sancti & martyres omnes, immo & ipse Dominus pro hac confirmanda doctrina, & voluit capi & illudi, & flagellari, & quod majus est, tradi morti. Unde inquit:

Mat. 16

Exemplum Val. Max. lib. 8 c. 7 in externis.

Ego ad hoc veni in mundum ut testimonium perhibeam veritati. Sed nobis potest dici illud: O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non credere veritati? Nunc enim stultorum infinitus est numerus. En fatui tamquam vas confractum, omnem sapientiam non tenebit.

Joan. 5 *Galat. 3* *Eccl. 1* *Eccli. 21*

Tertio Apostolus fuit vas purum, & mundum per donum continentiæ. Unde dicebat, loquens de continentia: Volo autem omnes homines esse sicut meipsum, & sic continere, ut contineo meipsum. Et de hoc vase convenienter potest exponi illud: Aufer, inquit, rubiginem de argento, & fiet vas purissimum. Apostolus enim fuit vas argenteum, etiam ante conversionem propter donum sapientiæ, sed erat rubiginosum propter persecutionem, quam inferebat Ecclesiæ. Dum ergo Christus ipsi in via apparuit, verbis terruit, & cæcum ad exteriora reddidit, & intus lumine gratiæ illustravit, peccati rubiginem ab argento removit, & vas purissimum illum fecit. Potest tamen dici quod Apostolus fuit vas purum, vas magis purum, & vas purissimum. Nam fuit vas purum in conversione, fuit purum sive magis purum in conversatione, fuit vas purissimum in mortis toleratione: Sed quis hodie est vas purum? quis hodie dicere potest: Mundus sum a peccato? immo qui sunt hodie, qui non serviant luxuriæ? Facti sunt omnes sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Ad modum enim leænæ homines nostris temporibus semper fervent ad coitum, non expavent adulterium, non strupum, non incestum, nec peccatum quod est naturæ contrarium. Non tales antiqui philosophi, qui quasi inveniebantur insensibiles, & quasi corpus non habentes ad peccatum carnis: & de multis taceam, unum referam unde nostra confundatur lascivia. Xenocrates major discipulus Platonis, qui ejus scholas post eum, ut dicitur, rexit, miræ continentiæ homo fuit, quod quædam mulier pulchra sic probavit. Nam cum quibusdam juvenibus pignus posuit, quod eum deciperet, & ad luxuriam excitaret. Ivit igitur mulier insana,

1 Cor. 7 *Prov. 25* *Prov. 20* *Psal. 31* *Exemplum Val. Max. li. 4 cap. 3*

& juxta eum se posuit, & caput suum in gremium ejus posuit. At ille nec eam tetigit, nec eam repulit, nec verbis ullam injuriam illi dixit, sed quamdiu voluit in sinu ejus morari permisit: ipse permansit immobilis in proposito castitatis, nec ullum incentivum libidinis sensit. At illa cum hoc vidit, confusa recessit. Cumque pueri eam deriderent, quod nihil facere potuisset, & pactum victoriæ flagitarent. Illa respondit: Ego vobiscum pignus posui de homine, hic autem ut experta sum, non est homo, sed statua. Et dicit historiographus, quod non potuit magis commendari de continentia, quam ab hac commendatus sit fœmina. Magna ergo Christianis est verecundia, dum inter gentes paganas magis quam inter eos invenitur continentia.

Quarto Apostolus fuit vas solidum per donum patientiæ: Vas enim solidum non cedit facile impellenti: quia dum intus malleo funditur, non intus frangitur, sed malleus repercutitur: hoc etiam apparet in pila, quæ ad murum percussa, non per murum, sed ad manus proiicientis
Exemplum velociter redit: Dicit etiam Hieronymus, quod sagitta ab arcu immissa in lapidem, vel in ferrum, non ante, sed retro rediens, sæpe percutit sagittantem: sic & Apostolus cum esset vas solidum, & gratia plenum, nec lædi, nec sonum potuit dare percussum: quia non sonat tactum vas plenum, sed vacuum. De soliditate ergo vasis hujus potest exponi
Eccli. 50. illud: Vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso. Nota quare dicatur vas aureum, vas solidum, vas ornatum. Vas aureum dicitur propter refulgentiam charitatis: quia totus ardebat. Vas solidum propter constantiam firmitatis: quia nulli afflictioni cedebat. Sed vas omni lapide pretioso ornatum, propter resplendentiam honestatis, qua mundo fulgebat. De quolibet horum fieri posset longus sermo, sed videamus quam solidus, quam constans & firmus fuerit hic sanctus A-
1 Cor. 4 postolus. Sicut enim ipse ait: Deus nos novissimos ostendit Apostolos, tam-

A quam morti destinatos, & quibusdam interpositis, ait: Usque in hanc diem Ibidem.
esurimus & sitimus, nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus, & laboramus manibus nostris. Maledicimur & benedicimus, perse- Ibidem.
cutionem patimur, & sustinemus, &c. Item: In omnibus tribulationem 2 Cor. 4
patimur, sed non angustiamur, &c. Item: In laboribus plurimis, in car- 2 Cor. 11
ceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter: a Judæis quinquies quadragenas una minus accepi: ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui, &c. Si gloriari oportet in his, quæ infirmitatis meæ
B sunt, gloriabor. Tales deberent esse milites Christi: sic per omnia solidi, ut nec ipsa morte possent ab hostibus deterreri. Et quid mirum, si cum Apostolo debeamus agere fortiter pro Christo, & pro regno obtinendo æterno, quoniam multi inventi sunt milites terreni, qui vitam suam tradunt pro rege terreno, pro quo morientes non accipiunt præmium, sed supplicium potius sempiternum. Nam quidam Hermon nomine princeps maximus, in regno Persarum, dum pro domino suo bellum contra Alexandrum committeret, cum se ab aliis derelictum videret, se toti exercitui Alexandri opposuit, & alios quidem hasta, alios
C gladio obtruncabat. Plura jam acceperat vulnera, & a parte anteriori, & a tergo, sed plura intulerat hostibus. Ut ergo non videretur virtute, sed solum felicitate inferior Alexandro, tantam stragem hostium fecit, ut solus agmina quandoque fugaret. Verum cum innumerabiles ictus haud sustinere posset, de equo lapsus super genua se posuit, scuto protegens totum corpus, & gladium manu stringens, hostes provocabat ad bellum: si quis auderet secum confligere, donec lethalis lancea pectori ejus infixa est. Et quamvis esset undique perforatus, nec tamen fugit, nec captum se reddidit, nec misericordiam petiit, sed tantum se defendit, donec sanguinis effusione defecit. Ergo si tan-

Exemplum. De Hermone Pelasgorum principe vide Adagia in parœmia Hermonium officium. De Hermone Persarum rege nihil potuit inveniri.

tantus potuit esse miles mundanus pro gloria mundi, qualis debet esse miles Christi pro gloria paradisi? Sed facti sumus hodie vasa confracta, vasa terrea, vasa non aurea, non argentea, sed vitrea, quæ modico tactu franguntur. Unde potest de nobis dici illud. Filii Sion incliti, & amicti auro primo, quo modo reputati sunt in vasa testea opus manuum figuli? *Thren. 4*

DE S. AGATHA

VIRG. ET MART.

SERMO I.

Psal. 117 Fortitudo mea, & laus mea Dominus: Secundum doctrinam Sancti Bernardi non est detestanda, sed optanda infirmitas, quæ Christi virtute firmatur. Quis, inquit, dabit mihi non solum infirmari, sed omnino destitui, & penitus a me ipso deficere, ut me Deus virtutum sua virtute stabiliret? Non ergo dicendus est destitutus, qui est in se infirmus, cum fortitudo sua sit Dominus. Dicat ergo sancta Agatha, & sic esse credat. *Fortitudo mea Dominus*. Quasi dicat de me utique non confido, sed solum de illo, qui est sanctorum omnium fortitudo. In quo verbo valde sapienter procedit. Nam primo principium fontale totius bonitatis, ut ipsum diligat, ostendit. Secundo acceptum ab eo beneficium, ut amoris desiderium crescat, agnoscit. Tertio vero gratias illi, ne ingrata appareat, reddit. Optime conjuguntur hæc tria munera, datorem diligere, munus acceptum agnoscere, & pro munere gratias compensare. Est igitur primum primi principii, & fontalis veneratio, quando dicit. *Dominus*. Secundum est muneris recognitio, quando addit: *Fortitudo mea*. Tertium vero est gratiarum actio, quando subdit: *Et laus mea*. Tunc enim Deus, *Laus mea*, dicitur, quando a nobis pro bonis acceptis laudatur. Dicat ergo beatissima Agatha: *Fortitudo mea, & laus mea Dominus*. Verum quia hæc Virgo sancta simul & semel, & semper & Deum fortissimum in auxilium invocabat, & tormenta fortiter hilariterque portabat, & semper in omnibus gratias agens Deo referebat: Omnia in sermone tractanda sunt simul. Est igitur notandum quod hæc Virgo sancta accepit a Deo fortitudinem, qua est usa ad plura. Nam fuit fortis ad quatuor. Primo ad bonum fidei Christo sponso servandum. Secundo ad omne temporale subsidium contemnendum. Tertio ad omne genus supplicii tolerandum. Quarto ad illud, quod cœperat, finaliter exequendo ad perseverandum. Ista enim quatuor faciunt hominem perfectum esse, scilicet stabiliter fidem servare, omnia propter Deum contemnere, omnia mala pro eo portare, & in his finaliter permanere.

Dicamus ergo quod beata Agatha fuit fortis, primo ad bonum fidei thori servandum: erat enim Christi sponsa, Christoque consecrata, & ideo ei non licebat ut alteri jungeretur. Despondi, inquit, Apostolus, vos uni viro, Viginem castam exhibere Christo. *2 Cor. 11* Nota igitur quod homo sponsam vult invenire incorruptam. Ergo multo fortius, Rex regum Dominus vult suam fidem thori servari, & sponsam suam alteri non conjungi. Nullus umquam homo sic zelotipus est, ut Christus. Hæc igitur considerans Virgo sacra, induci non potuit ut nuberet Quintiano: ipse enim. Quintianus videns Virginem mira pulchritudine corporis refulgentem, & eam divitem esse & nobilem, voluit eam sibi sumere uxorem. Ut quia pulchra, posset in ea sua libido satiari: quia dives, posset per eam ditari: & quia nobilis, posset per eam nobilitari. Fecit igitur eam arctari, & cuidam matronæ tradi ut mutaret animum ejus. Audi ergo fortitudinem Virginis, quia per triginta dies fortiter pugnavit ne matrimonio judicis consentiret, & superari non potuit. Quare matrona jam dicta ad Quintianum veniens dixit ei. Facilius possunt saxa molliri, & ferrum in plumbi mollitiem converti, quam hæc puella converti. Audiverat enim Saræ filiæ Raguelis Tobiæ matrimonialiter junctæ dictum, & sic aci- *Tob. 7*

cipiebat, ut sibi esset a Christo personaliter enarratum: Forti animo esto filia, quasi dicat fortiter serva fidem & sponsi tui ne lædas amorem. Turpe est, ut fides quæ sæpe servatur mortali marito, non servetur Domino Christo. Nam innumeræ fuerunt antiquitus mulieres, quæ prius voluerunt occidi, quam post mortem primi mariti vellent nubere alteri. Unde, ut narrant historiæ, & Hieronymus, mos fuit apud Indos, ut quilibet homo haberet plures uxores, & cum vir moreretur, illa quæ magis fuit ab eo dilecta, cum eo igne cremabatur. Eratque mirabile, quia viro mortuo, omnes inter se contendebant, & quælibet se magis dilectam fuisse dicebat, ut posset cum viro comburi. Illa igitur, quæ vincebat, optimis suis vestibus se ornabat, & juxta viri corpus se collocabat, illum osculans, & amplexans: ignes hinc inde ardentes non curans, sed virum osculando, ardebat. Ergo si tanta potuit esse fides ad virum mortalem, quanta debet esse ad Dominum immortalem? O si scirent virgines, cum quanto dolore florem virginitatis amittunt, cum quanta mutatione corporis fœtum concipiunt, & nutriunt, cum quanto dolore pariunt, & sæpe pereunt; cum quantis pœnis filios nutriunt, cum quanto dolore eos morientes aspiciunt, quanta est pœna, zelotipos viros habere malos maritos sustinere, bonos perdere, non desiderarent facile nubere, sed libentius Christi, & Virginis gloriosæ amore eligerent Virgines permanere.

Exemplum Hier. li. 1 adv. Jovinian lo ge post med. & non procul a fine to. 2

Secundo Beata Agatha fuit virgo fortissima ad omne temporale subsidium contemnendum. Solum enim Christum amabat, de ipso solo in omni pressura sperabat. Itaque nec in suis vulneribus medicinam corporalem requirebat, sed solum Dei auxilium invocabat. Unde cum in aculeo suspensa, & in mammilla graviter torta & a corpore separata, totoque corpore vulnerata, & in carcere esset clausa, Apostolus Petrus in forma medici venit ad eam, hortans, ut ejus medicinam reciperet, utique sic sanari posset. Ancilla Domini eum medicum putans esse, & de solo Domino sperans, ait ad eum: Corporalem medicinam numquam corpori meo exhibui, sed habeo Salvatorem Dominum Jesum, qui solo sermone restaurat universa. Lege totam historiam. Poterat ergo vere dicere de solo Christo confidens, & omnia temporalia respuens illud David: Dominus petra mea, & robur meum, & Salvator meus, Deus meus, & fortis meus, sperabo in eum. Aspice sapientiam virginis, quæ domum suam non fundaverat supra rem vanam, non supra arenam, non supra vanescentem materiam, sed supra solidissimam petram, id est super Christum se totam posuerat, & ideo vinci non poterat. Sciebat enim esse scriptum: Respicite filii nationes hominum, & scitote, quia nullus speravit in Deo, & est confusus. Sed quis umquam evasit confidens in divitiis? Nam & in vitis Patrum habetur, quod quidam fuit frater pauper, qui de solo Deo confidens, divitias respuens, propter quod omnia, quæ lucrari poterat, pauperibus dabat; cujus sanctitati diabolus invidens sibi suggessit, ut de his, quæ acquireret, partem aliquam reservaret, ut si quandoque infirmitates incurrerent, unde sustentaretur, haberet. Cumque illi tentationi assensum præberet, & jam multam pecuniam congregasset. Deo volente graviter infirmatus est. Cumque medicos advocasset & pro cura omnem illam pecuniam expendisset, curari tamen non potuit, vehementer tamen afflictus, ad Deum se contulit, & pro salute sua, illius auxilium imploravit. Cui angelus apparens, ait: Ubi est pecunia tua, in qua sperasti, dic illi ut te adjuvet. Cumque ille ingemisceret, & misericordiam peteret, ab angelo curatus est. Propterea dicere poterat beata Agatha, & nos omnes cum ea illud: Non est sanctus, ut est Dominus, neque est alius extra te, & non est fortis, sicut Deus noster. Ergo restat ut in ipso solo, non in mundo sperare debeamus.

1 Regi. 22
Eccl. 2
Exemplum
1 Reg. 2

Tertio beata Agatha fuit fortis ad omne genus martyrii tolerandum. Unde dicitur quod lætanter ibat ad car-

carcerem, & quasi ad epulas invitata: Agonem suum Domino precibus commendabat: Tyranno etiam omnes pœnas comminanti dicebat. Sicut qui audit bonum nuntium gaudet, sic ego in his pœnis corporalibus posita: quia frumentum non ponitur in horrea, nisi theca ejus fuerit fortiter conculcata in paleis: ita anima mea non potest in paradisum cum palma intrare martyrii, nisi corpus meum permiseris a carnificibus fortiter attrectari. Lege in Legenda tormentorum ejus generalia, & populo prædica. Nam & ipsa vere poterat dicere illud Eleazari: Fortiter, inquit, vitam excedendo, senectute quidem dignus apparebo. Adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompte ac fortiter pro sanctissimis legibus honesta morte perfungar, & addit: orans ad Dominum: Domine qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis, quia cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo labores, sive dolores, secundum animam vero propter amorem tuum libenter hæc patior. Sed quis hodie talis, qui non effugiat pœnas & mortem, si possit? Si qui aliquando tamen pati cogantur, de hoc solo conqueruntur: quia innocentes, & absque culpa patiuntur, cum potius gaudere deberent. Nam innocentes mortui sunt omnes, qui pro Christo sunt occisi, immo ipse Christus fuit innocentissimus mortuus. Ergo esset gaudendum non dolendum, si quis culpabilis non patiatur. Quæ enim gratia, inquit Apostolus Petrus, si peccantes, & colaphizati suffertis? Quæ gratia latronibus, si decolentur, vel exoculentur, si membris truncentur, si suspendantur? Unde Socrates ille philosophus, qui tanta sapientia claruit, sicut Valerius Maximus scribit, ut nihil ultra petendum esse a diis arbitraretur, quam ut bona tribuerent. Hinc Socrates multis ad hanc rem probandam usus est argumentis, ut narrat Valerius Maximus, qui in fine capitis illud de scelerata sententia ab Atheniensibus in eum lata sapienter dictum concludit. Socrates enim cum forti animo, & constanti vultu potionem veneni e manu carnificis accepisset, admoto jam labris poculo uxori Xantippæ inter fletum, & lamentationem vociferanti innocentem perimi: Quid ergo, inquit, nocenti mihi mori satius esse duxisti? Hæc Socrates, ut narrat Valerius dicens: O immensam illam sapientiam, quæ ne ipso quidem vitæ excessu oblivisci sui potuit! Forti igitur animo vultuque hilari de manu carnificis veneni potionem accepit, & eam appositam bibit.

2 Mac. 6 — *1 Pet. 2* — Exemplum *Val. Max. lib. 7 ca. 2*

Quarto beata Agatha fortis fuit ad perseverandum: nullus enim ei scutum patientiæ arripere potuit, sed illud finaliter retinuit. Quid prodest cani, si post leporem aliquantulum currat, eum autem non capiat, sed ante capturam deficiat, nisi quia frustra laboravit? Beata igitur Agatha sicut viriliter incœpit, sic mediavit, & ante victoriam, clypeum fortitudinis non abjecit. Potuit ergo occidi, sed non potuit vinci, nec a certamine sibi proposito deterreri. Unde mortem non solum patienter tulit, sed etiam ardenter desideravit, & ferventer eam precibus postulavit. Unde Sancta in carcere post tot, & tam diversa tormenta, expandens manus suas ad Dominum ait: Domine qui me fecisti, & custodisti ab infantia mea, & fecisti me viriliter agere, qui tulisti a me amorem mundi, qui corpus meum a pollutione separasti, qui me fecisti vincere tormenta carnificum, ferrum, ignem, & vincula, qui mihi inter tormenta virtutem patientiæ contulisti, te rogo ut accipias spiritum meum modo. Tempus enim Domine est, ut jubeas me sæculum hoc relinquere, & ad tuam misericordiam pervenire: & his dictis animam cælo reddidit. Vide ergo quo modo perseveravit, quo modo mori petierit, & quo modo pervenire ad gloriam concupiverit. Accipiebat enim illud sibi dictum: Forti animo esto, in proximo est, ut a Deo cureris. Sed quidam fortiter incipiunt, & ante finem deficiunt, similes Leopardo, qui dum bestiam statim non capit, bestiam, ad quam currit, mox insequi desinit, & sui cursus fructum non accipit. Nullam umquam civitatem Alexander obsedit, a cujus obsidione cessaverit nisi eam prius ceperit

Tob. 2 — Exemplum

perit, sciens omnem laudem ex fine esse. Et ideo ploravit David fortissimos Israel, qui ante victoriam, coram inimicis, corruerant. Dicebatque quo modo ceciderunt fortes? Montes, inquit, Gelboe, nec ros, nec pluvia veniat supra vos: quia ibi abjectus est clypeus fortium. Montes, super quos nec ros misericordiæ, nec pluvia gratiæ descendit, sunt diversæ species superbiæ, per quas fortissimi quique deiiciuntur in mortem. Sicut enim humilitas hominem elevat, & custodit, sic superbia deiicit, & frangit. Et ideo beata Agatha cum esset nobilis, & ingenua, in omnibus incedebat quasi ancilla. Unde ait ad eam Quintianus: Si ingenua es & nobilis, quare servilem personam te ostendis? Cui illa: Quia ancilla Christi sum, ideo servilem personam me habere, ostendo. Rogemus ergo Dominum, &c. (2 Reg. 1)

IN CATHEDRA S. PETRI APOSTOLI.

SERMO I.

(Matt. 16) *Beatus es Simon Bar-jona: quia caro, & sanguis non revelavit tibi: sed Pater meus, qui est in cælis*. Duplicem beatitudinem esse, a Scripturis accepimus. Unam viæ, alteram patriæ. Nam beatitudo viæ consistit in plenitudine gratiarum: sed beatitudo patriæ est esse gloriosum, secundum tres dotes animarum, quæ sunt visio, quantum ad potentiam rationalem: tentio quantum ad irascibilem: & dilectio, quantum ad concupiscibilem. Verbum ergo, quod Dominus dixit Petro, posset exponi de utraque beatitudine, sed proprie accipitur de beatitudine viæ, cum adhuc esset in statu militiæ. Dicat ergo Dominus: *Beatus es Simon*, in quo verbo generaliter sic accepto, maxime notat duo. Nam primo ostendit ejus excellentiam virtuosam, qua clarus, & beatus apparuit. Secundo hujus excellentiæ rationem assignat, & causam: eo quod divinam A naturam in Christo confessus fuerit. Nam quia Christum Deum esse cognovit, & hoc confessus fuit, dicens: *Tu es Christus filius Dei vivi*: Ideo audire versa vice meruit, *Beatus es Simon Bar-jona*. Primo ergo notatur ejus excellens felicitas, cum dicitur: *Beatus es Simon Bar-jona*. Secundo notatur felicitatis tantæ causalitas, cum additur: *Quia caro, & sanguis non revelavit tibi*. Est igitur circa totale hoc verbum de Simone notandum quod nobis ostenditur venerabilis propter plura quæ gessit. Nam Primo legimus hunc venerabilem Simonem propter Christum omnia reliquentem, ipsique per omnia obsequentem. Secundo legimus Simonem naturam divinam in Domino confitentem. B Tertio legimus Simonem Christum præ ceteris diligentem. Quarto legimus Simonem præ ceteris majora miracula facientem.

Dico primo quod legimus Simonem ad primam vocem Domini omnia relinquentem, ejus mox imperio obsequentem: Simon enim interpretatur obediens. Et ideo non mirum si statim obediens, omniaque contemnens Dominum vocantem audiverit. Unde dicitur: Ambulans Jesus juxta mare Galilææ vidit Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus mittentes rete in mari, & vocavit eos dicens: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum. (Matt. 4) (Ibid.) C At illi continuo relictis retibus, secuti sunt eum. Mira obedientia quæ nihil dixit, inducias nullas petiit, impossibilitatem non allegavit, sed mox omnibus relictis post Dominum ivit. Unde admiratur Greg. dicens: Audistis fratres charissimi, quod ad unius jussionis vocem Petrus & Andreas relictis omnibus secuti sunt Redemptorem: Nulla vero hunc adhuc miracula facere viderant, nihil ab eo de præmio æternæ retributionis audierant, & tamen ad unicum Domini præceptum, hoc quod possidere videbantur, obliti sunt. Et addit: Quanta nos ejus miracula vidimus, quot flagellis affligimur, quantis minarum asperitatibus deterremur, & tamen vocantem contemnimus. In cælo, inquit, jam sedet qui de conver- (Greg. hom. 5 in Ev. in prin. t. 3)

versione nos admonet. Jam jugo fidei, colla gentium subdidit, jam mundi gloriam stravit, jam ruinis crebrescentibus districti judicii propinquum denuntiat diem, & tamen superba mens nostra non vult hoc sponte deserere, quod quotidie perdit invite. Quid, inquit, igitur in ejus judicio dicturi sumus, qui ab amore mundi, nec præceptis flectimur, nec verberibus deterremur? Sed quæreret forte aliquis, quid Petrus dimisit, qui pene nihil habuit? Huic quæstioni respondet Gregorius, dicens: In hac re fratres potius debemus considerare affectum, quam sensum. Multum enim dereliquit, qui quantumlibet parum, quod habuit totum deseruit: multum dimisit qui desiderium habendi dereliquit. Nam a sequentibus Christum tanta dimissa sunt quanta a non sequentibus concupisci potuerunt, bene igitur Petrus dicit: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: Bernardus. Bene, inquit, Petre, quia sequi Christum non poteras sic oneratus: velocius enim currit nuntius ab omnibus expeditus, quam mercibus oneratus. Fortius aliis currit in aqua navis exonerata, quam mercibus plena. Propter quod leo dum fugere venatores cogitat, ventrem gravatum cibis exonerat. Quis umquam bene fugit, si oneratus fugit? Nonne stultus esset qui plumbo se oneraret, quando eum fugere oporteret? Ergo cum Apostolis contemnenda sunt omnia, quæ habita gravant, & amissa excruciant, sicut dicit Bernardus.

Mat. 19

Greg. hom. 5 in Ev. tom. 3

Mat. 19 Ber. in declam. in pri. tom. 2

Exemplum

Secundo legimus Simonem Dei filium Christum confitentem. Nam cum quæreret Dominus, quem dicunt homines esse filium hominis? Et alii dicerent: Joannem Baptistam: alii Jeremiam. Ipse ait ad Apostolos: Vos autem quem me esse dicitis? Et respondens Simon Petrus dixit. Tu es Christus filius Dei vivi. Hæc autem confessio, sic placuit Domino, ut diceret Simoni Petro: Et ego dico tibi Petre: quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, & tibi dabo claves regni cœlorum: & quodcumque ligaveris super terram erit ligatum & in cælis; & quodcumque solveris super terram erit solutum & in cœlis. Est tamen notabile, quod Petrus Christum confessus est ore: quando eum gentibus prædicavit, & confessus est opere, quando pro eo crucifigi voluit. Sed quid, si qui hodie Christum confiteantur ore, vel etiam corde, qui eum tamen non confiteantur opere? Tales, ut dicit Apostolus, dicunt se nosse Deum: factis autem negant, & similes sunt Judæis: qui Christum Dominum cognoscebant, sed factis eum negabant. Gravius enim peccant tales Christiani, quam peccent pagani vel saraceni. Nam exempli gratia tale ponamus exemplum. Sint homines duo qui obligati sunt uno domino, sed unus obligationem hanc nesciat, alter vero plene agnoscat, & uterque istorum servitium domino non impendat. At domino requirenti, cur sibi non serviat: primus dicat: Domine nescio quod sis dominus meus. Nam si scirem, devote tibi servirem, nec alteri Domino tuum honorem impenderem. Sed alter dicat: Scio: bene sentio te dominum meum esse, sed nolo tibi servire. Numquid non valde gravius offenderet dominum hic secundus, quam primus, cum ille dominum non contemnat; hic autem contemnat, & totus ingratus existat? Exemplum de beato Machario, qui cum invenisset in deserto caput hominis, ab eo quæsivit quis fuerit; Cui caput: Sacerdos idolorum fui. Cui sanctus Macharius. Est ne aliquis sub te: Respondit caput: Sunt quidem inferiores nobis Judæi: qui Dominum cognoverunt, & legem ab eo acceperunt. Et adhuc inferiores ceteris mali Christiani sunt, qui redemptionis beneficium agnoverunt, & ex hoc ingrati fuerunt. Ergo fratres nolite Dominum solum confiteri ore, sed ore confiteri & opere: quia fides sine operibus mortua est; Quid valeret, si homo Imperatorem cognosceret, sed ei servire contemneret, numquid non contemptum aggravaret? Sicut enim ignorantia aliquo modo peccatum excusat, sic scientia aggravat. Exemplum in Apostolo Paulo, qui dicit se ideo misericordiam consecutum, quia ignorans fecit.

Matt. 16

Tit. 1

Exemplum

Exemplum

Jac. 2

1 Tim. 1

Ter-

Tertio legimus Simonem Christum præ ceteris diligentem. Unde Dominus dicit ei: Simon Joannis diligis me plus his? Et ait: Tu scis Domine; quia amo te, ter sic quæsivit, & Petrus semper ita respondit. Mira in his verbis semper commendatio dilectionis Petri. Quia sicut dicit Augustinus, de hoc quærebat Dominus, quod sciebat. Mira etiam humilitas ipsius Apostoli, qui de se parva, de aliis sentiebat magna. Nam cum diceret Dominus: Diligis me plus his? Numquid ei respondit quod plus aliis eum diligeret, sed solum quod eum amaret. Tu, inquit, Domine, qui omnia nosti, scis quia amo te. Petrus enim tanto amore in Christum ardebat, & quasi de amore ebrius fuit. Nam ipse solus sæpe pro omnibus respondebat, nec expectabat quod alius loqueretur. Ipse solus cum Dominus diceret: Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & condemnabunt eum ibi morte. Et dixit ei: Absit a te Domine, non istud, ut scilicet moriaris: & quia in furore modum excedebat, ideo a Domino redargutus est. Item propter ipsum solum, dicit Aug. quod Dominus hora cœnæ indicare noluit proditorem: quia, ut ipse ait, statim Petrus surrexisset, & eum coram omnibus trucidasset. Unde valde diligenter procuravit scire, quis esset. Item ipse solus in hora passionis gladio evaginato Dominum defendit. Item ipse solus dum audivit a Joanne, Dominus est; posuit se in mare: omnes alii navigio venerunt. Et puto quod quia nimium audax, eum cadere permisit Deus, ut disceret non de se, sed de Deo solo sperare. Sed quis hodie est qui Christum sic amet? Proh dolor! invenio uxores plus amasse maritos, quam Christum ament animæ sponsæ Christi. Narrat enim Romana historia quod quidam nomine Cajus Plautius mortem dum audivit uxoris, doloris impotens, pectus suum gladio transfixit. Cumque amici ejus eum caperent, ne iterum se feriret, ille scissis deinde fasciis, ac vulnere divulso, constanti dextra, spiritum, luctus acerbitate permixtum, ex ipsis

Joan. ult.

Aug. tract. 123 in Jo. c. ult. circ. med. to. 9

Matth. 20

a Reg. 20

Joan. ult.

Exemplum Val. Max. li. 4 cap. 6

A præcordiis, & visceribus hausit. Julia item filia Cæsaris, uxor Pompeii, cum quadam vice vestem mariti sanguine cruentatam ex campo domum relatam vidisset, timens ne sibi malum aliquod accidisset, cum gravida esset statim perforata aculeo doloris, se incurvavit, & peperit, & cum partu animam expiravit. Ubi ergo hodie tantus amor in Christum? Tota die postulant panem filii Dei, & non est qui manum porrigat. Cadunt animæ sponsæ Christi: nec est qui manum relevantem impendat, nec plus curatur si pereat anima, quam si pereat bos aut asinus. Omnes inquit Apostolus, quæ sua sunt quærunt, non quæ Jesu Christi.

Val. Max. ibid.

Phil. 2

B Quarto legimus Simonem majora ceteris miracula facientem. Nullus umquam fuisse invenitur sanctus ita ad miracula facienda potens, ut Petrus: quia ipse, sicut prædixerat Dominus, majora miracula fecit quam Christus. Nam de Simone legitur, quod in plateis eiiciebat infirmos, & ponebant eos in lectulis, & grabatis, ut veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam eorum, & liberarentur ab infirmitate. Exemplum de filio principis Antiocheni, quem Petrus suscitavit, cum per annos duodecim mortuus jacuisset. Lege historiam & hic narra. Collige etiam ex aliis multis locis & variis Legendis multa ejus miracula, quæ volueris, & prædica. Rogemus, &c.

Joan. 14
Act. 5

Exemplum

C

SERMO II.

DE EODEM APOSTOLO.

Gen. 41

Ecce constitui te super universam terram Ægypti: Sicut patet ex historia hodierna, quæ scripta est in Legendis propter resuscitationem filii Principis. Apostolus Petrus apud Antiochiam ad cathedram sublimatus fuit, & principatum, quem a Christo acceperat, hodie per ascensum cathedræ, publicavit. Non enim hoc absque divina dispensatione gestum est, ut honorem Principis & doctoris

Pe-

Petrus acciperet, & ut principatum quem a Christo acceperat hoc signo clarefaceret: Nam duplex invenitur in mundo potestas, Una temporalis, altera spiritualis; cum autem omnis multiplicitas ad unitatem aliquam reducatur, quia ab unitate nascitur, necesse est, ut una ista potestatum ad alteram reducatur, sed non spiritualis ad temporalem, cum illa sit nobilior, ergo temporalis ad spiritualem. Ergo dum Petrus cathedram honoris accepit, se principem omnium esse ostendit. Item nulli dubium debet esse, quin ratione culpæ de omnibus possit judicare, & si exigat meritum culpæ commissæ, potest quosque a suis dignitatibus repellere, & per consequens alios quos dignos viderit, erogare. Unde in figura hujus dictum est Moysi: Ecce constitui te Deum Pharaonis, non quod faceret eum Deum per naturam, sed per potentiam, & prædominantiam. Item hoc ipsum expressius dictum est: Ecce constitui te hodie super gentes & regna, ut evellas & destruas, ædifices, & plantes in nomine Domini. Ecce quomodo spiritualis potestas habet a Deo, ut regna evellat, & destruat, ædificet iterum, atque plantet, bene igitur a Christo dicitur Petro: *Ecce constitui te super universam terram, &c.* In quo verbo describit Dominus Petri principatum, quantum ad duo, Primo quantum ad altitudinem qua sublimari promeruit. Secundo vero quo ad latitudinem, qua se ejus imperium dilatavit. Ista enim duo, quantum ad statum vitæ præsentis, ubi æternitas esse non potest, perficiunt principatum, scilicet ut sit altus gloria dignitatis, & sit latus latitudine potestatis. Primo igitur ostendit Pontificium ejus esse altum, & præ ceteris esse elevatum, cum dicit: *Ecce constitui te, &c.* Secundo vero ostendit Pontificium esse latum, & ubique diffusum, cum addit: *Universam terram.* Et tamen hic notandum quod quadruplex est terra, super quam Apostolus fuit constitutus, scilicet terra inferior, super quam calcamus: interior, quam portamus; exterior, quam venerantes amamus: superior, quam desideramus.

Jer. 1

Prima est terra elementaris substantiæ. Secunda est terra conscientiæ. Tertia est terra Ecclesiæ. Quarta est terra cælestis patriæ.

Dico quod prima terra, cui Apostolus præfuit, est terra inferior, quam pedibus conculcamus, & quam Deus dedit ad usum, ut nobis ejus fructus essent in cibum; huic præfuit Apostolus, quia dum eam propter Christum contempsit, super totam sublimari promeruit. Nam & reges servos suos toti regno præficiunt, & eis universa subiiciunt; Ergo quanto fortius rex summus ipsi mundo, quem fecit, suos servos præfecit, quos sibi fideles invenit. Psalmus: Constitues eos Principes super omnem terram. *Psal. 44* Mirum valde quia dum putassent Apostoli se propter Christum omnia reliquisse, invenerunt se principatum super omnia accepisse. Psal. Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham. *Psal. 46* *2 Cor. 6* Unde Apostoli fuerunt tamquam nihil habentes, & omnia possidentes. Nobilis margarita paupertas, quæ dum omnia contemnit, dominium super omnia accipit. Sicut econtra avarus, dum omnia appetit, omnium servum se facit, quare avari non possunt esse beati: quia numquam possunt esse contenti. Ille enim solus potest dici beatus, qui modica habens est illis contentus. Unde narrat Valerius Maximus quod Gyges Rex Lydiæ divitiis, & armis inflatus ad deum Appollinem venit, quærens ab eo, si aliquis mortalium se beatior esset. Cui ille ait: Aglaus te felicior est. Hic autem Aglaus erat vir pauperrimus, atque ætate provectus, qui terminos cujusdam sui agelli numquam excesserat, sed paucis ejus fructibus fuerat semper contentus. Et addidit dicens regi in suis divitiis glorianti, magis esse laudandum pauperculum tugurium cum securitate, quam dives palatium cum timore, & paucas terræ glebas sine omni pavore possessas, quam pinguissima regni sui arva metu semper plena, & habere unum par boum facile ad custodiendum, quam exercitum magnum, & apparatum arvorum impensis multiplicibus onerosum, & habere horreolum victum modicum continens & neces-

Exemplum

Val. Max. li. 1 ca. 1 in externis Exempl. ultimo.

sarium, nulli hosti appetendum, quam multos thesauros cupiditatibus; & insidiis multorum expositos.

Secunda terra, est terra interior, quam nobiscum portamus, quæ est terra conscientiæ, quam terram admodum oportet excolere ne spinas, & tribulos generet peccatorum. Terra enim non culta, non aratro trita, non aquis aspersa, non calore cælesti excocta, fit penitus infœcunda, nisi forte generet spinas, & silices. Hic conscientia si dimittatur inculta, discretionis aratro non sæpe contrita, aquis lacrymarum non sæpius balneata, cælesti incendio non excocta, generat non bona, sed mala. Unde de
Heb. 6
hac terra subditur: Terra sæpe venientem super se bibens imbrem, & proferens herbam optimam accipit benedictionem a Domino. Proferens autem spinas, & tribulos est maledictioni proxima. Expositio est plana per ea quæ dixi supra. Super hanc terram fuit constitutus Apostolus, dum suæ conscientiæ præfuit, quam & sapientissime coluit, lacrymis devotionis aspersit, & ardore Domini-
Psal. 104
cæ charitatis excoxit. Et de hoc potest exponi illud: Constituit eum dominum domus suæ. Domus fuit conscientia, cui dominabatur, & quam regebat multa sapientia. Unde dici-
Clemens Pont. Rom. in Epitome de rebus gestis B. Petri.
tur in Clemente, quod Petrus tanti ardoris, & devotionis erat, quod semper pannum portabat in manica propter lacrymas defluentes: non enim volebat sine lacrymis & ardore per horam conscientiam permanere.

Tertia est terra exterior, quam veneramur, & colimus, quæ est terra Ecclesiæ, cui præfuit ipse Apostolus;
Deut. 32
Constituit eum super excelsam terram, ut comederet fructus agrorum: Excelsa terra est ipsa Ecclesia, quæ omnibus terris aliis jam dictis est prælata: Cui Petrus præfuit, & fructus agrorum comedit, quando sibi per fidem infideles incorporavit, vel quando primitias, & decimas agrorum accepit, ex quibus Ecclesia vitam ducit. Dicitur autem de Petro: Constituit eum, quia ipse quodam modo singulariter præ ceteris audire meruit:
Matt. 16
Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi

A dabo claves regni cælorum. Ipse enim solus audivit: Tu vocaberis Ce- Joan. 1
phas, quod interpretatur caput. Ipse Luc. 22
etiam solus audivit; Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Ipse etiam solus audivit; Joan. 21
Simon Joannis diligis me plus his? Pasce oves meas. Unde potest de eo accipi illud: Quis putas est fidelis Matt. 24
servus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam? Optime in Petro & in quolibet prælato conjunguntur hæc duo, prudentia & fidelitas: quia prudentia sine fidelitate transit in malitiam, sed fidelitas sine prudentia declinat in stultitiam. Deus autem nec acceptat servum ma-
B levolum, nec etiam stultum. Debet ergo servus Dei esse prudens in opere, & fidelis in intentione, vel prudens in cavendo malum, & fidelis in operando bonum, vel prudens in discernendo, sed fidelis in exequendo: & quia talis fuit Petrus, constituit eum Dominus super omnem terram Ecclesiæ. Romani enim dum aliquem Exemplum
sibi præficerent, sive in Consulem, sive in Imperatorem, ista duo maxime in eo requirebant, scilicet quod esset vir prudens ne falli posset, & fidelis ne suos falleret. Numquam enim bonus rector esse aliquis poterit, qui altero istorum carebit. Duo enim ista omni homini sunt necessaria ad regendum seipsum, & ad re-
C gendum proximum, ut per prudentiam non fallatur, & per fidelitatem nullo amore, vel odio, nulloque munere corrumpatur, amore pecuniæ non frangatur. Exempla, præ oculis patent, multa sunt & nova & vetera, & ideo apponere hic non curavi.

Quarta terra est terra superior, quam desideramus, & terra hæc cælestis patriæ, de qua dicit Propheta: Psal. 26
Credo videre bona Domini in terra viventium. Vere viventium terra dicitur illa vita beata, ubi nemo umquam infirmatur, nullo umquam dolore tangitur, numquam ibi moritur, quia continua sanitas ibi habetur. Item nemo ibi aliquo eget; quia summum bonum omnes possident, ultra quod nihil appetere homo potest. Item nullus ibi timore afficitur, nemo

mo perturbatione concutitur, nullus A ibi hostilis formidatur incursus: quia ibi est summa pax, summa securitas, summa tranquillitas. Item ibi servitus non timetur, quia omnium summa libertas, liberaque voluntas. Item nemo ibi umquam conturbatur accedia, nec commovetur tristitia: quia ibi est summa lætitia numquam discontinuata, quia numquam deest gaudendi materia, dum continue cernitur pulchritudo summa, & degu-
Eccl. 10 statur dulcedo divina. Et propter hoc dicitur: Beata terra, cujus rex nobi-
Matt. 25 lis est. Super hanc terram nobilem constitutus est Petrus. Unde & sibi dicere potuit illud: Euge serve bone & fidelis: quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam. B Pauca dicit ista temporalia æternis comparata, quæ sunt adeo multa, ut nulla possint exprimi lingua. Nonne Petrus super hanc terram constitutus fuit, quando a Christo audi-
Matt. 16 vit: Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis. Quis umquam tyrannorum, vel regum tantam potestatem accepit? Magna fuit potentia Alexandri, magna & illius nobilis Assueri, maxima Romani imperii. Sed hujusmodi potentia fuit tantum super terram. Potestas autem Petri se extendit supra cælum, O potestas altissima, potestas latissima, potestas veneranda, & hono- C randa, portarum infernalium confractiva, & bonorum supercælestium collativa. Quænam umquam posset exprimere lingua, qualis, & quanta sit illa cælestis terra, quæ peregrinantibus ad tempus est data? est enim tam lata, & tam longa, ut
Eccl. 1 dicatur: Altitudinem, & latitudinem ejus quis dimensus est? Quanta est terra illa, quæ repatriantibus in perpetuum est concessa? Item si hæc terra peccatoribus data, & ad temporalem usum concessa, tot producit bona, quot sunt illa bona, quæ sunt in cælesti terra amantissimis filiis Dei concessa? Item si in hac terra sic est hominibus dulcis vita, licet tot doloribus, tot calamitatibus plena, qualis est illa terra, quam dul-

cis habitatio in ea, ubi nulla mors est timenda, nulla penitus pœna suspicanda, sed lætitia ibi est sempiterna? Item si sic delectat hic vivere cum amicis temporalibus, ubi vix amicitia est nisi falsa, quam delectabilis erit vita ubi erit sanctorum militia, vera amicitia, nullo umquam tempore finienda? Item si sic delectant divitiæ perituræ, quid faciunt summæ illæ divitiæ in æternum mansuræ? Item si nos sic delectat corporis sanitas, quam destruit sæpe infirmitas, qualis illa sanitas erit, ubi in perpetuum infirmitas nulla erit? Item si sic delectat pulchritudo hæc corporalis, quæ febre turpatur, quid erit delectationis, esse ibi pulchriores sole, ubi pulchritudo in perpetuum non perdetur? Item si sic delectat nunc esse filium militis, comitis, vel baronis, quid delectationis erit, esse filium summi regis, ubi nec filiatio perdi poterit? Ergo veneranda est hæc Petri potestas, quæ si ligat in terra mortalium, ligat & in terra viventium. Et si solvit in terra peccantium, & solvit & in terra felicium. Ad quam precibus, & meritis beati Petri perducat nos filius Dei vivi. Amen.

DE S. MATTHIA
APOSTOLO.
SERMO I.

Dilectus meus candidus, & rubicundus electus ex millibus. *Cant. 5* Septem sunt quæ excludunt hominem, vel excludere deberent a divina electione, sicut ex verbis elicitur sacræ Scripturæ. Primum est consanguinitas, sive carnalitas. Secundum est carnis nobilitas. Tertium est mentis debilitas, sive fragilitas. Quartum est pusillanimitas. Quintum est superba potestas. Sextum est mendositas, sive falsitas. Septimum est cupiditas. Et illa septem sunt diligenter notata a Domino loquente ad Moysen: Provide, inquit, tibi de omni plebe viros potentes, & timen-

tes

tes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam. *De omni*, per quod excluditur consanguinitas: *plebe*, per quod excluditur nobilitas: *viros*, per quod excluditur fragilitas: *potentes*, per quod excluditur pusillanimitas; *timentes Deum*, per quod excluditur superba potestas: *in quibus sit veritas*, per quod excluditur falsitas; *& qui oderint avaritiam*, per quod removetur cupiditas. Quod autem illa septem in sancto Matthia fuerint, recte eum ad apostolicum cœtum Deus elegit. Mira enim, si quis attendat electionem Matthiæ, commendatio est, quod ex omni cœtu sanctorum, super hoc orantium Deum in Apostolum sit electus, locum Judæ proditoris sortitus. Unde hic potest narrari Judæ historia, quæ scribitur in hujus sancti Legenda. Quia ergo hic sanctus Apostolus ex tanta multitudine est electus, tamquam, Deo inspirante, sanctissimus bene de eo dicitur: *Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus*. Non dicitur millibus, quod mille essent, sed millenarius numerus: quia perfectus, perfectionis apostolici cœtus est signativus. In auctoritate ergo præmissa, a quatuor hic Apostolus commendatur. Primo ex parte Dei, ab excellentia amoris eximii Secundo a munditia, sive pudicitia animi. Tertio a prærogativa martyrii. Quarto a dignitate officii. Notatur autem primo divina charitas, quando dicitur: *Dilectus meus*. Notatur secundo animi puritas, & totius vitæ honestas, cum additur: *Candidus*. Notatur tertio ejus ad patiendum stabilitas, cum subditur: *Et rubicundus*, quasi sanguine cruentatus. Notatur quarto sui officii dignitas, cum infertur: *Electus ex millibus*. Verum quia omnis qui a Deo æternaliter est electus, in tempore ad gratiam est vocatus, & est a Deo *Dilectus*, & est munditia *candidus*, & divino igne est *rubicundus*. Ee sola enim electione nunc est sermo fiendus, tum quia omnia alia in se claudit: tum quia diei magis convenit, tum quia in aliis sermonibus majoribus festivis plura de alis me recolo dixisse, quæ si super sermones lector tabulam fe-

Editio vulgata legit sapientes.

Act. 1

A cerit, poterit invenire: & hoc, si videbitur, prædicare. Est igitur hic notandum quod homines eliguntur ad plura. Quidam enim eliguntur, Primo ad divinorum observantiam mandatorum. Secundo ad perfectionem consiliorum. Tertio ad tolerantiam martyriorum. Quarto ad regimen inferiorum. Quinto vero omnes ad excellentiam præmiorum. Prima electio est omnium salvandorum. Secunda est religiosorum. Tertia est sanctorum martyrum. Quarta est omnium prælatorum. Quinta vero est communiter omnium electorum.

Homines ad plura electi.

Dicamus ergo quod quidam eliguntur ad observantiam mandatorum, sive præceptorum, & hæc electio est B communiter omnium: quia nulli est salus adulto, si negligat observare præcepta: Si vis, inquit Dominus, ad vitam ingredi, serva mandata. Et de hac electione dicitur: En Dominus Deus tuus elegit te, ut sis ei populus peculiaris, & custodias omnia præcepta eius. Hæc est prima electio, scilicet observantia mandatorum Dei: ad quam vocantur omnes populi, & homines omnes a Deo creati: quamvis hoc leve onus refugiant peccatores impii: volentes prius obedire diabolo, & carnis desiderio, quam Regi æterno pro eis temporaliter passo. Sed nunc attende, quam graviter mundi reges suorum præceptorum puniunt transgressores, & obedire nolentes, quos, & tormentis afficiunt, C carceribus tradunt, & dira morte vitam finire faciunt. Ergo si sic puniunt homines mundi, quid facturus est Rex ipse cæli, cum non solum sit justus, sed ipsa sit justitia? Sed quia non profert statim contra malos sententiam, filii hominum absque ullo timore perpetrant mala, sicut dicitur. Sed attendant quod quanto plus eos expectat, si converti negligant, cum ex hoc culpam augeant: tanto justius est, ut gravius finaliter sæviat, nam dicitur: Cum accepero tempus, ego justitias judicabo. Nam consuetudo est judicum clementium, ut provocati ad iram, fortius sæviant in subjectos. Et est exemplum in elephante, quod est Animal benevolum, sed

Matt. 19

Deu. 26

Eccl. 8

Psal. 74

Exemplum

sed prosternit arbores, & aliquando domos ad iracundiam provocatus. Propter ergo omnia supradicta dicitur: Irritam faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus, vel tribus testibus moritur, quanto putatis majora mereri supplicia, qui filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Arguit Apostolus a minori. Nam minor fuit Moyses servus, quam Christus Dominus: & major Lex Christi, quam Moysi: ergo gravius peccat qui facit contra hanc legem, quam qui fecit antiquitus contra illam: ergo si factores illius sic graviter sunt puniti, quali pœna isti sunt digni? Loquens de lege Moysi: Si enim, qui per Angelos dictus est sermo, factus, est firmus, & omnis prævaricatio, & inobedientia accepit justam mercedis retributionem, quomodo effugiemus si tantam neglexerimus salutem? Et contra: Si verba Christi, quæ fuerunt verba Dei (quia Christus Deus est) non observamus, consequens est, &c. Invenio enim plures consulum Romanorum amore justitiæ filios occidisse, nec eis parcere voluisse, eo quod sine licentia bellaverunt, quamvis hostes superaverint; ergo quid faciet Rex justitiæ illis, qui contra obedientiam faciunt, & non hostes vincunt, sed contra naturalem Dominum, ejus adversario se supponunt?

Heb. 10

Heb. 2

Liv. Dec. 1 li. 9 de Manlio Torquato. Val. Max. li. 5 ca. 9

Secundo quidam eliguntur ad perfectionem consiliorum. Non enim est divinum præceptum, sed est salubre consilium universum relinquere mundum, & Deo in paupertate servire. Unde diviti illi Christo dicenti se divina omnia præcepta servasse, dixit Dominus; Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me, ut sic pauper pauperem sequaris. Non quidem pari cursu per mare vadit navis onerata, & quæ est oneribus expedita. Ob quam causam cursores brevibus vestimentis utuntur, ne in cursu impediantur. Similiter & leo, qui dum fugere cogitat, rejectione superfluorum ventrem alleviat. Necesse igitur habet, ut qui vult pauperem Christum sequi, ut & ipse sit pauper, quia sic non potest currere equus qui super se habet militem armatum, sicut qui inermem super se habet dominum. Ob quam causam qui equos suos currere volunt ad bravium, non super eos ponunt graves viros, sed potius pueros modicum ponderosos. De hac igitur electione perfectorum, quæ fit ad consilia, dicit Dominus: Elegi te in camino paupertatis. In camino nobiliter dicit, quia sicut in camino ignis, & fumus, & calor affligit, sic paupertas in hac valle miseriæ hominem multum premit, sed in fine ad divitias æternas adducit. Nullus est ita stultus mercator in mundo, qui non libenter ad tempus patiatur inediam, si multam ex hoc deberet invenire pecuniam, ipsam tamen aliquando perituram: ergo nunc paupertatis inedia modicum sustineamus, ut ad æternas divitias veniamus, quas in perpetuum non perdemus. Sed Romani nobilissimi eligebant pauperes esse: similiter & philosophi pro gloria mundi citissime transitura. Quid ergo eligendum est pro gloria sine defectu in perpetuum permansura?

Matt. 19

Exemplum

Exemplum

Isa. 48

S. Hier. in Matt. l. 3 c. 19 To. 6 de Cratete philosopho in fine.

Tertio quidam electi sunt ad gloriam martyrum, sive ad tolerantiam tormentorum. Est enim martyrum opus altissimum, opus dignissimum, opus summa gloria dignum, & omnis peccati rubiginis abstersivum: nam peccatum omne interimit: charitas perficit, & absque dilatione ad gloriam introducit. Unde Augustinus dicit quod injuriam facit martyri qui orat pro martyre. Sicut enim materialis ignis dum in materiam ferream invalescit omnem rubiginem ab eo tollit, & ad ignis claritatem adducit, sic charitas martyris dum ad pœnæ præsentiam invalescit, omne in anima peccatum consumit, & ad claritatem perpetuæ lucis adducit. Unde de hac electione exponitur illud: *Vas electionis mihi est iste: ut portet nomen meum coram regibus, & principibus, & filiis Israel*. Et paucis interpositis, subditur: *Ego autem ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati*, quia sicut igne probatur aurum, sic & vir justus camino paupertatis,

S. Aug. de verb. Apost. ser. 17 non longe a pr. & ref. ext. de Celeb. Miss. ca. Cum Marthæ § ultimo.

tatis, & tribulationis. Qui timet pati, timet a peccato purgari. Non enim ignis aurum falsificat, sed probat, & purgat. Unde magis quam ante rutilat argentum: quamvis enim natura sit album: in igne tamen fit rubeum. Carbo extinctus est nigerrimus, sed fit pulcherrimus igni simillimus, cum igni conjunctus fuerit: sic & tribulatio, quæ est sicut ignis, & vitia omnia purgat, & animam totam pulchrificat, Deoque assimilat. In signum hujus dicitur de Polycarpo, qui discipulus fuit beati Joannis, quod dum in ignem fuisset projectus a paganis, corpus ejus non arsit, nec igne in aliquo fuit læsum, sed ad modum auri in fornace rutilans, sic fulgens cunctis apparuit.

Exempla. *Euseb. cæsar. li. 4 Eccl. hist. cap. 14 S. Hier. Tom. 1 de scrip. Eccl. & Lipom. Tom. 1 de sanctis die 26 Januarii.*

Quarto quidam eliguntur ad regimen subditorum, sive inferiorum, & tales sunt omnes judices civitatum, & castrorum rectores, duces, barones omnes, & reges, quibus a Deo commissi sunt omnes minores. Unde unus eorum dicebat; Tu domine elegisti me regem populo tuo, & judicem filiorum tuorum, & filiarum. O quam sancti, quam immaculati, quam ab amore privato, & a munere alieni esse deberent omnes, qui aliis præferuntur, cum vitia eorum quasi quoddam speculum omnibus subditis proponatur? Sed hodie sicut dicitur; Conversum est retrorsum judicium, & justitia longe stetit. Corruit in plateis veritas, & æquitas non potuit ingredi. Quis hodie juste judicat? quis est qui amicitia, vel potius pecunia non corrumpatur? Unde dicitur: Quare taces, concultante impio justiorem se? Propter hoc, *inquit*, dilacerata est lex & non pervenit usque ad finem judicium, quia impius prævalet adversus justum: propterea egreditur judicium perversum. Utinam attenderent judices nostri illud Sapientiæ: Audite, *inquit*, reges, & intelligite: discite judices finium terræ, &c. quoniam vobis data est potestas a Deo, & virtus ab Altissimo: qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur, quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte judicastis, nec custodistis legem justitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrende, & cito apparebit vobis: quoniam judicium durissimum in his, qui præsunt, fiet, &c. Lege auctoritatem, quia valde prædicabilis est tota, & multum valet ad hanc materiam. Gregorius enim dicit quod majores tot mortibus digni sunt, quot ad subditos perditionis exempla transmittunt. Narrat etiam Seneca, quod quidam reversus ab inferis narravit se vidisse Neronem apud inferos balneantem, & erat balneum auro liquefactum, & quod infundebant dæmones continue super eum. Cumque Nero vidisset coram se cœtum judicum transeuntem, clamavit ad eos: O amici nostri, o venale genus hominum, venite ad me in balneum, & balneetis vos mecum, qui similiter amavimus aurum, pervertimusque judicium.

Isa. 59. *Abac. 1* *Sap. 6* *S. Greg. Past. curæ par. 3 admon. 5 tom. 3* *Nusquam in Seneca id scriptum reperiri potuit.*

Quinto omnes supradicti, si bene se habuerint, & perseveraverint, sunt electi ad gloriam Beatorum, & in hac electione ultima, est omnis boni complementum, quia in ea sola possidetur, & perfecte diligitur summe bonum, & longe fit in perpetuum omne malum. De hac igitur dicitur: Mittet Dominus angelos suos, & congregabit electos suos a quatuor ventis, a summo terræ usque ad summum cœli: congregabit, inquit, ut recipiant præmium, & intrent in gaudium diutius concupitum. O felices, qui intraturi sunt, & in perpetuum infelices qui excludendi sunt. Nota ergo, quod his omnibus modis hic sanctus Apostolus fuit a Christo electus. Hic igitur electus fuit ad observantiam mandatorum, sicut omnes communiter justi. Electus fuit ad perfectionem consiliorum, sicut omnes discipuli. Electus fuit ad tolerantiam martyriorum, sicut ceteri martyres Christi, sicut ex legenda ejus potest ostendi, quæ hic poterat recitari. Electus fuit ad officium prælatorum, sicut ceteri Apostoli, qui mundo toti constituti sunt a Christo prælati. Electus etiam hodie fuit ad gloriam Beatorum, ad quam est

Mar. 13

est ingressus consummatione martyrii, Ad quam nos perducat, &c.

SERMO II.

DE EODEM APOSTOLO.

Psal. 64 BEatus, *quem elegisti, & assumpsisti: habitabit in atriis tuis*. Si electus omnis beatus existit, quid est, quod Judas beatus non fuit, sed filius perditionis extitit? Sic enim de eo dicitur: Nonne ergo duodecim vos elegi, & unus ex vobis diabolus est? Joan. 6 Sed dicendum hic breviter, quod est electio secundum veritatem, & est electio secundum reputationem tantum. Electio duplex. Vel est electio secundum æternitatem, & est electio secundum vocationem in tempore. Primis duobus modis undecim fuerunt electi, sed secundis duobus modis Judas fuit electus, quia secundum reputationem tantum, non secundum veritatem. Dub. Sol. Unde non fuit aliud ejus ejectio temporalis, quam quædam vocatio. Quod si quæras, quare vocavit eum ex quo sciebat eum periturum, & se traditurum. Dicendum est, quod in hoc ostendere voluit, quod quantum in se est, omnibus dare gratiam paratus sit, quod nemo perit, nisi qui salutem suam negligit, & se ad gratiam non disponit, vel Dei gratia non bene utitur si accepit. Quare nullus se excusare poterit, cum fuerit judicatus: quia si gratiam a Deo non accipis, vel si accipis a Deo, perdis, non est culpa dantis, & quantum in se est continue influentis: sed culpa est voluntatis, vel non præparantis, & quantum in se est non facientis, vel a gratia jam accepta deficientis, & non perseverantis. Sic enim Dominus proprium proditorem, qui eum tradidit pretio tam vili in mortem, ad se venientem benigne suscepit, peccata illi omnia donavit: sua eum gratia decoravit, & suum Apostolum, & quasi procuratorem omnium eum fecit. Quid faceret aliis non tam sceleratis, si se ad eum converterent, si de peccato contererent, si devote ejus misericordiam implorarent? Igitur si damnamur, si gratiam non accipimus, si in accepta non perseveramus, nobis imputandum est, & non Deo. Numquam culpa est maris, quod abundantissime undique aquas spargit, nec umquam suam influentiam subtrahit, si fons fuerit desiccatus, eo quod aquæ via aliquo obstaculo sit obstructa. Item si esset vas aliquod undique clausum, vel si non clausum esset, utique perforatum, vel in aliqua parte fractum, in quod curreret flumen magnum, constat quod aqua vel non intraret, vel sicut intraret, sic & per foramina foras exiret. Exemplum. Sed numquam est culpa fluminis influentis, si vas aquam non acciperet, vel si receptam non teneret. Cor enim hominis cum sit liberum, potest se gratiæ claudere, & illam non admittere: potest se aperire, & receptam eiicere. Quare si homo gratiam non habeat, si in accepta non perseverat, hominis culpa est, & non Dei. Bene igitur dictum est: *Beatus quem elegisti*. In quo verbo sanctus Apostolus describitur maxime a duobus: Primo ab excellentia meriti, quo refulsit. Secundo vero a sublimitate præmii, quod accepit. In his duobus consistit omnis beatitudo hominis, scilicet si clarescat in via per meritum, & si fulgeat in regno per præmium. Notatur igitur status meriti excellentis, quo fulsit in mundo, cum dicitur: *Beatus quem elegisti*. Notatur status præmii refulgentis, quo extitit coronatus in regno, cum additur: *Et assumpsisti*. Habitabit in atriis tuis, Domini enim atria sunt cælestia habitacula. De quibus dicit Propheta: Psal. 83 Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Ad hæc beata atria hodie Apostolus ingressus est: qui loco Judæ prius fuerat ad Apostolatum electus. Unde hic est narranda historia, & quomodo Judas ruit, & quomodo Matthias substitutus fuit, sicut habetur. Act. 1 Convertendo igitur sermonem ad nostram instructionem, est notandum, quod aliter eligit mundus, aliter Christus. Nam mundus eligit, & confidit in potentia, confidit & in opulentia. Eligit igitur ad honores nobiles, & potentes: eligit judices, & sapientes: eligit divites, & abundantes. Econtra Dominus,

nus, quia est summe sapiens, & quia est summe dives, non formidat humanam potentiam: non miratur humanam sapientiam: non aspicit humanam opulentiam. Non igitur mundi eligit Dominus nobiles, vel potentes, sed infirmos, & ignobiles: non philosophos sapientes, sed piscatores simplices; non gloriosos, & divites, sed abjectos, & pauperes.

Dico, quod Dominus noster non eligit nobiles, & potentes, sed infirmos, & ignobiles. Unde scribitur. *Bar. 3* Ibi fuerunt gigantes nominati, qui ab initio fuerunt statura magna, scientes bellum: non hos elegit Dominus. Quare? ut ostenderet se omnipotentem esse, & humana potentia non egere: si enim per potentes mundum expugnasset, potentiæ illorum atributum fuisset, & sic non Deum ex mundi subjugatione laudassent. Sed nunc tota laus in Deum refertur, dum potentissimus ab infirmissimo expugnatur. *Exemplum* Nemo miratur, si murilegus vincat murem, si canis leporem, si lupus ovem, si etiam leo bovem. Sed admiratio magna esset, si mus cattum invaderet, vel si lepus canem occideret, si ovis lupum fugaret, & si bos sibi leonem subiiceret. Ut ergo mundo innotesceret divina potentia, non elegit potentes, quibus sibi mundum subiiceret, sed elegit infirmos, & debiles, viles, & ignobiles, quibus, dum omnem mundi potentiam dejecit, quanta sua potentia sit, ostendit. Unde dicitur: *1 Cor. 1* Ignobilia, & contemptibilia, & quæ infirma mundi sunt, elegit Deus, ut confundat fortia. Quis umquam Petro vilior fuit: Et tamen per ipsum Deus totum Romanum imperium subjugavit. Ergo, fratres mei, non est curanda, sed penitus detestanda humana potentia, quæ excludit ab electione divina, nec sui potest esse in periculis defensiva, sicut quotidie probant bella, ubi sæpe plures a paucis, sapientes a stultis, potentes a debilibus superantur. *Jud. 16* *Exemplum* Exemplum Samsonis, qui a fœmina ligatus fuit, a Philistæis excæcatus. Nam in naturis videmus, quod aquila timet hirundinem, elephas murem, leo gallum albas pennas habentem, lupus lapidem.

A Cum ergo in omnibus rebus magna, & fortia, timeant parva, & debilia, cur mirabimur de divina potentia, quæ fortia trepidare facit, & debilia facit esse secura?

Secundo, Dominus non elegit judices, vel Philosophos sapientes, sed stultos, & simplices. Unde dicitur; Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confunderet sapientes. *1 Cor. 1* Quare hoc? ut, si sapientes elegisset, & per eos mundanam sapientiam convicisset, victoriam non Deo homines, sed illorum sapientiæ detulissent. In hoc ergo divina sapientia apparuit magna, quando per simplices viros, per illiteratos, per homines ignaros, & omni prorsus scientia destitutos, B omnem sapientiam mundi convicit, & stultam & cæcam esse ostendit. Quis enim Joanne simplicior? & tamen quis umquam fuit, qui sic alte de Deo senserit? quis sic alte scrutatus divina mysteria fuit? quis Christi magnalia altius intonuit? Dicit enim Augustinus quod si altius intonasset, totus mundus non caperet. Unde Hieronymus in epistola ad Paulinum de omnibus divinæ historiæ libris; *Hier. ep. 103 to. 3 longe ante med.* Joannes rusticus, piscator, indoctus, & unde illa vox, obsecro: *Joan. 1* In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum? Hoc, *inquit*, doctus Plato nescivit, hoc Domosthenes eloquens ignoravit, &c. Augustinus tamen dicit expresse, se legisse in libris C Platonis totum Evangelium Joannis ab eo loco, ubi dicitur: *Aug. to. 5 l. 10 de Civi. Dei ca 29 cir. fi. item & li. 7 confes. c. 9 tom. 1* In principio erat verbum, usque ad illud: Verbum caro factum est: quod ibi utique non invenit: eo quod *Joan. 1* Incarnationis beneficium non agnovit. Unde dicit Augustinus audivisse se a S. Simpliciano sene, quod dum quidam Platonicus Philosophus Joannis Evangelium legisset, dixit ad circumstantes; Hoc deberet aureis litteris conscribi, & in loco valde alto suspendi, unde ab omnibus posset legi. Narrat etiam historia tripartita, *Cassiodorus in historia tripartita li. 2 ca. 4* quod dum Constantinus Imperator fidem Christi acceperat, quidam Philosophus eum arguebat, quod inconsulte fidem antiquam reliquerat. Et idem Philosophus, se

de

de fide velle cum Alexandro disputare, dicebat. Erat autem Alexander Constantinopolitanus Episcopus, vir simplicissimus, sanctus, tamen sæcularibus destitutus litteris, sed Deo valde devotus. Ab Imperatore ergo ad disputationem vocatus, de solo Deo, qui simplices elegerat, sanctus Episcopus confidebat. Cumque omnes congregati essent, Episcopus Philosopho dixit; In nomine Christi tibi præcipio, ut non loquaris. Quod ut philosophus audivit, statim sibi obligato ore, ultra loqui non potuit. Exemplum etiam de beata Catharina, quæ solum Christum dum confessa fuit, electos philosophos obmutescere fecit, & eos ad Christi fidem convertit.

Exemplum

Tertio, Dominus non elegit divites, sed contemptibiles pauperes. Unde dicit: Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & heredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se? Sed quare hoc? Ne, si per divites mundum vicisset, victoria non Deo, sed divitiis attributa fuisset. Nam & Romani homines rusticos ab aratro subtrahebant, quos ad imperium promovebant, & per eos sibi gentes extraneas subjugabant. Nota ergo juxta Beatum August. quod hoc fuit maximum miraculorum omnium. Nam cum Apostoli fuissent numero valde pauci, fuissent potentia infirmi, fuissent omni scientia destituti, fuissent divitiis nulli, Deus per eorum paucitatem omnem multitudinem mundi subjugavit: per eorum infirmitatem omnem potentiam mundi devicit: per eorum simplicitatem omnem sapientiam mundi convicit: & per eorum paupertatem omnes mundi divitias, & sæculi gloriam contemni fecit. Ergo, fratres, laboremus esse debiles, non potentes: simplices, non sapientes: pauperes, non divites, ipso donante, &c.

Jac. 2

S. Aug. li. 18 de civ. Dei ca. 48 & 49. 5

A

DE B. GREGORIO PAPA.

Sermo I.

Audi, fili mi, & esto sapiens: & dirige in via animum tuum. Docet Scriptura sacra, docet omnis philosophia, docet & ipsa experientia, prius esse audiendum, quam docendum, quia numquam bonus magister erit, qui esse discipulus renuit. Unde narrat Valerius Maximus, quod Pythagoras, perfectissimus omni sapientia, cum jam B credebatur omnium scientiarum culmina attigisse, tunc incœpit audire. Nam & Ægyptum adiit, & quidquid de scientiis invenit, totum accepit: indeque profectus ad Persas, illorum philosophis se erudiendum dedit, a quibus siderum motus, cursus stellarum, & rerum omnium proprietates docili animo didicit. Deinde Cretam navigavit: & eorum moribus, legibusque inspectis, ad Olympicum certamen descendit. Et, cum jam omnibus hominibus esset propter summam sapientiam admirandus, interrogatus, quid profiteretur, non se sapientem, sed philosophum, id est, amatorem sapientiæ esse respondit. Dicebat enim, superbissimum C esse, sapientem aliquem appellare, cum nullus finis inveniatur esse sapientiæ, sed semper posset homo in ea proficere. Ergo non est facile docendum, sed prius est audiendum. Fons enim primo aquam a mari accipit, & postea eam locis sibi vicinis infundit. Numquam Luna illuminat terram, nisi a Sole ipsa fuerit prius illustrata: ergo optime dictum est Beato Gregorio: *Audi fili mi, & esto sapiens.* Quia, diu audiendo, sapientiæ studiosus, culmen omnium scientiarum obtinuit, & sic sapiens factus, & verbo docuit & exemplo. In verbo igitur præmisso Sapiens tria considerare docet: Primo, sapientiæ auditum: Secundo, sapientiæ habitum; Tertio, sapientiæ usum. Nam sapientia,

Pro. 23

Val. Max. li. 8 ca. 7 Item Hier. in epistola ad Paulinum presbyterum de libris divinæ histor. Ep. 103 tom. 3 Idem Chrysost. Hom. 1 in Joan. c. 3

Pythagoras dictum.

tia per auditum acquiritur, per habitum possidetur, per usum effectui mancipatur. Notatur ergo primo auditus, cum dicitur: *Audi fili mi*. Notatur scientiæ habitus, cum additur: *Et esto sapiens*. Notatur & scientiæ usus, cum adjungitur; *Et dirige in via animum tuum.* Ad hoc enim sapientiæ studere debemus, ut per eam in agendis omnibus recte dirigamur. Supradicta enim tria perfecte fuerunt in hoc Doctore clarissimo. Nam, cum esset in omni philosophia summus, ita, quod non esset ei quisquam secundus, sicut de eo legitur, non fuit sapientiæ sæcularis vento inflatus, sed factus est velut Christi discipulus, & tandem Ecclesiæ doctor clarissimus. Quia dicitur: Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia. Unde de Beato Gregorio potest exponi illud: Dedit Dominus Salomoni sapientiam, & prudentiam multam nimis, ita ut præcederet sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium, & Ægyptiorum. Ad litteram: Sapientia Beati Gregorii, omnium sapientiam præcedebat, qui temporibus suis erant. Ob quam causam prius monachus factus, deinde Pontifex summus, totam sapientissime gubernavit Ecclesiam, & in divinis officiis ordinavit. Lege historiam, & eam narra. Nunc igitur ad instructionem nostram quatuor sunt nobis necessaria, ut esse possimus vere sapientes. Nam necesse est, ut quisque primo sapiens appareat in auditu: Secundo, in aspectu. Tertio, in opere, & in effectu: Quarto, in affatu. Hic est enim ordo hominis sapientis, ut Primo audiat, sive studeat, & discat: Secundo, sapientiam in conversatione ostendat: Tertio, ut quod ostendit, efficiat: Quarto vero, ut ipsum, quod facit, alios doceat.

Prov. 9

3 Reg. 4

Vide Joan. Diac. apud Lipom. de vitis Sanct. die 12 Martii tom. 2

Dico primum, quod qui vult esse sapiens, necessarium est, ut sapientia appareat in auditu; ergo necesse est, ut magistrum habeat, & diligenter verba sapientiæ audiat: sic Beatus Gregorius fecit, ut superius patet ex dictis. Qui enim vult bene discere, & sapiens cito esse, debet accedere ad magistrum: ut audiat; ad librum, ut legat: ad studium, ut semper se exerceat. Unde dicitur: Auris bona audiet, cum omni concupiscentia sapientiam. Auris bona dicitur esse illa, quæ non est surda, ut audiat: non est superba, ut audita contemnat: non est obliviosa, ut audita non teneat. Item dicitur: Auris bona, non quæ libenter audit verba vana, verba lasciva, verba maledicta, verba mundana: sed econtra verba casta, verba vera, verba dulcia, & divinis benedictionibus plena, & verba divina: unde debent boni sapientes fugere mundi rumores, & ire ad prædicationes, ubi audiuntur sermones, verba vitæ continentes. Item Auris bona est illa, quæ non quærit audire sublimia, sicut est de præscientia, & de prædestinatione divina, sed scire quærit divina præcepta, in quibus est animæ vita. Altiora te ne quæsieris, & majora te ne scritatus fueris, sed quæ præcepit tibi Deus, cogita illa semper. Cogitatum habe in præceptis Altissimi, & in mandatis assiduis esto, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi. Ergo, fratres charissimi, ante omnia debemus audire diligenter, si volumus esse sapientes, nam & Hieronymus dicit: Nemo potest scire sine doctore quod cupit; non agricolæ, non cæmentarii, non fabri, non carpentarii: ergo multo fortius, nec grammatici, nec dialectici, nec astrologi, & de hoc multo fortius, nec divini. Unde Plato, cum omnium mortalium sapientissimus haberetur, ut narrat Valerius, ita ut, si ipse Iupiter, quem Deum tunc esse credebant, de cælo descendisset, non esset in eo elegantior, nec beatior facundia, in Ægyptum tamen ivit, & ibi multa de cælestibus didicit: &, cum a studiosis juvenibus in doctorem peteretur Athenis, ipse quasi omnes mundi provincias peragravit, ut discere posset, malens, ut Hieronymus dicit, aliena verecunde discere, quam sua impudenter ingerere.

Eccl. 3

Eccl. 3

Eccl. 6

Hier. ep. 103 ante med. to. 3.

Val. Max. l. 8 ca. 7 & Cic. in Bruto.

Hier. in eadem epistola in prin.

Se-

Secundo necesse est, ut scientia appareat in aspectu, ut omnis nostra conversatio sit talis, ut signum sit sapientiæ cordis, ut per exteriora cognoscamus interiora. Cognoscitur enim interior sapientia perfecta per exteriora. Philosophus enim dicit, quod per signum exteriorum membrorum dispositiones cognoscimus animorum. Unde mollities carnis, boni ingenii signum est. Unde frequens clausio oculi signum est mobilitatis animi. Item per aspectum faciei judicant medici, qui sint cholerici, qui melancholici, qui sanguinei, quive flegmatici: & sic de omnibus aliis. Sicut est ergo in naturalibus, sic est in spiritualibus, quia per signa exteriora judicamus facta interiora. Unde, sicut impudicus oculus impudici cordis est nuntius, sic est oculus pudicus pudici cordis nuntius: ergo secundum gestus exteriores sapientiam judicamus interiorem. In facie prudentis lucet sapientia. Ex visu cognoscitur vir. Amictus, *inquit*, corporis, & risus dentium judicant de illo: Nam, sicut in naturalibus, humorum interiorum dispositio, faciem exterius colorat, & quasi æque, quantum sibi potest, assimilat, sic interiorum morum dispositio exteriorem hominem ordinat. Unde non est credendum, ordinatum esse interius, qui sit deordinatus exterius. Ob hanc utique causam sic detestabantur antiqui vanos aspectus, ut uxores a se abiicerent. Unde docet Romana historia, quod quidam nomine Sulpicius, uxorem dimisit, eo quod capite aperto, vel nudo eam foris versatam cognoverat, quasi aliis vellet placere. Dixitque ad eam: Lex matrimonii te tantum meis oculis tradidit, quibus pulchritudinem deberes ostendere: his tantum te videndam committere debuisti: propter quod tuus vanus aspectus aliis supervacue demonstratus in suspicionem criminis me adduxit: & ideo, quia legem matrimonii violasti, violetur, &c. Quantæ honestatis decor hujus Sancti fuerit, requiratur monachalis habitus, quem assumpsit, & tota vita, quam duxit.

Arist. li. 2 de anima cont. 94

Medici & Aristot. in phys.

S. Aug. in Regula 3 tom. 1

Prov. 17
Eccl. 19

Vali Max. li. 1 c. 3 de severitate.

Tertio, necesse est, ut sapientia appareat in opere, & effectu: in naturalibus ita est, quod fructus ostendit qualis sit arbor. Ex fructu enim arbor cognoscitur, sic & opus hominis sapientiam interiorem ostendit. Unde dicitur: Quis sapiens, & disciplinatus inter vos? ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ. Sed quis hodie habet sapientiam operandi? Sapientes sunt, ut faciant mala, bene autem facere nescierunt. Nam sapientes hodie putantur, qui sciunt vias ad peccandum exquirere, proximos conculcare, pecuniam congregare, bella disponere, incendia procurare, & omnia talia facere: per hæc enim & similia faciunt sibi nomen, & famam. Narrat Hieronym. quod quidam fuit apud Ephesum, qui, cum vellet sibi facere nomen, nec posset per aliquod bonum; cogitavit facere aliquod facinus, per quod fieret cunctis notus. Cumque cogitaret, quid facere posset, nocte ivit, & templum Dianæ famosissimum apud illos incendit. Cumque quæreretur auctor facinoris, ille sponte se obtulit. Requisitus, cur hoc faceret, ait: Ut, quia bene non poteram, male omnibus innotescerem. Numquam Nero Imperator potuisset sic apud mundum fieri famosus per bona, quæ apud eum erant modica, sicut factus est per turpissima mala. Tales ergo hodie dicuntur sapientes, cum nihil de sapientia habeant, sed stultitia summa pleni existant. Stultus factus est omnis homo a scientia sua. De aliis operibus Sancti Gregorii quære in Legenda, quia longum esset hic ponere.

Jac. 3

Jer. 4

Hieron. adversus Helvidium to. 2 & Val. Maxi. l. 8 ca. 14 & Strabo lib. 14

Vide apud Suet. in Nerone ejus petulantiam, libidinem, luxuriam, avaritiam, &c.

Jere. 10.

Quarto, debet apparere sapientia in affatu. Non debet homo præsumere loqui verba sapientiæ, vel alios docere. Cœpit Jesus facere, & docere. Primo fecit, & postea docuit: sic & Beatus Gregorius diu in monasterio prius Deo servivit, carnem jejuniis, & vigiliis maceravit, exempla de se virtutis exhibuit, & sic ad officium doctoris accessit. Sciebat enim, Apostolum dixisse. Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Christus. Cato:

Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

Actor. 1

Rom. 15

Cato in parenasi prima.

Rhe.

Rhetores definiunt Oratorem, quod non solum sit vir arte peritus, sed sit opere bonus: quia, sicut dicunt, dicendi perdit auctoritatem docendi, qui dicit, & non facit. Unde Tullius: Caput est artis, ea docere, quæ facis. Princeps, qui bellum fugit, scutum non arripit, arma non induit, sed vacat lasciviis, non est bonus exhortator ad bellum. Unde de Alexandro illo Magno narrat historia, quod erat vir audaciæ singularis, patiens laboris, cui nihil arduum, nihil impossibile videbatur: omnis periculi, omnisque multitudinis erat contemptor: primus etiam omnium ingrediebatur pericula, in aciem irruebat, & si ubi cuneos hostium fortiores esse videbat, illuc protinus procedebat. Et, quia sic in omnibus periculis milites præcedebat, sic eos animaverat, ut ad vocem ejus essent parati non solum homines invadere, sed muros ferreos penetrare. Una utique vox illa, imitatione digna. Quænam illa? Quæ dicit operibus, & exemplis ostendit. Sicut enim arbor cognoscitur floribus, foliis, & fructibus, sic homo exemplis, verbis, & operibus. Et propter hæc omnia bene dicitur: Doctrina sua cognoscitur vir. Et: Sapiens in verbis producet seipsum, id est, primo docebit seipsum, & postea proximum. Rogemus ergo Dominum, &c.

M. Tul. de Orat. li. 2 Plutarchus in vita Alexandri. Curtius de rebus gestis Alex. li. 5 & alibi.

Prov. 12. Eccl. 20

SERMO II.

DE EODEM.

Psal. 36

OS *justi meditabitur sapientiam, & lingua ejus loquetur judicium*. Quantæ sit utilitatis, verbis vitæ, errantibus, sive ignorantibus prædicare, quis exprimet officio linguæ? Dicitur enim: Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, & operiet multitudinem peccatorum. Quid melius istis? Sed, numquid non prædicatores faciunt ista, divina auxiliante gratia? Nonne ad prædicationem Petri unam, tria millia hominum conversa sunt? immo, ut de his taceam, quæ sunt pluribus nota, unum exemplum extraneum ponam. Narrat

Luc. ult.

A Græcorum historia, quod apud Athenas erat adolescens, Polemo nomine, totus deditus vino, & luxuriæ: ideo non non solum pessimus erat, sed de ipsa sua mala fama gaudebat. Cumque solus post cœnam, ex convivio domum rediret, & Xenocratis philosophi apertam januam vidisset, vino ut erat, gravatus, unguentis delibutus, sertis capite coronatus, pellucida veste vestitus, philosophi jam dicti scholas intravit: ipsoque philosopho legente, ad sedem se posuit: cumque fieret contra eum scholarium tumultus, philosophus, nihil motus, omissa re, de qua docebat, de temperantia cœpit loqui. Cumque Polemo verba ejus diligenter audiret, dolore

Laertio l. 4 in vita Polemonis in principio. Val. Max. li. 6 ca. 9

B compunctus vitæ suæ, mox de capite coronam deposuit, brachium intra pallium reduxit, omnem intemperantiam abiecit, castitatem induit, & post philosophus factus fuit. Ergo, si tantum valuit sermo pagani philosophi, quantum præsens valebit sermo efficax servi Dei? ergo magnum est prædicantis officium: & ideo ad commendationem prædicatoris maximi, doctorisque clarissimi, optime dicitur: *Os justi meditabitur sapientiam; & lingua ejus*, &c. In quo verbo duplex notatur perfectio: una cordis, perficiens intra: altera vero oris perficiens extra. Prima ergo perfectio, quæ consistit in corde, est sapientiæ meditatio. Secunda vero perfectio, quæ

C consistit in ore, est sapientiæ prædicatio. Prima est secundæ causativa: sed secunda est primæ declarativa: Nam, sicut idem est verbum cordis, & oris, ut Richardus dicit; sic & eadem est sapientia, & quæ latet in corde, & quæ prædicatur in ore. Sed in corde est nuda, in ore vestita. Vox enim oris est vestimentum vocis interioris. Notatur ergo primo, vera sapientiæ meditatio, cum dicitur: *Os justi meditabitur sapientiam*. Secundo vero, sapientiæ prædicatio, cum additur: *Et lingua ejus loquetur judicium*. Ut igitur cum Doctore hoc venerabili possimus esse sapientes, & corde meditando, & ore docendo, quatuor sunt necessaria nobis, quæ fuerunt in doctoribus sanctis, scilicet Domus conscientiæ perfecta purgatio:

Tem-

Temporalis substantiæ perfecta desertio: Intellectivæ potentiæ perfecta humiliatio: Divinæ sapientiæ perfecta inquisitio: Ut mente mundati, a temporalibus curis abstracti & ad nos reversi, per humilitatem concavi facti, & sic ad sapientiæ lumen dispositi, per amorem facti ad quærendum solliciti, dona sapientiæ capiamus.

Dico primum, quod necessarium ad habendam sapientiam, est domus conscientiæ perfecta purgatio: non enim simul esse possunt mortalis culpa, & vera sapientia. Unde dicitur: In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis: possunt enim impii habere mundam scientiam pure speculativam, sed scientiam sapidam, sicut est sapientia a sapore sic dicta, numquam habent. Unde, etsi sint sapientes, sicut & dæmones, numquam tamen sapientes, ut justi homines: ergo si volumus perfici in vera sapientia, oportet nos recedere a culpa. Unde dicitur: Sapiens cor, & intelligibile abstinebit se a peccatis. Unde videmus, quod illi non fuerunt vere sapientes, sed dicti sunt philosophi, id est, sapientiæ amatores, ut possint fieri sapientes. Non solum abstinebant a vitiis, gravibusque peccatis, sed ab omnibus mundi vanitatibus, & curiositatibus: & multi conati sunt, ut possent fieri virtuosi. Quis umquam sic mundum contempsit; ut Diogenes, qui numquam domum habere voluit, numquam accipere ab aliquo aliquid voluit, numquam familiaris alicui fuit, sed hostiatim panem petens, gloriam omnium contempsit: & hoc propter mundi sapientiam. Ergo, quid faciendum nobis esset propter sapientiam divinam, quæ est secundum animam?

Sap. 1

Eccl. 3

Hier. to. 2 li. 2 contra Jovinianum.

Laertius in vita Diog. Cynici.

Secundum, quod est necessarium ad sapientiam est mundanæ substantiæ perfecta desertio: non enim potest acquiri sapientia cum pecunia. Unde Aristippus, cum iret ad philosophandum Athenas, aurum, quod portavit, abiecit in mare: dicens. Pecunia, & Philosophia simul possideri non possunt. Abite, divitiæ, ne a vobis valeam impediri: Crates etiam, A alter philosophus, magnum auri frustum projecit, dicens: Abite pessum malæ cupiditates: ego vos submergam, ne submergar a vobis. Ob hanc causam Beatus Gregorius, volens Christi esse philosophus, cum esset ex nobilibus natus, & esset ditissimus, omnia vendidit, & septem monasteria construxit, omniaque sua pauperibus erogavit. Sciebat enim Apostolum dixisse: Ubi sapiens? ubi scriba? ubi hujus sæculi conquisitor? Quasi diceret: Si sapientes mundi sic sagaces sunt ad lucrandum, & acquirendum illud, unde pereunt, quid deberet facere sapientia Christiana ad quærendum illud, quod est vera vita? Quæ est comparatio pecuniæ ad B sapientiam? Nam pecunia est bonum extra: sapientia bonum intra: pecunia bonum est a nobis extraneum: sapientia bonum verum: pecunia bonum est periturum, sapientia permansurum: pecunia ducit ad mortem, sed sapientia perducit ad requiem. Ergo, si tanta potest esse cura mercatoribus ad acquirendam ipsam pecuniam, quanta deberet esse ad acquirendam sapientiam? Sic enim scribitur: Beatus, qui invenit sapientiam, & qui affluit prudentia: melior, *inquit*, est acquisitio ejus auri, & argenti primi, & purissimi: & multa ibi de hoc. Et similiter: Non istam sapientiam habent filii mundi, filii diaboli. Quia, sicut dicitur: Ex- C quisierunt prudentiam, quæ de terra est, negotiatores terræ: viam autem sapientiæ non invenerunt: & propterea perierunt. Hanc sapientiam bonam sancti Dei Apostoli habuerunt: propter quam, mundum cum suis hominibus reliquerunt.

Laertius libro 2 in vita Aristippi.

Hier. in Matt. l. 3

c. 19 to. 6 Et lib. 2 contra Jovin. to. 2 Laertius li. 6 de vita philos. in Crate Thebano. Suidas, & Ælianus lib. 3 var. hist. Joan. Diac. li. 1 Vit. ca. 1 1 Cor. 1

Prov. 3

Sap. 7

Bar. 3

Tertium, quod est necessarium, est animæ nostræ perfecta humiliatio: ubi enim concavum humilitatis non est, sapientia esse non potest: quia aquæ numquam currunt ad montes, sed tantum ad valles: & breviter, ubicumque est concavum, illuc est fluxus aquarum. Unde, cum Alexander Rex a Didymo philosopho quæreret, quomodo posset esse sapiens, ille ait: Deus potest tibi præstare sapientiam, sed tu non habes, ut teneas eam. Unde dicitur: Ubi

Prov 11

fue-

fuerit superbia, ibi erit & contumelia: ubi autem est humilitas, ibi & sapientia: Quid igitur mirum, si sapientissimus Gregorius fuit, quia humillimus fuit? Lege in Legenda ipsius, quam humiliter inter monachos vixerit: quomodo summum Pontificium toto posse refugerit: quantum etiam in ipso summo officio semper humilitatem amaverit, & e contra superbiam oderit? Sed quis est hodie, qui fugiat honores, & contumelias amet? Unde hodie bella, unde tanta sævitia, nisi ex dominante superbia, quæ suos superiores odit, pares invadit, inferiores premit? Augustinus: Utinam superbi attenderent, quod sæpe alta, calore siccantur, quando aliquis humillima conservat. Bernardus: Superbia causa est subtractionis gratiæ: sicut humilitas est causa ipsius præsentiæ. Unde dicit Chrysostom. Tolle hoc vitium, ut nolint homines gloriosi videri, & absque labore cetera vitia resecantur.

Bernar. in epistola ad Henricum Senonsem. Chrysost. in hom. 28 in 3 ca. Joan. tom. 3

Quarto, si volumus esse sapientes, necessarium est nobis sapientiæ inquisitio. Unde dicitur: Disce, ubi sit sapientia. Quærenda enim est toto velle, toto posse, & omni mentis solicitudine, ne per negligentiam amittatur. Exemplum hujus est in Sancto Gregorio: qui quantum studuerit sapientiæ, testes sunt libri, quos fecit. Unde quidam Poeta:

Bar. 3

Absque labore gravi non munera magna dabuntur.
Gratior est plenus utilitate labor.

Quis umquam sine labore dives? Quis sine labore aliquam artem didicit? Ergo, quis absque labore sapiens esse poterit? Usque ad canos quæsierunt antiqui sapientiam: & tamen pauci invenerunt eam, quia locum ejus ignoraverunt, & viam qua perveniri poterat ad eam. Unde dicitur: Sapientia ubi invenitur? & quis est locus intelligentiæ? Nescit homo pretium ejus, nec invenitur in terra suaviter viventium, id est, carnaliter viventium & delicate. Ergo, qui vult sapientiam habere, & locum ejus invenire, non oportet lascivire,

Job 28

A sed necesse est vigilare, & laborare, & devote orare, & eam a Deo lacrymis postulare. Si sapientiam invocaveris, & inclinaveris cor tuum prudentiæ; si quæsieris eam quasi pecuniam, & quasi thesauros effoderis illam; tunc scientiam Dei invenies: quia Dominus dat sapientiam, & ex ore ejus prudentia, & sapientia. Unde dicitur in Canonica: Qui indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabitur ei. Ergo, qui sapientiam non habet, potest argui negligentia, quia non est defectus ex parte dantis, sed potius negligentis, & laborare nolentis. Nam de Socrate narrant historiæ, quod quamvis B sapientissimus fuerit, nec ipso suo senio a studio cessavit, immo, damnatus ad mortem, ad consolationem sui, in carcere positus, disputavit. Unde Valerius Maximus de eo dicit, quod, quia ad discendum semper se pauperem credidit, ad docendum fecit se locupletissimum. Sic enim aliqui philosophi studio erant intenti, ut etiam obliviscerentur cibi. Studeamus igitur fratres sapientiæ, laboremus mandata divina cognoscere. Studeamus Deum timere, quia initium sapientiæ timor Domini.

Prov. 2 *Jac. 1* *Diogenes Laertius lib. 2 in Socrate ante finem.* *Val. Max. li. 8 cap. 7* *Prov. 1*

C

DE SANCTO MARCO EVANGELISTA.

SERMO I.

Ephes. 3

MIhi enim, omnium sanctorum minimo, data est gratia hæc in gentibus, evangelizare investigabiles divitias Christi. Secundum philosophum, immo (quod majus est) certum experimentum, nihil patitur esse vacuum. Unde natura sine locato numquam sinit aliquem esse locum. Propter quam causam, si urceus, vel vas aliquod, verso ore, in aquam ponatur, quantumcumque ad inferius deprimatur, sursum sêper repellitur nec aliquid aquæ intus intrare permittitur, eo quod aere plenum esse probetur. Sola

Arist. lib. 4 Physicorum, ca. 6 text. 13 par. 4 & in problematibus sectione 8 quæst. 8

la enim vasa vacua sunt liquoris infusi receptiva, unde vas uno liquore plenum non recipit alium, nisi illo prius fuerit vacuatum. Est enim natura corporis vacui, attrahere ad se corpus. Nam barbitonsores, sive balneatores, dum ventosas hominibus ponunt, prius cum stuppa ignem immittunt, ut, ignis virtute, repulso aere ibi contento, & tandem igne extincto, ibi remaneat vacuum, & fit virtus quædam potens ad attrahendum. Et hæc est ratio, quare ventosa carnibus applicata, sic est fortiter attractiva; quia vacua corpore, sive aere, attrahit fortiter ad se carnem, ut suam vacuitatem possit repellere: Quia ergo Beatus Marcus, humilitate plenus, se vacuum esse credebat, ideo sibi abunde divinam gratiam attrahebat: & ideo bene dicit: *Mihi enim, omnium sanctorum minimo, data est gratia, &c.* In quo verbo tria considerare debemus; Primum, ex parte Dei gratiam conferentis: Secundum, ex parte sancti donum accipientis: Tertium, ex parte doni in alios redundantis. Ex parte igitur Dei, monstratur liberalitas: ex parte sancti, ostenditur idoneitas: sed ex parte divini doni, mirabilis efficacitas. Notatur igitur primo Dei largitas in donando, cum dicitur: *Data est gratia hæc*, supple a Deo. Notatur secundo, sancti idoneitas in suscipiendo, cum additur: *Mihi omnium sanctorum minimo, &c.* Qui enim per humilitatem se minimum credebat, ideo ad gratiam idoneum se reddebat. Tertio notatur doni accepti efficacitas in docendo, cum adiungitur. *Ut Evangelizarem investigabiles divitia Christi*. Dicat ergo Beatus Marcus: *Mihi enim omnium sanctorum minimo, data est gratia*: Quasi diceret: ideo gratiam a Deo accepi, quia me minimum reputavi: congruum enim est, ut, dum homo, propter honorem Dei, se vacuum reputat, Deus illi gratiam de supernis infundat. Est ergo notandum, quod Beatus Marcus propter Christum in quatuor fecit se minimum; contra quatuor, in quibus se magnificant homines: Nam quidam extollunt se in potentia: quidam in rerum opulentia: A quidam in scientia: quidam vero in vita. Ista enim quatuor sunt causa superbiæ, scilicet multum posse, multum habere, multum scire, & multum credere se valere. Beatus ergo Marcus se fecit minimum, Per confessionem propriæ culpæ: Per simplicitatem propriæ vitæ: Per contemptum humanæ pecuniæ: Per abnegationem propriæ personæ.

Dico primo, quod Beatus Marcus se reputavit minimum per confessionem culpæ in sua conversione. Sicut enim dicitur: Justus in principio accusator est sui: & est hoc valde rationabile: quia numquam ægrotans medicinam a Medico implorat, nisi ei prius infirmitatem detegat, & ostendat: B numquam potest ante vulnus curari, nisi postquam ferrum fuerit foras eductum. Ergo secundum istam sententiam, ante omnia necesse est ægrotanti, ut ostendat vulnus Medico spirituali: ut sic possit ab eo curari, & justus per consequens fieri. Ob quam causam dicere poterat Sanctus Marcus illud Pauli: Ego sum minimus omnium Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. Ecce confessio peccati. Omnis enim homo Ecclesiam Dei persequitur, quando peccatis inficitur: & sic fideles in eo turbantur. Sic enim homo minuit per confessionem, sicut minuit apostema per saniei eductio- C nem, & vesica plena per venti expulsionem: & ista talis minutio sui est contra illam superbiam, qua gloriantur hypocritæ de sanctitate vitæ: hypocritæ enim, ne videantur mali, nolunt sua peccata confiteri: sed ad modum Cigni sub penna alba, id est, sub vitæ apparentia occultant cranem nigram, id est, animam peccatis infectam. Sed veniet dies illa, dies omni amaritudine plena, quando publicabuntur coram universo mundo omnia, non solum verba, & opera, sed ipsa cordis secreta. O quam consultius, quam melius esset, nunc uni detegere sacerdoti, dicere nulli valenti, quam coram Deo, & Angelis, mundoque universo confundi.

Prov. 10

1 Cor. 15

Exempla.

Secundo, Beatus Marcus fecit se minimum per simplicitatem vitæ: audi.

audiverat enim Dominum dicentem: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ, & dicebat (Matt. 10) Apostolus: Nos simplices propter Christum. Et: (1 Cor. 4) Cum simplicibus enim sermocinatio ejus. Unde poterat Sanctus Marcus dicere cum Apostolo: (Prov. 3) Nihil fateor me scire inter vos, nisi Christum Jesum, & hunc crucifixum. (1 Cor. 2) Exemplum de Pauli simplicitate, qui tantam gratiam a Deo acceperat, quod vidit Angelos, & dæmones, & cognovit omnes homines, in quo statu essent. Unde posset de Beato Marco spiritualiter illud exponi, quod de (Gen. 42) Beniamin dicitur: Minimus fratrum cum patre nostro est. Optime, *minimus*, id est, simplex frater dicitur esse cum patre, quia Deus simplicitatem diligit, & cum talibus esse cupit. Sed non tales multi, qui seipsos magnificant per ostentationem scientiæ, sicut fecerunt vani philosophi, (Rom. 1) judices, & advocati. Tales enim, sicut dicitur, dicentes se esse sapientes, (Jer. 10) stulti facti sunt. Stultus factus est omnis homo a scientia sua. Optime dicit *sua*: quia sola divina sapientia, non mundana, non diabolica, facit homines sapientes. Ergo juxta (1 Cor. 3) Apostolum: Si quis autem inter vos sapiens esse vult, fiat stultus, ut sit sapiens, id est, fiat stultus in mundo, ut sit sapiens soli Christo. Nam & (Prov. 30) sapiens dicit: Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est (1 Cor. 8) mecum. Et dicitur: Si quis æstimat se aliquid scire, ubi nondum cognovit, quemadmodum oporteat eum scire. Nam qui superbit de scientia, (Æsopus in Fab. lib. 2 fab. 28 Et Horatius li. 1 epist. Epist. 3) quæ a solo Deo est, similis est corniculæ, quæ gloriabatur de pennis avium aliarum: sed, dum quælibet avis, suas subtraxit ab ea, remanet nuda penitus, & omnis ejus gloria in ignominiam est conversa, sic & in die judicii, cum divinis nudabuntur, miseri non habebunt, unde valeant gloriari: quia solis peccatis, quæ proprie sua sunt, nunc invenientur ornati.

Tertio, sanctus Marcus se fecit minimum per contemptum mundi, & pecuniæ, & omnis temporalis substantiæ. Nudus enim nudum Dominum est secutus: non enim poterat

A sequi vestitus: ipse enim fuit de numero illorum minimorum, de quibus dicit Dominus: Quod uni de minimis meis fecistis, mihi fecistis. (Matt. 25) Minimos dicit ipsos pauperes indigentes, quales fuere Apostoli, & Evangelistæ. Sed quidam quærunt se magnificare, & gloriosos apparere per congregationem pecuniæ, non attendentes quod dictum est Simoni mago a Simone Petro: Pecunia tua tecum (In actib. Apostolorum cap. 8) sit in perditionem: O quanta stultitia, se onerare pecunia, quæ citius demergitur in pœnam! multo stultior est hic, quam ille, qui congregat sibi ligna, quibus ignis cum ardens perpetuo nutriatur. Nonne stultissimus esset qui per lubricam viam in-
B cedens, & profundum magnum juxta se habens, in quo si semel caderet, in perpetuum non exiret, se plumbo, & stercoribus ornaret, quibus eum mergi necesse esset? Ergo, si toti in lubrico positi sumus, si profundum inferni juxta nos cernimus, si quotidie nostros vicinos ruere, & cadere passim videmus, quid est, quod nos temporalibus stercoribus ornamus? Sapientes nautæ, si fluctibus premuntur, ventis quatiuntur, tempestatibus impelluntur, non navem onerant, sed eam alleviant, non merces quærunt, sed inventas abiiciunt: & nos, fratres, ubi, nisi in tempestuosissimo mari sumus? Ergo juxta verbum Sancti Ambrosii: Cavendum (Ambr. li. 4 Comment. in Evang. Luc. cap. 5 tom. 3)
C valde nobis est, ne navem nostram, vel fluctus absorbeat, vel procella tempestatis allidat, vel in æternam prædam pirata crudelis abducat.

Quarto, Sanctus Marcus se fecit minimum per abnegationem propriæ personæ: & in hoc est summa perfectio: Nam & mali possunt per confessionem peccata detegere; possunt vitam simplicem ducere; possunt temporalia ista despicere: Sed nemo, nisi vir magnanimus, potest seipsum contemnere. Gregorius: Non ma- (Greg. Hom. 32 sub init.) gnum quippe est homini abnegare quod habet; sed multum valde est abnegare quod est. Et forte, inquit, laboriosum non est homini relinquere sua, sed valde laboriosum est, relinquere seipsum. Ergo sanctus Marcus, dum seipsum ob Christi amorem

rem reliquit, viam perfectionis arripuit. Sciebat enim Dominum dixisse: Qui major est vestrum, fiat sicut minimus. Et illud: Qui vult venire post me, abnegat semetipsum. Quid est enim semetipsum abnegare, nisi voluntatem suam Deo dare, & se totum Deo committere, nihil de se sibi retinere? Sed multi sunt, qui non solum non se abnegant, sed ceteris laborant præponi, non attendentes, quod ex alto loco gravius caditur, & existenti in alto, ruina gravior præparatur. Quanto enim nubes in altum attolluntur, tanto fortius ventorum turbinibus quatiuntur. Sæpe feriuntur tonitruis alti montes, quando quietissimæ manent valles. Arbor enim, quanto magis in altum ascendit, tanto magis se turbinibus, & ventis exponit: & præcisa fortius terram petit, & graviori plurimum casu ruit: ergo stultum est appetere, unde sit necesse gravissimo casu concidere. Job: Elevasti me, & quasi super ventum elisisti me valide. Exemplum de Lucifero: ubi ostenditur, quod quia altissimus fuit, ideo in profundissimum locum inferni cecidit. Sequitur: *Evangelizare*, &c. Hoc enim est donum, quod accepit ex gratia redundante, quod non solum in se sancte, & humiliter vixit, sed verbum vitæ aliis prædicavit. Nam doctor fuit Ecclesiæ, Primo, factis. Secundo, verbis. Tertio, scriptis. Sed de his quære in ipsius Legenda.

Matt. 10
Matt. 18
Job. 30
Lipem 25 Apr. to. 2

SERMO II.

DE EODEM.

2 Tim. 4

OPus fac Evangelistæ: ministerium tuum imple. Inter omnia exteriora opera gratiæ gratis datæ, nobilissimum opus est Evangelizare, sive Evangelium prædicare: sed non est utile, nisi præcedat ministrare, quia tam ordine gratiæ, quam naturæ, prius est facere, quam docere, vel dicere; prius enim diu natura hominem format, quam ei usum loquelæ tribuat. Item Joannes Baptista prius diu fecit, quam ad prædicandum accesserit. Ita nec Dominus suam prædicationem incœpit, nisi prius jejunasset in deserto. Non enim (ut dicit Hieronymus) ædificat, sed destruit, qui quod aliis dicit, ipse non fecit. Bene ergo Beato Marco dicitur: *Opus fac Evangelistæ: ministerium tuum imple*. In quibus verbis commendatur a duobus jam dictis, ut nihil desit ejus perfectioni. Nam primo commendatur ab excellentia sanctitatis in vita, quam tenuit. Secundo vero, a refulgentia veritatis in doctrina, quam scripsit. In his enim duobus perfectus homo consistit. Nam per primum ordinatur ad Deum, & etiam ad seipsum. Per secundum ordinatur ad proximum. Notatur igitur primo excellentia sanctitatis in vita, per quam ordinatur ad Deum, nullo modo ad seipsum: cum dicitur ultimo: *Ministerium tuum imple*. Sed notatur secundo veritatis refulgentia in doctrina, per quam ordinabatur ad proximum: cum præmittitur: *Opus fac Evangelistæ*. Nam constat opus Evangelistæ esse. Primo, in Christum credere. Secundo, Christum prædicare. Tertio, prædicata in Scripturam redigere. Quarto, seipsum in mortem pro Evangelio tradere: & sic doctrinam suam mortem confirmare. Et quia hæc omnia Sanctus Marcus effecit, sicut ex Legenda probare poteris, ideo vere Christi Evangelista fuit, cujus Evangelium Petrus legit, & lectum approbavit: & legendum Ecclesiæ tradidit. Nunc autem ad instructionem fidelium de ministerio tantum sermo reddendus est: tum quia prius, & melius est facere, quam docere: tum quia per ministerium solum, & ordinatur homo ad Deum, & ordinatur ad seipsum, & ordinatur ad proximum. Est igitur hic notandum, quod qui vere Christi minister est, sicut fuit hic sanctus, primo ordinatus est ad seipsum. Sunt autem duo, quibus homo ad se ordinatur: Primum, est munditia carnis: secundum vero est modestia mentis: ut per primum componatur exterius, per secundum ordinetur interius.

Hier. to. 6 in Matt. ca. 23 li. 3
Homo quomodo debeat esse ordinatus.

Dico quod homo primo ordinatur interius ad seipsum, per modestiam mentis. Ad hanc enim, invitat Dominus, quando dicit: Qui mihi mini-

Ordo 1
Joan. 12

nistrat, me sequatur, id est, meam modestiam imitetur. Nam Dominus totus fuit mansuetus, sive modestus, numquam turbatus. Isaias: Non erit tristis, neque turbulentus. Ejus autem mansuetudinem probat parabola servi debitoris decem millium talentorum, & alterius centum denariorum. Item mulier deprehensa in adulterio. Item parabola de filio prodigo. Item exemplum Magdalenæ, quam non solum non repulit, sed benigne suscepit, eique peccata dimisit. Quare ista ad prædicandum sunt valde pulchra: quia, dum modestia tanta de Deo prædicatur, nos ad modestiam invitamur, & valde arguimur, si more apri, vel ursi irascimur. Miro enim modo per iram inordinatur homo, & subvertitur ratio: sed econtra, ordinatur per modestiam. Qui ergo in hac virtute Dominum imitatur, ab eo plurimum honoratur. Ipse enim dicit: Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus. Secundo debet homo ordinari exterius ad seipsum, per vitæ munditiam. Nullus enim est Rex, immo nec ullus homo, qui mundum ministrum non requirat: ergo, si volunt hoc homines immundi, & peccatis infecti, quales putas vult habere ministros Dominus mundissimus? Unde ditur: Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. Sed quis hodie cum munditia carnis Deo servit? Quis immaculatam ducit? Quis maculari hac turpitudine non cupit? Nam, quia omnes polluti sumus, & velut canes, & equi, ad carnis lasciviam currimus, ideo a Deo in nostris precibus non audimur. Unde dicitur: Cum multiplicaveritis preces, non exaudiam: manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. Legitur enim: Et omnis caro corruperat viam suam. Non tanta fuit olim infectio in paganis, quanta hodie est in hominibus Christianis. Ideo narrant Romanæ historiæ, quod non solum Romani detestabantur actum ipsum nefandissimum, sed omnem vanum aspectum, & suspectum colloquium. Nam quidam, nomine Quintus Antistius, repudiavit uxorem, eo quod cum quadam suspecta fœmina eam viderat loquentem. Et Sempronius, uxorem dimisit, eo quod ipso ignorante, homines ludentes aspexit. Nec erat apud Romanos hoc reprehensibile, sed valde laudabile. Ergo, si talia faciebant propter solum aspectum, & colloquium, cogita quid fecissent, si actum vidissent.

Isa. 42 *Matt. 18* *Joan. 8* *Luc. 15* *Joan. 12* *Psal. 100* *Isa. 1* *Gene. 6* Exemplum *Val. Max. lib. 6 cap. 3* *Val. Max. ibidem.*

Secundo debet minister bene ordinari ad Deum. Ordinatur autem per duo, Primo per intelligentiam in agendis. Secundo vero per patientiam in periculis tolerandis. Dico quod primo ordinatur minister Christi per intelligentiam in agendis. Multum enim diligunt Reges, & Principes, ministros bene vota sua intelligentes, & pro posse effectui mandantes. Unde scribitur: Acceptus est regi minister intelligens. Stulti ministri, etiam si ferant aurum, non placent. Nec mirum: nam sola intelligentia excellimus bruta. Nam, cum a leporibus, tigribus, & canibus superemur in velocitate, ab elephantibus in malignitate, a cervis in robore, ab aquilis & lyncibus in visu, a lupis in auditu, a vulturibus in olfactu, & ab araneis in tactu, sola intelligentia superamus cetera animalia. Et ideo homines soli propter intelligentiam Deo sunt accepti, & ad beatitudinem electi. Secundum vero, quod ordinat ad Christum, sive ad Deum, ministerium, est tolerantia, sive patientia in periculis tolerandis. Ille enim minister dignus amari non est, qui propter Dominum portare mala non potest. Unde dicebat Apostolus: In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, ut non vituperetur ministerium nostrum. Ergo, secundum hoc Apostoli dictum, illud vituperandum est ministerium, quod non vult pati aliquid propter Christum. Sunt enim multi, qui tantum Deo serviunt in prosperis: sed numquam ad Deum clamant, nisi cum se sentiunt in adversis. Sunt enim similes ferro, quod cum sit semper nigrum, rubiginosum, in solo igne fit pulchrum, vel arena aspera fortiter confricatum. Plumbum, colore est lividum, sed fit pulchrum igni adustum. Sic & multi non ad Deum redeunt,

Ordo 2 *Pro 14* Exemplum *2 Cor. 6* Exemplum Exemplum

deunt, nec pœnitentiam agunt, nisi a tribulatione cogantur. Est ergo tribulatio non solum patienter ferenda, sed desideranda, cum sit nobis ad Deum redeundi via.

Ordo 3 Tertio oportet Dei ministrum bene ordinari ad proximum. Sunt autem duo, per quæ ordinatur ad proximum. Primum est benevolentia voluntatis, ut ex proposito nullum lædat. Secundum est beneficium charitatis, ut omnibus pro posse subveniat. Dico quod primum est benevolentia voluntatis, ut neminem lædat, nulli injuriam faciat, nulli maledicat, sed econverso benedicat, & serviat. *2 Cor. 6* Unde Paulus: Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum. In benevolentia servi cognoscitur benevolentia domini: & malignitas ministri sæpe redundat in dedecus ministerii. Nam servi refugiunt malum ministerium, sicut scholares malum Magistrum, & clerici malum Præpositum, sive malignum. *Æsopus in fabulis li. 2 fab. 43 & Honorat. li. 1 epistolarum epistola 1 post med.* Dicitur enim in fabulis, quod dum leo rex aliquando animalia ad consilium convocasset, ultimo omnium vulpes advenit: Cumque foris staret, nec intus intraret, & leo, ut ingrederetur ediceret, illa ait: Obstupesco tuam crudelitatem, quam video: quia, cum vestigia omnium animalium considerem, nullum video foras exisse. Unde timeo te omnia occidisse: quare non ausa sum introire. Sic & malignum dominum fugit exercitus famulorum. Secundum est benevolentia Charitatis, ut omnibus pro posse subveniat: officium enim est boni patris, filiis necessaria exhibere. Ideo Deus dat quibusdam divitias, ut pauperibus subveniant, & sibi vitam æternam acquirant. *1 Pet. 4* Unde dicitur talibus: Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores. Boni dispensatores dicuntur, qui a Deo accipiunt, & indigentibus libenter distribuunt. *Act. 4* Unde dicitur quod nemo erat indigens inter Apostolos, sed sicut erat cor unum, & anima una, sic & illis erant omnia communia. *Exemplum* Si enim aquila, avium regina, numquam comedit prædam suam, quin aliis avibus

A dimittat ex ea, & hoc dictante natura: quid deberet facere humana natura, ab hoc a suo Rege edocta? Numquam sine eleemosyna deberet esse humanum prandium, vel cœna. Require de hoc exemplum Nicolai, quod scriptum est in Legenda Joannis eleemosynarii, & multa alia de hoc exempla sunt ibi. *Lipom. 11 Joan. to.*

DE SANCTIS PHILIPPO, ET JACOBO APOSTOLIS.

SERMO I.

B *Nimis honorati sunt amici tui Deus.* *Psal. 138* Dignum est, & rationi consonum, ut, qui toto posse Dominum honoraverint, & pro ejus honore se occidi permiserint, operante Deo, ab omnibus honorentur. Fit ergo, Deo efficiente, ut major honor impendatur ab homine piscatori, quam alicui summo regi: major Jacobo, quam illi famosissimo Alexandro: major Philippo, quam Cyro, & Dario. Et propterea bene de eis dicitur: *Nimis honorati sunt amici tui Deus.* In verbo ergo præmisso describuntur Apostoli maxime a duobus. Primo, ab excellentia sanctitatis, qua fulserunt in via. Secundo, ab altitudine potestatis, qua præsunt in Patria. Ille C enim perfectus dicitur esse, qui in via divinis meritis adornatur, & in patria regio diademate coronatur. Primo ergo notatur excellentia meriti, qua fulserunt in mundo, cum dicitur: *Amici tui Deus.* Secundo notatur sublimitas præmii, quo regnant in cælo, cum subditur: *Nimis honorati sunt.* Nam & si sancti Apostoli fuerunt honorati in sua conversione propter Regis vocantis amorem, & iterum sua conversatione, propter Regis familiaritatem, & iterum in sua passione propter Regis societatem: nimis tamen dicuntur honorati propter assecutam æternitatem, & quam acceperunt immortalitatem, & perpetuam potestatem. Sed nunc ad eorum meritum adeamus, & eos, quantum possumus, imitari studea-

Aug. ferm. 47 de Sanctis in principio, qui est 3 de plur. martir. to. 10

deamus, ut aliquando ad Regem pervenire possimus. Nam dicit Augustinus: Qui sanctos Martyres, inquantum potuerit, noluerit imitari, ad eorum beatitudinem non poterit pervenire. Est ergo notandum, quod Dei amicitiam sancti Apostoli multis modis acquisierunt, quibus & nos, præstante Deo, eam acquirere possumus, si otio non vacemus. Divina igitur amicitia acquiritur per puritatem innocentiæ, per afflictionem veræ pœnitentiæ, per amorem obedientiæ, per donum patientiæ, per donum munificentiæ, sive misericordiæ.

Dico quod divina amicitia primo acquiritur per munditiam vitæ: sic enim scribitur: Qui diligit cordis munditiam, habebit amicum Regem. Optime dicit cordis munditiam: quia cordi mundo omnia sunt munda. Numquam aqua rivuli erit munda, si fuerit in fonte immundo: numquam viriditas esse poterit in arbore, si defecerit in radice. Et sicut nascitur rivus ex fonte, sic omnis in corpore nostro motus causatur ex corde. Ergo, si cor fuerit immundum, erit visus immundus, auditus immundus, olfactus immundus, gustus immundus, & tactus. Et econtra, si fuerit in corde munditia, omnia per consequens erunt munda. Quia sancti Apostoli habuerunt corda munda, ideo & caro exterius fuit munda. Audiverant enim a Domino: Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis: Nam & de sancto Jacobo dicitur quod fuerit Sanctus ex utero matris suæ. Sed quis potest hodie gloriari, mundum se habere cor? Quis hodie mundus a sordibus? Immunda sunt hodie corda, immunda sunt verba, immunda sunt opera. Quomodo posset vita hominum esse munda, vel vitare luxuriam, cum sic regnet in eis gula? Dicit enim Hieronymus de virginitate servanda: Libido est juncta luxuriæ, prius enim venter extenditur, & sic cetera membra concitantur. Venter cum inordinate reficitur, genitalia ad luxuriam provocantur. Et addit: Sicut ignis ex oleo crescit & lignis, sic libido ex cibis. Ob hanc enim causam antiquitus Romanæ matronæ, ut possent esse castæ, in nullo indulgebant gulæ. Sed a vino, in quo est luxuria, penitus abstinebant. Unde magnus quidam Romanus uxorem occidit, quia eam vinum bibere vidit, existimans, quod mulier, quæ sobrietatem abiicit & vinum immoderate bibit, virtutibus omnibus januam claudit, & eam vitiis aperit.

Prov. 22 — *Exemplum* — *Joan. 15* — *Hec vide in vitis Lipom. die 1 Maii to. 3 ex Hegesippi lib. 5* — *Prov. 20* — *Hier. in epist. 22 ad Eustochium, post initium to. 1* — *Ephes. 5* — *Metellus apud Val. Max. li. 6 cap. 3*

Secundo acquiritur divina amicitia per afflictionem veræ pœnitentiæ, ut, qui inimicus Dei erat per culpam, fiat amicus, & filius per pœnitentiam, si sit vera: si per amaritudinem cordis, si per confessionem oris, & per satisfactionem operis. Ad hæc enim tria studeamus in prudentia serpentina: de qua Dominus dicit Apostolis: Estote prudentes, sicut serpentes. Nam serpens, cum se veneno sentit esse gravatum, quamdam herbam amaram comedit, cujus virtute venenum vomit, quod sibi erat causa infirmitatis: quo facto pluribus diebus jejunat, & sic cutem a carne relaxat, postea in aqua se balneat: sicque par arctum foramen lapidis intrat, & ibi veterem pellem expoliat, ut novam induat, & sic totum se renovat. Sic & homo, volens ex veteri fieri novus homo, oportet, quod cum serpente se primo lavet, id est, pro peccato lachrymas compunctionis effundat, & sic herbam amaram comedat: id est, pro peccato amaros planctus edat: postea debet venenum evomere; id est, peccata omnia confitendo narrare: quo facto, per arctum foramen satisfactionis debet transire: & sic veterem culpam deponere, gratiam divinam induere, & perditam amicitiam reparare. Nam per pœnitentiam reparatur homo ad divinam amicitiam, quæ fuerat amissa per culpam. Unde de hac potest exponi illud: Ad amicum si produxeris gladium, non desperes: est enim reversio ad amicum. Quis amicus, ut Deus, a quo accipimus omne quod sumus, omne quod scimus, omne quod habemus, sive in bonis naturæ, sive in bonis fortunæ, sive in bonis gratiæ? Sed ad eum gladium producimus, cum peccamus: sed non est desperandum, quia, dum vere pœnite-

Matt. 10 — *Exemplum* — *Quomodo serpens exuat senectutem, vide apud Arist. de hist. animal. lib. 8 cap. 17 par. 5* — *Eccl. 22 Editio Latina aliter habet.*

-ferimus, in pristinam amicitiam reparamur, immo aliquando in majorem. Exemplum de David, Petro, & Magdalena. Unde Dominus dicit: Mihi alienigenæ amici facti sunt, id est, qui per peccatum erant extranei, per pœnitentiam in amicitiam sunt reparati. De pœnitentia, & asperitate vide Legendam sancti Jacobi, quantæ abstinentiæ, quantæ orationis, quantæque fuerit sanctitatis. Nam propter ejus iniquam mortem dicit Josephus, Jerusalem fuisse a Tito subversam.

Psal. 107

Lipom. 1 Maii to. 3

Tertio acquiritur divina amicitia, per amorem obedientiæ: multum enim Principes, sive Reges amant servos bene obedientes, & eos sibi faciunt valde familiares: ut jam non dicantur servi, sed maxime amici, dum fiunt regis consiliarii. Unde Dominus dicit Apostolis: Jam non dicam vos servos: quia servus nescit, quid facit Dominus ejus: vos autem dixi amicos: quia omnia, quæ audivi a Patre meo, nota fecit vobis. Sed cujus merito? certe obedientiæ, quia me vocantem secuti estis, quia præcepta mea servastis, & quia pro me omnia reliquistis. Unde Dominus dicit de eis: Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis. Propterea, qui obedire nolunt, gravissime puniendi sunt. Exemplum de Saule Rege, qui, quia obedire renuit, dejectus a Regno fuit. Lege historiam. Adeo enim inobedientia est grave peccatum, ut propter eam ejecerit Dominus hominem primum de paradiso, cum omni posteritate sua morti adiudicatum. Nec mirum, quia antiqui Principes Romani filios proprios bellantes contra obedientiam occiderunt, reputantes gravissimum esse, valdeque periculosum, non obtemperare majoribus. Nam Torquatus, dictator nobilissimus, filium suum Manlium, quem ad prorogandum successionem genuerat, quem in sinu suo nutriverat, quem litteris imbuerat, quem armis instruxerat, deinde ipsius amatorem, patriæ defensorem, qui non suo jussu, sed sponte ad campum progressus, hostes fugaverat, victorem redeuntem occidi mandavit. Ergo, si sic inobedientia hominis est punita a patre in filio, quanta pœna est punienda inobedientia contra Deum? Ob quam causam hi duo Apostoli non solum observaverunt divina præcepta, sed ipsa consilia non pro morte ejus inflicta, sicut narrat utriusque Legenda, recesserunt ab eorum observantia.

Joan. 15

Ibidem.

Exemplum 1 Reg. 15

Gen. 3

Exemplum Valerius Max. li. 2 c. 7 exempl. 6 ponit Posthumium dictatorem, qui Aulum Posthumium filium suum securi feriri jussit, quamvis paulo post de Torquato etiam mentionem faciat: sed Bonaventura de Posthumio loquitur, cum eadem Valerii verba dicat. Hoc idem ait Livius li. 4 & Gellius lib. 12 cap. ult. Sed Diod. Sic. id non credit.

Quarto acquiritur divina amicitia per donum patientiæ. Hæc virtus, quæ dicitur patientia, sive malorum tolerantia, est amicitiæ (si vera sit) probativa: non enim dicendus est amicus, sed simulator potius, qui assistit in prosperis, & fugit in adversis. Simulator ore, decipit amicum suum: nam illa magna, quæ ore promittit, non servat, ut dixerat, in adversis. Propter quod viri sapientia pleni, numquam facile amicum esse credunt, quem in adversis non probaverunt. Si possides (inquit Ecclesiast.) amicum, in tentatione posside illum, & ne facile credas ei. Stultus est, qui emit equum in nullo probatum: ergo & fatuus, qui illum credit amicum, cujus numquam habuit experimentum. Nam & Phillippus, Rex Macedonum, valde arguit litteris filium suum Alexandrum, quod illos sibi amicos credebat esse, quos pecunia & donis sibi familiares effecerat. Hieronymus: Vera amicitia non temporalibus communionibus est pensanda, sed amore gratuito impendenda. Nemo, inquit, potest esse amicus hominis, nisi prius fuerit amicus veritatis. Hæc igitur scientes hi Sancti Apostoli, in omnibus periculis, morteque probati, amicissimi sunt inventi. Lege eorum vitas, & prædica. Sciebant enim scriptum: Abraham pater noster tentatus est, & per multas tribulationes probatus, amicus Dei effectus est. Non timet probus miles equum amittere in bello, dum scit sibi reddendum a rege. Sed constat, quod qui corpus suum hoc terreum, & obscurum, grave, & grossum, tradiderit propter Christum, recipit illud impassibile, & clarissimum. Ergo illud morti exponere, non est ullo modo timendum. Unde Dominus dicit: Amici mei, nolite timere eos, qui occidunt corpus,

Prov. 11

Eccl. 6

Val. Max. lib. 7 ca. 2 in extern.

Judit. 8

Luc. 12

pus, animam autem non possunt oc- A cidere.

Quinto acquiritur divina amicitia per donum misericordiæ. Misericordia enim, sive pietas ad pauperes, miro modo divinam iracundiam placat, indulgentiam advocat, & omnia peccata relaxat. Unde: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. Quid est enim misericordia, nisi quidam divinus ignis, qui omnium peccatorum rubiginem a duritia nostris cordis abstergit? Quid est enim cor durum, nisi quoddam ferrum frigidum igne misericordiæ non mollitum? Ergo, dum misericordiam induimus, dum miseris vere compatimur, & pro posse eorum necessitatibus subvenimus, ignem in B nobis incendimus, quo rubiginem omnium peccatorum abstergimus. Ad hanc misericordiam monebat Dominus, cum dixit: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Et est sensus: Pauperum est Regnum cælorum. Ergo vos, cum divitias habeatis, nihil de vestro in Regno Cœlorum habetis. Ergo, si illud habere vultis, necessario vobis incumbit, ut a pauperibus illud ematis. Ergo de mammona iniquitatis, id est, de divitiis inæqualiter possessis a vobis, amicos pauperes faciatis vobis. Nam isti, qui ad curias regis vadunt, quia per se accedere ad regem non possunt, C ad servos regis accedunt, portariis aurum tradunt, regis familiaribus sua ferunt, quorum auxilio, & favore, ad regis præsentiam accedere possint. Non ergo vos, fratres, pigeat dare temporale bonum, ut possitis accipere summum bonum. Nullus est enim mercator in mundo, qui non libenter daret pro auro plumbum, pro argento stannum, pro marca argenti denarium, pro tritico hordeum, & pro Regno domum, &c. Ista enim omnia temporalia bona æternis bonis comparata, sunt vilissima stercora. Si consideremus, fratres charissimi, quæ, & quanta sunt, quæ nobis promittuntur in cœlis, vilescunt animo omnia, quæ habentur in terris. Ergo non timeamus dare terrena, ut accipiamus æterna: quia, secundum sententiam Domini, In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Qui enim parce seminat, parce & metet. Justa enim mensura seminis, mensura futura est messionis, non perditur quod seminatur, immo ad magnas usuras terræ committitur. Plus illi usurarii lucrantur, & majores pecunias cumulant, qui multa, quam qui pauca mutuant. Eleemosynas dare, non est datum perdere, sed ad usuras maximas dare. Non tantum redduntur, sed uno denario Regnum datur, non terrenum, sed cæliferum: non parvum, sed magnum: non periturum, sed perpetuo possidendum. Ob quam causam isti sancti Apostoli, relictis omnibus, datisque pauperibus, pauperem Dominum pauperes sunt secuti. Rogemus ergo, &c.

Eccl. 3 — *Luc. 16* — *Luc. 6* — *Mammon iniquitatis quid.* — *Greg. ho. 37 in Evang. in prin.* — *Matth. 7* — *2 Cor. 9* — *Prov. 22* — *Luc. 5*

SERMO II.

DE EISDEM MULTA.

VEnite, filii, audite me. Licet enim in sanctis Evangeliis multa non legantur (qua innumerabilia fecit Dominus, & dixit, quæ nemo Evangelistarum scripsit, sicut habetur in fine Joannis) nulli tamen dubium esse debet, quod, sicut Dominus, Petrum, & Andream, Jacobum, Joannem, similiter Matthæum vocavit, & ad se sequendum invitavit, sic & Apostolos ceteros evocavit. Nam de Philippo expresse habetur quod dixit ei: Sequere me: Quia igitur ita est, bene, & congrue, de horum Apostolorum vocatione dicit Dominus per Prophetam: *Venite, filii, audite me*, id est, venite post me: quem audite, ut Pontificem summum, ut Dominum, & Magistrum. In quibus verbis Dominus tria facit. Primo enim ostendit suam benevolentiam, ut facilius retraherentur. Secundo invitat ad veniam, ut a culpis præteritis purgarentur. Tertio mandat obedientiam, qua in gratia complerentur. Optime conjunguntur hæc tria quia ad sequendum, benevolentia allicit, venia disponit, sed obedientia

Psal. 33 — *Joan. 1*

tia

tia perficit. Notatur igitur primo A Domini benevolentia, cum dicitur, *Filii*: nihil enim est in amoribus majus amore filiorum. Secundo notatur vocatio ad veniam, sive recessum a culpa, & a vita præterita, cum addit, *Venite*. Quid est enim venire nisi a præteritis surgere? & ad Christum accedere? Tertio vero notatur invitatio ad obedientiam, cum scribitur: *Audite me*. Verus enim obediens, attente audit præcipientem: immo relinquit voluntatem propriam, se totum tradens alterius voluntati: Dicat ergo Dominus Apostolis suis: *Venite, filii, audite me*. Est ergo notandum, quod cum suis Apostolis debemus venire ad divinam reverentiam, Ecclesias visitando: ad divini B jugi supportationem, præcepta servando: ad malorum omnium tolerantiam, Christum sequendo: ad paupertatis eminentiam, temporalia contemnendo: ad præmii excellentiam, ad Patriam aspirando.

Dico, quod primo venire debemus ad divinam reverentiam Ecclesias frequentando. Unde dicitur quod Petrus, & Joannes ascenderunt in templum, ad horam orationis nonam. Et credendum est, quod sicut in illa, sic & ad omnes alias horas, ascendebant in templum. Nam & hoc de Sancto Jacobo dicitur, quod propter excellentiam suæ sanctitatis, cum diceretur ab omnibus justus, essetque Salvatori simillimus, propter quod & frater Domini fuit dictus, de consensu Apostolorum omnium, post mortem Domini Hierosolymis factus est Episcopus: & quod ei soli ex omnibus Apostolis concedebatur, ut Sancta sanctorum ingrederetur: & quod, genua figens in templo, pro populo orabat, ut ejus genua indurarentur super duritiam camelorum. Nos ergo ad hanc divinam reverentiam, & orationem devotam invitamur: Venite adoremus, & procidamus ante Deum, ploremus coram Domino, qui fecit nos: quia ipse est Dominus Deus noster. Si enim ipse est Dominus, qui creavit; si ipse est Dominus, qui redemit; si ipse est Dominus, qui gubernat, & regit; si autem nos

Act. 3

Psal. 94

populus ejus; si oves pascuæ ejus; ergo venite corpore: adoremus mente: procidamus ante eum corpore, & mente, & ploremus coram eo, ex peccatorum recordatione, ex bonorum omissione, ex præceptorum ejus transgressione; & ex omnium virium interiorum corruptione. O magnam verecundiam populis Christianis, quod, cum pagani sic visitarent, & sic honorarent, sic denique offerrent in templis suorum deorum, & dæmonum pessimorum, ipsi Ecclesias fugiunt, ad eas ire contemnunt, decimas, & dona non offerunt, sed potius, si possunt, eis auferunt, & divitias possident. Milites enim nostri temporis, verecundantur ad Ecclesias ire, &, si casualiter vadant, verecundantur Dominum adorare. O summa stultia, quod tam læta facie genuflectitis terreno regi, a quo nihil penitus habetis, sive possidetis, & illum verecundamini adorare a quo habetis omne, quod estis, omne quod scitis, & a quo res omnes possidetis. Sed ego pro Christo secure spondeo vobis, quod, sicut vos eum nunc erubescitis, & adorare contemnitis, sic ipse in morte vestra, cum ante ipsum veneritis, dicet vobis: Nescio vos. Qui (inquit) me erubuerit, & sermones meos coram hominibus, & ego erubescam eum coram Patre meo.

Exemplum

Luc. 10

Secundo, venire debemus ad Divini jugi supportationem, Christo obe- C diendo. Hoc jugum leve assumpserunt Sancti Apostoli, quando, vocante Domino, sunt eum secuti. Audierant enim ipsum dicentem: Tollite jugum meum super vos. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve. Ad hoc igitur jugum ab omnibus assumendum invitat Dominus: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, dulcedine scilicet spirituali. Non credunt modo miseri peccatores laborare, cum tamen omnis eorum vita sit amarissima, pœna, & cura, sive febris, &c. Quis non videat, quantum laborant luxuriosi? quantum avari? quantum superbi? quantum invidi, nisi sint penitus cæci? Non sentit phreneticus durissimam febrem quam tolerat, immo sæpius alte

Mat. 11

Arist. In problematibus sect.

21 qu:ſt.21 par 7 Frem. luu. E: ;ſti eu ... pilepſi labo- rans. Epilepſia autem morbus eſt caducus, quem vulgus appellat lunaticum. Hic morbus dicitur etiam comitialis, dicitur ſacer, major: Ab Ariſt. Herculeus ſed a Plat. & Apul. divinus.

cantat, ignorans, quod mors ſibi inſtat. Non ſentit Epilepticus, dum cadit in ignem: & tamen graviſſima eſt illa infirmitas, quæ in carne ſic animam alienat, ut ignis ardores non ſentiat. Graviſſimi ergo infirmi ſunt peccatores, qui, cum in labore vivant, ſic abſtracti ſunt, ut eos non ſentiant. Sed veniet dies illa, ultima pœna veniet, quæ, velint nolint, aperiet oculos modo clauſos, & excitabit ſenſus modo mortuos, ſive paralyticos: Membrum enim paralyticum modo non ſentit, cum ſenſus ad ipſum tranſire non poſſit: ſed cum infernalis illa pœna viam ſervabit, velit nolit, tunc ſenſus ad membrum redibit, & tunc male vixiſſe plorabit. Unde damnati dicturi ſunt illud: Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus per vias difficiles. Viam autem Domini ignoravimus, id eſt, ſcire noluimus, vel, ſi ſcivimus, de ea non curavimus. Ergo ante illam tremendam horam aſſumamus cum Apoſtolis jugum Domini ſuave, onus leve, quod non gravat, sed alleviat: non deprimit, ſed reficit: non ad infernum mergit: ſed in cæleſtem patriam ſurſum vehit. Videtur ſtultis, quod pennæ multæ, ſint in gravamen avibus: cum tamen ſint in maximum volatus auxilium, ſine quibus, nec a terra ſurgere poſſunt, nec in aera ſe attollere. Et eſt notabile, quod, quanto plus de pennarum onere habent, tanto volare melius habent, ſive valent: ſic eſt de onere Domini, quia, qui plus de eo arripit ad portandum, faciliorem ſe reddit.

Sap. 5

Exemplum

Tertio, venire debemus ad malorum omnium tolerantiam, Chriſtum ſequendo. Chriſto enim in carne paſſo (ſicut dicit Apoſtolus) & vos eadem cogitatione armamini. Unde hi Sancti Apoſtoli libenter, ſive patienter omnia pericula portaverunt, ita, quod nec mori pro Domino timuerunt, ſicut ex eorum patet Legenda. Sciebant enim Dominum docuiſſe: Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat Crucem ſuam, & ſequatur me. Ille enim vere abnegat ſemetipſum, qui ſe in mortem pro Chriſto tradere non formidat, & omnia mala mundi pro ejus amore patienter tolerat. Sunt enim juſti ſimiles ligno Sethim, quod in igne ſi ponatur, nullo incendio conſumitur. Pellis Salamandræ, quantumcumque vetuſta, ſi in igne fuerit poſita, non ſolum non comburitur, ſed in melius renovatur. Adamas (ut refertur) tantæ fortitudinis eſt, ut non ſolum in igne non ardeat, ſed nec aliquo modo calefiat. Viri ergo juſti, ad modum auri poſſunt liquefieri, ſed non in pondere, & in valore minui, nec corrumpi: immo aurum fit pulchrius, & ſplendidius, dum ab igne inflammatur. Vere patientia ſimilis eſt cuidam gemmæ, a qua ſi veſtis cocta fuerit in igne poſita, non ardebit: quia nihil eſt, quod nocere poſſit homini patienti quia ad modum incudis, quanto fortius malleis intunditur, tanto amplius inſolidatur. Sed quis hodie talis? Hodie ſumus ſimiles foliis, quæ quocumque vento agitantur, ſecundum illius impulſum moventur: non eſt, qui ſuſtineat facta, non verba, immo nec ſigna: ſed ſunt ad modum marinæ ſpumæ, quæ nunc ſubito generatur, nunc ſubito corrumpitur.

1 Pet. 4

Mat. 16

A

Ariſt. de hiſt. animalium, lib. 5 c. 19 parte 5 Plinius li. 10 cap. 67 Idem Plinius li. 37 ca. 4 hiſtoria. Aug de Civit. Dei li. 21 c. 4 de Salamandra & de adamante idem refert.

B

Quarto, venire debemus ad paupertatis eminentiam propter Chriſtum omnia relinquendo. Hoc enim iſti Sancti fecerunt Apoſtoli, qui a Chriſto vocati omnia reliquerunt. Turpe eſt, & contra rationem, ut dives miles ibi ſit ſervus, & rex ibi ſit pauper: Unde dictum eſt juveni illi diviti: Vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælis: & veni, & ſequere me. Non poſſumus ſimul eſſe divites in cœlo & in terra: ſed neceſſe eſt omnino, quod qui hic dives eſt, ibi ſit miſer, & pauper. Hieron. Impoſſibile, inquit, eſt, ut aliquis a divitiis, ad divitias tranſeat, & in cælo & in terra appareat glorioſus. Unde Anaxagoras philoſophus, cum ad ſtudium vadens, ſua omnia reliquiſſet, cum poſt multa tempora patriam repetiiſſet, & omnes poſſeſſiones ſuas deſertas & incultas cerneret, ait ad circumſtantes: Non ſalvus eſſe potuiſſem, niſi iſtæ periiſſent.

Exemplum

C

Mat. 19

Hier. to. 6 in Pſal. 83 lib. 8 ca. 7 in exter. nis. Laertius etiam in vita ipſius Anaxagora Clazomenii in initio quamvis paulo aliter.

Quin-

Quinto, venire debemus ad præmii excellentiam, ad Patriam anhelando. Ad hanc enim invitabimur a Domino in die judicii, quando facta erit omnium resurrectio, omnium ad judicium congregatio, omnium meritorum discussio eo modo: quo dicitur in Matthæo. (Mat. 25) Tunc enim dicet Dominus his, qui a dextris ejus erunt: Venedicti Patris mei, &c. O vox dulcissima, vox amantissima, vox desideranda, vox omnibus laudibus prædicanda, vox propriæ lætitiæ causativa. Venite, *inquit*, ab omni malo de cetero recedendo. Venite, omne bonum accipiendo. Venite, mortem, & omnia pericula fugiendo: & venite, vitam sempiternam in munus accipiendo. Benedicti patris mei, id est, benedicti a Patre meo: non benedictione temporali, non benedictione tantum spirituali, sed (quod est maximum) æternali. Venite, *inquit*, & percipite regnum, non vanum, sed verum: non vacuum, sed plenum: non confractum, sed firmum, & solidum: non hostibus patens, sed pacificum, & quietum: non momentaneum sed æternum: non in aliquo diminutum, sed usquequaque perfectum, ita ut ei nullum fieri possit additamentum. Quis enim etiam si adesset lingua Demosthenis, sapientia Salomonis, & fluvius eloquentiæ Tullianæ, posset vel ad medium (Exemplum) enarrare, quantum Sancti gaudio exultabunt? Si sic gaudet canis, dum leporem invenit: si sic falco, dum volucrem arripit, quem invadit: si sic gaudet homo, dum magnum thesaurum acquirit, vel aliquam dignitatem ascendit: si sic gaudet anima, cum de Deo aliquid sentit: pro quo & lacrymas dulces effundit: quid (1 Cor. 2) gaudii ibi erit, ubi, Domine, inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & de torrente voluptatis tuæ potabis eos? (Isa. 64) Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum. Sic væ illis, væ & iterum væ, qui econverso audire merebuntur a Christo: Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo, & Angelis ejus. O quæ vox, & quæ lingua dolorem sum-A mum exprimet damnandorum, clamores flentium, & flumina lacrymarum, dum separabuntur a beatissima Trinitate, & summi boni dulcissima visione, & prædulcissima degustatione, a tanta Angelorum, & Sanctorum dulcissima societate, & a bonorum omnium ubertate, & tradentur diabolo, hosti crudelissimo, igni acerbissimo, & æterno, & breviter omni malo, nullis umquam sæculis finiendo? Sic, fratres, dum tempus habemus, veniamus ad pœnitentiam, veniamus ad malorum præsentium tolerantiam, ut fugiamus illa futura mala, & apprehendamus cum sanctis Apostolis illa præmia sempiterna, ipso donante, qui cum B Patre, Spiritu sancto, vivit, & regnat Deus per infinita sæcula sæculorum. Amen.

DE INVENTIONE SANCTÆ CRUCIS.

SERMO I.

Lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam. (Prov. 4) Vita est actus continuus, numquam interpolatus, a Deo viventibus datus, adeo a cunctis desideratus, ut pro vita servanda, solicita sint cælestia, solicita sint terrena, C solicita sint vegetabilia, solicita sint rationabilia, quasi (breviter) omnis natura. Quare? quia vivere, est viventis esse? Philosopho testante. (Arist. li. 2 de anima contex. 16 & libro 7 ca. 15 Moralium Eudemiorum, & lib. 9 cà. 9 moralium Nicomachiorum, par. 3.) Unde, vita corrupta, pariter omnis viventium corrumpitur natura, & hoc est non solum naturaliter, sed, quod magis est, etiam spiritualiter. Unde anima, vita gratiæ spoliata, dicitur mortua: ergo, si vivere cupimus, crucem Domini amplectemur: *quia lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam*. In his enim paucis verbis maxime duo notantur. Nam primo Dominica crux ab effectu, sive fructu describitur, quando dicitur: *Lignum vitæ*. Secundo, quibus hic fructus prosit, ostenditur, dum infertur, *Est his qui apprehenderint eam*. Quamvis enim vic-

tus Crucis (quæ non est alia, quam illius virtus, qui fuit in Cruce suspensus, & passus) sit omnibus hominibus in salutem, propter suam sufficientiam, non tamen habet efficaciam, nisi in volentibus apprehendere eam. Exemplum Quamvis enim virtus solis, omnes homines illustrare sufficiat, non tamen oculos clausos illuminat, non oculos infirmos lætificat, nec in domum ejus, qui illam ei non aperit, radios suæ lucis immittit. Bene ergo dicitur: *Lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam*. Numquam medicinam, quantumcumque perfecta sit, illi in aliquo proficit, qui eam non amat, sed potius detestatur, & odit. Est igitur notandum, quod, sicut communiter solet dici, triplex est vita; Prima est naturalis: Secunda est spiritualis: Tertia est æternalis. Et secundum hoc, est triplex lignum vitæ: cujus efficacia conservatur vita. Primum lignum vitæ fuit plantatum in medio paradisi terrestris. Secundum lignum fuit plantatum in medio mundi cœlestis. Tertium lignum vitæ fuit, & est plantatum in medio paradisi supercœlestis. Item ex defectu hujus triplicis ligni vitæ, dum triplex vita perditur, mors triplex inducitur. Primo, mors naturæ: Secundo, mors culpæ: Tertio vero mors gehennæ.

Dicamus ergo, incipientes a primis, quod prima vita, est vita, quæ dicitur naturalis, quæ non est aliud, C quam anima, quæ est vita corporis: Gen. 2 & de hac dicitur, quod fecit Deus hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ: & factus est homo in animam viventem. Dei enim inspirare fuit, animam creare, & corpori infundere; ut sic fieret homo in animam viventem, id est habens animam, qua viveret. Sine vita quis esset omnis homo? Quid est enim corpus hominis sine vita, nisi caro fœtida, deformis, & pallida, sive nigra, nullis usibus apta, nisi redeat in terram, de qua fuit assumpta? Et ideo est adeo cara hominibus vita, ut pro ea servanda omnes humani labores, omnes temporalium aggregationes, & omnes commestiones, vestium compositiones, A domorum, & armorum fabricationes fiant: & quamvis sic omnis humana natura sit ad vitam servandam, non tamen potest vita hominis esse longa, sed est brevis & vana, momentanea & caduca, more vaporis. Vapor enim, sive fumus, videtur magnum quid, dum ascendere incipit: sed dum adesse creditur, evanescit: sic vita, dum florere videtur, modica febre extinguitur. Unde: Quid est Jac. 4 enim vita nostra? vapor est ad modicum parens. Sed quare ita est? Ideo ita est, quia nunc vita nostra ligno vitæ caret, quo solo conservari potest. Ad quod intelligendum, est hic notandum, quod humana vita maxime consistit in humido ra- Exemplum B dicali. Est enim secundum doctrinam omnium medicorum duplex humiditas in corporibus nostris: una, quæ dicitur radicalis: altera quæ dicitur nutrimentalis. Humiditas ra- Humiditas radicalis quid. dicalis, est illa, quæ radicaliter se tenet cum ipsa natura, cum qua generatur homo, sine qua vivere & esse non potest: quia in hac tota veritas humanæ naturæ est. Et ideo dicitur radicalis, quia, sicut radix est principium productivum & conservativum totius arboris, sic humiditas radicalis principium humani corporis. Humiditas autem nutri- Humiditas nutrimentalis quid. mentalis est illa, quæ generatur ex cibis, quæ non est de essentia nostri corporis, sed in auxilium radicalis humiditatis. Calor enim, sive ignis, qui in corporibus nostris existit, cum otiosus esse non possit, semper aliquid de illa radicali humiditate consumit: & sic, cum datur in pabulum, humiditas nutrimentalis minus in radicale agit: quia dum nutrimentum radicale vim suam convertit, minus de radicali consumit. Et est Exemplum exemplum notabile in lucerna, in qua est lychnus, & oleum a lychno imbibitum, & aliud oleum circumstans lychnum, & ignis incendium. Lychnus est sicut corpus humanum: oleum a lychno imbibitum & illi incorporatum, est sicut radicale humidum: oleum circumstans lychnum est sicut nutrimentum. Dum igitur ignis agit in lychnum, consumens oleum illud

lud imbibitum: & dum circumstans A oleum præbet nutrimentum igni, conservat ignem, & præstat impedimentum, ne tam cito consumat lychnum. Nam, quando illud oleum imbibitum est consumptum, consumptus est & lychnus: quia, humore radicali consumpto in corpore, & vita similiter est consumpta: hoc enim humidum radicale non potest ullam reparationem accipere: Quia (ut Avicenna docet) si reparari posset homo, ex senectute in juventutem rediret. Lignum ergo vitæ, quod erat in medio Paradisi, habebat virtutem radicale humidum reparandi. Unde, si homo non peccasset, sed in Paradiso stetisset, de ligno vitæ comedens, numquam infirmus fuisset, nec umquam senio defecisset, sicut Aug. docet. Postquam ergo Adam peccavit, & per divinam sententiam necessitatem mortis incurrit, Dominus eum a ligno vitæ separavit: ne, si de illo comederet, diutissime viveret. Unde dicitur: Ne forte mittat manum suam, & sumat de ligno vitæ, & vivat in æternum, emisit eum Dominus de paradiso. Adam igitur a ligno vitæ separatus, cum amplius per alios cibos humidum radicale reparare non posset, necessitatem habuit moriendi: non solum per divinam sententiam, sed etiam propter defectum ligni conservantis vitam. Omnes igitur morimur, & tamquam aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur, sicut habetur. Vadam (inquit Job) & non revertar ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine. Numquid, ait, non paucitas dierum meorum finietur brevi? Ergo, fratres charissimi, cum simus adjudicati morti, & sit in nobis necessitas moriendi, & ratione peccati, & ratione defectus ligni, de quo dixi: si hanc vitam habere non possumus, sic vivamus, ut vitam aliam non perdamus. Exemplum de Enoch & Helia posset hic prædicari, qui de ligno illo vitæ comedentes, tanto tempore sunt servati in vita.

Aug. l. 13 de Civitate Dei ca. 20 tom. 3

Gen. 3

2 Reg. 14

Job 10

Enoch, & Helias quo modo in vita serventur.

Secunda vita est spiritualis, qua anima vivit in Deo. Sicut enim anima est vita corporis, sic Deus vita est animæ: quia, sicut recedente anima, corpus moritur, sic, Dei gratia discedente ab anima, anima sua vita privatur, non quantum ad vitam gratiæ. De hac enim vita dicebat Apostolus: Vivo ego, jam non ego vivo, vivit vero in me Christus. Et est sensus: Ego vita gratiæ vivo: sed hoc a me non habeo, sed a Christo. Hæc autem vita nobilis, qua anima nostra vivit, ex medio ligni vitæ causatur in nobis. De hoc ligno exponitur illud: Benedictum lignum, per quod fit justitia: hoc est enim lignum, cui committunt homines animat suas. Dicitur ibidem: Hoc enim salutiferum signatum fuit in primo ligno vitæ jam dicto: & aliqui opinantur, quod fuerit ex eodem ligno, B quia, dum Adam infirmaretur usque ad mortem, & filius suus Seth ad Paradisum ivisset, & de ligno vitæ pro patris salute peteret, Angelus Paradisum custodiens, ramum illius arboris tradidit, eique dixit: Cum hoc lignum fructum faciet, tunc pater tuus salutem recipiet. Sed alii dicunt, quod de illo ligno fuit, in quibus Adam peccavit. Seth ergo ramum accepit, & veniens mortuum patrem invenit. Unde ramum arboris ad caput suum plantavit, qui procedente tempore crevit, & in arborem magnam surrexit, quam Salomon incidi mandavit: sed in tota domo sua, ubi hoc lignum poneret, non invenit; Nunc enim vel majus C debito, vel minus inveniebatur. Et sic Deo volente est factum, ut in quodam loco pro ponte poneretur, ut per hoc signaretur, quod futurus pons erat ex ligno faciendus, per quem hoc mare magnum erat ad cælum Christianus populus transiturus. At regina Saba, dum ad Salomonem venit in spiritu hoc lignum cognovit, nec super illud transire voluit, sed Salomoni indicavit, quod in illo ligno erat aliquis suspendendus, pro cujus morte regnum Israel deperiret. Quod Salomon dum audivit, illud in profundissimum terræ demergi fecit. Sed, instante tempore Dominicæ passionis, terra crepuit, & ibi piscinam fecit in qua lignum supernatavit, cujus virtute ad tempus aqua movebatur: & qui primus in eam tunc

Gal. 2

Sap. 14

Ibid.

Unde hæc desumpta, inveniri non potuit.

Joan. 5

Piscinæ origo.

tunc descendebat, sanabatur quacumque infirmitate teneretur, sicut dicitur. Cum ergo crucifixores Domini hoc lignum vidissent, ipsum acceperunt, & de eo Crucem Domino paraverunt. Breviter hoc dixi, quod longum est; ut de hoc aliquid prædicator Crucis acciperet. Hoc igitur vitæ nostræ lignum in medio mundi plantatum fuit, quia Hierusalem in umbilico terræ situata esse dicitur: ob quam causam in Psal. dicitur: Operatus est salutem in medio terræ. Dignum utique erat, ut, qui pro salute omnium patiebatur, in medio omnium pateretur, ut a medio ad extrema æqualiter tantum beneficium funderetur. Hoc est lignum vitæ, in quo vita mundi pependit, per quod vitam omnibus dedit, quantum in se fuit, sine cujus beneficio nullus vita gratiæ vivit. Hoc vitæ lignum in palo signatum fuit, in quo suspensus serpens æneus fuit olim, ad cujus aspectum omnes salvabantur, qui ab ignitis serpentibus mordebantur. Unde & de hoc dicit Dominus: Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, sic exaltatus est filius hominis, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Igitur hominibus vita est ex Cruce Dominica. Narrat enim Cassiodorus, quod quidam apud Constantinopolim fuit, qui Christianus erat, sed Dominicam Crucem adorare nolebat. Infirmatus igitur nimium, cum pro salute rogaret Dominum, apparuit ei Angelus, crucem illi ostendens, & dicens: Si vis curari, hanc Crucem adora: quia ex quo mundi Dominus in ea pependit, nullum umquam beneficium homini contulit, nisi ob gratiam Crucis. Constantino etiam dictum est: In hoc signo confide, & vinces. Qui, cum vexillum suum in Crucis formam vertisset, nullum invenit hostem, quem non sterneret. Dicitur etiam in historia eadem, quod nullus umquam in bello illud Crucis vexillum portantium potuit vulnerari, vel occidi, vel capi: immo, dum quidam de portantibus illud semel timeret hostes, & alii signum tradens, se de medio subtraxit, ille inter tela remansit illæsus, hic autem extra sagittas letaliter est percussus. Manifestum est igitur ex præmissis, quod qui ab hoc ligno se longe facit, vita gratiæ carens, mortem culpæ incurrit. Exempla ad hoc multa quære in Legenda exaltationis Sanctæ Crucis, & de Crucis inventione facta per Helenam. Narra historiam, quia ad prædicandum est valde pulchra: & in Legenda Sancti Christophori, & Sanctæ Christinæ sunt etiam pulchra exempla: quomodo diabolus timeat signum Crucis. Nam & Julianus Imperator, dum adhuc puer esset, & in arte magica magistrum haberet, absente magistro, dum librum artis aperiret, & dæmones mox venissent, ille timens, dum se Cruce signasset, & illi mox aufugissent, magistro redeunte, factum narravit: quare sic fugissent, ab eo quæsivit. Cui ille: Nihil in mundo sic dæmones timent, sicut hoc signum Crucis.

Hierusal. situs. — *Psal. 73.* — *Joan. 3.* — *Cassiodorus in hist. tripar. l. 2 cap. 19 & Niceph. l. 7 c. 50. Eccl. Hist.* — *Nicephorus in Eccl. hist. to. 8 ca. 3 & li. 2 cap. 47 Cassiodorus in historia tripartita l. 1 cap. 4 Sozom. & cap. 8 Cassiod. in eadem lib. ca. 5. Vide Cassiod. l. 2 c. 17 historia tripart.* — *tita. Et Niceph. l. 8 hist. Eccl. cap. 29 Niceph. in Eccl. hist. l. 10 ca. 3 In historia tripartita l. 6 c. 1 in medio, sed paulo aliter.*

Tertia vita est vita æternalis: & hæc vita summa vita, sola beata, vita pacifica, & secura, quæ consistit in visione divina. Tunc, *inquit Apostolus*: Apparebitis cum ipso in gloria. Et: quoniam apud te est fons vitæ. Et Dominus: Ego sum via, veritas, & vita. Via, in meritis vel exemplis: veritas, in præceptis: vita in præmiis. Vel Via deducens, veritas docens, vita reficiens: Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, & quem misisti Jesum Christum. Cognoscant, inquam, non cognitione viæ, quæ est obscura, sed cognitione patriæ, quæ est aperta, ut videatur Deus in sua essentia: quæ, quia in summo est pulchra, summe delectat animam. Hæc autem dulcissima sanctorum vita est eis ex ligno vitæ, quod est in medio paradisi, ut possit ab omnibus manducari. Unde loquens Joannes de Hierusalem cælesti, dicit: In medio plateæ ejus ex utraque parte fluminis lignum vitæ. Flumen appellatur abundantia gloriæ, quæ copiose ad modum aquæ fluminis redundat in Sanctos. Fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Et: Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. O sanctorum beata gloria, ex Christo Jesu, ligno

Col. 3 — *Psal. 35* — *Joan. 14* — *Apoc. ult.* — *Psal. 45* — *Joan. 7*

ligno vitæ, causata, ubi non gustatur caro peccatorum, non avium, non piscium marinorum, sed ipsum vitæ lignum, verbum utique incarnatum, quod degustatum, adeo est dulce, ut illo degustato, nec famescat homo, nec sitiat in æternum. Ubi sunt glutones, qui quærunt dulcia vina, & fercula sapida? Nam sponsa degustans de fructu hujus ligni, dicit: Sub umbra illis, quem desideraveram, sedi: & fructus ejus dulcis gutturi meo. Comede, fili, mel, quoniam bonum est, & favum dulcissimum gutturi tuo. Qui separatus fuerit ab hoc ligno, in fine privabitur vita gloriæ, & incurret mortem damnationis æternæ, ubi erit vita semper moriens, & mors semper vivens: vita vita carens, & mors mori nesciens: vita mortalis, & mors vitalis. O si scirent peccatores miseri, qualia sunt passuri, quam gravia pondera super se portaturi, quam continue, sine interpolatione, non more febris quartanæ, vel tertianæ, sed continue sunt arsuri, quam gravissima fame, & siti mortifera, sint carnes proprias corrosuri, nunc, contempta vita naturæ, currerent ad vitam gratiæ, ut tandem ad vitam gloriæ pervenirent, semper donante Christo, qui Sanctis omnibus factum est lignum vitæ, &c.

Cant. 2
Prov. 8

SERMO II.

DE EADEM.

Matt. 7

OMnis, qui quærit, invenit. Omne, quod diligitur, a diligente solicite quæritur. Quam solicite quærit canis lepusculum, gallus vermiculum, cervus fontem aquarum! Helena ergo Constantini mater, quia Christum ferventer amavit, ejus Crucem, & clavos diligentissima cura cura quæsivit, & invenit. Exemplum Magdalenæ, quæ, quia Dominum solicite quæsivit, & in quærendo perseveravit, ipsum invenire promeruit. Exemplum hoc etiam apparet in Magis, qui ideo invenerunt, quia quæsiverunt. Bene ergo dicitur: *Omnis qui quærit, invenit*. Lege historiam Inventionis Crucis, & in Regina hoc verbum impletum esse videbis. In

Nicephorus li. 8 c. 29 hist. Eccl. & Cassiod. li. 2 c. 18 tripar. hist.
Matt. 28 & Joan. 20
Matt. 2
Niceph. & Cassiodor. Ibid.

A verbo igitur præmisso, juxta historiam maxime notantur duo. Primum, est labor devotus a Regina assumptus. Secundum vero est laboris utilis fructus. Notatur itaque primo labor devotus, quem sustinuit in quærendo, cum dicitur: *Omnis qui quærit*. Secundo, notatur fructus utilis, quem habuit in inveniendo, cum subditur; *Invenit*. Sed quia hodie festum de Inventione agitur, de sola Inventione aliquid dicamus. Est igitur notandum, ad nostram instructionem, quod est.

Aliquid, cujus inventio est { Vana / Mala / Bona

B Est enim vanum temporale invenire thesaurum. Est male, invenire peccatum. Est utile, sive bonum, invenire Dominicum lignum.

Dico, quod aliqua res est, cujus inventio est vana: & talis res est omnis prosperitas humana, sive mundana: & omnis temporalis substantia, etiam juste acquisita. Nonne vanum est quidquid cor implere non potest? Nonne vanum est, quod teneri non potest? Sed totus mundus cor humanum non implet: quia avarus non implebitur pecuniis. In rebus etiam mundi nihil stabile est: immo cras ad te veniet, quod hodie meum est. Anguilla enim, quanto fortius stringitur, tanto fortius de manu elabitur: sic & mundus, quanto plus amatur, tanto timidius retinetur: & semper est in suspicione ne perdatur: & perdito, ex hoc magnus dolor exoritur. Inventio enim temporalium rerum est sicut somnus dormientium: qui, dum dormiunt, somniando divites se esse credunt, sed dum evigilant, vacuos se inveniunt. Dives, cum dormierit, nihil secum affert: aperit oculos, & nihil videt. Divites enim, dum multa se congregasse credunt, adveniente morte, nihil se habere inveniunt, nisi peccata, quæ propter divitias commiserunt. Psal. Dormierunt somnum suum: & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis. Sæpe, dum dives moritur, ei, quem odit, velit, nolit, sua dimit-

Exemplum
Job 27

C

Psal. 38 mittit. Congregabit, & ignorat, cui congregabit ea. Exemplum de divite illo magno, qui multa congregavit: cui dixit Dominus. Stulte, hac nocte animam tuam repetent a te; quæ autem parasti, cujus erunt? Quid profuerunt divitiæ Darii? Nonne eas cum omni imperio suo reliquit adversario? Quidam enim, ut dicitur, fuit, qui somniavit se diu debere vivere: cumque propter longam, quam somniaverat, vitam, congregasset multa, morte interemptus est subita. Innocentius: Quid prosunt divitiæ, quid epulæ, quid deliciæ? non enim liberant hominem a morte, non defendunt a verme, non eripiunt a fœtore. *Luc. 12*

Secundo, est res aliqua, cujus inventio non est tantum vana, sed etiam mala: & talis res est peccatum contra Deum, & proximum perpetratum: nihil enim ex omnibus rebus est malum, nisi ipsum peccatum. Unde iter peccati maxime sequuntur homines, & laborant invenire delectabilia, quamvis non attendentes, (more porcorum) quid fœtoris, quid anxietatis, quid turpitudinis, quid amaritudinis sit in eis. Nam Salomon, qui experientia & scientia noverat, dicebat: Lustravi, inquit, universa animo meo, ut cognoscerem impietatem stulti, & errorem imprudentium: & inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, & sagena cor ejus, & vincula sunt manus ejus. Nota verba, signa mysteria. Quid morte amarius? & tamen dicit sapientissimus hominum, cognitor naturarum, quod mulier amarior morte est: quippe quia laqueus est, sagena est, vinculum est: laqueo capiuntur aves, sagena pisces, vinculo homines. Nulla esca sic fortiter attrahit aves, nulla sagena sic violenter pisces, sicut mulieres attrahunt homines. Quid igitur faciendum est in tanto periculo? certe quod ibidem sequitur: Qui, *inquit*, placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa. Non est enim tutum juxta serpentem dormire. Femina scorpionis more, semper est hominem parata ferire: nihil enim est, ut Hieronymus dicit, in corpore mulieris, quod intuitu non fugiret cor hominis. Ergo qui vult effugere laqueum mortis, fugiet a facie mulieris, quasi a facie colubri, & serpentis sicut fugit Helias a facie Jezabel. Est & aliud consilium, quod datur: Dic, inquit, sapientiæ, soror mea es: & prudentiam voca amicam tuam, ut custodiat te a muliere extranea, & ab aliena, quæ verba sua dulcia facit. De sapientia increata (ad quam recurrendum est, dum carnis sentimus incendia) lege totum jam supradictum capitulum: quia est pulchrum, & valde prædicatori aptum contra mulieris malitiam. Qui ergo vere continens esse vult, debet non solum tactus impudicos fugere, sed vanos aspectus, vanos auditus, & vanas locutiones vitare. Nam Lacedæmones tamquam castitatis amici (ut narrant eorum historiæ, libros cujusdam philosophi extra civitatem jusserunt asportari, eo quod illorum lectio non erat omnino pudica, sed potius ad luxuriam inflammativa. Noluerunt enim filios suos talibus lectionibus imbui, ne honestis moribus plus nocerent, quam ingeniis prodessent. Ergo, si talia pagani fecerunt, quid deberent facere Christiani?

Eccl. 7

Prov. 7
Eccl. 21
Hier. in Eccl. c. 6 tom. 5 & to. 9 de Regum Monachorum c. 20

3 Reg. 19

B

C

Est tertio res aliqua, cujus inventio est summe bona; Crux Dominica: & talis fuit per Helenam inventa: in qua dejecta sunt dæmonum fortia castra. Unde valde clamabant dæmones contra Judam (qui fuit ductor illius inventionis) dum locum, ubi jam ducentis annis jacuerat, patefecit. Lege historiam, & narra. Est igitur a nobis solicite quærenda Crux ipsa Dominica, in qua mundi pependit vita. Unde non est aliud, Crucem invenire, quam illum invenire, qui pependit in Cruce. Omnis enim honor Crucis ad Crucifixum refertur. Unde sæpe pro Cruce assumitur illud verbum, quod de se dicit illa Sapientia crucifixa: Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet salutem a Domino. Sed, qui vult invenire Crucem, immo ipsum Dominum Crucifixum, quærat eum tempore, quo inveniri potest: & loco, in quo est. Nemo enim (si non sit stultus) quærit uvas in vere!, neque in

Sur. in Vitis to. 3 die 3 Maii.

Prov. 8

Exempla.

in æstate violas, nec fructus in hieme: omnia enim tempus habent; & omnia bona in tempore suo. Item nemo quærit ficus in vite: nemo aurum in arbore: nemo pisces in monte. Si enim res omnis quærenda est, ubi est: ergo quæramus Crucifixum, pro tempore, in quo sumus, quia nunc inveniendus est. Item quæramus eum in loco, ubi est, ubi continue jacet, id est, in Cruce. Bernardus: Circuire possum, Domine, cœlum, & terram, & nusquam te possum invenire, nisi in Cruce: ibi dormis, ibi cubas in meridie: ergo, qui suaviter vivunt, qui carni deserviunt, Christum invenire non possunt: quia ad locum, ubi stat, numquam vadunt. Dicitur enim: Quis invenit locum ejus, aut quis intravit in thesauros ejus? Non invenitur in terra suaviter viventium. Ergo, si Crucem, ergo si Dominum Crucifixum invenire volumus, oportet carnem affligere, oportet pœnitentiæ crucem assumere, oportet cum Magdalena ad sepulcrum fluvios lacrymarum effundere: oportet cum Magis ad præsepe, ubi jacet, accedere: oportet cum pastoribus ad stabulum ire: oportet juxta Crucem cum Dei matre astare, & cum ipsa lacrymas irremediabiles fundere. Brevibus verbis multas historias tetigi: ut sit prædicatori via ad plurima diffundendi. Scriptum est enim: Da sapienti occasionem, & festinabit accipere. Rogemus igitur Dominum Crucifixum, per ipsum venerabile lignum, quod contactu suæ sanctissimæ carnis factum est sanctum, &c.

Eccl. 3 — *Baruch. 3* — *Job 28* — *Joannes ibidem ca. 20 & Mat. cap. 28* — *Joan. cap. 19* — *Prov. 9*

DE S. ANTONIO PADUANO ORDINIS MINORUM.

SERMO I.

Gen. 43

Iste est frater vester parvulus, de quo dixeratis mihi? Mirum est, & valde dignum est admiratione, quomodo Deus, cum sit altissimus, non ad altos oculos vertat, sed tantum ad dejectos, & humiles. Superbos deiicit, humiles sursum vehit. Hoc & sanctus admiratur Propheta, cum dicit: Deus noster in altis habitat: & humilia respicit in cœlo, & in terra. Et Domina nostra suo dicit in Cantico: Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles. Et puto juxta dicta Sanctorum, hoc ideo esse, quia superbus Deo voluntatem suam non subiicit, sed ejus voluntati suam præponit: cujus totum contrarium vir humilis facit; qui, dum de se vilia sentit, se totum Divinæ virtuti committit. Quis enim ex regibus his terrenis illum servum in regno præficeret, cujus voluntatem sibi contrariam esse sciret? & non potius illum subsecuturum faceret, quem sibi per omnia subsecutum cognosceret? Parvuli ergo, & qui sunt humiles in hoc mundo, sunt qui a Christo sublimantur in cœlo. Nam Luna, quando mundo tota est obscura & ab hominibus mundi dicitur esse nulla, tunc versus cœlum tota est luminosa. Vel, quando versus terram est vacua, versus cælum est tota plena. & sic est in rebus omnibus invenire, eo quod, sicut Hieronym. dicit, Non est possibile, ut homo in cœlo & in terra appareat gloriosus. Dicat ergo Joseph typum Christi per omnia gerens: dicat de parvulo fratre suo, dicat ad alios fratres suos, quos in mundo voluit vocari minores; *Iste est frater vester parvulus, de quo dixeratis mihi?* quasi dicat: Ipse est, quem adeo mihi laudastis, cujus nomen sic famosum fecistis? Quia vero parvulus inter vos vixit, humilem in omnibus vitam duxit, & ideo sic exaltari promeruit. In verbo igitur præmisso, Dominus & Salvator noster Beatum Antonium describit a tribus. Primo, ab excellentia sanctitatis, qua intus ardebat in anima: Secundo, a contemptu mundanæ subtilitatis, sive ab amore propriæ vilitatis, quam foris ostendebat in vita: Tertio a celebri gloria nominis, qua cunctis innotescit in fama. In his enim tribus perfectio summa consistit. Primo, ut sanctitas sit in corde: Secundo, sit humilitas in con-

Psal. 112 — *Luc. 1* — *Exemplum* — *Hier. to. 9 de scientia divinæ legis, Epistola 8 post med.*

conversatione; Tertio, sit homo famosus in nomine. Notatur igitur primo excellentia sanctitatis in anima, cum dicitur: *Iste est frater vester*. Per fratrem notatur nomen sanctitatis, nomen amoris, & Charitatis. Dum pronomen demonstrativum & verbum substantivum conjunguntur, excellens sanctitas designatur. Secundo, notatur amor propriæ vilitatis in vita, cum additur: *Parvulus*. Tertio vero, vulgatio nominis sui diffamatur, cum adjungitur: *De quo dixeratis mihi?* ipsum enim dicere, fuit vitam ejus prædicare, miraculis divulgare, & canonizationem ejus precibus impetrare. Unde, quia hæc dictio, *Parvulus*, continet sanctitatem mentis, & ostendit humilitatem operis, de hoc nomine solo (brevitatis gratia) erit sermo. Est ergo notandum, quod parvuli has habent proprietates: quia

Sunt {
Ad discendum dociles,
Ad obediendum flexibiles,
Ad amandum habiles,
Ad indulgendum faciles,
Ad dona, sive munuscula promptiores.
}

Quia ergo ad doctrinam sunt dociles; Divinæ veritati in nullo rebellant, quia ad obediendum flexibiles, Divinis imperiis non repugnant: quia ad amandum habiles; Divinæ charitati non obstant: quia ad indulgendum perfaciles; Divinæ pietati non obviant: sed quia ad accipiendum veloces, Divinis donis non derogant.

Primo, sunt ad discendum dociles. Omnis enim res, quando est tenera, potest aptari ad omnem formam, sicut manifeste apparet in virga, quæ facile flectitur, & curvatur ad ima, & facile revocatur ad summa. Est quædam herba, quæ dum extrahitur ab aqua, est adeo tenera, quod flecti potest ad omnem formam, sive figuram recipiendam. Sic & pueri, quamdiu sunt in pueritia, habiles sunt ad omnem doctrinam. Est enim prima ætas, ut dicit Avicenna, calida, & humida: & ideo ad modum ceræ calidæ, & liquidæ facile recipit omnem formam: sic & in spiritualibus suo modo se habet, quod, qui sunt parvuli, propter humilitatem sunt valde dispositi ad Divinam influentiam. Sic Beatus Antonius fuit valde dispositus ad Divinam scientiam, immo ad omnem Divinam influentiam: sol enim nobiliores impressiones facit in terra, quia est omnium infima, quam faciat in aliqua alia elevata natura. Hoc est ergo, quod Dominus significare voluit: Confiteor tibi, Domine, pater cæli, & terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus, & prudentibus: supple, mundi: & revelasti ea parvulis, id est, humilibus. Quia ergo Beatus Antonius humilis fuit in conversando, humilis in suam scientiam abscondendo, multum illuminatus fuit a Deo, sicut manifestat ejus prædicatio. Dicitur enim: Testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis. Confundatur ergo superbia intellectus humani, quæ dum hominem per arrogantiam elevat, oculum rationis excæcat, ut sibi utilia homo non videat. Oculus enim carnis, si tumore nimio fuerit inflatus, impeditur noster corporeus visus, sic & spiritualis oculus, factus per superbiam tumidus, ad omnia bona fit cæcus. Tales fuerunt omnes philosophi, qui quia fuerunt superbi, & vani, facti sunt stulti. Dicentes (inquit Apostolus) se esse sapientes, stulti facti sunt. De qua stultitia satis supra in præallegato capitulo invenies, si de ea volueris prædicare. Sicut enim vas, uno liquore plenum, non recipit alium, nisi illud prius fuerit evacuatum, sic homo plenus superbia non habet sapientiam. Quia, secundum sapientem: Ubi superbia, illic & contumelia, ubi autem humilitas, ibi sapientia.

Secundo, parvuli sunt ad obediendum valde flexibiles, numquam imperiis majorum rebelles. Exemplum de pueris, qui stant in scholis, qui quasi nihil aliud cogitant, nisi quomodo præcepta magistri adimpleant. Dicitur etiam, quod hinnuli cervorum miro modo sunt obedientes parentibus, & in saltando, & in sedendo, & etiam in abscondendo. Nam & pulli gallinarum, quamdiu sunt parvuli, miro modo obediunt parenti, & mox currunt vocati: sed nullo modo obediunt, facti magni.

Marginalia: Exemplum (left, beside "& facile revocatur ad summa"); Matt. 11; Psal. 18; Exemplum; Rom. 1; Prov. 11; Exemplum (right margin).

Sic

Sic & spirituales viri sunt inter alios parvuli, quamvis meritis sint valde alti, ut a malis servis non possint cognosci aspectu. Dicitur enim: Quanto tempore heres est, nihil differt a servo, cum sit dominus omnium. Tales enim nesciunt in aliquo contradicere, sed in omnibus parati sunt obedire. Vere talis fuit Beatus Antonius, qui inquantum fuit parvulus, & despectus, ut in quodam generali Capitulo a nullo ministrorum fuerit postulatus, quem tamen ad petitionem suam frater Gratianus duxit in Romandiolam, quia adeo semper fuit, dum vixit, obediens, ut in nullo obedire reluctaret. Exemplum, quando ei in quodam Capitulo apud Forum Livii Minister imposuit, ut sermonem fratribus faceret: quia tamen nihil scire credebatur, sic humiliter scientiam suam occultabat. Quod igitur sic obediens fuit, & sic parvitatem amavit, Deus eum in omnibus custodivit. Custodiens parvulos Dominus: humiliat autem peccatores usque ad terram. Sed væ inobedientibus, & superbis, quos Dominus custodivit. Exemplum de Nabuchodonosor, & Antiocho rege. Dixit Samuel de Saul: Nonne, cum parvulus esses in oculis tuis, caput in Israel factus es? Et sequitur ibi: Quia sermonem Domini abjecisti: abjecit te Dominus, ne sis Rex. Unde dicitur de Esther, quod quidquid ei Mardochæus præcipiebat, omnia observabat, sicut eo tempore solita erat, quo eam parvulam nutriebat. Et, quia sic fecit, ad regnum exaltari meruit, Vasthi abjecta, quæ obedire contempsit.

Gal. 4 — *Sur. in Vitis die 13 Junii to. 3 ca. 7* — *Surius ibidem c. 8* — *Psal. 114* — *Dan. 5* — *2 Mach. 9* — *1 Reg. 10* — *Hist. 2*

Tertio, parvuli sunt ad amandum stabiles, & in nullo amori alterius rebelles, sed amant valde se amantes. Videmus enim non solum in parvulis hominum, sed in parvulis animalium asinarum, & maxime equarum, quod quamdiu sunt parvuli, mirabili affectu parentes sequuntur, & amant plurimum, & amantur. Sed, si ad maturam ætatem perveniant, nec parentes de filiis, nec filii de parentibus curant. Aquila sic pullos, quamdiu sunt parvuli, diligit, quod tota infirmatur in eis, & præ amore languescit: quos tamen adultos omnino repellit, & secum habitare non sinit. Igitur manifestum est, his exemplis, quod parvuli de sua natura sunt habiles ad amandum: sive ut ament, & amentur. Unde videmus, quod parvuli ab omnibus amplexantur, & ab omnibus in collo feruntur: in quo ipsi valde gratulantur. Unde dicitur quod Dominus, complexans parvulos, & imponens illis manus, benedicebat eis. Unde & dicebat eis. Sinite parvulos venire ad me, & nolite eos prohibere, quasi diceret: Quid eos prohibetis? tales sunt, qui diligunt me. Unde cantat Ecclesia in persona Dominæ nostræ; Dum essem parvula, placui Altissimo, &c. Quia ergo B. Antonius parvulus per humilitatem fuit, & multum Christum amavit, ideo multum ab eo amatus fuit. Unde tanto fervore de passione Domini prædicabat, quod quasi crucifixus omnibus apparebat. Ita, ut posset dicere cum Apostolo: Christo confixus sum Cruci. Exemplum habetur in Legenda, quando de titulo Crucis Dominicæ prædicabat. Sed hodie nulla est charitas, quia nulla est parvitas; immo valde laborant elevari in colles, & colles in altissimos montes: Hodie de vilissimis usurariis fiunt milites: & pauperes sublimantur in Principes, & Barones. Sed dicitur: Dejecisti eos, dum elevarentur. Aug. Non dicit, Dum elevati essent, sed, dum elevarentur. Unde dicitur: Ecce parvulum dedi te in Gentibus contemptibilem inter homines. Contemptibilis tu es valde; sed superbia cordis tui extulit te in scissuris petrarum exaltantem solium tuum, qui dicis in corde tuo: Quis trahet me deorsum? Sed, si exaltatus fueris, ut aquila, & inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus.

Exemplum — *Plin. l. 10 hist. natur. cap. 3 Idem de* — *Gallina affirmatur quantum ad affectum præsertim.* — *Matt. 19* — *Gal. 2* — *Surius in vitis, die 13 Junii cap. 12 tom. 3* — *Psal. 72* — *Aug. in enarratione in Psal. 72 ante finem to. 8* — *Hier. 49* — *Abd. 1*

Quarto, parvuli sunt ad indulgendum perfaciles. Mox enim verberati, de collo depositi, & repulsi, mox ad amplexus redeunt vocati: Nam & canes adeo Domino sunt fideles, quod, quantumcumque exasperati, verberibus affecti, foras repulsi, mox redeunt vocati, quasi nihil omnino sint passi. Sic & parvuli non sunt malevoli,

voli, sed ad injurias relaxandas promptissimi. Unde dicebat Apostolus: *1 Cor. 14* Malitia parvuli estote; sine malevolentia, sicut est puerilis natura. Tales enim nihil habent impietatis, nihil crudelitatis. Et, quia B. Antonius, eo modo, quo dictum est, parvus fuit, sicut corde humilis, & habitu vilis, sic in omnibus totus fuit pius, & dulcis. Unde, quamvis haberet prudentiam serpentinam, habebat tamen dulcedinem columbinam, nulli corde detrahens, neminem ore *1 Pet. 2* lædens, opere nullum offendens: Sciebat enim, Apostolum dixisse Petrum: Conversationem vestram inter gentes habentes bonam, ut in eo, quod detrectant de vobis, tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum. Sed in mundo quis hodie parvulus? quis, ut parvulus, pius? Regnat in mundo crudelitas, & repulsa est foris pietas. Sunt similes homines avibus viventibus de rapina, quæ nullum diligunt; omnium societatem fugiunt, omnes, quos possunt, invadunt, nulli parcunt, pacem numquam quærunt, qui sine guerra vivere non possunt. sicut & multi sunt hodie, qui, quia pauperes sunt, ut prædari alios valeant, guerras concitant, pacem aliorum exturbant, &, ut numquam pax *Exemplum* fiat, pro posse laborant. Sed caveant, ne contingat finaliter eis, sicut contingit accipitri prædatori: dum enim stellio, animal parvum, in rimula sua quiescit: dum supra se accipitrem volare prospicit, quadam eum occulta vi ad se trahit, & eum discerpens, avibus ad manducandum exponit. Quasi enim diceret: Ecce tu in prædam datus es aliis, qui ceteros prædari. Numquam enim vidi, immo vix audivi hominem prædatorem, fratrum suorum oppressorem, bene vitam finire: quia, qui *Matt. 26* ferit gladio, gladio peribit.

Quinto, parvuli sunt ad accipiendum veloces: numquam ita plorant, quin statim currant & rideant, si quis eis pulchrum pomum porrigat, vel denarium album offerat. Valde enim munuscula amant; quæ si ablata eis fuerint, plorant. Beatus ergo Antonius, quia verus parvulus erat, A ad cœleste Regnum sibi promissum totis affectibus aspirabat. Sæpe ad illud oculos elevabat: & pro accipiendi desiderio irremediabiliter flebat. Sciebat enim, quod juxta mensuram parvitatis in via, erat mensura felicitatis in Patria. Unde, cum Discipuli quærerent a Domino: Quis putas major est in regno cœlorum? *Matt. 18* Ille advocans parvulum, statuit eum in medio, & dixit; Amen dico vobis, nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in Regnum cœlorum. Quicumque igitur se humiliaverit sicut parvulus iste, hic erit major in Regno cœlorum. Quid igitur, fratres charissimi? per diversa nitimini; quid laboratis in ventum? nisi superbia, B deposita, efficiamini parvuli, Regnum non accipietis æternum: & tanto ibi majorem obtinebitis locum, quanto hic esse poteritis parviores. Nam & vapor, quanto magis ab *Exemplum* immo surgit, tanto plus in altum ascendit. Unde vapor, resolutus a terra, quæ loco est infima, vapore, qui resolvitur ab aqua, sublimius elevatur. Nunc ultimo prædicabitur de fama Sancti, quam excelsus in cœlo, quam famosus in mundo. Unde hic ponenda sunt ejus miracula, & populo prædicanda. Ego unum referam, quod legi ipsum fecisse in vita. *Miraculum Surius in Vitis, die 13 Junii t. 28 tom. 1* Dum enim, ad quemdam mortuum ut prædicaret, invitatus a parentibus esset, hoc in thema proposuit: C Ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum, deinde addidit: quod cum mortuus non Deum, sed aurum amaverat, cor ipsius non erat in eo, sed cum ipsis denariis in marsupio. Cumque illi diligenter inquirerent, non in ipso, sed in ipso marsupio cor hominis invenerunt. Rogemus ergo Dominum, &c.

SERMO II.

DE EODEM.

Invocavi, & venit in me spiritus sapientiæ. *Sap. 7* Scribitur autem: Qui in- *Jac. 1* diget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter & non improperat, & dabitur ei. Qui enim aliquo indiget, quod potest habere, si non

indiget, quod potest habere, si non petat, negligentiæ potest argui, si a donatore illud non postulat. Non est enim res petenda ab eo, qui non habet, sed ab eo, qui possidet. Numquid a ficu uvæ petendæ sunt, vel ficus a vite? Cum igitur omnis sapientia sit a Deo, ut habetur: & ipse sit summe largus, omnibus eam dare paratus, ab eo solo sapientia ab omnibus est petenda. Quod Beatus Antonius dum cognovit, dum sapiens esse appetiit, sapientiam a Domino postulavit, & quam postulavit accepit. Unde bene dicit: *Invocavi, & venit in me spiritus sapientiæ*. In quo verbo principaliter notantur duo. Primo, ejus devotus affectus, quem habuit, Deum affectuosius exorando: Secundo, orationis utilitas, sive fructus, quem obtinuit, sapientiam petendo. Nam affectus præveniens notatur, cum dicitur, *Invocavi*, id est, intus oravi: sed fructus consequens notatur, cum additur, *& venit in me spiritus sapientiæ*. Verum quia plura de oratione recolo me dixisse, nunc de fructu, quæ est ipsa sapientia, qua anima fit tota sciens, & sapida: non est enim aliud sapientia, quam scientia saporosa. Unde de ipsa aliquid est dicendum. Est igitur hic notandum, quod beatus Antonius habuit in se scientiam omnium antiquorum, scilicet Angelorum, quæ consistit in ministrando: Patriarcharum, quæ est similis sapientiæ viatorum: Prophetarum, quorum est providere futura, & nuntiare: Apostolorum, quæ similitudinem habuit cum sapientia mercatorum: Martyrum, quæ similitudinem habet cum sapientia pugnatorum: Confessorum, sive Doctorum, quæ est sapientia Magistrorum: Virginum, quæ consistit in fugiendo mala, & consortia hominum.

Eccl. 2

Primo dicamus, quod ipse habuit scientiam Angelorum, quæ consistit in ministrando. Omnes enim sunt administratorii spiritus, sicut dicitur. Dicitur autem ille minister sapiens, qui voluntatem Domini prudenter intelligit, fideliter complet, & perficit: & qui Dominum, cum iratus est, placare novit. Tales fuerunt Angeli in principio suæ conversionis ad Deum, quando, malis superbientibus Angelis, & ideo de cœlo ruentibus. Sancti Angeli, dum voluntatem Domini adverterent, ad Deum fideliter conversi sunt, & iram ejus obsequio humili placaverunt. Scriptum est enim: Ubi superbia, ibi contumelia; hoc, quantum ad Angelos malos, sed ubi humilitas, ibi & sapientia: & hoc, propter bonos. Beatus ergo Antonius, tamquam minister bonus, & Deo fideliter ministravit, & ejus iram erga se, & alios suis precibus mitigavit. Unde de eo potest exponi illud: Indignatio regis, nuntii mortis: & vir sapiens placabit eam. Sed, quis hodie est, qui sic Deo ministret, ut iram ejus placet, & non potius provocet? Mala sunt corda plena discordia, odio venenosa, in omnibus fraudulenta. Mala sunt nostra verba, maledica, detractoria, ad malum inducentia, vana insuper, & mundana. Et mala sunt opera, ut probant latrocinia, homicidia, & adulteria, & similia, &c. Sed numquam ex talibus Dei ira placatur, sed potius provocatur. In omnibus his, inquit Isaias, Non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta est: ergo essent facienda opera, & dicenda verba, per quæ Divinus impetus placaretur. Si enim verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos immo & tyrannos crudelitatibus assuetos, quanto magis placatur his Deus, qui ex natura totus dulcis est, & benignus? Nam apud Athenas quidam tyrannus nomine Dionysius, imperabat, de quo cum in quodam convivio quidam de ipsius actibus malis nimium murmurassent, apud eum sunt accusati. At ille furore plenus, eis vocatis, si vera esset relatio, requisivit. Tunc unus jucunde ait: Nisi nobis vinum defecisset nihil est, quod diximus, in comparatione ejus, quod dixissemus. Tunc ille risit: & placatus est: Qui sapiens est corde, & dulcis eloquio, majora recipiet.

Hebr. 1 — *Prov. 11* — *Prov. 16* — *Isa. 9* — *Val Max. li. 5 ca. 1 hoc exemplum narrat de Pyrrho Epyrotarum Rege, non de Dionysio, ut hic habetur.* — *Prov. 16.*

Secundo, Beatus Antonius habuit sapientiam Patriarcharum, quæ est similis sapientiæ viatorum. Dicitur enim sapiens viator, qui novit rectam viam tenere. Sed ille dicitur sapientior, qui novit viarum pericula

cula declinare. Ille vero dicitur sapientissimus, qui, ubi nec via, nec semita est, novit iter suum dirigere. Tales fuerunt Patriarchæ, qui nondum apparente via præceptorum, quæ in lege Moysi fuit data, nec semita consiliorum, quæ per Christum in Evangelio ostensa est, terram tamen propriam dimiserunt, & consanguineos reliquerunt, & viam scrutari cœperunt, qua iretur ad cœlum. Nam, sicut habetur in Genesi, & Apostolus Paulus meminit, Abraham vocatus, obedivit exire in locum, quem in hereditatem acceperat, & exiit nesciens quo iret. Talis re vera fuit beatus Antonius, dum relicto ordine, in quo erat, fratribus adhuc quasi mundo ignotum totaliter se commisit: & relictis domesticis extraneis, adhæsit, ut esset ille, de quo dicitur: Vir sapiens dirigit gressus suos. Sed quis hodie sanctum hunc sequitur? Ecce, charissimi, certa est via, nota omnibus semita, cœli janua est aperta: data sunt præcepta, proposita sunt Divina consilia: & tamen non est, qui teneat ea, sed omnes divertunt a via. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum. Vere sunt homines nostri temporis similes vulpi, quæ numquam recta vadit, sed semper tortuosis gressibus incedit. Adeo enim sunt tortuosæ viæ hominum hodie, ut necesse sit eis errare. Unde de hoc posset exponi illud: Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro: Viam aquilæ in cœlo, viam colubri supra petram, viam navis in medio maris, & viam juvenis in adolescentia sua. Omnia ista (sicut ad sensum patet) tortuose vadunt: nunc huc nunc illuc se divertunt: & numquam recto itinere procedunt. Certe sic & homines hodie, derelicta via Dei, quæ est tota recta, viam sequuntur serpentis antiqui, & hujus sæculi vanissimi, quæ tota est tortuosa, quamvis eis videatur recta. Unde dicitur: Est via, quæ videtur homini recta sed novissima ejus ducunt, ad mortem.

Gen. 12
Heb. 11
Prov. 24
Psal. 13
Prov. 30
Prov. 14

Tertio, Beatus Antonius habuit scientiam Prophetarum: quorum est prævidere futura, & ea populis nunA tiare. Talis enim fuit re vera Beatus Antonius, dum per se Paduanam civitatem sublimandam esse prævidit, dum etiam Canonico socio improperanti. Vade, vade, quia forsitan sanctus eris, prophetans sic respondit: Dum me sanctum audieris, Deum utique collaudabis. Lege hic attentius in Legenda, quæ sunt breviter hic inserta. Vere enim beatus Antonius spiritualiter gallus fuit cantans in die, cantans in nocte, & a Divinis laudibus & a prædicatione non cessans. Unde de eo potest exponi illud: Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? aut quis dedit gallo intelligentiam? Magnæ enim sapientiæ, & intelligentiæ gallus fuit, dum B ad modum galli, suis cantibus ægros spiritualiter confortavit, & malos, & impios attrivit, lapsos reparavit, fessos fortificavit. Nam & ad cantum galli, sicut dicitur, ægri confortantur, mucro latronis absconditur, & lapsis fides revertitur. Sed non sunt hodie tales nostri speculatores, nostri rectores, nostri majores, quia populis subditis non solum non prævident futura, sed nec ordinant præsentia: quia non sunt sapientia illuminati, sed sunt cæci, omni lumine veritatis destituti. Unde de eis dicitur: Speculatores ejus cæci omnes nescierunt universa: canes muti, non valentes latrare, videntes vana. Tales enim non attendunt mala, C quæ in civitatibus fiunt, quia cæci sunt. Canes enim muti ad nihil utiles sunt: unde nec pane digni sunt.

Sur. in Vitis die 13 Junii tom. 3
Job 38
Ambr. in Hexaemeron, lib. 5 c. 24 & 10, & in primo Hymno, Æterne rerum Conditor.
Isa. 56
Isa. ibid.

Quarto, Beatus Antonius habuit sapientiam Apostolorum, quæ similitudinem habet cum sapientia mercatorum; ipsi enim sunt, qui titulo emptionis emerunt regnum cœlorum. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Et ait illis Jesus: Vos, qui reliquistis omnia, centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis. Optima revera mercatio, ubi pro parvis dantur magna, pro corruptibilibus incorruptibilia, & pro caducis æterna. Bonus mercator, ille homo, qui novit mercationem suam sine damno deducere: sed sapientior ille, qui novit ex paucis

Matt. 19

cis multa acquirere: sed ille sapientissimus haberetur, qui sciret quasi ex nihilo bona inæstimabilia comparare. Tales re vera fuerunt Apostoli, dum pro nobis terram desiderabilem invenerunt. Certe hanc sapientiam Apostolorum imitatus fuit beatus Antonius, dum propter Regnum cœlorum omnia reliquit, & pauperem virum Franciscum, immo Dominum Jesum secutus per omnia fuit: sciebat enim, quod hæc sapientia omnia præcederet mundi bona: juxta illud: *Prov. 4* Beatus, qui invenit sapientiam & affluit prudentia: melior est, inquit, acquisitio ejus negotiatione auri, & argenti. Et ibidem dicitur: *Prov. 7* Posside sapientiam, quia auro melior est, & acquire prudentiam, quia melior est argento. Et de hoc habetur satis in *Sap. 7 & 8* Sapientia. Sed, quis hodie hanc sapientiam quærit, & non potius eam abiicit, & toto posse divitias quærit? Unde dicitur; *Baruc. 4* Filii Agar exquisierunt sapientiam, quæ de terra est, negotiatores terræ. Filii Agar sunt omnes mali Christiani, qui a Christo, vero Patre; & ab Ecclesia, vera Matre facti sunt alieni: &, omissa sapientia Christi, toto posse quærunt divitias mundi. Quis hodie est sanctus mercator, qui ad lucrandum regnum cœlorum se toto corde disponat? Sed potius auri & argenti mercatores sunt hodie, non solum, ut olim personæ viles, sed milites, barones, & principes: tales omnes, contra mercationem Apostolorum, pro vilibus dant pretiosa, pro terrenis cœlestia, pro transeuntibus æterna & summa bona: & quid hoc est stultius? Nobilissimi Romani, ut humanam possent consequi gloriam, in omnibus contemnebant humanam pecuniam. Nam cum, *Val. Max. li. 4 cap. 3 de absti. nentia. Exemplo 5* Pyrrho Rege devicto, Manius Curius, victor ejusdem, Macedonum opibus paupertatem Romanam satiasset, & divitias magnas Romanis præbuisset, nullo modo suos parentes fecit locupletiores, optime secum actum credens esse, si alii ex victoria sua pecuniam, ipse gloriam occupasset. Ergo si propter gloriam vanam citissime perituram sic potuerunt viri pagani contemnere mundi bona, quid Christianis faciendum esset propter æter- A nam gloriam omnibus bonis plenam, plus quam exprimi valeat ulla lingua?

Quinto, Beatus Antonius habuit sapientiam Martyrum, quæ est sicut scientia pugnatorum. Nam ille sapiens pugnator fuit, qui novit adversariorum insidias declinare: Ille sapientior creditur, qui novit adversarios expugnare: sed ille sapientissimus habetur, qui per ipsas hostium manus nosset de hostibus triumphare. Talis re vera fuit sapientia Martyrum pugnatorum, qui servientibus sibi manibus hostium meruerunt pertingere ad triumphum. Quis enim fabricavit coronam Stephano, nisi manus lapidantium? Quis Laurentio, nisi manus B assantium? Quis Andreæ, & Petro, nisi manus crucifigentium? Quis Bartholomæo, nisi manus excoriantium? *Eccl. 9* *Sur. in Vitis die 13 Junii tom. 3* Et sic de aliis est intelligendum. Unde dicitur: Melior est sapientia, quam arma bellatorum. Hanc sapientiam vir Dei Antonius habuit, cum martyrium sic desideravit, sic animose quæsivit, & sic ad patiendum omne quod potuit fecit; quem Deus tamen ad aliud ordinavit, sicut ipsa Legenda ostendit. Qui enim optabat bellare cum pœnis, datum est sibi, ut bellaret cum vitiis: quod, secundum Gregorium, *Greg. in Dial. l. 3 cap. 26 c. 1* quoddam martyrii genus existit. Unde de eo potest dici illud: *Sap. 10* Certamen forte dedit illi, ut vinceret, & sciret quoniam omnium C potentior est sapientia. Et item dicitur; *Sap. 11* Melior est sapientia, quam vires: & vir sensatus melior, quam fortis. *Idem Greg. in Hom. 35 super Evangelio post med. tom. 2* Nobile genus vincendi est, per patientiam vincere. Sed, quis hodie patiens ad portandum, non dico martyrium, sed modicum verbum? Confundunt impatientiam nostram paganorum exempla. *Val. Max. li. 4 ca. 5 narrat hujusmodi exemplum de Dione Syracusano: non de Romanorum nobilissimo.* Nam quidam fuit Romanorum nobilissimus consul apud eos, & maximus, sed aliquando ab æmulis accusatus, & ab eis fuit expulsus. Qui, patriam egrediens, & ad extraneam gentem perveniens, regi patriæ se præsentare volens, ad ejus palatium ivit. Cumque intrare ad eum non posset, in nullo turbatus, verbum memoriæ dignum, & maximæ patientiæ ostensivum dixit ad socium: Oportet, inquit, nos

F 2 pa-

patienter hoc ferre; quia nos, dum in dignitate nostra essemus, sæpe talia aliis fecimus: ergo non debet facere Christianus quod fecit paganus?

Sexto, beatus Antonius habuit sapientiam confessorum, sive potius sanctorum doctorum, quæ est sapientia magistrorum. Sapiens enim doctor ille dicitur, qui prudenter docet suos scholares: sapientior ille, qui docet unam totam provinciam: sed sapientissimus ille, qui docet omnem terram. Item sapiens doctor est, qui docet in aliquo tempore, sicut in hyeme tota: sed sapientior, qui docet in tota vita: sed sapientissimus, qui sic doceret in ista, ut esset sibi, & aliis utilis in futuro. Talis re vera fuit Antonius, qui primo docuit se, B vigilando, orando, jejunando, & carnem servire spiritui cogendo. Secundo, docuit proximum, non tantum in uno loco, sed undique per circuitum, non ea tantum, quæ valerent in hac vita ad meritum, sed quæ valerent in futuro ad præmium, & ad evadendum infernale supplicium. Et propterea de eo potest exponi illud: *Eccl. 21.* Scientia sapientis, quasi inundatio, abundabit: & consilium ejus, quasi fons vitæ permanet. Sed, quis hodie est, qui sic proximum doceat, qui sic de bono animæ consulat, & non potius vana quærat, vana amet, & vanis omni tempore deserviat? Statim modo ut nati filii cognoscere incipiunt, statim instruuntur, ut vanis in- C tendant, & mundanis assuescant, & computare discant. Quis umquam modo docet filium, ut Deo serviat, ut ad Ecclesiam vadat, ut mundum relinquat? Heu dolendum, & plorandum est valde: quia pagani olim filios, & filias tradebant templis dæmonum, quos colebant, & ibidem omni tempore servire statuebant: sed Christiani, servi emptitii, Christi sanguine comparati, volunt filios suos magis servire mundo, quam Christo: magis crudelissimo tyranno, quam vero, & piissimo Domino. Sunt enim omnes tales lupis similes: qui filios suos adultos docent ad prædam, & instruunt ad insidias canibus & ovibus faciendas.

Septimo, Beatus Antonius habuit A sapientiam virginum, quæ consistit in fugiendo vana, & fugiendo hominum consortia, in vitando verba scurrilia & omnia, quæ possunt lasciviæ esse causa. Hoc perfecte fecit Antonius, dum mundum penitus fugit, & religionem elegit, non aliquem locum verbis, vel aspectibus dereliquit, sciebat enim esse scriptum: Sapiens cor & intelligibile, abstinebit se a peccatis, id est, non solum ab opere peccati cavebit, sed & ab omnibus causis abstinebit inducentibus ad peccatum. Unde opus veræ pœnitentiæ est, causas peccatorum excidere, & eis aditum ultro non indulgere. Exemplum de Dina, filia Jacob: quæ, quia se intra tabernaculum non continuit, sed ad videndum vana foris exivit, & alterum in suam concupiscentiam inflammavit, ipsam virginitatem perdidit, & tota civitas propter eam, destructionem incurrit. Lege historiam. Ob hanc enim causam apud Romanos mulier illa reputabatur incorruptum gerere animum, quæ non egrederetur in publicum: & quæ, post primum, secundum non contraheret matrimonium, continentiæ habere virtutem. Et, ut nullam incontinentiæ sibi occasionem darent, numquam bibebant vinum, sed tantum erat apud eas continentiæ bonum, ut nullum timeretur apud eas adulterium. Magna confusio Christianis, apud quos sunt prandia, sunt vina varia, sunt verba, & opera vana, omnia ad luxuriam provocantia: & ideo apud nos nulla continentia, sed adulteria, stupra innumerabilia. Rogemus ergo.

Eccl. 3. *Ge. 34 per totum.* *Val. Max. li. 2 ca. 1 de matrimoniorum ritu.* *Idem Val. in eodem l. cap. eodem paulo post.*

DE SANCTO JOANNE BABTISTA.

SERMO I.

Isa. 49. DEdi te in lucem Gentium. Quid luce nobilius, quæ est naturaliter in summo omnium constituta; rerum omnium contentiva, & rerum omnium pulchrificativa? Sed hic est notandum, quod lux uniformi-

miter non in omnibus est corporibus, sed aliter est in solari substantia, aliter in luna, aliter est & in alia qualibet stella cœli. Nam in Sole lux est plenissima, & inaccessibilis, propter suam excellentiam. In luna lux est incomprehensibilis, propter ejus abundantiam: sed in quacumque alia stella est visibilis, propter sui temperantiam. Lux ergo solaris, nobis inaccessibilis, maxime Christi est figurativa: lux Lunaris, nobis incomprehensibilis, signat maxime Virginem gloriosam, quæ a Christo, vero Sole, illuminata, est noctis illuminativa, & aliarum quasi stellarum obscurativa; lux vero stellaris, visui nostro comprehensibilis, & minor supradictis, est sanctorum signativa. Unde, cum Sol sit unus, quia unus est Dominus; & Luna una, quia mater Dei est unica: Stellæ tamen sunt innumeræ, quia innumerabiles sunt Sanctorum personæ. Unde, licet omnes sancti in luce possint figurari, quia omnes fuerunt lucidi, & præclari, Joannes tamen, quodam privilegio speciali, qui & lucerna ardens, & lucens fuit, in mundum venit, ut testimonium perhiberet de lumine. Bene ergo Dominus de eo in sua persona dixit Isaiæ: *Dedi te in lucem Gentium*. In quo verbo maxime tria notantur. Primum, ex parte Domini largientis: Secundum, ex parte nuntii relucentis: Tertium, ex parte populi proficientis. Nam ex parte Domini notatur liberalitas, qua suum præconem ad magna levavit. Ex parte nuntii, sive servi, notatur sublimitas, qua refulsit. Sed ex parte populi notatur utilitas, qua perfecit. Notatur igitur primo, Dei liberalitas, cum dicitur: *Dedi te*. Notatur secundo Joannis sublimitas, cum additur: *In lucem*. Notatur tertio populi utilitas, cum infertur: *Gentium*. Notandum est ergo ad præsens, quod Joannes lux fuit, & quia veram lucem prævenit, & quia veram lucem annuntiavit, & quia prædicando, baptizando, docendo, mundum illuminavit. Lux enim (ut ex multis pauca dicam) est natura impassiva, est natura directiva, est natura confortativa, est natura arguitiva, & est

Joan. 1

A natura inflammativa. Est impassiva, per extraneam actionem: Est confortativa, per virium corroborationem, & visus delectationem: Est directiva, per radiorum expansionem; Est arguitiva, per rerum occultarum manifestationem: Est inflammativa, per radiorum repercussionem, & multiplicationem.

Dico, quod lux est in seipsa, natura impassiva, nulli passioni supposita. Probat enim philosophus, quod illa cœlestia corpora, quæ sunt ex luce formata, nullius peregrinationis sunt susceptiva. Ubi autem actio non est, passio non potest esse, quia omnis passio ab actione est. Ergo manifestum est, quod illa corpora sunt impassibilia, & incorruptibilia. Beatus

B ergo Joannes fuit lux impassiva per mentis, & carnis integritatem, & eam quam semper servavit, virginitatem, tam mente, quam carne: hoc autem ex hoc apparet, quod parvulus desertum intravit & semper ab omnibus vanis remotus vixit. Unde dicitur: Puer autem erat in desertis usque in diem ostensionis suæ ad Israel. Unde de eo cantat Ecclesia: Luc. 1

Antra deserti teneris sub annis
Civium turmas fugiens petisti.
Ne levi saltem maculare vitam
Famine posses.

Hymnus ex Paulo Diac.

Quia igitur donum incorruptionis semper tenuit, & servavit, lux incorrupta, & impassibilis fuit. Lux enim

C solaris numquam deficit, sed semper in sole lumen existit. Unde dicitur, loquendo de sapientia increata: Proposui, inquit pro luce habere illam: eo quod sicut lumen lucis est inextinguibile (sicut apparet in sole) sic & lumen sapientiæ. Sed quis est hodie lux incorrupta, lux pura, lux immaculata? Lux enim, etiam si per sordes transeat, nullas contrahit maculas: ergo illi non sunt lux munda, sed tenebra: qua ex verbis, & factis, & ex signis contrahunt immunditiam. Miro modo detestabantur antiqui, & puniebant gravissime corporis voluptates, cum sint animæ infectivæ, corporis vero debilitativæ, & vitæ diminutivæ, & mortis accelerativæ. Unde Fabricius, Romanorum nobilissimus, cum apud Pyrrhum Regem pro Ro-

Sap. 7

Cic. in Cat. Plut. in Pyrrho & Val.

Max. li. 4 c. 3 de abstinentia. Romanis esset legatus, audivit quemdam referentem, quod philosophus quidam Atheniensis diceret omnia esse facienda propter corporis voluptatem. Quod cum audisset, adeo detestatus est, ut pro monstro illam sententiam haberet. Dixitque Regi: Quamvis Athenienses de sua doctrina glorientur, valde tamen in hac sententia falluntur. Quod eventus ipse probavit. Nam urbs ipsa, postquam voluptati se dedit, imperium maximum, quod tenebat, amisit: & urbs illa, scilic. Roma, quæ se laboribus occupavit, imperium ejus obtinuit. Illa per luxuriam tueri non potuit, quod ista per continentiam occupavit. Ad sensum videmus, quod viri luxuriosi, & deliciis dediti, fiunt totaliter effœminati ad bella omnino inepti, quia mucronem prius fugiunt, quam ab adversario extrahatur. Nulla est alia causa, quare Italici nostri ultramontanos fugiunt, & defensionem non faciunt, (cum sint plures illis, corpore pulchriores, artubus fortiores) nisi quia deliciis dediti, timent capi, timent vulnerari, timent occidi.

Secundo lux est debilium confortativa, & visus directiva, unde Philosophus dicit, quod in ascensu solaris lucis usque ad mediam diem, confortantur, & crescunt vires in corporibus animalium, quæ in descensu ejus ad occasum decrescunt, & resolvuntur in somnum. Videmus etiam quod ad præsentiam lucis confortantur itinerantes, confortantur navigantes & ægrotantes. Lux etiam miro modo visum delectat, quando se illi contemperat. Unde Ecclesiastes; *Eccl. 11* Dulce lumen, & delectabile est oculis, videre solem. Joannes ergo fuit lux confortativa, dum ad pœnitentiam populos, exemplis, & operibus animavit: nam & prædicationem suam a pœnitentia inchoavit, sicut habetur *Matt. 3* in Matthæo. Et in Luca, *Luc. 3* Ubi dicitur quod venit in omnem regionem Jordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem omnium peccatorum. Parate, inquit, viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri. Ecce quomodo confortabat omnes in generali, confortabat in speciali turbas ad eleemosynas, publica-

A nos ad justitiam, milites ad misericordiam; nam sicut habetur in Luca: *Luc. 3* Interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid faciemus & nos? quibus dicebat: Qui habet duas tunicas, unam det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat, dicebant & publicani: Magister quid faciemus? quibus ille: Nihil aliud, quam quod constitutum est vobis, id est ea, quæ recepistis, fideliter & juste tractetis: Item militibus quærentibus, & nos quid faciemus? ait: Neminem concutiatis, neque alteri calumniam faciatis, & estote contenti stipendiis vestris. Vide quomodo omnes in generali, & in speciali confortabat. O quam felices turbæ, mercatores, & B milites, si doctrinam hanc observarent! Sed quis est, qui de duabus tunicis, immo de minimis, & variis, det unam non habenti? Quis est, qui juste, & sine fraude mercationes faciat, & qui in aliena bona sibi commissa turpiter non invadat? Quis est ex majoribus, qui minoribus calumniam non faciat, qui servos non concutiat, qui suis stipendiis contentus existat? Utinam officiales nihil acciperent ultra suum: sed omnes quidem furantur, & rapiunt; & qui plura rapit, melior & sapientior reputatur, &c.

Tertio, lux est natura arguitiva per rerum occultarum manifestationem: dum enim lux tenebras pellit, C occulta detegit & abscondita manifestat: latrones, & adulteri tenebras quærunt, latere volunt: & ideo lucem fugiunt, & odiunt ad modum rubetæ. *Rubeta quid, ex Plin. l. 32 cap. 5* Est enim rubeta quædam rana venenosa, quæ odit loca odorifera, & boni odoris, & diligit fœtida, & firmosa: & ideo lucem fugit, & tenebras semper quærit, quod omnium maleficiorum officium existit. Unde dicitur in Joan. *Joan. 3* Hoc est judicium, quia lux in mundum venit, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem; erant enim eorum mala opera. Omnis enim, qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur ejus opera mala: qui autem, inquit, facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur ejus opera, quæ in Deo sunt facta. Fuit ergo

ergo Joannes lux arguitiva: qui peccatores graviter arguebat, nullique parcebat: unde dicitur in Matthæo, *Matt. 3* quod videns multos Pharisæorum, & Sadducæorum, ab baptismum suum venire, dixit eis; Progenies viperarum, & filii patrum perversorum, quis monstravit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo dignos fructus pœnitentiæ. Ecce securis ad radicem arboris posita est: omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in igne mittetur. Ecce quam graviter arguebat illos, qui videbantur ceteris sanctiores. Non etiam verebatur personam potentis: unde nec Herodi parcebat, sed eum de uxore fratris sui, quam fratre vivente acceperat, graviter arguebat, sicut habetur *Matt. 6* in Matth. Nam & ob hanc causam ab Herode, occisus est. Lege historiam totam. O quot inter nos sunt hodie Herodes, fornicatores, aliorum habentes uxores: virginum constupratores, & masculorum concubitores, qui lucem odiunt, arguentes fugiunt, prædicatores audire nolunt: sed Joannem, si possent, occiderent. Sed *Niceph. li. 1 hist. Eccl. c. 20 ex Joseph lib. 16 & 18 Antiq.* numquid Herodes hoc fecit impune? Non, inquam, sed ipse in exilium relegatus, miserrime vitam finivit cum ipsa meretricula, quam amavit: sed & puellam, quæ saltavit, & caput Joannis petiit, vivam terra absorbuit. Dicit tamen quædam historia, quod dum Herodias caput Joannis teneret, caput ejus in eam efflavit, & protinus in pulverem vertit.

Quarto, lux est natura inflammativa, sive calefactiva per radiorum repercussionem, & multitudinem; dum enim solares radii ad corpus opacum veniunt, dum transire ultra non possunt, ab ipso corpore repercussi retrocedunt: sicut pila, ad murum projecta, cum pertransire non possit, repercussa ab ipso corpore retrocedit. Radii ergo sic repercussi circa corpus illud se multiplicant, & maximum ibi calorem generant. Unde semper major calor est juxta parietem, quam in campo: & major est etiam calor in valle, quam in monte; quia in valle radii detinentur, ne transeant: cum in monte detineri non valeant. Item ex eadem ratione minor est calor tempore hyemis, quam æstatis: quia in hyeme radii super terram quasi cadunt ex latere, & ultra transeunt, & non ibi subsistunt: sed in æstate cum Zenith, qui est punctus directe positus super caput nostrum, approximat sol, & radii quasi diametraliter cadunt super terram, & sic ibi subsistunt, nec ultra procedunt: propter quod calorem efficiunt. Fuit ergo Joannes lux calefactiva, & inflammativa in verbis, & operibus, & exemplis: unde de eo dicitur, quod fuit lucerna ardens & lucens: ardens in affectu, lucens in intellectu: vel ardens in corde, lucens in opere: vel ardens quantum ad seipsum, lucens per comparationem ad proximum. Ipse enim fuit Helias, de quo in Eccles. dicitur, quod surrexit Helias sicut ignis, & verbum ejus sicut facula ardebat: sed væ mundo misero, quia non est hodie, qui hac luce inflammetur; sed sumus nive frigidiores, quæ numquam calefieri potest: Est quoddam officulum in dextro latere rubetæ tantæ frigiditatis, quod in lebetem si miseris, fervere non finit: & si fervet, statim fervere desinit. Sic multi non solum in se non sunt calidi, sed adeo frigidi, ut omnes, cum quibus conversantur, infrigident.

Zenith punctus est in firmamento directe supra positus capitibus nostris.

Eccl. 48

Plin. l. 32 cap. 5

SERMO II

DE EODEM.

Joannes est nomen ejus. Tantæ excellentiæ fuit beatissimus Joannes, ut plena lingua dici nequeat. Quis *Luc. 1* enim sic totus sanctus, sic omni tempore vitæ suæ conversatus, sic a Deo commendatus, ut præcursor hic maximus? Non enim absque rationabili causa Joannes toties appellatus fuit. Ergo bene ad laudem ejus assumitur, ut dicatur: *Joannes est nomen ejus*, quasi vir magnæ gratiæ, vel magnorum meritorum. Quamvis igitur ejus altissima merita plene non possimus exprimere lingua, brevitatis tamen gratia ex quatuor possumus ostendere altissima esse, scilicet ex parte abundantis gratiæ, quam accepit: ex parte humilis conscientiæ, per quam vi-

lia de se sensit: ex parte asperæ pœnitentiæ, quam semper portavit: ex parte zeli justitiæ, pro qua mori non timuit.

Dico primo, quod Beatus Joannes magnorum fuisse meritorum ostenditur ex parte abundantissimæ gratiæ, quam accepit. *Joannes quid.* Joannes enim interpretatur, in quo est gratia Dei: & ut daretur intelligi, quod ejus gratia fuit maxima: nam a tribus, Spiritu sancto dictante, plenus est appellatus, ut ex ore trium testium tam veracium, ejus meritum probaretur fuisse quam maximum. Nam primus impositor nominis, ut de Deo omittam, fuit Angelus, qui Zachariæ apparens, *Luc. 1.* ait: Elisabeth uxor tua pariet tibi filium, & vocabis nomen ejus Joannem. Lege historiam. Item & hoc ibidem: Cum natus esset puer, venerunt circumcidere eum: & vocabant eum nomine patris ejus Zachariam. Quibus obvians mater ejus, sciens, quid dixisset Angelus, dixit ad illos: Nequaquam, sed vocabitur Joannes. Iterum dum innuerent patri ejus, quem vellet vocari eum, postulans pugillarem, scripsit, dicens: Joannes est nomen ejus: & sequitur, quod mirati sunt universi. Unde mirati? quia sic ab Angelo nunciante, sic a matre concipiente, sic a patre generante, puer Joannes concorditer est nominatus. Dum ergo toties asserunt, eum esse Joannem, ostendunt in eo plenitudinem gratiæ. Sed nos *Hominis nativitas cur lugenda.* hodie fratres mei in culpa concipimur, in peccatis nascimur, in peccatis nutrimur, & in peccatis sæpius nominamur. Unde possumus merito gemere, sicut Innocentius dicit, eo quod sit nostra conceptio culpa, nativitas pœna, & vita mori. Quotidie morimur, quotidie vitam finimus, quotidie ad mortem tendimus, nec ad punctum stare possumus. *Mos vetus.* Unde ob nostras tantas miserias mos fuit olim in terra, ut in nativitatibus hominum flerent, eo quod ad pœnas venirent, & in eorum morte gauderent, eo quod mundi mala effugerent. *Joan. 1 per totum.* Nota ejus merita ab eodem Angelo, quo Dominus, nuntiatus, a Maria adhuc in utero salutatus, & natus, ab ipsa in brachiis elevatus, & in na- A tivitate ejus totus mundus gavisus.

Secundo apparet, eum fuisse magnorum meritorum ex parte humilis conscientiæ, per quam vilia de se sensit. Si enim juxta sententiam Salvatoris, quæ mentiri non potest, omnis, qui se humiliaverit, exaltabitur. Ergo qui se magis humiliat magis *Luc. 14.* exaltabitur; & qui maxime, maxime. Sed beatus Joannes summe humilis fuit, vilia maxime de se sensit, vilia de se prædicavit, vilia de se quærentibus respondit. Hæc omnia probantur per Joannem. *Joan. 1* Cum enim Joannes tantus esset, quod crederetur a multis Messias, requisitus a Sacerdotibus, & Levitis, se non esse Christum, nec Heliam, nec prophetam, respondit: B sed vocem se esse dixit, quasi dicat quid in me erratis? Christi Dei verbum manet in æternum, sed vox deficit. Et post multa, quæ humilitatem ejus sonant, cum dicerent ei: Quare baptizas, si tu non es Christus? dixit: Ego baptizo vos aqua: medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis: ipse est, qui post me venturus est, qui ante me factus est, cujus ego non sum dignus solvere corrigiam calceamenti, &c. Et *Joan. 1* plura addidit de sua humilitate ibidem. Ergo quia sic in summo humilis fuit, summe exaltari promeruit. Sed quis hodie humilis cum Joanne? quis non superbus cum Herode? C quid hodie mundus nisi superbia? Unde discordiæ, unde guerræ, unde rixæ, unde incendia, unde homicidia, unde furta, unde adulteria, unde omnia mala, nisi ex superbia, quæ divina parvipendit imperia, divina refugit præmia, nulla infernalia formidat supplicia? Utinam attenderent miseri quod eorum gloria est, sicut palea igne succensa, quæ ad ictum oculi tota combusta, nec etiam viles cineres derelinquit. Sunt enim sicut aqua defluens, quæ prius dissolvitur, quam tangatur. Multum erigitur, & inflatur spuma maris, sed mox evanescit modico vento tacta. Unde vobis filii superbiæ tanta de vita fiducia? Numquid non corpus humanum fragilius est, quam vitrum, quia vitrum solo concussu al-

terius.

terius corporis rumpitur, sed hominis corpus modis innumeris frangitur? sed numquid confidis in pecunia? sed ubi mundi divites, ubi Principes, ubi Reges, qui omnia possederunt. Sic de potentia, sic de sapientia penitus est sentiendum. Ergo fratres non superbiamus cum Herode, sed simus humiles cum Joanne: non superbiamus cum diabolo, sed simus humiles cum Christo.

Tertio ostenditur fuisse magnorum meritorum, ex parte austeræ pœnitentiæ, quam semper portavit: fuit enim austera ejus pœnitentia ex parte loci, & ex parte vestimenti, & ex parte cibi. In his enim tribus consistit austeritas pœnitentiæ: nam infantulus introivit desertum, ubi est locus vilis, locus sterilis, locus inhabitabilis. Item ejus vestimentum vilissimum & asperrimum. Item cibus ejus modicus, & admirandus, & similiter potus. Unde dicitur in Matth. (*Matt. 3*) Ipse Joannes erat in deserto, & habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos. Esca autem ejus erat locustæ, & mel silvestre, de potu ejus dicitur in Luca: (*Luc. 7.*) Venit Joannes Baptista, non manducans panem, neque bibens vinum, prædictum enim erat per Angelum: (*Luc. 1.*) Vinum, & siceram non bibet. Sed quis hodie talem pœnitentiam facit? non in deserto, sed amplis palatiis, & lectis spatiosissimis pœnitemus: nostra pœnitentia sunt delicatissima vestimenta, non duo paria sed plurima: non locusta, nec panis, & aqua, sed fercula varia, & vina dulcia & diversa: vere non est vera, sed falsa nostra pœnitentia, immo nec pœnitentia est nominanda, ubi nulla sunt aspera: sed dulcia universa. Si enim Joannes, qui ex utero fuit sanctus, qui ut dicitur, actualiter numquam peccavit, tam asperam pœnitentiam faciebat, quid facere debent peccatores impii, peccatis omnibus pleni? Ipse enim Joannes prædicaverat: (*Luc. 3*) Facite fructus dignos pœnitentiæ. Ubi dicit Gregorius, (*Greg. ho. 20 in Evang. ante med.*) quod, non debet esse par pœnitentia ejus, qui parum, & ejus, qui multum peccavit: ergo secundum mensuram culpæ debet esse mensura

A pœnitentiæ. Si Joannes & Helias, & omnes sancti Patres, in desertis Ægypti tantis se vigiliis, & jejuniis macerarunt, tam aspera, & inculta vestimenta portaverunt: quid nos pleni peccatis omnibus facere debemus? Quarto Joannes ostenditur fuisse magnorum meritorum ex parte zeli justitiæ, pro quo animam suam posuit. Nam quia Herodem de uxore fratris arguit, Herodes ipsum occidit. Multipliciter metuebat Herodes Joannem, sciens eum virum justum, & sanctum. O quot sunt Herodes, qui justos premunt angarias eis imponunt, & quandoque pro justitia occidunt, nec argui volunt? &c.

B

SERMO

DE SS. PETRO ET PAULO.

Vos qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, & vos sedebitis super sedes duodecim, judicantes tribus Israel. (*Matt. 19*) Hieronymus in Matthæum: (*Hier. c. 19 Matt. circa finem lib. 3 to. 6*) Grandis fiducia: Petrus piscator erat, cibum manu & arte quærebat: & tamen confidenter dicit: Dimisimus omnia: fecimus, quod jussisti, quid igitur dabis nobis præmii? Ad hanc quæstionem respondens ait. Vos, qui secuti estis me, &c. Circa igitur statum meriti, quo in via potissime indigemus, ut tandem ad præmium veniamus, immorandum est, & notan-

C dum, ante quam veniamus ad meritorum statum, quod sunt quidam sequentes carnis delectabilia. Carnem sequuntur gulosi, & luxuriosi. Quidam sunt sequentes mundi desideria. Mundum sequuntur avari & cupidi. Quidam sunt sequentes Christi vestigia. Christum sequuntur Apostoli, & Apostolici viri, sive potius omnes Sancti.

Dico quod quidam sunt, qui sequuntur carnem, & carnis delectabilia, sicut gulosi & luxuriosi, qui ad nihil aliud vacant, nisi ut bene comedant, & bibant, & vana videant, vana audiant, & turpia tangant: tales similes sunt porcis, qui os totum, dum comedunt, in pastam figunt, & sine masticatione deglutiunt, & statim

tim post cibum in luto se ponunt ; nec ori a luto parcunt. Certe tales sunt omnes carnis amatores, qui primo se cibis, & vinis ingurgitant, & sic tandem luxuriæ vacant. Unde de eis dicitur in Proverbiis, ubi est sermo de muliere meretrice, quæ irretivit juvenem multis sermonibus, & procaci vultu blandita est ei, quod juvenis eam quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciviens ignorans, quod ad vincula stultus trahatur, donec transfigat sagitta jecur ejus, vel quasi avis festinet ad laqueum, nesciens, quod de periculo animæ ejus agatur. Nota verba. Nam primo sequitur eam lentus, quasi bos ad macellum ductus. Secundo sequitur eam lætus, quasi lasciviens agnus. Tertio sequitur eam festinus quasi avis ad escam, celeri volatu deducta. Primo vinculatur, & nescit. Secundo sagittatur, & non fugit. Tertio occiditur, & sic perit. Vinculatur primo, mala affectione: sagittatur secundo in occasionis acceptione, sicut in risu ejus, vel in aspectu oculorum ejus, & similibus: sed tertio occiditur in consensione, sive in peccati perpetratione. Et propter hæc omnia dicitur in Eccles. Post concupiscentias tuas ne eas, & a voluntate tua avertere: quia si dederis animæ tuæ concupiscentias, faciet te venire in gaudium inimicis tuis.

Prov. 7 per tot.

Eccl. 18

Secundo sunt quidam, qui quærunt mendacia, & mundanorum falsa desideria. Et tales sunt omnes avari, & cupidi, & grifonici. O summa fatuitas avarorum, quærunt vento, & vanitatibus mundanis satiari, quia non attendunt, quod numquam satiari possunt: sed quanto plura acquirunt, tanto plura appetunt, & vacuos se esse magis inveniunt: dicitur enim in Eccles. Quasi qui apprehendit umbram, & sequitur ventum, sic qui attendit ad vilia mundana, vere mundus est umbræ simillimus, quia sicut umbra aliquid esse videtur, sed dum apprehenditur, non sentitur, nec manu tenetur, sic mundus nunc videtur aliquid, sed totus vanus existit, sicut unusquisque in morte perpendit. Hinc Job: Quasi flos egreditur & conteritur, &c. Ergo stultissimi sunt

Eccl. 34

Job. 13

A avari, qui volunt umbra fugiente repleri, & vento vanissimo satiari. Sunt enim draconi simillimi avari, qui quærit vento satiari, & vento credit suum internum incendium mitigari; de hoc enim Hieronymus ait super illud Hieremiæ: Attraxerunt ventum sicut dracones: Draco, inquit, est animal sitibundum, intantum, ut vix aqua valeat satiari: & ideo vento os aperit, ut sic sitim extinguere possit. Quare cum navem in mari viderit, & ventum maximum circa navis velum adverterit, tanto impetu illuc vadit, quod sæpe navem subvertit, & tamen draco nihil proficit, cum ardorem nullo vento umquam extinguere possit. Sed nota hoc, quod

Hier. 14

B omnes, qui carnem sequuntur, & mundum sequuntur, sequuntur etiam diabolum, tyrannum utique pessimum, quærentem omnes secum trahere ad infernum: & tale est sequi diabolum, quale esset, si agnus sequeretur lupum, porcus ursum, gallus vulpem, lepus canem, &c. Et licet caro omnes inficiat, mundus in omnibus passim deficiat, & diabolus omnes decipiat, nec alicui verum dicat, quia grifonicus est, tamen hos pessimos dominos sequitur omnis mundus. Unde in figura hujus dicitur in libro Regum, quod omnis Israel toto corde sequebatur Absalonem ad persequendum David: Absalon, quia lascivus, signat mundum: sed tyrannus, significat diabolum, qui in suis

2. Reg. 14

C membris persequitur Christum. Sed attendite fratres: quia Absalon periit, & omnis populus, qui eum sequebatur, dispersus fuit, quia tempus adveniet, quando amatores sui corporis, amatores mundi, & consecutores diaboli, omnes cum suo Principe ignibus infernalibus sunt tradendi.

Tertio sunt qui sequuntur Christum, agnum mansuetissimum, doctorem prudentissimum, Regem potentissimum, & Patrem dulcissimum. Et tales fuerunt Apostoli, & omnes Apostolici viri: & quis posset sufficienter cogitare, quis sufficienter verbis exprimere, quam perfecte, quam continenter, quanto fervore, Apostolorum principes secuti sunt Dominum.

Sal-

Salvatorem? Nam rebus omnibus nudi, fame sitique confecti, verberibus attriti, carceribus macerati, injuriis plurimis provocati, tandem sequentes Christum, judicati sunt morti. Vide Legendam. (*Sur. 29 Iunii to. 3*) Potest unusquisque Apostolorum dicere pro se illud in Job: Vestigia ejus secutus est pes meus, (*Job. 23*) vestigia humilitatis profundissimæ, paupertatis altissimæ, charitatis ardentissimæ, & patientiæ constantissimæ. Qui umquam in mundo, sic humiles, sic omnibus rebus pauperes, sic flamma charitatis ardentes, sic in persecutionibus patientes, ut Petrus & Paulus? Unde Paulus dicebat ad Rom. (*Rom. 8*) Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio, an angustia? &c. Et sequitur: Certus sum, quod neque mors, neque vita, &c. poterunt nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Domino. Unde potuit quilibet istorum figurari in Ehai, qui dixit ad David regem: (*Reg. 15*) Vivit Dominus, & vivit Dominus meus Rex: quoniam in quocumque loco fueris, Domine mi Rex, sive in morte, sive in vita, ibi erit servus tuus. Sic enim sancti Apostoli dicere potuerunt vero David, Domino Salvatori. Nam Petrus dixit: (*Joan. 13*) Animam meam ponam pro te. Paulus autem ait: (*Philip. 1*) Mihi vivere Christus est, & mori lucrum, & Cupio dissolvi, & esse cum Christo: Qui sunt hodie fideles Christo, qui parati sunt mori pro Christo, quando pro ejus amore non possumus pati verba? Qui non sustinet verba, quomodo portaret mortis supplicia? Numquid nix, sive ros, sustineret ignis incendia, quæ calorem nequeunt pati solis? O Christiana confusio, & sempiterno digna opprobrio, quæ non potest pati pro Christo.

DE SANCTA MARIA MAGDALENA.

SERMO I.

(*Psal. 41*) *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.* Quam ardenti desiderio, quam flagranti incendio, se Magdalena ad Christum habuerit, quis ullis exprimat dignis verbis? Nam primo ex magno desiderio, odioque peccati, ad fontem misericordiæ sitibunda, velut cervus ad fontem, venit: fontes lacrymarum effudit, quibus Dominicos pedes lavit, suis capillis extersit, & oscula illis magni amoris impressit. Propter quod audire promeruit: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. (*Luc. 7*)

Est igitur circa desiderium hoc notandum, quod propter hoc Christus est desiderandus omni tempore, ab omni gente, in omni necessitate, in omni prosperitate, in omni adversitate, ex omni parte, eo quod ipse est desiderabilis visui, ut sit homini delectatio in videndo. Est desiderabilis auditui, ut sit delectatio in auditu. Est desiderabilis sensui, sive gustui, ut sit homini delectatio in gustando. Dicat ergo & ante omnia Magdalena, & quilibet nostrum cum ea: Desidero Domine te videre. Sicut enim naturale est summum bonum desiderare, sic & desiderare conspicere summum pulchrum: visus enim naturaliter delectatur in pulchro. Unde omnia animalia sequuntur pantheram, ut videant ejus pulchritudinem. Item miro modo aquila delectatur, dum solis pulchritudinem tuetur: delectatur & plurimum visus hominis, dum virens pratum, & flores conspicit: & dum purum & clarum speculum intuetur, delectabiliter visus acies reparatur. Et si sic delectat pulchrum hoc corporale, quid pulchrum efficit spirituale? & si delectat visum hunc corporalem sol iste materialis, quantum delectat visum animæ spiritualem sol spiritualis? & si tanta est pulchritudo in creato hoc sole, quanta est in sole creante, & cunctis rebus pulchritudinem dante? Est igitur Salvator noster, de quo dicitur: In quem desiderant Angeli prospicere: (*1 Petr. 1*) & si Angeli, constat, quod omnes Sancti. Unde dictum est in Aggæo: (*Aggæi. 2*) Veniet desideratus cunctis gentibus: & si sic est desiderabilis omnibus, qualiter Maria Magdalena ardebat,

(*Hoc de odore non de colore aut pulchritudine Panthere dicitur ab Arist. li. 9 de hist. animal, cap. 6 p. 5 & in Problem. 4 sect. 13 p 6 Idem dicit Plutarch. de solertia animal. Et Plin. l. 8 hist. natur.*)

debat, quomodo æstuabat, quomodo ejus faciem videre cupiebat, quæ præter eum nihil aliud diligebat? Unde *Isa. 26* poterat dicere illud Isaiæ: Anima mea desideravit te in nocte, id est, dum adhuc essem in tenebris peccatorum, sive inter tenebras mundanorum. Et *Joan. 11* hoc desiderium patuit in Joan. Ubi dum mortuum ploraret, a sorore audivit: Magister adest: statim fratris oblita, surrexit, & ad fontem misericordiæ festina cucurrit. Vere poterat dicere illud Psalmi, & potest esse *Psalm. 41* verbum cujuslibet sanctæ animæ: Sitivit anima mea ad Deum, &c. Non potest anima, amore fervens, pati sui dilecti absentiam. Exemplum de *Cant. 2* sponsa in Cantico: quæ sic quærebat, sic ardebat, sic languida incedebat propter absentiam sui sponsi. Sed quis hodie hoc desiderio quærit Christum? *Hier. 9* Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontes lacrymarum, ut non cessem a fletu, cum videam omnem mundum magis valde desiderare aurum, quam amantissimum Dominum? Currunt Reges, currunt Principes, currunt pariter omnes gentes ad aurum, & vix est unus qui *Isa 1* currat ad Christum. Isaias: Principes tui infideles omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Et Hieremias: A minimo usque ad ma- *Hier. 31* ximum omnes avaritiæ student: sed numquid impune? Narrat scriptura, quod quidam reversus ab inferis, vidit Neronem imperatorem in quodam balneo, quod erat ex auro liquefacto, super cujus etiam dorsum liquidum fundebatur a dæmonibus aurum: poterat enim dicere dæmon ille, qui hoc gerebat officium, quod dictum fuit Crasso Imperatori: Dum enim captus esset, & aurum in os ejus liquefactum effunderetur, dicebatur ei: Aurum sitisti, aurum bibe.

Idem narratur sup. pag. 263 col. 2 s. sub nomine Senecæ: ubi vitio Librarii, vel Typographi, ut conjectura fert, pro scriptura Seneca legitur. Id quod ob notam compendiosam forsan factum est.

Secundo dicat venerabilis Magdalena, & quilibet nostrum cum ea: Domine desidero te audire. Naturale est auribus audire suavia. Nam boves, & cervi, libenter audiunt melodiam, & miro modo delectantur in cantu. Cygni in tantum cantum amant, quod ad cantantes de nidis advolant, & voces consimiles formare laborant. Sed si tantum delectat auditum cantus avium, sive hominum, & sonus instrumentorum; si sic afficitur animus, dum aliquis bonus orator, vel concionator auditur, quid putas divinam sapientiam concionantem audire? Dicitur enim Regum 3. *3 Reg. 10* Omnis terra desiderabat videre Salomonem, ut audiret sapientiam ejus. Salomon fuit Rex pacificus, Christus: Ob sapientiam hujus Regis, venit Regina Saba a finibus terræ, sicut dicitur: cum enim audisset Regina famam Salomonis, venit ad eum, & audiens omnem sapientiam, dixit ad eum: Verus est sermo, quem au- *3 Reg. 10* divi in terra mea super sermonibus oris tui, & super sapientia tua. Nec credebam narrantibus, donec ipsa B veni, & vidi oculis meis, & probavi, quod media pars narrata mihi non fuit. Major est enim sapientia tua, quam rumor, quem audivi: Beati servi tui, qui stant semper coram te, & audiunt sapientiam tuam. Argue ergo sic: igitur Regina Saba invenit tantam sapientiam in figura, quantum putas, Magdalena invenerit in re ipsa. Dicitur enim in Lu- *Luc. 10* ca, quod sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius. Quod August. *Aug. ser. 27 de ver. Dom. in initio tom. 10* exponens ait: Erat, inquit, Maria intenta dulcedini verbi Domini, & mira dulcedine tenebatur, quia major est refectio mentis, quam ventris. Unde poterat Maria Magdalena dicere illud Psalmi: Quam dulcia fau- C cibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Et similiter illud Cantici: *Cant. 5* Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Et quid hoc mirum est, cum sic equi existant, dum vocem audiunt tubæ sonantis? Quid anima sancta facit dum aure cordis divinæ sapientiæ intendit? O si scirent miseri peccatores, quam sit dulce, quam suave intus in corde divinam sapientiam loquentem audire! Omnia dimitterent, de nullo curarent, sed ad ejus auditum totis auribus aspirarent. Unde dicebat Sponsa in Canticis: *Cant. 2* En dilectus meus loquitur mihi. Pro magno narrat, quia in ipsa locutione suavitatem admirabilem sentiebat. Narrat Gregor. quod quidam nomine *Greg. ho. 15 in Evang. post med.* Servulus, dum in lecto jaceret, & coram se divina verba legi faceret, subi-

subito clamare cœpit: Tacete, tacete. Cumque tacuissent, numquid ait, non auditis, quantæ laudes resonant in cœlo? Cumque ad illas laudes collo suspenso aurem intenderet, tantam delectationem sensit, quod mox cœlo animam reddidit. Ergo si sic delectat aures carnales, Sanctorum audire concentum, modulationes, & harmoniam, quid æstimas, est audire divinam sapientiam, & ipsum verbum æternum, quod omnis beatitudinis Sanctorum causa est, & principium?

Tertio dicat Beatissima Maria Magdalena: Domine non solum desidero videre te, ut perficiatur etiam meus visus: non solum audire, ut perficiatur auris mea, sed & corde desidero te sentire, ut compleatur animæ gustus: nam in degustatione, & complexu suavi est complementum, & perfectio omnis boni: major est delectatio in re amabili in complexu, quam in auditu, vel visu: nihil est enim aliud, quam rei convenientis cum sibi convenienti conjunctio. Unde longe plus delectat vinum gustatum, quam auditum, vel visum. Nam gustus est quidam tactus, ut dicit philosophus. Unde Propheta: Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus, quasi diceret: Scire, quam dulcis sit, non potestis, nisi gustetis, non gustu carnis, sed mentis. Poterat ergo sancta dicere Magdalena, quod de sponso in Canticis dicitur: Sub umbra illius, quem desiderabam, sedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo: quoniam ipsa triginta annis in deserto absque humano solatio fuit, ubi nihil aliud gustavit, quam verbum æternum. O quanta dulcedine tenebatur! Lege totam historiam, quia ad narrandam valde est pulchra, & multum facit ad materiam. Nam ad litteram, dum corpus Christi degustasset, tanta eam dulcedo invasit, quod mox animam exhalavit. Si ergo tantam delectationem habere potuit, dum adhuc esset corruptibilis, & mortalis, quid nunc gloriosa sentit, dum suo Dilecto conjuncta est cœlis, quem sic amare potuit in terris? O dilectio summa in hac vita paucis experta, & in ea valde parvula mora, quid est, quod non desideraris ab omnibus? Certe quia non perfecte potest amari, quod contingit aliquando experiri. Nam sanctus Bernardus, qui aliquando expertus fuerat, dicebat: Semel te gustavi bone Jesu, utinam millies mori possem, ut semel iterum gustarem. Si sic dicebat qui semel ad momentum gustaverat, quid est Sanctis, & Beatis, qui continue gustant; nescio, quid dicam. Nihil est illi dulcedini comparabile, & ideo magis tacendum, quam aliquid imperfecte dicendum. Quidquid enim de illa dulcedine, vitaque beata, dicere potest lingua, minus valde est, quam una aquæ gutta ad totum mare comparata, aut ad magnitudinem cœli una modica terræ particula. O summa stultitia pro carnis delectatione tam parva, pro modica hujus sæculi gloria, & pro minima temporalium copia, omnino citissime peritura, perdere velle illam delectationem æternam, & econtra ad pœnam pervenire perpetuam!

Arist. 3 de anima cont. 63

Psal. 33

1 Pet. 2

SERMO II.

DE EODEM.

Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum; Dilectio, sive amor in rebus spiritualibus, est sicut ignis in corporalibus. Nam sicut ignis habet virtutem corporis calefactivam, rubiginis abstersivam, duritiei emollitivam, sic dilectio velut animarum ignis, dum in animam agit, ipsam intime calefacit, & omne frigus ab ea expellit, eam ad pietatem & misericordiam mollem facit, & omnem culpæ rubiginem ab eadem abstergit. Gregorius: Quid esse dilectionem credimus nisi ignem? quid culpam, nisi rubiginem? ergo tanto amplius peccati rubigo consumitur, quanto cor peccatoris charitatis igne concrematur.

Luc. 7

Greg. ho. 33 in Evang. ante med.

Est ergo notandum, quod hæc venerabilis fœmina Magdalena supra humanum eloquium dilexit Christum, cujus amoris signa probantia quatuor fuerunt ista. Primum signum fuit assiduitas recordationis. Secundum fuit solicitudo inquisitionis. Ter-

Tertium fuit sinceritas affectionis. Quartum vero signum fuit fervor æmulationis. Ista enim quatuor signa miro modo probant qui se alterum diligunt: & probant, non solum opere exteriori, quod nonnumquam decipit, sed interiore. Est igitur primum signum dilectionis, assiduitas recordationis dilecti: amor enim, si verus sit, cor quiescere non sinit, sed continue ad sui amati recordationem impellit. Ubi est amor, ibi cor. Cum enim amor secundum Dionysium sit vis unitiva, & secundum Hugonem est vis transformativa, dum amantem transformat in amatum, necessario de eo generat continuum cogitatum: sicut enim homo non potest sui oblivisci, ita nec sui amati: quia violentia impressi amoris sæpius movet aspectum cognitionis. Vis igitur scire, si Deum perfecte diligas, vel aliud plus Deo amas, attende, si de Deo plus, quam de aliis rebus, cogitas, quia de illo plus cogitas, quod plus amas: Ubi enim thesaurus tuus, ibi cor tuum est. *(Matth. 6.)* Veritas hoc docet, quæ mentiri non potest: Ergo si plus cogitas de mundo, plus de lucro, plus de carnali amico, vel socio, quam de Christo, non vertas in dubium, sed sit tibi certissimum argumentum, quod amas ista plus, quam Christum. Nam ob hanc causam Dominus dicebat de divino amore: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. *(Deut. 6. Matth. 22. Luc. 10.)* Nota diligenter, quod non dicit ex parte cordis, vel ejus medio, sed ex toto: nec tantum dicit, ex toto corde, sed ex tota anima, & ex tota mente, dans per hoc intelligere, quod non debeamus aliud velle, aliud cogitare, quam Christum. Nam sicut Bernardus dicit, Diligere Deum toto corde, est diligere toto intellectu sine errore. Diligere Deum tota anima, est diligere tota voluntate sine contradictione. Diligere vero tota mente, est tota memoria sine oblivione. Sed quis, charissimi, ita diligit? nonne plus cogitamus de minimo, plus de mundo, plus de adversario subiugando, plus de carnali peccato, quam de Domino Jesu Christo? ergo dum plus ista, quam Deum diligimus, filii perditionis, non filii Dei sumus, quia ipse dicit: Qui amat patrem, aut matrem, plus quam me, non est me dignus: *(Mat. 10 & Luc. 14)* & quod de Patre, & matre dicitur, quibus maxime obligamur, multo fortius de omnibus aliis intelligitur: ergo nullus talis est Deo dignus: ergo non est ejus, sed sui adversarii filius. Unde ipse dicit omnibus talibus in Joanne: Vos ex patre diabolo estis. *(Joan. 8)* Quod intelligi debet ex diabolo, scilicet non creatione, sed imitatione. Non talis Maria Magdalena, quæ semper portavit Christum in memoria, ut nihil aliud præter ipsum amaret, vel cogitaret. Dicitur enim, quod post mortem Domini impatiens alios homines videre, desertum intravit, ubi neminem videret, sed de solo Domino cogitaret. Unde vere poterat dicere illud: Memoria memor ero, & tabescet in me anima mea. *(Thren. 3)*

Secundum dilectionis signum est, solicitudo inquisitionis. Proverbium est enim: Qui bene amat, non dormit: intenta enim supplicatio, ut dicit Ambrosius, dormire cor mundum vetat. *(Dictum hoc est in Hymno, Ales diei nuntius qui legitur in Feria 3 ad Laudes, & inter opere Prudentii extat in lib. Cathemer. ad Galli cantum.)* Nam & perfecte amans etiam somniat de amico: quod facit ipsa animæ solicitudo. Videmus enim ad sensum, quod si quis non videat rem quam diligit, & nesciat, ubi sit, non quiescit, non dormit, comedere ad tempus omittit, & solicite illam quærit. Unde Sponsa præ amore, & absentia Sponsi languens, sic ait: In lectulo meo per noctem quæsivi quem diligit anima mea: *(Cant. 3.)* sed quia Christus non invenitur in lecto, nec in suavi loco, addit & dicit: Surgam, & circuibo civitatem per vicos, & plateas: quæram quem diligit anima mea. Sed quia Dominus Jesus non invenitur inter cognatos & amicos, addit anima sancta, dicens: Paululum cum pertransissem eos, scilicet cognatos & notos, inveni quem diligit anima mea: tenui eum & non dimittam. Talis re vera fuit Magdalena, quæ Domino mortuo, sibique subtracto, non dormiebat, quiescere non poterat, sed sæpe ad monumentum currens, intus aspi-

aspiciebat. Et quamvis ipsum ibi non A esse cerneret, sæpe tamen ad videndum se inclinabat: quia ut dicit Gregorius, de ea loquens, vis amoris intentionem multiplicat inquisitionis.

Greg. ho. 25 in Evang. non procul ab initio.

Sed quis hodie Christum quærit? quærunt luxuriosi & gulosi, suavia: quærunt superbi sublimia: quærunt avari pecuniam magis, quam Christum. Vere multi plus diligunt asinum suum, porcum suum, & equum, immo denarium unum, quam Deum. Unde hoc probas? Certe ex inquisitione solicita. Nam perdit homo bovem & solicite eum quærit: perdit equum, & non quiescit: perdit ovem, & post eam vadit: perdit asinum, & quærit. Sed perdit homo, peccando, Christum, & quiescit, dormit, bibit, comedit & non quærit. O quot sunt, qui diu dormiunt in peccatis, nec curant per pœnitentiam Christum Dominum invenire. Unde ipse conqueritur: Omnes, inquit, dereliquistis me. Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt: devoravit gladius vester prophetas vestros, &c. Quare ergo dixit populus meus: Recessimus, & non veniemus ultra ad te? Numquid obliviscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? Populus vero meus oblitus est mei diebus innumeris.

Hier. 2

Tertium dilectionis signum est sinceritas affectionis. Est enim sincere diligere Deum, nihil nisi ipsum, vel propter ipsum, amare. Augustinus ad Dominum in libro Soliloquiorum: Minus te Domine amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. Sicut enim aurum mixtum, vel impurum, non tam est charum, vel pretiosum, sicut illud, quod est purum, sic dilectio mixta, & non pura, minus est accepta Deo: virtus enim unita est potentior, quam divisa, quia, *Pluribus intentus minor est ad singula sensus*. Quare dilectio in plura divisa non potest esse sincera, vel pura, & ideo semper est talis dilectio diminuta. Gregorius: Tanto quisque a divino amore sejungitur, quanto in inferioribus delectatur: ergo qui vult Deum sincere amare, ipsum solum debet diligere, & alia omnia propter ipsum. Sic enim eum Magdalena amabat. Unde in persona ejus cantat Ecclesia: Regnum mundi, &c. O quanto amore flagrabat ad Christum, quæ nullum poterat sibi invenire solatium, nullum nisi de ipso habere gaudium, de cujus amore sic ebria erat tota, quod non homines curabat, nec ipsos advertebat. Consueverunt homines oblivisci post mortem non tantum amicorum, sed etiam filiorum. Exemplum de David, qui postquam filium mortuum esse audivit, statim surrexit, flere omisit, faciem lavit, & cibum sumpsit: Ergo cogita, quantum Maria Magdalena dilexerat vivum, quem sic amabat mortuum! B Poterat enim dicere illud: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter ubera mea commorabitur, quasi dilectus meus mihi sic redolet etiam mortuus, sicut myrrhæ fasciculus, qui est valde odoriferus: & ideo ejus amor, & memoria, semper inter ubera mea commorabitur, in medio pectoris mei, sive in medio cordis. Est enim cor in medio uberum. De hoc igitur tanto amore ejus sic dicit Gregorius: Quæ prius frigida peccando remanserat, postmodum amando fortiter ardebat. Unde stabat ad monumentum foris plorans, & tanta vis amoris eam accendebat, quod a monumento Domini, discipulis recedentibus, non recedebat, sed amoris igne succensa, ejus, quem ablatum credebat, C ardebat desiderio. Sed quis hodie in cœlo sic amat regnantem in omnibus, sicut illa amabat in sepulcro jacentem? Frigida supra nivem sunt corda nostra: frigida verba, & universa frigida sunt opera, quasi sint adamantina: dicitur enim, quod adamas nullo igne calefieri potest: nonne ergo durior & frigidior est adamante, qui divino non potest calefieri igne, & tanta Christi ad nos charitate demolliri? O duri, & insensati filii Adam, & frigidi, quos non emollit, nec incendit tam ingens flamma amoris.

Aug. lib. Soliloquior. c. 19 tom. 9

Greg. li. 18 Mor. ca. 8

2 Reg. 12

Cant. 1

Greg. ho. 25 in Evang. Joan. c. 20

Quartum amoris signum est, fervor æmulationis, ut homo laboret illum imitari, quem diligit. Signum est, quod modo diligat Deum, si odiat

omne

omne malum Deo contrarium, & diligat omne bonum. Hinc Psalmus: Psal. 96 Qui diligitis Dominum, odite malum. Naturale enim est, ut qui delectatur in aliquo, necessario contristetur in ejus contrario. Unde gustus, qui in dulci delectatur, in amaro turbatur: & qui amat sanitatem, fugit, Cant. ult. & detestatur infirmitatem. Ergo qui diligit Dominum, refugit malum: fortis enim est, ut mors, dilectio, sicut dicitur. Quia sicut mors separat animam a corpore suo, sic qui vere diligit, recedit ab omni eo, quod possit displicere dilecto. Maria Magdalena ergo, quæ multum Dominum amavit, cum fuisset filia regis, sicut historia Marthæ dicit (Nam Maria Magdalena castrum habuit ex parte matris) regnum omne contempsit, & omnes carnis delicias dereliquit, & quidquid scire potuit esse contrarium Christo. Poterat dicere Matt. 8 illud Matthæi: Domine sequar te quocuque ieris. Sed quæ hodie anima fide Christi desponsata, Christi sanguine redempta, Christi misericordia gubernata, sic sequitur sponsum suum, ut Magdalena?

DE SANCTO JACOBO.

Sermo I.

Eccl. 45 *Dilectus Deo, & hominibus Moyses: cujus memoria in benedictione est.* Recte per Moysen beatus Jacobus intelligitur, quia uterque ex aquis sumptus, quia uterque in filium adoptatus. Sed Moyses a filia Pharaonis, Jacobus a divina Sapientia: quia uterque Ægyptum, id est, mundum dereliquit: & quia uterque, dux Dominici populi factus fuit. Plana sunt ista, si quis legat Exod. 2 quæ de Moyse, & Jacobo dicta sunt in Scriptura Exodi: & ad Hebræos Heb. 11 de Moyse, & Jacobo in Evangeliis.

Est ergo notandum, quod præter illa quatuor signa, quæ supra dixi in sermone de Magdalena, hæc quatuor alia sunt posita, & quæ sunt dilectionem probantia. Est enim bonorum omnium primum signum communi-

A catio: Secundum est servitii exhibitio: Tertium est voluntatis conformatio: Quartum est adversorum pro amico toleratio. Valde fortia sunt hæc signa amoris, si omnia amico communicas, si totum ei servitium impendas, si te per omnia illius voluntati conformes, & si pro illo pati quæcumque mala non timeas. Dico quod dilectionis est primum signum, si sibi invicem amici omnia bona communicant, ut si unus amicus alteri omnia sua donat: Amor enim est bonum inappretiabile, & ideo qui pro amore omnia temporalia donat, sive tribuit, bonam nummatam accipit, quia rem vilem pro pretiosissima tradit. Hinc dicitur: Si dederit ho- Cant. ult.
B mo omnem substantiam suæ domus pro dilectione, quasi nihil despiciet eam, id est, modicum est despicere omnia pro ea. Quis ita stultus mercator esset, qui non daret aurichalcum, pro auro, & plumbum pro argento? Quis non daret hordeum pro frumento? Item quid mirum si fidat homo dilecto suo, qui tradidit ei omne quod potest, & omne quod habet? Ergo qui dat cor suum, daret ei facile omnem mundum, etiam si mundi multiplicarentur in infinitum. Multum ergo Christus beatum Jacobum dilexit, & multum ab eo dilectus fuit, quia propter eum Jacobus omnia dereliquit non solum res temporales, sed etiam dilectos parentes,
C immo seipsum, quod maximum est. Nam ipse cum fratre sanctissimo vo- Matt. 4 cati a Domino, continuo relictis retibus, & patre, secuti sunt eum. Sed quis hodie sic diligit Christum? Qui pauperi Christi buccellam negat, quomodo daret ei plenum modium? qui negat pauperi vetus, & confractum quomodo traderet ei novum, & solidum? qui negat pauperi hospitium, quo modo ei traderet ipsam domum? Ergo qui pro Christo non traderet hoc temporale bonum, utique vanum, & necessario periturum, quomodo daret ei amorem suum? Unde dicitur: Qui viderit fratrem Joan. 3 suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? Fratrem notabiliter dicit, ut ostendat quanta sit cru-

crudelitas hominum, qui non pascunt fratrem suum, utique Dei filium, cum una equa pascat alterius equæ pullum, & hinnus pascat alterius filium, & falco aquilæ parvulum.

Secundum amoris signum est, si sibi dilecti mutuo serviant: Non potest esse, ut ignis sit in paleis, vel in lignis, & non ardeat: non potest otiosus esse ignis, sed semper crescit, vel decrescit: ignis secundum sententiam Salomonis est insatiabilis, & numquam dicit, sufficit: immo quanto plura ligna susceperit, tanto in majorem flammam se erigit, & ex abundantia materiæ vires sumit: Sic in spiritualibus per omnia facit vis amoris: amor enim quiescere nescit, sed sicut Bernardus dicit, vel crescit, vel deficit, quia stare nescit. Amor Dei non est otiosus: operatur enim magna, si est: si operari renuit, jam amor non est. Sic enim ursus ad palum ligatus, tota die circa stipitem se vertit, sic amor continue ad Deum, & ad proximum se convertit. Unde Dominus dixit Jacobo, & ceteris Apostolis: Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Gregorius dicit: Probatio dilectionis est exhibitio operis: non potest esse ut ignis sit, & non calefaciat. Nec similiter potest esse, ut amor sit, & non ferveat. Hic Apostolus sanctus dum accendit ignem ardentem, intus celare non potuit, sed primus de omnibus Apostolis amorem Christo reddidit, quem accepit. Nam primus inter omnes Apostolos, pro Christo morti se tradidit, sicut dicitur. Quia misit Herodes Rex manus ut affligeret quosdam de Ecclesia. Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio. Vide Legendam, quomodo, & quare mortuus fuerit, & de miraculo, quod in via fecit, &c. Attendite fratres: si Christum diligitis, ex servitio pensate: qui enim diligit, servit: ergo qui non servit non diligit: sed nos non servimus, quia divina præcepta non agimus, non servamus, sed mundum amamus, & mundanis curis intendimus: honores appetimus, carnem nutrimus. Christum igitur Dominum non amamus: igitur filii mortis sumus. Quia qui non diligit, manet in morte sicut dicitur.

Prov. 30

Exemplum

Joan. 14
Greg. ho. 30 in Evan. sub init.

Act. 12
Sur. die 25 Julii to. 4

Joan. 3

Tertio perfectum amoris signum est, si voluntas cum voluntate conveniat, ut idem omnino velint, & sapiant: in nullo penitus contradicant, ita tamen, ut nihil aliud, quam bonum appetant. Nam in malis esse non debet conformitas voluntatum, quia sanctus amor refugit omne malum. Narrat Valerius, quod dum quidam a suo amico quoddam injustum peteret, & ille facere omnino renueret, ille indignatus ait: Quid mihi opus est amicitia tua, si quod a te puto, non facis? Ille respondit: immo quid mihi tua, si propter te agere debeo turpia? Ergo ubi verus est amor, voluntatum in nobis conformitas esse debet, ut sit idem nolle idem velle. Unde Hieronymus dicit: Qui perfecte amat, totam sibi amantis voluntatem vendicat, quia nihil est omnino imperiosius charitate. Hæc autem conformitas voluntatum perfecte in Christo fuit, & in Jacobo, quia nihil voluit Apostolus, nisi quod eum velle voluit Christus. Cum enim Jacobus, & Joannes, nobilissimi duo fratres, sessionem ad dexteram, & ad sinistram a Domino peterent, & ille diceret eis: Nescitis quid petatis; statim, ut ejus voluntatem audierunt, tacuerunt, & illud amplius non petierunt. Hæc autem conformitas voluntatum maxime probatur per amorem proximorum, quia hoc solum est nobis a Deo mandatum, ut nos invicem diligamus: quia ut ait Apostolus, qui diligit proximum, legem implevit. Unde Dominus ad Apostolos: In hoc cognoscent omnes, quia mei discipuli estis, id est, voluntate mihi conformes sitis, si dilectionem habueritis ad invicem: ergo qui diligit Deum, diligit fratrem suum. Unde secundum Augustinum: Omnes fratres sumus, si Evam, & Adam attendamus; a quibus universi descendimus. Unde & ipsi, qui sunt inimici, sunt proximi. Et ideo a nobis sunt diligendi. Unde Augustinus: Ego ad dilectionem inimicorum vos moneo. Quia ad sananda vulnera peccatorum nullum medicamentum utilius esse sentio. Et dicit: Elige modo quod tibi pla-

Val. Max. lib. 6 c. 4

Mat. 20

Joan. 13

placuerit: si inimicos amaveris non solum amicus Dei, sed filius esse mereberis: si autem inimicos amare nolueris, Deum propitium habere non poteris.

Quartum signum dilectionis est, si pro amico adversa sustinere non refugis. Non enim diligit, nec amicus existit, qui aliquem sequitur in prosperis, & deserit in adversis: qui enim alterum perfecte amat, verbera, vincula, improperia, rerum damna, & pericula mortis portat, fortius est enim dilectio, ut mors, sicut dicitur: quia non superatur a morte, sed ipsa superat mortem. Unde Seneca loquens de amicitia dicit: Amicus qui utilitatis causa assumptus est, tamdiu placebit, quamdiu utilis est. Quare in vera amicitia nihil aliud debet placere præter ipsam, & addit: Ego amicum quæro, ut habeam quem in exilium sequar, pro quo moriar, cujus ne morti opponam, & me ipsum in mortem impendam. Talis amicus fuit Christo sanctus Apostolus, pro cujus amore, capite est truncatus. Omni enim tempore diligit, qui amicus est, & frater in angustiis comprobatur. Sed quis hodie amicus Christi, qui pro eo mori paratus sit? quis pro eo fert vulnera, quis verbera, quis verba? Vere impleta est prophetia Apostoli ad Timotheum: In novissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes: & est, ac si dictum esset, quod nec est dilectio ad Deum, nec ad proximum, sed uniuscujusque ad seipsum.

Cant. ult. Seneca epi. 9 ante me. *Prov. 17* *2 Tim. 3*

SERMO II.

DE EODEM.

Isa. 11

ERit Sepulcrum ejus gloriosum. Sicut patet, & ad sensum cernimus tota die, nullius Sancti Sepulcrum sic est apud omnes homines gloriosum, quia in principio miraculis plurimis fabricatum, quia in medio magnis virtutibus adornatum, & quia magnis privilegiis est dotatum. Nec debet verti in dubium, quod ille, qui sic eum voluit honorare in A via, donis etiam amplissimis eum sublimaverit in patria, qui tot beneficia præstat ad ejus ossa, & ostendit cunctis tam ampla miracula, sicut patet in ejus Legenda, quanta ei contulit in cœlo præmia, sive dona: ergo fratres, multum a nobis est honorandus, quem honorat Deus, & est in omnibus necessitatibus invocandus, quia est audibilis Sanctus, & Deo gratissimus: pro cujus honore omnium Apostolorum primus est mortuus, & ad sepulcrum miraculose delatus.

Est igitur notandum, quod triplex sepulchrum est nobis sæpius memorandum, scilicet sepulcrum temporale, ad quod homo per mortem de- B ducitur. Hoc primum est cogitare horribile, sed aliquando finiendum. Sepulcrum infernale, in quo pro peccato affligitur, hoc est toto corde detestabile, quoniam est sempiternaliter horrendum. Sepulchrum æternale, in quo anima Deo perfruitur, hoc est desiderabile, quia est ad æternaliter delectandum. Dico quod sepulcrum primum est temporale, & est de sua natura horribile, sed est aliquando dimittendum, sicut erit in resurrectione corporum, quando ex illis sepulcris corpora assumentur, ad duo alia adducentur, secundum quod animæ in illis corporibus meruerunt, vel deduci in cœlum, sive ad infernum. De hoc sepulcro tota Scriptura est plena, & ideo hic C sufficiat auctoritas. Sepulcra eorum domus eorum in æternum, non dicit *in æternum*, quia ibi semper sit standum, sed longo in eis tempore permanendum, scilicet usque ad judicium. O quam dura est domus ista, & quam stricta, quam fœtida, quam paupercula, & quam obscura, quæ communis est omnibus divitibus, & pauperibus, rusticis & regibus viris, & mulieribus, parvulis & senibus. Utinam attenderent viri fortes, & reges, principes, & divitiis abundantes, quomodo a tam amplis palatiis sunt deferendi ad sepulcrum tam strictum: & a palatiis tam luminosis, & fulgidis, ad sepulcrum horrendum, & obscurum: & a palatiis, sic rebus omnibus super-

Sepulcrum triplex. *Psalm. 48*

perplenis ad sepulcrum tam indigens, & egenum: & a palatiis, filiis, & familiis adornatis ad sepulcrum sic vacuum, sic ab amicis, & filiis derelictum. Bern. Ubi est illa præterita pompa, ubi præterita gloria, ubi famulorum obsequentium turba, ubi vestimenta tam fulgida, ubi culcitra tam mollis, & tenera, ubi vina illa rubentia, ubi fercula illa tam varia, & diversa: heu, qui paulo ante vivebat in deliciis in palatio, totus manducatur a vermibus. Unde Innocent. dicit: Heu, fratres attendite: Qui paulo ante inclytus residebat in domo, ecce quam pauper jacet in tumulo: & qui gloriosus incedebat in aula, ecce quam despectus jacet in tumba: & qui vescebatur deliciis in cœnaculo, ecce nunc consumitur a vermibus in sepulcro. Ab hoc sepulcro excluduntur omnes excommunicati, omnes hæretici, usurarii, & omnes peccatores, nisi prius absoluti fuerint & confessi. Unde narrat Gregorius quod cum excommunicati fuissent in loco sacro sepulti, quando Diaconus in Ecclesia clamabat, ut omnes excommunicati exirent, quidam videbat eos de sepulcris exire, & extra Ecclesiam ire. Narrat & ibidem Gregorius quod dum usurarius, quadam pecunia clericis data, fuisset in loco sacro sepultus, custos Ecclesiæ vidit eum in nocte a quibusdam spiritibus nigris, valde ipso fortiter clamante, & se lamentante, ligatis pedibus, foris trahi. Cumque custos ad tumultum cucurrisset, & cum illum in sepulcro non invenisset, scivit non esse phantasticum, sed verum fuisse, quod viderat. Narrat etiam de alio fornicatore, qui sine pœnitentia mortuus, & in loco sacro sepultus, quod ignis ex fundo sepulcri processit, & non solum carnem, & ossa voravit, sed ipsam terram undique consumpsit. Non ergo (sicut dicit Augustinus) valet impio ecclesiastica sepultura, sed potius est ei ad pœnam. Ad hoc sepulcrum est corpus Apostoli delatum, sed non fuit ei fœtidum, sed odoriferum: non despectum, sed gloriosum, ut nullus umquam regum habuerit sepulcrum sic ab omnibus honoratum, tot donis, & privilegiis a Deo dotatum. Unde bene est dictum: *Erit sepulcrum ejus gloriosum*.

Ber. serm. de Divite epul. — *Innoc. 3 in serm.* — *Gregor. in Dial.* — *Greg. li. 4 Dial. c. 32.* — *Greg. lib. 4 Dial. c. 53 & 54.* — *Aug. lib. de cura pro mortuis gerenda, c. 2*

A

Secundum sepulcrum est infernale, in quo homo dure punitur. Nam qui ad hoc pessimum sepulcrum ducitur, convertuntur ejus deliciæ in tormentum es honor in opprobrium, & divitiæ in cumulum egestatis. Consideremus fratres, si ita est. Dicitur enim: Mortuus autem est dives, & sepultus est in inferno. Nota, quod dives erat ab aliis honoratus, fulgide vestitus, & quotidie splendide comedebat: sed fortis mutatio, quia dives sepultus est in inferno: qui erat purpuratus, honoratus, tenetur in vilissimo: & qui deliciis assuetus, totus est positus in tormento. Nam & de quolibet deliciis dedito dicitur: Quantum se in deliciis glorificavit, tantum date ei tormentum & luctum. O quanto consultius illi diviti fuisset, ut panem hordeaceum omni tempore comedisset, quam deliciis affluxisset, pro quibus tam gravia tormenta portaret! Quanto melius fuit illi Lazaro temporaliter mendicanti, qui in sinum Abrahæ est portatus, quam illi diviti abundanti, qui in suppliciis est sepultus! Quid illi, ut dicit Augustinus valuit marmoreus locus? quid illi decor ille purpureus? quid turba plorantium famulorum, postquam ductus est ad infernum? Nota etiam, & cum hoc quomodo in egestatem sibi divitiæ sunt conversæ, sicut enim dum vixit fuit ditissimus, sic mortuus est inventus pauperrimus. Psal. Dormierunt somnum suum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis. Quid enim aqua vilius? quid habetur ab hominibus aqua abundantius? communis est omnibus non solum hominibus, sed etiam pecoribus. Ergo ille non tibi videtur factus esse pauperrimus cum variis ferculis abundaret, & vina varia biberet, aquam communem a suis, non dico a situlam aquæ, sed unam guttam ad sitim refrigerandam, quam petiit habere non potuit, immo ab ipso Abraham, quem vocaverat Patrem, audivit: Recordare fili, quia recepisti

Luc. 16 — *Apoc. 18* — *Luc. 16.* — *Aug. lib. de cura pro mortuis gerenda. cap. 2* — *Psal. 75* — *Situla est vas ad hauriendam aquam accommodum* — *Luc. 16*

B C

sti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Nolite vacare fratres potationibus, & commessationibus, & purpureis vestimentis, quia ratio Abrahæ est bona. Constat quod qui nunc habent bona, passuri sunt multa mala, non temporalia, sed æterna. Unde de omni tali, qui ducitur ad infernum, potest dici illud: Sepultura asini sepelietur. Nam (Hier. 22) sicut asino prius corium detrahitur, & postea canibus, & avibus devorandis exponitur; sic omnis dives prius divitiis spoliatur, & sic perpetuo cruciandus dæmonibus datur. Dives enim cum dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil inveniet. (Job 27. Damascenus in Historia de Josaphat, & Barlaam.) Ne timueris cum dives factus, &c. Ad hoc ponitur exemplum in historia Barlaam, quod erat civitas quædam, quæ omni anno regem sibi ponebat, & plenam illi potestatem, ut omne, quod vellet facere, dabat: sed anno finito, ipsum ad quandam insulam portabant, ubi ex penuria bonorum omnium, fame, siti & frigore deficiebat: quorum unus cum regnavit, tantum ad insulam præmisit, quod ibi abundanter vixit. Civitas est mundus, quæ amatoribus suis potestatem omnis mali tribuit, sed in fine eos ad infernum transmittit, ubi fame, siti, & frigore tabescunt. Unde Ecclesiasticus: Ante mortem præpara (Eccli 14.) justitiam, quia non est apud inferos invenire cibum.

Tertium sepulcrum est æternale, in quo homo beatificatur: hoc enim sepulcro nihil melius, nihil dulcius, nihil utilius, dum transit homo a tristitia ad lætitiam, ab egestate ad copiam, a confusione ad gloriam, non utique transitoriam, sed æternam. Unde dicebat Job, quasi mortem appetens, & sepulcrum hoc cupiens: (Job 17) Dies, *inquit*, mei breviabuntur, & solum mihi superest sepulcrum: quasi diceret, utinam cito dies temporis mei finiantur, ut veniam ad sepulcrum, quod mihi superest solum ad meæ gratiæ complementum. Quis ad introitum talis sepulcri non gaudeat? quis videns semel tantum bonum, secundo non redeat? quis illum jubilum narrare sufficiat? (A) dicitur in Legenda beati Nicolai, quod (Surius to. 6 die 6 Dec.) vir invento auro, tanto exultavit gaudio, ut non posset exprimi ullo modo. Multi enim inventi sunt homines, quis ex aliqua transitoria re, & mundana tantum gaudium acceperunt, quod dilatato corde ultra debitum, perierunt: ergo si creaturæ (Mors ex nimio gaudio.) tantum gadium potest ingerere bonum creatum, aliquando finiendum, quantum inferet homini gaudium bonum summum, increatum, perpetuo possidendum? Sic enim dicitur viro justo: Ingredieris in abundantia sepulcrum, (Job. 5) vere in abundantia, ubi nullius boni penuria, & nullius mali præsentia. O sepulcrum beatum, (B) quare te non quærimus, quare te non appetimus, quare pro te obtinendo bona nostra omnia non tradimus? certe, puto, ista facimus, vel quia quæ vere de te dicuntur non credimus, vel quia pro tempore hoc misero, in quo sumus, tuam dulcedinem non gustamus: Augustinus dicit, (Aug. lib. Soliloquiorum. c. 16) quod una gutta tuæ dulcedinis est major, quam oceanum. Quare mihi certum est, quod si quis tuæ dulcedinis unam solam guttam sentiret, pro nihilo omnia carnis, & mundum contemneret, & millies morti se traderet, ut ad tuam dulcedinem veniret. Ergo, fratres charissimi, horreamus sepulcrum temporale, fugiamus infernale, & desideremus (C) sempiternale.

SANCTI PETRI
AD VINCULA.
SERMO.

SUrge velociter. Quia Sancti hanc (Act. 12) hodiernam epistolam exponentes, per beatum Petrum catenis astrictum, hominem peccatorem vinculis alligatum, spiritualiter volunt intelligi post narrationem historiæ, quæ Apostolicas tenet laudes.

Sunt autem quatuor peccata, quibus maxime homines inhærent terræ. Nam primo, jacent in terra negli-

gligentes, & pigri. Secundo incumbunt terræ per affectum, totaliter cupidi, & avari. Tertio latent in terra lubrici, & lascivi. Et in terra sedent gulosi, & deliciis assueti: Primum vitium, sive peccatum, est contra potentiam operativam: Secundum, per potentiam amativam: Tertium, per potentiam generativam: Quartum, per potentiam nutritivam. Ergo, si surgere, est se a terra erigere, debemus hic notare, quod Primo debemus surgere a somno pigritiæ, quo operari negligimus: Secundo, a frigore avaritiæ, per quod avaritiæ servimus: Tertio, a calore luxuriæ, quo nosipsos inficimus: Quarto vero, ab incendio gulæ, quo superflua degustamus.

Dico, quod primo surgendum est a somno pigritiæ, ut operari possimus. Nam hic maledictus somnus, quo tota die jacemus & sedemus, instar corporalis somni, aufert usum bonæ cogitationis, sensum discretionis, motum bonæ operationis, & facultatem bonæ refectionis, & somnii phantasmata vana, & phantasias inducit. Stultum est ergo, & rationi contrarium, ibi dormire, ubi est vigilandum: stare, vel jacere, ubi est ambulandum: & quiescere, ubi est
Michææ. 2 laborandum. Unde dicitur: Surgite & ite, quia non habetis hic requiem:
Job. 5 Homo enim factus est ad laborandum, sicut avis ad volandum, ut
Gen. 3 dicitur: In sudore vultus tui (dictum est homini) vesceris pane tuo. Ergo non est dolendum, sed vigilandum, non pigritandum, sed solicite ope-
Eccl. 9 randum. Quodcumque potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec prudentia, nec sapientia est apud inferos, quo tu
Joan. 9 properas. Unde Dominus: Operamini, dum dies est: veniet autem nox, dum nemo poterit operari. O quantum dolebunt; quam amare post mortem plorabunt, qui modo operari, & pœnitentiam agere renuunt! sed nihil dolores & lacrymæ tunc valebunt: quia tempus operandi, quod nunc est, amiserunt: ibi autem non tempus est ad operandum, sed tantum ad patiendum: & ideo dicit
Rom. 13 Apostolus: Hora est jam nos de som-

A no surgere, &c. quasi dicat: Quid ultra dormitis, quid negligitis, quid utilitatis expectatis? Ecce, quia Christus est in janius: judicium appropinquat: & tempus reddendæ rationis instat. Unde dicitur: Usquequo Prov. 6
piger dormis? usquequo non consurges ex somno tuo? Quis, nisi stultus dormiret, dum bellum instaret dum ignis jam domum invaderet, dum mox ferenda sententia mortis esset? Unde addit Salomon, pigros excitans per exemplum: Vade ad formi- Prov. 6
cam, & considera vias ejus, o piger, quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem æstate parat sibi cibum, ut comedat, &c. Notate viarum multiplicationem, & sagacitatem in eun-
B do. Notate grana, non hordeacea, sed frumentina eligendo; ipsa grana, ne germinent, dividendo: & futura tempora cognoscendo; cum tamen ducem non habeat, qui eam doceat: nec præceptorem, quem timeat. Ergo, quid nos faciemus, qui, cum magni corpore simus, qui ductorem veritatis habuimus, qui præceptorem comminantem suscepimus? Quam co- Exemplum
ram eo excusationem habebimus, si operari negligimus? utinam cogitaremus, quomodo inter apes nulla est otiosa, sed omnes ad laborandum vadunt, pascua quærunt, & mel ex floribus legunt ita, quod totæ oneratæ redeunt, & otiosas gravissime puniunt, &, si possunt,
C occidunt.

Secundo, surgendum est a frigore avaritiæ, quo totaliter terræ incumbimus. Unde avari dicunt: Conglu- Psal. 43
tinatus est in terra venter noster, & omnes affectus nostri. Venter enim, quia cibaria appetit, & ea conservat, signat affectum: cujus est, res appetere & acceptas servare, ad modum cujusdam memoriæ. Ergo, cum avari sic jaceant, & terræ inhæreant, necesse habent, ut surgant, & ad Deum faciem suam vertant. Unde dicitur de Matthæo Apostolo qui ad Mat. 9
telonium sedebat, & avare temporalia lucra quærebat: qui surgens secutus est eum, id est, Christum. Surgere debet homo ad modum virgæ, quæ mox nata incipit ascendere, a terra se elevare & versus cœlum sem-

per se erigere; numquam enim ad terram se flectit: immo si violenter incurvata fuerit mox dimissa, se ad cœlum erigit: solum autem pedem in terram figit, ubi tantum attrahit necessarium alimentum. Turpe est ergo, quod homo, qui factus est ad possidendum supernum regnum, semper faciem elevatam non portet ad cœlum, numquam cœlum respiciat, numquam se ad cœlum erigat, sed semper, brutorum more, terram respiciat, animam nobilissimam, Dei imagine insignitam, ad terrena convertat, seque totam subiiciat terræ, quam calcat. Quid tibi, homo dignissima creatura cum terra? Unde tibi cum terra tam fortis amicitia, cum gravatus ex ea non possis ascendere ad tuæ beatitudinis locum, sed demergaris ejus pondere ad infernum? Puto, dices, quod propter victum, & vestitum, terra indiges. Sed fac, sicut planta: solum pedem tene in terra, id est, accipe ex ea necessaria, & dimitte superflua, quæ tibi sunt in ruinam. Nam & planta ipsa si superfluum humorem attraxerit, vel in se putrescit, vel putridos fructus facit. Unde amygdalus ex humore superfluo, quem attraxit, sterilescit, & fructum non facit: juxta quod Philosophus dicit: Debet in radice perforari clavis, ut dum humor superfluus inde exierit, humor necessarius qui remansit, dum a calore plantæ digestus fuerit, vertatur in fructum. Sunt ergo fratres obiicienda superflua, accipienda sola necessaria, si volumus facere opera matura, & Deo accepta. Nam ad congregandum superflua non cogit natura, sed avaritia sola. Nam, si congregare talia, esset ex natura, utique congregarent omnia bruta, quæ (ut dicit Damascenus.) non regunt, sed reguntur a natura: sed non congregant illa: ergo congregatio tua, pura est avaritia. Nam hoc est quod Dominus arguit a minori: Nolite, *inquit*, solliciti esse, dicentes, quid manducetis, aut corpori vestro quid induamini, &c. respicite, *inquit*, volatilia cœli, &c. respicite lilia agri, &c. Lege & prædica omnia usque ad finem capituli: quia miro modo sunt pulchra, & ædificatoria, pro confundenda humana avaritia. Unde Ambrosius exponens illa, sic ait: Numquam humanæ vitæ necessarius deficit usus alimenti, nisi cum venerit dies moriendi. Absurdum, *inquit*, est ut victus nobis copiam defuturam credamus, qui jugem vitam a Deo accepimus. Et addit: Considerate volatilia cæli: Magnum, *inquit*, sane, & aptum, quod fide sequamur exemplum. Nam, si volatilibus cœli, quibus nullum est exercitium cultivationis, nullus de messium fœcunditate proventus, indeficientem tamen divina providentia largitur alimoniam, verum est, quod causa inopiæ nostræ avaritia est.

Aristot. de Plantis li. 1 c. 3 circa finem to. 6 Et Theophr. lib. 2 de pl. c. 8 prope fin.

Mat. 6

S. Ambr. in ca. 12 Lucæ. to. 3

Ibidem.

Tertio, surgendum est a peccato luxuriæ, per quod nos totos inficimus, & corpus, & animam maculamus: Luxuriosi enim, more scabronum, semper in stercoribus sunt, & stercora continue revolvunt, & adeo infecti sunt, quod stercorum fœtorem non sentiunt. Ciconia cognoscit fœtorem & sentit, quando sua uxor adultera fuit, & miser homo adeo infectus existit, quod fœtorem proprium non advertit, cum fœtat magis, quam putridus canis. Ergo, fratres surgendum est a turpitudine, exemplo filii prodigi, qui omnia, quæ a patre acceperat, luxuriose consumpserat. Audi, post multa, quæ fecerat, reversus ad se ipsum, ait: Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater peccavi in cœlum, & coram te. O, qui sic faceret, qui sic pœniteret, qui sic toto corde ad Deum patrem rediret, qui sic peccatum suum diceret, qui sic humiliter veniam peteret, ut, sicut ille, largam misericordiam inveniret! Nam, ut ibidem habetur, dum adhuc ille longe esset, pater suus illum videns, misericordia motus est, & currens, super collum ejus cecidit, & dulce osculum sibi dedit: stola prima illum induit, annulum in manu illius posuit, calceamenta in pedibus dedit, & magnum convivium illi paravit. Omnia ista verba magnam ostendunt esse Dei clementiam, quæ non abiicit, non contemnit, sed dulciter suscipit filios pœnitentes, & ad suam misericordiam revertentes. Fluvius enim ad tem-

Exemplum

Luc. 15

Exemplum

tempus a mari recedit: sed, dum ad illud redit, non eum abiicit, sed infra suos sinus recolligit. Est ergo, fratres, peccatum grande & immane, tam pium patrem offendere, qui nos fecit, nos redemit, qui & tota die offendentes eum benigne suscipit revertentes. Sed notate, qui hic tantam benignitatem contemnit, & ad eum non redit, gravissime eum punit. Unde dicitur: An divitias bonitatis ejus, & patientiæ & longanimitatis ejus contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ, & reverentiæ justi judicii Dei, qui reddit unicuique juxta opera sua, &c. Quanto enim peccator amplius ad pœnitentiam expectatur, tanto, nisi convertatur, gravius punietur. Nam, quia Dominus post passionem suam 42. annis, ut redirent ad pœnitentiam Judaicum populum expectavit, dum converti renuit, Titum, Romanum Principem, super eum induxit, qui eis obsessis, undecies centum millia fame & gladio mori fecit, & omnes alios vendidit, ita quod triginta ex eis pro denario uno dedit: quia ipsum Dominum vendiderant pro triginta denariis.

Rom. 2
Josephus lib. 6 de Bello Judaico c. 12 de abscissis manibus: De numero autem occisorum li. 7 cap. 17

Quarto, surgere debemus a peccato gulæ, quo carnem augmentamus, & spiritum deprimimus. Gulæ enim servire, est pinguedinem augmentare: & pinguedinem augere, est sanguinem minuere, qui est nutrimentum vitæ. Anima enim omnis hominis in sanguine est. Unde viri pingues modicum habent de sanguine, sicut Philosoph. & Constantinus testantur. Nam pinguedo non est aliud, nisi sanguis coagulatus: &, qui modicum habent de sanguine, modicum habent & vitæ. Unde loquendo communiter, qui pingues sunt, non diu vivere possunt: quia pinguedo vitam minuit. Unde exemplum ponitur de agno, qui, quando circa renes impinguatur, cito infirmatur, & moritur. Isti enim pingues, dum in eis pinguedo dissolvitur, subito moriuntur, & communiter a reumate suffocantur. Unde dicit Hieron. quod Philosophi

Levit. 17
Aristoteles lib. 3 de hist. animalium c. 19 par. 5
Constantinus Medicus in Pantechni li. 2 cap. 14 & lib. 11 c. 16 Hic fuit deinde Monachus Benedictinus.
Arist. de historia animalium lib. 3 c. 17 parte 5
Hier. ca. 2

A olim, ut possent diu vivere, modicum dabant gulæ, & vivebant omni tempore temperate. Dicebant enim, & vere, quod cibi dati homini erant ad vitam conservandam, non ad eam corrumpendam. Item & dicebant, & dicunt Sancti, quod venter pinguis grossum sensum gignit. Quare, ut possent esse subtiles, erant plurimum abstinentes. Item homines pingues ad operandum, & generandum sunt quasi inutiles. Unde dicunt pastores ovium, & philosophi hoc scripserunt, quod, quando aries impinguatur, non est ad generandum aptus. Quare pastores, cum eos nimis impinguari cernunt, tamquam inutiles, eos occidunt. B Ob hanc etiam causam mulierem nimis pinguem volentem concipere, Hippocrates jubet macrescere. Ergo, cum gula mortem acceleret, intellectum obtenebret, & vim operativam, & generativam enervet, ab ea surgendum est. Unde ad litteram dicitur: Si coactus fueris in edendo multum, surge e medio, evome: & refrigerabit te, quasi dicat: Cave, ne nimium comedas; sed, si in comedendo nesciens excesseris, evome quod nimium comedisti. Nam & leo hoc facit, cum nimis cibo gravatum se sentit. De abstinentiis sanctorum Patrum sunt exempla innumerabilia: sed, quia multis nota, non arbitror hic ponenda, &c.

lib. 2 contra Jovinianum, longe post princi. pium, sed ante medium.
Arist. de generatione animalium, li. 1 ca. 18 & 19 par. 6
Hippocrates in lib. de steril. post med.
Eccl. 31

C

DE S. LAURENTIO.

SERMO I.

PRobavit me quasi aurum, quod per ignem transit. Valde bene, & convenienter modo B. Laurentius signatur in auro ignis maximo calore probato. Nam constat quod auro nihil est pulchrius. Inter omnes enim formas picturarum, auri pulchritudo obtinet principatum, immo pulchritudo auri, decor est metallorum omnium, & colorum. Sic & B. Laur. pulchritudo fuit in suo tempore, totius Ecclesiæ, propter maximam quam habuit, honestatem. Item auro nihil

Job. 23
Exempla multa de auro in B. Laurentio reperta.

hil ductilius: nam tam ductile est, quod inter incudem, & malleum sine corruptione, sine partium divisione, in tenuissimas laminas dilatatur: immo, ut dicitur, ad modum pastæ in manibus tenetur, & ex eo pro voluntate universa formantur. Sic & B. Laurentius sic semper per obedientiam ductilis fuit, quod de præceptis majorum nihil umquam omisit. Unde pecuniam sibi a Papa dimissam, statim absque mora pauperibus distribuit. Item auro nihil solidius, & compactius: Unde, si illud in ignem ponatur, non evaporat. Ulterius: si in ignem ponatur, non consumitur; nec in pondere suo minuitur, sed ardore caloris dissolvitur. Sed, si quid habet impuritatis annexum, solum ab illo purgatur, & sic fulgidum redditur: Sic & B. Laurentius, in igne positus, corrumpi non potuit: sed, quidquid in eo erat culpæ venialis, totum ibi dimisit, & sic fulgidus totus exivit. Item aurum percussum non reddit sonum sicut æs, vel argentum; nec crepat, vel scinditur, sed solum, dum percutitur, dilatatur: Sic B. Laurentius, verbis attritus & factis, nullum impatientiæ sonum dedit, non per odium scissus fuit, vel crepuit, sed ad inimicos ad majorem flammam exarsit. Item nihil auro est purius: non enim, ut alia metalla, rubiginem contrahit a terra: Sic S. Laurentius mundum cum suo flore contempsit, propriam patriam, & omnia dereliquit, unde nullam peccati rubiginem a terra contraxit. Item nihil est auro virtuosius: nam virtutem habet confortativam, & superfluorum omnium in corde corrosivam: unde valet plurimum contra lepram, & contra passionem cardiacam. A lepra enim vel præservat, vel eam retardat, vel saltem eam palliat, & occultat: Sic & vir iste sanctus magnas virtutes efficit cordis: In fide enim corda dubia confirmavit, exemplis, verbis, & miraculis, multosque jam infectos a lepra peccati sanavit. Ergo verissime de eo potuit dici: *Probavit me quasi aurum, quod per ignem transit*. In quo verbo

Surius to. 4 die 10 Aug. non procul a fine.

Cardiaca passio vel affectio, est innati roboris labefactio & languor, teste Galeno in Def. med.

A utique tria facit: Nam primo, se a Deo esse examinatum ostendit: Secundo, suam puritatem, & patientiam innuit: Tertio vero, per quid examinatus fuerit, patefacit. Ostenditur ergo primo auctoritas, in probando. Ostenditur secundo, Martyris soliditas, in portando. Sed ostenditur tertio, instrumenti acerbitas, in agendo. Dico, quod primo examinatum se esse ostendit, cum præmittit, *Probavit me*. Secundo, suam firmitatem, & patientiam innuit, cum interponit, *quasi aurum*. Tertio, per quid examinatus fuerit, patefacit, cum in fine adiungit, *quod per ignem transit*. Verum, quia patientia Martyris per ignem probata fuit, &

B jam superior narratio martyrem commendavit: nunc, ad instructionem, de igne aliquid dicendum. Est igitur notandum, quod in Scriptura maxime sex legimus ignes. Primus, est ignis illuminans, & inflammans: Secundus, est ignis maculans, & deformans: Tertius, est ignis probans, & examinans: Quartus, est ignis purgans, & lavans: Quintus, est ignis crucians, & exterminans: Sextus, est ignis glorificans, & beatificans.

Ignis quotuplex.

Dico, quod primus ignis est illuminans, & inflammans. Et hic est ignis Divinæ gratiæ: cujus officium est animam illuminare ad verum, & inflammare ad bonum: Scientia enim & virtutibus humanus perficitur

C animus, ut dicit Philosophus: & ideo, si perfici volumus, hoc igne gratiæ indigemus. Hic est utique ille ignis, de quo dicitur: Ignem veni mittere in terram: & quid volo, nisi ut ardeat? Nobilis certe ignis, propter quem accendendum Dominus in terram venit. O quanta diligentia, quanta solicita cura deberet hic ignis nutriri, & custodiri, ne posset extingui, cum talis sit anima, quod possit accendi hoc igne spirituali, sicut carbo igne materiali. Anima autem sine tali igne spirituali, est sicut carbo sine igne materiali. Opera enim nostra, hoc spirituali igne non incensa, sunt sicut cibaria multum crassa, & dura igne materiali non cocta. Talis est anima sine hoc igne spirituali,

Arist. Problematum sectione 30 quæstione 4 part. 7

Luc. 12

qua-

qualis est stomachus sine calore naturali, cujus virtute non possunt cibaria coqui vel digeri. Ergo, sicut, propter vitam corporalem, calor naturalis fovendus est cibis, & rebus confortativis, sic propter vitam spiritualem calor gratiæ spiritualis nutriendus est sanctis verbis, & operibus bonis: quia & ignis materialis sæpe perit, deficientibus sibi lignis. Et propterea de hoc igne præceptum fuit: Ignis (inquit Dominus) in altari meo semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subiiciens ei ligna per singulos dies. Altare divinum, est cor humanum, quod semper debet igne gratiæ esse inflammatum, & ne deficere possit, semper lignis operum bonorum nutriendus est ignis. *Lev. 6*

Secundus ignis jam dicto igni contrarius est, scilicet ignis maculans, & animam deformans. Et hic est ignis culpæ. Hic enim malus ignis, dum animæ advenit, omnia ejus bona consumit, & naturam inficit. Et de hoc igne dicitur: Ignis est usque ad consummationem devorans. Et iterum dicit: Ignis devorabit tabernacula eorum, quæ munera libenter accipiunt. Hic est ille ignis, qui dicitur de rhamno exire: de quo dicitur: Egrediatur ignis de rhamno. Dicitur enim, quod arbor illa culpæ signativa de se ignem emittit, qui omnia circumjacentia destruit, & comburit. Hic ignis domus nostræ combustivus non est nutriendus, sed aqua pœnitentiæ extinguendus. Quis enim sic stultus, qui non aquam ad domum deferat, dum eam ardere videt? & quis non statim currat, quando primo eam ignis invadit, nec expectat, quousque consumpta fuerit? Non enim facile aqua etiam extinguitur ignis, postquam plurimum in lignis invaluit: nec facile culpa removetur ab anima, quando in ea diu fuerit radicata. Nam rubigo, quæ diu ferrum tenuit, sic fortiter illi innititur, quod non facile removetur. Non facile plaga curatur, cui in principio non succurritur: ergo non diu est in culpa standum, sed certissime illi per pœnitentiam occurrendum. *Job 31* *Job 20* *Jud. 9*

Tertius ignis, est ignis probans, & examinans, quo Sanctus Laurentius fuit hodie probatus, dum in craticula fuit adustus: igne enim omne metallum probatur: nec umquam melius denarius falsus probatur, sive cognoscitur, quam si in igne ponatur. Vas enim solidum, & plenum, non crepat ad ignem positum, sed ignem non sustinet vacuum. Ergo vas solidum, vas aureum, vas plenum Laurentius fuit: qui igne probatus, patientiam non abjecit, sed velut fortissimus clypeus, natura adamantinus, omni periculo adversanti se opposuit. Sed quis hodie servat patientiam in adversis? Similes sumus ligno balsami, quod nullo modo vult gladio tangi; immo, si tactum fuerit, statim perit. Oliva, si putata, in collectione fructuum, sicut nux feriatur, sic dedignatur, ut nullum in futuro tempore fructum ferat. Homines ergo nostri temporis sunt de natura cordis, quod tangi renuit, vel tactu, vel acu solo punctum vivere renuit. Non talis Laurentius, qui ardens dicebat illud: *Igne me examinasti*. Et propterea dicebat: *Proba me Domine, & tenta me: ure renes meos, & cor meum.* *Exemplum* *Plin. in Natur. Hist. li 12. cap. 25* B *Psal. 16*

Quartus ignis, est ignis purgans, & lavans, qualis est in Purgatorio. Officium enim ignis, est purgare, & rubiginem a metallo abstergere. Qui enim est in statu salutis, & sufficienter se in præsenti non punit, ad ignem Purgatorii, velit nolit, perveniet: quia dicitur? Qui timet pruinam, veniet super eum nix. Sæpe, dum quis credit se ursum effugere, præter propositum incidit in leonem. Sic, & qui per pœnitentiam refugit hic puniri graviori reservatur examini, quia purgatorio igni. Et de hoc igne dicitur: Uniucujusque opus manifestum erit: quia uniuscujusque opus, quale sit, ignis comprobabit, &c. O quot opera, quæ nunc videntur aurea, tunc apparebunt lutea, confracta, & vana, sive potius nulla. Aurum enim sophisticum, sive artificialiter factum, in igne appositum, apparet esse nullum. Sic & apparebit esse in purgatorio igne: quia multa opera, quæ modo creduntur esse aurea, apparebunt ærea. O quot sunt hodie, qui videntur ædificare aurum, ar- C *Job 6* *1 Cor. 3* *Aurum sophisticum.*

argentum, & lapides pretiosos, qui invenient se ædificasse lignum, fœnum, & stipulam, id est, non opera sublimia, sed modica, & purgatione digna. Sed, quis illam examinationem poterit sustinere? Quis poterit illud tam grave incendium tolerare? & tamen quis illum ignem poterit declinare? Est enim (ut Sancti dicunt) gravior, quam quidquam in hac vita portari ab aliquo potest: & est hac præsenti pœna diuturnior, & est hac temporali pœna infructuosior: quia hæc temporalis pœna meretur palmam, & gloriam: sed ille ignis solam pœnam habet: sed palmam non habet & gloriam. Unde plus satisfacit hic homo Deo valde modica pœna voluntarie pro peccatis assumpta, quam ibi permaxima: sive quia ibi est involuntaria, sive quia, si ibi est voluntaria, est tamen ratione status immeritoria, nulla laude, vel præmio digna. Timeant igitur peccatores hunc ignem, qui nihil relinquit intactum, vel nihil penitus impunitum, sive verbum fuerit permodicum, sive opus inutile factum, sive quid modicum in corde pensatum. Unde dicitur: Quis stabit ad videndum eum? Ipse enim, quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum. Ignis enim in conflatorio usque ad minima penetrat omne metallum: & herba fullonum, quia si carbo cadit in panno, etiam minimum pilum consumit, quia nullum erit tam parvum peccatum, quod ab illo pertranseat igne non tactum, & totaliter non excoctum. O fratres mei, qui modo modicam febrem, vel modicum quemcumque dolorem non potestis pati, quid facietis, quantum dolebitis, quantum plorabitis, illo incendio inflammati, & totaliter a pœnis absorpti? Unum tamen maximum bonum hic habet ignis, quia propter hoc, quod peccatum consumit, & solum ad tempus existit, hominem in securissimo statu ponit: quia, qui ibi est positus, a pœnis est æternalibus absolutus, & de vita est æterna securus, quamvis aliqui aliter senserint.

Ignis purgatorii qualis. *Mala. 3* *Ignis purgatorii bonum.*

Quintus ignis, est ignis crucians, & exterminans. Et hic ignis est in inferno, cujus conflator diabolus est. Hic enim ignis est pessimus, quia est supra, quam dici valeat afflictivus consumptivus, & (quod est mirum) reparativus. Unde: Quis de vobis poterit habitare cum igne devorante? Mirum valde, quia ille ignis & est importabilis, & tamen est inevitabilis, ut declinari non possit. Est enim ignis usque ad consummationem devorans, & pene jam devoratum reparans: ita, ut iterum atque iterum, immo usque in æternum valeat devorare. Unde dicit Greg. quod in inferno est vita semper moriens, & mors semper vivens. Unde Glossa exponens illud: Sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos, dicit quod sicut herba ab ovibus carpitur, sed non radicitus evellitur, ut continue renascatur, ut sic semper sit, quod carpatur; sic homo in inferno semper moritur, &, ut semper mori possit, ad vitam continue reparatur. Est etiam quid gravissimum ignis æternus, nullis umquam temporibus finiendus. Unde miseri peccatores non erunt in inferno per annum, non per annos centum, nec per annorum millenarium, non per millia millium, sed per plura mille millia, quam sint pennæ omnium volatilium: plusquam pili, & capilli omnium animalium: plusquam sint genera bestiarum, bladorum omnium: plusquam sint flores, & fructus, & folia omnium arborum: plusquam omnes herbæ camporum, montium, & pratorum: plus quam sint lapilli, & arenulæ omnium fluviorum, & marium: & plusquam sint in oceano mari, & in fluminibus omnibus, puteis, & fontibus guttæ aquarum; & adhuc ultra hæc omnia in infinitum. Unde dicitur: Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur. Et in Cantico Moysi: Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima: devorabitque terram cum germine suo, (id est, viros terrenos, cum omnibus suis filiis) & montium fundamenta comburet: radicem, sive radicalia corda superborum consumet. Consumentur fame gulosi, & devorabunt eos aves, id est, dæmones, sive infernales serpentes, morsu amarissimo. Attendite etiam, fratres mei: quia ille ignis non solum inextinguibilis, sed

Ignis inferni qualis. *Isa. 33* *Greg. moral. l. 9 super Job, cap. 39 cir. med. tom. 1* *Psal. 48* *Inferni mansio qualis.* *Isa. ult.* *Deut. 32*

sed etiam est irrefrigerabilis cum nihil ibi ad temperamentum caloris haberi possit. Nam guttam unam aquæ dives ille petiit, quam habere non potuit: quam etiam si accepisset, nihil sibi penitus profuisset: immo, si fontem totum, vel puteum, vel maximum fluvium accepisset, nec sitim illam mortiferam mitigasset, nec ad modicum incendium temperasset. Dicit enim Augustinus, quod tanta est vis illius ignis, quod, si totum mare in ipsum flueret, nec ipsum ad modicum temperaret. Est enim quædam ignis species, quæ etiam in aqua ardet, sicut in Legenda sancti Nicolai dicitur. Unde, si aliquis damnatorum in mari profundo poneretur, ibi ab igne torqueretur. *Luc. 16*

A

B Sextus ignis, est ignis glorificans, & beatificans. Et hic ignis est in cælo, ubi vita est Beatorum: nec est aliud, quam charitas, sive amor, non ad modum vitæ, sed patriæ, nam hic sanctus ignis in via est parvus, imperfectus, & diminutus, sed in patria est summus, & usquequaque perfectus. Unde dicitur: Vivit Dominus, cujus ignis est in Sion, & caminus in Hierusalem. Sion, quæ interpretatur Specula, est militans Ecclesia; in qua charitas est modica, illi charitati gloriæ comparata. Sed Hierusalem, quæ visio pacis est interpretata, est cælestis curia, sive triumphans Ecclesia, ubi est charitas consummata, & adinstar camini in Sanctorum cordibus inflammata. O qualis, quam suavis, quam amabilis, quam desiderabilis est iste ignis, qui sanctos vivificat, sanctos lætificat, sanctos glorificat, sanctos in bono conservat, & sanctos stabilit, & confirmat. Quis non deberet velle hoc frigus pati, velle penuria rerum affligi, velle laboribus premi, & velle se, offerente tempore, & opportunitate, mori, ut posset aliquando hoc dulcissimo igni succendi? Non est hic ignis devorans, sed conservans; non affligens, sed delectans: non sitim aquæ generans, sed perfecte satians; solius boni summi desiderium cum satietate, & satietatem cum desiderio generans. Rogemus, &c. Ad hunc nos perducat Christus, Amen.

Isa. 31
Sion quid.
Hierusalem quid.

SERMO II
DE EODEM.

Igne me examinasti, & non est inventa in me iniquitas. Inter omnia elementa, ignis maxime est activus, eo quod plus ceteris habeat de forma, & minus de materia. Et constat, quod omnis actio est a forma, sicut omne posse pati, est a materia. Unde Isidorus dicit, quod ignis est fortissimæ actionis, consumens universa, quæ rapit. Cum enim sit calidus in ultimo quarti gradus, nihil eo potest esse calidius; nec per consequens activum eo amplius: immo, cum omne calidum ab igne habeatur, ut sit calidum, (cum id, quo unumquodque est tale, & ipsum sit magis tale) ignis elementum summe est calidissimum, & per consequens summe activum, summe consumptivum, summe penetrativum, & rei quantumcumque durissimæ, & compactæ, divisivum, & liquefactivum. Si non credis, quære hoc a metallis, quæ, cum sint corpora solidissima, & corpora compactissima, per actionem tamen ignis non solum mollescunt, sed penitus liquefiunt. Attende tamen, ut Philosophus docet, quod ignis tres sunt species, id est, ignis lux, in sua sphæra; Ignis flamma, in materia aerea; & Ignis carbo in materia terrea. Veruntamen ignis in carbone est valde acutus, & valde afflictivus, si fuerit affligibili applicatus. Cum igitur beatus Laurentius fuerit hoc igne decoctus, & craticulæ superpositus, prunis adustus, recte potuit dicere Domino; *Igne me examinasti*. In quibus verbis maxime duo facit. Nam Primo, ostendit, se esse probatum per ignis adurentiam, quam portavit. Secundo, se asserit innocentem inventum per ipsam innocentiam, quam servavit. Primum, fuit indicativum suæ sapientiæ, qua sustinuit ardua. Secundum fuit ostensivum suæ innocentiæ, qua fugit mala fœdantia. In his enim duobus consistit perfecta justitia, scilicet in aggressione bonorum operum arduorum, quibus in bono proficimus, & in declinatione malorum,

Psal. 16
Isid. l. 19 Orig. sive etym. c. 6
Arist. 1 Post. Cont. 2
Aristoteles Topicorum c. 3 lib. 5 parte 1

C

rum, quibus inficimur. Notatur ergo A primo status tolerantiæ, in quo adustionem sustinuit, cum ait: *Igne me examinasti*. Secundo, notatur status innocentiæ, in quo vitia declinavit, cum addit: *non est inventa in me iniquitas*. Dicat ergo Sanctus Laurentius: *Igne me examinasti*. Est igitur hic notandum, quod duplex est ignis: unus materialis, & unus spiritualis. De corporali nihil in hoc sermone. Sed de spirituali aliquid est dicendum ad Luc. 12 nostram instructionem. De hoc enim dicit Dominus: Ignem veni mittere in terram: & quid volo nisi ut ardeat? Spiritualis itaque ignis non est aliud, quam charitas, sive gratia, qua peccatorum rubigo consumitur, frigus ab anima tollitur, durities re- B movetur, & econtra quædam pulchritudo inducitur, calore amoris anima inflammatur, & dulcedine quadam, & pietate mollitur: Ista enim omnia ignis corporalis facit in ferro, & amor spiritualis facit in anima. Item attende, quod, sicut materialis ignis deficit cito, non nutritus, sic & ignis spiritualis cito deficit, non nutritus. Est igitur notandum, quod ad nutriendum hunc sanctum ignem quatuor maxime sunt necessaria. Primum, est pura meditatio cordis: Secundum, est sancta collocutio oris: Tertium: est continuatio boni operis: Quartum vero humiliatio vera mentis. Miro modo his quatuor, gratia, sive amor nutritur in homine, scilicet puris meditationibus, castis sermonibus, C sanctis operibus, & humiliatis cervicibus.

Dico, quod primum, quod ad nutrimentum spiritualis ignis est necessarium, est pura, & sancta meditatio cordis. Sicut enim pravæ cogitationes hominem separant a Deo (sicut dicitur) sic bonæ, & puræ Deo uniuntur: & amore, quo uniuntur, enutriuntur. Cor enim, sicut est omnium membrorum primum, & a natura primo productum, sic est spiritualis ignis, sive totius amoris radicale subjectum, & principale domicilium. Unde ad sensum videmus, quod, quidquid corde diligimus, oculis illud libenter inspicimus; & sæpe ad

Sap. 1 Hoc secundum philosophorum doctrinam: secus autem Medicorum, qui jecur primum generari, & produci affirmant.

illud oculos elevamus, libenter de eo loqui audimus: libenter ad locum, ubi est, pergimus: libenter brachiis amplexamur, & oscula illi amoris imprimimus. Ergo primum nutrimentum casti amoris maxime in corde existit: ut sint mundæ affectiones, castæ meditationes, & semper devotæ cogitationes. Sequitur enim his incrementum spiritualis ignis, sicut ex pice, oleo, & pinguedine crescit materialis ignis. Sanctus vero Laurentius, quia semper meditationibus sanctis se exercebat, & cogitationes inutiles respuebat, ideo spiritualem in se ignem omni tempore augmentabat, & sic illo totus intus ardebat, quia ex amore ignem vix suis applicatum carnibus sentiebat. Vere ergo poterat illud dicere: Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. Psal. 38 Dum enim cor sanctis meditationibus incalescit, ignis in eo Dominicus exardescit, & suscipit non modicum incrementum. Sed, quis hodie bona, casta, munda, & justa cogitat? hodie mundana cogitamus, vanis intendimus, immunda ruminamus: & ideo nihil caste diligimus, quia cordibus co inquinatis nihil est mundum, sed coinquinata eorum est mens, & conscientia. Unde possumus dicere illud: Cogitationes meæ dissipatæ sunt torquentes cor meum. Job 17 Cogitationes enim malæ & dissipationem bonorum omnium faciunt, & ad modum aquæ ignem devotionis extinguunt, & cor insuper cogitantis affligunt. Nam & quidem fuit sanctus pater, qui quamdiu sanctis cogitationibus se exercuit, & per amorem in Dominum exarsit, alimentum a Deo de cœlis accepit. Omni enim die sibi panis mundissimus de cælo mittebatur. At postquam cœpit diabolo pulsante immunda cogitare, panis missus cœpit sordidus apparere. Cumque subversis omnibus cogitationibus mundis, sola cogitaret immunda, panis totus niger & sordidus apparuit, & ultra a Deo missus non fuit. Sicque factum est, ut qui, sancta cogitans, divino igne totus ardebat, dum immunda revolvere corde cœpit, ignem, quem diu nutrierat, mox extinxerit. Ob hanc causam

Hier. li. ep. Tom. 1 ep. 32 & est Exemplum de Democrito apud Cicer. l. 5 de Fin. & li. 5 Tusc. & Plutar. l. de Curiosit. Hic autem factum negat, ille vero non affirmat omnino. Idem dicitur de Metrodoro ejus discipulo.

sam multi fuerunt philosophi, qui sibi oculos eruerunt, ut subtracta sibi videndi materia, nulla omnino immunda, sed sola cogitarent illa, quæ saperent puritatem.

Secundum, quod est necessarium ad spiritualis ignis nutrimentum, est sancta collocutio oris, sive sanctitas sermonis. Patet enim experientia, quod sancta verba audita, vel prædicata, miro modo incendunt corda: Nonne, ut Hieronymus dicit, exultant equi in præliis, dum vocem clamoris intelligunt. Nonne ad bellum pugiles inflammantur, dum hominum clamoribus excitantur? Nonne ad pugnam milites fortiores, & fortius agitant lanceas, frictosque mucrones, dum voce clamantis principis excitantur? Nonne & boves, & cervi dulcibus vocibus cantuum animantur? Ergo, si tanta est virtus ad corda confortanda vocum hominum, quanta ad corda inflammanda est virtus verborum spiritualium? Unde dicitur: Surrexit Helias Propheta, quasi ignis: verbum ejus velut facula ardebat. Talia fuerunt verba Beati Laurentii. alios inflammativa, sicut patet in Hippolyto, & aliis, quos convertit. Bene poterat dicere sanctus Hippolytus illud: Factus est sermo Domini (supple mihi prædicatus per sanctum Laurentium) in corpore meo, quasi ignis exæstuans, claususque in ossibus meis: & defeci, ferre non sustinens. Verbum enim Domini ignis est, & in cor agit, immutat, purgat, etiam innovat: Ignitum eloquium tuum vehementer. Eloquium Domini inflammavit eum. Unde Spiritus sanctus apparuit in linguis igneis, ut corda intus redderet inflammata. Sed quis hodie loquitur Dei verba, ad bonum ignem augendum? quoniam, fratres, potius nostra verba sunt mundana, sunt lasciva, sunt ad malum provocantia, sunt ad discordias concitantia, sunt divinum ignem extinguentia. Sed vir linguosus non dirigetur in terra, sicut dicit Propheta. O quanta mala faciunt mala verba! Quid enim in hac vita bonis moribus melius? Nonne ad componendos mores omnis nobis scriptura est tradita & omnis moralis philosophia? Ergo

Eccl. 48

Jer. 20

Psal. 118. 140
Psal. 104
Act. 2.

Psal. 139

A nihil moribus est in vita melius, ergo nihil malis verbis pejus. Quia, ut dicit Apostolus: Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Bernardus: Levis est sermo, sed graviter vulnerat. Est enim, *inquit*, aptissimum evacuandis cordibus instrumentum. Idem ait: O quam velociter currit verbum! Unus est, qui loquitur, & unum verbum solum loquitur, & tamen vincit illud verbum, dum uno momento multitudinis audientium aures tangit, corda inficit, & animas illorum interficit. Unde quidam sanctus pater animadvertit, quod, dum quidam fratres de Deo loquerentur, bonus Angelus appropinquabat illis: cumque de mundo, Angelus fugiebat,

B & diabolus illis appropinquabat. Unde vere, juxta sententiam Jacobi: Si quis verbo non offendit, hic perfectus est vir. Et hic potes multa prædicare de lingua.

1 Cor. 15

Jac. 3

Tertium, quod valet ad augmentum spiritualis ignis, est continuatio boni operis. Sicut enim materialis ignis nutritur linguis: & augetur illis augmentatis: & extinguitur, illis ab eo abstractis: sic suo modo spiritualis ignis nutritur operibus sanctis, & crescit illis multiplicatis, & deficientibus deficit. Unde in figura hujus præceptum fuit: Ignis in altari meo semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subiiciens illi ligna per singulos dies. Altare Dei est cor homi-

C nis, in quo semper ardere debet divinus ignis, nutritus semper lignis bonæ operationis. Est tamen notabile, quia Dominus docuit hunc sacrum ignem nutriri lignis, non paleis; sed lignis, id est, operibus solidis, & non vanis. Item ligna ignem nutrientia non debent esse madefacta, sed sicca: quia opera nostra, quibus nutritur hic ignis, non debent esse carnalia, vel fluida: sed ab omni malo humore siccata, ut sic, sint veri ignis nutritiva. Sicut enim omne animal perit, nisi competenti sibi pabulo nutriatur, vel si cibus venenosus, vel sui saluti contrarius illi detur, sic spiritualis ignis sine operatione bona moritur, id est, si ei nulla bona opera apponantur. Est igitur viris spiritualibus hoc igne ardentibus fortiter operan-

Lev. 6

[Greg. ho. 30 super Ev. to. 2 subinit.] randum, quia, ſicut dicit Gregorius, Amor Dei non eſt otioſus: operatur enim magna, ſi eſt: ſi autem operari renuit, amor non eſt. Arbor, quæ fructus non fert eo tempore, quo debet, de ipſa teſtimonium perhibe, quod naturali ſibi debito caret, & ideo eſt digna ſuccidi, & ardenda ignibus tradi: quia homo, qui nunc renuit operari, æterno poſt mortem tradendus eſt igni; in quo, poſtquam ſteterit per tot mille millia annorum, quot arenulæ marium omnium, adhuc tantum ibi ſtare habebit, ſicut quando incœpit, & in infinitum magis.

Quarto, ad conſervationem ſpiritualis ignis requiritur, vera humiliatio mentis. *[Exemplum.]* Sicut enim materialis ignis cito extinguitur, niſi bene cineribus cooperiatur, ſic ſpiritualis cito evaneſcit, niſi cinere veræ humilitatis fuerit coopertus. Species enim terræ valde ſunt redolentes: ſed, niſi clauſæ teneantur, ne reſpirare poſſint, citiſſime evaneſcunt. Sic & vinum ſine clauſura dimiſſum, reſpirando fit vanum, & vertitur in acetum. Verum hæc omnia diu conſervantur, ſi bene clauſa teneantur. *[Nu. 19.]* In veteri enim lege omne vas reputabatur immundum, quod non habebat operculum. Mercator ſapiens, theſaurum, quem maxime diligit, non in publico ponit, ſed, quantum poteſt, abſcondit: vina enim clauduntur in doliis, frumenta in horreis, poma in ciſtulis, ſed aurum in ſcriniis, vel ſub terris? Nam, ſicut dicit Beatus Gregorius, deprædari deſiderat, qui theſaurum publice in via portat. *[Greg. in ho. 11 super Ev. t. 2 in prin.]* Ergo manifeſtum eſt, quod ad ignem ſpiritualem ſervandum, & augmentandum, valet plurimum ſub cinere humilitatis tenere abſconſum. Hoc enim valde eleganter ſignatum eſt in Machabæis: *[2 Mac. 1.]* ubi ſic dicitur: quod ſacerdotes acceptum ignem de altari occulte abſconderunt in valle, ubi erat puteus altus. Ille amorem ſuum in valle, ſive in alto puteo abſcondit, qui eum, quantum poteſt, operit cinere humilitatis. Unde notabile eſt, quod dicitur ibidem, quod poſtea, requirentes abſconſum ignem, non ignem exurentem, vel devorantem, ſed invenerunt aquam craſſam impinguatam, quæ in ignem magnum excrevit, & omne ſacrificium conſumpſit: quia amor celatus creſcit, & tantum ſubtiliſſima cordis incendit, ut fiat Deo in ſacrificium laudis. Beatus ergo Laurentius amorem, quo totus ardebat, & opera, quibus ignem nutrivit, ſemper optima meditando, ſemper optima colloquendo, ſemper optima operando, & ſemper vilia de ſe ſentiendo, in ſe perfectiſſime habuit. Propter quod in tantum amor ejus excrevit in corde, ut vix ſentiret ignem, qui exterius ardebat in corpore. Unde & dicebat Decio: Aſſaſti miſer ex una parte: gyra aliam, & manduca. *[Surius to. 4 die 12 Augusti non procul a fine Surius to. 4 die 10 Aug. in fi. ex B. Petro Chrysologo Archiepis. Ravenna.]* Hoc etiam igne totus accenſus, clamabat poſt Beatum Sixtum Papam: Quo progrederis ſine filio, pater? &c. Quid, *inquit*, in me diſplicuit paternitati tuæ? Numquid degenerem me probaſti? Experire, &c. Cui Epiſcopus: Non ego te deſero, fili, ſed majora tibi debentur pro fide Chriſti certamina. Nos quaſi ſenes, &c. Lege utriuſque Sancti hiſtoriam: & diligenter eas prædica. Rogemus ergo, &c.

DE S. BARTHOLOMÆO APOSTOLO.

SERMO I.

Amice, aſcende ſuperius. *[Lucæ 14]* Docet Tullius, & Valerius Maximus, *[Cic. in Lælio de amicitia. Val. Max. li. 4 ca. 7 de Amicitia.]* quod amicitia propinquitati præfertur, eo quod ex propinquitate removeri amor poteſt, ſed ex amicitia numquam. Sæpe enim propinquus odit propinquum, ſed numquam amicus amicum. Unde concludit Tullius, *[Cic. ibid.]* quod omnibus rebus humanis eſt amicitia præponenda. Dicit quoque Valerius, *[Val. ibid.]* quod amicitiæ bonum non eſt a quocumque facile aſſumendum, ſed ſemel aſſumptum numquam eſt deponendum: quia, qui ſemel fit amicus, eſt omni tempore diligendus. Eſt igitur homo primo probandus, antequam ſit in amicitiam aſſumendus: & cum non ſit probandus in proſperis,

ris, probandus est in adversis. Amicum enim se ostendit, qui in adversis amicum non deserit. Unde dicitur. Si possides amicum, in tentatione posside illum, & non facile credas ei. Non est enim credendus amicus, qui beneficiis cessantibus, amicitia divideretur: eo quod tales omnes, amici fortunæ sunt, non personæ. Unde Philippus, Rex Macedonum, litteris arguit filium Alexandrum, quod illos sibi amicos esse crederet, quos beneficiis comparasset. Seneca: Ego amicum quæro, cui serviam, pro quo mori valeam, non a quo munera ulla recipiam. Nam, qui in amicitia non amici, sed sua commoda pensat, non bene cogitat: quia sicut cœpit, sic desinet: & cum amicum viderit afflictum, discedet. Amicitia enim, ut dicit Ambrosius virtus est, & non quæstus. Non enim debemus amicitiam contrahere cum divite, quia dives est, sicut Seneca docet. Quia, sicut mel muscæ sequuntur, cadavera lupi, frumenta formicæ, sic & falsi amici prædam sequuntur, non hominem: & fortunam potius, quam personam. Unde Boetius dicit: Quem felicitas fecit amicum, infortunium faciet inimicum. Verus ergo amicus Bortholomæus fuit, quando Christo non diviti, sed summe pauperi se conjunxit, non solum sequens eum in prosperis, sed potius in adversis. Unde bene dicit ei Christus: *Amice, ascende superius:* quasi ei diceret: quia pro me, sive causa mei, elegisti esse inferius: nunc, tamquam probatus jam, *Amice ascende superius*. Reges enim antequam tradant stipendia militibus; prius, quales sint, experiuntur in bellis. Dignus enim est donativo, qui fortiter pro domino certat in bello. In verbo ergo præmisso, a duobus sanctus Apostolus commendatur. Primo, ab excellentia meriti, quo refulsit: Secundo, a sublimitate præmii, quod assumpsit. Primum, respicit statum hominis gratiosum, quo merita cumulantur: Secundum, respicit statum hominis gloriosum, quo præmia condonantur. In his enim duobus summa perfectio hominis consistit. Primo, si clarescat meritis in Ecclesia militante: Secundo, si

Eccl. 6

Val. Max. li. 7 ca. 2 Cic. idem refert li. 2 de officiis.

Amb. l. 1 de of. c. 16 tom. 4

Boet. l. 3 de consol. prosa 5 in fine.

A dotetur præmiis in Ecclesia triumphante. Notatur ergo primo, dignitas meritorum, quibus Apostolus fulsit in via, cum dicit: *Amice*. Notatur secundo sublimitas præmiorum, quibus est coronatus in patria, cum infertur; *Ascende superius*. Circa ergo veram amicitiam est notandum, quod ad eam ostendendam ad præsens quatuor requiruntur. Primo, ut sit in amicis communis contemptus omnium vitiorum: Secundo, communis amor omnium divinorum: Tertio, communicatio omnium secretorum: Quarto vero, communis pro se ipsis tolerantia tormentorum. Tunc enim est amicitia vera, si amici communiter mala refugiant, si bona com-
B muniter faciant, si consilia sibi communicent, & si pro se mutuo communiter mala sustineant.

Dico, quod primum, unde probatur amicitiam esse veram, est communis contemptus omnium vitiorum, & omnium impedimentorum, quibus homo potest impediri ad bonum. In malis enim nulla potest esse amicitia: quia, ut Tullius, & Augustinus docent, Amicitia est divinarum, humanarumque rerum cum benevolentia, & charitate consensio. Unde ex vera amicitia duæ voluntates quodammodo fiunt, una scilicet in omni nolito & volito, non malo sed bono. Unde narrat Valerius, quod duo erant amici, quorum ad malum unus alterum
C invitabat. Cumque unus non assentiret, alter ait: Quid necesse est me te habere amicum, postquam, quæ tibi dico, non facis? Cui alter sapienter respondens ait: Immo, quid mihi necesse est, amice, te amicum habere, si me pro te oportet turpia agere? Igitur amicis, communis debet esse contemptus omnium malorum, omnium turpium, imo omnium impedimentorum, sive omnium mundanorum, quibus impedimur ad bonum & allicimur ad malum. Ergo inter Christum, & hunc sanctum Apostolum vera amicitia fuit, quia quidquid Christus contempsit, etiam Apostolus dereliquit. Unde non solum peccatum, sed & totum mundum perfecte dimisit. Sciebat enim, se non simul esse posse amicum Christi,

Cicero in Lelio Aug. contra Academicos li. 3 longe post initium c. 1 & in ep. 154 de vera amicitia c. 2 & to. 4 lib. unico de Amicitia, in principio, & alibi.

Jac. 4 sti, & mundi. Unde dicitur, quod amicitia hujus mundi inimica est Deo. Et inquit: Qui voluerit esse amicus hujus sæculi, inimicus Dei constituitur: nullum enim medium: vel amicus eris Christi, vel mundi. Nemo enim potest duobus dominis servire, id est mundo, & Christo. Quare: Quia sunt eis voluntates contrariæ, præceptiones contrariæ, prohibitiones contrariæ. Mundus inducit ad gulam, Christus ad sobrietatem: Mundus ad luxuriam, Christus ad castitatem: Mundus ad superbiam, Christus ad humilitatem: Mundus ad avaritiam Christus ad paupertatem: Mundus ad invidiam, Christus ad charitatem. Ergo, dum duo contraria immediate se habentia simul circa idem esse non possunt, nemo simul esse potest amicus Christi, & mundi. Apostolus ergo, ut verus Dei amicus esse posset, mundo, & omnibus vanis libellum repudii tradidit, & Christo toto corde adhæsit. Unde erat de dicentibus illud: Ecce nos reliquimus omnia. Augustinus enim dicit; Dominus omnia bona temporalia contempsit, ut contemnenda esse ostenderet: & omnia mala sustinuit, ut sustinenda esse doceret: ut neque in illis quæreretur felicitas, nec in istis ulla timeretur adversitas. Et dicit: Peccatum est, amare quæ Christus contempsit, & fugere, quæ ipse sustinuit. O quis hodie in hoc sequitur Christum, vel ejus Apostolum? immo quis est qui non sequatur toto corde temporalia ista bona, & non fugiat temporalia mala? Nullus. Immo vita nostra est omnino vitæ Christi contraria, & ideo cum sancto Apostolo ejus non sumus amici, sed hostes, & inimici: non servi Dei, sed mundi, & diaboli. Orabat semel pater Franciscus, cujus servus esset, sibi postulans revelari. Ad quem de cælis vox facta est, dicens: Francisce, quando divina meditaris, divina loqueris, & secundum me operaris, servus tunc meus existis. Cum autem his contraria operaris, alterius servus efficeris, qui meo ore nominari dignus utique non existit. Tunc sanctus ait: Et ego, Domine, semper me alterum horum trium spon-

Jac. 4 · Matt. 19

A deo facturum: vel de te meditari; vel de te loqui, vel aliquid propter te operari. Veniens ergo ad fratres ait: Fratres, talia a Deo audivi: talia illi promisi: nolo, ut vos promittatis: sed rogo, ut semper alterum horum trium facere studeatis, ut servi Dei esse possitis. Sed quis mundanorum hoc facit? Quid avari, nisi de pecunia? quid vani, nisi de gula, & luxuria? Quid superbi, nisi de dignitatibus, & gloria, meditantur, loquuntur: & operantur? Ergo omnes isti non servi Christi, sed servi diaboli esse probantur. A quo enim quis superatus est, ejus & servus est, sicut Apostolus Petrus docet. 2 Pet. 2

B Secundum: unde probatur, amicitiam esse veram, est communis observantia divinorum. Est enim officium veræ amicitiæ, idem velle, & quod in rebus divinis, Dominicisque præceptis nulla sit diversitas voluntatum. Vera igitur amicitia inter Christum, & suum Apostolum fuit, quia, sicut Dominus non venit suam facere voluntatem, sed Patris, sic & Apostolus, nihil sibi de propria voluntate retinuit, sed corporaliter divinis præceptis se subdidit. Audiebat enim Dominum dicentem: Vos amici mei estis, &c. Si enim amicorum est idem velle, & idem nolle, ergo, quidquid unus mandat, alter observat. Et, quid mirum, si hoc de Apostolis verum est, qui fuerunt Christo

Jac. 15 Sallustius in Catilinario. Act. 4 Aug. t. 1 l. 4 confessionum, c. 6 ex Horatio lib. 1 carm. ode 3 de Virgilio navigante Et lib. 2 ode 17 de Mecænate.

C intimi, & in ejus amicitia præcipui, cum dicatur, quod omnium credentium erat cor unum, & anima una? Nam & ipse Augustinus dicit, se habuisse amicum, de quo videbatur sibi; quod licet duo haberent corpora, anima tamen erat tantum una. Nec mirum, si tanta potest esse unitas Christianorum se charitate amantium, cum amor communis tantam unitatem possit facere paganorum, ut dicantur inter se esse unum. Nam postquam Alexander, Rex Macedonum, Regem Darium, devicisset, & regnum Persarum suo dominio subjugasset, & ad quemdam locum, ubi erat mater Darii, devenisset, illa quemdam militem videns, quem propter elegantiam formæ, & magnitudinem personæ, Alexandrum esse credidit;

Val. Max. de amicitia l. 4 c. 7 Curtius idem l. 3 de rebus gestis Alexandri.

didit;

didit, ipsum tamquam regem salutavit. Cumque audiret, quod ille, quem salutaverat, rex non esset, timens, verba quærebat, quibus se excusaret. Cui rex: Nihil est, quod in hac re debeas formidare: quia & hic Alexander est, & ego sum id quod ipse est: ergo, si tanta potuit esse amicitia paganorum se communi amore amantium, quanta cum Christo fuit amicitia Apostolorum, quos divinus amor totaliter transformavit in Christum? Omnia ergo servavit Bartholomæus, quæ eum observare voluit Christus. Sed, quis est Christo amicus, nisi qui Divina observat mandata? Unde conqueritur Dominus, dicens: A sæculo confregisti jugum,
Hier. 2 & dixisti: Non serviam. Quis non B confregit quidquid in baptismo promisit? Quis pœnitentia dignus, & non prius abiicit, quam assumpsit? Quis non diabolo, vel mundo, plus quam Christo obedit? Ergo non sumus, fratres, amici Christi, sed potius diaboli, sive mundi.

Tertium, unde probatur, amicitiam esse veram, est communicatio animorum, sive omnium secretorum; constat enim, quod amor est vita cordis, sicut Hugo dicit. Ergo qui alteri dat amorem suum, dat illi per consequens & cor suum: sed cor hominis est cellarium continens omne secretum: Ergo, cum amicus det amico cor suum, nihil ex omnibus tenet illi celatum; Ergo ubi est amicitia, sive mutua donatio cordium, ibi est communicatio omnium secretorum. Cum igitur inter Apostolum, & Christum fuerit mutua donatio animorum, fuit & inter eos communicatio consiliorum. Unde Dominus dicit:
Joan. 15 Jam non dicam vos servos, sed amicos, quia servus nescit quid faciat Dominus ejus: Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæ a Patre meo audivi, nota feci vobis. Sed quis hodie Christi amicus? ubi sunt hodie, quibus pandantur divina secreta? ubi sunt hodie divina miracula? ubi Propheta, cui hodie pandantur divina secreta? Unde potest hodie dicere cum Propheta religio Christiana:
Psal. 73 Signa nostra non vidimus, jam non est Propheta; & A nos non cognoscet amplius. Et illud: Prophetæ nostri non invenerunt visionem a Domino. Thr. 2
Quis hodie juxta Apostolum cognovit sensum Domini? Rom. 11
aut quis consiliarius ejus fuit? Sed quare, o fratres, hæc omnia? quare sic exclusi sumus a Domini nostri præsentia? Numquid non sunt in Ecclesia Dei, qui digni essent hac gratia? Sunt quidem plurimi, sed ab hac gratia exclusi sunt propter peccata populi. Non sumus fratres mei, hac gratia digni; quia non sumus Dei amici, sed potius inimici. Quis rex, si sapiens sit, secreta sua consilia publicat adversariis? Nam & animalia bruta vias suas, quantum possunt, Exempla 1
suis hostibus celant: intantum ut leo B cauda sua vestigia destruat: ne, quo vadat, venator perpendat. Cervus, canem latere volens, saltus mutat, & nunc ad dexteram, nunc ad sinistram saltat, ut sic canem sequentem se, fallat. Ergo, non est mirum, si sapientissimus Dominus nobis sua consilia celat, cum nos hostes suos esse perpendat.

Quartum, & certissimum signum, quo probatur, amicitiam esse veram, est, si unus pro alio mala pati non refugiat: sed unus pro alio ad patiendum se offerat. Talis revera amicitia fuit inter Christum, & hunc sanctum Apostolum: quia Christus, pro illa se obtulit, & Apostolus versa vice pro Christo se impendit. C Christus totum corpus suum crucifixoribus flagellandum dedit: sed Bartholomæus in manibus hostium corium dereliquit. Ad litteram enim, excoriatus fuit: quod non sine gravi dolore fieri potuit; Sciebat enim Dominum dixisse illud; Dico enim vobis amicis meis; ne terreamini ab Luc. 12
his, qui occidunt corpus, & post hoc non habent amplius, quid faciant; sed potius eum timete, qui postquam occiderit, habet potestatem animam mittere in gehennam. Non est, charissimi, timenda mors corporis, quæ de necessitate venit: sed mors timenda est gehennalis, quæ sicut est importabilis, sic est inevitabilis, & etiam æternalis. O quam bene, quam feliciter nati, qui vitam hanc temporalem, aliquando necessario perituram

pro Christo ponerent in ruinam, pro morte fugienda æterna, & vita acquirenda perpetua! Sed hodie hæc vera amicitia penitus recessit ab aula: non est enim qui pro Christo velit pati, non dico suspendium, non aculeum, non diruptiones ossium, vel morsus bestiarum, sed nec durum verbum: immo nec aliquod læsivum. Unde dicit Dominus per prophetam: Amici mei, & proximi mei adversum me, &c. O stultitia Christiana & amicitia falsa, sub Christiano nomine palliata, quæ sub pelle ovis lupinum animum gerit. Quid fraudulente Christianum esse te asseris, & Christum non imitaris, sed potius in suis membris eum persequeris? Omnes dereliquerunt me, dicit Dominus, & factus sum, sicut qui colligit racemos post vindemiam, sicut dicitur. Narrat Ambrosius, quod duo fuerunt Philosophi, qui inter se de morte contendebant, unusquisque pro alio mori volebat. Narrat & Macrobius, quod multi fuerunt servi, & pagani, qui pro dominis suis temporalibus se tradiderunt morti. Ergo fratres mei, quanta confusio nobis esse debet, qui sumus fideles, nolle pro illo mori, vel pro eo modicum pati, qui pro nobis affixus est cruci? Apostolus tradidit pro illo corium, & nos pati non possumus unum verbum: quia ergo sic Christi fuit amicus, ideo audire meruit: *Amice, ascende superius*. Nam ascendit: Primo, ad dignitatem Apostolici officii: Secundo, ad excellentiam singularis Martyrii: Tertio vero, ad sublimitatem excellentissimi præmii. Unde poterat dicere illud: Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus. Palma est arbor alta, arbor pulcherrima, omni tempore foliis adornata: Arbor victoriæ signativa: & arbor diuturna: Arbor fructu dulcissima. Sic & vita illa beata, ad quam hodie ascendit Apostolus obtinendam: Est altissima quantum ad locum, propter cœlum empyreum: Est pulcherrima, vita continua, decorata propter aspectum, sive visum; Est victoriosissima: quia numquam ulla pugna concussa, propter continuæ pacis effectum; Est immensissima, nullo tempore finienda, propter æternitatis bonum: Et est fructu dulcissima propter gustum. Quid ergo est, quod tantum bonum non cupimus? Quid est, quod nosipsos in mortem pro hoc summo bono non tradimus? quid est, quod omnia mundi bona pro eo obtinendo non damus? Stultissimi mercatores sumus, qui damus pro plumbo argentum, pro aurichalco aurum, immo pro bono transitorio, bonum summum. Non talis fuit mercator Apostolus, qui pro hoc mercando, non solum bona temporalia dedit, sed seipsum impendit: & ideo sic ascendere dignus fuit.

Psal. 37 — *Mich. 7* — *Amb. l. 2 de of. c. 41 t. 4 & Cic. de amici. Et Val. Max. l. 4 c 7 de amicitiæ vinculo: idque ex Euripide in Epiliz. in Taur. & Hygin. c. 120 de Oreste & Pylade in fabulis tragicis, non autem de Philosoph. narratur. Idem docet Aug in li. de amicitia to. 4 in prin. & t. 1 l. 4 confessionum cap. 6* — *Macrob. Saturnalium li. 1 c. 11 ante med.*

B

SERMO II.

DE EODEM.

Posuisti Domine super caput ejus coronam, &c. Triplex corona legitur in Scriptura: Una aurea: Altera stellea; Tertia vero lapidea. Prima corona datur Virginibus; Secunda datur Prædicantibus: Tertia datur Martyribus. Dico, quod prima corona, quæ datur virginibus, dicitur aurea: Aurum enim propter suam puritatem, & speciositatem, & incorruptibilitatem, significat incorruptionem, virginitatem, sive carnis integritatem. Et de hac corona dicitur; Corona aurea super caput ejus. Secunda corona, quæ dicitur stellea, datur Prædicatoribus: Stella enim propter suam luminositatem, prædicatam significat veritatem; & sicut stella est deviantium directiva, sic veritas prædicata, est errantium illuminativa. Et de hac corona dicitur; In capite ejus corona stellarum duodecim. Duodecim stellæ, quibus corona componitur, sunt duodecim proprietates stellarum, quæ in sermonibus de communi Apostolorum ponuntur. Quære ibi, & lege sermones. Tertia corona, quæ dicitur lapidea, datur martyribus, & pro Christo patientibus. Nam lapis propter suam soliditatem, significat

C

Psal. 20 — *Corona triplex.* — *Aurum quid.* — *Eccl. 45* — *Stella quid* — *Apoc. 12* — *Lapis quid*

ficat patientiæ firmitatem: Diabolus A enim, quia impugnat per concupiscentiam, superatur a Virginibus per virginalem munditiam, quibus redditur corona aurea. Item, qui impugnat per fallaciam, vincitur a Prædicatoribus per veram scientiam: propter quod datur eis corona luminea. Item, quia impugnat per violentiam, vincitur a Martyribus per tormentorum sustinentiam: propter quod datur eis corona lapidea. In prima corona coronantur actus concupiscibiles, cujus est carnis desideria frænare. In secunda corona coronantur actus rationales, cujus est errantes instruere. In tertia corona coronantur actus irascibiles: cuius est ardua viriliter tolerare. Hac triplici B corona Beatus Bartholomæus est coronatus in Patria: Quia corona aurea, eo quod, ut creditur, virgo fuit; & corona stellea: quia prædicator optimus fuit: & corona lapidea: quia martyrium fortiter toleravit. Bene ergo de eo dicitur: *Posuisti Domine*, *&c.* Et notabiliter dicit: *Coronam de lapide pretioso*, quo jam dicta triplex corona patenter est designata: nam lapis pretiosus habet ad modum auri, incorruptibilitatem, sicut patet in adamante, per quod intelligitur virginitatis integritas. Item lapis pretiosus habet luminositatem, sicut patet in carbunculo aperte, in quo intelligitur prædicationis veritas. Ulterius patet, quod lapis pretiosus C habet soliditatem, in quo designatur patientiæ firmitas. Ergo vere, & propriissime dicitur de hoc sancto Apostolo: *Posuisti Domine*, *super caput*, *&c.* In quo verbo maxime tria notantur. Primum, est sublimitas ex parte donantis: Secundum est idoneitas ex parte recipientis: Tertium est, pretiositas ex parte muneris. Nam primo notatur in conferente sublimitas, sive liberalitas, cum dicitur. *Posuisti Domine*. Notatur secundo, in accipiente idoneitas, sive dignitas, cum infertur, *in capite ejus*. Notatur tertio in munere pretiositas, cum adjungitur, *coronam de lapide pretioso*. Verum, quia multa dixi de corona, quæ omnia Apostolo

Psal. 20

sunt convenientia, convertamus sermonem ad instructioonem nostram: Nos enim pauci sumus, qui has coronas accipimus: quia pauci sunt hodie Virgines: pauci boni Prædicatores: & nulli quasi Martyres: Unde plorantes cum Jeremia possumus dicere illud: Cecidit corona capitis nostri: væ nobis, quia peccavimus. Est igitur hic notandum, quod triplicem coronam modo portamus, quam non portavit, sed projecit Apostolus. Prima est corona lasciviæ, qua carne, & mente inficimur. Secunda est corona avaritiæ, qua ad terrena deprimimur: Tertia est corona superbiæ, qua in vanum erigimur. Primam coronam nobis imponit corpus inficiens: Secundam mundus deficiens: Sed tertiam diabolus fallens, vel decipiens. *Thr. 5*

Dico, quod prima corona, qua coronata est a carne, est corona lasciviæ, quam servi ventris, & carnis sibi tota die imponunt. Ad litteram enim videmus, quod servi sui corporis sibi ad modum coronæ, serta faciunt de floribus, sive rosis. Unde dicunt illud: Coronemus nos, rosis antequam marcescant: quia eorum coronæ mane sunt virides, sero siccæ: mane redolentes, sero fœtidæ: mane speciosæ, in sero apparent nullæ: Sic enim habetur: Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos agri, exsiccatum est fœnum, & cecidit flos: ergo corona, sive gloria carnis est sicut gloria fœni, vel floris, quæ mane sunt pulchræ, in sero vero siccæ, vel nullæ. Propheta: Fiant sicut fœnum tectorum, quod priusquam evellatur, exaruit. Homo natus de muliere: Ecce fragilitas. Brevi vivens tempore: Ecce vitæ modicitas. Repletur multis miseriis: Ecce vitæ calamitas. Qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra: Ecce vitæ nostræ vanitas. Et numquam in eodem statu permanet: Ecce status varietas, & mutabilis. Mane sicut herba floreat, & transeat: vespere decidat, induret & arescat. Quid ergo homo carnalis in corona vanissima gloriaris? Quid de tanta varietate lætaris? Nonne vides, quod cum stent cælestia cor-

Sap. 2 *Isa. 40* *Psal. 128* *Job. 14* *Psal. 89*

pora, quatuor elementa, stent metalla, multaque talia: tu vero totus vanus, ut umbra, velocius transis, quam umbra vel herba? Nam Nero *Suetonius in Nerone* Imperator, qui totus fuit servus carnis, impudice serviens lasciviis, sæpe ferens serta de rosis, dum vanitatem hominum carnalium non agnovit, dum se diu regnare posse credidit; judicante Deo, quem esse non credidit, manu propria fustem per ventrem transfodit. Hanc coronam sibi non Apostolus, sed coronam potius castitatis imposuit, quæ sicut dicitur in Legenda sanctæ Cæciliæ, numquam marcescet.

Secunda corona, qua coronantur a mundo, est corona avaritiæ, qua coronantur divites omnes, mundique amatores. *Hier. 13* Unde scribitur; Dic regi & dominatrici; humiliamini & sedete, quia de capite vestro descendet corona gloriæ vestræ. Hæc est illa corona, qua quis pingitur coronatus in rota fortunæ; nam quia rota semper volvitur, nec ad momentum stare permittitur: dum ad summum pervenit, descendere cogitur. Et hæc est optima ratio; quia nec in prosperis est gaudendum, nec in adversis est desperandum; quia cum rota stare non possit, sæpe qui imus est, ascendit, & qui summus est, usque ad ima descendit. Unde scribuntur hi versus in rota fortunæ. Nam qui in summo est, dicit:

Glorior elatus, descendo mortificatus.

Item alius, qui in imo est, dicit:

Infimus ecce premor, rursus ad astra vehor.

Eccl. 10 Unde sapiens Salomon mirabatur, qui videbat servos ambulantes in equis & dominos super terram. Et illud *Eccl. 4* etiam cum dicebat: Interdum de carcere & catena quis consurgit ad regnum, & filii regni inopia consumuntur. Numquid non temporibus nostris reges, principes & barones sunt dejecti, & viles, & humiles exaltari, pauperes ditati, & divites pauperes sunt effecti? Probat enim Va-

A lerius Maximus multis, variisque exemplis, in uno eodemque statu neminem posse stare: Quia hi mores fortunæ sunt: hos deiicere, illos elevare, summa imis, & ima summis evertere. *Val. Max. li. 6 ca. 9 de varietate casuum.* Unde dicit, quod quidam Samniorum Tyrannus bonis omnibus *Polycrates* fuit plenus, & in omnibus videbatur fortunatissimus: Nam omne quod desiderabat, sibi veniebat, sicut volebat: ita quod velle sibi esset quasi efficere: Nam & semel (ut dicit) quemdam annulum sibi charissimum in mare projecit, ad videndum, si sibi fortuna mutaret aspectum: quem continuo recuperavit: quia capto maximo pisce, qui annulum deglutivit, annulum ei restituit. Sed fortuna hæc sic B grata in principiis, non sic perseveravit, sed faciem eidem mutavit: quoniam captus a præfecto regis, eum cruci affigi fecit. *Ibidem li. 6 cap. 10 exemp.* Unde concludit idem Valerius, contra divitiarum fortunam loquens: Caduca nimium, *inquit*, & fragilia, & puerilia sunt hæc temporalia bona, quæ subito adveniunt, subitoque recedunt, & in nullo loco, nullaque persona stabilibus radicibus fixa consistunt: sed illos quos in sublime aliquando extulerunt, improvise recessa, destitutos in miserabilem profundum demergunt. Ob *Val. Max. li. 2 ca. 2 de Antigone Rege* quam causam narrat, quod rex quidam sapiens fuit, cui dum corona regia esset oblata, ut capiti suo imponeret eam: ille eam manu diu di- C citur considerasse, & tandem dixisse: O corona magis nobilis quam felix: quam si quis vere cognoscat, quam multis curis, multisque periculis & miseriis plena sit, nec humi quidem jacentem tollere vellet. Hæc ergo omnia dum Apostolus consideravit, propter Christum omnia dereliquit, &c.

Tertia corona, qua a diabolo coronamur, est corona superbiæ. *Job 41* Ipse enim diabolus est rex super omnes filios superbiæ, sicut dicitur. Hæc enim corona tota est vana super vano fundata: & ideo semper est ruinæ parata: Domus enim alta non in petra, sed in arena fundata, semper minatur ruinam, & tanto major est, quanto situm obtinet altiorem: quanto enim lapis a loco sub-

sublimiori cadit, tanto ejus casus est gravior. Cum ergo corona superba, & temporaliter alta, sit semper ad ruinam parata, nullo modo est appetenda: nam de hac corona sic dicitur: Væ coronæ superbiæ, ebriis Ephraim & flori decidenti gloriæ exaltationis ejus. Quasi dicat Væ æternum erit superbiæ coronantis: cum corona talis sit, sicut gloria floris ad modicum decidentis. Unde statim subditur ibidem: Pedibus conculcabitur corona superbiæ ebriorum. Et erit flos decidens gloriæ exaltationis ejus. Propter quod damnati dicunt illud: Quid nobis profuit superbia? multum, & in tempore brevi Alexander se erexit: sed subito, dum non credidit, velut fumus evanuit. Julianus apostata intantum ascendit, quod contra Christum Dei filium se erexit: sed dum vincere Persas credidit, a milite invisibiliter victus fuit. Et dum confirmari in regno speravit, in quo tantum imperaverat tribus annis, tunc subito lancea perforatus interiit, & vellet, nollet, quod Christus de eo triumphaverit, ore maledico confessus coram hominibus fuit. Propterea sanctus Apostolus coronam superbiæ procul jecit, & dum coronam humilitatis accepit, ad regium & cæleste diadema sublimari promeruit, ut de eo propriissime dici possit: *Posuisti Domine super caput ejus coronam de lapide pretioso*: Quam & nobis præstare dignetur, &c.

Isa. 28 — *Niceph. li. 10 Eccl. hist. c. 35 cir. med. & Cassiod. in tripar. Hist. l. 6 cap. 47* — *Psal. 20*

DE EXALTATIONE SANCTÆ CRUCIS.

SERMO

AD populos exaltabo signum meum. Crux Dominica, quia ex tactu Dominicæ carnis fuit sanctificata, in qua & facta est redemptio nostra: in multis extitit exaltata. In Dominica passionis primo, & principaliter. Nam quando Dominus bajulans sibi crucem, eam super humeros suos elevavit, & tandem ipse super eam ascendit; nonne valde exaltata fuit, quam Altissimus super se portavit? Unde dicitur Cruci: Flecte ramos arbor alta. Et Dominus prædixit: Ego Dominus exaltavi lignum humile. Vere (secundum Augustinum) lignum crucis extitit exaltatum, quando lignum, quod erat latronum patibulum, factum est regale vexillum, & transivit ad frontes Imperatorum. Secundo Crux fuit exaltata in Apostolorum prædicatione, quando per totum mundum gloria crucis divulgata est. Unde & dicebat Apostol. Nihil judico me scire inter vos, nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum. Non, inquit, veni ad vos in sapientia verbi, ut non evacuetur Crux Christi. Tertio fuit exaltata in sua inventione propter ea, quæ facta sunt tunc miracula: Lege historiam. Quarto fuit exaltata in victoriæ collatione, & in hujus signi ostensione ipsi Constantino, cui & dictum est: Confide: in hoc signo vinces. Quinto fuit exaltata hodierna die in ejus recuperatione, & victoriæ collatione, in miraculorum multorum operatione. Lege hodiernam historiam. Sexto est Crux exaltata in fidelium devotione: eo quod ab omnibus adoretur. Septimo exaltabitur Crux Christi in die judicii: quia, ut dicitur. Hoc signum erit in cælo, cum Dominus ad judicandum venerit. Bene igitur, & proprie dictum est: *Ad populos exaltabo signum meum*. In primo notatur Crucis nobilitas, quam ex tangente contraxit. In secundo Crucis potestas, quam in signis ostendit. Notatur ergo primo excellentia singularis cum dicit: *Signum meum*. Notatur secundo reverentia popularis, cum addit: *Exaltabo ad populos*. Est igitur hic notandum, quod præter illa beneficia per Crucem nobis ab antiquo collata, magna nobis tota die exhibentur beneficia, plusquam ulla exprimi possit lingua, vel scribi valleat ulla charta. Nam primo Crux Christi est signum oberrantibus ad semitam reductivum. Et secundo signum pœnitentibus, gratiæ collativum. Est tertio signum pugnantibus, impotentiæ firmativum. Est quarto signum proficientibus, intelligentiæ directivum. Est quinto signum

Isa. 49 — *Joan. 19* — *Ezech. 17* — *Aug. de verbis Domini serm. 18 post initium t. 10* — *1 Cor. 1* — *1 Cor. 2* — *Cassiodorus in historia tripart. l. 2 c. 18 l. 8 c. 79 Eccl. hist.* — *Cassiod. in hist. trip. li. 1 c. 4 & Niceph. l. 8 c. 3 & l. 2 c. 47 Ecc. Hist.*

gnum diligentibus misericordiæ promissivum. Est sexto signum morientibus, ab hostibus defensivum. Est septimo signum pervenientibus ad gloriam inductivum.

Exemplum Dico, quod Crux Christi primo est signum reclamatorium, quo falcones revocantur ad manum. In hoc tamen signo ad modum aucupis non posuit Dominus carnem alienam, sed propriam, proprio sanguine rubicundam. Sed proh dolor! quia avis extranea vocata suo reclamatorio venit: sed homo vocatus reclamatorio Christi, sæpe non venit, ad modum saturni accipitris, qui vocatus, redire contemnit. De hoc signo profugos revocante dicitur: Levavit, *inquit*, Dominus signum in natione & congregatione profundi Israel. (*Isa. 5*) Qui erant profugi, nisi qui ad modum filii prodigi, erant a Deo peccando elongati? Sed hi ad viam sunt reducti, Crucis signaculo revocati. Nonne hoc est signum, quo carceres fracti, cæli aperti sunt? Nonne hoc est signum, quo sunt leprosi mundati, paralitici erecti, dæmones effugati, cæci ad lumen reducti, & ad vitam mortui revocati? Hæc enim omnia per Crucem fuerunt, & sunt corporaliter facta, & fiunt spiritualiter continue in Ecclesia. Ergo fratres si deviamus, hoc tanto signo revocati, redeamus. Exemplum Nam & agniculus si in grege erraverit, mox audita, quasi quodam signaculo, voce matris, signum agnoscit, & ad eam protinus redit. Restat ergo quod Crux sit signum ad semitam reductivum.

Secundo, Crux est signum pœnitentibus, gratiæ collativum: Signum enim crucis Dominicæ signum est indulgentiæ. Si enim Dominus pro suis crucifixoribus voluit Crucem pati; quid factum est homini pœnitere volenti? Exemplum de filio prodigo. (*Luc. 5*) Unde dicitur; Ponam arcum meum in nubibus, & erit signum fœderis inter me & inter te: & non erunt ultra aquæ diluvii ad delendum omnem carnem. (*Gen. 9*) Quid est arcus in nube, nisi Christus in Cruce? Arcus ergo ille cælestis, quia habet cornua versus terram, propter quod non est tensus ad eam feriendam: signat pacem & gratiam. Christus ergo cum in cruce extendit transversaliter brachia, & caput inclinavit ad terram: sicut dicitur: signavit se ad hoc pati voluisse, ut esset hoc signum gratiæ dandæ, & rigoris temperandi. (*Matt. 27*) Unde Bernardus: Attende o homo capitis inclinationem ad osculum, extensionem brachiorum ad amplexum, apertionem lateris ad affectum. (*Ber. serm. 44 de pass. Dom.*) Igitur sicut circulus est signum tabernæ, sic Crux signum fuit gratiæ conferendæ. Numquid rex iste non dicitur exponere militibus thesaurum, qui in multis locis perforat dolium? Ergo a simili, non vult Christus suæ nobis gratiæ dare donum, quem in Cruce vides tot vulneribus perforatum? B Bernardus: Clamat clavus, clamat vulnus, quod misericordiæ Domini non est numerus. (*Ber. super Cantica, ser. 61*) Foderunt (*inquit*) ei manus, pedes, & latus, per quas rimas licet mihi sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Et propter hæc omnia dicit: Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? (*Rom. 8*) Ergo Crux est signum gratiæ collativum,

Tertio, Crux est signum pugnantibus, impotentiæ firmativum, confortativum, & roborativum. Sic enim Constantinum, & totum exercitum suum roboravit: quod plenum triumphum non solum de Maxentio; C sed de cunctis hostibus reportavit: nec ullus in toto tempore suo, post vexillum Crucis Dominicæ, quod assumpsit, ei umquam resistere potuit. Heraclius Imperator, dum in hoc signo spem posuit, tantum a Deo robur accepit, quod filium Cosroæ in singulari certamine vicit, & tandem sibi omnem illius exercitum subjugavit: nam & hoc signum & vulneratos sanat, & debilitatos roborat. Unde dum filii Israel ab ignitis serpentibus morderentur, præceptum fuit Moysi, ut faceret serpentem æneum, quem pro signo in ligno suspenderet, quem dum vulnerati attenderent, sanarentur. (*Num. 21*) Serpens æneus similitudinem habens serpentes, non tamen habens venenum, fuit Christus

non

non habens peccatum, sed similitudinem carnis peccati. Sicut igitur illi vulnerati a serpentibus, sanabantur ad illius serpentis aspectum; sic modo percussi a dæmonibus sanantur, & fortificantur per Christum. Unde ipse dicit: Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, sic exaltari oportet filium hominis: immo longe magis: quia ibi tantum fuit figura, hic veritas pura. Unde ille serpens ex virtute hujus serpentis, virtutem habuit sanativam. Unde dicitur; Qui enim ad eum convertebatur, non per hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te omnium Salvatorem. Ad litteram legitur de illo serpente, cujus virtus erat per hunc sanare. Quia igitur hoc signum vulneratos sanat, per consequens eos firmat, & ad bellandum roborat. Dum enim fidelis miles ducem suum in cruce vulneratum videt, miro modo roboratur ad bellum. Bernardus. Si passio Domini ad memoriam revocetur, nihil tam durum, quod non æquo animo toleretur. Valde enim milites animosi fiunt, dum in vexillum regis vident & intendunt. Et hoc satis aperte dicitur, ubi legitur: Et dato eis signo de adjutorio Dei, ipse dux in prima acie commisit bellum: & facto sibi adjutore Omnipotente, interfecerunt fere quatuordecim millia hominum, & reliquos fugere compulerunt. Ergo Crucis signum est vulneratorum omnium sanativum, & omnis debilitatis & impotentiæ firmativum.

Joan. 3 — *Sap. 16* — *Ber. in li. de pass. Dom. c. 44* — *2 Mac. 12*

Quarto, signum Crucis est signum ambulantibus & proficientibus intelligentiæ directivum: Ambulantes enim sæpe deviant & aberrant, si Cruces, quæ ponuntur in viis in multis partibus, non attendant; sic viam ad patriam nescit, qui crucem Dominicam non attendit. Unde dicitur presbyteris, quorum est aliis viam præbere: Præparate viam ante omnes, alios antecedendo, & plenum facite iter de via offendicula removendo: & levate signum ad populos. Idem signum Crucis eis itinera demonstrat: nam sicut in eodem dicitur; Hæc est via, & non est alia præter ipsam. Nonne dicit: Ego sum via? Nonne in eodem dicitur; Ego sum ostium, & qui aliunde intrat, fur & latro est? Quid igitur frustra quidam quærunt sibi viam ad Patriam per mundum, vel mundi divitias, quidam per carnis delicias, quidam vero per honorum eminentias? frustra laborant, qui supra petram seminant, quia non est hæc via ad regnum, sed potius ad infernum. Nonne stultus esset, qui, si vellet ascendere in montem, teneret viam deducentem ad vallem? Quis nisi stultus volens cum festinantia ire Romam, viam teneat ducentem in Franciam, quæ semper elongat a Roma? Cum igitur via Crucis nihil habeat, nisi asperum, & hæc sola sit via ad regnum, restat necessario esse ponendum, quod omnis via, quæ dulce bonum sequitur, non amarum, ductiva sit ad infernum: sicut enim omnis aqua fluminis intrat, & finitur in mare; sic est (ut dicit Richardus) omnino necesse, ut omnis humana dulcedo terminetur in amaritudine: Quid enim morte amarius, morte scilicet, quæ secunda dicitur, & numquam finitur? Sed quæ est vita in mundo, quæ mortis termino non claudatur? quæ si in dulcedine ducitur, non solum morte corporis, sed morte gehennali, quæ est gravissima, terminatur.

Isa. 62 — *Isa. 30* — *Joan. 14* — *Joan. 10* — *Eccl. 1*

Ergo fratres non laboremus in vanum, non nos decipiat hoc bonum creatum, quia nulla via alia est ad regnum, nisi per Dominum crucifixum. Unde cum Sanctus Franciscus multis lacrymis sibi viam salutis a Deo oraret ostendi, librum accepit, quem ad hoc posuerat in altari: quem cum aperuisset, ut videret quid sibi occurreret, & quid sibi Dominus demonstraret; Dominica passio sibi primo occurrit. Cumque ne casu hoc esset factum, secundo & tertio hoc fecisset; semper sibi idem occurrit. Tunc intellexit vir Dei, quod non erat alia vira salutis, quam Dominicæ passionis & Crucis. Ergo licet concludere, quod Crucis vexillum est signum proficientibus directivum.

Exemplum

Quinto, crux Christi est signum amantibus, misericordiæ promissivum:

Joan. 15 vum; Si enim majorem charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis; patet, quod multum nos amavit, qui pro nobis Crucem sustinuit. Bernardus: Patet amor cordis per vulnera corporis. Et iterum Bernardus ait: Hoc est, bone Jesu, quod devotionem meam plus movet, plus urget: calix, Domine, quem bibisti, opus redemptionis nostræ. Unde de hoc exponitur illud: Radix Jesse, qui stat in signum populorum: ipsum gentes deprecabuntur. Ad litteram de Christo loquitur, qui fuit radix: Quia sicut radix est primum fundamentum, & sustentamentum totius arboris: sic Christus est radicale principium omnis gratiæ spiritualis. Sed hic in Cruce positus est in signum, ut dum ab omnibus videretur, omnes eum deprecarentur, ut nobis misericordiam impetraret. Non est, fratres, recedendum a corde, non recendum ab opere: hoc signum nobis est imperativum. Unde dicitur in Exodo, & loquitur de Pascha, in quo passio Dominica est signata: Erit hoc quasi signum in manu tua, & quasi monumentum ante oculos tuos: quasi dicat: Cum converteris cor tuum ad agenda, hoc erit tibi pro signo in manu: si vero ad cogitanda, erit tibi pro signo ante oculos. Unde Ecclesiasticus: Gratiam fidejussoris tui ne oblivisearis: dedit enim pro te animam suam. Quid pro te dare majus aliud potuit? ergo qui pro te dedit animam, non faciet tecum misericordiam, si tamen tanti beneficii non inveniaris ingratus? Accipe hoc exemplum Beati Carpi, quod ponitur in Legendis: cui Christus dixit, quod erat paratus iterum pro peccatoribus crucifigi. O summa pietas, summaque misericordia Domini Salvatoris, qui cum tota die offendatur a nobis: non tamen nobis sua beneficia retrahit, sed continuam misericordiam nobis impendit; & nunc per interna consilia, nunc per exteriora carnis verbera, nunc per Scripturæ documenta; nunc per beneficia, & nunc æterna comminando supplicia, bonaque promittendo æterna nos cogit ad regnum. Ergo Crux est signum misericordiæ donativum.

Ber. super cant. ser. 61
Ber. super cant. ser. 20
Isa. 11
Exod. 13
Eccl. 29
De hoc B. Carpo sancti Pauli Apostoli discipulo, deque hac eadem re Petrus de Natalib in Catalogo Sanctorum l. 9 cap. 56

Sexto est signum morientibus ab hostibus defensivum. Non tute quis transit, ubi latrones stant in insidiis, nisi vexillum deferat sanctæ Crucis, nam hoc signo victorioso viso, terrentur mirabiliter dæmones, fugantur hostes, nec appropinquare audent dæmones. Unde quando quis oleo ungitur in extremis, crux ibi dimitti in auxilium morientis consuevit, ut ea visa, confortetur infirmus, & terreatur diabolus. Unde dictum est in figura ab Angelo percussore: Erit vobis sanguis in signum, & videbo sanguinem, & transibo vos nec erit in vobis plaga disperdens, quando percussero terram Ægypti. Et propter hoc dicitur Angelo percussori: Signa Thau super frontes virorum gementium & dolentium. Et subditur ibi: Super quem videritis signum Thau, ne occidatis. Ergo si nulli parcitur, sed omnis occiditur super quem Thau non invenitur, restat quod Crucis signum est morientium defensivum: Nam & de quodam Judæo narrat Gregorius, quod dum in quoddam templum idolorum propter noctem aliquando declinasset, eo quod aliud hospitium habere non posset, timens, quamvis in Crucifixum non crederet, Crucis signaculo se munivit: cumque in ipsa nocte ibi multitudo dæmonum convenisset, unus ex eis ait: Quis est ille qui non aspicit? Cumque quidam irent ut viderent, territi clamaverunt væ, væ, væ, vas vacuum, sed signatum: statimque omnis illa turba disparuit dæmonum. Dicitur etiam in historia tripartita, quod nemo illorum, qui tempore Constantini vexillum Crucis portabat tempore belli, potuit umquam vulnerari vel capi. Ergo si ad defensionem hominis tanta in viventibus est virtus Crucis, quantum putas auxilii conferre mortuis, cum in extrema necessitate sunt?

Exod. 12
Ezech. 9
Greg. to. 3 li. 3 dial. cap. 7
Li. 1 Hist. Trip. c. 5.

Septimo Crux Christi est signum pervenientibus ad gloriam perductivum, & in ipsa gloria ornativum. Nulli enim cælestis janua clauditur, si vexillum

lum Crucis ab eo feratur. Unde dicitur in quadam historia, quod latro, qui fuerat cum Domino crucifixus, vadens ad paradisum deliciarum, super se detulit Crucis signum: quod dum vidit Angelus custodiens paradisum, statim eum intrare permisit. Propter quod & in Apoc. dicitur, quod Joannes vidit numerum signatorum ex omnibus gentibus stantes ante thronum, amictis stolis albis, & palmæ in manibus eorum. Cumque quæreret, qui essent, audivit: Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione, & laverunt stolas suas in sanguine Agni Ergo si in cælis volumus coronari, necesse habemus hoc signo signari, cum sit gloriæ collativum, & in ipsa gloria ornativum: ad quam nos Deus perducere dignetur, &c.

Apoc. 7

DE S. MATTHÆO

APOSTOLO ET EVANG.

SERMO I.

Apoc. 1

Aug. to. 5 l. b. 12 de Civit. Dei cap. 6 & 8

Conversus sum, ut viderem vocem, quæ loquebatur mecum. Peccatum, sicut docet Augustinus, est aversio ab incommutabili bono & conversio ad commutabile bonum. In omni enim mortali peccato sunt necessaria ista duo, scilicet aversio & conversio; sed aversio est in peccato sicut formale, & conversio sicut materiale: & ideo aversio & conversio non sunt duo peccata, sed unum, & sunt simul ista duo, scilicet aversio & conversio. Nam sicut in degeneratione & corruptione elementorum (ut Philos. dicit) generatio unius est corruptio alterius, & econverso: sic etiam suo modo intelligendum est in peccato; quia numquam quis a Deo avertitur, nisi ad aliud convertatur: & dum ad commutabile bonum convertitur, ab incommutabili bono avertitur. Verum quia omnia peccata in aversione conveniunt, ex illa parte distingui non possunt, quia nulla inter se differunt per ea, in quibus conveniunt; ergo ex parte conversionis ad commutabile bonum fit distinctio

Arist. de gen. lib. 1 c. 1 tex. 17

A peccatorum. Unde conversio ad pecuniam, dicitur avaritia: conversio ad propriam excellentiam, dicitur superbia: & sic omnis culpa dominatur a conversione propria, ita quod sit hæc denominatio a materia, non a forma.

Sed nota, quod quia simplex est anima, non potest simul, & semel ad duo converti bona, & maxime si sint distantia multum. Quare homo conversus ad incommutabile bonum, non potest converti ad commutabile bonum; immo dum ad Deum convertitur, necesse est ut a bono commutabili ejus facies avertatur. Quia ergo beatus Matthæus tamquam publicanus erat ad mundum conversus, & a Deo aversus, a Christo vocatus, necesse habuit faciem a lucro, quod intendebat avertere; & se ad Christum vocantem convertere. Unde optime dicit: *Conversus sum, ut viderem vocem, quæ loquebatur mecum*. Primo, ut viderem me vocantem. In quo verbo ostendit in duobus suam obedientiam & conversionem esse perfectam, scilicet ex parte cordis, a quo omne bonum initiatur (cor bonum omne initiat, tamquam fontale vitæ principium) & ex parte operis, quo bonum quodlibet consummatur: cor etiam omne opus bonum consummat, dum illud adducit in actum. Notatur igitur primo perfecta conversio cordis, cum dicit: *Conversus sum*. Secundo notatur perfecta superadditio operis, cum addit: *ut viderem vocem, quæ loquebatur mecum*. Quid enim fuit vocem videre, nisi eam audire? & quid est vocem audire, nisi voci obedire? quod dicitur in opere ponere. Unde mos est apud quosdam, quod cum nolunt, quod audiunt, facere, dicunt se non audire, non (inquiunt) te audiemus, id est, quod dicit non faciemus. Dicat ergo sanctus Matthæus jam ex publicano factus Apostolus: *Conversus sum, ut viderem vocem, quæ loquebatur mecum*. Est igitur notandum quod ad conversionem, etsi nos omnia inducant: sunt tamen quatuor quæ nos debent movere: scilicet culpa, gratia, pœna, gloria. Nam nos ad conversionem movere debet primo culpa,

pa, qua Dominum Deum Redemptorem offendimus: secundo, gratia, quam peccando perdidimus: tertio, pœna, quam per culpam meruimus: quarto, gloria, a qua nos exclusi fuimus. Dico quod ad conversionem cum sancto Apostolo faciendam movere nos debet culpa, qua Deum of- Exempla. fendimus. Quid est enim culpa, nisi quædam lutosa fœtensque materia? Sed quis est pulchris pannis ornatus, si in lutum caderet, qui citissime inde non surgeret, si saltem valeret. Sed quid anima pretiosius? Ergo si in lutum cecidit culpæ, numquid non cito inde debet se erigere? Item quis est in regno Franciæ, qui si Regem offendisset, non pro posse laboraret, nec moram interponeret, ut in ejus gratiam rediret? ergo quod fit regi mortali, non magis faciendum est Domino immortali? Et ideo beatus Apostolus a Christo vocatus, nec rationem Domino reddidit, nec inducias postulavit: sed ut dici- Math. 9. tur: Surgens, secutus est eum: poterat enim dicere illud: Cogitavi vias Ps. 118 59. meas, supple præteritas, & converti pedes meos (id est, affectus meos) in testimonia tua. Quæ enim mulier, si nobilissimum virum haberet, deprehensa ab eo in adulterio, non statim surgeret, verecundiam indueret, & ad virum indulgentem, & suppliciter vocantem non statim accederet, & veniam lacrymis postularet? Sed talis est anima Christi sponsa peccato prostituta: ergo ipse dicit animæ: Jer. 3. Tu (inquit) fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, & ego suscipiam te, solum hoc peto a te, ut in recognoscas virum tuum: me Dominum tuum offendisse. Unde statim subdit ibidem: Leva oculos tuos in directum, & vide ubi non prostrata sis. O summa & inenarrabilis pietas Domini Dei nostri: fornicatur uxor alicujus hominis, & statim eam expellit, & vix umquam ei parcitur: sed peccat anima Christi sponsa, nec uno tantum, nec pluribus peccatis, sed modis innumeris cum mundo, carne, & diabolo: & statim si redeat, statim eam vocat ad se, & omnia peccata condonat, immo quod majus, est nolen-

A tem redire vocat, ut redeat, & revertatur, revocare non cessat. Unde dicitur: Covertimini filii revertentes: Jer. 3 quia ego vir vester: & assumam vos: & multa ponuntur ibi de hac materia.

Secundo, ad conversionem nos movere debet gratia, quam peccando perdidimus. Quis enim non doleret, Exemplum si perdere frumentum in horreis positum? Quis si perderet vinum in doliis conservatum? Quis si amiserit asinum, bovem vel equum? Quis insuper non doleat, si perdat thesaurum diu in scriniis conservatum? sed quantus credendus est omnis thesaurus corporalis comparatus spirituali? Quid est enim corpus ad animam? B ergo quanto est anima corpore nobilior, tanto thesaurus animæ est thesauro corporali melior: atque thesaurus animæ est, quo solo anima dives est: ergo si tantum doles per amissione thesauri corporalis: quantum dolorem decet habere pro amissione thesauri spiritualis? ergo si perdidisti, necesse habes ad Deum converti, ut demum recuperes quod amissum est. Item considera aliud: Si enim aliquis Exemplum haberet a rege Franciæ aliquod signum, quo habito esset amicus regis, quo ostenso, pateret ei, quandocumque vellet, ingressus ad regem, & quo signo servato, deberet a rege regnum magnum accipere: dic, si potes, quantum doleret, si signum hoc perderet? C multum enim doleret. Et pauperes si contingat eos perdere signum per quod admittuntur ad eleemosynam Papæ, quantum putas dolerent? sed gratia est tale signum, quo habito, amici sumus Regis æterni, & quo ostenso, ad intima secreta ejus admittimur, & quo servato, æternum regnum accipimus. Ergo nonne dolebit ex omnibus medullarum præcordiis, qui hoc signum per negligentiam suam perdiderit? ergo, Fratres mei, ratione signi perditi debemus cum Apostolo ad Christum converti. Unde dicitur nobis: Convertimini Joel. 2. ad me in toto corde vestro, in jejunio, fletu & planctu, & scinditecorda vestra, & non vestimenta vestra. Ecce qualiter debet converti ad Dominum qui ejus perdidit signum.

Nam

Nam debet esse conversio perfecta & A integra, quia corde toto: debet esse corporis afflictiva, quia in jejunio: debet esse lacrymosa, quia cum fletu multo: debet esse dolorosa, quia corde perfecto & contrito. Et quia sic ad Christum hic sanctus Apostolus est conversus, poterat dicere illud: Postquam convertisti me, egi pœnitentiam. Et illud: Ideo me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere. O quanta fuit hujus Apostoli pœnitentia, quam dura, quam aspera, quam diuturna in discurrendo, in prædicando, in fame, in siti, & calore, & frigore, & ultimo mortem pro Domino sustinendo. Unde Apostolus de se aliisque Apostolis: Puto enim quod nos Deus B Apostolos novissimos ostendit, tamquam morti destinatos, quia spectaculum facti sumus mundo, Angelis & hominibus. Et addit: Usque in hanc horam, & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, colaphis cædimur, & instabiles sumus, &c. Sed quis hodie dolet de gratia perdita? Quis laborat, ut gratiam amissam recuperet per pœnitentiam? Unde Dominus conqueritur dicens: Quare dixit populus meus, recessimus, non venimus ultra ad te? Heu me, quia a Domino Deo nostro recessimus, ad Deum converti per pœnitentiam non curamus: & tamen Dominus benignissimus dicit: Populus meus. Quomodo suus, si ab eo recesserat? quomodo suus, si redire nolebat? sed suus erat propter faciendam cum eo misericordiam: sed non suus propter culpam commissam: vel suus propter electionem æternam: non suus propter temporalem malitiam: vel suus propter eos, qui erant ibi boni: & non suus, propter eos qui erant ibi mali.

Jer. 31
Job. 42
1 Cor. 4
Jer. 2

Tertio ad conversionem nos movere debet pœna, quam peccando meruimus: statim enim ut peccavimus, & gratiam divinam abiecimus, æternæ pœnæ tamquam mortis filii sumus obligati, immo statim ut homo peccavit, si Deus non misericorditer expectaret, sed secundum justitiam contra nos procederet, statim nos in infernum deiiceret. Et est mirabile, quia unde deberemus Deo esse subiectiores, & ipsius maximi amatores, inde sumus pejores. Quis judicem non amaret, si ingratus non esset, qui cum mox eum ex justitia occidere posset, eum cum misericordia expectaret? sed verum est quod scriptum est: Quia (inquit) non profertur statim contra malos sententia, filii hominum absque ullo timore perpetrant mala. Sed sciant peccatores certissime, quod quanto ex misericordia diutius expectantur, tanto, si non convertantur, durius ex justitia punientur: & quod pejus est, misericordia postea transibit in vindictam. Naturale enim est ut Judices, qui mites sunt, & cum malefactoribus mitius agunt, quod dum illi misericordiam non agnoscunt, Judices in iram fortius inardescunt, & tanto fiunt crudeliores, quanto prius fuerant mitiores. Exemplum de illis, qui rogabant Eleazarum propter antiquam, quam habuerant cum viro amicitiam, ut se comedere carnes porcinas tantum simularet, ut sic mortem evaderet: Cumque se hoc facturum negaret, dicitur ibi, quod illi qui prius fuerant ei mitiores, in iram majorem contra eum convertebantur, & propter hanc causam dicitur: Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit ad vulnerandum: arcum suum tetendit, & paravit illum ad sagittandum, & in eo paravit vasa mortis ad æter- C naliter puniendum. O si scirent quantis pœnis sunt puniendi, quam intensis doloribus affligendi, quam diuturnis & continuis ignibus exurendi, vellent non esse nati. O summa stultitia hominis: quia timet agnus lupum, & eum fugit: timet mus murilegum, & se ab eo ascondit: timet cervus ursum, & animal omne leonem, & ejus rugitum expavescit: timet aquilam omnis avis dum ipsam in aere sentit, unde, ipsa die qua falco eam sentit, ad prædandum non exit: & homo creatura rationalis, cujus est anima immortalis, & pœna quæ ei dabitur, est ex parte peccati æternalis, non tanta pericula expavescit. Si timet latro suspendium, cujus pœna est ad momentum, quanto amplius esset timendum, si semper

Eccl. 8
Exemplum 2 Mach. 6
Psal. 7
Exempla.
Exemplum

per duraret suspendium: & pœna illa, quam ex laqueo sentit ad momentum esset durabilis in æternum? Ergo quomodo sic stulti sumus, ut non timeamus ignem inflammantem, ignem devorantem, ignem indeficientem, & serpentes ignitos, carnes nostras perpetuo & continue comesturos numquam ad satietatem venturos: & omnia hæc & alia mala innumera non sustinebunt miseri ad momentum, nec per mille millia anorum, sed per plura millia millenaria, quam sint in mari guttæ aquarum, & magis in infinitum, quia usque in sempiternum. Tunc enim desinet pœna miserorum, quando gloria desinet beatorum: immo quando Deus desinet esse Dominus omnium. Et propterea sane consulitur homini: Ne, inquit, tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, ne subito veniat ira illius, & in tempore ultionis disperdat te. *Eccl. 5*

Quarto, ad conversionem movere nos debet gloria, quam peccando amisimus. Homo enim, quando equum, aut pecuniam perdit, statim surgit, & vadit quærendo, donec reinvenerit quod amisit. Exemplum hoc ponit Dominus de illo qui ovem perdidit, & de muliere quæ drachmam amisit. Ergo si sic fit pro parva re temporali & pro re mortali, quid faciendum esset pro re immensissima, nullis temporibus finienda? Ergo Fratres mei, si peccando gloriam illam beatam amisimus, si nos a societate sanctorum reclusimus, per pœnitentiam nos ad Deum convertamus, & indulgentiam illius fusis lacrymis postulemus, quia benignus est Dominus: & recuperabimus quod amisimus. Unde dicitur: Convertimini ad Dominum Deum vestrum quoniam benignus est in tolerando, misericors in sustinendo, patiens in expectando, multæ misericordiæ in remittendo, & præstabilis super malitiam, gratiam conferendo, & gloriam finaliter dando. Et propterea dicitur: Convertimini & agite pœnitentiam a criminibus & inquinamentis vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas vestra. De his quatuor considerationibus ad conversionem mo- A nentibus sic ait Bernardus: Considera unde venis, & erubesce, quantum ad primam: ubi sis, & ingemisce, quantum ad secundam: quo vadis, & contremisce, quantum ad tertiam: ad quid vadas, & concupisce, quantum ad quartam: quod ipse præstare dignetur.

Exemplum

Joel. 2

Ezech. 18

Bern. to. 1 Ser. de primord. med. & noviss.

SERMO II.

DE EODEM.

Postquam convertisti me, egi pœnitentiam. Sicut enim Baptismus est post peccatum, sive post naufragium, prima tabula, qua eripimur a procella, sive a culpa, quæ est maris tempestas; B sic pœnitentia eis qui relabuntur in culpam, est secunda tabula, qua liberatur anima a recidivo. Nam sicut Baptismo liberamur a culpa originali, sic per pœnitentiam liberamur ab actuali: ergo qui post ablutionem Baptismatis recidivat in culpam, non debet secundam contemnere medicinam, cum jam amiserit primariam. Ægrotus enim si non sit stultus, si recidivet, postquam a medico est curatus, medicum advocat & rogat, ut secundam medicinam apponat, per quam morbum eiiciat: cum enim ægritudini sit contraria medicina, & contraria curentur contrariis, sicut calido frigidum, & frigido calidum, quoties replicatur morbus, C toties repetenda est medicina: sicque quoties iteratur culpa, toties illi contraria reiteranda est pœnitentia. Cum ergo sanctus Apostolus post mundationem primam in circumcisione factam, fuerat relapsus in culpam, non veritus est agere pœnitentiam. Unde dicit Domino: *Postquam convertisti me, egi pœnitentiam.* In quo verbo notantur principaliter duo: Unum ex parte Dei; ex parte Dei notatur, vel monstratur misericordia, qua Apostolum olim publicanum convertit: Alterum ex parte Apostoli. Ex parte Apostoli notatur justitia, qua se pro peccato punivit: Ostenditur autem divina clementia in Apostolum convertendo, cum dicitur: *Postquam convertisti me.* Secundo notatur Apostoli justitia, in se acriter pu-

Jer. 31

puniendo; cum additur: *Egi pœnitentiam*. Est igitur notandum, quod ad pœnitentiam, quantum ad præsens, quatuor sunt motiva: scilicet mundialis ignominia, in qua sumus: judicialis sententia, quam timemus: infernalis miseria, quam pati meruimus: supernalis gloria, a qua nos exclusimus. Agamus igitur pœnitentiam, vel ut evadamus ignominiam, vel ut redeamus in gratiam, vel ut declinemus æternam miseriam, vel ut admittamur ad gloriam perpetuam.

DE SANCTO MICHAELE.

SERMO

Psal. 90 ANgelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis, &c. Verbum propositum assumptum, de Psalm. ad laudem & commendationem Angelorum, simul quoque excitat nos ad eorum dilectionem & ad divinam laudem & gratiarum actionem. Deus enim propter suam pietatem deputavit Angelicam dignitatem ad adiuvandam nostram infirmitatem. Describuntur autem sancti Angeli in verbo proposito, quantum ad tria: scilicet vel quantum ad officium, vel quantum ad injunctum ministerium, vel quantum ad impensum obsequium, sive beneficium, ita quod in officio extollitur Angelica dignitas, cum dicitur, *Angelis suis*.

Angelus enim est nomen officii non naturæ: nam Angelus idem est quod nuntius, non parvæ aut exiguæ dignitatis est esse nuntium Dei: unde Aug. tr. 3. lib. 5 de Genes. August. Habet Deus, inquit, nuntios, idest, Angelos, non quod ei quod nescit annuntient, sed bonum eorum est ejus de operibus consulere voluntatem. In injuncto ministerio ostenditur divina pietas, cum dicitur: *Mandavit de te*. Magnæ pietatis & benignitatis indicium est deputare tales ministros humanæ infirmitati, sine quibus nullo modo esset tuta. In impenso beneficio exprimitur humana utilitas, cum subiungitur: *Ut* A *custodiant te in omnibus viis tuis*. De quibus custodibus Isaias: Super muros tuos Jerusalem constitui custodes, &c. Isa. 62 Ne autem contingat nos esse ingratos divinis præsidiis, dicamus aliquid de Angelicis ministeriis & collatis beneficiis. Angeli sancti divino imperio multiplicia nobis impendunt obsequia, multiplicia etiam conferunt beneficia, quæ omnia ad novem reduci possunt, juxta novenarium Angelorum ordinem.

Primo enim nobis obsistunt in malis & peccatis ponentes impedimenta: frequenter enim tum ex natura corrupta, tum ex infirmitate contracta, tum ex malitia concepta, laberemur in multiplicia & enormia peccata, nisi sancti Angeli obviarent nobis, & B impedimenta apponerent. Quod optime signatum est Num. ubi dicitur, Num. 22 quod contra Balaam Angelus evaginatum habebat gladium, quem cernens asina avertit se, & ibat per agrum: quam cum verberaret Balaam, ut eam ad viam reduceret, stetit Angelus in angustiis duarum maceriarum, quibus vineæ cinguntur, quem videns asina junxit se parieti, & attrivit sedentis pedes: at ille iterum verberavit eam, & tunc Angelus in angusto loco, ubi nec ad dexteram, neque ad sinistram poterat declinari, obvius stetit. Cumque vidisset asina stantem Angelum, concidit sub pedibus sedentis, qui iratus vehementius cædebat fuste latera C ejus. Aperuitque Dominus os asinæ, & locuta est: Quid feci tibi, cur percutis me? &c. Deinde dixit: Nonne animal tuum sum, cui semper insidere consuevisti usque in præsentem diem? Dic quid simile umquam fecerim tibi? At ille ait: Numquam. Protinus aperuit oculos Balaam Dominus, & vidit Angelum stantem in via, evaginato gladio. Cui Angelus: Cur tu verberasti asinam? ego veni, ut adversarer tibi, quia perversa est via tua, mihique contraria. Breviter, quantum ad propositum sufficit, felix talis adversarius, quia in malis adversatur. Et ideo optimum est consilium Salvatoris: Esto consentiens adversario tuo, dum es in via Matt. 5 tua, ne forte adversarius tradat te judi-

judici, & judex tradat te ministro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem. Adversarius iste bonus Angelus est, qui in malis nobis obsistit, & in his ei consentire debemus, ne forte nos tradat judici, id est, Christo judicanti, vel in fine, vel in morte. Angeli enim, qui nos modo custodiunt, postmodum nos accusabunt, ut judex tradat ministro, id est, diabolo tortori, & mittat te in carcerem infernalem, usque ad minimum quadrantem, id est, nihil remanebit impunitum, vel usque ad minima peccata. Per hoc, quod dicit: *Donec solvat*, pœna intelligitur æterna. Nam illud debitum solvitur, ut non relinquatur pœnitendi locus, non quod aliquando illa pœna cesset. Si autem aliquis curiose inquirat, quomodo asina locuta est, & quomodo Dominus aperuit os ejus: dico quod non contulit sibi Dominus officium loquelæ, nec simpliciter, nec ad tempus, ut quidam dixerunt: sed, ut dicunt, Origenes & Augustinus, Angelus movebat organa ejus, & plectrum linguæ formabat verba, sicut diabolus serpentem, qui loquebatur Adæ, sed non terrebatur de re tam insolita, quia nimia cupiditate cæcatus ferebatur ad accipiendum munera, quæ Balaam promisefat, ut dicit Augustinus: & assuetus erat monstris Balaam cum esset incantator.

Aug. to. 3. lib 1 de mirabili script. sacræ, c. 34.

Aug. to. 10 ser. de tempor. 103

Secundo, resistunt adversariis, & repellunt hostilia tentamenta. Nam, ut dicit Apostolus. Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem tantum, sed adversus principes & potestates, adversus spiritualia nequitiæ, in cœlstibus. Hinc Petrus: Adversarius vester diabolus, &c. Cui nulla potestas super terram comparari potest, ut dicit Job: modo impugnat per violentiam tribulationum, modo per blanditias tentationum, modo per astutias & fraudulentias illusionum & deceptionum, modo per curiositatem. Contra igitur hostes tam callidos, tam potentes, humana fragilitas nequaquam staret posset, nisi haberet sanctos Angelos adiutores, qui eorum sævitiam coercerent, & eorum repellerent impugnationes. Gratias igitur Deo agamus, qui tales nobis dedit propugnatores. Hoc optime signatum est in Daniele, ubi dicitur. Misit Dominus Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non me contaminaverunt. Leones, ut prædictum est, dæmones sunt, qui multo leonibus crudeliores nos appetunt devorare: Ne tradas bestiis animas confitentes tibi. Sed Dominus mittit Angelicam potestatem, quæ eorum coercet rapinas, ut aut non noceant, aut si noceant, non noceant quantum appetunt, & hoc est, ora leonum concludere. Hoc nihilominus signatum est per Angelum Tobiæ, qui dæmonum nomine Asmodæum, qui interficiebat viros Saræ, alligavit in deserto superioris Ægypti, ut neminem læderet, hoc est, ejus compescuit potestatem. Hi sunt nostri custodes & protectores, qui semper & ubique nobis assistunt, nec nos patiuntur lædi nisi velimus. Propter quod dicit illa sancta Judith: Vivit Dominus, quoniam custodivit me Angelus ejus, hinc euntem, ibi morantem, & inde huc revertentem, & non permisit me coinquinari.

Ephes. 6 — *1 Petr. 5* — *Job. 41* — *Dan. 6* — *Psal. 73* — *Tob. 8* — *Judit. 13*

Tertio, peccatores, sive in peccata lapsos illuminant & excitant ad pœnitentiæ lamenta: sicut enim dicit Salvator: Qui facit peccatum, servus est peccati: ideo quamdiu voluntas sub peccato astricta est, non potest detestari peccatum, non potest per se sibi displicere peccatum: & ideo undique incitant & stimulant Angeli. Deus igitur ex sui misericordia, qui non continet in ira sua misericordias suas, per Angelos facit nos excitari: unde jacentes in peccatis excitant & stimulant, ut resurgant: deinde inquiunt: Surge miser & considera ubi jaces, quo modo corrupisti tuam naturam, defœdasti pulchritudinem tuam, qua eras ad imaginem æternæ pulchritudinis factus: nam repulisti a te Spiritum sanctum, factus es dæmonum prostibulum, privasti te æternis præmiis, obligasti te æternis suppliciis. Surge igitur & redi ad pœnitentiam. Hoc signatum est in Genes. ubi dicitur, quod Agar fu-

Joan. 8 — *Gen. 16*

giens

gienti a facie Saræ dominæ suæ, occurrit Angelus Domini & dixit ei: Unde venis, aut quo vadis? revertere ad dominam tuam & humiliare sub manu ejus. Agar quid. Agar, quæ interpretatur advena, est anima nostra, quæ debet esse in hoc mundo peregrina: Sara, quæ interpretatur particeps, est æterna sapientia, cui mens nostra debet esse subiecta. Ergo Angelus Domini transgredienti divina mandata, & quia refugit a facie Domini, dicit: Revertere ad dominam tuam, converte te ad divinam sapientiam, & humilia te sub manu ejus, recognoscendo culpam, petendo veniam. Act. 12. Hoc idem signatum est Act. 12. ubi dicitur quod Petro in carcere compedito Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo, percussoque latere Petri excitavit eum, dicens: Surge velociter: & ceciderunt catenæ de manibus. Lumen refulget in carcere, quando peccatori vinculis peccati compedito, in tenebris obnubilato, infundit aliquem radium suæ illuminationis. Angelus astat, & latus percutit peccatoris, excitando ad lamentum sive gemitum contritionis, & dicit: Surge velociter per peccati derelictionem: & tunc cadunt catenæ de manibus per absolutionem, & bonæ operationis restitutionem.

Quarto, quoniam indigemus ad resurgendum a culpa & faciendam pœnitentiam auxilio gratiæ Dei, apud Deum pro nobis interpellant & impetrant nobis gratiarum charismata. Sancti enim Angeli secundum Augustinum sunt semper in vestibulis & thalamo circa Deum, & semper Deo assistunt. Nos autem in isto exilio relegati, & a facie Dei exclusi, non possumus ad Deum habere accessum; ideo ipsi orant pro nobis Deum, & quando vident Deum contra peccatores iratum, placant ejus iram, implorant misericordiam, obtinent gratiam, quod optime signatum est in Zachar. ubi dicitur, Zach. 1. quod Angelus Domini respondit, & dixit: Domine exercituum usquequo non misereberis Hierusalem & urbium Juda, quibus iratus es? & sequitur: Respondit Dominus Angelo verba bona, verba consolatoria. Ad quid respondit Angelus? fortassis divinæ voluntati, quam vidit iratam contra Hierusalem. Unde dixit: Domine exercituum: in quo manifestatur ejus potentia, quia habet tot Angelorum exercitus obtemperantes sibi & parentes suæ voluntati. Usquequo, &c. id est, quamdiu durabit tua iracundia: placare Domine, desinat ira tua, fac cum peccatoribus misericordiam, & respondit Dominus Angelo verba bona, & verba consolatoria. Unde sequitur: Revertar ad Hierusalem in misericordiis. Si igitur Angeli mediatores pro nobis Deum interpellant, non obduremus, aut obfirmemus facies nostras: B & si Deus convertitur, & nos in misericordia respicit, & recipit nos in gratia, remittit nobis offensam, nos convertamur ad Deum per humilem obedientiam.

Quinto, nos corroborant & confirmant, & confortant, & promovent ad exercitia virtutum. Humana enim fragilitas vix auderet aggredi tam arduas perfectionis vias, quæ videntur esse super naturam & facultatem humanam, nisi haberet auxilia & adiutoria angelica. Quomodo auderet aggredi viam perpetuæ obedientiæ? totum mundum, & quæ mundi sunt relinquere propter Deum? quomodo auderet se morti exponere propter Christum, nisi Angeli eum confortarent C & adiuvarent? Utique non auderet homo attentare tam grandia: & si auderet, non perseveraret. Sed Dominus providit nobis istos fortissimos adiutores; quod signatum est in Tobia, ut dicitur, quod cum Tobias Tob. 5 pater vellet mittere filium suum ad Gabelum cognatum suum, respondit filius quod nesciebat viam, & dixit ei pater: Egredere, perge, & inquire aliquem fidelem virum, qui eat tecum: & egressus invenit juvenem stantem præcinctum & paratum ad ambulandum: & ignorans quod Angelus Dei esset, salutavit eum: & cum quæreret utrum nosset viam, quæ ducit ad Rages civitatem Medorum, respondit: Novi, & omnia itinera ejus frequenter ambulavi: quem cum filius introduxisset

ad

ad patrem, quæsivit pater ab Angelo: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages civitatem Medorum? cui respondit Angelus: Ego ducam & reducam eum sanum ad te. In omnibus his nihil aliud signatur, nisi quod Angeli nos in via perfectionis dirigunt: ipsi ducunt: ipsi deducunt: ipsi reducunt. Nullus ergo debet timere, nullus debet trepidare, aut formidare magna aggredi, cum habeat tales duces, tales adiutores. Hoc ipsum signatum 3 Reg. 19 est. 3. Regum. Ubi dicitur quod Angelus Domini tetigit latus Eliæ, dixitque illi: Surge, comede: grandis enim restat tibi via. Surrexit & comedit, & ambulavit in fortitudine cibi illius 40. diebus, & 40. noctibus usque ad montem Dei Oreb. Angelus Domini hominem tangit, quando tepescentem excitat. Dicit: *Surge, comede*, quando eum ad aggrediendum ardua confortat: quia in illa confortatione quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, hoc est toto decursu laborioso illius vitæ vadit, id est, in virtutibus perficit, quousque veniat in montem Dei Oreb, id est, pertingat ad statum perfectionis, vel post præsentem laborem ad montem Domini, id est, ad sublimem & stabilem quietem æternitatis.

Sexto exhibent nobis salutaria documenta, & revelant mysteria. Sancti etenim Angeli ante rerum fiendarum productionem, ipsarum causam & rationes in verbo Dei vident. Ipsi nihilominus continue faciem Dei contemplantur: Angeli eorum semper vident faciem Patris, &c. Unde Gregorius: Quid est ergo, quod non videant, qui videntem omnia vident? Ipsi enim de futuris ad salutem nostram spectantibus recipiunt illuminationes: nos autem quia corpus quod corrumpitur aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem, ad illa invisibilia contuenda non sumus idonei. Et ideo Deus providit nobis magistros, qui nos instruant & revelent mysteria, & infundant divinas illuminationes. Omnia veteris testamenti divina mysteria fere facta sunt me- A diantibus Angelis. Lex enim ministerio Angelico fuit tradita: quia, ut dicit Apostolus, ordinata fuit per Angelos in manu Mediatoris. Hoc etiam patet in omnibus Prophetis. Unde Zacharias dicit: Angelus qui loquebatur in me. Et idem dicitur Apocalyp. 4. Misit Dominus Angelum suum ostendere conservo suo, quæ oportet fieri cito. Non dubito autem quin Angeli maxime assistant studentibus sapientiæ, multa eis revelent, quibus digni sunt.

Matt. 18 / Greg. to. 2 lib. 2 in Job cap. 2 & lib. 4 Dial. c. 33 / Sap. 9 / Galat. 3 / Apoc. 4

Septimo mentem nostram elevant & inflammant, desideria lætificant, & ingerunt spiritualia solatia; nos enim sumus tepidi, ipsi ardent divina dilectione: Qui facit Angelos Psal. 103 B suos spiritus & ministros suos ignem urentem. Ideo elevant mentem nostram, & inflammant ad amorem æternorum: Sustulit me Angelus in Apoc. 21 spiritu in montem magnum & altum, & ostendit mihi civitatem sanctam Hierusalem. In montem in spiritu sustulit, quando mentem in infimis jacentem, seu ad infima inclinatam, ad amorem supernorum erigit, & gaudia illius civitatis ostendit, quibus desiderium attendit ulterius: quoniam in ista peregrinatione inter angustias deficeremus, nisi aliqua oblatione cælestium respiraremus: ideo ipsi consolantur, & afferunt gaudia, & spirituales consolationes. Unde Angelus Raphael C sic salutavit Tobiam: Gaudium sem- Tob. 5 per tibi sit, forti animo esto, in proximo est, ut a Deo cureris. Angelus nihilominus nuntiavit gaudium nativitatis Salvatoris pastoribus, dicens: Evangelizo vobis gaudium magnum, Luc. 2 quod erit omni populo: quia natus Luc. 2 est vobis hodie Salvator mundi. Angelus etiam nuntiavit gaudium resurrectionis mulieribus: Nolite, in- Matt. ult. quit, timere, quia Jesum, qui crucifixus est, quæritis, surrexit sicut dixit, &c.

Octavo, in conspectu Dei perferunt omnia bona nostra opera, seu merita: non quod Deus non noverit, quem nullum latet secretum, sed quia Deus vult, & ita ordinavit, ut ea quæ ipse novit & amat, narrent, laudent, & prædicent; ideo fortassis ut ipsi

ipsi Deum consulentes, nos promoveant semper ad majora; & ut ipse Deus nobis conferat gratiarum augmenta, & ut opera nostra sint in conspectu Dei accepta, propter hoc scriptum est in Tobiæ: libro, quod Raphael dixit Tobiæ Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos, ego obtuli orationem tuam Domino. Exemplum hoc est in Actibus de Cornelio, qui erat vir religiosus, & timens Deum, dixit Angelus: Corneli, orationes tuæ & eleemosynæ in memoria ascenderunt in conspectu Dei per approbationem & ascensionem, & per dignam remunerationem. Multum ergo debemus conari, & satagere ad bona, quando tales advocatos & tales nuntios habemus, qui statim ea referunt in conspectu Dei, & scribunt in libro vitæ.

Tobi 12

Exemplum

Nono ipsi perducunt & introducunt electos ad æterna præmia, sive regna cælestia, ut monstrat Bernardus in Dialogo. In puncto separationis animæ a corpore, obseratis corporis sensibus, Angeli boni & mali conveniunt, vel adveniunt, qui omnia bona & mala ad memoriam revocant, ita quod statim judicet Dominus omnia bona & mala, merita vel demerita. Hinc est Angelus bonus bona allegans & recitans, inde Angelus accusans, & omnia mala ad memoriam revocans, & si quæ mala bonis præponderent, utpote si reperiatur in mortali, statim traditur tortoribus, qui retrudunt eam in carcerem inferni cruciandum in sæcula sæculorum: si vero decedat in charitate, tunc cum aliquo purgabili, boni Angeli deducunt eam in purgatorium, quæ purgatam deducunt eam in Paradisum. Si autem in tanta decesserit charitate, ut omnem consumpserit rubiginem peccatorum; ita quod nihil purgabile secum habeat, statim accipiunt eam Angeli sancti, & deferunt, & introducunt in regnum cæleste, ubi divina visione in perpetuum perfruetur. Hoc exemplum habemus in Luca de divite Epulone & Lazaro mendico: ubi dicitur quod mortuus est dives, & sepultus est A in inferno. Utique ad talem parochiam cum tali processione delatus mortuus est pauper, portatusque est ab Angelis in sinum Abrahæ. Secundum Augustinum, sinus Abrahæ est secretum quietis, ubi requiescunt animæ separatæ: sinus enim communi nomine secretum appellatur. Hoc signatum est Exod. 23. Mittet enim Deus percussorem suum Angelum, ut introducat te in terram Chanaam.

Dialogus hoc loco citatus est forsan sermo vel liber Declamationum, inscriptus, Colloquium Petri, & Christi, ut videre est in principio libri, & in Indice operum S. Bernardi, inscribitur Dialogismus, in quo de Angelis nihil extat.

Exemplum Luc. 16

Aug. to. 4 li. 2 quæst in Evang. & To. 6 contra Manich. lib. 33 a, Tom. 8 in Enarrat. in Psal. 36 h. Tom. 10 ser. de temp. 95

DE ANGELIS.

SERMO.

B ET *omnes Angeli stabant in circuitu throni & seniorum, & ceciderunt conspectu throni in facies suas, & adoraverunt Deum.* Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per audita & intellecta discamus non solum Deum diligere, sed ipsum amando timere. Et hinc est quod oculis ingratorum introducitur humilitas Angelorum, qui Deo inhærentes fervent incendio dilectionis, & invigilant obsequio devotionis, ut pudeat præsumptio fragilitatis humanæ, ubi sic se humiliat altitudo nobilitatis Angelicæ. Et in verbo proposito ostenditur Angelorum studiositas quantum ad duo. Primo quantum ad promptitudinem C obsequendi, cum dicitur: *Et omnes Angeli stabant in circuitu throni. In circuitu*, dicit, ut intelligatur in Angelis unitas voluntatis: in Deo vero sublimitas potestatis: Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei. Secundo, quando ad decus reverentiæ: cum addit? *Et ceciderunt in facies suas in conspectu, throni, & adoraverunt Deum.* Quorum reverentia in duobus ostenditur, scilicet in signo humiliationis, quia *ceciderunt in facies suas*; & in jubilo adorationis, quia *adoraverunt Deum.* Propter quod sequitur: *Benedictio & claritas, & sapientia, &c.* Dicit igitur: *Et omnes Angeli, &c.*

Apoc. 7

Rom. 10

Dan. 7

Licet Angeli: secundum se considerati, omnem creaturam decore tran-

scendant : quia flores naturæ sunt, sicut dicit Augustinus ; tamen considerati in quantum in Hierarchiis, & ordinibus sunt distincti, ita quod superiores inferioribus præferantur, & inferiores superioribus disponantur, quanto hujus ordinationis dispositio in illis relucet, tanto viris intelligentibus magis placet. Unde si admirata est regina Saba ordinem ministrantium in mensa Salomonis, quanto magis potest anima admirari ordinem ministrantium in mensa Creatoris, vel curia illius, scilicet qui facit concordiam in sublimibus suis. Et ideo nota quod Angeli distincti sunt in triplici Hierarchia, scilicet suprema, media, & infima : suprema est assistentium Majestatis divinæ : media, est resistentium potestati contrariæ : infima, est ministrantium necessitati humanæ.

Jol. 25

Prima est assistentium Majestati divinæ, & hi sunt quasi cubicularii & palatini in consistorio Dei, quia Deo immediatius conjuguntur, & ipsum vicinius contemplantur : de qua Dionysius in cælesti Hierarchia dicit : Prima cælestium Hierarchiarum in excellentibus essentiis sanctificatur, ordinem habens omnibus altiorem : & quoniam hic accipitur præsens assistentia per conversionem ad Deum, ideo in ordine triplicatur. Nam ad conversionem tria sunt necessaria.

Dionys. de cælesti Hierarch. cã.7

Primo, summa dilectio, & hoc quantum ad Seraphin, quæ interpretantur ardentes, sive incendentes ; de quibus : Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis, vel ignem urentem, quia licet omnes alii ardeant in amore divino, isti tamen ardentius, quia amoris ignem in primis accipiunt, & fortius ardentes ad ceteros accendendos flammam dilectionis emittunt. Unde Dionysius : Prima sanctorum Angelorum dispositio magis similem habet igneam proprietatem, id est, charitatem : & quoniam charitas omnium virtutum dona excellit, ideo consequens fuit, ut ille ordo, qui omnium eminentissimus est, sola charitate sumeret singularitatem in sui discretione & appellatione, quamvis & omnia alia

Psal. 103

Dionys de cælesti Hierarch. c.15

A ceterarum dona virtutum, aliis etiam excellentius, possiderent, a quibus appellationem, & vocabulum sumere potuissent.

Secundo, perfecta cognitio, & hoc quantum ad ordinem Cherubin, qui interpretatur plenitudo scientiæ. Nam ceteris Angelis sunt lumine sapientiæ clariores, & ideo dicuntur signacula divina, specula splendida, & astra matutina. Propter hoc dicit Isidorus, quod Cherubin sunt sublimiora agmina Angelorum præter Seraphin, & quod vicinius sapientiæ divinæ soppositi ampliori divinæ scientiæ dono repleti sunt. Propter quod dicitur : Elevata est gloria Domini super Cherubin, & atrium repletum est splendore gloriæ Domini : & quoniam in eis est manifestatio divinæ claritatis, & ideo petebat, & dicebat David in Psalmo : Qui sedes super Cherubin, manifestare coram Ephraim &c. Quasi dicat : Sicut illis manifestus es in splendore Divinitatis : ita fias nobis manifestus in susceptione humanitatis. De isto ordine fuit Lucifer ille, qui cecidit ; sicut exponit Gregorius super illo verbo : Tu Cherub extentus, &c. & tamen non erat de illo, sed de ordine Seraphin, sed habebat habitum illi ordini convenientem, &c.

B

Ezech. 10

Psal. 79

Greg. to. 2 in expo. Job. c. 28 lib. 32

C

Tertio, perpetua comprehensio sive fruitio : & hoc quantum ad ordinem Thronorum a Thronis dictus, eo quod in eis Deus sedeat, judicia sua discernat & cuncta subiecta disponat, de quibus : Aspiciebam donec Throni positi sunt, & antiquus dierum sedit. Et quoniam Deus in eis sedet, ideo a beato Dionysio sedes vocantur altissimæ, pacatæ, & deiferæ. Altissimæ sedes dicuntur, quia altæ per divinam auctoritatem, qua in judicio ordinantur : altiores per divinam conformitatem, qua justitiæ regulam imitantur : altissimæ per divinam sublimitatem, qua ad Deum immediatius ordinantur : pacatæ dicuntur, quia ex qualitate operis descendit qualitas retributionis, scilicet ex culpa, pœna : ex justitia, gloria : Deiferæ vero dicuntur, quia Deum præsentem suscipiunt, & Deificam potesta-

Dan. 7

Dionys. lib. de cælesti Hierar. cap.7

statem per diversa judicia judicant & A ostendunt. Merito isti tres ordines sunt in prima Hierarchia, quia præ omnibus ardent incendio divinæ dilectionis, quo ad primos: per omnibus fulgent radio serenæ cognitionis, quo ad secundos: præ omnibus eminent privilegio perpetuæ intuitionis, quo ad tertios: & ideo dicuntur assistere, non ministrare: quia numquam secundum Dionysium ad exteriora mittuntur.

Dionys. de celesti Hierarch. ca. 7

Secunda Hierachia est resistentium potestati contraria, & hi deputati sunt in regimen Reipublicæ, quasi divini exercitus bellatores, qui designari possunt in Angelis, qui apparuerunt Jacob: Quos dum vidisset, dixit: Castra Dei sunt hæc; quia ad B modum castrorum nos muniunt, qui sumus faciles ad seducendum, fragiles ad resistendum, debiles ad operandum sive agendum: & ideo occurrunt nobis tamquam potentissimi adiutores, ut eorum auxilio muniti discamus hostium potentias non timere. Ad quorum virtuositatem insinuandam necessaria fuit, vel virtus operativa, vel virtus executiva, vel virtus expeditiva.

Gen. 32.

Primo, quo ad virtutem operativam sunt Dominationes, quorum est aliis imperare, & in spirituali bello nos instruere, sicut dicit Greg. Unde sunt quasi duces exercitus, quorum prudentia gubernamur. Et tales signari possunt in Angelo, de quo: C Angelus qui loquebatur in me, egrediebatur, & alius Angelus venit in occursum ejus, & dixit: curre & loquere ad puerum istum dicens: Absque muro habitabitur Hierusalem, &c. Recte igitur spiritualis certaminis possumus esse victores, quando tam excellentissimorum spirituum tutela muniti sumus: quod tunc contingit, cum regnum animæ secundum imperium rationis dirigimus, & carnis voluptatibus reluctamur. Nam quid proderit barbaros superasse, si a sola voluptate vincamur? Ad hoc dicitur: Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium. Unde Claudianus: Tunc omnia jure tenebis, cum poteris rex esse tui.

Greg. to. 3 hom. in Evang. 34.

Zach. 2.

Prov. 18.

Secundo, quo ad virtutem executivam sunt Potestates, quibus nihil est impossibile exequi, quod imperatur, propter quod dicit Dionisius, quod sanctæ Potestates æquivalentem cum Dominationibus habent potestatem. Et ideo habent potestates aereas coercere vel arcere, & ipsas a nocumentis contrariis cohibere. Unde Gregorius Potestates etiam vocantur hi, qui hoc potentius ceteris in suo ordine perceperunt, ut eorum ditioni virtutes adversæ subiectæ sint, quorum potestates refrenantur, ne corda hominum tantum tentare prævaleant, quantum volunt. Quid igitur formidat imbecillis animus Christiani, cui tot Deus contulit præsidia potestatis? Non paveas igitur repentino terrore irruentes contra te impiorum potestates, cum talium militum præsidio sis munitus: unde ratione potentiæ dicitur: Benedicite Dominum omnes Angeli ejus, potentes virtute facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus.

Greg. to. 3. hom. in Evang. 34.

Psal. 102.

Tertio, quo ad virtutem expeditivam, sunt virtutes quibus datum est posse super omnia difficilia, ad divinum ministerium pertinentia, & ideo eis attribuitur, mirabilia operari. Et ideo dicit Dominus, quod habent Deiformem motum firmiter sentientem, insuper substantialem, & pontificiam Dei virtutem. Nam licet impiorum virtus, infirma sit divinæ virtuti comparata, non tamen infirma est, ab eadem per gratiam firmata. Propter quod dicitur: Benedicite Domino omnes virtutes ejus; ministris ejus qui facitis voluntatem ejus. Et ordinantur hi ordines secundum majorem dignitatem & minorem, quia plus est resistere quam repugnare, & repugnare quam per se operari posse. Et sic primus, sunt Dominationes, quasi exercitus præceptores: secundus, Potestates, quasi exercitus bellatores: & Virtutes, quasi exercitus servatores. Et in hoc apparet mirabilis Dei sapientia, quæ sic cuncta disposuit, ut nihil inordinatum relinquat. Unde, quia diabolus in nobis post casum, rationem seducit per astutias: vir-

Ibidem.

tutem opprimit per violentias : & A voluntatem per blanditias; id ne nobis contingat, tribus ordinibus venit post nos: ut sic non immerito Dominus exercituum nuncupetur.

Tertia Hierarchia est ministrantium, & horum est necessaria habitudo ad nos, qui habitant in terra, & isti deputati sunt ad regimen speciale, sive alicujus Principis, sive alicujus Gentis, vel hominis. De quibus: Omnes sunt (Hebr. 1) administratorii spiritus in ministerium missi, propter, eos, qui hereditatem capiunt salutis. Unde distinguit Apostolus duplicem missionem, scil. invisibilem, quæ est Angelorum ad Angelos, & hæc omnibus competit, etiam sublimioribus: & missionem visibilem, quæ est Angelorum ad homines, & hæc B competit inferioribus, quibus proprie competit ministrare, de quibus: Ite (Isa. 18) Angeli veloces ad gentem convulsam & dilaceratam: ad populum terribilem; &c. Sed quoniam hæc Hierarchia præsens officium ministeriale habet; sic quod triplex est ordo Angelicus, secundum quod tripliciter contingit, Angelos ad regimen alicujus deputari: quia aut ordinati sunt ad regimen alicujus principis, prout eum dirigunt in legibus sive gradibus præsidentiæ, & sic sunt principatus: aut ad regimen alicujus gentis, aut multitudinis, prout eos evidenter erudiunt in moribus, & sapientia, & sic sunt Archangeli: aut ad regimen alicujus hominis, prout eum custodiunt in semitis innocentiæ, & sic sunt Angeli. Patet ergo C ordo ad sufficientiam istorum, quia plus præsideri Principi, quam uni Genti, & plus deputari ad custodiam multitudinis, quam ad regimen personæ singularis.

Primo quidam ordinantur ad regimen Principum, prout eos dirigunt in gradibus præsidentiæ, & sic sunt Principatus, quorum proprium est Principes in præsidendo dirigere & ordinare secundum Dionysium, & etiam secundum illud: Princeps, ea quæ digna (Isa. 32) sunt Principe, cogitabit, & ipse super duces stabit. Et vere, nam quemadmodum ipsi in se ordinati sunt, inquantum ad primum principium reducuntur, & ipsum, quantum est possibile, imitantur; sic subditos sibi Principes ordinant, & in gradibus præsidentiæ dirigendo reformant. Et hi designari possunt in Angelo: qui apparuit Josue Principi exercitus Domini, cui cum diceret: Noster es, an adversariorum? (Josue 5) respondit: Nequaquam, sed sum Princeps exercitus Domini. Secundo quidam ordinantur ad regimen Gentium, prout eos instruunt in moribus & sapientia: & hi sunt Archangeli, quorum proprium est multitudini præsidere, sicut Michael, qui olim fuit prælatus Synagogæ, modo dicitur prælatus Ecclesiæ, sicut dicit Dionysius, (Dionys. de cælesti Hierarch. ca. 9) & hoc est quod dicitur: In unamquamque Gentem præposuit rectorem, (Eccl. 17) Glossa, id est, Angelos. Istorum etiam officium est illuminare, purgare & perficere, & sublimia secreta hominibus revelare, necnon & dæmones a nobis refrænando fugare: sicut patuit in Archangelo Raphaele, qui relegavit dæmonem in deserto superioris Ægypti. (Tob. 8) Tertio quidam ordinantur ad regimen hominum, ut eos custodiant in semitis innocentiæ, & hi sunt Angeli ad uniuscujusque hominis custodiam deputati: de quibus: Angelis suis mandavit de te, (Psal. 90) ut custodiant te in omnibus viis tuis. Horum proprium est, quos custodiunt, ad Dei reverentiam excitare, semper peccantibus pœnitentiam persuadere, & malos a maleficiis revocare. Propter quod dicit Hieronym. (Hieron. co. 6 lib. 3 in Matt. cap. 18) Magna dignitas animarum, ut unaquæque ab ortu suæ nativitatis habeat Angelum ad custodiam deputatum: & quod magis mirabile est, ipsi etiam obstinatis & perfidis effectus suæ custodiæ non subtrahunt. Ad hoc exigit lex Divinitatis, cujus proprium est in nullo negligere ordinem: sed per prima, media: & per media, extrema reducere. Dicit igitur: *Et omnes Angeli, &c.*

DE SANCTO LUCA.

SERMO

In lege Domini fuit voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. (Psal. 1) Duplicem actum habet ani-

anima nostra, unum intellectivum, A qui perducitur lumine: alterum affectivum, qui amore perficitur inflammante. Lex ergo Domini cum illuminat & inflammat, intellectum perficit circa verum, & affectum inflammat ad bonum. In cujus figura lex in igne Moysi data fuit: & similiter Apostolis, linguis igneis est ostensa: ut, sicut dicit Bernardus, legem igneam linguæ igneæ loquerentur. Vel verum & certissimum est, quod ignis & lucet & calet; lucet visui, & calet tactui: ut per hoc daretur intelligi, quod lex quæ dabatur in igne, & erat ad docendum ipsum hominis intellectum, & nihilominus erat ad inflammandum affectum. Lex ergo cum facit creata bona, est amanda B & conscribenda, & est opere adimplenda. Quia ergo beatus Lucas hanc legem amavit, hanc exquisivit & conscripsit, hanc etiam observavit. Ideo de eo bene dicitur: *In lege Domini, &c.* In quo verbo, respectu divinæ legis, commendatur, ex parte desiderii, quod habuit in amando, ut sic esset ei amor in affectione: ex parte ministerii, quod habuit in scribendo, simul & studendo, studium in conscriptione simul & lectione. Ex parte actus continui in perseverando, labor assiduus in continuatione. Ista enim tria faciunt hominem esse perfectum: Primo si legem interius diligat, notatur sanctum desiderium, quod habet in amando, C *In lege Domini fuit voluntas ejus*. Secundo, si in ea studeat, & manu conscribat, notatur ejus ministerium, quod habuit in legendo, scribendo, & meditando: *Et in lege ejus meditabitur*. Meditatio enim, ut dicit Bernardus: investigat quod postea manu scribat. Tertio vero si perseveranter hoc agat: & hoc notatur opus continuum, quod habuit semper in studendo, cum additur, *die ac nocte*, bene enim studentes non solum in die student, sed etiam in nocte. Circa ergo studium divinæ legis, quod beatus Lucas habuit, versatur hic iste sermo, &c.

Ber. to. 2 ser. 1 in die Pentec.

Est ergo notandum, quod sicut iste Evangelista legem tripliciter habuit, ita etiam portavit. Nam eam habuit in affectu per actum dilectionis, & habuit in affatu per actum prædicationis. Sed eam nihilominus portavit in manu, per opus conscriptionis, sive per effectum operationis. Quid enim his melius? quid perfectius? quid Deo placibilius? nihil aliud Deus requirit a nobis, nisi ut legem suam observemus, quæ divina consilia continet & mandata. Primo feramus in corde, eam medullitus diligendo: secundo in ore, eam aliis prædicando: tertio in opere, eam complendo vel observando. Dico quod sanctus Lucas legem Domini primo portavit in corde, tamquam in bonorum omnium radice: nisi enim radix arboris fuerit bona, omnia quæ sunt illius arboris, fiunt vana, & ad usum inutilia. Unde sapientes agricolæ, dum vident amigdalum incongruum ferre fructum, sub terra fodiunt, & radicem ejus inveniunt, quam clavis perfodiunt, ut totam arborem salutiferam faciant, quia dum per foramina facta noxius humor educitur, arbor tota salubris efficitur: salus enim radicis, arboris salus existit. Cum igitur cor sit membrum radicale, & causa in corpore totius motus & vitæ, dum cor bene disponitur, omnia bene geruntur, sicut eo infirmato, omnia infirmantur, & eo moriente, membra omnia moriuntur: consuevit enim dici, quod si caput infirmatur omnia membra languescunt: sed hoc verius de corde dicitur. Sed quia si caput læditur, aut vulneratur, non tamen signa doloris in membris aliis ostenduntur, quamvis ei membra omnia compatiantur: sed cor si ad modicum tangatur, si acu pungatur, si ad modicum vulneretur, omnia membra languescunt, & præ dolore deficiunt. Sapienter enim sanctus Lucas legem Domini prius in corde portavit: ne, si fundamentum bonorum omnium reliquisset, frustra in ceteris laborasset. Frustra enim omnia fiunt in domo, fundamento non antea solidato: frustra homo rivulum purgat, nisi ante fonte purgato: similiter vana sunt verba, nulla omnino sunt opera, nisi purgata prius fuerint corda. Quod sciens beatus Lucas, prius divi-

divinam legem studuit habere in corde, ne frustra eam portaret in ore. Unde de eo potest dici illud: Lex Dei ejus in corde ipsius: & non supplantabuntur gressus ejus: quasi diceret: ideo ingressus ejus opera solida habuit, quia bonum fundamentum illis substravit, dum prius per amorem divinæ legis cordis substantiam stabilivit. Nos ergo fratres, exemplo beati Lucæ, divinam legem, id est, divina præcepta amemus, & ipsa in corde portemus, sicut in Deuteron. scribitur. Divinum præceptum, quod est præceptorum omnium contentivum, non est in cælo situm, non est ultra mare positum, sed est in cordibus nostris scriptum stylo ferreo, tamquam ungue adamantino, ut inde radi non possit. Unde: Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam. Sed dices, quod divinum præceptum sit naturaliter nobis impressum. Certe illud, quod scribitur: Omnia quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis: hæc est, *inquit*, lex & Prophetæ, id est, de nihilo aliud prædicant Lex & Prophetæ: quia, qui hoc præceptum tenet, & Legem omnem & Prophetas adimplet: Sed quis hodie est qui observet? unde rixæ? unde discordiæ? unde guerræ? unde odia? unde homicidia? unde furta? unde falsa testimonia? si faceremus fratribus illa omnia, quæ nobis cupimus ab aliis esse facta, hæc non essent. Sed hodie completa est prophetia, qua dicitur: Dilacerata est lex. Nonne lacerata? nonne concussa? nonne abolita? de qua nihil ab omnibus observatur.

Psal. 36 *Jer. 31* *Matt. 7* *Habac. 1*

Secundo beatus Lucas legem Domini portavit in ore. Non enim sufficit solo corde portare, nisi portetur & in ore; quia non potest ignis in sinu latere, quin foris appareat, nec in domo quin ardeat. Sicut enim Sol non potest non splendere; & sicut rosa non potest odorem non spargere; & sicut aqua fluens non potest terras proximas non irrigare, sic nec cor Deo devotum se potest abscondere, quin manifestet se ore, cum necessitas vel charitas hoc requirit. Nam sicut dicit Apost. Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. *Rom. 10*

A Non potest radix latere sub terra si vivat, quin in germen arboremque prorumpat. Unde Chrisost. dicit, quod si radix lateat, & se exterius non extendat, certum signum est, quod non vivat. Exemplum de Jeremia, qui cum proposuisset in corde suo non loqui, in nomine Domini, adeo verbum Dei in corde ejus concaluit, quod illud sustinere non potuit, donec aliis prædicavit: Cum ergo sanctus Lucas hoc igne caleret, non contentus fuit Legem Dei tantum corde portare, sed eam studuit ore prædicare, aliosque ad Christum convertere. Unde de eo potest exponi illud: Lex veritatis fuit in ore ejus, & multos avertit ab iniquitate. Ipse enim sicut medicus fuit corporum, sic fuit per divinum verbum medicus animarum. Ipsum enim divinum verbum frequentius prædicatum est sicut collyrium oculorum animæ sanativum, & sicut medicamentum sanitatis introductivum: Lex Domini immaculata convertens animas, &c. Et: Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos. Sed quis hodie cum beato Luca alios docet? nec prædicamus hodie ore, nec opere: omnia verba nostra hodie sunt mundana, sunt vana, sunt mala, & ad malum inflammantia, non ad bonum. Quis de Deo hodie loquitur ad ædificationem audientium, & non magis ad corruptionem? Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Canes, leones, & alia animalia bruta, viventia de rapina, lacerant ore corpora: sed nos laceramus malevolo ore corda: Lingua eorum gladius acutus. Sepulcrum enim patens est guttur eorum.

Exemplum *Jer. 20* *& 2* *Malach. 2* B *Psal. 18* *1 Cor. 15* C *Psal. 56* *Psal. 5*

Tertio sanctus Lucas legem Domini portavit in opere. Nam & manu eam scripsit, sicut Evangelium opere adimplevit, dum carnis integritatem servavit, jejuniis corpus detrivit, & divina mandata solicita cura servavit: ex fructu enim arbor cognoscitur: Nam ex ipso fructu, quem facit, hominibus innotescit, utrum doctor bonus, vel malus sit, utrum etiam arbor vel bona, vel mala sit. Opera enim exteriora probant, qualia corda intus existant. Unde & Domi- *Luc. 6*

Mat. 7 minus dicebat: Attendite a falsis prophetis, &c. & addit: Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Nam cujus naturæ vitis sit, exterior fructus ostendit. Numquam melius, qualis sit magister agnoscitur, quam per id quod exterius operatur, quia etsi Deus videat corda, nos videre non possumus nisi opera. Bona igitur arbor beatus Lucas fuit, quia bonos fructus portavit, dum quod corde credidit, ore prædicavit, & operibus adimplevit: Prov. 1 sciebat enim esse scriptum: Conserva fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. Et pater Christus est, sed mater nostra Eccle- Prov. 3. sia est. Et: Custodi legem meam, & erit vita animæ tuæ. Sed quis hodie divina mandata servat? quis consilia divina sequitur? certe qui observat ea, ad beatitudinem sufficienter se præ- Jacob. 1 parat, juxta illud: Si quis perspexerit in legem perfectam libertatis, nec auditor obliviosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. Legem libertatis, legem Evangelicam, sive gratiæ, dicit, eo quod liberum faciat observantem a spiritu servitutis Diaboli, a servitute mundi, & a servitute corporis proprii, & perducat ad libertatem regni, ubi non erimus sicut servi, sed sicut intimi amici, sicut charissimi filii, & sicut reges inclyti regali diademate coro- Joan. 8 nati. Unde scribitur: Si filius vos liberavit, vere liberi eritis.

Nam ex consideratione tantæ hu- Ps. 118 72 militatis dicebat Propheta: Bonum mihi, lex oris tui super millia auri & argenti. Millia dicit, eo quod plus excedit, quam verbo exprimi possit, quia omnis mundana substantia, etsi sit aurea, est tota vana: non satiativa, sed transitoria, multiplici mutationi supposita, & ad mala omnia finaliter inductiva: sed lex divina est simpliciter vera, quia ab ipsa veritate æterna tradita est: & est ad vitam perpetuam inductiva. Nam quod lex sit vera, Dominus asserit, quando di- Joan. 14 cit: Ego sum veritas, & cet. si veritas fuit, mentiri non potuit: igitur verum fuit omne quod docuit. Un- Joan. 8 de & ipse dicit Judæis: Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Item quod divina lex sit æterna, Do- A minus dicit: Cælum & terra transi- Mat. 13 bunt, verba autem mea non transibunt. In æternum Domine permanet verbum tuum: Item quod lex divina Psal. 118 ducat ad vitam, ipse dicit: Verba Joan. 6 quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Et: Si vis ad vitam Mat. 19 ingredi, serva mandata. Sed quis hodie est qui observet? O summa fatuitas, & cæcitas detestanda: quia observantur ad unguem statuta civitatum, servantur leges Imperatorum, & Regum, servantur decreta Præsulum, servant ægri præcepta medicorum: sed non est, qui legem servet Regis regum, Dei deorum, & Domini dominorum. Et ideo quasi omnes descendimus ad infernum, sed B perpauci sunt, qui vadant in cælum.

DE SANCTIS SIMONE ET JUDA.

SERMO.

Qui sunt isti, qui, ut nubes, vo- Isa. 60 lant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Quia priores patres conjugiis utebantur, & filios generabant, & cujus rei familiaris intenti, substantias possidebant, ideo Propheta per Spiritum prævidens Apostolos, & eorum sequaces substantias C deserere, conjugia non appetere, filios non generare, nil in terra petere, nihil possidere, non eos per terram, velut homines ambulantes, sed nubes volantes appellare, cum dicit: *Qui sunt isti, &c.* In quibus verbis de duobus, hos gloriosos Apostolos, Simonem scilicet, & Judam commendat.

Primo, de altitudine perfectionis Evangelicæ, cum dicit: *Qui sunt isti, qui ut nubes, volant.* Gregorius: Vo- Greg. to. 2 ho. 18 in Ezech. lant enim, qui terram quasi non tangunt, quia in ipsa nil appetunt.

Secundo, de simplicitatis mansuetudine, cum addit: *Et sicut columbæ ad fenestras suas?* Gregorius: Ad fene- Greg. ibidem stras suas quasi columbæ sunt, qui per mansuetudinis spiritum in hoc mundo nil per oculos concupiscunt. Dicit igitur: *Qui sunt isti, qui, ut nubes,*

bes, *&c.* & convenienter ad quæstionem propositam potest responderi in persona istorum: Isti sunt pastores gregis, conservatores legis, senatores urbis, assessores judicis.

Primo, isti sunt pastores gregis, quibus commissa est cura regiminis universalis: & ideo ad propositam quæstionem, *Qui sunt isti?* ipsi de se possunt præbere responsum. Viri pastores sumus: paverunt enim gregem Domini, exemplo vitæ, verbo doctrinæ, subsidiis orationis devotæ. Propter quod dicit Bernardus de Apostolis loquens: Tales docebat humano generi pastores & doctores constitui, qui & dulces essent, & potentes & sapientes: dulces, ut me blande & misericorditer susciperent: potentes, ut fortiter protegerent: sapientes, ut per viam ducerent, quæ ducit ad civitatem. Quibus contrarii sunt plerique adeo, ut si quæsieris, Qui sunt isti? poterit utique responderi illud: Hi sunt lupi rapaces, quia de pastoribus facti sunt lupi, & de custodibus mercenarii.

Gen. 46

Ber. to. 1 ser. in die S. Petri & Pauli.

Mat. 7

Secundo, isti sunt conservatores legis, adeo ut pro legis defensione usque ad mortem viriliter decertarent. Et ideo competit eis illud: Zabulon & Nephthali obtulerunt animas suas morti. Et ideo ad quæstionem propositam: *Qui sunt isti?* potest responderi illud: Isti sunt qui venerunt ex magna tribulatione, & laverunt stolas suas in sanguine Agni. Nec mirum, audierant enim Deum dicentem eis: Vos estis, qui permansistis mecum in tribulationibus meis. Et Domini roborati exemplo, obturaverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugaverunt aciem gladii. Propter quod competit eis illud: Hi sunt viri misericordiæ, qui justitiæ oblivionem non acceperunt.

Judic. 5

Apoc. 7

Luc. 22

Hebr. 11.

Eccl. 44

Editio vulgata habet: Quorum pietates non defuerunt.

Tertio, isti sunt Senatores urbis, quorum Rex Christus, de quibus: Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum Senatoribus terræ: quos Rex regum per mundum dispersit: ut sicut ignis in scintillis suis aspicitur; sic illorum virtutibus Christi potentia cognoscitur. Propter quod cum Abagarus Rex vidisset Thaddæum, A scilicet Judam, Christi discipulum sibi promissum, asserentem, ille intuitus, cum vidisset in ejus vultu quemdam mirum splendorem mirifice radiantem, adorans Deum, dixit: Vere discipulus Christi Jesu filii Dei vivi, &c. Et ideo ad quæstionem propositam: *Qui sunt isti?* potest non incongrue responderi illud: Hi sunt Dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Dii, dico, sunt, non natura, sed gratia, quia natura licet unus sit Deus, participatione tamen non prohibetur esse quam plurimos, secundum illud: Vos autem dii estis, & filii excelsi omnes. Isti ita sunt igitur, qui populum eduxerunt de terra Ægypti, id est, gentes ab idolorum cultura, ad lumen fidei revocando duxerunt.

Prov. ult.

Exemplum

Exod. 32

Psal. 81

B

Quarto, isti sunt assessores judicis, secundum quod Dominus in Evangelio repromisit eis, dicens: Cum sederit filius hominis judicare omnes tribus terræ, sedebitis & vos judicantes duodecim tribus Israel. Horum enim proprium fuit apparere in mundo. Et ideo ad quæstionem propositam: *Qui sunt isti?* potest responderi illud: Hi duæ olivæ, & duo candelabra, in conspectu Dei stantes. Stabunt enim, non ad ferendam sententiam, sed ad probandam, non ad exhibendam misericordiam, sed potius ad justitiam ulciscendam; & ideo gladii ancipites in manibus eorum, C ad vindictam in nationibus, & increpationes in populis, &c. Et ut ostendatur, quod eorum assistentia non solum terminatur in ulciscenda culpa, sed & in exhibenda gloria, ideo apparent duo quantum ad electos, secundum illud Zachariæ: Hi sunt duo filii olivæ splendoris; qui assistunt Dominatori universæ terræ. Illi ergo sunt, *Qui, ut nubes volant*.

Mat. 19

Apoc. 11

Psal. 149

Zach. 4

Omnes enim Apostoli possunt dici nubes, scilicet, quia pluunt verbis, quia coruscant miraculis, quia tonant judiciis, quia volant contemplatione mentis.

Primo pluunt verbis, quia: In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, ut aridam terram, corda scilicet hominum pluviis salutaribus irrigarent. Pro-

Varia lect. Hic legit, olei, dempta dict. splendoris. Aquila splendoris LXX. pinguedinis. Editio vulgata legit, olei.

ut Hier. quia in Hebr. est unica uxor quæ oleum & splendorem significat. Psal. 28. 2 Reg. 22. Eccl. 11. Job 37.

Propter hoc de eis dicitur: Cribans aquas de nubibus cæli. Hæc fuit pluvia voluntaria, quam irrigavit Dominus hereditati suæ, dum videlicet Simon in Ægyptum, & Thaddæus ad Abagarum Regem Edissæ, & ultimo in Persidem ad prædicandum missi sunt. Ut sic compleretur illud: Si repletæ fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Nec mirum: nam, ut dicit Job, Frumentum desiderat nubes, quia nubes, rore concrescunt.

Secundo, coruscant miraculis, ut dicamus, quod quemadmodum a nubibus fiunt coruscationes ignis, ita ab Apostolis miraculorum opera. Ibi coruscationes fiunt, vapore humido impellente, hic autem per virtutem gratiæ, Domino in omnibus præsidiis conferente. Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ: vidit, & commota est terra. Commota, cum videret in istis Apostolis signa, & mirabilia inconsueta, scilicet magos in suis præstigiis ligari, serpentes effugari, tigrides mansuetari, mortuos suscitari, & quod plus est, filium puellæ, quem ex adulterio conceperat, unius diei ad proferendum testimonium, ut diaconum infamatum absolveret, appellari. Et ideo vompetit eis illud: Imperio suo acceleravit nivem, & accelerat coruscationes emittere judicii sui. Propterea aperti sunt thesauri, & evolaverunt nebulæ, sicut aves. In magnitudine sua posuit nubes, & confracti sunt lapides grandinis. Et: Si voluerit extendere nubes, quasi tentorium suum, & fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet.

Psal. 76. De his SS. Apostolorum gestis præsertim vero de infante unius diei perfecte alloquente Abdias Babyl. Ep. lib. 6 de Simone & Juda copiose pertractat. Eccl. 43. Job 36.

Tertio, tonant judiciis, sicut prius est coruscatio, quantum ad sensum, quam tonitruum, ut ex fulgore sonitus sentiatur, cum tamen simul tempore sint, sic in Sanctis præcedunt mirabilia, ut ex eis signis timeantur judicia, propter quod: Vocem dederunt nubes: etenim sagittæ tuæ transeunt, vox tonitrui tui in rota. An non maximum tonitruum, cum diceret Judas; Ecce venit Deus in Sanctis millibus suis facere judicium contra omnes, &c.

Psal. 76. Judæ ep.

Quarto, volant contemplatione mentis; nam ut levitate ventorum flatus cito currunt, sive ad Austrum, sive A ad Occasum, sic agilitate virtutis, a peccatorum ponderibus alieni, volant per mentis decursum, sive in cælum, per contemplationem gloriæ, sive in Deum, per excessum lætitiæ. Et hoc est, quod dicitur: Nubes spargunt lumen suum, quæ lustrant per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne, quod præceperit illis super faciem orbis terrarum. Sed quoniam occultæ sunt contemplationis viæ, quibus Sancti volant super se, & in dulcedine mentis suæ: ideo addit: Numquid nosti semitas nubium magnas, & perfectas scientias? Quasi dicat non: quod illius solius est scire, qui habet animas sursum per contemplationem suspen- B dere, & in se, quasi quibusdam amoris funibus elevare.

Job 37. Ibid.

Et ideo notabis, quod volatus Sanctorum perficitur quatuor pennis, scilicet dilectionis, orationis, cognitionis & devotionis.

Primo, indigent sancti ad volandum penna dilectionis, sine qua anima inferius, quasi pondere gravata deprimitur, & cum qua anima ad sublimia elevatur. Unde, sicut avis sine pennis non potest in altum evolare, sic nec potest anima sine dilectione ad cælum ascendere. Propter hoc dicitur; Homo ad laborem nascitur, sicut avis ad volandum. Greg. Sancti autem viri, quia transeuntia non amant, non solum nulla rerum tem- C poralium pondera tolerant, sed, si qua adversa consurgunt, in ipsis suis pressuris & languoribus non laborant. Et ideo bene subditur: Et avis ad volandum, quia tanto animus a laboris afflictione se subtrahit, quanto se per spem ad sublimia, & summa sustulit. An non, quasi avis Paulus ad volatum natus fuerat, qui tot adversa sustinens dicebat. Nostra conversatio in cælis est. Et ideo est hæc penna sustollens, de qua dicit: In charitate radicati & fundati ut possitis comprehendere cum omnibus Sanctis quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum.

Job 5. Phil. 3. Ephes. 3.

Secundo, indigent penna cognitionis, ut videlicet anima gustet, & videat quoniam suavis est Dominus. Quia sicut gustare, proprium est amoris,

ris, sic videre cognitionis. Et hæc est A penna aquilæ, de qua Habacuc; Volabunt, quasi aquila festinans ad comedendum. Aquila enim ut irreverberatis oculis solem in rota conspicit, & ipsum de remotis contemplatur, sic anima irradiata divino lumine Deum videt, & omnia infra se posita, visu contemplationis attingit, cum nullum præter Deum in suis actibus recognoscit. Hoc modo volant Sancti, cum Deum non curiosis aspectibus, sed fidelibus contemplantur, sicut dicitur: Faciunt sibi pennas, ut aquilæ, & volant in cœlum. Quoniam summum inter omnia desideria, est videre Deum. Et ideo dicit Job; Quis mihi tribuat, ut cognoscam, & inveniam eum, & veniam usque ad solium ejus? hoc est solium, ad quod Isaias visione prophetica volando conscendit, cum dixit: Vidi Dominum sedentem super solium excelsum.

Hab. 1
Prov. 23
Job 23
Isa. 6.

Tertio, indigent penna devotionis: nam post amorem & cognitionem, nil restat, nisi ut anima sperando proficiat, & ad Deum suum se devotionis jubilo contemplando sustollat. Divina namque gratia intellectum illustrando illuminat, ut post influentiam luminis, mens tota in desiderium, devotionis fervoribus incalescat. Hæc est penna columbæ, de qua: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? volat, id est, desiderio flagrat; sed requiescit, dum conscientiam nostram devotione serenat. Et hinc est, quod ad modum columbæ, anima jubilando deplorat, quia, quo gustu mentis sentit dulciora, quæ sperat, eo amarius vitam præteritam in amaritudine recompensat secundum illud: Meditabor ut columba. Et post: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Columba enim pro cantu gemitum habet. Et ideo dicitur; Quasi columbæ medidiantes gememus. Sed quidam habent pennas terrestres: & tales signari possunt: Volabant in aere duobus cubitis altitudine super terram.

Psal. 54.
Isa. 38
Isa. 59.
Num. 11

Quarto, indigent penna orationis: & hæc est conservativa & etiam contemplativa omnium: quod est vigilanti mente dona datoris cognoscere, & animum a curis etiam sæcularibus sequestrare, ut jam tectum contemplationis ascendens, dicat illud: Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in tecto. Passer est ille, qui sagax ad alta virtutum fugit. Ut tuti a laqueis esse possint, volant solitarii, se supra se ad divina levantes, ut dum dilecto suo mentis præsentiam ingerunt, aliis patrocinium miserationis implorant, secundum illud quod signatum est in Levitico: Cumque dimiserit passerem volare in agro, orabit pro eo, & rite mundabitur. Qui ergo has quatuor pennas habet, scilicet dilectionis, cognitionis, devotionis, & orationis, recte poterit absque obstaculo ad cælestia evolare, sicut B isti, de quibus dici potest illud: Volabunt in humeros Philisthiim per mare, simul prædabuntur filios Orientis, quoniam talibus velut diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, & etiam fortitudo Philisthinorum & infidelium, ut capiant hereditatem, a qua Angeli desertores exciderunt.

Psal. 101
Lev. 14
Isa. 11

DE FESTO OMNIUM SANCTORUM

SERMO. I.

C BEati, *qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te*. Sicut magistri librorum recapitulant in fine summatim lectiones, quas diutius docuerunt, sic Ecclesia solemnitates Sanctorum, de quibus per totum annum solemnizavit, quasi in fine anni in festo omnium Sanctorum epilogat: & sicut regina Saba videns sapientiam Salomonis, & domum, quam ædificaverat, & habitationem servorum, & ordinem ministrorum, non habuit ultra spiritum, dicens; Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini: Et in alacritate cordis clamans, ait: *Beati qui habitant in domo tua domine, &c.* Ubi notatur solemnis Sanctorum mansio, & jugis gratiarum actio. Quantum ad primum, notatur habitandi actus, cum dici-

Psal. 83
Ibid.
Ibid.

dicitur: *Habitant*, habitandi locus, cum dicitur: *In domo tua*. Habitantium fructus, cum dicitur: *Beati*. Quantum ad secundum, quod est gratiarum actio, notatur laudis expressio, ibi: *laudabunt*. Laudantium recta intentio, cum dicitur: *Te*, & utriusque tam laudis, quam laudantium continuatio, cum dicitur; *in sæcula sæculorum*.

Domus igitur hæc cælestis patria est, quam desiderare debemus, ut in ea habitemus. *Psal. 26* Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Et secundum diversos domus hujus habitatores, sunt in ea diversæ habitationes. *Joan. 14* In domo patris mei mansiones multæ sunt.

Primo igitur est domus hæc opulenta: *Psal. 111* Gloria & divitiæ in domo ejus. Non sunt illæ divitiæ temporales, quæ relinquunt inquietudinem in cogitatu, insatiabilitatem in appetitu, cæcitatem in intellectu, sterilitatem in fructu: sed spirituales, quæ nec possunt amitti, nec auferri, nec resolvi, nec putrefieri, vel comburi. In ista domo habitant Patriarchæ, & opulenti, qui divitiis temporalibus bene usi sunt. Dixit Pharao de Patriarchis: *Gen 47* In optimo loco fac eos habitare, & trades eis terram Gessen, quod interpretatur desiderium: *Gessen quid.* quia licet temporalia possiderent, tamen cordis intimo desiderio ferebantur ad cælestia, quæ sola sunt desiderabilia, & fruuntur cælesti beatitudine: *Matt. 5* Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Mites sunt, qui nihil inordinate amant in luto temporalium, & ideo non inveniunt animum eorum turbatum; nam aqua pura in se est serena, sed admixto luto efficitur turbida. Ab inhabitatione hujus domus repelluntur avari, quia nulla opulentia possunt satiari: avarus enim non impletur pecunia. Hi sunt, qui inhabitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, & consumuntur velut vestis a tinea. Domos luteas inhabitant, qui in fæce terrenorum exultant. *Exemplum* Terrenum habent fundamentum, qui eis innituntur per affectum: consumuntur velut a tinea, quæ penetrat efficaciter, & tamen insensibiliter: facit enim damnum, sed non facit sonum. Amatores enim temporalium perdunt cordis innocentiam, carnis continentiam, & accessu temporis, vitam & gloriam. Sed damnum hoc negligunt: quoniam in terrenis nimis occupati sunt. Et utinam adverteremus, quod dicit Apostolus: *2 Cor. 5* Scimus, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam æternam in cælis.

Secundo, domus ista domus lucida est, quia lucerna posita est super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt: *Matt. 5* Ibi enim lux increata discipulos suos illuminat, ut illuc desiderio pergat, qui clare veritatem videre desiderat. Venite & ascendamus ad montem Domini, ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias suas. *Isa. 2* In hac domo habitant Prophetæ: ubicumque habitabant filii Israel, lux erat. *Exod. 10* Israel vir videns Deum, Prophetas significat: quia qui hodie Propheta Dei, olim appellabatur, Videns. *1 Reg. 9* Ex summa enim intentione affectuum in Deum summe veniebant, & in illa unione illuminabantur per irradiationem a primo lumine, in qua irradiatione auferebatur velamen vel corpulentia intellectus: ubi limpide cognoscebant, & fervide desiderabant, & nunc fruuntur beatitudine. Quia dicitur: Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam. *Matt. 5* In hac domo non habitant talpæ, vel capti oculis, qui oculos habent, & non vident: nihil enim noverunt de divinis, sed tota eorum sapientia consistit in fundis, humanis mercationibus & culturis: Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt scire me, dicit Dominus. *Jere. 9* Vel sicut LXX. transtulerunt: Usura super usuram, & dolus super dolum.

Tertio, domus hæc secreta est, a malis enim non invenitur, quia solo desiderio recto introrsum quæritur: Dicitis enim, ubi est domus Principis? *Job 21* Valde enim solitarium & segregatum oportet eum esse a negotiis mundi, & in magno fervore amoris vivere, qui domum illam vult invenire; Cui dedi in solitudine domum, *Job 39*

&

& tabernacula ejus, in terra salsugi- A nis. Contemnit multitudinem civitatis, quia vivunt, ut pauci. In hac ergo domo secreta, sunt Apostoli, quibus Dominus revelavit secreta consilia sua, sicut amicis: *Deut. 15* Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ. Pauperes fuerunt Apostoli, qui omnia pro Christo reliquerunt, ut præberent exemplum imitabile, quia omnia reliquerunt: consilium irrefragabile: *Matt. 19* Si vis esse perfectus, &c. Auxilium insuperabile, Christum scilicet, qui dicit de se: *Psal. 39* Ego autem mendicus sum, & pauper: præmium incomparabile, quia regnum cælorum. Falsa enim sapientia sæculi, immo vera stultitia populi illius, cujus dextera plena iniquitate, & promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud: *Psal. 143* Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt, & non beatum, cujus est Dominus Deus ejus. Unde philosophi beatitudinem fallacem dicebant, sive ponebant in divitiis. Sed non sic solus & beatus, sed qui beatitudinem in paupertate posuit, qui pauper natus est, vixit, obiit: nisi esset sicut iste dives, de quo: *Eccl. 31* Beatus dives, qui post aurum non abiit, &c. Quis est hic? &c. Quæ enim majora mirabilia, quam divitias respuere, quas plurimum procurat diabolus, aufert mundus, sitit appetitus? In hac domo non habitant superbi divites: *Psal. 100* Non habitavit in medio domus meæ qui facit superbiam: sed habitant cum dæmonibus ab illa ejectis habitatione, pro eorum elatione: *Job 26* Gigantes gemunt sub aquis, & qui habitat cum eis. *Psal. 83* Elegi abjectus esse in domo Dei mei magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Quarto, domus hæc est firma & robusta, quia fundata est domus Domini supra firmam petram; *Matt. 7* Vir sapiens ædificavit domum suam supra firmam petram, scilicet triumphantem Ecclesiam super Christum. Licet enim aliqui lapides, vel paries unus ceciderit de illa domo, tamen illa domus quotidie reparatur, & illi parietes reficiuntur. Domus Dei, quæ est in terra Israel, quæ incensa est, reædificabitur, ibique reverterentur omnes timentes Deum. In hac domo securi habitant martyres, de quibus legitur: Occidi possunt, & flecti nequeunt. Totam enim fiduciam suam in Domino posuerunt, & ideo sicut mons in Domino perstiterunt. *Tob. ult.* Qui confidunt in Domino sicut mons Sion, &c. *Psal. 124* Propter hoc beatus Stephanus securus erat contra lapides. Laurentius contra ignem, Paulus contra gladium, Petrus & Andreas contra crucis patibulum, Sebastianus contra sagittas, ideo fruuntur illa beatitudine: Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, &c. *Matt. 5* Beati, *dico*, propter justitiam; Si enim pro te Dominus sanguinem fudit, sanguinem etiam tuum pro eo fundere debes: Væ igitur carnalibus, quos Dominus B solitarios reliquit sine gratia, qui non possunt hanc domum invenire, per quam possunt ad civitatem cælestem intrare, vel inhabitare. Erraverunt in solitudine, in inaquoso viam civitatis habitaculi non invenerunt. *Psal. 106*

Quinto, domus hæc ornata est: Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus ejus. *Eccl. 26* Sicut enim est sol ornamentum cæli & stellarum: sic Dei sapientia ornamentum est domus cælestis, & gloriæ Sanctorum. Varia autem gratiarum dona sunt, varia ornamenta. *Prov. 9* Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem. Hic ergo habitant Confessores, qui varias habuere virtutes: Justi confitebuntur nomini tuo, & habitabunt recti cum vultu tuo. *Psal. 139* C Quia justitiam coluerunt in opere, rectitudinem habuerunt in voluntate, & nomen Christi confessi sunt ore: & bene dicit, *Justi*: Justitiam enim lex Naturæ docet, lex Moysi præcipit, lex Evangelica consummat: ejus inchoatio est, nemini injuriam facere: profectus, omnes diligere: consummatio est omnibus benefacere, si potes, si non potes, velle; & quia seipsos mortificarunt in pœnitentiis, & lamentis, ideo fruuntur beatitudine: Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. *Matt. 5* Luxit autem, quia lugens nos monet, nec risisse legitur. Ideo: Beati, qui nunc fletis, quoniam ridebitis. *Luc. 6.* Lacrymæ enim sunt lavatorium in claustro animæ, quibus debemus litteras, quas

quas diabolo dedimus, quasi chirographum, quando peccavimus, & ideo semper flere debemus: & tamen timere debemus, quia beatus homo, qui semper est pavidus. Si enim aliqui in via coram latronibus securi sunt; hæc securitas provenit, vel ex ignorantia, vel ex inopia, aut cui quod possit auferri deest, vel qui possit auferri, abesse putatur. Time ergo, vel quod te invenis non timentem: vel fac ut timeas quod timere te invenis, id est, oculos aperi, aut pauper esto. Ab hac habitatione repelluntur hypocritæ. Scio ubi habitas ubi sedes est satanæ.

Prov. 28

Apoc. 2

Sexto, domus hæc est munda, nihil enim inquinamenti sustinere potest, & ideo ab ea corruit diabolus, post cujus lapsum impolluta est: Nunc Sancte sanctorum omnium Domine conserva in æternum impollutam domum istam, quæ nuper mundata est. Ideo habitant in ea Virgines & continentes: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo? Innocens manibus, & mundo corde. Qui ingreditur sine macula. Innocentes corde fuerunt virgines, sine macula in carne vel corde: vel dicit, innocentes corde, sine macula infamiæ. Et ideo fruuntur hac beatitudine: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt; sine castimonia nemo potest videre Deum. Sed væ immundis, & luxuriosis, qui repelluntur ab hac habitatione. Dicet ergo: Rara castitas ecclesiasticis nostris: ubi nunc habitas in inferno cum Plutone. Facta est Babylon magna, habitatio dæmoniorum, & custodia omnis spiritus immundi. Quia viri spirituales, facti sunt per luxuriam incolæ ejus, & ibi custodiuntur, sicut in carcere ad pœnam æternam. Et, *Magna*, dicit propter multitudinem habitantium, quia jam fere passim omnes ad hanc immunditiam convertuntur & specialiter clerici. Unde Petrus Damianus. Veniet dies, immo nox, quando libido tua o clerice verteretur in picem, qua se perpetuus ignis in tuis visceribus inextinguibilem nutriat, & medullas tuas, simul & ossa indeficienti conflagratione depascat. Quare enim

Psal. 14

Psal. 23

Psal. 14.

Petrus Damianus.

A flammis libidinis æstuas? qua fronte, qua audacia sacris altaribus appropinquas? certe, quanto sanctius est ministerium, tanto mundiorem requirit ministrum: electus es, ut doceas officium castitatis, non ut fias exemplum alienæ libidinis, &c.

Septimo domus hæc est jucunda, & gaudiosa: quasi gaudium, lætitia invenietur in ea gratiarum actio, & vox laudis. Quod exprimitur in Nehemia: Steterunt duo chori laudantium in domo Domini. Hi sunt Angeli, & homines beati, vacantes laudibus divinis. In hac ergo domo habitant Angeli, qui non cessant clamare dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus: Exulta, & lauda habitatio Sion,

2 Esd. 12

Isa. 12

B quia magnus in medio tui sanctus Israel. Omnis enim Hierarchia angelica ad Deum laudandum est ordinata, & qui amplius laudant, sublimius remunerantur in cognitione, & amore, ut dicit Commentator super angelicam Hierarchiam. Laudant autem Deum, quantum a creatura est possibile laudari eum. Cum enim irreverberata mentis acie Dei sapientiam contemplantur, in ipsum suas extendunt intelligentias infatigabiliter, & in gratiarum actiones toti assurgunt, & dum admirantur supra se Deum, qui est unus in substantia, trinus in personis, in quo est summa pax, suma tranquillitas: summa pacis tranquillitate, & plenitudine perC fruuntur, studentes unum fieri in se, quantum possunt, propter unitatem pacis, quam vident supra se, & ad pacem, & ad tranquillitatem pacis revocant omnia sub se: Beati pacifici, quoniam Dei vocabuntur. Ut ergo eis, qui vitam abjecerunt angelicam, nec faciunt in Ecclesiis suis residentiam, aut si faciunt, propter pecuniam faciunt, horas suas non dicunt ex devotione, nec Deum laudant. Visitabo, dicit Dominus, super omnes, qui attonsi sunt in comam: quia omnes gentes habent præputium; & ubi est illud: Extra. de celebratione missarum districte præcipiendo mandamus, in virtute obedientiæ, ut officium nocturnum, pariter & diurnum, quantum Deus dederit, studiose celebrent pariter, & devote. Ubi dicit ap-

Matt. 5

Jer. 9

Clem. li. 2 Tit. 14 de celeb. Miss. 1 Gravi nimirum.

apparatus: Qui contra hoc præceptum faciunt, inobedientiam incurrunt. Et Bernardus: Cum psallis, cor ad sensum psalmi habeas, nisi ad sublimius rapiatur, & omnium, quæ ibi dicuntur, vel dicendi in tuo choro, vel audiendi in alio, usque ad unum jota, scias te esse debitorem. Isti ergo cum stipendia accipiant, & officium non impleant, injustitiam exercent, *Psal. 5.* Et ideo: Domine, non habitabit juxta te malignus, neque permanebunt injusti ante oculos tuos.

Octavo, domus est supernaturalis, & supermirabilis incolatus. Virgo & mater Maria, quæ super omnes Angelos est exaltata, quam Dominus elegit in habitationem sibi, super omnes habitat eminenter. Elegit eam, B & habitare fecit eam in tabernaculo suo. Et quia domus hæc, propter habitatorum copiam non angustatur: *Baruc. 3.* O Israel, quam magna est domus Dei: habitatores requirit donec impleatur. *Luc. 14.* Compelle intrare, ut impleatur domus *Ibid.* mea. Ideo licet omnes Sanctorum status disparem habeant claritatem, tamen parem habent jucunditatem, quia gaudium unius, est gaudium alterius. Sicut lætantium omnium habitatio est in te: *Psal. 86.* Et iterum: *Psal. 132.* Ecce quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum: omnes enim unitate charitatis congregati sunt, & omnes nostris miseriis condescendunt, *Matt. 5.* & ideo: Beati misericordes, quoniam *Gen. 13.* misericordiam consecuti sunt. Repelluntur ergo discordes, & odia reservantes: Nequibant pastores habitare communiter, Abraham, & Loth, quia rixa facta est inter eos. Patent ergo conditiones domus, & habitantium status, & fructus, cum dicitur: *Beati qui habitant, &c.*

DE FESTO
OMNIUM SANCTORUM
SERMO II.

Psal. 83. **B**eati, *qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.* Considerans David solemnitatem A civium supernorum, ait: Eructavit cor meum verbum bonum: dico ego, &c. *Psal. 44.* *Beati qui habitant, &c.* Et innuit tria, quæ faciunt ad Sanctorum gloriam: quorum Primum est, stipendium præmiale, & gloriosum ibi. *Beati*; quia dicit Augustinus; Vita beata est præmium, cujus promissione gaudemus, & si gaudemus spe de promissione, multo magis gaudent Sancti de possessione. Unde: Beatus *Deut. 33.* es tu Israel, quis similis tui popule, qui salutaris in Domino? Secundum, est habitaculum regale, & gloriosum, ibi: *In domo tua*, non in exilio hujus miseriæ, ubi est hospitium transeuntium, sed in cælo: quia cælum est domus quiescentium, mundus enim hospitium breve, & ideo relinquendum. De hac domo dicit: Lætatus *Psal. 121.* sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Unde multi in hoc mundo noluerunt, nec domum, nec locum, nec aliquam rem, sed tamquam peregrini, & advenæ in hoc sæculo habitant in desertis. Tertium, est officium æternale, & gaudiosum, ibi: *In sæcula sæculorum laudabunt te.* Illud est officium Sanctorum cantare, exultare, & Deum laudare: Ibi vacatur *Aug. to. 9 in manuali m.* Dei laudibus, qui est omnia in omnibus. Unde: Benedicam Dominum, *Psal. 33.* in omni tempore, semper laus ejus in ore meo. Semper laudat, qui semper diligit.

Videamus quibus viis, & gradibus C Sancti ascenderunt ad istam beatitudinem, ut eorum imitando vestigia, beati esse possumus.

Primo, videamus de rege Christo, qui est Rex gloriæ, quia licet omnium virtutum prærogativam habeat, tamen appropriate loquendo, beatificatus est est propter innocentiam: licet enim omnia quæ sunt hominis sumpserit, non tamen ignorantiam, & peccatum. Unde ipse solus dicit: Ego autem in *Psal. 25.* innocentia mea ingressus sum: hanc scilicet beatitudinem. O Deus innocentiæ restitutor, & auctor, quis te mitior? quis te innocentior? Si (secundum quod dicit Augustinus) innocens est qui nec sibi, nec alii nocet, *Aug. to. 8 enarrat. in Psal. 100.* ipse non solum nulli nocuit, sed omnibus profuit, & tamen passus fuit dura verba, duriora verbera, & horrenda

renda mortis supplicia, sicut dicit Bernardus: & tamen fuit agnus sine macula: & certe quanto mansuetior in illata injuria, tanto debetur ei altior beatitudinis gloria. Ille enim, qui, secundum Bernardum, fuit mitissimus super omnes homines, magisterium mansuetudinis specialiter sibi appropriavit, dicens: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde, &c. O serpentini filii Adæ: adhuc multi videntur de veneno serpentis, qui Adam intoxicavit, habere in cordibus, per rancores: in lingua, per blasphemias; in manibus per oppressiones: cum tamen, postquam facti sunt Christiani, venenum tale deberent deponere in aqua baptismi. Ergo, & ex quo Christianus es, non tantum ore, & verbo, sed opere, & veritate, te talem esse ostende: &, ut, directe imiteris Christi mansuetudinem, respice in faciem Christi tui, & considera coronam spineam, alaparum injuriam, virgam arundineam, sputorum nauseam, in manibus & pedibus clavorum fixuram, in latere acutissimam lanceam, in ore felleam spongiam, in aure garrientium contumeliam, in toto corpore flagellorum vulnera, & in ligno Crucis ignominiam, & pro his omnibus recompensationem nullam: Pater, inquit, ignosce illis. Non dicit, vindica. O cor amarissimum, quod ad tam suavissimam vocem non dulcescat, & amaritudinem odii non deponat! Qui igitur vult ad beatitudinem cum Christo pervenire, debet sicut ille ambulavit, &c. Et discat ejus doctrinam, ut sit mitis, & mansuetus in affectione, in sermone & in conversatione, quia: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Super quo dicit Glossa: Mitis est, quem nec ira, nec rancor afficit, sed omnia æquanimiter sustinet, nec turbatur. Ideo dicit: Fili in mansuetudine serva animam tuam.

Bern. s. 1 serm. 2 in Conver. S. Pauli. Matt. 11. Luc. 23. Matt. 5. Eccl. 10.

Secundo, beatificata est cæli Regina per humilitatem obedientiæ, & reverentiæ. Sicut enim Adam, & Eva per superbiam, & inobedientiam perdiderunt paradisum terrestrem, sic Mater gratiæ, per humilitatem profundissimam, acquisivit beatitudinem cælestem. Unde ipsa dixit illud: Respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim, ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quasi singulariter hanc virtutem proponit. Unde, quia te Maria humiliasti usque ad ancillam: ille qui deposuit potentes de sede, exaltavit te in cæli Reginam. Unde per humilitatem, ad sublimitatem ascenditur, nec est via alia præter ipsam. Qui enim aliter vadit, cadit. Ergo descende, ut ascendas: humiliare, ut exalteris. Humilitas igitur exaltat, & magnificat, licet gloria mundi videatur hominem magnificare, sicut stulti dicunt: Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt, &c. Tamen non est appetenda, sicut dicitur: Popule meus, qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt. Istam beatitudinem mundanam non elegit sibi Maria, sed meliorem partem elegit, scilicet humilitatem. Si igitur beati esse volumus, humilitatem Virginis imitemur. Unde de hac humilitate dicitur: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum; de qua Glossa sic ait; Non inflati, non superbi. Pauperes spiritu sunt, humiles & timentes Deum, id est, non habentes inflantem spiritum: & hæc est melior pars, quam elegit Maria.

Luc. 1. Psal. 143. Isa. 3. Matt. 5.

Tertio, beatificati sunt Angeli sancti per firmitatem adhærentiæ. Sicut enim Lucifer, & ei consentientes aversi, sunt, per amorem propriæ excellentiæ a Creatore suo, & tamquam visco hærentes ceciderunt, sic qui adhærentes Deo, permanserunt firmiter, & stabiles in illa beatitudine facti sunt. Certum est, quod sicut qui adhæret labenti labitur, qui sic stanti adhæret stabilitur. Unde dicitur super illud: Stellæ de cælo ceciderunt: nullum permittit Deus cadere, qui ei servit vero amore. Cum ergo, sicut dicit beatus Augustinus, beatitudo sit Deo adhærere, Angeli, qui Deo adhærent, beati sunt. Ideo dicitur: Beati viri tui, scilicet stabiles, & viriles per amorem; & beati servi tui, quia parati ad tuam laudem, qui stant coram te semper, per gloriæ confirmationem. O felix glutinum, & bonum vinculum charitatis, quod sic glutinat Angelos Deo, ut numquam dissolvi valeant, & disjungi.

Apoc. 6. Aug. to. 5 lib. 12 de Civ Dei c. 1 in cap. 6 ejusdem l. & to. 8 li. de cognitione veræ vitæ. 3 Reg. 10

Col. 3 gi. Hoc est vinculum perfectionis, ut dicit Apostolus, quod non solum Angelos Deo, sed & homines unit, quia eos facit deiformes secundum Anselmum de similitudinibus. O charitas, quam magnum est vinculum tuum, quod non Angelos Deo, sed Deum etiam in unam personam, & hominem mirabiliter copulasti, Deum ad terram traxisti, ad columnam ligasti, cruci affixisti, sepulcro clausisti, tandem ad inferos attraxisti! Quis, inquam, fecit hæc omnia, nisi amor salutis nostræ? O graviores saxo, & plumbo, quos tanti amoris vinculum non traxit sursum ad Deum, ex quo prius traxit Deum deorsum ad homines. Unde, qui vult beatificari cum Angelis, oportet ut Deo jungatur per amorem: illi soli pertingere ad beatitudines possunt, qui casto amore Deo adhærent. Unde Mihi adhærere Psal. 72 Deo, bonum est: quasi diceret: Adhæreant alii quibuscumque voluerint, ego Deo adhærebo, qui est protector meus in via, & beatificator in patria.

Quarto beatificati sunt Patriarchæ per largitatem misericordiæ: fuerunt misericordiæ operibus pleni, operiebant nudos, & hujusmodi. Ideo sunt de numero eorum, de quibus: Beati Matt. 5 misericordes, quoniam misericordiam consequuntur. Et vere misericordiam consequentur, cum Dei misericordia sit fons, & nostra misericordia sit rivus, ad proximum derivatus, cum fons ipsius misericordiæ prius sit ad nos. Unde; Beatus vir, qui intelligit super egenum, & pauperem: egenum Psal. 40 dicit, non superabundantem, & divitem. Cum facis prandium, &c. O Luc. 15 Deus æterne, si misericordes erunt beati, numquid immisericordes erunt miseri? Judicium sine misericordia possidebit, qui non facit misericordiam. Quid dicam de illis, qui despiciunt pauperes, abominantur inopes, affligunt humiles, persequuntur debiles? certe expedit eis, ut suspendatur mola asinaria in collo eorum, & mittantur in profundum maris. Qui despicit proximum suum, peccat: qui au- Prov. 14 tem miseretur pauperis, beatus erit. Tales fuerant patres antiqui, qui de suis facultatibus pauperibus impertiti

A sunt. Isidorus: Hoc tantum habet rerum possessio præsentium, si reficiat vitam miserorum. Servando amittimus, largiendo servamus. Unde versus; *Solas quas dederis, semper habebis opes.*

Quinto, beatificati sunt Prophetæ propter veritatem intelligentiæ: In Isa. 53 ore ipsorum non inventum est mendacium, neque dolus in lingua, neque falsitas in verbis, neque duplicitas in locutione. Ideo ante thronum Dei sunt beatificati, qui pro veritate se opposuerunt, & potius volebant vitam perdere, quam veritatem, sicut patet in Isaia, Michæa, & ceteris. Unde de eis potest dici illud: Beatus Eccl. 14 vir, qui non est lapsus verbo ex ore B suo: scilicet per falsitatem, & mendacium. O quam pauci hodie homines inveniuntur de istis beatis, quoniam veritas in plateis corruit, & falsitas ubique regnat: rosa aruit, spina crevit. O abusio maxima, cum falsitas nihil valeat; sicut denarius falsus ad accipiendum! Cur ita appretiatur a Christianis, qui debent esse filii veritatis? Falsi sunt in omni venditione, & emptione, & in omni congregatione, & natione. Unde: Filii homi- Psal. 4 num usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Hoc est certe signum divinæ Psal. 11 gratiæ reprobativum. Unde sequitur: Psal. 5 Disperdat Dominus universa labia dolosa, &c. Et perdes omnes, qui lo- C quuntur mendacium. Qui ergo vult esse beatus, diligat veritatem cum Prophetis.

Sexto, beati sunt Apostoli, & Evangelistæ propter paupertatem indigentiæ: ipsi enim sunt primi in beatitudinibus. Beati pauperes spiritu, &c, Matt. 5 Aliis promittitur beatitudo de futuro, sed Apostolis pauperibus & Martyribus de præsenti. Jam habent clavem regni, jam custodiam januæ, ut alios possint intromittere in æternam beatitudinem & propter hoc divites sunt, licet nihil habeant temporale. Bea- Eccl. 31 tus dives, qui inventus est sine macula, &c. Bene pauper Christi dives est, qui electus ad regnum, & hæres regni cælestis est. Omne gaudium e- Jacob 1 xistimate, &c. Glos. Non indignemini fratres, si mali florent in hoc mundo,

do, & vos patimini, non est enim Christianæ dignitatis in temporalibus exaltari, sed potius deprimi. Illi nihil habent in cælo, vos nihil in mundo: spe ergo illius boni, ad quod tenditis, quidquid in via contigerit, gaudere debetis. Quid igitur dicemus? quid pretiosius vera paupertate, quæ est pretium regni cælestis? Aug. Venale habeo, &c. Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo? (*Jac. 2*) Non igitur displiceat tibi paupertas, qua nihil potest divitius inveniri: quia regnum cælorum per paupertatem comparatur. O charissimi, si beatitudo, & veræ divitiæ essent in auro, numquid non eam sibi Christus retinuisset, & discipulis suis dedisset? sed non solum non habuit, sed etiam contempsit, paupertatem elegit, tenuit & docuit, & discipulis suis divitias prohibuit. Si primo fugiebatur ante Christi adventum, non est mirum, quia nesciebatur pretium ejus: sed postquam Deus in suam accepit partem, amplexanda est, tamquam res pretiosa. Sicut enim vinum infusione pigmentorum fit claretum, vel nectar, sic paupertas Christi amore dulcorata, in quo sunt omnia aromata, & qui est fons totius dulcedinis, fit potio saluberrima. Unde paupertas omnibus Christianis debet esse sapida. Sed hodie multi eam abhorrent, & habent palatum affectu cupiditatis felleæ infectum, qualis fuit ille, cui Petrus dixit: In felle amaritudinis & obligatione iniquitatis te video esse. (*Act. 8*)

Septimo beatificati sunt Martyres propter stabilitatem patientiæ. Ipsi enim, tamquam robusti milites sustinuerunt tribulationes & persecutiones: cum essent fortes & bene armati armis fidei, vere vicerunt regna, acquisierunt beatitudinem, aperuerunt cælum; regnum enim cælorum vim patitur, sicut dicitur: & violenti rapiunt illud. (*Mat. 11*) Armatura eorum, non hasta, non gladius, non clypeus, sed sola patientia, maxima virtutum, pugnat, quia inermis armatos solet sæpe vincere viros. Unde sicut dicitur: Confregit potentias, arcum, scutum, gladium, & bellum. (*Psal. 75*) Propterea semper habet victoriam & coronam. Beatus vir qui suffert tentationem, &c. (*Jac. 1*) Quia nemo Sanctorum sine patientia coronatus est. Ideo Jacobus monet: Patientes estote &c. (*Jac. 5*) Quia beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, &c. (*Mat. 5*) Sed heu, hodie sunt multi sicut columna putrida, quæ cito frangitur, & ad flatum venti cito cadit. Homo impatiens est, sicut homo nudus, quem virga vulnerat: Fratres armate vos patientia, quia tempus est belli, dum vivimus: in agone certaminis positi sumus, quia militia est vita hominis super terram. (*Hier. in comment. in c. 5 Ez.*) Qui ergo vult vincere, firmiter teneat arma patientiæ.

Octavo, beatificati sunt Confessores, propter sobrietatem abstinentiæ, cibis enim non vacabant, sicut bruta animalia, commessationibus & ebrietatibus, sed parce vivebant in ieiuniis multis, & abstinentia. Natura enim docet abstinentiam, quæ homini dedit os parvum, præ ceteris animalibus, &c. (*Os homini est parvum.*) & sicut ille dives epulo, propter sui voracitatem descendit ad æternam famem, sic sancti per sobrietatem ascenderunt ad gloriæ beatitudinem. Levium enim proprium est ascendere, & econverso gravium. Apostolus: Sobrie, iuste, & pie vivamus, &c. (*Tit. 2*) Beati, qui nunc esuritis, &c. (*Matt. 5*)

Nono, beatificati sunt Virgines propter puritatem castimoniæ: vita enim virginum, & continentium spem habet specialem beatificationis in terra, quia cælicæ vitæ assimilantur; Simile est regnum cælorum decem virginibus, &c. (*Mat. 25*) Unde: Beati immaculati in via, &c. (*Psal. 118*) Id est, in præsenti vita, quæ aliis est via ad cælum, aliis ad patibulum, aliis ad miseriam, aliis ad gloriam. Unde in medio positi sumus, ut immaculati possimus ascendere ad cælum, & iniqui proiiciantur ad inferni sterquillinium. Et certe anima nobilis debet abhorrere istam maculam, ne in via polluantur pedes affectionis, vestis corporis, & maxime Clerici & Religiosi.

Decimo, beatificati sunt finaliter Pœnitentes per iustitiam: Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, &c. (*Psal. 31*) Et: Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum. (*Ibid.*) Et aliud; Beati, qui custodiunt iustitiam, quia pu- (*Psal. eod. Psal. 105*)

nierunt, vel purgaverunt corda in contritione, os in confessione, & oratione, manus in eleemosynarum largitione.

DE ANIMABUS

Sermo.

Heb. ult. Greg. to. 3 li. 4 Dial. cap. 28

Mementote vinctorum, tamquam & ipsi vincti Secundum beatum Gregorium: Animæ perfectorum statim evolant ad cælum, animæ reproborum statim descendunt ad infernum: sicut enim electos a die sui exitus corporis beatitudo lætificat, ita credi necesse est, ut a die exitus sui, reprobos ignis exurat. Animabus igitur purgandorum defunctorum prosunt suffragia. De istis, quasi in proximo regnaturis, post festum Sanctorum omnium, feliciter regnantium, Ecclesia solemnizat hodie. In verbis propositis, iuxta litteram sumptis, Apostolus nos specialiter hortatur ad compassionem, & subventionem vinctorum, propter Evangelium Christi: quoad intelligentiam spiritualem, hortatur omnes universaliter Christianos, ad compassionem, & suffragia defunctorum carcere purgatorii detentorum. Ait ergo, *Mementote, &c.* primo dissuadens ingratitudinem oblivionis: secundo, persuadens promptitudinem compassionis: tertio, persuadens solicitudinem provisionis.

Proponit nobis igitur defunctos in speculo memoriæ, ut recordemur, quales fuerint quantum ad unitatem huius peregrinationis: Memento, quoniam omnes in corpore sumus: ubi Glossa: Universa vanitas & afflictio spiritus. Secundo, in speculum intelligentiæ, ut contemplemur, quales sunt, quantum ad necessitatem obligationis, cum addit: *Vinctorum*. Vinctis compassi estis repinam bonorum vestrorum: cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem, & manentem substantiam: Tertio, in speculum providentiæ, ut præstolemur, quia tales erimus ad identitatem conditionis: cum subdit: *Tamquam vincti*, expectantes adventum paris conditionis: Unus est omnibus introitus ad vitam, & similis exitus. Memor esto iudicii mei, sic enim erit & tuum: mihi heri, & tibi hodie: Mementote ergo recolentes incolatum peregrinationis vinctorum, considerantes reatum obligationis, tamquam simul & vincti, exspectantes adventum paris conditionis.

Eccl. 9

Heb. 10

Sap. 7

Eccl. 38

Circa primum, proponentes nobis in speculum memoriæ incolatum peregrinationis, consideremus qualiter effloruerunt in ortu, emarcuerunt in transitu, exaruerunt in obitu. Ortus enim abominabilis ducit in cumtemptum sui: transitus miserabilis in contemptum mundi: obitus horribilis in contemptum peccati. Hoc speculum proponit nobis Bernardus dicens: Quid superbis, terra, & cinis? cujus conceptio, culpa: nasci, miseria: vita, pœna: mori, angustita.

Bern. in Med. c. 3 tom. 22

Primo ergo recordemur in contemptum nostri ortum abominabilem. Si enim consideremus semen conceptus, alimentum fœtus, periculum partus, vocem ploratus, spurcitiam ortus, cum aliis circumstantiis, satis apparebimus conditione originis tales in oculis nostris. Propter hoc dicitur: Memento quæ ante fuerint, qualiter generatus ex semine vilissimo, psalmatus ex limo, creatus ex nihilo. Quid ergo superbis terra, & cinis? Unde est ergo quod non advertimus, quod oculis videmus? nempe, quia concupiscentia carnis est præstigiatrix sensuum, prætendit enim corpori juventutem, stabilitatem, sanitatem, pulchritudinem, & fortitudinem. Unde, & quasi vitiosa naturali consuetudine omnis homo ostentat pulchra, occultat vilia & turpia, & sic concupiscentia deludens sensus spirituales, & oculum rationis, obscurat bona animæ spiritualia. Hæc est facinorosa concupiscentia, quæ facit veritati non obedire: O insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati? Homo cum sit creatura dignissima, tamen separata anima, corpus remanet, creatura vilissima. Super illud. Nolumus vos ignorare de dormientibus, &c. Glos. Augustini: Corpus, quod vivit ex anima, fit, anima discedente, exanime: quod ambulabat, jacet:

Eccl. 41

Gal. 3

Thes. 4

jacet; quod loquebatur, tacet: oculi clausi lucem non capiunt, aures nullæ voce patescunt, membrorum officia requiescunt, non est qui moveat gressus ad ambulandum, manus ad operandum, sensus ad perficiendum. Nonne ista est domus, quam nescio quis invisibilis inhabitator ornabat? recessit quod cum amore colebatur, remansit quod cum horrore videtur.

Secundo, recordemur in contemptum mundi, transitum miserabilem. *Job 14* Homo enim brevi vivens tempore, repletur multis miseriis, numquam enim in eodem statu permanet. *Thr. 2* Memoria memor ero, & tabescet in me anima mea: Tabescere enim est, quasi mori sub miseria vitæ, mortem exspectare continue. *Sen. in epist. 55* Quotidie morimur, quotidie demitur aliqua pars vitæ: cum crescimus, vita decrescit: *Eccl. 14* Memento quia mors non tardat. De miseriis hujus mundi Bernardus: *Bern. in ser. de Asc. Dom. t. 1 ser. 6* Mundus est, ubi malitiæ plurimum, sapientiæ modicum, ubi vitiosa omnia, lubrica, opaca, obsessa laqueis peccatorum, ubi periclitantur animæ, affliguntur spiritus, ubi tantum vanitas est, & afflictio spiritus. Sed a consideratione hujus miseriæ nos avertit concupiscentia mundi sophisticatrix mentium: sophisticando enim suas viles merces, occultat onera sub honoribus, pericula sub dignitatibus, dolores sub deliciis, languores sub divitiis. Unde sic sunt respersa amaritudinibus omnia, quod diligenter examinata, plus habent de tristabili, quam de delectabili. Hoc optime figuratum est lib. 4. Regum: quia ibi dicitur, quod Jezabel depinxit oculos suos stibio. *4 Reg. 9 Jezabel quid.* Jezabel interpretatur fluxus vanus, vel sterquilinium, & signat mundum, qui nihil est, nisi quidam fluxus vanitatis, & vilitatis: qui tunc stibio oculos suos pingit, cum dolores, angustias, amaritudines, quasi pingens coloribus, sophisticis delectationibus superinfundit.

Tertio, recordemur in contemptum peccati, obitum horribilem. *Plat. l. de animi immortalitate.* Nam secundum Platonem, summa philosophia, est assidua mortis meditatio. *Eccl. 7* In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis. Quod pertractans Bernardus ait: *Bern. in ser. de primord. mel. & noviss. tom. 1* Novissima tua sunt, mors, judicium, gehenna. Nihil morte horribilius, nihil judicio terribilius, nihil gehenna intolerabilius cogitanti. *Eccl. 11* Ad perfectum ergo contemptum peccati, & si multis annis vixerit homo, & in his omnibus lætus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, &c. Sed a consideratione mortis avertit concupiscentia vitæ, alienatrix mentium: *Sen. epist. 101* Una est catena, quæ alligatos omnes nos tenet: scilicet amor vitæ: *Sen. ep. 24 & 55* Non est quod mors timeatur; stultius enim nihil est secundum ipsum, quam timore mortis mori. Est tamen cum diligenti dispositione certitudinaliter exspectanda. *Sen. epist. 101* Unde. Incertum est, quo te loco mors excipiet: itaque tu illam omni loco exspecta.

Circa secundum principale, proponit nobis in speculum intelligentiæ, reatum obligationis, cum addit: *Vinctorum*. Attendendum igitur est, quod sicut vincula durissimi carceris auferunt facultatem operandi, libertatem ambulandi, potestatem libere agendi, & inferunt necessitatem tolerandi: sic animabus purgandis carcer purgatorii reddit meritum impossibile, jugum ineffugabile, debitum insolubile, incendium intolerabile. Hæc autem quatuor de istis vinctis, comprehenduntur unico versu psalmi: *Psal. 106* Sedentes in tenebris, &c. Tenebræ impediunt operationem, vincula evasionem, mendicitas solutionem, ferrum inducit afflictionem.

Primo igitur attendendum est, quod sedentes in tenebris purgatorii, non possunt mereri, possunt tamen per merita juvari: membra enim vincta, cum non sint mortua, sicca, vel paralytica, possunt recipere corporis influentiam, licet non possint rependere admirationis officium. Hoc autem fit, justitia Dei benignitatem respiciente, quia decesserunt in gratia, & misericordia indulgente, quia non possunt se juvare per propria. Ideo Salvator consulit: *Joan. 9* Operari oportet dum dies est; veniet nox, quando nemo poterit operari. O negligentia nostra: videmus nos incarcerari, &

negligimus operari, ut possimus per opera liberari. Propter hoc reprehendit nos Sapiens: Quodcumque potest manus tua, instanter operare. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei: Tempus seminandi, est præsens vita, in qua currimus. In hac licet nobis quod volumus operari: cum vero transierit, operandi tempus aufertur. Signanter autem addit: Maxime quoad domesticos fidei. Licet enim suffragia omnibus justis indigentibus prosint, maxime tamen his, pro quibus specialiter fiunt. Si enim charitas gradus habens, opus informat, & intentio ordinat, certum est quod non frustratur intentio, & devotio satagentis. In persona horum mereri potentium clamat Apostolus: Mementote vinculorum meorum.

Eccl. 9
Gal. 6
Col. 4

Secundo, attendendum est jugum ineffugabile, propter quod dicuntur vincti. Omnes enim adstricti tenentur ex decreto divinæ justitiæ, donec reddiderint novissimum quadrantem. Cujus ratio est, quia in supernam Hierusalem nihil inquinatum intrare potest: Impossibile est animam intrare regnum gloriæ, quamdiu habet aliquid purgandum. Hoc figuratum est lib. 3. Regum, ubi dicitur: Malleus, & securis non sunt audita in ædificatione templi: prius enim quadrabantur & dolabantur lapides, & ligna in libano, & postea collocabantur in templo: sic lapides vivi necessario in hac vita quadrantur, & poliuntur merito, vel post hanc vitam igne purgatorio, antequam superædificentur in cælo. Ille igitur solus educit vinctos in fortitudine, & potest liberare: nos autem possumus procurare, & eleemosynis & orationibus impetrare. Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur. O mirabilis cæcitas: permittimus, immo procuramus nos ligari funiculis peccatorum, & per consequens jugo pœnæ, & nolumus solvere vincula colli nostri, donec facti simus impossibiles ad solvendum. Ideo clamat Isaias: Solve vincula colli tui, captiva filia Sion. Præveniamus ergo istam necessitatem faciendo dignos fructus pœnitentiæ, nec præcludamus nobis libertatem ingressus ad regnum.

Apoc. 21
3 Reg. 6
Psal. 67
2 M 12
Isa. 52

Tertio, attendendum est debitum insolubile: unde dicit: *Mendicitate*. Nam manente reatu peccati, & deficiente moneta meriti, non possunt solvere quod ab eis exigitur, nisi per violentiam supplici. Et dignum est, quod quidam, cum oriantur tempore ubertatis mundi: egeant tempore necessitatis. Qui stertit in æstate, filius confusionis est. O qualis & quanta mendicitas. Mendici sunt, & tamen mendicare non licet, nisi quod pro eis mendicans Ecclesia clamat: Miseremini, miseremini, &c. licet Gregorius concedat, quod aliqui ex privilegio speciali obtinuerunt suffragia per seipsos: quod eis dispensative indultum est ad procurandum propriam liberationem, & propter nostram instructionem. Quanto igitur mendicitas major est, tanto in subveniendo pietas virtuosior debet esse. Dicit Augustinus: Curatio funeris, conditio sepulturæ, pompæ exequiarum, magis sunt vivorum solatia, quam subsidia defunctorum, & tamen secundum Augustinum ibidem, Tobiam sepeliendo mortuos, Deum promeruisse, teste Angelo, demonstratur. Si igitur curam sepulturis impendis, quæ in quantum hujusmodi, parum potest prodesse defunctis, est tamen tanti meriti, quantum meritoria est illa pietas, illos juvare, qui juvare se non possunt, ut illos expeditos a vinculis, postmodum habeamus intercessores in cælis, secundum enim Augustinum: Non est negandum, defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cum pro illis Mediatoris sacrificium offertur. Hæc eadem sententia ponitur in Glossa.

Prov. 10
Job 19
Greg. dial. 1 tom. 4 cap. 55
Aug. t. 6 li. de cura pro mort. gerenda c. 3
Aug. t. 10 ser. 32 de Verbis Apostoli.

Quarto, attendendum est supplicium incomparabile, quod signatur in ferro. In persona horum dixit Manasses. Incurvatus sum vinculis ferri: Gravior est purgatorius ignis, quam quidquid potest homo pati in vita ista. Unde est igitur, quod tanta pœna in momento non expiat peccatum? quoniam misericordia superexaltat judicium: si enim supplicium statim non

2 Par. ult.
Aug. t. 6 l. de vera & falsa penit. c. 11
Jac. 2

non purgat omne peccatum, illa pœna est parum satisfactiva, licet multum sit accerba, quia magis est juste inflicta, quam sit sponte assumpta. O summa perversitas: recusamus facere pœnitentiam, trepidantes timore, ubi non est timor: & illa horrenda supplicia parvipendimus, in quibus Deus armavit creaturam ad ultionem inimicorum! Nisi forte aliquis datus sit in reprobum sensum, ut non credat se vivere post hanc vitam, sicut quidam ex proprio intellectu, & ex dictatu propriæ rationis, se concludunt mortales, tamquam essent, convincunt irrationales. *Tamquam igitur & ipsi vincti, mementote vinctorum*, ne nos veniamus in hunc locum tormentorum. Exemplum est Machabæorum dicentium: Nos ergo in omni tempore sine intermissione memores sumus vestri in sacrificiis, quæ offerimus, &c.

Sap. 5

Exemplum 2 Mac. 12

DE SANCTO MARTINO

SERMO I.

Eccl. 45

IN *bonitate & alacritate animæ suæ placuit Deo Israel*. Loquens Ecclesiasticus, acta Patrum præcedentium, & ipsorum opera nostris auribus ingerens, inter Patriarchas, Prophetas, Sacerdotes, & Reges, hoc ad commendationem Phinees dixit, vel intulit, cujus conversatio testimonium magnæ laudis assumpsit: & post competit beatissimo Martino, cujus hodie memoriam celebramus.

In quo commendatur, Primo, ut virtuosus in innocentiæ venustate? cum dicit: *Bonitate*. Bonitas enim subjectum & objectum virtutis est, & ideo ipsi virtuti est necessaria, ut nihil sit virtuosum, nisi in quantum bonitatem participat. Propter quod dicit Augustinus: Virtus est bona qualitas mentis, qua recte vivitur, qua nemo male utitur, qua Deus in nobis sine nobis commendatur. In hac Martinus tantum profecit, ut in omni statu semper ad majora ascenderet. Nam bonus fuit in statu militari, melior in habitu monachali, sed optimus in cathedra pontificali.

A

Secundo, ut gratiosus justitia sive lætitia delectante, cum addit: *Et alacritate animæ suæ*, id est, securitate conscientiæ, qua nihil homini jucundius esse potest secundum illud: Non est oblectatio super cordis gaudium. Vide quanta jucunditas est semper in bono proficere, & criminis infectione carere, inter hostes vivere, & nihil hostilitatis habere, &c. Eccl. 30

Tertio, ut generosus amicitia sive notitia sublimante, cum additur: *Placuit Deo Israel:* ut sic merito dicamus de eo illud: Placens Deo factus est dilectus, & vivens inter peccatores, translatus est. Dicit igitur: *In bonitate, &c.* cum malum per oppositum privet bonum, quia contrarium malum bono, sicut dicitur in Ecclesiastico. Sap. 4

B

Eccl. 33

Ideo, ut clareat bonitas virtutis, ac ex seipsa se nobis amabilem, & desiderabilem reddat, ordinemus contra ipsam ex opposito malum, quatenus opposita juxta se posita, pulchrius elucescant: propter quod scire debemus, quod bonitas circuit omnes virtutes, sicut per oppositum malitia, omnia genera vitiorum: & ideo quanto nobilior & perfectior, tanto in pluribus reperitur, & a pluribus indigetur, videlicet in subjectione, humilitas reverentiæ: in compassione, pietas conscientiæ: in conversatione, integritas continentiæ; in refectione, sobrietas temperantiæ: in responsione, virilitas, sive longanimitas patientiæ: in affectione, charitas amicitiæ; in operatione, strenuitas providentiæ. Humilitati obviat malum, quod dicitur fastuositas arrogantiæ: pietati, cupiditas avaritiæ: castitati, fœditas petulantiæ; sobrietati, voracitas gulæ; virilitati, animositas iracundiæ; strenuitati, tepiditas negligentiæ. Et sic patet.

Arist. to. 7 Probl. sect. 22 tex: 11

C

Primo, complectitur bonitatem in subjectione, humilitas reverentiæ. Nam ille perfecte bonus est, qui non timet animo, non tonat verbo, non recalcitrat facto, sed in omni re se subjicit propter Deum, secundum illud: Qui bonus est, hauriet a Domino gratiam, supple, justificationis. Hæc Prov. 12

est illa gratia, quæ sola respicit, & cognoscit humilia, sola dignificat, & extollit ad summa, de qua loquitur Ecclesiasticus dicens: *Eccl. 3* Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam. Hanc humilitatem Martinus verbo, & exemplo firmavit, & consuetudinem Magnatum, non solum superioribus ex officio paruit, sed quod est mirabilius, subjecto sibi famulo se humilitate subjecit. *Sur. to. 6 c. 1 die 11 Novemb.* Unde in Legenda sua dicitur, uno tantum servo, comite, contentus erat, cui versa vice dominus serviebat, &c. Pudeant igitur, qui in honoribus constituti, humilia dedignantur, cum humilitas in homine honor sit honoris, & dignitas dignitatis, ut dicit Bernardus. Propter hoc poterat Martino a Domino dici illud, quod legitur in lib. 1 Regum: *1 Reg. 29* Beatus es tu, & bonus in conspectu meo exitus tuus, & introitus tuus mecum est, & non inveni quidquam mali. Sed non places Satrapis, id est, superbis. Et ideo huic obstat malum, quod dicitur fastuositas arrogantiæ, de qua: *Psal. 96* *Eccl. 10* Qui diligitis Dominum, odite malum, supple, superbiæ: quia odibilis coram Deo, & hominibus est superbia.

Secundo, in compassione pietas conscientiæ, de qua dicit Sapiens: *Prov. 3* Noli prohibere bene facere, sed si vales, & ipse benefac. Et ideo ignorantibus, vel forte contemnentibus pietatem dicitur: *Mich. 6* Indicabo tibi, homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat a te: utique facere judicium, & diligere misericordiam. Ex hoc bono commendatus est Tobias, *Tob. 6* qui pauperes vicinos vocavit ad prandium, afflictos consolabatur eloquio, & mortuis solicite sepulturam exhibebat. Propter quod dictum est filio Tobiæ: Filius boni & optimi viri es, bene sit tibi fili mi. Hanc bonitatem habebat Martinus, qui, ut dicitur, studebat assistere laborantibus, opem ferre miseris, alere egenos, vestire nudos, nihilque sibi præter quotidianum victum reservans. *Exemplum* Exemplum de paupere, cui dimidiam chlamydem, vel vestem, se nudato, dimisit. Propter quod ponderator operum, & retributor virtutum dixit: Martinus adhuc A catechumenus hac me veste contexit. Et ideo recte potest dici de eo illud: Benefacit animæ suæ vir misericors, *Prov. 11* qui autem crudelis est, propinquos abiicit. Propter quod huic obstat cupiditas avaritiæ. Radix omnium malorum, *1 Ti. ult.* est cupiditas: hanc amant & exquirunt, qui non cupiunt regnare cum Christo. De quibus dicitur: *Mich. 3* Odio habuerunt bonum, & diligunt malum, qui violenter tollunt pelles eorum, desuper eis carnes eorum, &c.

Tertio, in conversatione integritas continentiæ. Et hæc est puritas illa, quæ relucet in his, qui diligunt corporis, & animæ venustatem. De qua dicit Apostolus: *1 Cor. 7* Bonum est homini si B sic permanserit, sicut & ego: supple, virgo, & castus: cujus proprium est non solum actum cohibere, sed appetitum restringere. Hanc puritatem habuit Martinus, qui, ut dicitur, integer ab his vitiis fuit, quibus genus hominum implicari solet: ut Regis per innocentiam posset complacere conspectui, cujus contubernium diligebat. Ratione cujus dicere poterat illud: *Sap. 8* In multitudine videbor bonus: scilicet sublimitate animi continentis: in bello fortis, diuturnitate meriti prævalentis. Hæc enim duo sunt in quolibet continente, scilicet sublimitas animi in aspernatione desiderii lasciviæ, & diuturnitas meriti in consummatione prælii consurgentis. C Nam, ut dicit Augustinus, *Aug. t. 11 ser. de tempore. 251* Inter cetera Christianorum certamina, duriora sunt prælia castitatis, ubi quotidiana pugna, sed rara victoria. Huic opponitur fœditas petulantiæ, quæ fœdat naturam, exterminat gratiam, depravat & deordinat conscientiam, de qua Dominus dixit: *Matt. 12* Malus homo, de malo thesauro cordis sui profert malum. Ex corrupta conscientia non nisi corrupta opera generantur. Propter, hoc malum Deus mundum diluvio peremit: *Gen. 6* Sicut patet: Vidit Deus quod cuncta cogitatio cordis humani intenta esset ad malum omni tempore, pœnituit eum hominem fecisse super terram, &c.

Quarto, in refectione sobrietas, de qua dicitur: *Tob. 12* Bona est oratio cum jejunio, & eleemosyna, magis quam the-

thesauros auri recondere, quia per orationem reficimur suavitate contemplationis, & per ieiunium afficimur puritate, & alacritate. Ad devotionis eleemosynam faciendam notatur votiva promissione retributionis oratio. unde media inter istas socias constituta volat duabus alis ad cælum, ut tantum noverit carnalia blandimenta, propter æternas delicias fastidire. Propter hoc Augustinus: Pedes enim nostri quidam animæ pernices sunt, fides atque ieiunium. Qui cito de humilioribus, ad altiora ascendunt, cito de terennis ad cælestia gradiuntur. Hæc bonitas in Martino præstanter refulsit, qui, ut dicitur, pervigil in oratione, fastidientes artus spiritui servire cogebat, considerans illud Apo-
Rom. 14 stoli: Bonum est homini non comedere carnes, & non bibere vinum; in quo frater tuus offendatur, iudicii temeritate, aut infirmetur sua fragilitate. Huic bono obstat voracitas gulæ, quæ hodie regnat in multis, qui in ventris saturitate suam gloriam
Rom. 14 posuerunt. De qua dicitur: Malum est homini, qui per offendiculum manducat: malum quidem, quia non possunt mentales delicias cum carnalibus possidere. Secundo, quia scandalizat proximum.

Quinto, in responsione longanimitas patientiæ, quæ præcipue in adversitatibus, & contumeliis compro-
Rom. 12 batur. De qua: Noli vinci a malo, sed vince in bono malum; quasi diceret: tunc vinceris, cum irascendo recalcitras: tunc prævales, cum contumelias obmutescendo relaxas. Et si ille putet superasse, gaudeas in malis silentium posuisse, secundum illud: His quidem, qui per patientiam bo-
Rom. 2 ni operis gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam reddet. Hanc bonitatem Martinus exercuit, qui dure increpatus a principe, nulla fractus aut mutatus injuria, moderate respondens, patientiæ meritum non perdidit, sed servavit. Et ideo iturus ad Christum, poterat proferre securus illud Ezechiæ;
Isa. 38 Memento quæso Domine, & obsecro, quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fece-

A rim. Sed huic bono obstat animositas iracundiæ, de qua: Semper iurgia quærit malus: Angelus autem cru- Prov. 17
delis mittetur contra eum. Sequitur: Ibid.
Qui reddit mala pro nobis, non recedet malum de domo eius. Hujus culpa ostenditur maxima, quoniam per ipsam destruitur, & vitiatur imago divina. Unde Gregorius: Quanta sit iracundiæ culpa, pensemus, per quam omnis mansuetudo amittitur, supernæ imaginis similitudo vitiatur.

Sexto, in affectione charitas amicitiæ; per hanc enim omnis virtus perficitur, de qua dicitur: Amico fi- Eccl. 6
deli nulla est comparatio, & non est digna ponderatio argenti & auri, con-
B tra bonitatem fidei illius. Hanc bonitatem perfecte ostendit Martinus, qui inter spem amoremque positus, dubitabat pene, quid mallet: quia nec Ecclesiam Christi deserere, nec a Christo volebat diutius separari, attendens illud; Spera in Domino, & Psal. 36
fac bonitatem, & inhabita terram: & pasceris in divitiis ejus. Hæc est virtutum nutrix, hæc est bonorum omnium consummatrix. Unde sicut solis radius terram germinare facit, & alia virtute caloris membra fœcundat corporis: sic amor divinus si mentem incenderit, ad innumerabilia opera se extendit, ut dicit Augustinus. Si huic bono obstat perversitas invidiæ, de qua dicitur: Qui perversi
C cordis est, non inveniet bonum. Nam Prov. 27
proprium est invidiæ etiam aliorum bonis anxietate torqueri, sicut amicitiæ per oppositum in bonis jucundari. Propter quod; Nequam est oculus livi- Eccl. 14
di, & avertens faciem. Et post; Oculus malus ad mala, &c.

Septimo, in operatione strenuitas providentiæ. Et hic est, qui semper oculum habet ad præmium dicens illud: Bonum autem facientes, non Gal. ult.
deficiamus, tempore enim suo metemus: quasi diceret: Sicut multiplicatio operum, sic perceptio præmiorum: illa seminantur in via, ista metuntur in patria. Propter quod dicitur: Bo- Sap. 3
norum laborum gloriosus est fructus. Hæc bonitas fuit in Martino, & id- Ex Sur. 8.
eo plenum bonis operibus in cælum 6 die 11
Angeli cantando tulerunt, sicut San- No. cir. se
hist. &

Vit. S. Martini per Sever. Sulpitium ejusdem Sancti Discip. conscripta. Sap. 8

ctus Severinus Coloniensis Episcopus aspexit, & audivit. Hinc Martinus: Et in suo transitu dæmoni astanti respondit: Quid hic adstas cruenta bestia? nihil in me, funeste, reperies. Poterat igitur illud dicere: Puer eram ingeniosus, id est, strenuus in operando, & sortitus sum animam bonam boni operis meritum continuando. Sed huic obstat tepiditas negligentiæ, de qua: Multam malitiam docuit otiositas: Unde servo pigro flagellum in ultionem servatur. Hoc enim multiplex bonum debemus amplecti, cum odio & fuga mali oppositi, secundum illud: Odientes malum, adhærentes bono: & quare certe quia procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii.

Eccl. 33 *Rom. 12* *Joan. 5*

DE SANCTA ELISABETH

Sermo I.

Jud. 8

Hæc Elisabeth fuit Regis Hungariæ filia, quæ obiit anno Do. 1231 die 19 Nov. *Ex Legenda Vorag. c. 164. Ex Sur. to. 6*

HÆc erat in omnibus famosissima: timebat enim Deum valde, nec erat, qui loqueretur verbum malum de ea. Commendatur beata Elisabeth super personam hujus viduæ, a perfectione operis. Hæc erat famosissima ex timore cordis. Timebat enim Deum ex testimonio oris, nec erat, qui loqueretur de ea verbum malum.

Quantum ad primum ex tribus C acquiritur bona fama: Ex probitate: sic enim famosus fuit Rex David, qui interpretatur manufortis: Ex sapientia: sic enim famosus fuit Rex Salomon. Omnes enim desiderabant audire sapientiam ejus; Ex sanctitate: sic famosus fuit Rex Josias. Sed beata Elisabeth fuit in omnibus famosissima: famosa enim fuit ex probitate, quam habuit contra carnem, quam subjugavit per cilicium asperitatis: contra mundum, quem subjugavit per eminentiam paupertatis, contra diabolum, quem subiugavit per exercitium humilitatis. De primo: Confortatum est cor tuum, eo quod castitatem amaveris, & post virum tuum alium nescieris, & ideo manus Domini confortavit te, & eris benedicta

Jud 15

A in æternum. Maximæ enim fuit austeritatis. Carnem austeritate mortificavit: spiritum castitate. Vovit enim castitatem sive continentiam in matrimonio, si superviveret marito, & in juventute elegit Beatum Joannem Evangelistam castitatis suæ custodem. Unde cum quidam avunculus suus Episcopus, vellet ei dare maritum & ipsa renuisset: quæsivit ab ea: Quid fecisses si dedissem tibi virum vel maritum, & fecissem te cogi? Respondit: Præcidissem mihi nasum, & deformassem me, ne amplius concupiscerer. Quod & nos ad exemplum ejus impleamus illud: Quæcumque sunt pudica, quæcumque sunt sancta, quæcumque bonæ famæ, hæc cogitate. Fugiamus ergo eos, de quibus: Quorum viæ perversæ sunt, & infames gressus eorum. Ut eruaris a muliere aliena, &c. id est, quæ nos alienat a Deo. Et secundum Gregorium: Hoc est vitium, eo quod superiores sive patres, sive prælati, inferiores non corripiunt, sicut debent, similes Heli, qui filios suos, qui dormiebant cum mulieribus, quæ observabant ad ostium tabernaculi, non corripuit severitate judicis, aut negligentia patris, dicens: Quare facitis res huiuscemodi, quas ego audio? Nolite filii mei, non enim est bona fama, quam ego audio, ut transgredi faciatis populum Domini. De secundo: In omnibus exhibeamus nos, sicut Dei ministros, in omni patientia, in tribulatione, &c. & sequitur; Per infamiam & bonam famam. Ista enim ministravit patienter Domino in ministerio paupertatis. Cum enim esset filia Regis, expulsa fuit a dotalitio sponsi, post mortem ejus compulsa in paupertate manere, vel vivere, in hara porcorum pernoctare, & media nocte veniens ad Fratres Minores, fecit eos cantare: *Te Deum laudamus*, præ gaudio paupertatis inventæ. Hæc confundit eos, qui paupertatem voverunt, & eidem libellum repudii porrigunt. Et nota quod dicit, per infamiam, & bonam famam; Hodie enim pauperes Christi infamantur, qui bonæ famæ sunt apud Deum, dum a malis hominibus blasphemantur, & eis molestiæ & iniuriæ in-

fe-

Id habet Sur. to. 6 die 19 No. cap. 2 Legenda SS. ex Vor. cap. 164 *Phil. 4* *Prov. 2* *Greg. to. 3 par. 3 Pa. floral. cura admon. 5 & par. 2 cap. 8* *1 Reg. 2* *2 Cor. 6* *Cat. SS. L. 10 c. 97*

B (marginal section mark)

feruntur, & detractiones. De tertio: A Auribus nostris audivimus famam ejus. Verba sunt angelorum famam Job commendantium. *Job. 28*

Cujus humilitas patuit, cum vetula, cui benefica fuerat, eam in lutum impulit: & signum fuit perfectæ humilitatis corde, & habitu minorum, quem, ut potuit, assumpsit: sicut ego ipse audivi ab ejus confessore, & ab ejus ancilla, quæ fuerat secum nutrita a juventute; quæ tantæ austeritatis erat, quod nec panem, nec carnes, nec pisces edebat, nec vinum bibebat, & super tabulas, ad dormiendum jacebat. Fuit etiam formosa in sapientia: sapiens enim fuit thesauraria, scholastica, operaria, &c. De primo: Inventa pretiosa margarita, dedit omnia sua & comparavit eam: Non de vilibus, hoc est, de temporalibus, sed de lapidibus pretiosis fecit thesaurum suum, hoc est, de bonis spiritualibus, scilicet virtutum operibus. Unde ab infantia ludebat pro Ave Maria. Regnum mundi commutavit in Regnum cæli: Fama nominis ejus crescebat, & per cuncta ora volitabat. Unde ad exemplum ejus, multæ nobiles egerunt pœnitentiam, & ingressæ sunt religionem. Consideravit enim agrum, & emit illum. Bona enim mercatrix bene scivit emere, bene scivit vendere. Emit enim cæleste regnum, quo nihil est vilius, cum emitur: nihil est charius, cum possidetur: Malum C est, malum est, dicit omnis emptor: & cum discesserit, gloriabitur. De secundo, sicut enim Salomoni infusa est sapientia dormiendo, sic isti Beatæ in orando, ut impleretur in ea illud: Vicisti famam virtutibus tuis. Et: Dixit Regina Saba regi Salomoni: Major est sapientia tua quam rumor, quem audivi. Legebat enim in libro conscientiæ, & conferebat cum Domino orationem, & Deus inspirabat sibi sapientiam suam in devotione. Quod signatum est in juvene illo scholari, pro quo oravit, & oratione infusa eum inflammavit, & sic inflammatus Ordinem Minorum intravit: in quo diu, & sancte vixit. De tertio patet in ejus miraculis: infirmos curabat, mortuos suscitabat, ut

Cat. SS. lib. 10 c. 19 & Legenda ex Vor. cap. 164 — *Mat. 13* — *Vide Sur. quid hac de re dicat to. 6 die 19 Nov. cap. 2 Esthe. 9 Prov. ult.* — *Prov. 20* — *2 Par. 9* — *3 Reg. 10* — *Catal. Sanctorum li. 10 ca. 79*

impleretur in ea illud: Exivit fama ejus in universam terram illam. *Matt. 9*

Fuit enim famosa pro religione & sanctitate sua. Sancta enim fuit per puritatem respectu sui, per pietatem respectu proximi, per charitatem respectu Dei. De primo: Velox apud cunctos fama percrebuit: Hæccine est illa inter pulchras pulcherrima? *Ruth. 1* Pulchra enim fuit in conscientia & pura. Cum enim adhuc esset quinquennis, ibant ante altare psalterium aperiendo, genuflexiones faciendo. *Ex Vora. in Legenda SS. c. 164* Et sicut dicitur: Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea: & propter hanc puritatem contraxit divinam amicitiam: *Prov. 22* Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum habebit amicum regem. *Prov. 22* B De secundo: Fama bona impinguat ossa. *Prov. 15* Erat enim plena pinguedine compassionis, quæ irrigat ariditatem mentis, condonat enim faciliter delinquentibus. Numquam enim, sicut lego, invenitur irata, vel turbata, donabat indigentibus, serviebat impotentibus, ulcera & apostemata contrectabat propriis manibus: Esurientes alebat, nudis vestimenta præbebat, & mortuis sepulturam solicite exhibebat. *Tob. 1* Et hoc patuit in Hospitali, quod ipsa construxit, ubi compassionem suam per opera pietatis ostendit. *Cat a ubi supra.* De tertio: Fama virtutis ejus diffundebatur ubique, quia charitas Dei erat diffusa in ejus corde: *2 Mac. 8* *Rom. 5* ut scilicet soli Christo per dilectionem adhæreret, omni alio delectabili ab eo remoto. Nam proprium filium anni & dimidii a se elongari fecit, duas ancillas, quas a juventute habuerat ab ea ejus confessor amovit, possessionibus omnibus renuntiavit. Quia dicitur: Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil reputabit eam. *Cant. 8* Unde ergo fuit famosa in sanctitate? quia purissima in conversatione, piissima in compassione, & ardentissima in dilectione.

Sequitur de timore cordis: timebat enim Dominum valde timore casto, quo mulier casta timet, & diligit sponsum; non servili, quo adultera timet eum. Timendus enim est Christus, ut pater piissimus: magister sapien-

pientissimus, Dominus justissimus: A nos autem filii, discipuli, servi ejus. *Pater*, igitur est, qui nos vult reconciliare: Quo modo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se: *Ut magister*, quia vult nos docere, & consilium dare. Qui timent Dominum, præparabunt corda sua. *Ut Dominus*, quia nostra habet judicare mala: si ergo Dominus, ubi est timor meus? Quem timorem exprimit Job: Quasi tumentes super me fluctus, timui Dominum, & pondus ejus ferre non potui.

Psal. 102 — Eccl. 2 — Job. 31

Sequitur de testimonio oris, cum dicitur: *Nec erat &c.* Non enim loquebatur illa de aliquo verbum malum, quia noverat, quod de omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, reddant rationem in die judicii. Et Jacobus: Sic loquimini, & sic facite, sicut per legem libertatis B incipientes judicari. Non loquebatur enim ei quis verbum malum, quia non sustinebat, sed interrumpebat: consueverat enim dicere: Ubi non est Dominus? quasi diceret: non deficit, quin habeatur semper materia loquendi de ipso. Unde per eam obstructum est os loquentium iniqua. Erubescant ergo, qui sedentes in mensa, detrahunt absentibus, loquentes quod non decet: Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium matris tuæ ponebas scandalum. Non loquebatur de ea aliquis verbum malum: quia non poterat. Est ta- C cens non habens sensum loquelæ. Et in signum puritatis, ei aviculæ suo modo locutæ sunt in sepultura ejus, cantantes mira dulcedine supra locum, ubi sepeliebatur, & exequiæ celebrabantur. Qui enim locutus est in asina, ad corripiendam Prophetæ vesaniam, loqui potuit in avibus, ad manifestandam Sanctæ innocentiam: Correptionem habuit Balaam suæ vesaniæ, subiugale mutum animal in hominis voce loquens.

Jac. 2 — Psal. 61 — Psal. 49 — Eccl. 20 — 2 Pet. 2

DE SANCTA CÆCILIA.

SERMO.

PRæstitisti decori meo virtutem. Dives, & largus Dominus, magna exhibet suis militibus munera: unde confert eis decorem, ut placeant, & virtutem, qua adversarios vincant. Ista enim duo miro modo perficiunt animam, Dei ancillam, & famulam, scilicet decor pudicitiæ, & virtus patientiæ: ut per pudicitiam haberet se ad bona, sed per patientiam fortis fieret contra mala. Unde in verbo præmisso sancta virgo hæc duo tangit, unum ex parte Dei: alterum ex parte sui. Nam primo tangit Dominicam largitatem, secundum quod accipitur in donante. *Præstitisti*, inquit. Secundo tangit suam utilitatem, sive muneris quantitatem, secundum quod fuit in accipiente, cum addit: *Decori meo virtutem*. Vel aliter potest dici, & in idem redit: videlicet, quod primo notatur liberalitas Domini tribuentis, cum dicitur: *Præstitisti*. Secundo notatur honestas & sanctitas virginis capientis: cum additur: *Decori meo virtutem*. Verum quia virtus est decor animæ, virtus comprehendit decorem, & ideo de sola virtute sufficit dicere.

Psal. 29

Est ergo notandum, quod indigemus multiplici virtute, quam scimus fuisse in anima sanctæ Cæciliæ, videlicet: Virtute pœnitentiæ, virtus pœnitentiæ, est animæ purgativa: Virtute patientiæ, virtus patientiæ, est virtus in dubiis directiva: Virtu. perseverantiæ, virtus perseverantiæ, est virtus in bonis continuativa. Dico, quod cum Beata Cæcilia indigemus virtute pœnitentiæ, quæ est animæ purgativa. Unde habetur in ejus Legenda, quomodo sub vestibus deauratis cilicium ipsa ferebat, & quomodo carnem jejuniis edomabat, quæ omnia sunt opera pœnitentiæ. Ipsa enim sciebat Apostolum Petrum dixisse: Ministrate in fide vestra virtutem, id est, fidei vestræ addite opera pœnitentiæ: vel sicut habetis fidem

Sur. to. 6 die 22 No. sub initium, & Legenda SS. Virg. — 2 Pet. 1

dem in corde, sic pœnitentiam habeatis in opere. Quare credere, & non agere, non est assecutivum vitæ. Fides sine operibus mortua est. (Jac. 2) Unde fides non operantium, est sicut fides dæmonum, ipsi credunt, & contremiscunt. Unde & beata Cæcilia dicebat ad suos. Eia milites Christi, abiicite opera tenebrarum, & induimini armis lucis, id est, peccata abiicite, & per donum pœnitentiæ virtutes induite.

Secundo, opus habemus cum sancta Cæcilia virtute patientiæ: quia non prodest, si pœnitentiam agamus, nisi malis occurrentibus resistamus. Quid valet carnem frænare, & suggerenti diabolo consentire? (Sur. tom. 6 die 22 No.) Unde virgo hæc sancta tantum fuit patientiæ virtute firmata, ut nulla tyrannorum expavesceret verba, nulla timeret tormenta, ut patet in ejus Legenda. Sciebat Apostolum scripsisse: (Ephes. 6) Confortamini in Domino, & in patientia virtutis ejus, & induite vos amaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli. Vera Dei virtus & armatura, est ipsa patientia, qua omnia sustinemus adversa. Quæ umquam galea, vel quæ lorica, quæ scuta, quantumcumque fortia, sunt nos protegentia, ut patientia? Sæpe occiditur homo sub galea, sed numquam sub patientia. Prius enim potuerunt Martyres capi, verberibus cædi, carceribus macerari, & toto corpore dissipari, quam eorum patientia infirmari. Nam & sanctus ille Stephanus, dum lapidibus quateretur, intantum firmabatur, ut pro lapidantibus Dominum precaretur. Vere ergo sancta Cæcilia, dum ab hostibus premeretur, poterat dicere illud: (Psal. 139) Domine Domine, virtus salutis meæ, obumbrasti super caput meum in die belli. Sed quis est hodie hac virtute armatus? abiectus est modo clypeus fortium, ut nulla virtus sit ad agendum, & omnino nulla ad patiendum.

Tertio, cum beata Cæcilia indigemus virtute sapientiæ, qua in omnibus dirigamur, doceamur, & Christi adversarios confundamus. Hæc enim virgo sacra sapientia mira resplenduit, Christum aliis prædicavit, A adversarios fidei confutavit, multos ad fidem convertit, ita ut tradatur a multis, quod sicut habuit aureolam virginitatis, & effusionis sanguinis, sic habuit & prædicationis. Nonne ipsa virum convertit? (Sur. to. 6 de 22 No. Legenda SS. ex Vorag.) Nonne cognatum suum rationibus multis ad fidem duxit? De hac virtute dicebat Dominus Apostolis: (Luc. ult.) Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto. Hæc enim virtus desuper data fuit ad illuminandum, ad loquendum, ad docendum, ad testificandum. Unde dictum est: (Act. 1) Accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes. Unde ad signandum ista, in linguis igneis Spiritus sanctus apparuit: quia divina sapien- B tia maxime in linguis se manifestat. Unde Dominus dicebat Apostolis: (Luc. 21) Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere omnes adversarii vestri. Sed hodie non est sapientia, non divina scientia, sed regnat quædam grifonica, & malitiosa astutia, ad proximum involvendum, ad fallendum, & ad confundendum: (Jere. 4) Sapientes sunt, ut faciant mala: bene autem facere nescierunt.

Quarto, indigemus cum beata Cæcilia, virtute perseverantiæ; ut in bono, quod incœpimus, non deficiamus. Quid enim valet optima fundamenta supponere, parietes altos erigere, sed tectum non addere? Verum sancta Cæcilia bonum, quod in- C cœpit; usque ad finem perduxit, & optima morte conclusit, sicut Legenda ostendit. Non enim pro Christo mori timuit, quæ de eo Prophetam dicentem audivit: (Isai. 40) Qui dat lasso virtutem, & his, qui non sunt, fortitudinem & robur multiplicat. Quis enim timet, qui talem auxiliatorem habet? Unde Propheta dicit: (Psal. 83) Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia, Domine virtutum: Beatus homo, qui sperat in te.

DE

DE S. CATHARINA.

SERMO.

Psal. 67 PEnnæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi ejus in pallore auri. Quoniam duplex est status justitiæ: quidam peregrinationis in pugna, per exercitium charitatis: quidam fruitionis in gloria, per desiderium veritatis; ideo ab isto duplici statu potest beatissima Catharina non immerito commendari: primo a claritate nominis, quia nobilis: rectitudinis evidentia, cum dicit: *Pennæ columbæ deargentatæ*, id est, divinis eloquiis eruditæ. Habuit enim in sancta conversatione rectitudinem justitiæ, pulchritudinem sapientiæ & dulcedinem eloquentiæ. Quod patuit in disputatione, quam fecit, in qua quinquaginta philosophos oratores superavit, & ad fidem Christi convertit. Nec mirum: nam, ut dicit Psalm. *Psal. 11* Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, &c. Secundo, a dignitate muneris, quia mirabilis: beatitudinis affluentia, cum addit: *Et posteriora dorsi ejus in pallore auri*. Glossa: Posteriora hujus columbæ, id est, ultima in specie auri splendent: quia postquam de mundo exiit, super aurum in charitate lucet, quia numquam excidit. Dicit igitur: *Pennæ columbæ, &c.*

Nec mirum, si columba fuit, quam Spiritus sanctus edocuit, quæ virentibus foliis martyrii, ad arcam summæ thesaurizationis ascendit. Sed nota, quod columba habet quinque proprietates, ratione quarum beata Catharina columba dici potest. Est enim columba humilis in affectu, & per hoc designatur simplicitas innocentiæ: lugubris in cantu; & per hoc designatur asperitas pœnitentiæ: mutabilis in visu; & per hoc designatur sagacitas providentiæ: celer in volatu; & per hoc designatur obsequiositas obedientiæ: fertilis in effectu, & per hoc designatur fœcunditas continentiæ.

Primo, columba est humilis in af- A fectu, sive convictu, felle enim caret, & ideo rostro non lædit: prædam non accipit, nec ungulis aves discerpit, sicut dicit Philosophus: *Arist. in l. 8 de hist. ani. ca. 3 de victu columbarum. De felle autem l. 2 de hist. enim c. 15 fel non jecori, sed intestino eis inesse ait.* & per hoc designatur simplicitas innocentiæ, quam Catharina virgo corde tenuit, ore docuit, & opere custodivit. Et ideo commendatur a sponso suo Christo. Una est columba mea, id est, non duplicitate animi, sed simplicitate desiderii, quia virtutibus, & charismatibus, leva simplicitate perficitur. *Can. 7* Et dicit: Una est matri suæ, quia per *Ibidem.* gratiam regenerata fuit, in simplicitate electa, & in electionis merito custodita. Hanc simplicitatem Christus suis discipulis commendavit, ut videlicet, neminem simplicitate deciperent, B nec dolositate turbarent dicens: *Mat. 10* Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. In hoc innuit Dominus, quod debet esse in nobis sagacitas serpentina, ut caput custodiamus; & simplicitas columbæ, ut nemini noceamus. Sed heu, hodie quidam perdiderunt simplicitatem columbæ, & assumpserunt ferocitatem aquilæ, quæ parvas, & magnas aves suo substernit dominio per rapinas, & quas non potest contingere rostro, saltem conturbat imperio. De quibus: *Soph. 3* Principes ejus in medio ejus quasi leones rugientes, judices ejus lupi, &c.

Secundo, est lugubris in cantu, gemitum habet pro cantu: & per hoc C designatur asperitas pœnitentiæ, quam hæc virgo ab annis puerilibus mundana contemnens, in suo corpore Domino consecravit, licet quid fleret, non haberet in opere: fastigium tamen regale contempsit, ut Dominum inveniret. Propter hoc poterat dicere illud: *Isa. 38* Sicut pullus hirundinis, sic clamabo, meditabor ut columba. Sequitur: *Ibidem.* Recogitabo omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Optimum est homini, prius flere delicta, quam sentire tormenta. Igitur peccator es, melius est tibi lacrymas fundere, quam perire. Ideo dicit Augustinus: *Aug. to. 10 ser. de verbis Domini 16* Tolle vocem corvinam; & habe gemitum columbinum. Si vero peccator non es, jura nihilominus pœnitentis invadas, nec cum Pharisæis in stultitiam seducaris, qui conver-

vertunt asperitatem pœnitentiæ in dulcedinem vitæ; & talibus restat gemitus infructuosus, periculosus, & dolorosus, quia gemitus infernalis. De quibus: Rugiemus quasi ursi omnes, & quasi columbæ gememus: ibi erit captivatio desolantis angustiæ, & murmuratio cruciantis conscientiæ. Minabantur gementes ut columbæ murmurantes in cordibus suis, &c. *Isa. 59* *Nah. 2*

Tertio, est mutabilis in visu. Nonies enim visum amittit, & nonies recuperat, ut dicit Gregorius. Et per hoc signatur sagacitas providentiæ, quam hæc virgo ostendit contra triplicis impugnationis insultum, scilicet contra concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ. Propter hoc competit sibi illud: Oculi ejus sicut columbæ super rivos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident juxta fluenta plenissima. Et bene dicit, residentes juxta fluenta plenissima: ut in aqua umbram, vel formam accipitris intuentes, velocius currant, & fugiant, & cautius declinent periculum. Dicit igitur Philosophus, quod tria sunt genera accipitris persequentis columbas. Unum, quod tantum prædatur in terra sedentes: alterum in aere volantes: sed tertium in arbore quiescentes. Omnia tamen hæc, columba, naturali quadam industria, deludit genera: nam si vidit accipitrem in aere prædantem, fugit ad terram: si prædantem in terra, fugit ad arbores: si autem prædantem in arbore, in aere elevatur. Et hoc designat triplex genus tentationis diabolicæ, quo accipitres impugnant Christianam animam, scilicet avaritiæ, luxuriæ, superbiæ. Propter quod dicit Hieronymus de agmine columbarum: Crebro accipiter unam separat, quam statim invadit, & lacerat, & tunc cruore, & carnibus satiatur. Sed quoniam Catharina hæc tria providentiæ clypeo devicit, ideo dicitur de ea: Oculi tui columbarum, id est, provisiones tuæ. Sed quidam amittunt sagacitatem providentiæ, & perdunt timiditatem conscientiæ. Unde dicitur: Efficiemini quasi columba seducta, non habens cor. *Cant. 5* *Arist. to. 5 l. 9 de hist. anim. c. 36* *Cant. 1* *Osea 7*

Quarto celer est in volatu. Catervatim enim progreditur, & nidum suum intrando frequentat: & per hoc designatur obsequiositas obedientiæ, quam in Sanctis admiratur Isaias: Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Nam divino imperio subditi volant ad fenestras suas, id est, ad custodiam suorum sensuum, vel examinationem suorum operum, vel ad mandatorum legalium executionem, secundum illud: Avolabunt, quasi avis ex Ægypto, & quasi columba de terra Assyriorum, &c. Quod & hæc virgo imitatrix Sanctorum perfecit, dum oculos visui, manus operi, pedes gressui spontanea obsequiositate paravit. Propter quod poterat dicere cum Propheta: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Sed quidam non habent obsequiositatem obedientiæ, sed remissionem negligentiæ. De qua dicitur: Et erunt in montibus quasi columbæ convallium omnes trepidi. *Isa. 60* *Osea 11* *Psal. 54* *Ezec. 7*

Quinto, est fertilis in effectu, frequenter enim in anno pullificat. Et per hoc etiam designatur fœcunditas conscientiæ, quæ major est jucunditate naturæ. Quia, ut dicit Ambrosius, Non matrimonii onus, non dolor partus, & inde numerosior soboles mentis piæ, quæ omnes pro liberis habet, fœcunda successionibus, sterilis orbitatibus, nescit funera, novit heredes. Huic soli dicitur: Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea. Et nota, quod vocat eam sororem, quia coheredem habitatione, amicam, quia ferventem dilectione: columbam, quia fertilem operatione: immaculatam, quia fulgentem processione. Merito Catharina dicta est columba nidificans in summo ore foraminis, in vulneribus Christi. Ibi enim grandescunt mentes, ibi non honoribus, sed virtutibus fœcundantur. Ad quod vocatur: Veni columba mea in foraminibus petræ. Dicitur igitur: *Pennæ columbæ deargentatæ.* *Cant. 5* *Jer. 48* *Cant. 2*

DE

DE DEDICATIONE,

SERMO

1 Par. 7 *Elegi locum istum mihi in domum sacrificii*. Ista fuerunt verba Domini ad Salomonem, post fabricationem & dedicationem templi: & possunt esse verba ejusdem Domini ad Episcopum post consecrationem Ecclesiastici habitaculi. In quo duo continentur circa Ecclesiam ad honorem Domini dedicatam: scilicet appropriatio dominii, cum dicitur: *Elegi locum istum mihi*. Et intentio officii, cum subditur: *In domum sacrificii*. Ideo dicitur: *Elegi locum istum mihi*: quia Domus in Ecclesiam consecrata, debet esse ab omnibus prophanis separata, & ritui Dominico deputata: & dicitur: *Domum sacrificii*: quia ibi quotidie immolatur hostia vera, scilicet corpus filii Dei.

Hæc Domus pro tanta hostia immolanda fit ad conditionem quadruplicem; videlicet, ad instructionem laicorum, ad perfectionem cleriorum, ad vicinam communicationem supernorum, & amotionem sordium vitiorum. Quantum vero ad instructionem laicorum, est Ecclesia; domus eruditionis pro audienda prædicatione scripturarum: domus spiritualis, pro postulanda impetratione gratiarum: domus exultationis, pro obtinenda refectione animarum in celebratione Missarum.

Primo, ergo quantum ad instructionem laicorum, est Ecclesia domus eruditionis; pro audienda prædicatione
Eccl. ult. Scripturarum: Appropinquate ad me indocti, & congregate vos in domum disciplinæ. Verbum est divinæ sapientiæ ad laicos, qui dicuntur indocti, eo quod in divinis eloquiis non sunt instructi. Isti appropiant ad sapientiam increatam, quando tam aurium, quam cordium præbent audientiam ad prædicatorum eloquentiam. Congregantur in domum disciplinæ, quando adunantur intra parietes Ecclesiæ materialis, ubi in diebus solemnibus tractanda sunt verba A Dominicæ doctrinæ. Qui autem vult plene ad divinam sapientiam appropinquare, debet, quando ingreditur Ecclesiam, omnes curas sæculi de suo pectore relegare, & pedem affectus ab omni immunditia separare, ut sit intentus in his, quæ dicuntur, & possit ad ea totis viribus anhelare. Ideo dicitur: Custodi pedum tuum Eccl. 4
ingrediens in domum Dei, & appropinqua, ut audias. Ille meretur ad legem sive veritatem intellectus appropinquare, qui novit pedem, id est, puritatem affectus a sordibus custodire.

Secundo, Ecclesia est domus orationis, pro postulanda impetratione gratiarum. De qua dicitur: Domus Mat. 21
B mea, domus orationis vocabitur. Loquitur Dominus Judæis de templo, in quo, quia videbat negotia sæcularia tractari, facto flagello de funiculis, cœpit vendentes eiicere & ementes. Quia Ecclesia est locus orationis, & consecrationis, non venditionis vel mercationis. Ideo ad hanc Domum debent Christiani una convenire in diebus solemnibus, & festivis, pro gratia Dei impetranda, pro culpa dimissa diluenda, & pro societate Angelorum habenda. Quia prævenerunt Psal. 67
principes, id est, Angeli psallentibus conjuncti, id est, in charitate confœderati: & etiam pro pace conservanda, qui ibi in Dominicis diebus, & solemnitatibus, pacis oscula sibi invi-
C cem porrigunt Christiani. Quamvis enim quilibet locus habeat Deum præsentem, tamen locus in Ecclesiam consecratus, est ad orationem præcipue eligendus, scilicet propter memoriam Crucifixi habendam, propter societatem Angelorum acquirendam, & propter pacem hominum conservandam. Unde: Introibo ad domum Psal. 5
tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

Tertio, est Ecclesia domus exultationis, pro obtinenda refectione animarum in celebratione Missarum. Ideo. In domum Domini ibimus, id est, in Ecclesia cum lætitia conveniemus, quia ibi celebrantur Missæ, in quibus fiunt orationes, obsecrationes, postulationes, & gratiarum actiones. Et quia ibi conficitur sacratissimum cor-

Corpus Christi quot modis suscipiendum, & quoties. corpus Christi, in cibum & alimoniam mentium devote intendentium sacramentalem, si recipitur: vel spiritualem, si devote creditur. Et quamvis in qualibet Missa possit Corpus Domini ab audiente spiritualiter manducari, tamen ter in anno, vel semel, videlicet in pascha, saltem a quolibet Christiano sacramentaliter sumi debet, ut sic corpori Christi mystico, quod est sancta & universalis Ecclesia, per susceptionem corporis Christi veri possit incorporari. Et si lætanter in domum convivii trahit appetitus corporalis, exultanter certe in Ecclesiam Dei ad receptionem corporis Christi debet trahere appetitus spiritualis, quia in illo cibo uniuntur caro Christi glorificata, & anima beatificata: & divinitas Christi tam carni, quam animæ indissolubiliter sociata. Secundo ad perfectionem Clericorum est Ecclesia, dedicata, ut sit Domus immolationis in oblatione holocaustorum: Domus benedictionis, in administratione Sacramentorum: Domus decantationis, in frequentatione psalmorum, hymnorum & canticorum. Ista enim tria competunt Clericis in divino cultu deputatis, quia debent seipsos in corpore & in anima Deo totaliter immolare, sacramenta populo ministrare, & Deo laudes continuas decantare; ut sint in se quasi hostiæ immolati, ad proximum obligati, & ad Deum ordinati. Eligant abiecti esse in domo Dei magis quam habitare in tabernaculis peccatorum:
Psal. 83 Quia beati qui sic inhabitant in præsenti, quantum ad Ecclesiam militantem, in sæcula sæculorum laudabunt Dominum in futuro, quantum ad Ecclesiam triumphantem.

Primo ergo, quantum ad perfectionem Clericorum, est Ecclesia dedicata, ut sit domus immolationis in oblatione holocaustorum. De qua
Psal. 65 dicitur: Introibo in domum tuam, scilicet Domini in holocaustis. Quod fit, quando Clericus ordinatus in Ecclesia, & per veram continentiam
Holocaustum quid. Deo dedicat animam & corpus: Holocaustum enim erat sacrificium, quod
Psal. 65 totum Deo incendebatur. Reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea: quod fit, quando corde puro & corpore casto Deo ministrans obsequitur. Vota sua reddit Deo, quia votum castitatis ordini sacro annexum est. Si enim est Clericus scholaris, servare tenetur: si vero est regularis, vel religiosus & perfectus, votum continentiæ & castitatis, votum obedientiæ & humilitatis, & votum indigentiæ sive paupertatis debet profitendo labiis distinguere, & toto tempore vivendo servare. Hoc enim dicitur in persona Clerici transeuntis ad ministerium Dei.

Secundo, est Ecclesia dedicata, ut sit Domus Benedictionis in administratione Sacramentorum. Unde Psalmus in persona Prælatorum dicit:
Benediximus vobis, scilicet populis, Psal. 117
Sacramenta divina sive Ecclesiastica conferendo de domo Domini. Deus Dominus, qui eis præbuit auctoritatem præsidentiæ, illuxit nobis conferendo veritatem sapientiæ. Nam in clericis & Prælatis est auctoritas ad conferenda Sacramenta, & veritas lucet in eis ad tradenda documenta. Tertio est Ecclesia dedicata, ut sit domus cantationis, in frequentatione
Psalmorum. Isaias: Domine salvum Isa. 38
me fac, & psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini, &c. Hic in ista auctoritate ad exemplum Ezechiæ informantur Clerici, ut hoc debeant postulare, scilicet ut solvantur ab omni iniquitate, & ut in suæ vitæ continuitate laudes divinas in Ecclesia, in qua serviunt, cantent cum jucunditate: & ut torpor & pigritia procul abscedat ab eis. Psalm. exhortando
eos, dicit: Venite exultemus Domi- Psal. 94
no, jubilemus Deo salutari nostro, &c.

Tertio, quantum ad vicinam communicationem supernorum, loquitur divina Scriptura de Domo in Ecclesiam consecrata quantum ad tria: scilicet quantum ad divinam attentionem, quantum ad angelicam protectionem, & quantum ad cælicam apertionem. Nam in Ecclesia est divina attentio ad exaudiendum invocantes: angelica protectio ad custodiendum adorantes, & scalæ erectio sive cælica apertio ad introducendum in cælum

lum perseverantes. Primo igitur in A Ecclesia est divina attentio ad exaudiendum invocantes, cujus figura præcessit, quando Dominus dixit Salomoni: Sanctificavi Domum hanc, quam ædificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. Secundo in Ecclesia est angelica protectio ad custodiendum adorantes. Unde dicitur: Circumdabo, id est, defendam, animabo, & confortabo fideliter orantes in ea ab adversariis præservans, ne inquinent Domum meam, id est, Ecclesiam militantem: Ex his, qui militant mihi, id est, per Angelos euntes, scilicet in cælum, ut orationes nostras Deo præsentent: & redeuntes ad ipsos oratores in Ecclesia, ut eos ad similia moveant & confortent. Tertio in Ecclesia est scalæ erectio ad introducendum in cælum perseverantes: Cum venisset Jacob ad quendam locum, &c. Ubi ostenditur Ecclesiæ dignitas: quia per Jacob, qui interpretatur luctator, & supplantator, intelligitur Christus, qui luctam in cruce cum diabolo fecit, & ipsum viriliter supplantavit post solis occubitum, id est, post suum transitum de mundo ad Patrem: Et vellet in eo requiescere, id est requiescere apud nos in Sacramento, tulit de lapidibus, qui jacebant, & supposuit capiti suo, quando consecrari voluit corpus suum in altari: Lapides, & dormivit in eodem loco. Et sequitur quod vidit in somnis, hoc est, videre facit membra sua, & fideles per speculum in ænigmate: Scalam stantem, id est, Sacramenta: Super terram, quia in Ecclesia conferuntur, & cacumen illius attingens cælum, quia per eam est ascensus animarum de corporibus exutarum, de mundo ad cælum, de miseria ad gloriam, de periculo ad securitatem, de morte ad æternitatem: Angelos quoque Dei ascendentes, qui animas exutas ad gloriam deducendo: Et descendentes per eam, animas adhuc in corpore degentes, de bono in melius promovendo: Et Dominum innixum scalæ: quia per Sacramenta Dominus animam Christianam viventem in carne protegit, & conservat, & exeuntem de carne perficit, & conservat interius, dans efficaciam Sacramentis, quibus sanatur ægrotantis affectus, & exterius dans luculentiam documentis, quibus illuminatur cæcitas intellectus. Et sic Jacob, id est, Christus in se certus, & alios certificans, prorupit in vocem, & dixit: Non est hic aliud, nisi domus Dei habitantis per spiritualem gratiam, & porta cæli recipientis animas ad æternalem gloriam: & sicut per ea, quæ in hac domo geruntur, animæ intra cæli palatium aggregantur, ne eis dæmones tentationes immittere possint, sic defunctorum corpora intra septa Ecclesiæ, in sacris cœmeteriis tumulantur, ne B liceat eis facere illusiones. Quarto, & ultimo de Domo in Ecclesiam consecrata, loquitur divina Scriptura, quantum ad abjectionem sordium, & vitiorum, quia divina attentio tam specialiter respicit consecratam, vel dedicatam Ecclesiam; angelica protectio tam solemniter officiatur circa eam, quia cælica apertio nobis patet per ea, quæ geruntur intra Ecclesiam; merito nec a Clericis, nec a laicis quibuscumque sordibus, quibuscumque vitiis, quibuscumque maculis debet talis domus inquinari, sed ritu conformitatis, puritatis, & etiam corporalis speciositatis debet celebriter coli, & conservari. Debet ergo ab ista domo ad sacrificandum hostiam laudis a Domino electam, abesse C contentio superborum, infectio lubricorum, detentio cupidorum. Primo igitur ab ista domo debet abesse contentio superborum. Unde Psalm. In persona boni clerici ad clericum: In domo Domini ambulavimus cum consensu. Non enim placet Deo plenarie solemnitas officiorum, quando inter clericos est contentiosa conversatio, sed quando ambulant cum consensu ex communi victu. Unde: Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam. Sed tunc habitant in domo Dei, quando sunt conformes ex communis propositi intentione, concordes ad honestatem vitæ, unanimes ad speciositatem gratiæ, & tunc domum Dei facit, unius moris in domo, id est, unius consensus & voluntatis.

Marginalia: 3 Reg. 9 — Zach. 9 — Gen. 28 — Jacob quid. — Gen. ibid. — Defuncti cur intra septa Ecclesiæ sepeliantur. — Psal. 54 — Psal. 100

ctatis. Secundo ab Ecclesia debet abesse infectio lubricorum, quia non potest in domo Dei digne ministrare, qui non elegerit immaculatus in via Dei ambulare. Ideo dicitur: Domum tuam Domine decet sanctitudo, id est, munditia castitatis & continentiæ. Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ: Requiritur enim munditia, & continentia in eis, qui ferunt vasa Domini, id est, qui Sacramenta ministrant: quia res sacras contrectare manibus sordidis non possunt, absque provocatione Divinæ severitatis, & displicentiæ. Tertio debet ab Ecclesia abesse detentio cupidorum: quia non possunt digne in domo Dei ambulare, vel habitare, qui propter avaritiam detinent, & ad usus proprios retinent & convertunt res oblatas, datas, deputatas, relictas, & delegatas ad fabricationem Ecclesiarum, ad ornationem altarium, ad emptionem calicum, & breviter ad decorationem eorum omnium, quæ ad Dei cultum pertinent, sicut in libris Ecclesiasticis, & in paramentis Sacerdotum, & ceteris ad solemnitatem divini sacrificii competentibus. Talis erat, qui dicebat: Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum, &c. Non enim diligit decorem domus Dei, qui pulchrius habet mantile in mensa sive

Psal. 92

Psal. 100

Psal. 25

A in disco, quam in altari vel in pulpito: qui pulchriorem habet scyphum ad recipiendum corporale poculum, quam habeat calicem ad sanguinem sumendum Dominicum: qui speciosiorem & ornatiorem habet cameram ad jacendum, quam habeat capellam ad corpus Dominicum conficiendum: qui etiam pulchriorem habet & nitidiorem, & etiam secretiorem habet pyxidem ad denarios observandum, quam habeat in altari capsam ad corpus Christi detinendum. Qui autem se innocentem debite voluerit conservare, ad Domum illam tandem poterit pervenire: De qua: O Israel B quam magna est Domus Dei, & ingens locus possessionis ejus, magnus & non habens finem, excelsus & immensus! Ista autem Domus est cælum empyreum, totum clarum & luminosum, non alia claritate nisi claritate illius sacratissimæ Trinitatis, ubi continue & indesinenter habitat, & inaccessibiliter in Sanctis suis refulget, in quo est universitas Spirituum beatorum, felicitas & tranquillitas, sive securitas animarum, & corporum gloriosorum, in quo etiam erit immunitas peccatorum, & exterminatio dæmoniorum. Ad quam Domum nos perducat qui sine fine vivit & regnat, &c.

Baruc. 3

al. Incessabiliter.

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS,

SERMONES DE SANCTIS TOTIUS ANNI IN GENERE, SIVE IN COMMUNI.

DE SS. APOSTOLIS,

SERMO I.

Gen. 1 SPecies cæli, gloria stellarum. Per cœlum recte Ecclesia sancta intelligitur, ratione triplici. Prima, quia sicut cœlum nobis celat divina magnalia, sic Ecclesia celat divina mysteria, & Dominica sacramenta. Secunda, quia, sicut cœlum est natura nobilissimum, & forma splendidissimum, & figura rotundissimum; sic Ecclesia est nobilissima, ab eminentia vitæ; est splendidissima, ex veritate doctrinæ; est tota, sphærica, & rotunda, ex motu obedientiæ. Tertia ratio, quia, sicut inter cælos est ordo, magni, majoris, & maximi, ut quoddam cælum sit infimum, quoddam medium, quoddam summum, ita tamen, quod est influentia superiorum in imos, & non inferiorum in summos. Est etiam ponere cælum, quod est creatione primum, quod est situ altissimum, & influentia maximum, sicut est cælum empyreum, quod influit in omnia inferiora, & media, & a nullo ipsum recipit influentiam; sic & in Ecclesia Dei quidam sunt prælati minimi, ut parochiales Presbyteri; quidam medii, ut Episcopi; quidam maximi, ut Patriarchæ: ex quibus Romanus est dignitate summus, & influentia maximus, quia in eo est plenitudo potestatis, eo quod ipse auctoritatem dat aliis, & omnibus præcipit, & ipse a nemine recipit, quia cælo primo per omnia est similis. Quid autem per stellas datur nobis hic intelligi, quæ factæ sunt in ornamentum cæli, nisi veri, justi, & maximi prælati, ut præcipue sunt Apostoli, qui Ecclesiam ornaverunt, & sanctitate vitæ, & splendore doctrinæ, & opere, & verbo? Sic ergo, propositum verbum intelligendo, duo maxime in eo notantur: Primum est, ipsius Ecclesiæ sanctæ pulchritudo. Secundum, ipsius pulchritudinis magnitudo. Nam primo, sanctam Ecclesiam pulchram esse, luculenter ostenditur, cum dicitur: *Species cæli*. Secundo vero causam ipsius pulchritudinis subdit, cum dicit: *Gloria stellarum*. Et est sensus: Pulchritudo omnium Ecclesiarum est doctrina, & sanctitas prælatorum, sicut stellæ sunt in ornamentum suorum orbium. Sed nota, in stellis recte signantur sancti Apostoli, prælati primi, & præcipui, & maxime ratione triplici. Nam in stellis attenditur; primo, naturæ nobilitas; Secundo, situs sublimitas; Tertio, figuræ rotunditas. Nam stellæ sunt natura purissimæ; sunt situ, & loco altissimæ; & sunt figuræ sphæricæ, & rotundæ. Sic & sancti Apostoli fuerunt puri, per continentiam; fuerunt alti, per paupertatis excellentiam; & fuerunt sphærici, & rotundi, per obedientiam.

Dico primo, quod stellæ sunt natura puræ, eo quod lucis abundantia sunt formatæ. Non enim aliud est stella, quam lux aggregata. Unde, quando Deus lucem a tenebris divisit; ejus naturam puram esse monstravit. Tunc enim albedo dicitur esse pura, quando de nigredine nihil est ei permixtum. Et nunc vinum dicitur esse purum, quando ab omni Eccl. 43

aquo-

aquositate est separatum. Igitur stella, cum ex luce sit formata, & nihil habeat tenebrositatis, vel nulla sit ei admixta, ut in visu probat experientia; est de sui natura purissima: quamvis, Deo comparata, dicatur impura. Propter quod scriptum est: Ecce Luna non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu ejus, quasi dicat: Stellæ in se sunt mundæ: sed sunt immundæ, divinæ essentiæ comparatæ. Sancti ergo Apostoli fuerunt stellæ puræ per continentiam, & perfectam carnis, & mentis munditiam. Unde & Dominus dicebat eis: Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus: sed vos mundi estis, propter sermonem, quem locutus sum vobis. Sed quis hodie mundus est a sorde? nec infans unius diei, cujus vita est super terram. Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum a peccato? Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es? Nam ad veram continentiam mentis requiritur, non solum, ut contineat ab illicito tactu; sed etiam ab illicito gustu, & ab illicito visu, auditu, odoratu, etiam, quod majus est, ab illicito cogitatu, sicut docet doctor eximius Augustinus. Sed proh dolor, quia major in nobis incontinentia invenitur, quam in brutis. Nam videmus, quod aves observant in generando congruitatem temporis, nec umquam conveniunt, nisi tempore veris, tunc enim associant se, & simul nidificant, simul ovant, simulque pullificant, consimul pullos educant: sed mox, completo generationis officio, a carnalibus cessant, nec usque ad idem generationis tempus ad se invicem appropinquant. Sed, quis hominum illa facit? quis abstinet ab uxoribus, saltem festivis diebus? immo sunt multi, quibus ad luxuriam non sufficit tempus omne, sed sunt sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus. O humana lascivia! O vana, & detestanda carnalitas! quanto major in brutis, quam in nobis munditia invenitur? Nam inter pisces continentia conjugalis servatur, & nullum inter pisces adulterium committitur, cum hoc inter homines non servetur; immo plures sunt coitus adulterini, & incestuosi, quam legitimi, plures contra naturam, quam opere naturali.

Job. 25 · *Joan. 13* · *Prov. 20* · *Job. 14* · *Aug. to. 4 li. de Continentia post initium.* · *Psal. 31* · Exemplum

Secundo, stellæ sunt situ altissimæ: & hoc competit eis ex dignitate. Nam triplicem legimus naturam esse, sicut nobilitate, sic & loco distinctam. Prima est natura opaca, quæ maxime apparet in terra. Secunda est natura perspicua: quæ in aere se ostendit, & in aqua. Tertia est natura luminosa, quam habent sidera, corporaque cælestia. Prima, est natura obscura. Secunda, est natura luminis receptiva. Tertia, est luminis dativa. B Prima, de sui natura est infima: secunda, in medio est collocata: tertia, est in summo constituta. Cum igitur stella sit lux, ut dictum est, aggregata, debet esse in summo loco locata. Item constat, cælum situ esse altissimum: Altitudinem cæli quis dimensus est? Sed stellæ in cælo sunt positæ: ergo in situ sunt altissimæ, quia in cælo. Minor patet: Fecit Deus duo luminaria, & stellas, & posuit eas in firmamento cæli. Sic etiam sancti Apostoli fuerunt altissimi in cælo per altissimam paupertatem, & per affectum plantati, & a terra penitus elevati, non terrena, sed solum amantes cælestia. Unde etiam dicebat Apostolus: Nostra conversatio in cælis est. C Propter quod etiam intantum detestabantur terrena, ut excuterent pulverem de pedibus suis. Ipsi fuerunt primi, qui, relictis omnibus, sequuti sunt Dominum. Non enim, ut dicit Bernardus, expeditum, & pauperem Dominum, sequi poterant onerati. Sed quis hodie sequitur in voluntaria paupertate Apostolos? Jeremias: A minimo usque ad maximum, omnes avaritiæ student. Amos: Avaritiæ super caput omnium. O vanitas vanitatum! o perversio naturarum! quod tibi datur pedibus ad calcandum, tu ei non solum subiicis caput corporeum, sed etiam, quod est gravissimum, subiicis animum, rebus omnibus præferendum. Numquid non contra naturam esset, si quis cælum terræ submitteret? Hoc enim facere esset

Stella quid. · *Eccl. 1* · *Gen. 1* · *Phil. 3* · *Jer. 31* · *Amos 9*

esset ordinem naturæ pervertere, si ei locum summum dares, quod ex natura infimum habet, seu tenet. Sed longe est nobilior creatura, tua anima, quam sit substantia cælestis. Ergo contra naturam peccas, si eam per avaritiam terræ submittas. Quæ enim animalia viventia de rapina sic insudant rapinæ, & prædæ, ut nostri temporis homines? Nam leo accepta præda, quiescit ad tempus: sed numquam quiescit usurarius: immo ipsum tempus nocturnum, quod ex natura quieti est deputatum, convertit in computum: qui etiam, si quiescat, usura vigilat: dicitur de divite. Unde Hieronymus ait: Bestia numquam habet memoriam prædæ, nisi fame necessitatis urgente. Tunc B enim, cum nimium famescit, prædam quærit: qua accepta, mox prædandi perdit memoriam. O confusio humana, ut non prædetur bestia fera, nisi necessitate vitæ urgente; & prædetur nobilissima creatura, sola libidine avaritiæ inducente.

Tertio, sunt stellæ figuræ rotundæ, & ideo ad motum aptissimæ. Nam decet, nobilissima corpora nobilissimam habere figuram. Sed stellæ sunt corpora nobilissima, quia ex luce formata, quæ est inter omnia corpora nobilissima, & omnium corporum universalis forma: ergo debent habere nobilissimam figuram. Sed figurarum nobilissima est sphærica figura, cum sit simplicissima, constans tantum ex una C linea, sit capacissima, formosissima, sit etiam perfectissima, habens in se senariam perfectionem. Hæc omnia probantur certa experientia. Ergo constat, stellarum corpora esse sphærica in figura: quare sunt ad motum aptissima. Corpus enim rotundum valde facile est ad motum. Sic & sancti Apostoli toti facti sunt sphærici: ad obedientiæ meritum aptissimi usque ad terminos mundi. Unde de eis propriissime dicitur illud. Stellæ dederunt lumen in custodiis suis: vocati dixerunt: Ecce adsumus. In quo perfecta monstratur obedientia: Nam vocati a Domino, mox, relictis omnibus, sequuti sunt eum, ut dicitur. Tantæ etiam obedientiæ fuerunt, quod nullos gladios timuerunt, A nullos reges fugerunt, nullorum sapientiam formidaverunt; sed, accepto imperio, omnes angulos terræ penetraverunt. Psal. Non sunt loquelæ, &c. Item: In omnem terram exivit sonus eorum. Tantæ etiam fuerunt obedientiæ, quod non solum omnia sua reliquerunt, sed seipsos, & proprias voluntates abnegaverunt. Sciebant, enim, Dominum non solum dixisse: Nisi quis renuntiaverit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus, sed insuper addidisse: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, &c. Nam, sicut dicit Gregorius: Non multum laboriosum est homini relinquere quod habet; sed valde laboriosum est homini, relinquere seipsum. Minus quippe est, abnegare quod habet; sed valde multum est, abnegare quod est. Quantæ ergo obedientiæ fuerunt, qui non solum sua, sed seipsos, & vitam propriam reliquerunt? Sed quis hodie est, qui, non dico seipsum, sed sua pro Christo relinquat? Magis hodie homines obediunt auro, quam Christo. Unde in Ecclesiaste scriptum est: Pecuniæ obediunt omnia. O confusio summa! O perversio detestanda! quia majoris sunt obedientiæ bruta, quam rationalia, cum tamen illa a suo rege nulla accipiant bona, nos autem a Rege nostro accipimus omnia naturalia, omnia gratuita, & accipere expectamus æterna. Nam apes, quæ a rege esse non accipiunt, sed eligunt sibi quem volunt, intantum ei obedientes sunt, ut ad ejus imperium exeant, & subsistant; vadant, & redeant, & castra ponant: & quod majus est, quæ eum offenderit, de seipsa ultionem sumit, & aculei proprii vulnere se occidit. Quis hominum ista facit? Quis est, qui obediat ei, a quo esse accepit? a quo sensus & intellectum se habere sentit? a quo redemptus tanto pretio fuit, & in esse conservatur, & ipsius sola gratia subsistit? Et tamen dicitur: Gratiam fidejussoris tui ne obliviscaris: dedit enim pro te animam suam. Quid tibi amplius facere potuit? Nam tibi primo bona naturæ tradidit: Secundo bona fortunæ, natu-

Baruc. 3 — *Mat. 4* — *Psal. 100* — *Luc. 14* — *Mat. 16* — *Marc. 8* — *Luc. 9.* — *Greg. ho. 32 tom. 3 non procul a princ.* — *Eccl. 10* — Exemplum — *Eccl. 29*

naturæ auxilium, dedit: Tertio, tibi gratiam contulit: Quarto, ut tibi nihil deesset, seipsum totum impendit. Ergo ei non obediens eris, cui obediunt cælestia agmina? obediunt, velint nolint, dæmonia? obediunt omnia cælestia corpora? & obediunt quatuor elementa? & omnia animalia bruta? Ipse enim dicit: Quia vocavi, & renuistis, extendi manum meam, & neglexistis: ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis, quod timebatis, evenerit. Christus ergo Jesus det nobis sic cum Apostolis, puros esse, sic paupertatem amare, & obedire in omnibus præceptis suis.

Prov. 1

DE SS. APOSTOLIS,

SERMO II.

Judic. 5

STellæ manentes in ordine suo, adversus Sisaram pugnaverunt. Quanta fuerit in Apostolis sanctitudo, quanta auctoritatis Apostolicæ celsitudo, quanta etiam operationis strenuæ fortitudo, quis digne dicat? Nam fuerunt mente sanctissimi, quo ad seipsos; fuerunt auctoritate celsissimi, quo ad subditos; & fuerunt opere strenuissimi, quo ad adversarios. In verbo enim præmisso, a tribus his commendantur: Primo, ab eminentia sanctitatis, in mente. Secundo, a plenitudine potestatis, in ordine. Tertio vero, a constantia strenuitatis in opere. Nam animi sanctitas notatur, cum dicitur: *Stellæ*. Ordinis Apostolici dignitas, & potestas notatur, cum dicitur: *Manentes in ordine suo*. Operationis eorum virilitas sequitur, cum subditur: *Adversus Sisaram pugnaverunt*. Dicamus ergo, *Stellæ, &c.* Tria secundum exteriorem apparentiam inveniuntur in stellis: quæ valde proprie conveniunt SS. Apostolis. Nam secundum apparentiam stellæ sunt parvæ, sunt pulchræ, sunt maximæ. Sic etiam Apostoli fuerunt. Primo, parvi, per humilitatem, in mente. Secundo, fuerunt pulchri, per honestatem, in corde. Tertio, maximi, per unitatis vinculum, in utroque.

A Dico primo, quod stellæ quo ad apparentiam sunt valde parvæ, quamvis secundum veritatem sint maximæ, ita, quod terram excedere credantur in quantitate. Videntur tamen parvæ propter longitudinem viæ, & maximæ distantiæ, quæ est inter cælum & terram. Nam ad sensum videmus, quod maxima corpora, immo maximæ civitates, & castra non videntur magna in multa distantia, & cum incipiunt videri, primo videntur parvissima. Unde in hoc apparet, quod stellæ sunt maximæ, quia, quocumque per mundum vadas, ad orientem, vel occidentem, meridiem, vel septentrionem, aliquas eædem stellæ in uno loco per te visæ, in alio loco tibi apparent ejusdem quantitatis, cujus prius, similiter in eadem dispositione, & in eadem parte cæli, in qua prius (nihil omnino mutatæ inde, scil. a loco) sicut in polo arctico, & in majori ursa, quæ circa illum polum vertitur contingit videre. Nam, quod visus in earum quantitate fallatur, ex hoc aperte probatur, quia cum sunt in oriente, sive occidente, licet non sint a nobis magis remotæ, majores tamen apparent, quam quando super nos esse videntur. Unde major videtur Sol, cum oritur, quam cum proximior circulo meridiei efficitur. Sunt ergo stellæ quantitate maximæ, sed in apparentia valde parvæ. Sic & C Apostoli, & Apostolici viri omnes sunt Dei gratia, & virtute, & potentia maximi: sed modo sunt minimi, quasi despectissimi, & quasi nulli penitus. Unde legitur: Stellas claudit quasi sub signaculo. Res, quæ sub signo clauditur, & si magna sit, non videtur. Quid est ergo, stellas sub signaculo claudere, nisi Apostolos sic humiles fore; ut non videantur aliquid exterius esse? Unde: Spectaculum facti sumus mundo, Angelis, & hominibus: & tamquam purgamenta hujus mundi facti sumus omnium peripsema. Est enim peripsema, purgatura pomi, sive limatura ferri. Est ergo sensus verbi sic: Sicut pomi purgatura est res abiecta, cunctis vilissima, porcisque servata; sic nos cunctis vilissimi apparemus, quia humiliter

Sella terram valde in quantitate excedit.

B

Job. 9

1 Cor. 4

Peripsema quid.

liter vivimus. Luna enim, quando est versus mundum, est tota obscura, & dicitur esse nulla: & tunc versus cælum tota est luminosa. Et econverso, quando versus mundum tota est luminosa, tunc versus cælum est obscura tota. Et, secundum quod magis, vel minus recedit a Sole, secundum hoc, de lumine ipsa perdit. Non enim possumus in mundo simul & in cælo luminosi esse. Unde Hieron. Difficile, immo impossibile est, ut aliquis fruatur bonis præsentibus, & futuris, & hic ventrem, illic mentem repleat, ut de deliciis ad delicias transeat, in cælo, & in terra appareat gloriosus. Si ergo gloriosi volumus esse, & volumus sursum ascendere, discamus nos humiliare. Nam naturale est aquæ, quod, quanto ab alto eximio monte descendit, tanto in parte contraria sursum tendit. Nam omne, quod movetur, movetur a contrario. Unde; quod ab oriente recedit, necessario versus occidentem accedit. Et, quæ a terra se elongat, cælo necessario appropinquat: quia terra a cælo summe distat. Sed vir humilis in imo sedet, dum se vilissimum credit: ergo, si movetur, necessario sursum tendit. Propter quod dicitur: Qui se humiliat, exaltabitur: & qui se exaltat, humiliabitur. Superbus enim, cum se in summo ponit, cum in eodem statu esse non possit, necessario ad infima transit. Omnis enim casus est ab alto in imum. Quare, ubi nullus est locus altus, nullus potest esse penitus casus. Quanto situs est altior, tanto casus est gravior. Cum ergo humilis in imo se ponit, quod cadere, non possit, certus existit.

Hier. in Reg. Monach. de laude Religionis, to. 9

Luc. 14 & 18

Secundo, stellæ sunt valde pulchræ. Quid enim pulchrius luce? Si enim absque luce nihil est pulchrum: quia omne, quod est obscurum, nullis humanis oculis est pervium, nisi a luce fuerit illustratum; restat lucem talem esse pulcherrimam, quæ existit omnis pulchritudinis causa: quia, Propter quod unumquodque tale, & illud magis, ut Philosophus dicit: Sed nihil aliud est stella, quam lux in suo ordine aggregata: ergo stella de sui natura est pulcherrima. Sic & sancti Apostoli fuerunt pulchri, per vitæ honestatem: Fuerunt enim similes stellæ illi, quæ dicitur Matutina, quæ, stellarum pulcherrima, diei est nuntia. Unde & Venus appellatur, & stella Diana; eo quod solis prænuntia, tota est radiosa, unde quilibet Apostolus dicere poterat illud: Ego stella splendida, ego stella Matutina. Et de eis, propter honestatis vitam, secundum Fulgentium exponitur illud Ecclesiastes: Species cæli, gloria stellarum: quia, sicut stellæ ornant cælestem naturam, sic Apostoli ornaverunt statum Ecclesiæ. Unde assimilati sunt a Domino luci: Vos, inquit, estis lux mundi. Quia sicut lux est tota pulchra; pulchrificans sua præsentia omnia, nec transiens per sordida, fit immunda; sic sancti Apostoli sunt lumina radiosa, totius honestatis exemplaria, in nullo penitus sordida, vel corrupta, sed a sordibus alios trahentia. Sed quis honestatem habet? debet namque honestas radicari in corde, & manifestari in ore, & opere, ut appareat in exteriori habitu & pulchrescat in visu. Nemo honestum se credat, si inhonesta vestimenta, vel alia corporis indumenta deferat, si inhoneste incedat, si inhonesta audiat, & si inhonesta libenter videat, Nam, sicut Augustinus dicit, impudicus oculus, impudici cordis est nuntius. Et sic est de omnibus sensibus cordi obedientibus. Sic, dicit Dominus, luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est: O quanta mala faciunt mala exempla, & verba inhonesta; Sic contra, ad bonum incitant bona exempla & animant bona verba. Nam & Cygni dicuntur nidos relinquere, & ad loca proxima devolare, ut audiant homines cantare, & laborare & easdem cum hominibus melodias formare. Nam multi sunt similes simiæ, quæ tentat omnia facere, quæ videt operari. Unde & se sotularibus calceat, & gladio ducto per guttur se jugulat, si homines hæc facere advertat, nec humanas novit insidias: hæc enim homines in se facere dissimulant ut eam decipiant. Nonne equi se exaltant in præ-

Arist. to. 1 li. 1 Post. Analy. tex. 5

Apoc. 22

Eccl. 43

Mat. 5

Aug. to. 1 in Regulis, reg. 3 cir. med. to. 1 de Regula Monachorum, circa med.

Mat. 5

Exemplum

Sotularis, vel Sotular, est calcei genus a solea dictum, ut legitur in dictionariis. Hoc vero juxta

præliis dum vocem tubæ clangentis intelligunt? Nonne pugiles animantur, dum clamoribus partium excitantur? Nonne fiunt ad pugnam milites fortiores, & fortius agitant lanceas, stringuntque mucrones, dum voce pariterque exemplo sui principis excitantur? Ex his omnibus manifestum est, quod tam ad bonum, quam ad malum plurima valent exempla, & verba. Est ergo peccatum gravissimum, verbo vel opere corrumpere proximum; & omnem vitæ honestatem vertere in peccatum, & proximi corruptionem.

quedam exemplaria usus est B. Hier. li. 1 contra Jov. in fin. nunc vero legitur soccus. Sunt qui velint lectum esse olim soccularis a socco.

Tertio, secundum apparentiam, stellæ sunt sibi proximæ, sicut patet in sideribus galaxiæ, quæ, Philosopho teste, sunt multum luminosæ, & propinquæ. Est enim notabile, quod stellæ, quanto sibi sunt viciniores, tanto sunt pulchriores, & majoris luminis expressivæ. Nam, licet stellæ per se consideratæ, singulæ sint pulchræ, tamen ex sua vicinitate, dum sibi sunt proximæ, non solum sunt pulchræ, sed etiam valde pulchræ, quia fulgor unius insufficientiam supplet alterius: unitas autem, & proximitas, auget in eis claritatem, & virtutem. Cujus ratio assignatur multis de causis. Quia omnis virtus, quanto magis fuerit unita, tanto potentior est in opus. Unde virtus duorum hominum simul unita levat lapidem, quem divisa non potest movere. Propter quod & Philosophus dicit, quod animalia parvi cordis sunt animi fortioris propter majorem virtutem. Sic & sancti Apostoli per fidem fuerunt sibi proximi, ideo per unitatem animi fuerunt in virtute efficacissimi. Dicitur enim: Numquid conjungere valebis micantes stellas Pleiades? quasi dicat: Ex hoc quod sibi sunt proximæ; & conjunctæ, magis sunt virtuosæ. Sunt enim Pleiades 7. stellæ sibi proximæ, quæ hiemali tempore apparent, & quanto aer serenior est, & fulgidior, tanto magis discernuntur. Quarum una nec ex toto se manifestat, nec penitus se occultat. Ob hanc causam de Apostolis dicitur, quod erat illis cor unum, & anima una. Nam & omnia, quæ accipiebant, omnibus dividebant, prout unicuique opus erat: ita, quod non erat egens aliquis inter eos, sed erant illis omnia communia. Sed ubi hodie unitas, ubi pax, ubi rerum concordia, & communitas, immo ubi non discordia, ubi non guerra, ubi non propria, nullaque communia? Quæ civitas non divisa est? quæ castra non scissa? quæ hominum corda non sunt mortali odio vulnerata? Proh dolor! dolore tabesco, quia est major unitas columbarum, major struthionum, major gruum, & anserum, quam hominum. Nam illa simul vadunt, simul comedunt, simul terram petunt, simul extra se erigunt, & si in terra aliquod bellum geritur, mox ad pacem redeunt, & societatem pristinam non relinquunt. Sed, qui hominum ista faciunt, & injuriantibus parcunt, vindictam non potius expetunt? Utinam attenderemus verbum Apostoli: Quia unum corpus sumus in Christo Jesu, singuli autem alter alterius membra. Numquid unum membrum ab alio casu læsum, laborat se vindicare, & non potius universa condonant? Si enim, cum gaudet unum membrum, congaudent omnia membra; &, si patitur unum membrum, compatiuntur omnia, sicut docet Apostolus. Unde, si quis cum membro non sentit, signum est mortis. Propter quod Bernardus ad quemdam sic ait: Si doles, condoleo, si non doles, doleo: sciens longe a salute esse membrum, quod obstupuit, & ægrum non se scientem periculosius laborare. Christus ergo Jesus, sanctorum Apostolorum meritis, concedat nobis cordis humilitatem, vitæ honestatem, & mentis unitatem.

Arist. li. 1 Meteor. c. 5 & 6 summa 2 Galaxia est circulus albus, quem Græci Galaxiam, Latini vero circulum lacteum: γάλα quippe lac significat.

Arist. to. 5 lib. 3 de partib. animal. tom. 30. Job. 38.

Act. 2

Rom. 12

1. Cor. 12

In epist. 2 ad Fulconem in litt. f

DE SS. APOSTOLIS,

SERMO. III.

Stellæ autem dederunt lumen in custodiis suis. Inter corporalia aliquid invenire est, quod utique in se lucet; sed ejus illuminare non est: & tale corpus vita non est. Est & aliud

Baruc. 3

aliud corpus, quod in se lucet, & alia illuminat, & alia insuper illuminare facit; sed non est fons, neque principium, sicut in alabastro ostenditur esse ignis. Est & aliud corpus, quod lucet, & illuminat & illuminare facit; & est fons, & principium luminis, sicut est corpus Solis. Quamvis ergo magnum sit in se lucere; est tamen majus, si posset aliis lumen dare, & suum lumen extra se derivare. Nam, etsi magnum est fonti, in se aquas habere, majus tamen ostenditur esse, si sic abundet, quod superfluum faciat, & in partes alias aquam fundat. Est enim magnum, plenitudinem fontis habere, suæ salutis sufficientem; sed maximum est aliis dare, quod tamen sit aliis gratiam impetrando. In verbis ergo propositis Apostoli commendantur maxime. Primo, ex parte propriæ voluntatis, qua fulgebant in mente. Secundo, ex parte commendabilis veritatis, quam diffundebant proximis in sermone, ut sanctitas respiciat bonum intra; sermo veritatis bonum extra; quod est aliis proficuum. Notatur ergo primo interior sanctitas, qua fulgebant, cum dicitur: *Stellæ*. Secundo, notatur exterior liberalitas, quam aliis prædicabant, cum dicitur; *Dederunt lumen*, *&c.* Necessarius ordo est, ut homo prius faciat, quod postea doceat; ut prius bene juvet, quam audeat prædicare. Unde Apostolus: Nihil prædicare audeo eorum, quæ per me non effecit Christus. Et: Cœpit Jesus facere; & docere. Prius enim fecit, & postea docuit. Nam Rhetores ab his duobus Oratorem definiunt: Ut sit vir bonus, quo ad seipsum; & ad docendum arte peritus, quo ad proximum. Dicunt enim, quod auctoritatem docendi perdere meretur, cujus sermo opere destruitur. Tullius: Caput est artis docere, quæ facis. Dicamus ergo, *Stellæ*, *&c.* Est autem hic attendendum, quod, si considerentur stellæ quantum ad permanentiam, sunt incorruptibiles, sunt infatigabiles, & sunt ineclipsabiles. Sic & sancti Apostoli, fuerunt incorruptibiles, per tolerantiam; fuerunt infatigabiles, per constantiam; & fuerunt ineclipsabiles, per perseverantiam. Utinam homo haberet patientiam in adversis, constantiam mentis in prosperis, sed & perseverantiam pariter in illis.

Rom. 15 *Act. 1*

Dicamus ergo, quod stellæ in suo esse sunt perpetuæ manentes: eo quod sunt incorruptibiles. Nam ubi causa corruptionis non est, ibi corruptio esse non potest: sed causa corruptionis contrarietas est, sicut in elementatis corporibus patet, quæ, quia sunt ex elementis, & humoribus contrariis constituta, corruptioni necessario sunt subiecta: sed stellarum corpora, cum sint simplicia, non sunt ex contrariis constituta: ergo non sunt corruptibilia. Cum enim omnis actio sit a contrario, ut dicit Philosophus; ubi nulla contrarietas est, ibi nulla actio esse potest. Ubi autem actio non est, nec passio, nec corruptio esse potest: quia omnis passio, ab actione aliqua est semper. Item causa, quare elementa sint corruptibilia, est ipsa materia, quæ contenta non est sub forma; sed, cum est sub forma elementi unius, appetit esse sub forma alterius; quærens semper formam, in qua quiescat appetitus ipsius; quam, quia non invenit, non quiescit; sed semper circuit, si eam invenire possit. Sic avarus, dum satiari cupit, divitias quærit; sed, cum ab eis satiari non possit, semper circuit, nec quærere desinit. Cum igitur in stellis sit nobilissima formarum corporalium, scilicet forma lucis, totum appetitum materiæ sibi satiat, ut sub forma alia esse nolit: quare illa corpora sunt incorruptibilia per naturam. Sic & sancti Apostoli fuerunt incorruptibiles per veram malorum tolerantiam, habentes fortitudinem, & patientiam mentis. Sciebant enim, Dominum dixisse: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Unde potest illud de eis convenienter exponi; Videbo cælos tuos, & opera digitorum tuorum; Lunam & stellas, quæ tu fundasti, id est, stabilia esse voluisti, ne ulli cederent passioni. Quid hic per cælos solidos, non porosos, nisi sanctos intelligimus Apostolos. Quid per stellas stabiliter fundatas, nisi eorum in tormentis luminosas tolerantias? Sed interponi-

Arist. 10. lib. de Prædicam. cap. 5 *Luc. 21* *Psal. 8*

ponitur ibi de Luna, quæ signatur Ecclesia, a Christo vero Sole illuminata. Nec intelligatur ulla nostra esse patientia, si non sit in fide solidata. Fuerunt ergo Apostoli in nullo porosi, sed solidissimi, sicut cæli nulli cedentes penitus passioni. Est autem triplex genus patientiæ secundum Bernardum. Primum est tolerare injurias patienter: & hoc est omnium salvandorum. Secundum est, tolerare libenter, & hoc genus est gratia divina, & in virtute magnorum. Tertium genus est, pati gaudenter: & hoc genere patiendi patiebantur Apostoli, quia plus gaudebant in adversis, quam gauderent in prosperis. Unde dicitur: Ibant Apostoli gaudentes a conspectu Concilii: quoniam digni habiti sunt, pro nomine Jesu contumeliam pati. Patientia enim sola est omnium virtutum probativa. Quia dicit Gregorius: Qualis unusquisque apud se lateat: illata contumelia probat. Quia quod fornax auro, quod lima ferro, quod tribula frumento: hoc facit tribulatio viro justo. Nonne fornax omne adulterinum separat, si adsit in auro? Nonne lima rubiginem tollit a ferro? Nonne tribula paleas separat a frumento? Non enim fornax aurum, si purum sit, minuit, vel corrumpit, vel consumit. Nec lima ferrum inficit, sed potius pulchrum facit. Nec tribula granum minuit, vel corrumpit. Sic, & tribulatio Sanctos non vastat: sed roborat, & consolidat, & confortat. Nam insula, quamvis undique vallata est ab aquis, undique perfusa: non tamen ab aquis corrumpitur: sed amplius solidatur. Incus, quanto magis malleis tangitur: tanto solidior invenitur. Numquam enim apparet, quam gravis sit aliquis Sanctus: nisi injuriis, & verberibus fuerit impetitus. Nam de leone invenitur, quod in periculis maxime invenitur gloriosus. Cum enim venatores venire præsentit, numquam se abscondit: sed patenter se ostendit, & in medium campum vadit, & hominibus, canibus, jaculis, sagittis publice se opponit, & contra omnes, quid possit, ostendit.

Ber. in ser. 2 in Conversione S. Pauli inf. med.

Act. 5

Greg. c. 3 Dial. li. 8 cap. 5

Exempla 1

Secundo, stellæ sunt infatigabiles: quia quamvis velocissime moveantur: in ipsa tamen longissima via, & dieta, quam faciunt, nulla fatigatione tenentur, quamvis in eorum cursu nulla omnino quies ponatur: sed sine omni murmure, & querela, motu non proprio; sed motu cæli, sidera moventur. Sic, & sancti Apost. fuerunt infatigabiles per mentis constantiam: ita ut a Dei servitio non possent averti. Unde dicebat Apost. Quis nos separabit a charitate Christi? an fames? an gladius? Propterea exponitur de eis illud: Stellæ manentes in ordine suo, adversus Sisaram pugnaverunt. Qui in Apostolatu, quem ceperant Apostoli, constantes, persistentes, & contra Sisaram pugnantes, id est, diabolum, tota constantia mentis bellum agentes, moveri a bono proposito nullatenus potuerunt: sed sua constantia mundum vicerunt. Nam, sicut dicit August. Inter omnia miracula hoc mirabilissimum fuit, quod viri abjecti, & vilissimi, divitiis nullis suffulti, omnino & sæculi honoribus destituti, omnem humanam potentiam dejecerunt, omnem mundi sapientiam devicerunt, & omnem mundi multitudinem innumerabilem prostraverunt. Nam contra eos, omnes commoti sunt principes, & tyranni: omnes insurrexerunt philosophi, & totus mundus intonuit, & tamen ita constantes fuerunt, quod ad fidem Domini omnes converterunt, Deo cooperante, & confirmante sermonem, sequentibus signis. Sed qui hodie sunt in mundo, qui sic constantes inveniantur in bono? Sunt enim homines nostri temporis similes vitro, quod omnem colorem suscipit. Similiter Chamalæon bestiola parva, diversa colorum varietate respersa: ad omnes colores, quos videt, faciliter variatur. Luna etiam, cum bonis planetis conjuncta, dicitur esse bona: sed malis sociata, dicitur quod cum eis sit noxia. O quanti sunt hodie, qui omnino sunt inconstantes: arundini similes, quæ cedit omni pulsui, sive vento. Ecce dicitur de Joanne Baptista: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? quasi dicat non. Debemus ergo similes esse arundineto, quod in figura rei hujus, inter

Rom. 8

Jud. 5

Matt. 16

Exempla.

Luc. 7

ter aquas superiores, & inferiores uniformiter semper movetur. Sed proh dolor! quia multi sunt, qui facile mutantur a bono, & valde constantes sunt in malo: non attendentes illud Catonis sapientissimi verbum: *Constans, & lenis, ut res expostulat, esto.*

Cato in Paren. 1

Tertio, stellæ sunt ineclipsabiles: Sola enim duo sidera dicuntur eclipsabilia: scilicet Sol, & Luna, quamvis in eclipsando, diversa sit causa. Nam Luna dum est vigesimaquarta, & in summa distantia a Sole, sive ipsi Soli opposita: inter se, & Solem posita terra, cum lumen a sole habeat, fit obscura: Sol autem non eclipsatur interpositione terræ, sed Lunæ, in ipsa sui cum Luna coniunctione: dum scilicet conjunguntur in eodem signo, in eodem gradu, in eodem minuto, & in eodem secundo. Nam omne signum in zodiaco habet xxx. gradus: quilibet autem gradus habet sexaginta minuta, & quodlibet minutum habet sexaginta secunda. Et quia non omni mense sic uniuntur; ideo Sol non quolibet mense eclipsatur. His ergo duobus sideribus exceptis, aliæ stellæ dicuntur omnes ineclipsabiles. Sancti igitur Apostoli fuerunt sic ineclipsabiles per perseverantiam; nam anima eclipsatur, & obscuritatem patitur: dum inter eam, & Deum peccatum interponitur, juxta illud; Peccata vestra diviserunt inter vos, & Deum vestrum: Nam & nubes significativa peccati, dum inter nos, & Solem se ponit, nobis ipsum Solem abscondit: & quanto est densior, & obscurior: tanto umbra proiecta fit nigrior, & nocti similior, Quia, ergo Apostoli sancti numquam mortale peccatum, post adventum Spiritus sancti, commiserunt: numquam eclipsati fuerunt: quia numquam lumen, quod acceperant, amiserunt. Unde de eis potest exponi illud: Qui docti fuerunt, id est ipsi Apostoli, vel ab Apostolis docti, fulgebunt, quasi splendor firmamenti. Et qui ad justitiam erudiunt multos, id est, ipsi Apostoli, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Et est sensus, quia sicut stellæ perpetualiter nitent, nec eclipsim sustinent: sic sancti Apostoli

Eclipsis quid & quomodo fiat.

Isa. 59

Dan. 12

A numquam sunt eclipsati: quia culpa mortali, post adventum Spiritus sancti, numquam sunt obscurati; sed in eo, quod perceperunt, stabiliter permanserunt: quamvis capti, quamvis ligati, quamvis carceribus mancipati, quamvis verberibus multis attriti, quamvis aliqui eorum crucifixi sint: tamen non potuerunt a Christo averti: Fundati enim erant supra firmam petram. Dominum enim dixisse audierant: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Quid enim prodest homini, fundare domum, & parietes erigere, si desinat tectum adjungere, & sic domum desinat consummare? Quid prodest aratori, terram sulcare, & semina plurima jacere: si jam aucta, & matura negligat colligere? Quid prodest vineam plantare, & in palos erigere, & usque ad maturitatem fructum diligenter excolere, & solicite custodire: si desinat ejus fructus in fine colligere? Et sic est in omnibus invenire. Quia laus in fine canitur: quia, cujus finis bonus, ipsum quoque totum bonum est. Et cujus finis malus est ipsum utique totum malum est. Ob hanc enim causam Sapiens dicit: Ne laudaveris hominem in vita sua. Ambrosius. Lauda post mortem, lauda post consummationem: lauda navigantis felicitatem: sed cum pervenerit ad portum: lauda ducis virtutem; sed cum perductus est ad triumphum. Sed quidam non attendentes ista, bene incipiunt; sed ante finem deficiunt. In Quadragesima pœnitentiam incipiunt, quam statim in Pascha deponunt. Tales sunt cani similes, qui superflua reiicit, quæ comedit, & comesturus, iterum ad ea redit. Porcus etiam lotus aquis, ad lutum sponte redit, & magis lutum, quam munditiam diligit. Sic igitur patet ex his, quæ tribus sermonibus sunt collecta, quod est considerare stellas, quo ad essentiam, quo ad apparentiam, quo ad permanentiam, & quo ad influentiam. Nam quo ad essentiam, sunt puræ, sunt altæ, sunt & sphæricæ: & de his dictum est in sermone primo. Quantum ad apparentiam, sicut parvæ, sunt pulchræ, & sunt maximæ: & de his dictum est in secundo sermone.

Mat. 7

Mat. 10

B

C

Verba, quæ hoc loco sub nomine B. Amb. citantur extant in ho. 2 S. Max. Ep. Taur. de Natali S. Eusebii Vercel. Ep. de quo etiam B. Amb. sermo qui est in ord. 15 habetur in t. 5 ser. de Sanctis, cujus initium est fere idem cum hom. vel ser. S. Maximi, cum aliis quibusdam verbis Ser. B. Maximi recitatur in 2 Nocturno off. conf. Pont.

Quan-

Maximus autem & Amb. contemporanei fuerunt. Quantum ad permanentiam, sunt incorruptibiles, sunt infatigabiles, & sunt ineclipsabiles, & de his dictum est in isto sermone. Quarto vero, quantum ad influentiam, sunt virtuosæ, sunt operosæ, sunt & luminosæ: & de his non dicam: quia in aliis sermonibus festivis me plura dixisse de his recolo. Illi ergo sint grates, qui hoc dedit.

DE SS. APOSTOLIS

SERMO IV.

Joan. 15 VOs mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. Omnem hominem appetere esse beatum, ex dictis omnium antiquorum, & appetitu naturæ constat ita certum, ut nulli, nisi stulto vertatur in dubium. *Laertius in Socrate in fine, ex Xenophontis auctoritate id asserit.* Nam Socrates philosophus inter ceteros philosophos quasi primus, dum omnem hominem appetere omne bonum, certa experientia probaret, & sapienti consideratione teneret, quod nemo, nisi summi boni participatione, obtinere beatitudinem posset: simulque videret, quod Deus purgatissimis mentibus videri posset: nec mentes, nisi optimis moribus posse mundari, conspiceret; omnem philosophiam traxit ad mores, in quibus mundatus, summum bonum cernere in se posset. Mentis enim nostræ invalida acies, ut doctor eximius August. docet, in tam excellenti luce non figitur, nisi per justitiam fidei acuatur, & emundetur. *Aug. to. 5 de Civ. Dei l. 2 ca. 2.* Numquid lippus oculus, vel infirmus solem audet in rota conspicere? Nam noctua & avium plurima genera, *Exemplum* propter debilem virtutem visivam, magis, quam lucem, diligunt tenebras. Si enim oculus debilis solem aspexerit, non inde augmentum luminis accipit; sed caliginem potius cæcitatis incurrit: & unde visus noctuæ excæcatur & infirmatur: inde visus plurimum delectatur aquilinus. Ergo, si volumus ad beatitudinem, quam petimus, pervenire, quæ non est aliud, quam Deum videre: oportet mundos esse. Et ideo in verbo præ-

A missso Dominus de discipulis duo ostendit. Primo, enim asserit eorum puritatem. Secundo, verbi divini prædicat potestatem: ut primum referatur ad Apostolorum munditiam: secundum vero ad Verbi divini efficaciam. Primo ergo sanctos Apostolos candidos monstrat, cum dicit: *Vos mundi estis*. Secundo vero munditiæ causam explanat, cum addit: *Propter sermonem, &c.* Divinus ergo sermo potestate plenus est, & ideo mundare omnes quos voluerit, potest. Est ergo notandum, quod triplex est munditia hominum, necessaria ad visionem divinam. Prima est, munditia cordis: Secunda est, munditia oris: Tertia est munditia operis. Est enim B cor mundare, nihil immundum, vel innoxium cogitare. Est os mundare, nihil turpe dicere. Est opus mundare, nihil immundum videre, vel audire, nihil immundum cogitare, perpetrare, vel tangere.

Dicamus ergo, quod prima munditia est cordis, quasi aliarum omnium radicalis, sive fontalis: Inter omnia enim membra, cor est creatione primum, est animæ principale domicilium, est influentia maximum, & ideo motu continuum: & est omnis motus, & vitæ principium: quia nec os aperimus, nec aliquid aliud agimus, nisi hoc ex corde operemur: Impossibile est enim aliquid esse in opere, vel in ore, nisi prius fuerit in C corde: vel quale verbum cordis, tale est oris, & operis. Numquid, qualis est fons, non talis est aquarum fluvius? Numquid qualis est radix, non tales sunt rami arboris? Secundum enim virtutem grani, & varietatem virtutis seminis, tale & illud, quod procedit. Quare, si verba nostra, & opera volumus esse munda, Apostolorum more, prius mundanda sunt corda. Dominus loquens Apostolis ait: Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt. *Matt. 5* Nota, quod non dicit: Beati mundo ore, vel opere: quia possent opera videri munda, cum corda essent immunda; sed non possunt esse opera immunda, si fuerint corda munda. Unde in Canonica Jacobi dicitur: Emundate manus peccatores, & purgate corda vestra *Jac. 4* du-

duplices animo: quasi dicat: Si manus, id est, opera vultis esse munda: studete prius purificare corda, quæ sunt fontalia operum nostrorum principia. Unde & Propheta orabat: Asperges me Domine hyssopo, & mundabor. Hyssopus humilis, & odorifera herba, signat cordialem gratiam, qua mundantur omnia exteriora nostra. Unde notabiliter dicitur: Super nivem dealbabor: nix enim non solum munda, & alba exterius est, sed etiam in profundo interius, a qua exterior albebo causatur: ut per hoc detur intelligi, quia illa munditia dicitur esse vera, quæ est foris, & intra. Nam, & mens alba, munditia: ex dominante magno frigore castitatis in anima generatur omnis vera munditia. Sed qui sunt hodie, qui cum Apostolis habeant corda munda? Unde in Proverb. Quis gloriabitur, mundum se habere cor? Valde est mirabile, & detestabile, quod toto posse sic homines laborant, a turpibus solicite lavare corpora, mundare a vermibus capita, mundare a noxiis intestina, mundare a sordibus vestimenta, quærunt in lectis munda linteamina, munda fercula, munda vina, & munda valde mancipia: & non curant, si immunda habeant corda. Quid stultius? quid detestabilius? quid inordinatius? Vis habere omnia munda: & animam, cœlo nobiliorem, non curas esse immundam. Sed dicit Job: Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es? Ergo, fratres, rogandus est Deus, & toto corde invocandus, ut mundet nos ab immundis cogitationibus: & mundatis cordibus gratia ipsius, omnia valeant esse munda. Sed quidam similes sunt sepulcris exterius dealbatis, sed interius omni spurcitia plenis, scilicet cadaveribus mortuorum. Turpe enim esset, nec est aliquis, qui sustineret, ut vasa sua, in quibus ponit vina, & cibaria, essent exterius munda, & interius immunda. Cygnus est avis exterius valde alba in pennis: sed caro ejus sub pennis est valde nigra. Unde tales arguit Dominus: Væ vobis scribæ, & pharisæi, quia mundatis quod deforis est calicis, &c. Et addit: Pharisæe cæce, munda prius quod intus est calicis, & paropsidis, ut illud, quod deforis est, fiat mundum.

Psal. 50 · *Ibid.* · *Prov. 20* · *Job 13* · Exemplum · *Mat. 23*

A

Secundo, nobis necessaria est munditia oris. Quomodo enim cum Rege stare valet, aut loqui habet, qui immundum os portat? in nullo enim loco prius apparet immunditia, quam in ore: Immunditia enim oris testis est immundi cordis. Nam Philosophus docet primo Periher, quod voces sunt earum, quæ sunt in anima, passionum notæ. Et Richardus dicit: Idem omnino est verbum cordis, & oris: nisi quod in corde est nudum, & in ore vestitum. Non enim aliud est vox, quam verbi vestimentum: Et Dominus: Ex abundantia cordis os loquitur. Ergo, qualia sunt cordis, talia sunt verba oris: Non enim credant, se habere corda munda, qui verba habent immunda: Non potest homo trahere de granario, nisi bladum, quod ibi est: nec vinum de dolio, nisi illud, quod ibi continetur. Ergo lingua loquitur de eo, quod in horreo est cordis: Qui enim comptus est, id est, ornatus, & qui libenter de mulieribus loquitur, adulter probatur: quia numquam melius, quam per linguam homo cognoscitur. Numquid non per linguam cognoscuntur Theutonici? numquid non Gallici? numquid non Græci? Unde Petro dictum est. Nam & loquela tua manifestum te facit. Ergo si vis, ut credamus te habere mundum cor: os habeas foris mundum, secundum quod dicit Job: Purus est sermo meus, & mundus sum in conspectu tuo. Sed de quibusdam habetur in Psalmis: Sepulcrum patens est guttur eorum: Quid enim sepulcro patenti fœtidius? & quid ore fœtido immundius? Non consueverunt homines juxta illos libenter stare, quibus consuevit os fœtere. Vere quilibet hodie potest dicere illud Isaiæ: Væ mihi, quia tacui, id est, a bonis silui: quia vir pollutis labiis ego sum, non tacendo tantum bona, sed loquendo perversa: & causam hujus pollutionis exprimit, cum adjungit: Et in medio populi, qui polluta labia habet, ego habito. Videte quanta mala faciat, habitare cum

Arist. l. 1 Periherm. cap. 1 · B · *Luc. 6* · C · *Mat. 26* · *Job 11* · *Psal. 5* · *Isa. 6*

cum malis: Nam ideo polluta labia habebat: quia cum hominibus, quorum erant polluta labia, habitabat, Quis cum scabioso jacebit, & scabiosus non erit? Quis cum leprosis habitat, & lepram evadere poterit? Morbus enim contagiosus est lepra, & habent leprosi ora fœtentia, alios inficientia, & ideo habitant extra castra: ne per eos inficiantur, qui sunt sani, nam & ovis scabiosa a grege est amovenda: quia sua mora totius gregis est infectiva; Propter quod sunt homines declinandi, quorum ora sunt immunda: quia manus tangens immunda, fit ipsa immunda. Quid ergo faciendum? utique os est mundandum: sed ab immunditia oris quis mundabit? Est ergo rogandus Deus, ut ipse, qui mundat Prophetæ labia, mundet & nostra: nam dicit Isaias: Volavit ad me unus de Seraphin, & tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigi labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur. Non enim per nos possumus mundare ora nostra. Unde quidam sanctus Pater dixit de se, Triginta annis hoc tantum Deum rogasse, ut eum liberaret ab immunditia linguæ, & tamen dicit, quod non erat dies, in qua per linguam non peccaret.

Ibid.

Tertia munditia, quæ fuit in Apostolis, fuit munditia operis: quæ consistit non solum in operibus tactus, sed etiam visus, auditus, morum, & incessus: Tunc enim munda opera facimus, quando munda videmus, munda audimus, munda tangimus, & cum mundis personis incedimus. Sed cum horum contrarium facimus, immundi utique sumus. Valde turpe est, naturæ, & rationi contrarium, ut homo immunditiam diligat, quam bruta declinant. Nam ciconia, si adulteris amplexibus polluatur, numquam ad virum redit, nisi prius fuerit lota aqua: similiter & leæna, cum miscetur concupiscentiæ pardi: non, nisi lota aquis fuerit, ad leonem ire præsumit: Item, quod majus est, Elephas amator castitatis, sicut raro contingit, cum uxorem cognovit mirabiliter abscondens se, latebras magnas quærit: nec umquam ad socios redit, nisi prius in flumine se lave- rit. Item, quod majus existit: Cygnus avis, si uxorem cognoverit numquam comedet, nisi prius lota fuerit aquis. O humana confusio! o detestanda perversio, ut immunditiam quam detestatur brutum, amplexetur homo! Quis hominum est, qui post cognitionem, non dico uxoris suæ, sed postquam adulteria multa commisit, socios suos fugiat, vel ad eos non redeat; nec ad mensam, ubi manducatur, accedat, nisi prius a culpa se abluat? immo, quod gravius est, non solum dominum naturalem fugit, sed ad cœlestem sic accedit. Ergo charissimi, mundemus animas nostras, mundemus & corda nostra, mundemus & opera nostra, si disponi volumus ad visionem divinam, quæ tantum a Christo est repromissa. Nam ad munditiam operum invitamur per Isaiam: Lavamini, inquit, Dominus, mundi estote, quiescite perverse agere, discite benefacere, judicate pupillos, defendite viduam, venite & arguite me, si vos non misero ad divinam visionem. Unde statim ibidem subjungitur: Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis, id est gustando me videbitis: Juxta illud Psalmi: Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus. Rogemus ergo, &c.

Exemplum

Elephas.

Isa. 1

Psal. 33

DE SS. APOSTOLIS

SERMO V.

Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Ex duabus substantiis constat homo, sicut docet Auctor de spiritu, & anima, & certa experientia, scilicet corpore, & anima. Ob quam causam, ut dicitur in eodem libro, factus est Deus homo, ut totum hominem in se beatificaret, ut sive ingrederetur, sive egrederetur pascua inveniret: Pascua foris in carne Salvatoris, & pascua intus in Divinitate Conditoris; Nam beatitudo animæ est in visione Dei; sed beatitudo corporalis substantiæ est in visione corporis Christi. Nam ob hanc causam dicitur; Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, & quem misisti Jesum Christum. Quia ergo

Luc. 10 Mat. 13 Aug. l. de An. & sp. qui sub ejus nomine circumfertur, c. 3 c. 2 & infra sparsim. c. 8 in praef. in enarratione secundam. Psal. 2. Joan. 17

ergo Christus Dominus Deus erat, & homo; ideo Apostolis ipsum cernentibus recte dicebat: *Beati oculi, qui vident*. In quo verbo divina describitur visio, quantum ad quatuor. Primo, quantum ad visus instrumentum, scilicet organum. Secundo, quantum ad videndi actum. Tertio, quantum ad visus objectum. Quarto vero, quantum ad visionis præmium. Prima tria statum respiciunt viatoris: Sed quartum respicit statum comprehensoris: Per prima enim tria, meritis ditamur in via. Sed per præmium quarti sublimamur, in Patria. Notatur ergo primo, instrumentum visus, cum dicitur: *Oculi*. Notatur secundo, visionis actus, cum dicitur: *Qui vident*. Tertio, notatur visionis objectum, cum dicitur; *Quæ vos videtis*. Notatur etiam quarto loco, visionis præmium, cum dicitur: *Beati*. Tota ergo intentio verbi propositi vertitur circa visionem Verbi incarnati: Nam ex visione Christi dicebantur Apostoli esse beati quodam modo in via, perfecte beatificandi in Patria. Est ergo notandum, quod quadrupliciter Deum videre debemus. Primo, in præsepio & fœno. Secundo, in cænaculo. Tertio, in patibulo. Quarto vero, in cœlo empyreo. Ut sic eum videamus, in cænaculo pedes discipulorum humiliter lavantem; In fœno miserabiliter vagientem: In patibulo pœnaliter morientem: & videamus in solio eum sublimiter præsidentem. Nam visio stabuli, exemplum fuit altissimæ paupertatis. Visio cœnaculi, fuit exemplum profundissimæ humilitatis. Visio pœnalis, supplicii, est exemplum altissimæ charitatis. Sed solii visio est exemplum excellentissimæ potestatis.

Dicamus ergo primo, quod Christum debemus videre in præsepio miserabiliter vagientem, in signum altissimæ paupertatis: Unde fratres charissimi, flectamus oculos cordis nostri, ad videndum paupertatem Christi: qui cum esset dives, propter nos egenus factus est, ut illius inopia divites nos essemus. O Deus æterne, quid fuit, videre Filium tuum unigenitum, regem, & factorem cœlorum, & cælestium omnium Angelorum, in *2 Cor. 8*

A una civitate non invenisse domum, sed pro domo elegisse stabulum jumentorum? Quid etiam fuit, videre Regem omnium, & Deum deorum ipsum, in stabulo non habuisse locum, nisi breve, vileque præsepium? Quid deinde fuit, videre Regem summum, cujus erat stellatum solium, & viliter super fœnum positum? Quid videre fuit Deum, universum mundum continentem, stricta fasciola esse strictum, & panniculis vilibus esse involutum? Quid videre fuit gloriam, & lætitiam Angelorum utiliter laudantem, sic commanentem inter bovem, & asinum? Ergo, si hujus Regis quæris palatium; tibi ostenditur stabulum. Si quæris regium vestimentum, auro,
B argentoque textum: monstrantur tibi panniculi pauperum hominum. Si quæris regalem exercitum, & obsequium famulorum: bovem attende, & asinum. O paupertas summa! o prædicanda egestas! o admirandum, & pro posse imitandum exemplum: sic videre pauperem regem regum & lætitiam vagientem! Unde, & pastores dicebant: Transeamus usque ad Bethlehem, videamus hoc verbum, quod factum est, quod Dominus ostendit nobis: & sequitur: Et venerunt festinantes, & invenerunt Mariam, & infantem positum in præsepio. Unde & ipse Dominus de se ait: Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet. Vero nulla animalia, quantumcumque modica sunt, quæ non habeant sua latibula: Nulla volatilia sunt sine nidis suis: Regum terræ loca sunt ampla valde, habentia palatia sectis lapidibus fabricata, pretiosa valde sunt vestimenta, stramenta lectorum, delicata, & exquisita cibaria. Tamen divina sapientia, propter nos est bonis omnibus temporalibus destituta. Quis hodie propter Christum desiderat esse pauper? immo quis non anhelat ad divitias toto posse? O humana avaritia, quæ sic congregare es solicita, quando non congregant animalia bruta, non proiiciunt terris semina, nulla fabricant: horrea, nulla replent cellaria: sed sibi labore continuo quærunt escam. Ad hanc consideratione- *Luc. 2.* *Matt.* *Matt. 6*

C

me-

nem invitat nos Dominus dicens: A Respicite volatilia cæli, quæ non metunt, neque serunt, neque congregant in horrea; & tamen Pater vester cœlestis pascit illa. Et de vestimento, quid solliciti estis? Considerate lilia agri, quomodo crescunt, non laborant, neque nent: Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua, coopertus est, sicut unum ex istis, &c. Si enim, sicut ipse ibidem docet, nos sumus majoris pretii, quam sint illa; si ipse illis alimenta, & istis vestimenta tribuit, quanto fortius dabit nobis? Ergo congregare, signum est avaritiæ, & defectus fidei Christianæ. Sed obicis: Nonne congregant formicæ, & apes, taxi, & mures? Dico, quod sic, sed hoc faciunt ex necessitate naturæ, non ex libidine avaritiæ: Nam apes, & formicæ cum sint corpore, & viribus parvæ, si non congregarent in æstate, cum escas invenire non possent in hieme, deficerent fame. Taxus quidem, & mures congregant spicas in æstate; quia invenire non possent in hieme, etiam si exire possent. Utinam sic congregarent homines, sicut congregant formicæ, & apes; nulla enim congregat sibiipsi, sed communitati: Communiter enim colligunt, communiter reponunt, communiter comedunt, nihil proprium possidentes. Quod si homines facerent: statum innocentiæ repræsentarent: eo quod non quæ sibi tantum, sed quæ communitati essent necessaria, procurarent.

Secundo, debemus videre Christum in cænaculo lavantem similiter & ministrantem, in signum profundæ humilitatis. Quis enim ullis exprimat verbis, quanta humilitas fuerit, quando Dei Patris Filius ad pedes discipulorum, & piscatorum vilium genu flexit, pedes eorum lavit, linteo, quo præcinctus erat, extersit, & pedibus eorum oscula charitatis labiis divinis impressit? Hoc enim admirans Petrus dixit; Domine tu mihi lavas pedes? quasi dicat; Tu Dominus mihi servo, tu gloriosissimus mihi vilissimo, tu altissimus mihi abjectissimo, tu potentissimus mihi debilissimo, tu sapientissimus mihi stultissimo, tu optimus mihi malo lavare vis pedes? Non lavabis mihi in æternum. *Joan. 13* Dicitur enim in itinerario Clementis, quod recordatus Petrus humilitatis Domini, quomodo de nocte per singulos circuibat, & eos cooperiebat; lacrymas continere non poterat: Unde pannum semper portabat, quo lacrymas abstergebat. Ad considerationem ergo, & sequelam tam profundæ humilitatis, Dominus Moysen; & Moyses nos omnes invitavit in exemplum, quando dixit: Vide omnia, & fac secundum exemplar, quod tibi monstratum est in monte: *Gen. 25* Mons ille, in quo beneplacitum est Deo inhabitare; *Psal. 67* mons coagulatus, mons pinguis, mons omnibus bonis plenus, B Filius Dei fuit; qui in exemplum perfectæ humilitatis, omnibus datus fuit, ut ultra homo superbire non possit, quando sic Filius Dei se subjecit. Turpe est, fœdum est, contra rationem est, ut servus sedeat in alto, ubi rex sedet in imo: Et illic membrum vilissimum alta petat, ubi caput se ad infima declinat: & pedes eleventur in aera, ubi caput ambulat super terram. Quis enim in alicujus curru magni regis sedeat in alto, si rex sedeat in imo? immo quis est, qui rege sedente in solio, ad pedes ejus se non ponat in imo? Ergo abusio detestanda est, superbia est, ut sub humili capite, membrum vilissimum esse velit superbum. Quod si C tanta exhibetur subjectio regi terreno, morti & corruptioni supposito; quanta est exhibenda regi æterno, summo & incommutabili bono? *Exemplum Hieron. l. 3 in Osee, super c. 11 tom. 5* Non animalia, cum coram leone sunt, suo rege, stant dimisso capite, nec audent faciem levare. Ergo, quod brutum animal facit suo regi, sive leoni: non facit animal rationale Domino suo potenti: cujus imperio a nullo resisti potest; vel in aliquo obviari?

Tertio, videre debemus Deum in patibulo pœnaliter morientem, in exemplum latissimæ charitatis. Quis est homo, qui hodie velit mori pro proximo? Quis vicinus, qui appetat mori pro vicino? Quis propinquus, qui sustineat mori pro propinquo? Quis germanus pro germano? Qui hodie pater pro filio, & maxime ingrato

grato, & malo? Ergo fratres charissimi, quanta charitas Christi fuit, qui pro suo malo, pessimo, ingrato, & blasphemo inimico, nec sibi in aliquo obligatus; pœnam non solum sustinuit, sed etiam desideravit, in ligno utique ribaldorum, & latronum, tormenta? Ad hujus ergo

Thr. 1 12 considerationem charitatis invitat nos Dominus: O vos omnes, qui transitis per viam; attendite & videte, si

Isa. 53 est dolor similis, sicut dolor meus. Et in Isaia dicitur: Vidimus eum despectum, ac novissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem. Quis posset ullis exprimere verbis, quantum Salvator in patiendo doluerit? Primo ergo considera, quis est qui patitur: Quia rex magnificus, Rex potentissimus, Rex nobilissimus, Rex sapientissimus, Rex altissimus, Rex carne tenerrimus, & Rex carne sanissimus. Quia ergo talis erat anima, quæ in illo sanissimo corpore, perfectissime complexionato habitabat: separari ab eo per naturam penitus renuebat. Ergo, dum a corpore ita sano dolores eam exire faciebant, utique summe dolebat: Omne enim membrum, quanto delicatius est, & complexione nobilius: tanto plus dolet, si patitur. Ergo dum anima Christi in corpore delicatissimo, summeque nobilissimo, & perfectissime complexionato, vulnera dura, circa membra virtuosa, & tenera sustinebat: supra humanum modum dolebat; & maxime, cum se a suo corpore amantissimo dividebat. Item, si quæcumque anima a suo corpore, quantumcumque infirmo, quantumcumque infecto, quantumcumque misero, senioque depresso, sine magno dolore separari non potest: quantum dolorem anima Christi sustinuit, dum a tam nobili corpore se divisit? Secundo attende, pro quibus patiebatur Christus: Nam pro illis patiebatur, qui eum ceperant, qui eum ligaverant, qui ejus oculos, tamquam latronis velaverant, qui eum morti accusaverant, qui eum flagellaverant, qui eum illuserant, in eum conspuerant, ejus maxillas percusserant, & ipsum ad mortem, & ad vilissimum genus mortis judicaverant. Ergo dum

A suam charitatem ad eos tendebat, & ipsorum ingratitudinem tantam esse cernebat: quod eum patrem amantissimum, & redemptorem piissimum, & defensorem tutissimum occidebant: dolores ejus animam maxime vulnerabant. Nam dicitur: Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit. Ecce amoris magnitudo: & nos reputavimus eum, quasi leprosum, quasi percussum a Deo, & humiliatum: Ecce amaritudo. Unde sapiens quidam dicit in persona Christi: Homo vide, quanta pro te patior; vide pœnas, quibus afficior, vide clavos, quibus confodior, & cum sit tantus dolor exterior: interior tamen planctus est gravior, dum

Ibid.

B ingratum te experior. Tertio licet attendere a quibus passus est: Nam a fratribus, quos de Ægyptiaca servitute eruerat, pro quibus mare aperuerat, Pharaonem cum omni exercitu suo submerserat, & ipsos sicco pede transire fecerat, quibus panem de cœlo, & aquam de petra produxerat, flumen Jordanem diviserat: & pro quibus omnes populos Chananæorum occiderat, pro quibus, & ex quibus naturam assumpsit, & a potestate diaboli venerat eripere. Gravissima ergo pœna fuit, quam tanta amicitia arguit. Unde & in Psalmis dicitur: Si inimicus meus maledixisset mihi; sustinuissem utique: Et si iis, qui oderat me, super me magna lo-

Exod. 14

Exod. 16

Exod. 17

Psal. 54

C cutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo: Tu vero homo unanimis, dux meus, & notus meus. Valde enim dolorem aggravat, dum ille mala irrogat, qui consolari debebat. Conclude ergo ex præmissis, quanta charitas fuit, quæ eum doloribus tantis supposuit. Unde clamat Gregor. O inæstimabilis dilectio charitatis, ut servum redimeres, filium tuum tradidisti!.

Quarto, videre debemus Christum in supremo solio sublimiter consedentem, in signum amplissimæ potestatis. Unde dicitur: Regem in decore suo videbunt: Quid enim est, Christum in suo decore videre: nisi eum in majestatis suæ gloria, qua judicaturus est, cernere? Nam, qui fugiunt modo Christi paupertatem, qui con-

Isa. 33

contemnunt ipsius humilitatem, qui tantam non diligunt ejus charitatem, necesse est, ut cadant sub ejus justissima potestate, quam nemo divertit, pretio, vel prece. Unde dicitur; Zelus, & furor viri non parcet in die vindictæ, nec acquiescet cujusquam precibus, nec recipiet pro redemptione dona plurima. Bernardus: Veniet dies illa, in qua plus valebunt pura corda, quam marsupia plena: quia judex noster non falletur verbis, nec ullis poterit flecti donis: Nihil etiam valebit sua potentia Thesauri, vel aurum Neroni, vel sua philosophia Platoni, vel sua argumenta Aristoteli, nihil Rhetorica Ciceroni. Quia ut dicit Leo, Tunc non valebunt munera regum, non valebunt advocationes judicum, non valebunt sophismata logicorum, nec prodesse poterunt præclarissima eloquia Oratorum, nec insuper versutiæ versutorum. Quia, sicut dicit Chrysost. Judex noster non flectetur timore, quia omnipotens est: Non falletur sermone, quia sapientissimus est: Nec corrumpi poterit munere, quia justissimus est. Et propter hæc Joannes Abbas dicit: Quanti in illa die elingues, & muti feliciores loquacibus erunt. Quanti pastores prophetizantibus præerunt, quanti rustici præferendi sunt Rhetoribus, & quanti habetes argumentis præferendi sunt Ciceroni? Ergo, fratres charissimi, si volumus hæc mala tanta vitare, & Christi effugere potestatem: videamus, & imitemur illam paupertatem, quam ostendit in stabulo; Videamus, & imitemur illam humilitatem, quam ostendit in cœnaculo: Videamus nihilominus illam Charitatem Christi, quam in ligno se habere probavit, Ipso donante, qui cum Patre, & Spiritu sancto, vivit &c.

Prov. 7

In Epistola prima ad Robert. nepo. suum in littera K in pr.

Chrysost. 5 Homil. 5 de pœnitentia sub finem.

DE SS. APOSTOLIS,

SERMO VI.

Luc. 10, Matt. 13 Ans. Dial. de veritate tom. 3

Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Docet Anselmus in libro de veritate; quod ad visionem veram, quatuor sunt necessaria: Primum est, aperitio oculi. Secundum est, præsentia objecti; Tertium est, remotio obstaculi: Quartum vero, illuminatio medii. Nam quodcumque horum defuerit, oculus videre non poterit. Ex his quatuor Dominus, de visione loquens Apostolis, duo ponit aperte in littera, dans aperte intelligere alia duo, quæ non continentur in littera. Nam cum eis ipse erat præsens, tamquam visionis objectum: quia nullum inter eos medium erat; sed omne remotum impedimentum, quia ipsa vera lux aderat illuminans medium, & visus apertus erat super loquentem dirigens rectum radium, vel affectum. In littera ergo proposita, sive verbo, duo tanguntur maxime, eis superaddito præmio. Nam primo tangitur aperitio oculi. Secundo præsentia objecti. Tertio excellentia præmii. Ita quod primum, & secundum respiciunt statum viæ, quæ data est homini ad merendum. Tertium vero respicit statum patriæ, quod datum est homini ad fruendum. Nota ergo primo aperitionem instrumenti, cum dicitur: *Qui vident*. Secundo nota præsentiam objecti, cum dicitur; *Quæ vos videtis*. Tertio nota sublimitatem præmii, cum præmittitur, *Beati*. Dignum est enim, ut qui ea, quæ videnda sunt in via, intueantur in Patria sublimiter. Est ergo notandum, quod cum Sanctis Apostolis, nostræ vitæ ducibus quatuor maxime videre debemus. Unum, quod est supra: Alterum, quod est intra: Tertium, quod est juxta: Quartum, quod est infra. Nam primo videre debemus supra nos Christum, propter divinitatem suam nos fortiter adjuvantem. Secundo debemus intra nos videre peccatum, sive potius stimulum carnis, ad malum continue inclinantem. Tertio, juxta nos videre debemus proximum aliquando delinquentem. Quarto infra nos videre debemus mundum ad peccatum allicientem. Debemus ergo primo Christum attendere nos juvantem, ut confidamus. Debemus secundo carnis stimulum attendere impugnantem, ne forte cadamus. Debemus tertio, proximum attendere de-

linquentem, ut ei condoleamus. Debemus quarto, mundum conspicere falsa promittentem, & vana, & ad delicias inclinantem, ut evitemus.

Dico primo, quod solicite supra nos videre debemus Deum adjuvantem, ne in bello cadamus, vel desperando desistamus; sed cum eo plenissime nos vincere confidamus. Quia, ut dicit Apostolus ad Rom,
Rom. 8 Si Deus pro nobis, quis contra nos? Quia est, nisi stultus, qui in bello timeat, si regem secum insuperabilem habeat? Fortis est diabolus, cum quo certas vel bellas, sed fortissimus Christus, qui adjuvat. Unde etiam Jacob,
Gen. 28 sicut dicitur in Genesi, dum effugeret fratrem suum, valdeque timeret, vidit in somnis scalam stan-
B tem super terram, & cacumen ejus tangens cœlum, & Angelos Dei descendentes & ascendentes per eam, & Dominum desuper innixum scalæ. Scala, quæ stat super terram, & tangit cœlestem naturam, est pœnitentia, quæ in terra incipit; sed ad cœlos perducit. Super hanc Angeli ascendunt: dum vota nostra quotidie Deo afferunt; sed per eam descendunt, dum nobis auxilium ferunt. Sed & ipsum Dominum desuper vidit innixum, paratum ad adjuvandum. Unde B. Stephanus dice-
Act. 7 bat inter inimicos positus. Ecce video cœlos apertos, & Jesum stantem (id est pro me pugnantem) a dextris virtutis Dei. Ergo quis miles, nisi in corde vilissimus, hostem debilissimum timeat, cum adjutorem omni-
Job 17 potentem habeat: Unde Job; Libe-
Psal. 26 ra me Domine, & pone me juxta te: & cujusvis manus pugnet contra me. Et propheta: Dominus salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo? Si consistant adversum me castra, in hoc ego
4 Reg. 19 sperabo. Exemplum de rege Assyriorum; qui cum Judæos invaderet, & Deum blasphemaret, in ipsa nocte Angelus Domini occidit centum octogintaquinque millia virorum, & regem ipsum cum paucis fugientem in suis curribus, manu filiorum, in tem-
Job 9 plo Nesroch Dei sui occidit. Job: Quis restitit ei, & pacem habuit?

A Qui transtulit montes, & nescierunt hi, quos subvertit in furore suo. Numquid sancti Apostoli tam dura portassent genera tormentorum, nisi Christus Rex eis affuisset? Sed tanta virtute, ac dulcedine tenebantur interius, ut contemnerent omne, quod patiebantur exterius. Vas enim aqua plenum non timet ignis incendium. Unde narrat Eusebius quod quidam Christianus temporibus suis ductus ad martyrium, omnia læto vultu pertulit genera tormentorum. Carnifices vero omnino fatigati dimiserunt eum. Cumque ab eo quærerent, si in tanta percussione, & laceratione carnium doluisset: ait ille: Nihil quasi dolui. Nam in ipsis tormentis Angelus cum alba aderat, qui insuper *sudorem de* facie extergebat. Ex quo tantam dulcedinem anima capiebat quod grave mihi valde fuit, quando me de equuleo deponentes, liberum dimisistis. Et hoc sciens beatus Martinus, cum ei semel diabolus in via obviasset, & quo iret inquireret, ait: Vado quocumque misit me Dominus. Cui diabolus; Tibi, quocumque ieris, adver-
sabor. Cui sanctus; Si Dominus mi- Psal. 117
hi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo. Captus ergo a latronibus inter alpes, unus ensem levavit, ut eum feriret: Quæsivit a Martino si
timuisset: Cui Sanctus: Numquam Isa. 51
fui securior: quia scivi Dominum maxime in necessitatis affuturum.
C Scriptum enim est; Quis tu, ut timere ab homine mortali, & a filio hominis, qui quasi fœnum arescit, & oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit cœlos, & fundavit terram: & formidasti jugiter tota die a facie furoris ejus, qui te tribulabat, & paraverat ad perdendum. Ubi nunc est furor tribulantis? quasi dicat: Nullus hostis timendus est: postquam Deum exercituum adjutorem habes.

Secundo videre debemus intra nos carnis stimulum continue impugnantem, ne forte cadamus. Fundata enim est domus nostra in arena, & semper minatur ruinam; nec a casu
potest esse tuta, nisi diligentissime 1 Cor. 10
fuerit conservata. Unde Apostolus; Qui putat se stare, videat ne cadat: Facile ruit terris, qui multum se in altum

Exemplum altum extollit. Nec arbor a fulmine tuta erit, similiter nec a ventis si multum exaltata, fortes radices in terra non figit. Et propterea, quantumcumque homo sit sanctus, quantumcumque in altum provectus, si se in magna custodia fortem non servaverit, & omnis mali radicem non perfecte subjecerit; facile ruinæ patebit. Nam & sanctus Ambrosius, per civitatem Mediolanensem incedens, vidit, dum quidam graviter ruisset; alium quemdam illi non compatientem, sed ejus casum ridentem. Dixit Sanctus: qui putat se stare, videat ne cadat. Statimque ille in præcipitium cadens, coactus est flere casum proprium, qui riserat alienum. Et sicut est in corporalibus casibus, sic est in spiritualibus. Quis est ergo, quantumcumque sanctus, qui cadere non formidet? Quis si ignem in fimbriis habeat vestimentorum, combustionem non timeat? Quomodo homo poterit esse absque timore, si haberet serpentem in ventre? Sic stimulus carnis est serpens ventris, & flamma mortalis ignis, quo animam nostram depascit, Quis ergo tutus erit? Et propterea dicitur: Vide vias tuas in convalle, & scito quid feceris, quasi dicat: Semper, ne cadas, vias tuas attende, & istud in convalle, id est, in humilitate, non in monte, unde possis cadere. Nullus enim cadit, nisi qui in alto consistit. Sed qui in convalle infima domum ponit, ab omni casu tutus existit.

In S. Amb. vita to. 1

Jer. 2

Tertio, videre debemus juxta nos proximum nostrum delinquentem, ut eir condoleamus, & malum cognitum declinemus. Dum enim proximum peccantem attendimus, si filii Dei, & membra Christi sumus: compassionis gladio perforamur: Unde de malis & impiis habetur in Psalmis: Obscurentur oculi eorum, ne videant: Hoc non dicit Propheta sanctus, optando, sed prædicando: eo quod plures cæci sunt: proximorum malis compatiendo. Unde dicitur ad Phil. Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem. Canes dicuntur peccatores, per detractionem linguæ offendentes. Mali autem operarii dicuntur per bonorum omissionem, Sed

Psal. 68

Phil. 3

A concisio appellatur, per cordis, & unitatis lacerationem, & divisionem. Vere possumus hodie compati, gemere & dolere, quod impletum est illud: Videns Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis humani esset intenta ad malum omni tempore; pœnituit eum quod hominem fecisset in terra. Quando tanta lascivia, tanta malitia, tam crudelis & intestina ante diluvium, & post fuit, sicut temporibus nostris existit? Nam undique clausæ sunt viæ latronibus, maria sunt obsessa prædonibus, & illi hodie laudibus extolluntur, qui majoribus criminibus occupantur, & qui insidiantur, quasi leo in abscondito in spe-

Gen. 6

B lunca sua: leo enim in caverna se abscondit, ut dum animalia eum adesse non cogitant, per locum securé transeant: quod dum ille præsentit, in secura, & nihil formidantia saltum facit, & ea lacerat, & occidit, & carnes comedit, & sanguinem bibit, & universa ossa comminuit. O quot sunt hodie in provinciis, civitatibus, castris & villis, qui ad modum leonis, pauperes, & impotentes, se juvare non valentes, invadunt, capiunt, & subiiciunt tormentis, & dum ab eis auferunt omne, quod possunt, eos per consequens mori compellunt. Exemplum de lupo, & agno, qui ambo ad quemdam fluvium occurrentes: lupus in summo, & agnus

Exemplum

Exemplum Æsopus in fabulis l. 2 fab. 2

C bibebat in imo. Quem lupus conspiciens: & eum devorare volens, causam mortis exquirens: Quia non est grave majoribus invenire occasiones; ait ad agnum: Quid est, quod mihi tuis pedibus conturbas aquam? Cui agnus tremens plurimum, humili voce valde respondit, se aquam in nullo turbare: eo quod aqua non rediret sursum, sed flueret ex natura deorsum. Cui lupus nec pietate motus, nec tam humili voce, vultuque tam pio placatus: crudeli voce respondit; Tu mihi sic loqueris maledicta? sic mihi pater tuus fecit, sex jam mensibus peractis. Cum tu patrisses, crimen patris obibis. Innocentem enim agnum invasit, & occidit, & devoravit. O quot sunt in civitatibus,

& castris lupi, qui devorant innocentes. Multi sunt ergo, quibus compati possumus, & debemus, si de corpore Christi sumus; quia membrum, quod aliorum membrorum dolores non sentit, est vel paralyticum, vel putridum, vel a corpore præcisum: Caro enim putrida non dolet incisa. Unde Apostolus dicebat? Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror? Dicitur de sancto Ambrosio, quod quando aliquis ei suum peccatum dicebat, sic fortiter compatiendo flebat, quod illum ad lacrymas commovebat.

1 Cor. 11
In vità S. Amb. c. 1

Quarto, infra nos videre debemus mundum allicientem, nunc deliciis, nunc divitiis, nunc honoribus demulcentem, & hoc ut fugiamus. Quid enim sunt corporis deliciæ, quid honores, nisi quædam vanitates, homines seducentes, ad infernum trahentes? Si mihi non credis, audi Salomonem dicentem: Magnificavi opera mea, ædificavi mihi domos, & plantavi vineas, feci hortos, & pomaria & consevi ea cuncti generis arboribus & extruxi mihi piscinas aquarum, ut irrigarem silvas lignorum germinantium, possedi servos & ancillas, multamque familiam habui: Armenta quoque, & magnos greges ovium ultra omnes, qui fuerunt ante me in Hierusalem: Coacervavi mihi aurum, & argentum, & substantias regum, & provinciarum: Feci mihi cantatores, & cantatrices, & delicias filiorum hominum, scyphos, & urceos in ministerio ad vina fundenda, supple aurea. Et supergressus fum opibus omnes, qui fuerunt ante me in Hierusalem; sapientia quoque perseveravit mecum. Et omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis, nec prohibui cor meum, quin voluptate omni frueretur, & oblectaret se in his, quæ paraveram. Et hanc ratus sum partem meam, si uterer labore meo. Totam auctoritatem posui, ut attendatis, quantis iste mundanis honoribus fulsit, quantis deliciis usus fuit, & quantis divitiis abundavit. Nam omnia supradicta sonant divitias, & honores. Quis umquam regum, immo quis hominum tot deliciis, honoribus, & divitiis abundavit? Si legeris in lib. Regum, & consideraveris aurum, & argentum, tributum, sive munera regum, stabula equorum, multitudinem militum, varietatem in mensis, novam ædificationem domorum, videbis hunc regem cunctos mortales fere honoribus, divitiis, & deliciis excessisse. Et licet ita fuerit: audi quod in auctoritate prædicta subiungitur: Cumque, inquit, vertissem me ad universa opera, quæ fecerunt manus meæ, & labores, in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem spiritus, & nihil permanere sub sole. Et *addit*; Idcirco tæduit me vitæ meæ, videntem mala universa, & cunctam vanitatem, & afflictionem spiritus; Rursus detestatus sum omnem industriam meam, qua sub sole studiosissime laboravi, habiturus heredem post me; quem ignoro, an sapiens, vel stultus futurus sit, & dominabitur in laboribus meis. Et concludit, quod non est quidquam tam vanum. Unde cessavi, renuntiavitque cor meum ultra laborare sub sole. Sunt ergo, fratres, fugiendæ deliciæ, sunt fugiendæ divitiæ, sunt & fugiendæ honorum eminentiæ, quia vanæ: eo quod transeunt universa. Nullo enim modo est amandum, quod absque dubio est perdendum, & doloris est causativum finaliter. Sic ergo, qui vident supra se Deum, vident intra se carnis stimulum, juxta se proximum, infra se vanum mundum: sunt perventuri ad præmium.

Eccl. 2
3 Reg. 4 & 5

DE SS. APOSTOLIS,

SERMO VII.

BEati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Concludit in libro de consolatione Boetius; Et Philosophus ait; Quod bonum, est desideratur ab omnibus. Nemo enim, Dionys. ait, dum aliquid agit, intendit ad malum: sed tantum ad

Matt. 5
Boet. de Consolat. Philosophi. ca l. 3 prosa 10 ante fi. & prosa 11 in fine.
Arist. 1.

3 II. 1 Polític. c. 1 & l. 8 Mor. cap. 5 Dionysius Areop. de Div. nom. cap. 4 p. 4

ad bonum, vel ad id, quod æstimat A esse bonum, etiam si non sit sibi bonum. Ergo si appetitur ab omnibus bonum: apparet magis, & maxime, quod & summum bonum, quod est omnis boni causa, & principium. In ipso autem solo Deo, cum sit summum infinitum bonum, jucundissimum, & æternum: quiescit humanum desiderium, & in nullo alio fit quietum. Cum ergo beatitudo dicatur continere intra se omne bonum, sicut jam in superioribus est ostensum: nihil omnino aliud est ipsa beatitudo, quam summum bonum; quæ beatitudo est bonum, per se ab omnibus appetendum. Verum licet bonum non habeatur, nec perfecte ametur, nec videatur: nec umquam videtur, nisi B oculus animæ plene mundetur. Ergo, si Deum videre volumus, ut beati esse possimus, prius necesse est, ut corda mundemus. Et ideo bene dicitur: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. In quibus verbis maxime tria tanguntur. Nam primo, tangitur dignitas pœnitentiæ, qua in via purgamur. Secundo, tangitur sublimitas gloriæ, qua Deo perfruimur. Tertio, ponitur redditio causæ, qua beati efficimur. Nam primo tangitur meritum, nostræ salutis præambulum, cum interponitur: *Mundo corde*. Secundo tangitur meritum, præmio responsivum, cum præmittitur: *Beati*. Tertio vero tangitur ipsius præmii ratio, & principium, cum in fine adjungitur: *Quoniam ipsi Deum videbunt*. C Nam per munditiam animæ pervenitur ad visionem divinam: & per visionem Dei habetur sublimitas præmii. Quia vero de munditia, qua Deum videmus in via, dictum est in quarto sermone supra & de visione divina in duobus sermonibus præcedentibus dixi multa, hic de beatitudine sola narratio est facienda. Verum ad dicendorum intelligentiam, est notandum, quod triplex est beatitudo. Prima est hominum peccatorum, se delectantium in mundanis. Secunda est beatitudo hominum bonorum, vigilantium in divinis mandatis. Tertia vero, & optima, est hominum beatorum, summis perfuentium bonis, & ideo peroptima.

Dico primo, quod est quædam beatitudo in via, quæ est hominum peccatorum, & summe delectantium se in mundanis, & quærentium finem ultimum in eis. Nam lascivi finem suum, sive beatitudinem ponunt totam in deliciis carnis: superbi & alti ponunt beatitudinem in dignitate, & bonorum eminentiis. Sed omnia ista sunt vanissima, atque stultissima, quia sensui, & rationi contraria. Nam beatitudo, teste Boetio, est status omnium bonorum aggregatione perfectus. Ergo, ubi bonum deest, beatitudo vera esse non potest. Sed, ut de innumeris bonis omittam; in supradictis omnibus securitas deest, sine qua nullum bonum perfectum est. Ergo omnis beatitudo talium nulla est. Minor probatur per syllogismum. Nam pereunt divitiæ, pereunt deliciæ, pereunt dignitates, & quod majus omnibus est, moriuntur habentes honores tales; quod non contingeret, si in eis status beatitudinis præcessisset. Unde exclamat Boetius, hanc quæstionem tractans: O præclara hominum beatitudo, quam cum adeptus fueris, securus esse desistis. Quomodo deliciæ beatum faciunt, quæ sumptæ fastidium pariunt: in ventre putrescunt, & sæpe ægritudinis, & causa mortis existunt: Quomodo lasciviæ beatum faciunt, quæ tristitiam tandem inducunt, vires corporis minuunt, & ad mortem disponunt: Quomodo honores beatum facere possunt, qui quanto hominem ad altiora sustollunt, tanto ei majus præcipitium ingerunt? Quanto enim gradus est altior: tanto casus declivior. Unde ascendere non est aliud, quam sibi præcipitium præparare, & tanto magis, quanto ascendit sublimius. Quomodo etiam divitiæ hominem beatum faciunt, quæ potius eum gladiis prædatorum exponunt? Sæpe divites cum periculo capitis vadunt, ubi pauperes secure incedunt. Unde Boetius: Tu quoque, qui nunc gladium pertimescis, si vitæ hujus callem vacuus viator intrasses, coram latrone cantares.

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Falsa est ergo beatitudo, & vana, quæ haberi potest a malis in mundo. Quod si rationibus evidentibus non acquiescis,

Boet. de Consolat. Philosoph. l. 3 prosa 2

Boet. de Consolat. Philosoph. l. 2 prosa 5

Huic assimile est apud B. Greg. magnum, hom. 36 in Evang.

Boet. ibid. lib. 2 prosa 5

Iuvenalis Satyra 10 lib. 3

Eximius Prophetarum David Psal. 134

ſcis, audi eximium Prophetarum hanc beatitudinem deſcribentem, & non eſſe beatitudinem, aſſerentem. Erue me (inquit) de manu filiorum alienorum, quorum os locutum eſt vanitatem, & dextera eorum, dextera iniquitatis. Ecce oris, operiſque iniquitas: ſed additur ſtatim humana proſperitas: Primo, quo ad filiorum felicitatem, cum dicitur: Quorum filii, ſicut novellæ plantationes a juventute ſua; Filiæ eorum compoſitæ circumornatæ, ut ſimilitudo templi. Secundo, quo ad bladorum fertilitatem, cum dicitur: Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud: Tertio, quo ad animalium fœcunditatem, cum dicitur; Oves eorum fœtolæ, abundantes in egreſſibus ſuis, boves eorum craſſæ. Quarto, quo ad corporum ſanitatem, cum infertur: Non eſt ruina maceriæ, neque tranſitus, neque clamor in plateis eorum. Et concludit: Beatum dixerunt, cui hæc ſunt, non ipſi. Sed qui ſtulti ſunt attendentes ſola præſentia, tales prædicant eſſe beatos. Sed numquid eſt ita, ſancte Propheta? Dic ſententiam tuam, quam ſcis eſſe veram: *Pſal. 3* Non (inquit) eſt ita, ſed beatus populus, cujus eſt Dominus Deus ejus. Quomodo beatus eſt homo propter bona ſupradicta, quæ citiſſime ſunt tranſitura, quæ non ducunt ad vitam: ſed ad damnationem æternam? Sic *Job 21* enim dicit Job; Quare impii vivunt, ſublevati ſunt, confortatique divitiis? Semen eorum permanet cum eis, propinquorum turba, & nepotum in conſpectu eorum. Domus eorum ſecuræ ſunt, & pacatæ, & non eſt virga Dei ſuper eos. Bos eorum concepit & non abortivit: vacca peperit, & non eſt privata fœtu ſuo. Egrediuntur, quaſi greges parvuli eorum, & infantes eorum exultant luſibus, tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad ſonitum organi. Sed audi finem, & non dicas eos felices, ſed miſeros: Ducunt (inquit) in bono dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Eſt enim omnis talis, arbori ſimilis, quæ multum eſt elevata, foliorum amœnitate veſtita, fructibus, & floribus redimita: ſed ventis excuſſa diſcinditur, & ſiccatur; vel ſecuri præciſa ſubmergitur, & ignis incendio præparatur. Nam leo valde glorioſus *Exemplum* incedit, animalium Rex exiſtens; ſed dum ad mortem venit, amaras lacrymas fundit. Nero Imperator, licet in tantum fuerit felix, ut piſcaretur retibus aureis: invaſus ultimo a Romanis, fugiens, dentibus fuſtem excuit, quo ſe per ventrem transfodit, & ſic vitam finivit, quem aſſeruerunt eſſe felicem. Beatus Ambroſius dum *In vita S. Ambr. t.6 ex Paulino & Baronio Et Catal. SS. l. 2 c. 36 Ex Moral. l. 3 c.4* de Mediolano Romam iret, in quadam villa Thuſciæ apud divitem hoſpitatus eſt. Cumque ſimul ſederent, & S. Ambroſius de ſtatu ejus quæreret: ille, ait: Domine, ſemper feliciſſimus fui, & filios, & familiam multam habui, divitias innumerabiles congregavi, nihil umquam incommodi habui, vel paſſus fui: ſed omnia ſemper pro voto recepi. Quod cum Sanctus audivit, diſcipulos vocavit, equos cito parari fecit, eiſque dixit: Fugiamus filii: quia non eſt Deus in loco iſto, ne nos ruina involvat. Cumque fugerent: ſe mox terra aperuit, & illum cum ſuis deglutivit.

Secunda beatitudo, quæ eſt in vita, eſt hominum vigilantium in divinis mandatis, & abſtinentium a malis, & promoventium ſe in bonis. Unde Lucas: Beatus ille ſervus, quem cum venerit Dominus ejus, invenerit vigilantem. *Luc. 12* Ergo, ſi beati eſſe volumus, neceſſe eſt, ut vigilemus. Sed in quibus? utique in duobus, ſcilicet ut malo ſolicite declinemus, & bona ſolicite faciamus; Nam malum dimittere, & bonum facere, ſunt duæ partes juſtitiæ, quibus pervenimus ad beatitudinem non ſolum viæ, ſed Patriæ. Unde Propheta tangit hæc duo, cum dicit: *Propheta Pſal. 1* Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum. Ecce mali dimiſſio. Sed in lege Domini fuit voluntas ejus. Ecce boni operatio. Eſt notandum, quod tria verba in deſcriptione mali ponit, ſcilicet abiit, ſtetit, & ſedit. Plus enim eſt ſtare, quam abire: & plus ſedere, quam ſtare: Nam abire eſt cito tranſire: Stare eſt quadam ſtabilitate manere: ſed ſedere eſt perfecte quieſcere. Ergo breviter dicam: Abire, eſt malis conſiliis ad modicum conſentire. Stare, eſt malis operibus operam dare. Sed ſedere, eſt peccatum

tum in consuetudinem ducere, vel trahere. Primo ergo consentire, est malum. Secundo scilicet operam dare malo, est majus malum. Sed in malo perseverare, & in consuetudinem trahere, est pessimum; quia fit, ut ratio semper prona sit. Et prima duorum malorum genera faciliter sunt corrigenda: sed tertium est quasi in naturam versum, nec nisi multa difficultate, est correctionis susceptivum: est enim consuetudo altera natura. Unde quasi naturale fit: quod diutius inolevit. Unde Hieron. dicit quod experientia hoc ostendit: Non est ad discendum in tenero, quod est postea deserendum: quia difficulter raditur, rudes cum perceperunt. Poeta: *Quod nova testa capit, inveterata sapit*: Lagena enim semper eumdem odorem servat, quem, dum nova esset, imbuta est. Non faciliter color a panno movetur, quo primo tingitur. Minium, si bene chartæ imprimitur, vix ita umquam raditur, quin semper vestigium aliquod relinquatur. Rubigo, si bene ferro imprimitur, etiam si lima amoveatur: sæpe ad idem revertitur. Unde pullus equinus numquam passum deserit, quem juvenculus assuevit. Propter quod narrat Greg. historiam: & habetur in Glossa super illud Proverb. Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedit ab ea. Quod Alexander mores vitiorum, & incestuum Pedagogi sui, & puerorum, cum quibus crevit numquam dimittere potuit. Exemplum de Nicolao, de quo dicitur in legenda S. Andreæ: Qui in malo inveteratus, licet a peccato carnis se subtrahere vellet: non poterat. Quia consuetudo mala semper eum ad lasciviam trahebat, sive inducebat: cuius pronitatem B. Andreas ieiuniis, & orationibus pugnans, vix a Deo obtinuit pro eo, eique ad resistendum gratiam impetravit. Ergo si beatitudinem viæ obtinere cupimus, a malo ante omnia recedamus. Non sedeamus, non stemus, non ambulemus in consilio impiorum: sed in lege Domini meditemur die, ac nocte. Quare hoc? utique ut per legem Domini discamus, quid corde credendum, quid sperandum, quid amandum, quid etiam meditandum, quid ore loquendum, quid orandum, quid aliis consulendum, quid opere sit agendum, quid fugiendum, quid Deo, quid sibi, quid proximo impendendum. Unde dicitur in alio Psal. Beati immaculati in via, quantum ad recessum a malo: Qui ambulant in lege Domini: quantum ad promotionem in bono.

Ex Horat. l. 1 ep. 2

Exempla.

Prov. 22
Catal. SS. li. 2 ca. 8

Psal. 118

Tertia beatitudo, est hominum beatorum, perfruentium bonis summis, pacificis, & æternis. Et hæc beatitudo non est una cum prima: nec tantum bona cum secunda, sed est in summis deliciis constituta: & ideo sola perfecta, quia ab omni prorsus malo remota, & est omnibus bonis plena: quia serena, quia iucunda, quia secura, quia pacifica, quia æterna. Hæc autem beatitudo ad præsens consistit in tribus, scilicet. Primo, in videndo: Secundo, in audiendo: Tertio, in gustando. Nam sicut hi tres sensus maxime delectantur in corporalibus; sic & in spiritualibus. Quid enim delectabilius, quam videre lumen æternum? quid suavius, quam audire summum docentem Magistrum? quid dulcius, quam panem istum cœlestem, & mellifluum degustare? Dico, quod in illa summa beatitudine delectabile est, lumen videre æternum. Numquid hoc parum? si sic delectat oculum aquilinum insontem conspicere solem istum: quantum delectabit hominis intellectum, respicere solem Deum, qui omnium factor est cœlorum, & stellarum? Quo viso, videntur omnia, sciuntur & cognoscuntur universa, quæ ad beatitudinem sunt necessaria. Gregorius: Quid est quod non videat ibi, qui videntem omnia videt? Sicut enim obiecta relucent in speculo materiali: ita omnia obiecta relucent in speculo illo æterno, quod est ars plena omnium rationum viventium, sicut dicit Aug. Ergo si sic delectat humanum affectum, videre pulchritudinem florum, & rosarum: videre varietatem colorum; videre formositatem imaginum, & omnium picturarum: videre pulchritudinem facierum: videre amœnitatem camporum, pariter & pratorum: videre comas arborum, & venustatem astrorum: quantum delectabit videre pul-

Greg. t. 2 li. 2 in Job c. 2 & l. 6 Dial. cap. 33

Aug. t. 9 de triplici habitatulo circa finem sed paulo aliter.

pulchritudinem omnium sæculorum Creatoris? Si sic delectat pulchritudo creata, limitata, temporalis, transitoria, quid faciet increata, immensa, permanens, & æterna? Et propterea dicitur: Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Luc. 10 Ejus visio tam jucunda est, quod si quis in inferno existeret, & Deum videret, nullum omnino dolorem sentiret: quia dolorem magnum major delectatio absorberet. Nam multi etiam in hac vita fuerunt Sancti, qui propter delectationem illius incommutabilis boni, ita a sensibus omnibus fuerunt abstracti; quod nihil exterius pro tempore sentiebant, etiam actu puniti. Et quid mirum, si sic potens est delectatio divina, cum & in hac vita medicina amara sic sæpe abscondatur sub mellea materia, ut gustus non percipiat eam? Secundo, beatitudo non consistit tantum in videndo; sed etiam in audiendo summum Magistrum. Multum demulcet auditum cantus avicularum, multum melodia hominum, plurimum harmonia instrumentorum musicalium. Ergo quid faciet melodia tantorum Sanctorum, melodia innumerabilium Angelorum, & insuper melodia æternalium personarum? Item si sic potest delectari Platonis musica; si sic eloquentia Demosthenis; si sic Rhetorica Ciceronis; si sic sapientia Salomonis, quæ a finibus terræ homines ad se traxit; quid erit, audire divinam sapientiam, quæ sapientiam omnibus istis dedit? Unde & in figura dicebat Regina Saba, quæ venerat a finibus terræ audire sapientiam Salomonis: 4 Reg. 10 Beati viri, & beati servi tui, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam. Et addit: Verus est sermo, quem audivi in terra mea super sapientia tua: & non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probavi, quod media pars mihi non renuntiata fuit. Major est enim sapientia tua, & opera tua, quam rumor, quem audivi. Vere sicut tunc fuit in figura, ita nunc est in infinitum majus, & in re ipsa. Non recedunt, qui modo audiunt; sed cum videbunt, tunc exclamabunt, quod non est, ut audie-

A runt in comparatione ejus, quod ipso aspectu videbunt. Si enim tam dulce est, Deum audire in hac vita (ut dicit Propheta: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo) Psal. 118 quid erit, quando bonum audietur in semetipso? Si pro tempore, in quo sumus, quo in ænigmate de Deo sentimus, Sponsa dicit: Anima mea liquefacta est: ut dilectus locutus est, Cant. 5 quomodo liquescet præ amore dilecti, cum eum loquentem audiet in seipso? Tertio, illa beatitudo summa non solum est in audiendo & videndo; sed (quod perfectius est) etiam in gustando. Si enim in corporalibus, sic & in spiritualibus est in gustu suo modo delectatio. Nam mel non multum B delectat visum; sed delectat valde palatum. Si ergo sic delectat corporeum gustum delectamentum ciborum, & varietas saporum, & vinorum dulcium; quantum delectat affectum summum, comedere bonum panem illum Deificum omnis saporis, & dulcedinis contentivum? Et propterea dicitur: Beatus, qui manducat panem in regno cœlorum. Luc. 14 Est ergo cum sanctis suis Apostolis fugienda humana beatitudo: est amplexanda beatitudo Christiana; sed est desideranda beatitudo divina. Rogemus, &c.

C

DE SS. APOSTOLIS

SERMO VIII.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Joan. 14 Non se Deum diligere credat, qui eum corde sæpe non cogitat, qui eum sæpe ore non laudat, qui opere mandata ejus non servat. Nam, sicut dicit Gregorius: Greg. ho. 3 hom. 30 in Evang. Si unusquisque vestrum requiratur; an Deum diligat, libera voce, secura mente respondet: Diligo. Sed constat verum, quod ipse dicit: Probatio dilectionis, est exhibitio operis. Ergo si vere Deum diligas, est inquirendum a corde, a lingua, & ab opere. Est utique primo inquirendum a corde: quia quod cor amat, sæpe de eo cogitat: Sæpe enim cogitant vani

de carnis deliciis, & sæpe superbi de eminentiis: ergo & spirituales sæpe de divinis. Si enim sæpe de eo non cogitas, Deum te vere amare non credas. Item homo maxime de eo cogitat, quod præ ceteris amat. Si de mundo magis, quam de Deo cogitas; mundum magis, quam Deum amas. Secundo, si Deum amas, a lingua requiras. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Quia dicit Rich. & Philosophus ei consentit: Idem omnino est verbum oris, & cordis. Lingua libenter nominat id, quod cor amat. Ergo qui plus de mundo fatur, quam de Deo; magis mundum, quam Deum diligere comprobatur. Tertio, si Deum diligas, ab opere tuo requiras: Non enim potest ignis esse in paleis, & non ardere: Ergo nec ignis divinus in corde & opere potest vacare. Impossibile ergo est, ut operari renuat, & magna non agat, si plenis affectibus Deum amet. Hoc est, quod Dominus dicit: *Si quis diligit me*, &c. In quo verbo maxime duo facit. Primo, se amandum ostendit. Secundo, probationem amoris inducit. Ostenditur autem primo in Deum dilectio, cum dicit: *Si quis diligit me*. Ostenditur secundo dilectionis probatio cum infertur: *sermonem meum servabit*. Est ergo notandum circa divinam dilectionem (quam maxime habuerunt Apostoli, & habent omnes Apostolici viri) quod ad eam habendam, quatuor sunt maxime necessaria, sive motiva. Primum sumitur ex parte naturæ. Secundum ex mandato Scripturæ. Tertium ex dono gratiæ. Quartum ex promisso gloriæ. Nam naturæ officium est ad amorem inducere. Scripturæ, est hoc præcipere. Gratiæ, est huic mandato (si opus est) parere. Gloriæ, seipsum & nolentes quodam inductu attrahere.

Mat. 12

Dico primo, quod primum motivum ad amorem divinum, est ipsa natura: nam sicut patet ex instinctu naturæ; diligunt aves, diligunt canes, diligunt equi, & boves, diligunt & leones, quos sibi cernunt benefacientes. Diligunt Pagani, diligunt Judæi, diligunt Saraceni suos benefactores. Unde hoc? certe ipsa natura movente. Ergo homo, qui adeo nobilissimam naturam accepit, Deum tam beneficum cur non amabit? Item cogita, quantum cæcus illum diligeret, qui sibi redderet visum! Quantum surdus; qui sibi redderet auditum! Quantum mutus eum, qui sibi repararet affatum! Et sic similiter, qui pedem truncatum, vel manum, vel forsitan nasum abscissum haberet. Ergo quantum amandus est, qui tibi corpus sanum dedit, & integrum: & insuper (quod maximum est) tibi contulit animam ad imaginem sui factam, & cum corpore ad vitam æternam ordinatam! Item attende, quomodo omnia corporis membra cordis sunt amantia; eo quod ab eo motum recipiant, & vitam. Unde Galen. dicit, quod brachia hoc habent proprium, quod omnia illa, quæ amari a corde sciunt, dulcibus amplexibus capiunt, & cordi quantum possunt astringunt: ita quod dilectum totum cordi imprimerent, si valerent. Ungues, qui sunt ex fumositatibus cordis, & in tantum cor, a quo suum esse capiunt, diligunt; quod statim corde patiente, livescunt, & quandoque nigrescunt: ita quod numquam cor patitur, quin signum in unguibus ostendatur, sicut in febri monstratur. Quomodo ergo Deum non amabit, a quo non solum accepit esse; sed vita nobilissima vivere, nobilissima forma sentire, & (quod est maximum) cum Angelis intelligere? Et propter hæc omnia bona naturæ, dicitur: In tota anima tua dilige eum, qui te fecit. Notanter dicitur: in tota anima tua: quia sicut qui partem dat, ex parte amandus est; sic qui totum dat, ex toto est diligendus. Diligimus enim patrem carnalem, sed secundum partem: quia ab eo accepimus partem nostræ substantiæ. Ergo debemus totaliter diligere Patrem spiritualem, id est Deum, a quo totum accepimus esse nostrum, tam carnis, quam animæ, sicut Mulier illa sancta dixit in sua prædicatione; ut ad patiendum filios confortaret: Nescio (inquit) quomodo in utero meo apparuistis: Neque ego spiritum, & animam dedi vobis, & singulorum membra ipsa compegi; sed mundi Creator.

Unguis quid.

Eccl. 7

2 Mach. 7

Aug. to. 3 lib. de Spiritu & Anima, cap. 7

tor. Unde in libro de spiritu, & anima: O miser ego: quantum diligere deberem Deum meum, qui me fecit cum non eram, & de nihilo fecit me non lapidem, non arborem, non aliquod de animalibus; sed hominem voluit me esse, dedit mihi vivere, sentire, & intelligere. Et quibusdam interpositis addit: Cum hæc, & multa alia considero: dolore pariter, & rubore confundor: dolore, quia animam perdo: rubore, quia patrem tam magnificum non agnosco. Amemus ergo cum sanctis Apostolis Deum nostrum, & relinquamus omnia propter ipsum: & in amore nostro Deus nullum habeat socium, quia dicit B. August. Minus te amat, qui tecum aliquid amat. Item Gregorius: Tanto quisque ab æternis disiungitur, quanto in inferioribus delectatur.

Aug. in li. Soliloquiorum circa medium tom. 8. & eg. to. 2 expos. moral. li. 28

Secundo, Deum amandum non solum inducit natura, sed ipsa Scriptura. Quæ (sicut dicitur in libro de doctrina Christiana) nihil aliud præcipit, nisi charitatem: & nihil aliud vetat, nisi tepiditatem. Unde requisitus Dominus, quod esset maximum mandatum in lege; ait: Diliges Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis. Hoc est maximum, & primum mundatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum, sicut teipsum. In his (inquit) duobus mandatis universa lex pendet, & Prophetæ. Sed quid est hoc? Numquid non sunt alia multa mandata Dei? Audistis quæstionem: audite responsionem. Gregorius enim hoc quærit dicens: cum cuncta sacra eloquia plena sint Dominicis præceptis; quid est, quod de sola dilectione, quasi de singulari mandato Dominus dicit: Hoc est præceptum meum, &c. Nisi quia omne mandatum de sola dilectione est, & quidquid præcipitur, in sola charitate solidatur? Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manserit in radice charitatis. Et addit; Præcepta ergo Dominica multa sunt, & unum. Multa per diversitatem operis: & unum in radice charitatis. Exemplum

Aug. de Doct. Christiana, lib. 3 post initium tom. 3. In loco citato Aug. cupiditatem non tepiditatem habetur; quamvis illa item lectio non sit contemnenda. Matth. 22

Greg. to. 3 hom. in Evang. 27

Exemplum

est in arbore, cujus rami in se sunt diversi, & multi, sed in radice sunt uniti, a qua accipiunt, ut sint vivi, & fructiferi: quia sine ea sunt mortui, & nullis usibus apti. Nisi igitur sic & omnia opera nostra sint unum, sive radicata in divina charitate, omnino sunt nulla: quia nec Deo possunt esse accepta, nisi fuerint hoc igne excocta. Sunt enim omnia opera nostra bona, considerata in se; sicut poma silvatica, vel domestica non matura; quæ sunt omnino inutilia, si non fuerint igne digesta, & mediante calore ad maturitatem redacta. Dicit enim Scriptura: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, id est, in toto intellectu, sine errore: Ex tota anima tua, id est, in tota voluntate, sine contradictione: Tota mente tua, id est, memoria, sine oblivione. Et omnibus viribus tuis, id est, totis visceribus, sive affectibus, sine omissione. O quam fœlix esset, qui sic Deum amaret, & in nullo de eo erraret, vel falsum de eo sentiret. In nullo ejus voluntati contradiceret, sed se voluntati divinæ conformaret: semper eum in memoria haberet, & de ipso jugi memoria cogitaret, & nihil de pertinentibus ad servitium ipsius omitteret: sed omnes vires suas ad hoc ipsum impenderet. Quis tali fœlicior? quis sublimior? quis Deo gratior? Sed ubi est hodie talis, immo quis non contrarium facit? Nonne omnis mundus erroribus plenus existit? Nonne humana voluntas in his deficit? Nonne hodie gulosi plus de deliciis, avari plus de divitiis, lascivi plus de vanis, superbi plus quam de Deo, in honoribus delectantur? Est tamen notabile valde, quod Deum diligendum asserit toto corde: Quid est enim toto corde diligere, nisi pure, & sine socio amare, id est, nihil præter eum diligere? Non enim est vinum purum, cui admixta est aqua: immo virtus debilitatur quanto plus aquæ illi adiungitur. Sic & Deus tanto minus amatur; quanto plus extranei amoris ei aliquod admiscetur. Nulla enim est virtus, quæ ex appositione sui contrarii non minor reddatur, sicut ex appositione sui

Deut. 6

Matt. 22

sui similis roboratur. Nam aurum purum, ignis non timet incendium: non scinditur malleo, quantumcumque percutiatur; sed ictibus dilatatur, ut etiam omni formæ sit aptum. Sed si quid adulterini metalli fuerit ei admixtum; semper sub malleo scinditur, nec aliquid ex eo efficitur, quousque ab eo, quod adulterinum est, separatur. Sic non potest Deus perfecte amari, nisi solus ametur, nec aliquid cum eo extraneum diligatur, quod non propter ipsum ametur.

Tertio, ad divinum amorem inducit nos ipsa gratia nobis in redemptione Salvatoris exhibita. De qua dicitur: Gratiam fidejussoris tui ne obliviscaris: dedit enim pro te animam suam. Non utique dedit aurum, non argentum, non lapidem pretiosum, non servum, non aliquem Angelorum, sed seipsum. Quis ergo (nisi sit malus servus) non diligat Dominum? Quis tam malus, ut se a carcere non amet liberantem? Quis tam ingratus, qui est ad mortem infirmus, quod non amet medicum sine pretio se curantem? Et quis adeo perversus, si est cæcus, qui non amet illuminantem se? Nam pulli hirundinum suas amant matres, se illuminantes. Certe nos eramus diabolico carceri mancipati, eramus penitus cæci, & a vera luce alieni, eramus peccato mortui, & jam quasi in inferno sepulti. Quomodo ergo non illum amabimus, qui nos sua gratia illuminavit, qui a carcere diaboli nos liberavit, & nos a morte culpæ, suo sanguine redimens, vitæ restituit? Unde dicitur: Dilexit nos, & lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. O inaudita dilectio, o magnificus amor, o vera probatio dilectionis; dum pro amore hominis, suum sanguinem fudit, & crudelissimæ morti se tradidit, nec de concernentibus quidquam omisit. Si sic canis Dominum suum amat pro pane modico; si sic equus pro modico hordeo; si sic & asinus pro pabulo, & fœno; quantum ille a nobis amandus existit, qui carnem suam dedit nobis in cibum, sanguinem in potum, vitam in meritum, & se totum in præmium? Nam leo (sicut in Dominicalibus sermonibus patet) cum a serpente cinctus, & ab eo fortiter astrictus esset, dum fuisset a quodam milite liberatus; sic illi toto corde adhæsit; ut ab eo, nisi morte, separari nequivit. Cur ergo non facit homo rationis, quod animal brutum facit: & Deo suo negabit, quod homini mortali leo impendit?

Eccl. 29 · *Apoc. 1* · *Exemplum*

Quarto, ad diligendum Deum movet gloria, nobis a Deo promissa, quæ est tanta, tam ampla; tantis bonis plena, & innumerabilia per sæcula permansura; ut dici queat nulla lingua: immo nec cogitari humana potest intelligentia. Unde Apostolus: Quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus his, qui diligunt illum. Fertur, quod fuerunt duo viri religiosi mutuo se amantes: Cumque unus ad mortem veniret, ab alio adjuratus est; ut ad eum post mortem rediret. Post mortem ergo illi apparuit, & ab eo requisitus, quomodo illic esset, ait: Sicut audivimus; sic vidimus in civitate Domini virtutum, & millies amplius. Quanta est ergo stultitia nostra, illum non amare, qui tanta bona suis amatoribus præparavit? Mercatores enim intantum amant aurum, quod tantum laborem pro eo acquirendo assumunt. Unde pro ipso acquirendo alpes transeunt, fluctibus maris, & ventis validis se exponunt, vias periculosas arripiunt, calores, & frigora non pavescunt: & tamen sæpe non inveniunt quod inquirunt, immo dum lucrari putant, e contrario sæpe perdunt. Quæ ergo amentia; ut pro lucro tam certo, tam immenso, nullis temporibus umquam perdendo, non solum laborare nolumus; sed quod absque labore possumus, bonum amare scilicet renuimus? Non enim aliud a nobis Deus requirit, quam amorem. Ergo si jejunare non potes, ex toto corde ama Deum: & accipe summum regnum. Numquid amare non potes? quomodo diligis aurum, & non potes diligere summum bonum? Quis est qui Regem Franciæ non amaret, si ab eo se accipere regnum suum speraret? Ergo ad Deum amandum inducit natura,

1 Cor. 2

tura, mandat Scriptura, impellit gratia, & allicit gloria: ad quam nos perducat Jesus Christus Dominus noster.

DE SS. APOSTOLIS,

SERMO IX.

Joan. 15

Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Quatuor ex charitate amanda sunt, ut Augustinus docet in lib. de doct. Christiana, scilicet Deus, nostra anima, proximus: & nostrum corpus. Sed primo, & super omnia amandus est Deus: Secundo loco, amanda est anima nostra: Tertio loco, amandus est proximus noster: Quarto loco, amandum est corpus nostrum. Magis enim, quam corpus nostrum, amare debemus proximum. Unde & pro salute proximi, si necessitas se offerat, est corpus ponendum. Super omnia autem, & propter seipsum, debemus Deum diligere, & omnia alia propter ipsum. Est tamen hic attendendum, quod licet corpus sit ex charitate amandum: eo quod sit ad beatitudinem ordinatum: sic tamen est amandum, sicut agricola amat frumentum, qui ut fructificare possit, non illud in scrinio claudit, vel pausare permittit: sed terræ ad fructificandum committit, & frigoribus, nivibus, pluviisque illud exponit: nec in area a tribula ei parcit; sed tamdiu illud percutit, quousque perfecte separetur a paleis; donec ultimo expositum nobis ex eo utilis fiat panis. Sic etiam nec corpori parcendum est, sed sic perfecte domandum, donec ab omni peccato fuerit separatum. Item sic est corpus amandum; sicut miles diligit clypeum suum, quem valde diligit, & manu fortiter stringit: sed contra omnes ictus illum exponit; ut gladius ei parcat. Tertio sic est amandum corpus, sicut miles diligit equum, quem pascit, & tergit: sed ei calcaribus non parcit, nec bellaturus a bello subtrahit: sed contra hostes stare compellit. Item quarto est corpus sic amandum, sicut

Aug. to. 3 lib. 1 de Doctrina Christ. cap. 23

Exemplum primum.

Exemplum secundum.

Exemplum tertium.

Exemplum quartum.

A membrum infirmum, & putridum, cui non parcit gladius: sed sicut saluti totius corporis expedit; id incidi permittit, quoties expedire cognoscit. Ex quibus omnibus aperte colligitur, quod corpus tunc vere amatur, quando pro honore Dei, pro salute animæ suæ, & proximi, ei non parcitur; sed verberibus, & morti exponitur. In verbo ergo præmisso nobis charitas Christi commendatur. Et primo, commendatur charitatis præceptum, quantum ad suæ gloriæ præconium: Secundo, præcipit nobis supernæ dilectionis affectum: Tertio, dilectionis ipsius dat formam, & modum. Et sic primum facit præceptum venerabile: Secundum honorabile: Tertium

B vero commendabile. Notatur enim primo amoris singulare præconium, cum dicitur: *Hoc est præceptum meum.* Nonne venerabile est, & singulare præconium, quando hoc præceptum constituit, singulariter esse suum? Quære supra causam in præcedenti sermone. Secundo præcipit nobis Dominus superni amoris affectum, cum additur: *ut diligatis invicem.* Tertio dat nobis dilectionis formam, & modum, cum subditur: *sicut dilexi vos.* Tunc enim amor noster commendabilis creditur, cum amantem Dominum imitatur, & ejus amoris exemplo formatur. Dicit ergo: *Hoc est præceptum, &c.* Est ergo hic notandum, quod fraterna dilectio, Primo est na-

C turæ rectitudinis ostensiva: Secundo, est legis divinæ completiva: Tertio, est Jesu Christo assimilativa: Quarto est infernalis supplicii evasiva, & supernaturalis gloriæ inventiva. Quid istis melius, quid utilius, quid amabilius?

Dico ergo primo, quod fraterna dilectio est habenda: quia est naturæ rectitudinis ostensiva: Nam tunc est natura recta, quando illud facit, ad quod facta est, non declinans in partem contrariam. Sed ad hoc factus est homo, ut propter Deum proximum amet, & sic ipsum ad beatitudinem, quasi ad ultimum finem præparet. In cujus signum, omnes homines ab uno solo homine processerunt (cum omnia alia animalia principium duplex habuerint) ut dum ab uno

uno solo principio esse viderint, unitatem inter se amarent, & fraternam charitatem exquirerent. Ad hunc enim amorem omnis creatura, tam cœlestis, quam terrena nos invitat suo exemplo. Nam, ut dicit Boetius. Omnia junguntur amore. In corporalibus enim elementatis, uniuntur quatuor elementa; licet in se sint valde contraria. Similiter & in unum mundum conveniunt cœlestia & terrena, licet in se sint multum difformia, & contraria. Quomodo ergo mundus exterior ex tam diversis compositus, ad modicum staret; si amor in eos res contrarias non uniret, & unitatem in esse non conservaret? Ergo, si amore unita sunt tam diversa; quantus amor debet esse inter similia? Similitudo enim magna, est causa magni amoris. Ergo, si est magna similitudo hominis ad hominem, & ratione unitatis principii, & ratione præcepti accepti, & ratione similis boni, ad quod sunt ordinati: constat, quod amore maximo debent invicem necti. Et si animalia duobus principiis descendentia, tanto junguntur amore; ut simul vadant, simul quiescant, simul comedant, simul dormiant, sicut patet de columbis, struthionibus, anseribus, formicis & apibus, quanto amore debent se amare, qui omnes uniti fuerunt in primo homine? Et propterea dicitur: Omne animal diligit sibi simile, sic & omnis homo proximum suum semper amare debet. Sic enim Apostoli sancti hoc fecerunt, qui in mortem se pro proximis tradiderunt. Unde dicebat Sanctus Apostolus: Ego autem libentissime impendam omnia mea, & ego ipse superimpendar pro animabus vestris. Sed quis hodie ita diligit proximum, immo quis hodie proximum non tanto animo odit; ut quod corde gerit, si potest in opere ponit? plus se diligunt bruta, quam rationabilia. Si enim (ut dicit Gregorius) probatio dilectionis, est exhibitio operis; vide, si verum est hoc quod dico: Nam elephas, si aliquando cadit: cum casum suum irrecuperabilem vidit, eo quod surgere de terra non valeat, fortissime barrit: Quod dum elephantes audiunt, omnes juniores, & fortiores ad eum veniunt, & ut surgat, adiuvant quantum possunt. Passeres, parvæ aves, dum aliquem de suis captum conspiciunt; undique in unum conveniunt, & ut captum liberent, laborant ut possunt, quem in vinculis pascunt. Porcorum mos est, ut, dum unus clamat; omnes ad auxilium occurrant. O humana miseria! o lacrymabilis defectus amoris. Cadit elephas, & est, qui auxilium ferat. Capitur passer, & est qui succurrat. Porcus vociferatur, & invenitur, qui adiuvat: Sed si cadit homo, non est, qui adiuvat, qui in auxilium vadit, sed ad occidendum se inclinat. Sunt hodie homines canibus similes, quorum mos est; ut, si unus percutitur, ab omnibus aliis laceratur.

Boet. de Consolat. Phil. li. 2 Metro. 8 — *Eccl. 13* — *2 Cor. 12* — *Greg. to. 3 Hom. in Evang. 30* — Exemplum — Exemplum

Secundo, dilectio fraterna est divinæ legis impletiva. Nonne magnum bonum creditur esse, mandato amoris legem implere? Quid hoc melius? Nonne qui hoc facit, sibi vitam æternam meretur? Sic enim ait Veritas: Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Sed si quis proximum diligit, omnia mandata Dei custodit. Ergo hoc maximum bonum custodit. Minorem probat Apostolus hoc modo: Nemini, inquit, quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis: Qui enim diligit proximum, legem implevit. Nam non adulterabis, non furaberis, non occides, non falsum testimonium dices, non concupisces rem proximi tui: & si quod est aliud mandatum in lege, in hoc uno verbo instauratur. Diliges proximum tuum, sicut teipsum. Et concludit ex præmissis Apostolus: Plenitudo ergo legis est dilectio. Ratio hujus argumenti est: Qui enim diligit proximum, optat ei bonum, & non malum: ergo eum, quem diligit non occidit, nec contra eum furtum committit, nec contra eum falsum testimonium dicit, nec res ejus occupat modo indebito, nec furatur, nec concupiscit, & sic de aliis. Ergo qui proximum diligit, universa mandata custodit: & per consequens legem implevit. Et propterea beatus Joannes Apostolus cum ad sepulcrum vivus adhuc corpore discipulorum manibus portaretur; ad quam.

Mat. 19 — *Rom. 13* — *Luc. 10* — *Rom. 13*

Joan. 13 quamlibet pausam dicebat: Filioli invicem diligite. Cumque illi quærerent, quare illud solum diceret; ait: Quia, sic hoc solum fiat, sufficit ad salutem. Turpe est, fœdum est, non servare hanc legem Christi: cum Saraceni legem observant tam fideliter Machometi. Est enim absurdum, & rectæ rationi contrarium; ut legem illam non observemus nos filii; pro qua confirmanda sunt mortui patres nostri: Sicut Apostoli, Martyres, & multi alii, & (quod maximum est) Christus Filius Dei vivi. Nam brutorum filii leges, & documenta patrum, sic in omni tempore servant; quod ab eis nullo pacto declinant: sicut exempla innumerabilia manifestant. Quomodo ergo filii Dei non observant ejus legem; cum animalium filii sic servant inviolabiliter legem bruti? Sed contra eos dicitur Abacuc: Dilacerata est lex. Bernar- Quotidie prosterni possunt leges in plateis: sed non sunt observantes eam, non litigia sedantes; sed jurgia commoventes. Unde Psal. Narraverunt mihi iniqui fabulationes: sed non ut lex tua. Lex enim Domini immaculata, convertens animas.

Abac. 1

Psal. 118

Tertio, dilectio fraterna, est Christo assimilativa, & in eum transformativa. Christus enim intantum proximum amavit; ut pro eo se morti tradidit. Unde dicitur: Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manibus inimicorum. Ergo, qui propter Christum vere diligit proximum, maxime amat Christum: Quia propter quod unumquodque tale, & illud magis. Magis enim se, quam medicum diligit: quem solum ob causam suæ salutis diligit. Et magis diligit equum, quam aurum, qui aurum dat propter equum. Ergo si quis amat proximum, amat Christum; & Christum amando, Christo se facit similem. Quia amor est vis imitativa, vis assimilativa, & vis transformativa. Unde Hugo: Scio anima mea, quod amor est vita tua: quidquid diligit, similitudinem ejus transformat. Talis est anima sine divino amore, qualis est carbo sine igne: nam carbo ignitus est pulcher, & A splendidus, quia igni simillimus: sed expoliatus, remanet nigerrimus, & tangentium se infectivus. Similiter anima divino amore incensa, & medullitus penetrata, fit tota splendida, & Christo simillima: sed anima hoc igne expoliata, tota fit frigida & nigra, & Deo non similis. Unde dicitur: Talis est anima hominis, qualis est dilectio ejus, Si terrena diligis, terra es: Si cœlum diligis, cœlum es: Si autem diligis Deum; non audeo dicere quod Deus sis: sed audi Prophetam, qui ait: Ego dixi, filii Dii estis, & filii excelsi omnes. Mira est virtus amoris, quæ amantem in amatum convertit, & hominem Deum facit, non natura, sed gratia. B Quia sicut dicit Boetius de consol. Natura unus est Deus: sed participatione nihil prohibet esse quam plurimos. Unde Dominus dixit ad Moysen: Ecce constitui te Deum Pharaonis. Sed numquid tibi parum videtur, dum per amorem similis sis summo? Quid hoc nobilius, quid melius? quid fructuosius? Nam secundum Philosophum: Id semper est melius, quod meliori similius. Numquid non aquila, de sui natura, filium de nido abiicit, & non pascit, quem suæ naturæ dissimilem esse cernit: eo quod respicere solem in rota non possit? Nam & corvi parvulos suos non pascunt, donec eos similes sibi esse cernunt: sed mox cum ad sui similitudinem nigrescere incipiunt; cum C solicitudine multa pascunt. Sciant ergo omnes, qui cum sanctis Apostolis proximum non diligunt, quod propter hoc Deo similes non existunt: & quod abiiciendi sunt, velut pullus aquilæ: & sicut corvorum pulli, a Deo pasci digni non sunt: & sibi dissimiles esse inveniuntur: in fine abiiciuntur æternaliter sine fine. Diligamus igitur proximum, & audiamus dicentem Christum: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli: si dilectionem habueritis ad invicem. Ergo ubi talis amor non est, ibi Christi discipulus esse non potest: quia nec ibi Deus est. Ubi enim charitas est, & amor, ibi Deus est: & per consequens omne bonum.

Jer. 12

Arist. to. 2 li. 1 poster. Analit. ca. 2 tex. 5

Psal. 81

Boet. li. 3

Arist. to. 1 lib. 3 Top. cap. 2 loco 32 & to. 3 lib. 2 de cœlo tex. 6

Exempla.

Joan. 13

Quarto, dilectio fraterna est supli-

plicii infernalis declinativa: & summi boni acquisitiva. Ista enim duo similiter sunt tractanda: quia sicut in elementis, corruptio unius, est generatio alterius; sic Paradisi exclusio, est inferni acquisitio. Quia sicut dicit Augustinus, Omnes erunt in inferno, qui superno non fuerint constituti in regno: utinam ergo attenderent Christiani, & revolverent mente fideli, quid perdunt: & per consequens quid acquirunt, si proximum odiunt, & non diligunt. Dic ergo Christiane, quid perdis, si proximum odis? Numquid non a summo bono divideris, & a consortio beatorum separaberis perpetuo? Quid hoc damnosius? quid animæ gravius? Si times perdere pecuniam, necessario aliquando dimittendam, & times corporalem perdere vitam, aliquando sive velis, sive nolis perdendam; Cur non times perdere vitam beatam, jucundam, vitam securam, vitam omnibus bonis plenam, nec ad tempus; sed perpetuo duraturam? Dic mihi, quid acquiris, si proximum tuum odis, præter hoc, quod in hac vita torqueris, & dolore extenderis, dum eum prosperis rebus abundare cernis; nisi quod exclusus ab omnibus bonis, tam temporalibus, quam æternis; traderis summis malis, pœnis maximis, æternaliter duraturis? Tunc dolebis cogentibus pœnis: tunc irrecupererabiliter plorabis: tunc vitam tuam pristinam blasphemabis, quod proximum non amaveris. Sed nihil tunc tibi proderit: ubi locus in perpetuum pœnitentiæ non erit. Attende ergo, & cerne crimen: & nunc proximum dilige, si vis mortem æternam fugere, & vitam sempiternam acquirere. Sic enim Joannes dicit: Nos scimus quoniam, translati sumus de morte ad vitam: quoniam diligimus fratres: Qui enim non diligit, manet in morte, quia hic mortuus est morte culpæ, & morietur ultimo morte damnationis æternæ. O odium detestandum, quo perditur summum bonum; & acquiritur summum malum! Quid stultius homine cognoscente sua mala, & ea effugere non curante; cum bruta animalia omnia solicite quærant remedia, & fugiant suæ saluti contraria? Nam mustela si ejus filii fiant excæcati, vel mortui; quærit herbam, cujus virtute eos vivos restituat. Ergo mustela suis filiis salutem quærit: & tu homo rationalis proximum odis, quo ad perpetua incendia devolvaris. Laborat bestiola filios dare luci, & restituere vitæ; & tu niteris toto posse excludi a luce, nec dispendium vitæ times? Diligit brutum suum remedium, quo fugit nocivum: & tu contemnis divinum præceptum, odiens proximum tuum; quo solum amato, potes pervenire ad regnum? Diligit brutum vitam suam, & tu amorem odis, qui animæ vita existit? Rogemus: &c.

Aug. to. 10 De verbis Apost. ser. 14 post initium.

Joan. 1 Can. c. 3

Hoc exemplum de mustela datum fuit de hirundine in serm. 2 de Evangelist.

Col. 2

DE SS. APOSTOLIS,

SERMO X.

Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis. Nihil in hac vita dulcius: nihil suavius, vel fructuosius amicitia bona: nihilque amicitia mala pejus, nihilque damnosius: si tamen amicitia mala amicitia est; cum secundum Tullianam doctrinam, nihil aliud sit amicitia, quam humanarum, divinarumque rerum, pari cum benevolentia, & charitate, consensus: ut sit idem velle, & idem nolle in rebus honestis. Unde Boetius docet, quod amicitia non inter fortunæ bona, sed inter bona honesta, & virtuosa est computanda. Si ergo tantum bonum est amicitia humana; quantum bonum est amicitia divina? Beati ergo, & plus quam beati dici possunt, quibus dictum est voce Dei: *Vos amici mei estis.* In quo verbo notantur maxime duo. Nam primo, describit amicitiam, quantum ad mentis affectum. Secundo, describit eam, quantum ad operationis effectum. Primum respicit bonum amoris interius: sed secundum, bonum operationis exterius. Ceterum amicitia cordis, amoris est incensiva: sed amicitia operis, interioris est amicitiæ probativa. Notatur ergo amicitia primo, quantum ad

Joh. 15

Cicero in Lelio. Idem etiam ait August. contra Academ. li. 3 longe post initium. tom. 1 Et in epist. 154 de vera Amicit. tom. 2 & tom. 4 lib. unico de Amicitia in principio, & alibi.

ad affectum in corde, cum dicitur: *Vos amici mei estis*. Notatur secundo, amicitia, quantum ad effectum in opere, cum infertur: *Si feceritis, &c.* quasi dicat: In hoc probatur amicitia cordis esse vera, si observatis mandata mea. Sed quid est, amicum Dei esse, nisi Deum diligere? Unde & de dilectione simile verbum dicit Dominus: Si diligitis, inquit, me; mandata mea servate: Qui non diligit me, mandata mea non servat. Verum divina amicitia non est nobis concreata: quia nemo scit, utrum amore, vel odio dignus sit, Ecclesiastes ait. Ideo magis expedit ad instructionem nostram, loqui de humana amicitia, quam divina. Est ergo notandum quod amicitiarum genera, communiter loquendo, sunt tria. Est enim amicitia malorum cum malis. Et est amicitia bonorum cum bonis. Et est amicitia bonorum cum malis. Prima amicitia est simpliciter mala. Secunda est simpliciter bona. Tertia amicitia potest esse bona, potest & esse mala.

Joan. 14

Eccl. 9

1 Cor. 1

Peripsema quid.

Dico, quod amicitia prima est malorum cum malis, & est simpliciter mala: quia malum malo additum, totum fit magis malum. Nam quanto plura fuerint frigida in unum conjuncta, tanto est fortius venenum, quod est inde generatum. Unde narratur: Dum quidam latro generasset, & de hoc vicini gauderent, quidam sapientior ceteris dixit: O stulti, unde gaudetis? si unius pati latrocinia non poteratis; quomodo multorum portabitis? Si unus, inquit sol sic terras exurit; quid est si plures existerent: Quare maximum terræ inferunt nocumentum, dum plures planetæ sic malevoli conveniunt in aliquod unum signum. Unde ex hac causa præcipit Hippocrates, homines non minuere, nec medicinas recipere laxativas cum cane. Quia cum canis, sidus calidissimum uniatur cum Sole, planeta calidissimo, & hoc in leone fervidissimo: excessus caloris generatur in mundo, quare nec minuere tutum, nec medicinas capere, est securum. Immo, ut generaliter loquitur: omnis infirmitas aggravatur; si ex complexione temporis consimilis ejus virtus

Exemplum

Hippocratis consilium.

A fortificatur. Verbi gratia: Si infirmitas ex cholera, quæ calida est & sicca, advenit in æstate, quæ similiter est calida, & sicca: infirmitas aggravatur, dum similis ex simili roboratur. Ex quibus exemplis omnibus aperte probatur (sicut dicit Gregorius) quod malorum amicitia est pessima, plurimumque nociva: eo quod sit fortior virtus unita, quam dispersa. Unde Rex David Absalonem fugiens; dum Achitophel cum eo esse audivit; valde extimuit, & orans ad Dominum, ait: Infatua, Domine quæso, consilium Achitophel, &c. Hæc est illa amicitia, de qua dicitur: Amici facti sunt Herodes & Pilatus, qui prius erant inimici. In quo amici? quia B dum unus alteri Christum misit, & alter illum alteri illusum remisit; ad occidendum Christum est unita malitia, quæ ante divisa fuit: Hæc enim fuit amicitia vulpis & corui. Dicitur enim, quod corvus magna amicitia jungitur vulpi; ita quod eam adiuvet pro viribus cum taxo bellantem. Quid enim per corvum volatilem, fraudulentum, furtis, & rapinis assuetum, melius intelligimus, quam Pilatum, qui in usum proprium oblata pauperibus convertebat? Unde de hoc etiam a Judæis coram Cæsare accusatus fuit. Quid per vulpeculam, quæ semper ambulat via tortuosa, & semper claudicans in partem dexteram, se erigit in sinistram; C nisi Herodem intelligimus, qui tortuosus, & versipellis existens (sicut in decollatione Joannis apparuit) ad bona omnia caludicabat, & se ad mala e contrario erigebat? Tales ergo facti sunt amici, ut Domino Salvatori illuderent, & spretum inter se deriderent. O quot sunt hodie tales in mundo, qui cum perficere sua mala vota non valeant: alios perversos associant: ut sic, quod cupiunt, ad complementum adducant! Contra igitur amicitiam talium bellare debent Clerici orando: Laici resistendo: & Potestates, principes persequendo: ne forte ex parva scintilla ignis, valida flamma surgat, quæ totam civitatem incendat. Nam, sicut dicit Philosophus, Modicus error in principio, fit magnus in fine: Et

Greg. to. 1 in Expos. moral. lib. 34 in 40 cap. Job. cap. 4

2 Reg. 15

Luc. 23

Exemplum

Taxus sive Taxo, animal magnitudine vulpis, colore felis, alveariis infestum, Melis nuncupatur, quod mellis avidissimum sit. Plin. lib. 8 cap. 38

Arist. to. 4 lib. 1 de Cælo. tex. 33

Et ideo amicitia perversorum est arcenda, dum incipit: ne forte non possit arceri, dum robur excreverit. *Exemplum* Nam serpens omnes prorsus vires amittit; si ejus caput attriveris: quia totum corpus, pro capite defendendo, exponit.

Secunda est amicitia bonorum cum bonis, qualis fuit inter Jesum, & Apostolos: *Joan. 15* Jam non dicam vos servos, sed amicos: quia servus nescit, quid faciat Dominus ejus. Et hæc est bona amicitia: quia bonorum multorum est causa promotiva, & causa etiam perfectiva. *Exempla.* Nam sicut malum augetur ex malo: sic & bonum ex bono. Bonum ergo bono additum, fit magis bonum, dum potentius reddit continuum. Nam & sirupus compositus si rupo simplici, est virtuosior. Theriaca etiam, quæ ex multis calidis componitur, contra venenum potentior invenitur. *Theriaca est medicamentum notissimum ex viperarum carnibus constans contra venenum. Ex Plin. li. 20 cap. 24 & lib. 29 c. 4* Planetæ etiam benevoli, dum in aliquo uno signo conveniunt, fortiores ad agendum fiunt, dum virtus unius fortificatur ex virtute alterius. Stellæ etiam sibi vicinæ, sunt amplius splendidæ, quam si essent in se singulæ, eo quod lumen unius suppletur ex lumine alterius. Sic & boni viri, dum sibi mutuo amicitia conjuncti fiunt, meliores singulis erunt, dum sibi suas communicant bonitates; mutuo se docendo; se exemplis mutuis, suffragiisque adiuvando. Unde dicitur: Melius est, duos esse simul, quam unum: quia si unus ceciderit, ab alio fulcietur. Et additur ibidem: *Eccli. 4* Funiculus triplex difficile rumpitur: eo quod trium amicitia sit firmissima: dum etiam perfecto numero sit conjuncta. Et dicitur: *Eccl. 6* Amico fideli nulla est comparatio, nec auri digna ponderatio, nec argenti, quæ possit resistere contra bonitatem fidei illius. Amicus si permanserit fixus, erit tibi coæqualis, & in domesticis tuis fiducialiter aget. Hæc est amicitia David, & Jonathæ. *1 Reg. 18* De quibus dicitur, quod Jonathas diligebat eum, sicut animam suam: & ei tradidit omnia sua vestimenta, & arma. *Eccl. 6* Lege totam historiam. Sed qui sunt hodie tales amici? non sunt amici, sed socii mensæ, qui sunt amici fortunæ potius, quam, personæ. Et ideo de-A ficiente fortuna, & prosperis in adversa mutatis; cessat amicitia: si tamen amicitia, & non fraudulentia potius est dicenda. Cessante enim causa, cessat affectus. Et ideo Boetius dicit: *Boet. de Consol. Phil. li. 2 prosa 5 in fin.* Quomodo fortuna facit amicum; ita infortunium facit inimicum. Omni enim tempore diligit, qui amicus est, & semper in adversitatibus comprobatur. *Prov. 17* Hinc dicitur: Non ergo credas umquam, amicum tibi fuisse, quem vides tibi in adversitatibus defecisse. Sunt enim multi, cuidam animali, quod Mygale dicitur, similes: *Mygale est mus areneus, animal medium, inter murem & mustelam speciem habens Plin. li. 8 ca. 57 & li. 9 ca. 19* quod tamdiu blande hominibus se ostendit, quousque confidentes sibi appropinquant: & tunc in eos insilit & venenum immittit. Sic B enim dicitur: Simulator ore decipit amicum suum. *Prov. 11* Nam cum blanditur, ut ad tempus placeat, & ab eo aliquid rapiat; non ipsum, sed dona sua amat. Sicut meretrix non amat virum, sed nummum. Unde narratur parabolice, *Æsopus in fabulis li. 2 fab. 11* quod semel vulpes (quæ adulantium morem gerit) ad corvum cum caseo recente in ore super arborem stantem, famescens, ac caseum cupiens, ait: O avium pulcherrima, cantuque suavissima, sonoraque voce supra quam dici potest; exopto te audire cantantem. Tunc corvus adulatione deceptus, stricto rostro ne caseum perderet, cœpit, ut poterat, voces dare. Tunc illa: Miro modo me reficis. Sed quid faceres, si vere C cantares! Rogo te, ne me fraudes tanto desiderio. Tunc ille verum esse credens, quod dicebat; dum rostrum ad cantandum aperuit, caseus cecidit, quem vulpes rapuit, & comedit. O quot sunt hodie, qui falsis blanditiis a joculatoribus spoliantur! Utinam responderent illis, sicut joculatori cuidam Philosophus respondit. Numquid (ait) me vendere vis? scio quid sum, quid possum, ad quid natus. Numquid verba tua me possunt facere meliorem quam sum?

Tertio, amicitia est bonorum cum malis, & malorum cum bonis: & hac aliquando mali, bonorum convertuntur exemplo: & aliquando boni seducuntur a malis. Utrumque enim accidere sæpe videmus: Nam quod boni sæpe convertant, & ad se tra-

bant malos: innumerabilia sunt exempla Apostolorum, aliorumque Sanctorum, qui converterunt ad fidem multitudinem paganorum: nec non quotidie videmus malos converti exemplis, & verbis bonorum. Unde Paulus Apostolus dicebat; Omnibus omnia factus sum; ut omnes lucrifaciam: Omnibus se conformabat, ut omnes posset exemplis, & doctrinis ad se trahere. Unde & Salvator noster, ut Judam proditorem ad pietatem moveret, & dulcedine verbi malitiam ejus frangeret (consueverunt enim verba dulcia infringere corda mala) dixit ei: Amice, ad quid venisti? quasi dicat: Non est opus amico, amicum prodere osculo inimicis. Non tamen omnes sunt tales, ut Judas: sed multi sunt, qui, dum cum bonis conversantur, ad bonum mutantur. Exemplum Hilarionis, qui dum famam Antonii audivit, ad eum ivit: quem videns, exemplo ejus ad meliora se mutavit. Lege historiam. Etiam nihil in rebus est magis fixum, quam quod in stellis est a Deo plantatum: & tamen in eis invenitur mutatio, approximatione bonorum. Nam Saturnus est planeta, præ cunctis malevolus: quia omnibus nocivus: nulli proficuus, cum sit frigidus, & siccus, & in sua complexione mortiferus, ut vult Astrologus. Unde ejus color est lividus, sive plumbeus, mortis significativus: Contingit tamen quoddam mirabile, dignum imitatione: quia dum circulo Jovis approximat, (quem planetam per omnia benevolum esse constat) malitiam ejus mutat, & colorem variat; ut fiat colore argenteus, sive clarus, qui erat plumbeus simul & lividus. Ex quibus omnibus manifeste colligitur, quod mali, exemplo bonorum, & prædicationibus convertuntur. Nec minus hoc verum esse perpenditur, quod boni, & maxime viri perfecti, ex malis meliores redduntur. Dato etiam, quod non revertantur, dum eos ad salutem ducere nituntur: & non tantum non credentes eis: sed & injurias reddentes; per eos, sicut aurum in fornace, probantur. Ad hoc enim mali nasci permittuntur; ut boni per eos exerceantur. Unde relicti sunt Jebusæi, pluresque alii in medio filiorum Israel: ut

1 Cor. 9

Mat. 26.

Surius die 21 Octob. tom. 5 ex B. Hier. tom. 1 in vita ejusdem S.

Exemplum.

A per eos probarentur, utrum Deum diligerent. Sicut enim Gregorius dicit: Non est bonus, qui malos sustinere non potest: qui malos non sustinet, ipse per impatientiam sibi testis est, quia bonus non est. Sancti boni fructuosiores fiunt, dum per malos, occasiones virtutum accipiunt, sicut David crevit in meritis, ex persecutione Saulis. Nam si sylvestris ficus (quæ malos significat, eo quod non fructificat) plantetur juxta domesticam; domestica facit eam fructificare. Videmus enim, quod etiam spinæ, quæ in se sunt pungitivæ, etsi infructuosæ sunt in se tamen compositæ, vineæ sunt custoditivæ, Quia dum boni, malorum vias attendunt; B majori se cura custodiunt. Sic ergo patet aliqualiter ex dictis, quod amicitia bonorum cum malis, & malorum cum bonis, potest esse utriusque utilis. Sed aliquando contingit, quod est nociva illis, & his; & maxime nocet viris imperfectis, qui malis facile corrumpuntur exemplis. Unde dictum est regi Josaphat per prophetam: Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominum, amicitia jungeris: & idcirco iram Domini merebaris: sed bona opera inventa sunt in te: eo quod paraveris cor tuum, ut quæreres Dominum Deum tuum. Exemplum de Juda Machabæo, qui, cum esset vir fortissimus, & in bellis victoriosissimus, factus Ro- C manorum amicus; ab adversariis est occisus. Vult ergo Deus, ut viri imperfecti; tamquam ad malum proni, fugiant malorum consortia, & eorum declinent amicitiam. Nam & Mercurius, licet de se sit planeta benevolus, fit tamen malevolus, malevolo planetæ conjunctus. Similiter Sol & Luna, cum bonis sunt boni: cum malis sunt impii. Nam cum pennæ aquilæ sunt conjunctæ pennis gallinæ; eas consumunt, & destruunt. Similiter & chordæ de intestinis luporum factæ, cum cordis factis de intestinis ovium positæ; earum sunt corrosivæ. Quia mali, quando cum bonis moram trahunt, sæpe eos corrumpunt, & ad malum adducunt. Contingit autem (occasionaliter & per accidens) quod mali bonis admix-

Greg. to. 2 in Ezech. li. 1 ho. 9 circa med. & tom. 3 hom. 38 in Evang. & to. 2 exposit. moral. lib. 30 in cap. Iob. cap. 29

2 Par. 19

2 Mach. 8

Exempla.

Exemplum

mixti fiant ex malis pessimi. Quia, dum bonis non credunt, nec bona monita capiunt; maxime Deum offendunt, & ex bono mortem capiunt. Nam & vulpes, amygdala, quæ de sui natura sunt sana, si comedat; ex cibo sanissimo morti se damnat. Multi sunt homines, qui de medicina, quæ de se est sana, & curativa morbi; periculum mortis incurrunt. Unde narrat B. Gregorius, quod quidam monachus factus erat adeo perversus, & malus; quod nullas admonitiones, vel verba salutis audire volebat: sed omnes sanas admonitiones spernebat, & admonentes blasphemiis impetebat. Et quod numquam bonus esset, sæpe jurabat, & sic ex bono sæpe pejor fiebat. Unde ad mortem deductus, videns draconem contra se stantem, ejus mortem expectantem, clamabat: Recedite, recedite: quia draconi ad devorandum datus sum: & jam pro magna parte ab eo absorptus sum. Ut quid propter vos moras patior? Sic igitur fratres, amicitiam habeamus cum bonis: quia nobis imperfectis non expedit, amicitiam habere cum malis. Rogemus ergo, &c.

Greg. to. 3 hom. in Evang. 19 & hom. 38 sub finem.

DE SS. EVANGELISTIS,

SERMO I.

in ordine autem XI.

Psal. 84

Audiam, *quid loquatur in me Dominus Deus*. Eximius doctor Augustinus dicit, hoc sensisse Platonem: quod Deus sit causa omnium naturarum, vel creaturarum: sit lumen omnium rationum, & sit finis omnium actionum: ut sine eo nulla creatura subsistat, nulla scientia instruat, nullus rerum usus expediat. Nam hoc est noster intellectus sine divino lumine; id est, carnis oculus sine luce. Nam sicut carnis oculus, licet de sui natura habeat facultatem videndi, numquam tamen assequitur beneficium visionis; nisi auxilio lucis, sive radiorum solis (ut auctor de spiritu & anima dicit) sic, nec oculus spiritualis, quamvis de sui natura sit intelligere natus, numquam tamen intelligit, nisi adjutus sit lumine veri solis. Unde Propheta: Domine, in lumine tuo videbimus lumen. Non ergo potuissent Evangelistæ, nec quicumque Doctores Ecclesiæ, qui scripserunt de Deo; scripsisse, nisi illustrati hoc lumine, quod illuminat omnem hominem, sive docentem, sive scribentem, sive meditantem. Dicat ergo quicumque Apostolus, sive Evangelista: dicat omnis scriba, & quicumque docet in sancta Ecclesia. *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*. In quo verbo, subtiliter indagato, notantur tria. Primum est humilitas reverentis obsequii, quo homo ad divinas irradiationes se præparat. Secundum est sublimitas supernaturalis imperii, quo faciendum aliquid esse mandat. Tertium est familiaritas eloquii, quo Deus intus illuminat. Primum est ad auditum carnis externum. Secundum, ad bonum mentis supernum. Tertium vero ad auditum cordis internum. Notatur igitur primo, humilitas reverentis obsequii cum dicitur: *Audiam*. Audire enim est actus reverentiæ. Secundo, notatur sublimitas imperii divini, cum infertur: *quid loquatur in me Dominus Deus*. Et tertio notatur familiaritas interioris eloquii, cum dicitur *in me*. Nobilissimum genus loquendi est, quando non exterioribus signis, sive corporalibus sonis Deus alloquitur animam: sed intus tantum irradiat super ipsam, sine ullo medio docens ipsam, sicut docuit Joannem Evangelistam, & omnes plures alios, qui docuerunt in Ecclesia. Ipsi enim, quod a Deo audiebant interius, scribebant, & loquebantur exterius. Dicat igitur unusquisque talium: *Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus*. Ut ergo devote audire possimus divinam locutionem, quid Deus nobis loquatur aliquid de ea dicamus. Est ergo notandum ad præsens, quod Primo, Deus loquitur, ut Rex potentissimus, in jubendo. Secundo, ut Magister prudentissimus, in docendo. Tertio, ut Amicus dulcissimus, in consolando. Quarto, ut Judex æquissimus, in examinando. Est ergo primum,

Aug. to. 3 li. de Spiritu & anima cap. 12

Psal. 35

Joan. 1

mum, divinum imperium, quo ligamur. Secundum, divinum magisterium, quo docemur. Tertium divina amicitia, qua consolamur. Et est quartum, divinum judicium, quo terremur. Dico igitur primo, quod Deus loquitur, ut Rex potentissimus, dans imperium, quo ligamur. Unde dicitur de præceptis Decalogi: Locutus est Dominus cunctos sermones hos. Communiter ponuntur decem præcepta Decalogi: tria, quæ pertinent ad Deum, & septem, quæ pertinent ad proximum. Vide litteram, & expone populo illa præcepta: tenentur illa scire, quia in eorum observatione est vita, Unde juveni quærenti: Quid faciam, ut habeam vitam æternam? Dominus respondit: Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Nemo enim excusabilis est, si ea non servat: quia omne, quod præcipitur, facile est amanti. Amanti enim (ut ait Bern.) nihil est difficile. Quis umquam tantum laborat ad amandum Deum, vel ad observandum ejus mandata; quantum laborat miles ad pugnandum, dux ad regendum, mercator ad acquirendum: & agricola ad laborandum? Unde dicitur in prima Canonica Joannis: Et mandata ejus gravia non sunt. Numquid grave est, Deum tantum benefactorem tuum, tam parum amare? Unde ipse dicit: Mandatum, quod ego præcipio tibi, non super te est: non procul positum, nec in cælo situm, ut possis dicere: Quis nostrum valet ad cælum ascendere, ut deferat illud ad nos: & audiamus, & compleamus? Nec trans mare positum, ut causeris, & dicas: Quis ex nobis transfretare poterit mare, & illud ad nos usque deferre, ut possimus audire, & facere quod præceptum est? Sed juxta est valde sermo in ore tuo, ut facias illum. Ergo secundum hoc, nullus est excusabilis, Quia sicut dicit Augustinus, potest homo dicere: Non possum jejunare, non possum ad sanctum Jacobum ire, non possum res meas pauperibus dare, in monasterio Deo servire, non possum a carnibus, & a vino abstinere: sed numquam potest dicere: non possum amare. Quid facilius, quid dulcius, quid possibilius, qam amare, & maxime summum bonum, sibi tam beneficum? Item attende, quid te Dominus mandat facere. Numquid sibi utile? non, inquam, sed tibi: Præcipiunt reges, & principes servis grandia, non suis, sed Dominis utilia: sed multi sunt, qui adimplent: Præcipit Deus Factor omniumque Redemptor, & mandat; sed non sibi, sed servis utilia; & non est, qui obediat. Audi Augustinum dicentem: Nihil Deus jubet, quod sibi prodest: sed illi, cui jubet. Ideo verus est Dominus qui jubet, non quod sibi prodest; sed quo servus indiget. Psal. Dixi Domino; Deus meus es tu: quoniam bonorum meorum non eges. Quæ nequitia, quæ perversitas est: quia leo rugit, & omne animal gressum figit, expectans imperium sui regis: & summus Rex summam utilitatem servo mandat: & non est, qui obediat.

Exod. 20 — *Mat. 19* — *Ber. serm. de convers. ad Clericos ca. 20 to. 1 D. Et ser. in Festo S. Mariæ Magdal. in fin. to. 1 Et ser. 1 in Ramis pal. circa med. to. 1* — *Joan. p. Can. ca. 5* — *Deut. 30* — *Aug. to. 10 in ser. de tempore serm. 59 circa initium.* — *Aug. to. 3 in sentent. in principio.* — *Psal. 15*

Secundo, loquitur Deus, ut Doctor prudentissimus, dans magisterium, quo de salute instruimur. Nam dicitur quod Dominus turbis multa loquutus est in parabolis: Cumque Apostoli quærerent, quare in parabolis loqueretur: dixit eis: Quoniam datum est vobis, nosse mysterium regni Dei: ceteris autem in parabolis. Sequitur quomodo eis exponebat parabolam, quomodo non esset seminandum secus viam, per vanam intelligentiam: nec supra petrosa, per cordis duritiam: nec inter spinas, per rerum opulentiam: sed in terram optime dispositam, aquis gratiæ irriguam; & vomere, per devotionem, scissam. Numquid non stultus judicaretur ab omnibus, qui juxta viam semina jaceret, ubi homines tota die transirent, & semina pedibus conculcarent? tales sunt, qui dum per Scripturas non attendunt: sed si quid boni faciunt; coram hominibus ponunt: & sic omne bonum, quod faciunt, totaliter perdunt. Gregorius: Deprædari ergo desiderat, qui thesaurum publice in via portat. Nonne apes mella sua reponunt studiosissime infra tecta? Nonne formicæ grana collecta in subterranea condunt loca? Ergo opera nostra (juxta mentem S. Gregorii) sic sunt facienda; ut etsi opus ad divinam legem fiat in publico; tamen

Mat. 13 — *Greg. in hom. 10 super Evang. to. 3* — *Greg. Past. cura to. 3 admon. 36*

tamen intentio maneat in occulto; A ut inde homo appetat placere soli Deo. Item non est seminandum supra petrosa; per cordis duritiam: quia cor durum male habebit in novissimo, sicut dicitur in Ecclesiastico. Est autem cor durum, secundum Bernardum, quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec precibus inclinatur. Tale enim sic durum, a compassione remotum est: sicut terra sine aqua, quæ nullis fructibus apta est. Unde filia Caleph, quæ signat animam; petiit a patre terram irriguam, plorans, quod ei dedisset aridam. Nulla omnino est planta, quæ subtracta aqua, non fiat arida protinus. Unde & Propheta plorans dicebat: Anima mea, sicut terra sine aqua, tibi. Item non est seminandum inter spinas: quia spinæ semen comprimunt, & crescere non permittunt. Sed quid sunt hæ spinæ, Christo docente, nisi nostræ divitiæ, quibus homo vulneratur in corde, & continue pungitur earum amore? Unde divites sæpe bona, quæ faciunt, perdunt: quia plus nummum, quam Deum diligunt. Unde Dominus loquens de divite ait: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei. Hieronymus: Impossibile est ut fruatur quis præsentibus bonis, & æternis: quod hic ventrem, illic mentem impleat; quod de deliciis ad delicias transeat: & quod in cœlo & in terra appareat gloriosus. Quid ergo dives misericordiam exquirit, qua seipsum decipit? Vel oportet divitias omnino amare, vel cœlum se amittere: Nisi dicat illud, quod dicit veritas, falsum esse: Facite ergo vobis amicos de mammona iniquitatis: ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Seminate divitias; pauperibus date: quia hoc est in bonam terram seminare. Numquam semen perditur, dum terræ committitur, sed potius multiplicacatur. Numquam mercatores lucrarentur, si clausæ eorum divitiæ scriniis tenerentur. Ille usurarius lucratur plura, qui commodat plurima. Eleemosynas enim dare, est commodare, non perdere. Et est utiliter seminare, & non semina abiicere.

Eccli. 3
Bern. lib. 1 de consid. ca. 2 idem etiam in sensu ser. de nimia præsentis vitæ fallacia 1
Psal. 142
Marc. 10
Hieron. in Reg. Monachorum de Laude Relig. to. 9

Tertio loquitur Deus, ut amicus dulcissimus, præbens solatium animæ, quo consolatur. Ipse enim dicit: Ducam eam in solitudinem, & ibi loquar ad cor ejus. Solitudo est locus inhabitabilis, & a paucis penetrabilis: & significat solatium mentis nostræ, ad quod accessus est valde paucis: & hoc nisi auxilio divinæ virtutis. Quid est ergo animam in solitudinem ducere, nisi eam ab exterioribus omnibus, & mundanis extrahere, eam ad seipsam reducere, ut divinam posset audire vocem, dulciter alloquentem? Unde Agustinus dicebat de seipso: Introducis me Domine, inquit, in solitudinem & dulcedinem, quæ si perficiatur in me, si illa non est vita æterna; nescio quid aliud sit vita beata. B Unde & Sponsa dicit in Canticis: Anima mea liquefacta est, ut dilectus loquutus est. Sonet, inquit, vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Et Bernardus: Si dilectus loquitur mihi: o dulcis allocutio dilecti ad dilectum, sponsi ad sponsam, amici ad amicum, Domini ad ancillam, Salvatoris ad animam, sed paucis valde, concessa, & paucis valde, experta. Sed quare hoc? quia non possunt esse simul in eadem anima duo contraria. Sunt enim inter se contraria, spirituales, & carnales deliciæ: & in eodem nequeunt esse simul, Beato Gregorio hoc attestante. Quia ergo omnes quasi car- C nalibus deliciis delectamur: ideo a divinis excludimur. Unde de hoc beatus dicit Bernardus: Delicata est divina consolatio, nec datur admittentibus alienam. Numquam simul esse possumus nigri & albi: Numquam boni & mali: numquam sani & infirmi: numquam sobrii & gulosi, & bibuli. Ergo nec simul esse possumus Christi & mundi: servi Dei & diaboli. Unde Dominus dicit: Nemo potest duobus Dominis servire (supple) contrariis. Apostolus: Quæ conventio Christi ad Belial? lucis ad tenebras? templi Dei & Idoli? Ergo in his exemplis manifeste colligitur, quod ideo Deum loquentem interius non percipimus, nec ejus verba animam delectent: nec percipimus, nec videmus: quia carnales, & mundanas delectatio.

Osee 2
Cant. 2
Bern. to. 1 ser. 62 sup. Cant.
Bern. in Declam. sive de contemptu mundi multo post med. super illud: Ecce nos reliquimus, &c. to. 1
Matt. 6
2 Cor. 6

Exemplum tiones admittimus. Non enim simul habitat lupus cum ove, gallina cum vulpe, columba cum accipitre, & leo cum corvo.

Quarto, loquitur Deus, ut judex æquissimus, cum judicio deterremur. Quid enim stultius, quam non timere judicem potentissimum, omnia punire valentem; judicem sapientissimum, omnia subtiliter exquirentem, omniaque videntem, & judicem rectissimum, omnia male punire volentem, & cuncta acriter punientem, & unicuique secundum opera sua reddentem? Psal. Semel loquutus est Deus: Duo hæc audivi, quia potestas Dei est: & tibi Domine misericordia, quia tu reddis unicuique juxta opera sua. Semel dicit, quia tantum semel judicabit: & sententia, quam tunc dabit, in æternum durabit: quia nec eam in æternum revocabit. Job: Semel loquitur Deus, & id ipsum non repetet. Et potestas Dei ideo ponitur: quia contra malos ea utitur: sed misericordia propter electos ponitur; ut & his & illis secundum opera reddatur. Quis ergo non timeat? Unde Hieronymus: Sive bibam, sive comedam, sive vigilem, sive dormiam, sive stem, sive vadam, sive aliquid aliud faciam: semper videtur mihi, ut vocem terribilem audiam; Surgite mortui, venite ad judicium. O vox altissima cunctis mortalibus tremebunda; quæ cæli lumina obscurabit, mare siccabit, mortuos suscitabit: quam mundus omnis pavebit, & infernus timebit: quia concutiet universa, superiora & media. Unde dicitur: Terræmotus factus est magnus, & sol factus est niger, tamquam saccus cilicinus: luna tota facta est, ficut sanguis: stellæ ceciderunt super terram. Et cælum recessit, sicut liber involutus: & omnis mons & insulæ de locis suis motæ sunt: Et reges terræ, & tribuni, & divites, & fortes, & omnis servus, & liber absconderunt se in speluncis, & in petris, & dicunt montibus, & petris: Cadite super nos, & abscondite nos a facie sedentis super thronum, & ab Agni ira: quoniam venit dies magnus ipsius iræ: & quis poterit stare? Et Malachias: Quis poterit cogitare diem adventus ejus, & quis stabit ad videndum eum? Ipse enim, quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum. Nam sicut ignis in conflatorio, totum metallum penetrat, nec est aliquid quod non attingat: Et sicut cardo, quæ est herba fullonis, omnem pannum, & quantumcumque modicum in panno attingit, nec aliquid intactum relinquit; sic in illo judicio, nihil erit ab homine cogitatum, vel dictum, vel etiam factum, quod non fiat omnibus manifestum, & non sit sufficienter punitum. Dicit enim Chrysost. Audient Christum, sic omnibus exprobrantem: Ego propter vos homo factus sum, propter vos alligatus, delusus, cæsus, crucifixus: ubi tantarum injuriarum mearum fructus? Ecce sanguis meus, quem pro vobis dedi: ubi est servitus vestra, quam pro pretio sanguinis mihi dedistis? Ego super gloriam meam vos habui, cum essem Deus: & vos me omnibus rebus viliorem fecistis, & vilissima terræ amplius dilexistis, quam me. Quid miseri ad hoc possunt dicere, quid poterunt respondere? Ergo exemplo Evangelistarum, & Apostolorum, & Doctorum audienda sunt reverenter verba Dei & ulterius in charta cordis scribenda: ne ullo tempore a memoria deleantur. Rogemus ergo Dominum, &c.

[Marginal notes: Psal. 61; Job 33; Apoc. 6; Malach. 3; Chryf. to. 2 ho. 42 in cap. 24 Matt.]

DE SS. EVANGELISTIS,

Sermo II.

in ordine autem XII.

Dominus dabit verbum Evangelizantibus virtute multa. Divinum verbum, frequentius prædicatum, est valde virtuosum; si ei adsistat verbum increatum, propter nos creatum, sive incarnatum. Nam præter verbum increatum, frustra impenditur verbum creatum prædicatum. Gregorius: In malevola lingua prædicatoris, si intus non adsit gratia Salvatoris, quæ dirigat verba mentis, frustra exterius impenditur omnis

[Marginal notes: Psal. 67; Greg. to. 3 hom. in Evang. 30]

nis prædicatio veritatis. Et ponitur A in exemplum Cain, quem Dominus volentem occidere fratrem, prohibuit & præmium promisit: pœnam, si occiderat, adiunxit. Nec tamen aliquid valuit: quia eum interius divina gratia non adiuvit. Divinum ergo verbum exterius prædicatum, ut valeat esse virtuosum, indiget, ut non sit in ore tantum; sed verbo increato in corde conjunctum, cujus gratia valeat esse virtuosum. Bene ergo dicitur, *Dominus dabit verbum Evangelizantibus virtute multa*. Quia omnis virtus, quæ est in verbo prædicato; est a verbo propter nos creato, sive incarnato. In verbo, autem prædicto ad honorem Evangelistarum, divinum verbum exterius prædicatum, sed tamen B gratiæ divinæ conjunctum, tria facit. Primo esse ostenditur authenticum, sive firmum. Secundo ostenditur esse bonum, & sanctum. Tertio, ostenditur esse efficax, & virtuosum. Nam *Sub finem.* primo esse monstratur authenticum, propter divinam auctoritatem, qua non fallimur. Secundo ostenditur esse bonum & sanctum propter ejus efficaciam in anima, quam quotidie experimur. Sed tertio ostenditur esse virtuosum, propter ipsius operantis subtilitatem, quam in singulis contemplamur. Divinum ergo verbum monstratur, Primo authenticum, cum dicitur: *Dominus dabit verbum*. Secundo ostenditur esse bonum, cum additur: *Evangelizantibus*. Non enim C est aliud Evangelizare, quam bona verba nunciare. Tertio ostenditur efficax, & virtuosum, dicitur enim, *virtute multa*. Circa hoc verbum est notandum, quod quandoque respicit intellectum, sub ratione veri animam illustrantis: quandoque affectum, sub ratione boni animam inflammantis: & quandoque effectum, sub ratione operis actum exterius confortantis. Est ergo Dei verbum frequentius prædicatum, Primo, mentis illuminativum; Secundo, affectus inflammativum: Tertio, effectus adiutivum, sive firmativum: Quarto, est ad gloriam æternam inductivum. Quid ergo melius, quid animæ dulcius, quid homini fructuosius, quam ut verbum Dei prædicabile audiamus devote?

Dico ergo, quod verbum Dei frequentius prædicatum, est animæ illuminativum, dum docet, quid faciendum, quid fugiendum, quid respuendum, quid amandum, quid odiendum sit: quid unicuique prohibendum sit. Quid enim est anima non sic illuminata? quid est anima, si sit cæca? quid est anima scientia destituta? certe talis est, ut tabula rasa, in qua nulla omnino est pictura. Tantum bonum probatur esse prudentia, ut omnino nulla sint bruta, quantumcumque parva, sive vilia; quæ non tradant suis filiis documenta, suæ naturæ convenientia. Nonne cerva ducit filios ad saxorum *Exempla.* prærupta, & docet eos saltare, & seipsos abscondere? Nonne elephas docet filios suos, in nova luna ad fluvium ire, & in aquis solicite se lavare? & sic est in omnibus invenire. Item vide, quantum bonum sit, lumen videre: & quantum malum esse cæcum. Nam si hirundo cæcos invenit filios, eos dum inutiles esse cernit, si sic cæci permanserint, herbam quærit, & inventa, eos ad lucem reducit. Ergo cæcitatem mentis homo non vitabit; si brutum sic fugit cæcitatem, carnis. Tanto est pejor cæcitas mentis, quam corporis; quanto anima corpus excedit, & longe magis: eo quod cæcitas carnis nos a recta via non excludit, nec impedit: sed potius auxilium tribuit. Sed cæcitas mentis viam præcludit: dum homo, qua via eundum sit, non advertit. Unde orabat Propheta: Illumina ocu- *Psal. 12* los meos, ne umquam obdormiam in morte: ne quando dicat inimicus meus: prævalui adversus eum. Quod si non credis, audi Prophetam dicentem: Lucerna pedibus meis. Lucerna *Psal. 118* enim est vas æneum, & rotundum formatum: olei, lychni, & ignis contentivum. Unde etiam Dominus dicit: Nemo accendit lucernam, & *Matt. 5* ponit eam sub modio: sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. Unde divinum verbum carbunculo, lapidi pretioso, est simillimum: eo quod tenebrarum nocturnalium est fugativum.

Secundo divinum verbum est affectus inflammativum. Sed numquid

hoc parum est? Quid enim est anima non inflammata? Certe qualis est carbo igne expoliatus. Ergo verbum Dei est attente audiendum, cum sit affectus animæ incensivum: Nam dicitur de Helia, quod surrexit sicut ignis, & verbum ejus sicut facula ardebat. Miro modo verbum divinum inflammat, non solum audientem, sed etiam loquentem. Unde dicitur: Factus est mihi sermo Domini in opprobrium, & in derisum tota die, & dixi: Non recordabor ejus, neque loquar ultra in nomine ipsius. Et factum est verbum Domini in ore meo, quasi ignis æstuans, & quasi clausus in ossibus meis: & defeci, ferre non sustinens. Ad litteram enim propter mala, quæ Hieremias propter Dei verbum, sustinuerat, ipsum non ultra loqui proposuerat: sed verbum in corde ejus sic ardebat, quod ipsum tenere non poterat. Est enim verbum Dei cuidam lapidi pretioso simillimum: qui manum se stringentem adurit. Non potest ignis in sinu esse, & non ardere; & ea, quæ tangit, non comburere. Sic & verbum divinum, quos tangit, includit, & calefacit intima cordis. Et ideo loqui de Deo est optimum: quia devotionis causa est: sed loqui de mundo pessimum est: quia est ad malum inductivum. Unde dicitur in prima canonica Joannis: Qui de mundo est, de mundo loquitur. In hoc enim manifesti sunt filii Dei, & filii Diaboli: Quia filii Dei loquuntur de Deo; & filii diaboli loquuntur de mundo. Unde iterum ibidem dicitur: Qui de terra est, de terra loquitur.

Eccl. 48

Jer. 20

1 Joan. 4

Joan. 3

Tertio, divinum verbum est effectus adiutivum, sive firmativum. Miro enim modo verbum Dei firmat in bono: sicut & corrumpunt bonos mores colloquia prava. Psalm. Verbo Domini cœli firmati sunt. Cœli sunt viri justi, Evangelistæ, vel Apostoli, qui sunt cœli alti, per paupertatem voluntariam: Cœli puri, per continentiam: Cæli pulchri per sapientiam: Cœli sphærici, per obedientiam. Qui verbo Domini firmantur, dum per verbum bonis operibus solidantur. Et quid mirum, si sic fructificat, & animat divinum verbum; quando sic animat humanum? Nonne pugiles animantur, dum clamoribus hominum excitantur? Nonne fiunt ad pugnam milites fortiores, & fortius agitant lanceas, strictosque tenent mucrones, dum voce clamantis principis animantur? immo, quod magis est mirabile, equi in præliis gaudent, & saliunt, dum vocem tubæ clangentis intelligunt: Boves etiam jugum levius ferunt, dum bubulcum cantantem audiunt.

1 Cor. 15

Psal. 32

A

Quarto divinum verbum est ad gloriam inductivum. Non enim solum intellectum dirigit, affectum incendit, & opus perficit: sed quod consummatum est, complet, dum ad supernam gloriam introducit. Unde cum Dominus mira de manducatione corporis sui prædicaret; & propter pondus verbi, multi retro abirent; ipse conversus ad Apostolos, ait: Numquid vos vultis abire? Cui Petrus: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes, id est, verba ad vitam æternam inducentia. Unde & ipse Dominus ibidem: Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus, & vita sunt. In infinitum enim magis est potens verbum Dei, quam verbum hominis. Sed sæpe verbum hominis sublimat hominem in mundo: Ergo multo fortius verbum Dei potest hominem sublimare in cælo. Unde dicitur: Qui audit verba mea, & facit ea; similis est viro, qui ædificat domum suam supra petram. Venerunt flumina, flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: Fundata enim erat super firmam petram. Firma petra est Christus, qui est vita æterna. Unde ipse dicit: Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum; & quem misisti Jesum Christum. Unde & latroni dixit: Hodie mecum eris in paradiso, quasi dicat: Eris mecum: quia ego sum & vita, & paradisus. Ad hanc vitam ipse nos perducat, qui cum Patre, &c.

B

Joan. 6

Matt. 7

C

Joan. 17

Luc. 23

DE

DE UNO MARTYRE

SERMO I.

In ordine autem XIII.

Psal. 20 *Magna est gloria ejus in Salutari tuo*. Gloriosi sunt Martyres Christi, non solum in hac vita: sed etiam in futura vita, ubi solum est vera vita: & ideo in præmisso verbo, a duobus commendatur maxime hic Martyr: Primo, ab excellentia sanctitatis, qua apparuit gloriosus in merito. Secundo, ab eminentia dignitatis, qua nunc est gloriosus in præmio. Primum respicit B gloriam meritorum in via; Secundum respicit gloriam præmiorum in Patria. Notatur ergo primo gloria meriti, qua fulsit in via, cum dicitur; *Magna est gloria ejus in Salutari tuo*. Secundo notatur gloria præmii, quo nunc splendet in Patria, cum dicitur; *Gloriam, & magnum decorem impones super eum*. Est ergo hic totalis sermo fiendus de gloria, quæ tam est in via, quam in Patria. Et ideo est notandum, quod triplex est gloria. Prima temporalis sive cardinalis. Secunda spiritualis. Tertia æternalis. Prima est vana: & ideo fugienda. Secunda bona est, & sancta; & ideo tenenda. Tertia est optima, & perfecta: & ideo appetenda.

Dico, quod prima gloria est temporalis, carnalis, & mundana; & est mala, quia peccati causativa. Unde Psal. 51 dicitur: Quid gloriaris in malitia, id est in mala gloria? unde post multa mala, quæ enumerat, subdit mala pœnæ sequentia ad illam gloriam dicens: Propterea Deus destruet te in finem, evellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viventium. Hæc autem mala gloria invenitur in quadruplici differentia. Nam quidam gloriantur in alta potentia. Quidam in profunda sapientia. Quidam in rerum opulentia. Et quidam in exteriori apparentia. Dico primo, quod sunt quidam, quorum gloria est in sublimi potentia; qua sibi subiiciunt omnia, the-A sauros, homines, & jumenta. Et de hoc habetur exemplum Judith, ubi dicitur quod Arphaxad Rex Medorum subjugaverat multas gentes imperio suo; & ædificavit civitatem potentissimam. Et sequitur: Et gloriabatur, quasi potens in potentia exercitus sui, & in gloria quadrigarum suarum. Et attende quomodo domum suam fundaverat in arena: & super ventum posuerat potentiam suam: quæ non sustinent super se posita, sed omnia talia sunt ruinæ patentia. Quia statim, sicut ibidem sequitur, a Nabuchodonosor est in bello devictus, gloriam simul perdens, & regnum. Ubi enim est vana potentia Cæsaris, qui Primus solum imperium obtinuit: a quo omnes Imperatores appellati sunt Cæsares: quem Romani tandem gladiis interfecerunt? Ubi nunc est vana potentia Neronis, qui fugatus a Romanis fustem dentibus acuit, quo seipsum per ventrem transfixit? Ubi nunc est ampla Alexandri potentia, qui sibi orbem totum subjecit, & duodecim annis tantum regnavit; & ultimo veneno interiit? Valde gloriosus leo incedit: sed dum suam vanam potentiam non advertit, in foveam sæpe ruit: de qua cum exire non possit, submittit collum catenis. Ergo in potentia nullo modo est gloriandum: sed semper de casu timendum. Unde Jere. Non glorietur fortis in fortitudine sua. Secundo sunt quidam qui gloriantur in sapientia: quæ tamen non est sua: quia ab alio accepta. Omnis enim sapientia a Domino Deo est: & cum eo fuit semper, & est ante ævum. Sed nonne stultum est & rationi contrarium, gloriari de dono alterius contra dantem? Propter quod Jere. dicit: Non glorietur sapiens in sapientia sua. Apostolus: Quid habes, quod non accepisti? quid gloriaris, quasi non acceperis? Ansel. de casu diaboli dicit: qui, scilicet diabolus, hoc ipsum de se non habet, de quo magis videtur; quomodo homo a se aliquid habet: cum minus de eo, quam de omnibus aliis intellectualibus videatur? Si enim quod magis videtur inesse, & non inest quomodo de quo minus? Ubi enim est sapientia Socratis, qui princeps Philoso-

Judith 1
Jer. 9
Eccl. 1
Jerem. 9
1 Cor. 4
Ansel. l. 3 cap. 1
Arist. 2 Top. c. 4 loco 35

losophorum fuit? Nonne captus, damnatus, & veneno interiit? Magnus philosophus Seneca fuit, magister Neronis, qui hoc in munus ab Imperatore accepit; quod eum mortem eligere coegit: & ideo Seneca dictus fuit, quia seipsum necavit, dum mortem, qua moreretur, elegit. Quis Achitophel, qui consiliariorum David sapientior fuit? de quo 2 Reg. & tamen laqueo se suspendit. Ergo non est curanda sapientia hujus mundi. Tertio, sunt quidam, qui gloriantur in rerum opulentia; In multitudine divitiarum suarum gloriantur. Sed hoc est vanissimum. Quid enim profuit diviti epuloni (de quo in Luca) quod tot divitias habuit: nisi quod ad inferna descendit? Quid profuit Neroni, quod retibus argenteis piscabatur, nisi quod apud inferos demergebatur? (Ut dicit Seneca tragœdus) in auro liquefacto, & fervido pœnas luit; in liquefactis metallis, quæ in mundo dilexit: nunc versatur in balneis, & sic a quodam apud inferos visus est. Quid profuit Salomoni, quod aurum velut auricalchum: & argentum, quasi plumbum congregavit: cum omnia filio tam stulto dimisit, qui omnia perdidit? Propterea dicitur: Non glorietur dives in divitiis suis: sed in hoc glorietur, qui gloriatur, scire, & nosse me: quia ego sum Dominus. Quarto, sunt quidam, qui gloriantur in exteriori apparentia, sicut in nobilitate, & claritate generis. Oseas: Gloria eorum a partu, & ab utero, & a conceptu. Sed utinam attenderent, quod ab uno Deo sunt: ab uno homine descendimus: uno modo concipimur: simili modo nascimur: & consimili modo morimur. Nihil aliud est nobilitas humana, quam quædam hominum fama: & quædam in exterioribus vita honorabilis. Numquid mentior? Nonne videmus homines prius viles, & pauperes, postmodum divites fieri milites ut ditentur: postea filii militis coheredes? Quid enim eis nobilitatis additur, cum ensis eis traditur? Numquid non Saul boves: & David oves custodiebant, quando ad Regnum electi sunt? Item quidam gloriantur in pulchritudine, sive in vestitu corporis: sed per capillos capitis Absalon suspensus interiit, in quibus maxime gloriabatur, vel gloria ejus fuit. Unde dicitur: In vestitu ne glorieris. Numquid pulchritudo vestis est tua pulchritudo? Nihil per vestem fit tibi, nisi ut celetur turpitudo tua: qua tibi non detrahitur turpitudo tua, nec additur pulchritudo. Potest enim fieri, ut plumbum credatur argentum esse: & auricalchum putetur aurum esse: sed tamen plumbum, semper est plumbum: & auricalchum non desinit esse auricalchum. Notandum ergo ad omnia supradicta, quod hæc mundana gloria est, Primo, vilis, & fœtida, Secundo, est fragilis, & vana: Tertio, est caduca, & falsa; Quarto, gloria mundana est misera, & ignominiosa. Primo dico, quod hæc gloria mundana, est vilis, sive fœtida: quia non est in Deo, nec cum Deo. Unde Machab. dicitur: Gloria viri peccatoris, stercus, & vermis est. Hodie extollitur, & cras non invenietur: quia conversus est in terram suam, & cogitatio ejus periit. Quid stercore fœtidius & quid verme vilius? Secundo, hæc mundana gloria est fragilis, & vana, similis fumo, qui in principio videtur aliquid: sed quanto plus ascendit, tanto plus deficit, donec penitus evanescat. Quid rore pulchrius, & pruina quid albius? sed dum pulchri sunt, tacti solis radio evanescunt. Unde etiam mundana gloria flori est comparata, qui cum valde pulcher, & odoriferus sit: ad modicum ventum fit pestilens, & evanescit, & odorem, & pulchritudinem perdit. Et de hoc habetur: Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tamquam flos agri. Job: Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, &c. usque permanet. Expone hic per singula verba, licet etiam sint in aliis sermonibus diligenter exposita. Tertio, gloria mundana est caduca, & falsa: quia quod promittit homini, non tribuit. Et tunc maxime deficit, quando summe egens homo existit: quando homo indigeret auxilio, sicut in morte: sed tunc maxime invenit se mundana gloria derelictum. Psalm. Ne timueris, cum dives factus fuerit homo: & cum multipli-

Margin notes: 2 Reg. 17. — Psal. 48. — Luc. 16. — Seneca tragœdus. — 3 Reg. 10 & sequent. — Jerem. 9. — Osee 9. — Laertius in vita Socratis. — B — C — 2 Reg. 18 — Eccl. 11 — Mac. 2 — Exempla. — Isa. 40. — Job. 13 — Psal. 48

tiplicata fuerit gloria domus ejus: Quoniam cum interjerit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus. Malus amicus est, qui in vita existit, & in morte deficit. Quarto, mundana gloria est misera, & ignominiosa: Nam dicitur; Gloriam eorum in ignominiam commutabo. Et Apostolus ad Philipp. Multi ambulant, quos sæpe dicebam vobis: nunc autem & flens dico, inimicos crucis Christi; quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. Non est bonus cibus, qui generat ventri dolorem: nec bona gloria, quæ cedit animæ ad confusionem.

Osee 4

Phil. 3

Secundo, est alia gloria, quæ dicitur spiritualis, quæ non est hominis exterioris. Et hæc consistit in quatuor. Primo, in conscientiæ puritate. Secundo, in recta animi voluntate. Tertio, in mentis & corporis integritate. Quarto, in cognoscendo propriam vilitatem. Dico quod gloria spiritualis primo consistit in conscientiæ puritate. Nam pulchrum est aurum, cum est purum. Nonne lux gloriosa est, cum a tenebris separata est? Sic & anima est multa lætitia, & gloria plena, cum est ab omni culpa divisa, nullo malo permixta: sed est luminosa, pura, & pulchra. Unde dicitur: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Secundo, gloria spiritualis consistit in recta animi voluntate. Cum enim cor sit omnium membrorum primum, & motus, & vitæ ceteris membris impressivum: si cor fuerit rectum, nihil erit in corpore tortuosum. Sic ex parte animæ: cum voluntas, quæ in regno animæ dominatur, si ipsa fuerit recta; recta erunt & cetera membra, & ideo digna gloria. Psalm. Lætamini in Domino, & exultate justi, & gloriamini omnes recti corde: Tertio, gloria spiritualis consistit in mentis, & corporis integritate: magnam enim gloriam, & inauditam lætitiam generat utriusque hominis munditia. Inter omnes enim colores principalis est albebo, & omnium colorum pulchritudo; Unde nullus color bene pingit, nisi ei albus color

2 Cor. 1

Psal. 31

A substernatur. Unde dicitur: Gloria Libani data est. Libanus candidatum interpretatur: & signat mentis, & carnis munditiam, in qua magna consistit hominis gloria. Quarto, gloria spiritualis consistit in cognoscendo propriam vilitatem: ut scilicet homo cogitet, de qua materia generatus, quo cibo in ventre nutritus, cum qua veste natus, quibus malis expositus, ad quem finem ex necessitate sit venturus. Unde ex hac consideratione Propheta dicebat: Gloriam meam in pulverem deducam. Unde 2. Reg. Cum Rex David ex hac humili consideratione, gloria se spoliasset coram arca Domini, & psalleret: despexit eum ex superbia uxor sua, dixitque ad eum. Quam gloriosus fuit hodie Rex Israel, discooperiens se ante ancillas servorum suorum, & nudatus est, quasi unus ex scurris. Cui Rex humilis ait: Vivit Dominus, quia ludam coram eo, qui elegit me plus quam patrem tuum: & ludam, & vilior fiam plusquam factus sum: & ero humilis in oculis meis: & coram ancillis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo.

Isa. 35
Libanus quid.

Psal. 7
2 Reg. 6

B

Tertio, & ultimo est gloria, quæ dicitur æternalis: & est gloria illa, quæ est omnium desideriorum finis. Et in quatuor proprie consistit: Primo, in læta societate Sanctorum: Secundo, in plena omnium bonorum satietate: Tertio, in aperta bonorum omnium propalatione: Quarto, in Dei suavissima visione. Primo dico, quod gloria illa, quæ dicitur æternalis, consistit in læta Sanctorum societate. Et quid dulcius esse potest, quam esse consortem Sanctorum tantorum cum Christo regnantium? O mira societas, & prædulcis ex societate suavitas: videre tot Sanctorum millia, qui omnes sunt Reges, & purpura vestiti, diademate coronati, super solem hunc luminosi, omnibus bonis pleni, & Deo simillimi. Unde dicitur in Psalm. Exultabunt Sancti in gloria. Et quid mirum? Miro modo gaudent aviculæ simul junctæ. Nam & columbæ gaudent, & grues si a societate erraverint, quando consocias suas invenerint. Gaudent mirabiliter ho-

C

Psal. 149

hominies, cum sint securi cum amicis. Ergo quantum est gaudium: immo nec ulla lingua narrandum, tantam videre multitudinem amicorum, perfecta charitate se amantium, & bonum omnium, sicut suum, optantium? Secundo, gloria æternalis consistit in plena omnium bonorum satietate. In hac enim vita semper scientiis perfici volumus, & numquam quod cupimus, obtinemus: quin quantumcumque intelligendo discamus, vel proficiamus, semper superest, quod quæramus: Unde quidam Philosophus, cum ad mortem venisset: dixit se solum de morte dolere: quia nunc incipiebat discere. Alius Philosophus requisitus, ubi esset terminus scientiæ: Ubi, inquit, & vitæ. Item tantæ capacitatis voluntas humana existit: ut omnibus bonis satiari non possit. Unde totus mundus Alexandro non suffecit. Nec Neroni regnum suum umquam potuit esse sufficiens, quod possedit. Ergo quanta est gloria illa, quæ sic intellectum consummat, & affectum satiat, ut nihil, quam quod possidet, quærat, sed omnino
Psal. 16 contentus existat? Psalm. Satiabor, cum apparuerit gloria tua. Tertia gloria æternalis consistit in omnium bonorum revelatione: quia nihil ibi homini occultabitur. Unde debet esse lætus, cum nihil ei occultetur, si debeat esse beatus: sed ei omnia in publico exponuntur. Bonum enim desideratum, visum lætificat: sed diu expectatum, valde affligit animam, & corpus: aliquando sanum, facit æ-
3 Reg. 13 grum. Exemplum de Amon filio David, qui propter Thamar desiderium ægrotavit: quia ejus concubitu frui non potuit. Similiter & Rex Achab
3 Reg. 21 ægrotavit: quia ei Naboth vineam dare renuit. Lege ejus historias, si eas mente nescias. Ergo non altissimam gloriam illam judicas, ubi omne desiderium erit ad libitum cupienti ex-
Rom. 8 positum? Et propterea dicebat Apostolus: Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Non delectat pictura quantumcumque pulchra, quamdiu fuerit velata, sed solum postquam fuerit revelata. Secundo gloria æternalis consistit in aperta vi-

A sione. Omnia alia mundi bona, omniaque cœlestia non sufficerent nobis data, & nobis exposita, nisi videamus divinam essentiam. Unde quidam Philosophus platonicus dicit: Tam delicata est divina visio, tanto amore dignissima: ut quidquid homo possideat, illa non habita, non facit hominem beatum, sed miserum. Ergo summe beati erimus: quia Deum in
seipso videbimus. Isaias: Revelabitur *Isa. 40*
gloria Domini, & videbit omnis caro, quod os Domini locutum est. Fugiamus ergo gloriam temporalem, & amplexemur nunc gloriam spiritualem, ut tandem veniamus ad gloriam æternalem. Quam concedat ipse nobis, &c.

B

DE UNO MARTYRE

SERMO II.

In ordine XIV.

Gloria & bonore coronasti eum Domine; Scribitur 1. Reg. quod *Psal. 8* *1 Reg. 2*
Dominus dixit ad Hely sacerdotem: Quare magis honorasti filios tuos, quam me? Locutus sum enim, ut domus tua ministraret coram me usque in sempiternum: Nunc autem absit hoc a me: sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum: qui
C autem me contemnunt, ignobiles erunt. Quia hic sanctus Martyr quoadusque vixit, Deum honoravit; ideo juxta quod Dominus Hely promisit, ipsum Deus gloriosum effecit. Qui umquam Reges, qui principes, qui barones, aut nobiles, sic a mundo honorantur, ut Martyres? immo ut Martyrum crura? Maior longe honor exhibetur Stephano, sive Laurentio: quam Alexandro, sive Apostatæ Iuliano. Bene ergo dictum est: *Gloria & bonore*, &c. Tria verbum prædictum notabiliter ponit. Quia Deus Martyrem glorificavit, quantum ad seipsum: honoravit, quantum ad præmium sive regnum. Unde primum respicit proprium bonum interius: Secundum, proximi devotionem exterius: Tertium, gloriæ bonum superius.

rius: Notatur ergo primo bonum interius, quo fulsit in animo, cum dicitur: *Gloria*. Nam gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Notatur secundo bonum exterius, quo venerabilis factus factus est proximo, cum additur: *Et honore*. Magnus honor, quando tota Ecclesia ipsum extollit laudibus, & officiis veneratur. Notatur tertio bonum superius, quo incedit coronatus in regno, cum subditur: *Coronasti eum*. Verum quia de gloria in superiori sermone abundantissime dictum est, & honor sanctitatis patens est omnibus; Quia sicut dicitur Hester; Sic honorabitur, quemcumque Rex voluerit honorare: nunc de sola coronatione dicendum est, quæ intra se honorem, & gloriam continet, ut sequens processus ostendit. Est ergo notandum, quod hunc Martyrem Dominus coronavit hic: Primo ipsum æternaliter eligendo; Secundo, ipsum personaliter redimendo: Tertio, ipsum fortiter defendendo; Quarto, ipsum fideliter consummando. Primum fuit opus immensissimæ bonitatis. Secundum fuit opus ardentissimæ charitatis. Tertium fuit opus altissimæ potestatis. Quartum fuit opus inæstimabilis largitatis.

1 Cor. 1 *Hest. 6*

Dico igitur primo, quod Deus hunc Martyrem coronavit, ante sæcula eum eligendo, ex sua immensissima bonitate. Quæ enim bonitas major excogitari potest: quam hominem (nullo merito præcedente) ad summum bonum participandum eligere? Magna hodie bonitas reputatur, si aliquis Dominus retribuit pro meritis: & sic remunerat eum, qui meruit. Ergo quanta est bonitas illa, quæ absque ullis meritis omnino, ad summum bonum ordinavit hominem? Unde de hac coronatione potest accipi illud Isaiæ: Eris corona gloriæ in manu Domini. Ideo dicit in manu Domini: quia solius Dei bonitas est: ut nullis præcedentibus meritis, ad tantam coronam homo electus sit. O quantum tenentur Deum laudare, Deum amare, Deum prædicare, qui ad hoc vocati sunt: ut Deum agnoscant: ut Christiani fiant, & cum Saracenis, & aliis multis in errore non permaneant. Sed væ talibus, si Deum cognoscunt, sed non ut Deum honorant.

Isa. 62

A De talibus dicitur ad Rom. Cum cognovissent Deum; non sicut Deum glorificaverunt, & gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se sapientes esse, stulti facti sunt. Et Eccl. Qui addit scientiam, addit dolorem: quia quanto plura scimus, Deum melius noverimus, & tanto magis ei obligati sumus: & non servientes ei, magis puniendi sumus. Unde non servientes Deo Christiani, plus quam Saraceni, & Pagani, puniendi sunt. Unde exemplum de beato Macario legimus; Qui cum in deserto caput mortui invenisset: quæsivit quis fuisset: Cui miraculose respondit: Paganus fui, idolorum sacerdos. Cumque B quæreret: ubi esset; ait: in inferno. Cumque quæreret: Sunt aliqui ibi te profundiores? Ait; Sub nobis adhuc sunt Judæi, & sub Judæis Christiani mali: qui cum Deum cognovissent, ei tamen servire noluerunt. Nec est hoc mirandum; quia supponamus, gratia exempli, quod aliqui duo sint unius domini servi, sed ei non serviant: tamen unus eorum dominum suum eum esse sciat: alter vero nesciat. Requisitus ergo primus a domino, quare ei non serviat: dicit: scio te esse dominum meum, sed nolo tibi subesse, nec volo tibi servire. Alter vero requisitus, quare non serviat: ait: Si te dominum meum esse crederem, utique tibi servirem; sed ideo tibi non servio, quia illud ignoro. C Quis istorum magis offendit? Nonne primus, qui cognoscit, & contemnit? Ergo fratres non simus ingrati Deo, ad hoc electi, ut simus Christiani: quod maximum donum est.

Rom. 1 *Eccl. 1* *Ex Catal. sanctorum lib. 2 c. 15 non de Macario Ægyptio, sed Alexandrino. ex Luca cap. 12*

Secundo, Deus coronavit hunc Martyrem Sanctum, ipsum personaliter redimendo. Nam corona a Deo nobis parata, erat peccatis exigentibus perdita, nullis umquam mundanis meritis reparanda. Unde plorabat Hieremias dicens: Cecidit corona capitis nostri: væ nobis, quia peccavimus. Quia ergo perdideramus, nec nostris operibus reinvenire poteramus, venit Salvator, & ardentissima charitate coronam reparavit lapsam, dum pro nobis spineam coronam portavit. Exiit enim, spineam coronam portans, sicut dicitur: O corona veneranda, o co-

Thr. 5 *Joan. 19*

corona totis affectibus amplexanda: qua nostra corona perdita, est reperta. Unde ad hanc lacrymabilibus oculis intuendam, invitamur in Canticis: Exite filiæ Hierusalem, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua. Quis fuit iste Salomon, Rex pacificus, nisi Christus? Quæ est hæc mater sua, nisi Synagoga? Nam ex Judæis secundum carnem est. Hæc ergo coronavit eum, dum coronam spineam illi imposuit. Videamus ergo hunc regem spinis coronatum, & ipsius ad nos consideremus affectum. Quis enim tam durus, ut si videat Redemptorem suum tam pium, non diligat? Sed plorans Bernard. dicit: O duri, & insensati filii Adæ, quos non emollit tanta benignitas, tamque ingens flamma amoris.

Cant. 3

Tertio, coronavit Dominus hunc Martyrem, ipsum in tentationibus, & periculis adjuvando. Nam Sanctus Hieronymus dicit: In stadio sumus, continue pugnamus. Adversariis totus mundus plenus est, & nos debiles sumus: Nec tamen, nisi cum victoria, coronari debemus. Unde Apostolus; Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit. Et est legitime certare, hosti non cedere; bellum non tantum incipere, non tantum mediare, sed plenam victoriam obtinere. Unde in Apoc. dicitur: Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. Quid faciendum? Utique ad eum est recurrendum, ab eoque contra hostem tam validum, est auxilium postulandum. Ipse enim, nisi nos juvare vellet ad pugnandum, & in bello fortiter persistendum: nos non invitaret, nec præmium pugnandi promitteret. Sed audi quid dicit: Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Corona victoriis maximis datur, Si delectat (secundum Gregor.) magnitudo præmiorum; non deterreat certamen laborum. Nonne gaudens laborat agricola sub spe fructuum? Quantum laborant fossores metallorum, antequam possint venire ad aurum? Quantum mulieres se exercitant circa linum, antequam habeant pannum? &c. Quis umquam mercator dives esse poterit, Asi non aliquando laboravit? Poeta:

Hier. to: 1 Ep. 6 circa med. de Virgin. servanda. *2 Tim. 2* *Apoc. 3* *Apoc. 2* *Greg. t. 2 Expositio mor. l. 32 cap. 14* *Exempla.*

Absque labore gravi vix munera magna dabuntur:
Gratus enim plenus utilitate labor.

Et propterea Apostolus, cum se dicat præ ceteris Apostolis laborasse, concludit, dicens: De reliquo, reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex. Et dicit: corona justitiæ scilicet, Dei, non sua: quia ex justitia est certanti a Deo promissa: & quia ex justis laboribus acquisita. *2 Tim. ult.*

Quarto coronavit Dominus hunc Martyrem, ipsum feliciter consummando, & in gloriam suam assumendo. Nemo enim illuc ingreditur, nisi B ibi coronetur, & nisi regnum perpetuum ei tradatur. Unde Dominus Sponsæ in Canticis: Veni de libano soror mea Sponsa: veni coronaberis. Ubi ergo sunt, qui quærunt ditari? Ubi sunt, qui quærunt nobiles fieri? Ubi sunt, qui quærunt, pulchri videri? Ubi sunt, qui volunt purpura indui? Ubi sunt, qui volunt reges fieri? Veniant ad Christum, & accipiant regnum, & diadema perpetuum, Nam per coronam, cum sit figura sphærica; gloria æterna demonstratur. Sed quære de hoc latius in sermone sequenti. Rogemus ergo Dominum: &c. *Cant. 3*

C

DE UNO MARTYRE

SERMO III.

& In ordine XV.

NOn coronabitur nisi qui legitime certaverit. Nemo pugnans coronari dignus est; si victoriam pugnando non obtineat. Currentibus enim non datur bravium, nisi post cursum. Consueverunt Domicelli usque ad cingulum sublimari militiæ, qui prius fortiter steterunt in acie. Nec militi non pugnanti datur donativum. Nam olim, cum Romani mundo dominabantur, milites veterani, qui diu pugnaverunt, tradebantur quieti, & reddebatur eis præmium *2 Tim. 2*

um pro labore. Hoc ergo attendens Apostolus observari in militia spirituali dicit: *Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit*. Est ergo sensus, secundum intentionem Apostoli: Ille qui certaverit, coronabitur. Et secundum hanc intelligentiam, ad commendationem hujus Sancti, duo possunt hic notari. Primum est status pugnæ. Secundum est status victoriæ. Nam ostenditur primo pugna, qua apparuit virtuosus in merito. Secundo, monstratur victoria, qua nunc est triumphator in præmio. Notatur ergo pugna, qua meruit, cum ait: *Qui legitime certaverit*. Notatur victoria, qua coronatus incedit, cum addit: *Non coronabitur*. Est ergo primum de pugna videre aliquid, quæ est præambula ad victoriam. Notandum ergo, quod, Primo, legitime certare, est mundum perfecte contemnere; Secundo, legitime pugnare, est diabolo perfecte resistere; Tertio, legitime pugnare, est seipsum perfecte domare, & carnem cogere, & spiritui subiicere. Nam in primo certamine vincitur avaritia, per amorem altissimæ paupertatis. In secundo certamine subjugatur superbia, per appetitum propriæ vilitatis. In tertio certamine subjugatur lascivia, per appetitum castitatis.

Dico primo, quod legitime certare, est mundo perfecte abrenuntiare, & nihil in mundo vanum amare. Unde præcipitur in Joan. Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. Quare hoc? Quia sic dicitur: Qui vult amicus esse huius sæculi, inimicus Dei constituitur. Amicitia enim hujus mundi inimica est Deo. Revera magnum certamen, & forte: omnia quæ videmus, & quibus indigemus ad vitam, contemnere: Sed ideo est hoc certamen nobis a Deo datum: ut pugnando vincamus, & vincendo coronemur. Gaudent enim Patres, quod fortiter pugnant Filii: ut de hoc possint fieri nominati. Unde & de quodam Cæsare dicitur: quod semper nova bella cupiebat, ut quantus esset, cunctis patesceret. Ergo si bellandum esse judicabant, propter vanam gloriam, & coronam cito transituram: quid est faciendum Sanctis, pro vera gloria, & corona perpetuo duratura? Certe bellandum est contra mundum, & vitium avaritiæ subjugandum, & paupertatis altissimæ donum amplexandum. Unde de hoc certamine potest accipi illud; Certamen forte dedit illi, ut vinceret. Quis dedit? An Dominus dedit Martyri huic, quem statuit hic honorari? Nam etsi forte certamen sit, tamen facile superatur. Sed quid Philosophi fecerint ex puris naturalibus, advertamus: qui in tantum, mundum contempserunt, ut fugerent homines, fugerent civitates, & fugerent amœnitates: & loca deserta sibi eligerent, ut philosophari possent. Ergo non debent facere Christiani, propter veram sapientiam, gloriamque divinam, quod illi fecerunt propter sapientiam vanam, & famam, gloriamque mundanam?

1 Joan. 2.

Jac. 4

Apoc. 12

Secundo, legitime bellare, est hosti fortiter resistere, eique nec ad modicum cedere: sed cum solo gladio jugulare. unde 1 *Reg.* 19. legitur de David, quod cucurrit ad locum certaminis: & sequitur ibi, quomodo Goliam (qui diabolum figurat) non in arcu, aut gladio stravit: sed in nomine Domini ipsum invasit, & in lapide, & funda, idest, in Salvatore, qui signatur in lapide, hostem invasit, & persequentem dejecit. Opus est valde nobis fortiter cum hoc hoste sic potente, sic callido, sic pleno astutia, sic continue invadente, nec umquam cessante, non dormiente, sed omni tempore vigilante, non comedente, sed omni tempore jejunante; confligere. Unde in prima Petri; Adversarius vester diabolus, tamquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret; cui resistite fortes in fide. Item Jacobus: Resistite diabolo, & fugiet a vobis. Ibidem: Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Idem est sensus utriusque auctoritatis, quod bellandum est, sed de Deo, non de propriis viribus confidendum. Nam canis, quando solus exilit, lupum fugit: præsente domino, & confortante, lupum invadit, deiicit, & occidit. Non est nimis timendus hostis, qui (ut Damasc. dicit) non potest vincere nisi volentem.

1 Pet. 5

Jacob 4

Ter-

Tertio, legitime bellare, est carnem, domesticum hostem, domare, & spiritui eam subiicere. Magnum certamen, mundum contemnere: majus diabolo tam forti resistere: sed maximum est seipsum vincere, & contra se dimicare. Poeta.

Crede mihi est majus, virtute domare seipsum:
Quam more Samsonis sternere mille viros.

Facile superamus frigus exterius, & calorem, quem foris patimur, sed calorem interius incendentem, & nostra corpora depascentem, non nisi multis remediis superamus, sicut patet in febricitantibus. Facile curatur vulnus, si sit in sola carne exterius, sed si pulmo, vel aliquod vitale membrum interius laceratur, vix, aut numquam curatur. Ergo gravius est nobis hunc hostem familiarem subiicere, quam cum aliis certamen inire: Quid est ergo faciendum? Subtrahenda est ei annona, & continue facienda est ei disciplina. Nam quando Rex aliquam civitatem obsederit; primo victualia, & aquam ab eis tollit: & sic eos obe-
Exemplum dire sibi compellit. Equus bene frænatus, & cingulis bene strictus, & fortiter calcaribus punctus, cogitur obedire sessori. Unde secundum illam
Eccl. 4 litteram dicitur: Usque ad mortem certa pro justitia. Et est sensus; Non timeas amore justitiæ teipsum domare, quia melius est morte vitam finire, quam justitiam Dei deserere. Qui ergo sic certat in via, completa pugna, pervenit ad coronam. Nam post laborem sequitur requies. Unde
Apoc. 14 dicitur: Amodo jam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis. Et est notandum, quod in corona est attendere tria. Primo, pretiositatem. Secundo, speciositatem. Tertio vero, interminabilitatem; ut sic accipiatur pretiositas ex parte materiæ. Speciositas ex parte formæ; & interminabilitas ex parte figuræ. In quibus tres notantur dotes animæ, scilicet visio, dilectio, & tentio. Ut speciositas respondeat visioni: pretiositas dilectioni: & interminabilitas tentioni. Est ergo coronatus hic Sanctus corona pretiosa. Consueverunt enim coronæ fieri de auro, quod inter metalla est maxime

A pretiosum; charitatis significativum & donum pretiosissimum omnium donorum. Unde dicitur: Corona aurea Eccl. 45
super caput ejus. Tales enim coronæ, ut sint magis pretiosæ, gemmis pretiosis inveniuntur ornatæ. Psalm. Po- Psal. 20
suisti Domine super caput ejus coronam de lapide pretioso. In quibus omnibus notatur pretiositas gloriæ: quæ erit in amoris consummatione: ut non sit ultra aliquid addere: quia erunt ibi summæ divitiæ, & tantæ deliciæ, ut officio nequeant dici linguæ. Unde dicitur: Coronæ sapi- Prov. 14
entum, id est, Sanctorum deliciæ eorum. Secundo, est coronatus hic Sanctus corona speciosa. Quid enim illa corona fulgentius? quid enim
B gemmis fulgentibus invenitur pulchrius? Igitur speciosa est corona, quæ est ex auro, gemmisque composita: significans illam pulchritudinem summam, quam videt anima beata. Unde anima quælibet sancta dicit illud: Indumento justitiæ circumdedit Isa. 61
me, & tamquam speciosam coronavit me corona. Tertio, coronatus est hic Sanctus corona, infinita interminabilitate duratura. Sphæra enim (ut do- Arist. t. 4
cet Philosophus, & probatur per ex- l. 8 Physi-
perientiam) nullo termino est finita: cor. tex. 76
quia non apparet ubi incipiat, nec ubi Arist. t. 4
finiatur: postquam ejus capita sunt li. 2 de Cælo, tex. 2
conclusa & in circulum sunt redacta. Unde aliqui Philosophi (quamvis stulte) crediderunt, cælum esse æter-
C num: quia figura rotundum. In circulo enim etsi dum fit, principium videatur & finis, postquam tamen factus est, tunc amodo fine, & principio carebit: quia ubi incipiat, aut ubi finiatur, assignari non potest. Cum ergo corona in rotundum sit formata, est figurarum pulcherrima, est figurarum simplicissima: quia una linea tantum contenta sit: est figurarum capacissima: nullis angulis coarctata: simul etiam est figurarum perfectissima; quia continet in se perfectionem senariam, sicut probat ipsa experientia. Recte æternalis vitæ carentis principio, & fine, est significativa. Unde dicitur 1 *Pet.* 5. Pascite, qui in vobis est, gregem, & percipietis immarcescibilem, id est, interminabilem gloriæ coronam. Quod enim

enim non marcescit, & non corrumpitur; æternum esse convicitur. Ad hanc ergo coronam, materia pretiosam, forma speciosam, & figura æternam: perducat nos Christus Filius Dei, &c.

DE UNO MARTYRE

SERMO IV.

& In ordine XVI.

Gal. ult. *Mihi autem absit gloriari nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi*. Omnis homo naturaliter appetit beatitudinem, sed multi errant in ea. Nam quidam eam ponunt in sublimitate potentiæ. Et tales vel laborant præesse, vel præsidentibus adhærere. Quidam etiam eam ponunt in veritate scientiæ; Quidam in generis claritate: Quidam in corporis speciositate, & voluptate; Quidam in gulæ aviditate: Quidam vero in divitiarum copiositate. Ista ergo omnia attendens sapiens Apostolus, & hic Martyr sanctus, cujus hodie festum celebramus, refugit cum malis gloriari; & elegit gloriari cum bonis. In verbo ergo præmisso, ad Martyris honorem assumpto, maxime notanda sunt duo. Nam docet nos, Primo, quid in mundo sit respuendum: Secundo, quid est hominibus appetendum, sc. pro Salvatore opprobrium. Omne enim bonum, vel est in declinatione mali, vel in profectu boni. Nam malum declinamus, cum gloriam humanam refugimus. Sed in bono proficimus, dum per viam Crucifixi incedimus. Notatur ergo primo, quid sit nobis fugiendum, cum dicit: *Mihi autem absit gloriari*. Notatur secundo, quid sit eligendum, cum dicitur: *In cruce Domini nostri Jesu Christi*. Sed quia, quod fugiendum sit de humana gloria, sermone primo de uno Martyre, dixi supra; nunc solum restat dicere de Crucis ignominia. Est ergo hic notandum, quod in cruce sunt quatuor brachia: duo recta, & duo transversalia: quatuor virtutes, quibus Crux spiritualiter fertur significativa. Crucis brachia.

A Non enim electi omnes crucem materialem ascendunt, sed spiritualem crucem omnes in se suscipiunt. Crux enim materialis potest esse communis bonis, & malis: cum etiam Dominus crucifixus fuerit cum latronibus: Sed Crux Spiritualis non convenit nisi spiritualibus, & bonis. Quanti enim pessimi fuerunt in cruce suspensi? Quanti flagitiosi cum Sanctis fuerunt simili pœna puniti? Simul in eodem ponuntur igne lignum, & aurum? lignum exuritur, sed aurum purgatur. Sub eadem tribula granum collocatur, & palea. Sed palea comminuitur: frumenta purgantur. Sub eodem sola ponitur materia solubilis, ut cera, & coagulabilis, ut lutum: & eodem B radio cera solvitur, quo lutum inspissatur. Unde dicit August. Manet dissimilitudo passorum in similitudine passionum. Nec sub eodem tormento est idem, virtus, & vitium. Nam sicut sub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat: & sub eadem tribula paleæ minuuntur, frumenta purgantur: ita una & eadem vis irruens bonos probat, purgat, & eliquat: malos damnat, vastat, & exterminat, atque indurat. Ergo magis laudatur Crux spiritualis, quæ non potest competere, nisi bonis, quam materialis, quæ est utrisque communis. Notandum ergo, quod sunt quatuor virtutes, Crucis brachiis correspondentes. Nam primo, in brachio dextro nota- C tur temperantia, quæ est declinatio prosperorum. Secundo in brachio sinistro notatur patientia, quæ est tolerantia adversorum. Tertio in brachio supremo notatur misericordia, quæ est revelatio miserorum. Sed quarto, in brachio infimo notatur humilitas vera, quæ est reverentia superiorum. Aug. to. 5 l. 1 de Civ. Dei. cap. 8 Crucis virtutes brachiis respondentes

Dico primo, quod ad Crucem spiritualem ferendam tamquam brachium dextrum, necessaria est temperantia, quæ est declinatio prosperorum. Temperantia enim contemnit prospera, & est virtutum omnium modificativa, sine qua vitium est omnis virtus politica. Hæc est enim virtus, sine qua omnis virtus est sine modo: quasi equus sine fræno, & asinus sine chamo. Unde Deus creavit omnia in modo, nec aliquid voluit esse sine modo

Numquam enim fecit unum contrariorum, quin fecerit alterum: ut sic unum esset alterius frænum. Ob hanc causam diversa sunt anni tempora: ut fiat quædam temporis contemperantia. Si enim semper æstas esset, calor immoderatus omnia exureret. Et si hyems semper esset, frigus terram stringens, nihil nasci permitteret. Ob hanc etiam causam dies successit nocti & nox diei. Considera etiam in te ipso: quia cerebro frigidissimo, cor fontem caloris, supposuit Deus. Et pulmonem, quo tamquam quodam flabello, cordis incendium temperavit. In majori etiam mundo, motum cæli obviatione planetarum frænavit; & ejus incendium ex motu generatum, aquis superioribus temperavit. Dicunt etiam Sapientes mundi, quod luna est tanti frigoris causativa: quod omni mense hyemem terræ adduceret: si calor Solis ejus efficaciam non frænaret. Est ergo intemperantia, sive sit in gula, sive in luxuria; non solum contra prohibitionem divinam: sed etiam peccatum contra naturam. Et hoc ideo, quia ipsius naturæ est debilitativa, sicut patet in multis luxuriantibus, & nimium comedentibus: quorum vita est Christi cruci contraria, in qua omnia fuerunt amara: cum isti solum quærunt suavia. Unde illud: Multi ambulant, quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico inimicos crucis Christi; quorum Deus venter est, & gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt. Quid turpius, quid irrationabilius; quam habere corpus est fœtida materia generatum, & ex fœtida materia nutritum, & ex fœtida materia semper plenum, ad devorandum vermibus in fine præparatum, nihil umquam de se producens, nisi fœtidum? Nam & Rex quidam Philosophum ad cœnam invitavit: Cumque cœnaret Philosophus juxta Regem sedens, spuere volens, & loca omnia tapetibus sericis plena videret, simulque attenderet, quod barba Regis, sive mentum totum ex pinguedine esset unctum; super ejus mentum sputum projecit. Cumque ipsum ejus famuli occidere vellent; Rex prohibuit, & quare fecerit, inquisivit. Cui ille; Cum

Lunæ frigiditas quanta sit. — *Phil. 3* — *Exemplum*

A undique circa me cernerem, ubi in locum magis vilem sputum eiicere possem; nullum locum sic fœtidum, nec sic vilem vidi, sicut illum, in quem sputum ejeci. Tunc Rex gulæ vilitatem consideravit, & viro sapienti pepercit.

Secundo, ad crucem spiritualem, ferendum tamquam brachium sinistrum; est necessaria tolerantia adversariorum: ut qui per temperantiam contemnit mundi prospera; per tolerantiam portet, & toleret adversa: ut, sicut non est elevatus in prosperis: ita nullis frangatur adversis. Virtus nobilissima est tolerantia, quæ inter erectos fluctus, & procellas undarum, ac fortes flaturas ventorum, navem

B tuto ducit ad portum: Bona navis fortibus asseribus fabricata, & in altissimo mari & fervido posita, nihil timet in fluctibus, nisi terram. Quia sicut verus patiens non solum tribulationes non fugit, sed etiam appetit, sic sola terrena fugit, tamquam currentem navem impedire suis tumoribus possint; ut sic in tribulationibus hujus maris fortiter persistat. Probatum est certo experimento, quod navis fortius, & velocius saltat in mari turbato, quam in mari quieto: quia plus homo in tribulationibus proficit, quam dum consolatus existit. Nam arbor nucis dum suis fructibus spoliatur, quanto fortius pertica verberata fuerit, tanto sequenti anno plures fru-

C ctus adducit. Quidam autem nimium delicati sunt, similes olivæ, quæ in collectione fructuum non vult, ut nux, verberari: sed manu vult fructus suos leviter colligi. Quam si verberari cœperis, vel feceris, sequenti anno a fructu cessat. Est ergo, ut Apostolus dicit, necessaria patientia, & exemplo Domini contemnenda omnis gloria mundi, & ignominia appetenda. Unde dicitur: Deponentes omne pondus, & circumstans peccatum, per patientiam curamus ad propositum nobis certamen, aspicientes in Auctorem fidei, & consummatorem Dominum, qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta. Turpe est, ut miles de bello exeat sanus: si Rex vulneratus incedit, & maxime si pro milite bellum agat.

Exempla. — *Exemplum* — *Heb. 12*

Ber-

Serm. t. 1 ser. 61 sup. Cantica. Bernardus: Bonus miles suas plagas non sentit, dum benigni ducis vulnera intuetur. Unde sequitur in auctoritate præmissa: Recogitate eum, qui talem sustinuit adversus seipsum contradictionem: ut non deficiatis animis vestris. Quis miles deficit in bello, ubi Regem suum viderit pro se vulneratum? Numquid pro se est vulneratus Jesus? Nam, sicut dicit Isaias: Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, & attritus est propter scelera nostra. Isa. 53 Item & Dominus posuit super eum omnium nostrum iniquitates. Unde Bernardus; Quid fecisti amantissime Domine; quid commisisti Salvator bone, ut sic judicareris? quæ causa tua, quæ noxa tua? Ego sum tui causa doloris, ego culpa tuæ occisionis, ego passionis tuæ livor, & tui cruciatus labor. Ad hoc ergo ponuntur imagines Salvatoris: ut dum angustiaris, dum premeris, dum tentatione pulsaris, aspicias Christum in ligno pro te pendentem. Exemplum Apes enim, quantumcumque fatigatæ, resumunt vires, dum viderint suum regem. Ergo non faciet homo: quod apeculas viderit facere?

Tertio, ad crucem spiritualem ferendam, pro brachio supremo, accipienda est pietas orphanorum, viduarum, & omnium miserorum. Exemplum Unde leo, fortissima bestia, prædæ avida, unguibus, & dentibus armata, homini non sæva est, sed pia. Unde si hominem obvium habet in deserto, non solum eum non lædit: sed eum deducit, & viam illi ostendit, nisi fame nimia laboraverit. Vide ergo quam crudelis est homo, animal mansuetum natura; cum non parcit ei, cui sævissima parcit fera. Exemplum Nam etiam crudelissima lupa bestia infantem, quem misera fœmina proiicit, ipsa recolligit, & lac ei tribuit. Crudelitas contra naturam est hominis, sicut ad sensum patet. Non enim natura, sicut ceteris animalibus homini ungues acutos dedit ad dilaniandum, nec dentes ferratos ad dilacerandum, nec cornua ad pectendum, nec aculeum ad feriendum. Ergo, dum omnis crudelitatis arma ab eo subtraxit: eum debere esse mansuetum natura perdocuit. Sed arma, quæ natura negavit, homo A multo pejora, & magis mortifera, suo ingenio adinvenit: & crudeliora bella, quam omnia bruta, gerit. Recordemur ergo Crucis Christi, simus mansueti, & pii: ut possimus esse filii matris Dei: quæ est Mater totius bonitatis, & pietatis, & Regina misericordiæ digna est appellari. Unde dicitur; Stabat juxta crucem Mater ejus: Joan. 19 stabat, inquam, dolendo, stabat compatiendo, stabat & commoriendo: doloris & passionis transfossa gladio. Cum ergo ipsa sit Mater totius misericordiæ: soli crudeles ad ejus thronum non habent accedere: quia nec ab ea merentur audiri. Quomodo misericordiam audes petere: qui eam proximis noluisti exhibere? Scias, quod vera est sententia, quam Jacobus profert in Epistola: Judicium sine misericordia fiet illi, qui non facit Jac. 2 B misericordiam.

Quarto, ad crucem spiritualem ferendam, pro brachio infimo terræ infixo, est accipienda humilitas, quæ est respectu superioris. Quandocumque supra te agitaris, tumore erigeris, crucis Domini recorderis: Quis tumor, qui non cadit: quis mons, qui non ruit, si Dominum crucifixum attendas? Nullus miles est adeo superbus, & arrogans: ut supra Regem sedem suam collocare præsumat. Ergo quod non audet quis facere regi terreno, citissime morituro, tu facis Regi summo æternaliter duraturo? C Et propterea Apostolus: Hoc enim Phil. 2 sentite in vobis, quod & in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem: mortem autem crucis. Ubi dici, August. Ecce habes Aug. t. 10 de ver. Domini in Ep. Joan. ser. 41 humilitatis exemplum, superbiæ medicamentum. Quid ergo homo intumescis, quid morticina pellis extenderis, quid sanies fœtida inflaris? Princeps tuus humilis, & tu superbus? Caput est humile, & membrum superbum erit? Monstrum est contra naturam, si cœlum terræ subiicias, & sub pedibus caput ponas. Rogemus, &c.

DE UNO MARTYRE

SERMO V.

& in ordine XVI.

Pro. ult.

Fortitudo, & decor, indumentum ejus: Quanta fuerit fortitudo Sanctorum, quis poterit explanare ullis verbis? Ergo, si juxta meritum fortitudinis recipiant a Deo mercedem; quis præmii eorum altitudinem potest ad plenum, mente cogitare? Majori donati sunt præmio, quam quis lingua carnis exprimat. Ideo in verbo præmisso notantur hic duo. Primo, status pugnæ, quo diabolo restitit, Secundo, status coronæ, qua coronari promeruit. Nam primo, per pugnam, qualis esset, apparuit. Secundo, per victoriam, vel coronam, quo præmio dignus esset, innotuit. In pugna fuit a Deo probatus: sed post victoriam a Deo coronatus. Notatur ergo primo, status pugnæ, cum dicitur: *Fortitudo & decor indumentum ejus*. Notatur secundo, status præmii, & coronæ, cum additur: *Et ridebit in die novissimo*. Dicit ergo, *Fortitudo*, *&c.* Est ergo notandum, quod contra tres adversarios pugnamus, & triplici indigemus fortitudine. Nam impugnat nos mundus; impugnat nos diabolus, & impugnat nos proprium corpus. Mundus per vana attrahit: Diabolus per alta seducit: Sed corpus per delectabilia allicit. Indigemus fortitudine, mundi divitias contemnente; Indigemus & fortitudine, honore respuente: Indigemus & fortitudine delectabilia fugiente. Dicamus ergo, quod hic Sanctus Martyr, Primo, fortis apparuit contra mundum, dum voluntaria paupertate omnia reliquit. Secundo, fortior apparuit contra diabolum, dum superbos honores vera humilitate non solum non appetiit, sed contempsit. Tertio, fortissimus apparuit contra seipsum, dum ardentissime in mortem seipsum dedit.

A Dico primo, quod noster Martyr fortis apparuit, dum voluntaria paupertate mundum omnem cum flore contempsit. O quam felices, qui eligunt cum Christo pauperes esse præter victum solum, & vestitum, nihil aliud appetentes. Unde Apostolus: Habentes alimenta (non delectamenta). & quibus tegamur (non quibus ornemur) his contenti simus. Unde de Martyre nostro potest dici illud Proverbiorum: Manum suam misit ad fortia. Misit, dixit, quia congressus hominis est contra mundum. Et dicit pluraliter fortia: quia plura sunt relinquenda, quæ sunt difficilia. Fortitudinis igitur est, divitias, & omnia vana relinquere, & B filios abdicare, & uxorem relinquere: quamvis consentientem. Unde in figura nostri Martyris dicitur de Juda: Vir fortissimus Judas, collatione facta, duodecim millia drachmas argenti misit Jerosolymam offerri pro peccatis mortuorum. In quo notatur, quod fortissimus fuit dum argentum tantum contempsit, & pro mortuis illud obtulit. Sed quidam econtrario paupertatem effugiunt: divitias toto animo quærunt: nec attendunt, quod tunc sunt maxime vacui, quando se credunt plenos; sed vacui sunt Dei donis, pleni peccatis: pleni in arca: vacui in conscientia: acquirunt peccata, & perdunt animam: quærunt aurum, & acquirunt infernum. C Nam Luna, quando versus terram dicitur esse plena, tunc versus cælum est vacua. Et quando versus terram dicitur esse vacua, vel nulla, tunc versus cælum dicitur esse tota plena. Et valde rationabile: quia quanto plus a Sole recedit, tanto versus terram plena existit, & plus vacua versus cœlum. Et econtrario, quanto plus Soli appropinquat, tanto versus terram se evacuat, & versus cœlum fortitudinem suam augmentat; ita quod Soli tunc est perfecte conjuncta: & quamvis ex parte terræ sit nulla: ex parte tamen cæli sit tota plena. Sic & vir Sanctus, dum nihil habet in mundo, est dives in cœlo. Hieronym. dicit: In mundo divitem, & in cælo esse; non est possibile. Unde dicitur: Nolite vobis the-

1 Tim. 6 — Pro. ult. — 2 Mac. 12 — Exemplum — Hier. in Regula monachorum c. de laude Religionis to. Matt. 6

thesaurizare thesauros in terra, vel in mundo, ubi ærugo, & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt, & furantur: sed thesaurizate vobis thesauros in cœlo, ubi nec ærugo, nec tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur. Unde etiam Gloss. super Cantica Canticorum, loquens de Christianis dicit; Non est perfectionis Christianæ in temporalibus exaltari, sed potius deprimi; mali enim nihil habent in cœlo; & boni nihil habent in mundo: sed sæpe gratia illius boni, ad quod mendici anhelant, quidquid in via contingat, gaudent. Unde August. de Civ. Dei; Satellites voluptatum divitias appetunt, pauperes esse nolunt, honoribus inhiant. Sed noster Martyr rex esse noluit: honores declinabat, & omnia mala sustinebat.

Secundo, Martyr noster postquam fortis apparuit contra mundum, apparuit fortior contra diabolum; Ista enim duo ordinate se habent: ut prius quis contemnat mundum, quam contra diabolum sumat bellum. Unde Gregorius: Qui ad fidei agonem venimus, luctamen contra malignos spiritus sumimus. Nudi autem cum nudo in hoc mundo luctari debemus: quoniam si vestitus quisquam cum nudo luctatur, citius ad terram deiicitur; quia habet unde teneatur. Quid (inquit) sunt terrena, nisi quædam corporis indumenta? Ergo (inquit) qui contra diabolum ad certamen properat, vestimenta prius abiiciat, ne succumbat; nullas rerum labentium delectationes requirat, ne unde ad votum tegitur, inde ad casum teneatur. Mundo sic contempto, & humilitatis fundamento sic accepto: secure congredimur cum hoste maligno. Unde secundum Hieronymum: Non est timendus hostis, qui non potest deiicere nisi volentem. Unde in figura Martyris nostri, dicitur in Sapient. Et fortis in bello; Humilis enim expugnavit insurgentes hostes. Quis nunc hostem umquam timeat, si veram humilitatem teneat? Nam cum beatus Antonius omnes inimici laqueos videret coram se in terra expansos: dixit ad Dominum: Domine quis potest evadere istos laqueos? & facta est vox ad eum dicens: Humilis. Et ratio est (sicut Augustinus docet) quia humilitas hominem Deo perfecte subiicit, Deum sibi auxiliatorem facit, quo hostis ignea tela contemnit. Nam & leo gallum (& maxime si sit albus) expavescit, & fugit virtute cujusdam lapidis, quem in se habet gallus. Quid per leonem intelligimus rugientem, & homines devorare volentem, nisi dæmonem? Quid per gallum se aliis propriis verberantem, & sæpe cantantem; nisi humilem hominem, se verberibus affligentem, & Deum continue laudantem, & intra se vivum lapidem continentem? Hunc humilem hominem diabolus superbus sic timet, ut nec ei approximare audeat, dum per humilitatem Virginis, & per humilitatem suæ beatissimæ prolis novit se dejectum. Semper enim puer timet flagellum, & canis baculum, quo aliquando se meminit verberatum.

Greg. to. 3 hom. 32 in Evang. in principio.

Sap. 8

Aug. to. 5 lib. 14 de Civ. Dei cap. 13

Exempla.

Exemplum

Tertio, beatus hic Martyr non solum fuit fortis contra mundum, aut fortior contra diabolum, sed fuit fortissimus contra seipsum. Militi enim existenti in forti castro, facile est extrinsecum hostem abiicere; sed valde difficile est sibi, interiorem hostem superare. Unde Boetius dicit quod nulla sit pejor pestis, quam familiaris inimicus. Nam & Samson, qui mundum (ut Nazaræus) contempsit, & omnes hostes dejecit, carnis fuit passione superatus. Dicit enim Philosophus quod difficillimum est hanc passionem vincere, consentaneam naturæ. Unde de viro Sancto dicitur; Accinxit fortitudine lumbos suos. Unde Gregorius: Lumbos præcingere, est carnis luxuriam per carnis continentiam coarctare. Unde dicitur in figura viri Sancti: Lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi. Et licet sit difficile continere; fortius tamen est adhuc exemplo Martyris pro Christo animam ponere, & vitam contemnere: quam omnis homo per naturam appetit conservare. Unde iterum dicitur; Fortis est ut mors dilectio. Immo est morte fortior dum mor-

Boet. de Cons. Phil. l. 3 prosa 5 in fine.

Jud. 16

Prov. 31

Greg. to. 1 lib. 21 expost. mor. in c. 31 Job & t. 3 hom. 13 in Evang.

Cant. 3

Cant. 8

mortem superat contemnendo. Et licet hoc sit opus fortissimi: habet tamen in naturis exemplum. Nam Diogenes philosophus, dum se mori videret, in nullo dolens, dixit, seipsum febre ipsam mortem superare. Apes mori appetunt pro suo Rege. Nam mortuo rege: nolentes se separari ab eo, stant morientes fame. Ergo si sic faciunt pro Rege apes, a quo nec esse accipiunt, nec per eum vivunt, nec sentiunt: quid hominibus faciendum est pro summo Rege, a quo sunt facti, per quem sunt redempti, & pro eis liberandis in mortem se dedit? Qui ergo sic fortis erit superando mundum, vincendo diabolum, subjugando seipsum: accipiet regnum decoris, & diadema regni de manu Domini, & sic ridebit in die novissimo, quando cum Domino erit in Paradiso. Quid est aliud Paradisus quam hians risus? Unde dicitur: Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Et econverso: Væ vobis, qui nunc ridetis, quia plorabitis. Non est possibile ridere hic, & in futuro. Et ideo est necesse ut hic fleat, qui vult cum Domino ridere. Ad hunc risum perducat nos Dominus noster, &c.

Luc. 6

DE PLURIB. SS. MART.

SERMO I.

in ordine XVIII.

Heb. 11

Jac. 1

S*ancti per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones*. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum. Cujus dicti ratio est: quia omnis causa quanto plus præest aliis, tanto amplius influit. Unde scribitur in libro de causis, quod omnis causa primaria est magis influens in causatum, quam causa secunda. Exemplum accipe in Pontifice summo, in Archiepiscopo, in Episcopo, in Archidiacono, in simplici Presbytero. Exemplum aliud in cælo empyreo, crystallino, & sidereo. Item

A est aliud exemplum in ramis, in arbore, stipite, & radice; quia in his omnibus posteriora a prioribus recipiunt: immo omnia posteriora a primaria causa sunt. Quidquid enim est causa causæ, est causa causati. Item quanto aliquid est in natura magis in actu, magis & influit. Unde videmus ad sensum, quod actu calidum calefacit, & actu luminosum illuminat: ita quod majus magis, & maximum maxime. Quare necessarium est ponendum, quod a causa simpliciter prima est omne donum. Cum ergo fides sit altissimum donum, omnium donorum a Deo principium, ideo esse maximum est ponendum]. Propter quod etiam est donum maxime virtuosum. In verbo ergo præmisso subtiliter indagato fides describitur. Primo, ut donum virtuosum: Secundo, ut donum operosum: Tertio vero, ut donum gloriosum. Primo, quia virtuosum deiicit adversarium. Secundo, quia operosum agit bonum. Tertio quia victoriosum, sive gloriosum obtinet regnum. Describitur ergo primo, ut virtuosum deiiciens sibi contrarium, cum dicitur: *Sancti per fidem vicerunt regna*. Secundo, describitur ut bonum operosum, agens bonum sibi commodum, cum additur: *Operati sunt justitiam*, id est, bona opera. Tertio describitur ut donum victoriosum, cum subditur: *adepti sunt repromissiones*. Unde dicitur: *Sancti per fidem*. C Ut ergo ea sic ad unum reducam, quia hæc omnia fiunt in fide: de sola fide agendum est in sermone. Est ergo hic notandum, quod communi, & usitata descriptione, Fides est, Primo intellectus illuminativa: Secundo, est affectus purgativa: Tertio vero, est effectus fortificativa. Quid istis melius, quid animæ fructuosius? Omnes enim animæ potentiæ vel spectant ad cognitivam, vel operativam. Ergo dum fidei opus est illuminare intellectum, inflammare, vel purgare affectum, & fortificare effectum: ejus est perficere totum animæ ædificium.

Comm. in li. de sex. princ. de forma & actione Arist. in Topicis.

Dicamus ergo, quod fides est animæ illuminativa, quantum ad potentiam cognitivam. Est enim fides, divi-

divinus radius animæ illuminativus: Ipsa enim fides disponit ad lumen summæ veritatis: eo quod animam summæ veritati facit adhærere stabiliter. Nam certum est, quod quandocumque aliqua virtus, quæ influit ab aliquo agente, & quiete non figitur in recipiente; caret sua operatione naturali, & suo debito fine. Exemplum accipe in radio solis descendente super aquam currentem, non quiescentem, sicut patet in flumine, in quo, quia radius non figitur quiete: actio ejus caret debito fine, qui est aquam illam calefacere, calefactam rarefacere, & subtiliare, & ex ea vapores subtiles attrahere, & in vaporem vertere, & sursum elevare. Ex quo constat manifestum esse, quod quies rei disponit ad illuminationem. Unde Philosophus dicit quod homo fit sapiens, & intelligens, anima dum quiescit. Cum ergo fides animam in Deo stabilitet, & eam in ipso quietet; disponit ad æternam illuminationem per consequens. Et hæc est ratio, quare hæretici sunt totaliter cæci, nec a Deo merentur illuminari: quia nihil stabiliter credunt. Numquam in aliqua fide quiescunt, sed nunc unum, nunc aliud credunt, & se ab uno opposito ad aliud vertunt. Item quando aliquod agens plus invenit in aliquo objecto de similitudine sua, tanto agit in ipso majori efficacia. Exemplum hoc accipe sic: Plus enim participat de natura luciditatis tabula deaurata, quam argentea, & plus argentata, quam dealbata: & plus dealbata, quam quæ est lignea levigata. Solaris ergo lux descendens super omnes eodem tempore, æqualiter illis omnibus expositis, majorem generat splendorem super deauratam, quam super aliquam aliam, propter majorem similitudinem, quam habet ad ipsam. Et idem judicium est de omnibus aliis. Cum ergo lux fidei maxime assimiletur primæ luci, ad susceptionem illius summi luminis, maxime intellectum disponit. Exemplum horum habetur ad sensum: Nam lux solaris, dum super omnia corpora descendit; in illo corpore efficacius agit, & majus lumen in id imprimit, ubi plus de sua similitudine invenit. Nam splendorem majorem generat super aquam, quam generet super terram: & majorem in aere, quam super aquam. Ad idem est ipsa ratio: quia semper meditatur super finales perfectiones: secundum quod exigunt præambulæ dispositiones. Et de hoc habetur exemplum in arte, & natura: In arte est exemplum in medicina præparativa, & digestiva, & medicina purgativa: Nam quanto melior & artificialior præcesserit præparatio, tanto perfectior, & laudabilior inducitur purgatio: Item hoc ipsum in natura apparet: quia quanto in corpore generando, præcedit nobilior materiæ præparatio: tanto fit formæ nobilioris inductio: quia in humano corpore præcedit nobilior elementorum complexio, quam in bruto: & in bruto nobilior, quam in planta: secundum quod est nobilior forma inducenda. Ergo maximum est, quod quanto in perfectibili aliquo præcedit nobilior præparatio: tanto nobilior datur ei perfectio. Cum ergo fides nobilissima præparet animam ad illuminationem, dispositione nobilissima: ex eo patet, quod facit de Deo credere omnia summa bona, scilicet quod est potentissimus, quod est sapientissimus, quod est summe bonus, & sic de aliis. Unde dicitur, quod dum quidam cæcus clamaret ad Dominum, tunc Dominus dixit ei, Quid vis, ut faciam tibi? Cui ille; Domine, ut videam. Cui Dominus: Respice: Fides tua te salvum fecit, id est, illuminavit. Ob hanc utique causam Apostolus dicit, quod fides est argumentum: Est (inquit) fides substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. Constat enim quod argumentum est mentis illuminativum; quia dubium vertit in certum. Est ergo argumentum, ratio rei dubiæ faciens fidem secundum Philosophum. Exemplum de hoc habetur in historia scholastica tempore Nicæni concilii. Multi enim tunc convenerant Philosophi, ut fidem impugnarent: Inter quos unus erat, quem nemo fidelium Episcoporum

Arist. l. 4 l. 7 Physicorum tex. 20 — *Exemplum* — *Exemplum* — *Luc. 18* — *Hebr. 11* — *Arist. l. 1 in Rhet. ad Alexan. cap. 13*

rum concludere poterat ; sed argumenta omnia facillime dissolvebat. Tunc quidam Episcopus simplex contra eum commotus, audientiam petiit : quem cum alii surrexisse vidissent, & valde simplicem eum esse cognoscerent : timere cœperunt, quod aliquid stultum diceret : Sed propter sanctitatem ejus eximiam, non ausi eum prohibere fuerunt. Tunc ille ait : Dic mihi Philosophe, Christus non docuit nos dialecticam : sed est fides vera, quam nos docuit : quia credimus, unum Deum verum esse, & in Jesum Christum filium ejus, unicum Dominum nostrum : & sic totum symbolum. Dic mihi si sic esse credis. Tunc ille, dum ex ore ejus fidem audivit, statim illuminatus est, & credidit, & astantibus ait: Quamdiu verba audivi, verba pro verbis reddidi: sed quando divina virtus accessit, respondere non potui: sed fide illuminatus assensi. Exemplum de quinquaginta Philosophis illis, quos sancta Catharina, in verbo fidei convertit. Lege historiam, ut exemplum narres.

Spyridion Episcopus ex Niceph. l. 8 c. 15 & 42 Et Martyrol. Rom. 14 Dec.

Surius t. 7 in vita S. Catharinæ ein. med. die 25 Novemb.

Secundo, fides est animæ purgativa, quantum ad potentiam amativam. Cujus ratio talis est : Nam omnis virtus, quæ in suum susceptibile efficaciter agit : quidquid sibi in illo contrarium invenit, totum ab eo excludit. Exemplum de igne, qui dum agit in aerem ; humiditatem in eo consumit, & siccitatem, qualitatem illi contrariam, introducit. Ignis etiam, dum in ferrum agit : rubiginem, & omnem frigiditatem tollit ab eo, & illud simile sibi facit. Lux etiam, dum in aerem agit, primo ab eo tenebras sibi contrarias tollit, & sic in illum similitudinem suam introducit. Sic & fides formata, si animæ adveniat, ab omni peccati scoria sibi contraria, & ab omnibus erroribus eam purgat, & principio primo eam assimilat. Anima enim est Deo similis per naturam ; nec fit ei dissimilis, nisi per culpam. Sed quia per fidem culpa excluditur, similitudo ei restituitur. Et propterea dicitur: Fide purificans corda eorum. Nam ob hanc

Act. 15

A causam fides dicitur similis esse calori solis : quia sicut illius calore, in vere reviviscunt omnia terræ nascentia, sic per fidem reviviscunt animæ mortuæ. Unde dicit Apostolus, quod justus ex fide vivit : Est enim fides, sicut aurora, quæ aerem a tenebris purgat, diem inchoat, & solem adesse monstrat. Unde baptismus dicitur fidei sacramentum, & est peccatorum omnium purgamentum, & ad statum innocentiæ restitutivum, & omne, quod tangit, subito facit esse sanctum. Narrat enim Augustinus, quod quædam matrona cancrum patiebatur in mamilla, morbum mortalem, & nulla secundum Hippocratem) medicina curabilem : B immo si quis vult ex ea diutius vivere : dimittendus est soli naturæ sine omni medicamine. Cumque illa desperata esset a medicis ; ad auxilium divinum se contulit; & ad fontes, ubi baptizantur cathecumeni: properavit : & ab uno, cum de fonte exiit, signari se fecit: quam dum baptizatus signavit, curata mox fuit. Si ergo tantæ virtutis est sacramentum fidei : quantæ virtutis est fidei donum ?

Rom. 1

Aug. t. 5 l. de Civ. Dei, 22 c. 8

Tertio, fides est effectus fortificativa. Nam quanto amplius vigor fundamentatæ virtutis redundat in aliud: tanto illud robustius esse facit. Exemplum de virtute cordis; quæ virtus est omnium membrorum radix, C sive fundamentum. Quare ? Quia communiter plus virtus redundat in brachio dextro, quam sinistro. Fortius est dextrum brachium, & ad pugnandum est magis aptum : sicut & patet ad sensum. Ex qua causa (ut dicit Philosophus) leo primum dextrum pedem movet in ambulando. Et mulier, quæ prægnans est masculo, subito vocata, plus movet pedem dextrum, quam sinistrum. Sed constat, quod fides fundamentalis virtus est omnium virtutum prima. Unde & Apostolus dicit, quod est substantia. Quia sicut substantia est accidentium omnium fundamentum : sic & fides virtutum omnium, & donorum. Unde fides assimilatur cuidam gemmæ, quæ dicitur. Alectoria, quæ in ventriculis gal-

Arist. t. 5 l. 2 de Histor. anim. cap. 1

Plin. l. 36

c. 10 Nat. hist. Solin. in Polyhistore, sive in Collectan. rerum memorab. Isid. lib. 16 Ethymo. cap. 13 & Albertus magnus idem dicunt de Alectoria, sive Alectorii specie crystallina, magnitudine, ac virtute, opinionem veterum recitantes. De Chrysolithi colore ac virtute loquitur Albertus in lib. de Lapidibus: nec non Camillus Leonardus in speculo lapidum & Barthol. Anglicus li. 16 ca. 29 ex Diosco. 1 Pet. ult. Hebr. 11

gallinaceorum invenitur: cujus maxima magnitudo est ad quantitatem fabæ: Cujus (secundum Magistros) virtus est, hominem in certamine insuperabilem reddere. Facit enim hominem constantem, & in bello victorem. Quid enim fortius, quam mundum contemnere? sed mundum fides contemnit, Gen. 15. sicut legitur de Abraham ad Hebræos. 11. quod fide patriam dereliquit. Et ibidem de Moyse dicitur: Fide Moyses se negavit filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis vitæ habere jucunditatem. Item quid fortius diabolo? Non est enim potestas super terram, quæ possit ei comparari: Et tamen fide vincitur, sed secundum illud Petri. Adversarius vester diabolus, tamquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret; cui resistite fortes in fide. Et quantum ad hoc, fides est similis cuidam gemmæ, Chrysolithus, appellatæ; quæ lucet ut aurum, & ad modum ignis scintillas emittit. Quæ gemma in auro posita, & in sinistro latere portata (ut ajunt) est dæmonum fugativa, & omnis timoris nocturni expulsiva. Sic fides vera, tota est aurea, & ad modum ignis inflammativa, & ideo portata, & omnibus sinistris rebus opposita; dæmonum omnium, & periculorum est repulsiva. Item quid fortius, quam subiugare seipsum? sed nonne hoc facit fides? Nonne Sancti, sicut dicitur ad Hebræos, in fide non solum obturaverunt ora leonum; extinxerunt impetum ignis, effugaverunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum; sed etiam alii extenti sunt non suspicientes redemptionem: alii ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, in occisione gladii mortui sunt: & cetera, quæ ibi sequuntur? Nobilissima virtus, & amplexanda totis visceribus, aut affectibus; quæ sic intellectum illuminat, sic animam purgat, sic etiam affectum fortificat: dum mundum contemnit, diabolo resistit, & seipsum devincit. Sed quid de illis, qui habent fidem Dei, sed informem; quæ

A in peccatoribus, & dæmonibus invenitur: quia eos triplex inconveniens sequitur? Primum, quia ordinantur ad finem eumdem cum dæmonibus: nam constat, quando aliquod unum inest duobus, inest eis secundum aliquam dispositionem communem, sicut patet de identitate nutrimenti in animalibus, & plantis. Ergo si fides informis inest peccatoribus, & dæmonibus; hoc erit per aliquam dispositionem communem. Sed quæ sunt consimilis dispositionis, ordinantur ad consimilem finem. Sic etiam patet in membris omnibus, nam quæ consimilis dispositionis inveniuntur, ad unum finem ordinantur: quia quæ habent eamdem dispositionem in li-

B neamentis vegetativæ, sensitivæ, & rationalis, ordinantur ad finem eumdem, scilicet ad animam rationalem. Ergo, si homo malus, & diabolus habent eamdem dispositionem in fide; ad eumdem finem ordinantur, scilicet ad æternam damnationem. Secundum inconveniens est, quia magis reprehensibilis est homo in hac parte, quam dæmon: Nam omne illud est reprehensibile, quod non habet quod debet habere, eo tempore, quo debet habere. Non est autem dignum reprehensione, si non habet quod non debet, vel eo tempore, quo non debet habere. Exemplum de catulo, qui etsi ante nonum diem visum non habeat; non tamen dicitur cæcus,

C cum prius habere non debeat. Similiter & infantulus non est reprehensione dignus, si non cum dentibus nascatur: quia tunc temporis a natura eos habere prohibetur. Sed tam catulus, quam infantulus reprehensione digni essent, si jam dicta non haberent eo tempore, quo habere deberent. Exemplum in arboribus, quæ si sine fructu sint in Januario: non merentur ex hoc dici infructuosæ, si tamen habeant, cum habere teneantur. Sed homo est in tempore, quo fidem debet habere per dilectionem operantem: Dæmon autem non est in tempore, quo talem fidem habere possit. Ergo homo in hac parte reprehensibilior est dæmone. Tertium inconveniens est: quia fides informis timorem Dei, & non amorem habet

anne.

annexum: nam timor ad hoc dispo- nit, ut homo non accedat, sed refugiat ab eo, quod timet, sicut ovis naturaliter fugit lupum, quem timet. Ergo qui fidem informem habet, cum Deum timeat, & non amet, a Deo refugit, quantum potest: sed dum ab eo refugit, ad aliud accedit, sicut lapis, quia sursum ascendit, necessario deorsum descendit. Ergo dum omnis talis recedit a Dei gloria, necessario accedit ad infernalem damnationem. Rogemus, &c.

DE PLURIB. MART.

SERMO XIX.

in ordine XIX.

Matt. 5 2 Tim. 2

BEati, *qui persecutionem patiuntur propter justitiam*. Secundum Apostolum: Non coronabitur nisi qui legitime certaverit. Nam sicut abundant passiones Christi in nobis, sic & per Christum abundat consolatio nostra. Ergo, si omnes coronari, & consolari cupimus, nec coronari possumus, nisi valenter certemus: Et cum a Domino patiamur, restat ut non solum passiones patienter sustineamus, sed quod eas etiam appetamus. Nam bonus scholaris amat vigilias, & quasvis afflictiones, ut sapiens fiat. Nauta, quamvis ei sit periculum; nihilominus tamen amat naufragium, propter lucrum. Quis umquam absque labore dives esse poterit? Quis umquam absque labore dolia vino, & horrea frumentis implevit? Quis umquam absque labore militavit? Militia enim est vita hominis super terram. Et iterum. Sicut avis ad volandum, sic homo nascitur ad laborandum. Unde & a fletu incipit, & per fletum transit, & in fletibus vitam finit. Verum passiones nostræ, non sunt meritoriæ, nisi sint voluntariæ: immo involuntariæ, quantumcumque magnæ, omni præmio sunt indignæ: quia ut voluntariæ sunt, dignæ æterno præmio; sic involuntariæ sunt indignæ tali præmio. In verbo ergo præmisso sancti

Naufragium pro navigandi periculo.

Job. 7

A Martyres describuntur, quantum ad tria. Primo quantum ad pœnam. Secundo, quantum ad causam. Tertio, quantum ad victoriam. Nam pœna probat: causa ordinat: victoria coronat. Primo ergo Martyres describuntur, quantum ad pœnam temporalem, cum dicitur: *persecutionem patiuntur*: Secundo, quantum ad causam, martyrium ordinantem, & meritorium facientem, cum in fine ponitur: *propter justitiam*. Tertio vero, quantum ad victoriam æternaliter coronantem, cum dicitur: *beati*. Dico ergo primo, quod notatur hic pugna, sive pœna Martyrum probativa: scilicet quia tactum est supra, quod sola pœna non est meritoria, nisi adsit

B voluntas, & causa, ideo prima duo sunt simul tractanda. Est ergo notandum, quod voluntas, quæ pœnæ est perfectiva, si adsit cum hoc causa justa, triplici circumstantia debet esse vestita. Nam primo, debet esse recta. Secundo, debet esse prompta. Tertio, debet esse firma. Nam agens, sive patiens, non agit, sive patitur virtuose, nisi habeat rectitudinem in intentione: promptitudinem in affectione: fortitudinem in persecutione: ut sit rectitudo respectu causæ: promptitudo respectu penæ: & fortitudo respectu pugnæ.

Dico, quod requiritur ante omnia voluntatis rectitudo respectu causæ, ut homo propter justam causam su-

C stineat malum pœnæ. Unde dicitur: Hæc est gratia, si propter justitiam Dei, sustinet quis tristitias, patiens injuste. Quæ enim gratia (inquit) si peccantes, & colaphizati suffertis? Sed si benefacientes, patienter sustinetis; hæc est gratia apud Deum. Et propterea dicitur in eadem epistola: Nemo vestrum patiatur, ut homicida, aut fur: Si autem ut Christianus, non erubescat. Ille autem Christianus patitur qui propter justam causam patitur: seu qui justam causam sequitur. Nam ibidem dicitur: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. Unde in persona cujuslibet patientis potest dici illud Job: Hæc passæ sunt absque iniquitate manus meæ; cum mundas habeam preces

1 Pet. 2 al. convenientia. al. gloria.

1 Pet. 4

1 Pet. 2

Job 16

ces ad Deum. Est tamen hic notandum, quod sit causa sit injusta; potest tamen fieri justa de voluntate accedente, & faciente de necessitate virtutem. Sicut patet in latrone, qui cum justam causam habuerit patiendi; quod fuerat necessarium, fecerat voluntarium, dum credidit in Christum, & patibulum mutavit in meritum. Nam omnes pœnitentes habent justam causam patiendi: sed justa est voluntas pœnitendi, dum punire se voluit: quia Deum offenderunt. Ad patiendum ergo meritorie, non sufficit sola pœna, nec sufficit sola causa, nisi adsit & voluntas recta, quæ etiam malam causam vertit in bonam: & tormentum, martyrium esse facit. Manasses autem rex Juda propter innumerabilia peccata sua captus est, & usque ad mortem deductus: sed dum ad Deum rediit, de malo pœnituit, Deum rogavit, exaudiri meruit, & regno suo restitutus fuit. Achab, qui, super reges Israel omnes, Deum offenderat; Heliam Prophetam contra se audivit, timuit, sacco se induit, demisso vultu ambulavit, & dum se humiliavit; Deus sententiam, quam contra eum dixerat, permutavit. Dicit enim Ambrosius: Novit Dominus mutare sententiam, si tu noveris emendare delictum. Nihil enim aliud est pœnitentia, quam voluntaria pœna pro peccatis assumpta.

Patientis requisita.

4 Reg. 21

2 Par. 32

3 Reg. 21

Amb. to. 3 li. 2 in c. 2 Luca.

Secundo, requiritur voluntatis promptitudo respectu pœnæ, ut homo cum gaudio patiatur: non cum murmure oris, vel cum tristitia cordis. Unde ad Coloss. Apost. Ego Paulus gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo, quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia. Exemplum notabile accipe in Eleazaro, qui gloriosam mortem magis elegit, quam odibilem vitam: & voluntate præibat ad supplicium: & prius voluit durissima morte plecti, quam solum se simulare, carne porcinas comedere. Lege historiam, & eam devote narra. Quid tu o Christiane times pati, cum te Rex tuus præcesserit ad passionem? Turpe est, & valde alienum; immo contra naturam, & certum experimentum est: ut sub capite dolente membrum non doleat; & sub capite vulnerato membrum non sentiat, & sub capite moriente membrum vita non careat. Quis miles de bello exire præsumpserit, & non voluerit voluntarie pati, si Rex suus ad mortem fuerit vulneratus? Nam & apeculæ carne tam paucæ, sanguine nullo, sed prudentia maximæ, cum suum esse, vivere, vel sentire non habebeant a rege, quem sibi eligunt sponte; pro ipso tamen mori sunt paratæ, & ipso moriente permittunt se mori fame: quem si offendunt, vindictam de seipsis sumunt, & vulnere proprio se concidunt. Quid ergo debet facere homo, qui a suo Rege esse, vivere, sentire, & intelligere habet, a quo non solum est, sed tam dura morte redemptus est? Hoc enim attendentes Apostoli, milites strenui Regis nostri, ibant gaudentes a conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. Et dicit Jacobus: Omne gaudium existimate fratres, cum in tentationes varias incideritis.

Colos. 1

2 Ma. 6

Act. 5

Jacob. 1

Tertio, ad patiendum requiritur voluntatis fortitudo, respectu pugnæ: ut nullo modo deseratur virtus patientiæ a patiente. Nam purum aurum ab omni scoria separatum, quantumcumque sit in igne excoctum, nec auget valorem suum, nec minuit pondus suum: sed fit amplius fulgidum. Adamas enim (ut dicitur) non calescit igne, vel rumpitur: nulla materia sculpitur, vel figuratur. Sæpe inventi sunt ursi, qui de fortitudine sua confisi, non solum bella non fugiunt; sed signis expetunt, quibus possunt. Sic & vir fortissimus Judas, qui similis factus est leoni in operibus suis, sicut dicitur: Numquam fugit, numquam fugam hostibus dedit, donec bellando vitam fortiter finivit. Exemplum Machab. de septem fratribus, matreque fortissima, quæ non solum mortem filiorum in patientia tulit, sed appetiit, & suis monitis quantum potuit animavit. Unde Apost. patientes confortans, dicit ad Hebræos: Recordamini pristinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen sustinuistis passionum. Et

Hier. li. 3 in Amos, sup. c. 7 to. 5 Plin. li. 37 Natur. Histor. cap. 4

1 Mach. 11

2 Mach. 7

Hebr. 10

Et addit : Nolite amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim necessaria est. Unde iterum Apost. In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: persecutionem patimur, sed non derelinquimur: humiliamur, & non confundimur: deiicimur, sed non perimus. Sed diligenter hic notandum, quod hanc patientiam, & fortitudinem dat impressa memoria Dominicæ passionis. Unde dicitur a Petro: Christo in carne passo, & vos eadem cogitatione armamini. Propter quod ipse dicit in Cant. Pone me, ut signaculum super cor tuum: quia fortis est ut mors dilectio tua, & dura ut infernus æmulatio. Sed proh dolor! & dolore tabesco: quia non est hodie, qui velit pro Domino pati, non dico fracturam, non mutilationem membrorum, non diruptionem ossium, vel suffossionem costarum: sed nec modicum verbum, immo nec signum eis contrarium. Dicunt enim illud Job: Quæ est fortitudo mea, ut sustineam; aut quis finis meus, ut patienter agam? nec fortitudo lapidum fortitudo mea. Væ ergo mundo misero: quia filii ejus, & amatores, sunt valde potentes ad malum, sed debilissimi sunt ad bonum. Sed attende quod dicitur: Potentes, inquit, potenter tormenta patientur. Exemplum de divite epulone, qui dicebat: Crucior in hac flamme. O vere, & toto posse plangenda felicitas, quæ cum sit brevis, & momentanea: æterna tamen compensanda cum pœna. Patiamur ergo exemplo Martyrum voluntate prompta, recta, & firma: quia qui sic sustinent pœnam, ad æternam ducendi sunt gloriam. Unde dicitur. *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam*. Quis enim non totis affectibus appetit esse beatus? Sed quid est beatitudo, nisi bonorum omnium plenitudo? Ergo, dum beatitudo obtinetur, omnes appetitus humani complentur: ut nihil aliud appetatur. Sed quid hoc melius, quid cogitari potest sublimius, quid possideri potest animæ dulcius? Ergo juxta beatum Gregorium: Si delectat mentem magnitudo præmiorum, non deterreat certamen laborum. Nam qui ambulare in vinea Domini nolunt, præmio digni non sunt: sed potius suppliciis sempiternis. Et quam sit durum, quam formidandum, ab omnibus bonis excludi, & malis omnibus sine fine demergi, qui potest, exprimat. Sed magis rogandum est, ut Deus nos eripiat, & ad bona sempiterna perducat, qui per omnia sæcula benedictus vivit, & regnat. Amen.

(Margin: 2 Cor. 4 — 1 Pet. 4 — Cant. 8 — Job. 6 — Sap. 6 — Luc. 16 — Greg. to. 2 ex pos. mor. lib. 31 c. 14)

DE PLURIB. SS. MART.

SERMO III.

In ordine XX.

Sicut abundant passiones Christi in nobis; ita & per Christum abundat consolatio nostra. Sic respondent sancti Martyres tacitæ quæstioni. Posset enim quis quærere. Quomodo potestis tot mala portare? Peccatores enim (ut dicit Bernardus) vident nostras afflictiones, sed non vident nostras internas consolationes, quæ valde multum excedunt passiones. Et ideo sancti Martyres respondent tacitæ quæstioni, & dicunt: *Sicut abundant passiones Christi in nobis; sic & per Christum abundat consolatio nostra*. In verbo isto duo ostenduntur. Primo, malum passionis externæ, quo temporaliter affliguntur. Secundo, bonum consolationis internæ, quo dulciter consolantur. Primum carnis est afflictivum: Secundum autem est animæ affectivum. Notatur ergo primo afflictio exterior, qua mala purgantur. Et notatur secundo interna refectio, qua gratiæ cumulantur. Primum notatur, cum dicitur: *Sicut abundant passiones Christi*: sed secundum notatur, *ita per Christum abundat consolatio nostra*. Sed ista, scilicet afflictio, & consolatio, simul in unum sunt tractanda: quia contraria juxta se posita magis elucescunt. Est ergo hic notandum, quod ideo præsentis temporis malum non est fugiendum; sed patienter ferendum: quia semper ad corporis supplicium sequitur mentis gaudium; si quis considerat primum: Sunt

(Margin: 2 Cor. 1 — Arist. 10. Proble. Sect. 22 text. 11)

Sunt autem passiones voluntariæ triplici præmio dignæ. Nam sunt dignæ. Primo, superno auxilio: Secundo, sunt dignæ superno solatio: Tertio, sunt dignæ supernali consortio, sive potius summo bono. Ut sic patiens adiuvetur exterius, consoletur, interius, & in fine coronetur superius.

Dico, quod passiones istæ si sunt voluntariæ; sunt dignæ superno auxilio: Est enim dignum, & justum & rationi consentaneum, ut qui propter Christum patitur, sentiat Christi auxilium. Quis umquam speravit in Deo, & non est adiutus ab eo?
Exemplum Nam elephantes, dum inter se pugnant, suos adiutores mirabiliter amant: quos si vulnerari contingat, eos in medio sui ponunt, & pro viribus defendunt, quantum possunt. Nullum est etiam animalium genus tam ferum, quod illos non adiuvet, qui sibi in auxilium sunt. Mahumeti, Saraceni, & Judæi hoc observant: non autem falsi, & pessimi Christiani. Nam & apes, quando apes alterius alvearii invadunt, si sibi aliquas faventes inveniunt, eas, non solum non lædunt; sed protegunt, & defendunt. Quis enim, sic diabolo similis, suos propugnatores non diligit? Ergo ponere necessarium est, nec est in dubium deducendum, quot summum bonum eos amat, qui pro se bellant. Sed non amaret, si eos in afflictionibus non adiuvaret, cum sibi non desit juvandi potentia, & sapientia. Ergo manifestum est, quod dum pro Christo bellamus, quod ab ipso, quantum necesse est, adiuvemur.
1 Pet. ult. Unde dicitur: Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam
Hebr. 2 gloriam in Christo Jesu, modicum passos ipse perficiet, consummabit,
Psal. 90 solidabitque. Propter quod dicitur:
Psal. 117 In eo autem, qui passus est, & tentatus, potest & ei, qui patitur, au-
Psal. 26. xiliari. Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Et certum est, quod adeo est potens; ut nemo suorum militum debeat dubitare. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos. Et in alio loco: Do-

A minus illuminatio mea, & salus mea: quem timebo? usque ibi: Si consistant adversum me castra, &c. Quis, nisi stultus debeat timere, auxiliante, Deo omnipotente? Si sic militem confortant in bellis præsentia regis, dum ejus vocem audit confortantem, quid præsentia facit omnipotentis? Nam & ob hanc causam (ut dicit August.) Mar- *Aug. to. 5 de Civit. Dei lib. 22 cap. 6* tyres poterant capi, poterant verberari, poterant Deo permittente occidi: sed non poterant vinci. Exemplum in beato Antonio Eremita, qui usque ad mortem a dæmonibus verberatus; dum adesse sentiret Jesum, ait: Ubi eras Domine Jesu? At ille: *Surius to. 1 die 17 Januarii.* Hic eram, Antoni, sed volui certamen tuum videre. Et quia fideliter B certasti, te faciam per totum mundum nominari. Nam & pisces minores, qui fugiunt Crocodilum qui significat diabolum invasorem hominum; confugiunt ad Cetum; qui signat Christum, ubi reportant defensionis auxilium.

Crocodilus est animal quadrupes, tam in terra quam in aqua vivens soli Ægypto, & iis regionib. quæ Nillo alluuntur, cognitum; figura lacertæ non admodum dissimile, incredibili magnitudine, unguibus armatum. Civ. lib. 2 Nat. Deor. Et Plin. li. 5 ca. 27

Secundo, passiones istæ patienter portatæ, sunt dignæ interno solatio. Numquam Deus, cum sit summe bonus, dulcis & rectus, dum hominem affligit exterius, non consolatur interius. Nam & omnis bonus medicus medicinam amaram gustanti palliat sub aliquo dulci; ut sic ab ægro possit sumi. Unde Apostolus: Repletus consolatione superabundo gaudio in omni tribulatione mea. Nam cum C venissemus Macedoniam, nullam requiem habuit caro mea: sed omnem tribulationem passi sumus, foris pugnæ, intus timores: sed qui consolabatur humiles; consolatus est & nos. *2 Cor. 7* Unde & propheta dicit ad Deum: Secundum multitudinem dolorum *Psal. 93* meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam, Ob quam causam & Job dicebat: Quis mihi dat, ut veniat petitio *Job. 6* mea, & quod expecto tribuat mihi Deus. Et hæc mihi sit consolatio, ut affligens me dolore, non parcat? Unde fuit quidam sanctus Pater, qui omni anno consueverat infirmari, & ex hoc multum gaudebat, & Deum laudabat: cumque uno anno non fuisset subito infirmatus; cœpit fortiter flere, & dicere: Nunc video, quia Dominus

Surius to. 1 die 3 Febr. non procul ab initi

minus oblitus est mei, &c. Cum milites ad Beatum Blasium venissent capiendum; ille ait: Jam nunc video, quia Dominus non est oblitus mei. Sentiebant enim Sancti interius se consolari, dum eos contingeret foris affligi. Nam juxta Prophetæ sententiam: Dum superbit impius, incenditur pauper: quia in patiente, virtus cum perfectum habeat opus; per flagella exterius apposita excitatur, & excitata anima consolatur, & pati pro Domino delectatur. Nam omne contrarium ad præsentiam sui contrarii concitatur, & fortius operatur: Nam videmus ad sensum, quod aqua superfusa calce, statim inardescit, & ignem fervere facit, sed ex superfuso oleo non fervescit: quia oleum igni contrarium non existit. Item aqua calida in frigido loco fusa, citius coagulatur, quam frigida: quia ad præsentiam caloris frigus fortius agit. Ignis etiam, si aspersus fuerit aqua, fortius incalescit. Quare cum ferrum in ignem ponitur, aqua ignem aspergit: quia cum suum contrarium sentit, ferrum fortius incalescit. Ob hanc causam sol majorem calorem in mari generat, quam in terra: quia aqua magis, quam terra est sibi contraria. Ex his igitur manifeste appare, quod patientia est virtus nobilissima, dum supplicia contraria sibi adesse præsentit, & contra ea fortius invalescit. Est enim (secundum Gregorium) opus patientiæ, omnia mala æquanimiter ferre, & contra inferentem nullo dolore moveri.

Psal. 10

Exempla naturalia.

Ignis aqua aspersus cur validior.

Sol cur magis in mari, quam in terra emittat calorem.

Greg. to. 2 hom. in Evang. 35 cir;a med.

Tertio, temporales pœnæ patienter portatæ, sunt dignæ superno præmio. Est enim dignum, est justum, & rationi consonum; ut corona detur illi, qui non potuit passionibus superari. Nam victoribus coronæ redduntur: sed nullus magis victor, quam qui nullo bello superari potest, sed quanto fortius impugnatur, tanto vilior invenitur. Ergo talis a justissimo Rege coronari meretur. Et propterea dicitur in Apocalypsi: Nihil horum timeas, quæ passurus es: sed semper esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Quis umquam clypeum, gladium, arcum, constanter tenuit, qui finaliter coro-

Apoc. 2

A natus non fuit? Numquam Veritas poterit mentiri. Ergo si coronam victoribus promittit; necesse est, ut omnis legitime pugnans, coronam pro mercede recipiat. Unde Dominus Discipulis ait: Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis: & ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus Regnum, ut edatis, & bibatis super mensam meam in Regno meo. Sic ergo Sancti pœnis non poterant superari: quia major erat consolatio interior, quam esset pœna exterior. Et naturale est, quod semper quod est minus, majori virtute superatur. Unde si modicum aquæ, quamvis igni contrariæ, in magnum ignem proiiciatur, non solum ignis

Luc. 22

B non extinguitur; sed in majorem flammam erigitur. Sicut etiam aurum non corrumpitur igne: eo quod non habet in se consumptionis principium. Sed nec vir Sanctus a pœna vincitur: eo quod non habeat in se peccatum criminale, quod est in homine omnis corruptionis principium. Nam & Salamandra in igne vivit, neque ab igne consumptionem accipit, quia in se habet, quod vel ignem extinguit, vel igni perfecte resistit. Unde est, quod ligamina ex pelle Salamandræ confecta, & lapidibus imposita, omni tempore quamvis ardentia, permanent incombusta. Unde corrigiæ si fuerint de corio Salamandræ, quando sunt vetustæ, in ignem projectæ,

Arist. de Hist. anim. li. 5 ca. 19 parte 5 & Plin. li. 10 ca. 67 Naturalis histo.

Idem refert Aug. de Civit. Dei li. 21 cap 4 in princ.

C non consumuntur ab igne, sed reparantur in statum pristinum, quasi novum. Sic & per omnia sancti Martyres virtute patientiæ, ignem exteriorem extinguunt, vel ardere non possunt, in quo perfectionem renovationis accipiunt. Et ideo bene dicunt: *Sicut abundant passiones Christi in nobis; ita & per Christum abundat consolatio nostra.* Ad hanc Martyrum consolationem veram perducat nos Dei sapientia, &c.

DE

DE PLURIB. SS. MART.

SERMO IV.

In ordine XXI.

Rom. 8 NOn sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Mul- in seipsis considerata, sunt valde magna, quæ aliis comparata, sunt parva, sive minima. Nam terra est elementum mole magnum, in se consideratum, cum dicatur in libro de proprietatibus elementorum, & experientia est probatum, sicut in sermonibus Dominicalibus est ostensum, (Sermo 4 de Domini Nativ.) quod terra in circuitu est XXIV. millium milliarium: quæ si cœlo comparetur, dicitur sicut punctum. Magnum videtur lumen candelæ, in se acceptum, dum sic illuminat totam domum: sed ad lumen ipsius solis comparatum, quasi dicitur nullum. (Exemplum) Unde candela, quæ in solis absentia sic est luminosa, ad solem tracta, videtur esse extincta; quia nullius sui luminis est ostensiva. Stellæ etiam in se consideratæ, valde sunt luminosæ, eo quod sunt ex luce formatæ: tamen a lumine Solis absorbentur, & quasi nullæ nobis apparent in die. Multa sunt flumina, quæ in se sunt valde magna: ut Padus, Rhodanus, Nilus: & talia mari comparata, sunt quasi nulla. Unde dum ad mare veniunt, perdunt nomen. Cum ergo ita in omnibus sit invenire; si creatura potest tantum creaturam excedere, cum tamen utraque sit finitæ essentiæ, & limitatæ potentiæ; quid erit creatum immensissimo summo bono comparatum? Et omnis pœna est res creata, & limitibus coarctata: sed gloria est res increata, & summa: ergo nil est, pœna illi gloriæ comparata. Sunt enim pœnæ illæ in se valde magnæ, sunt acerbæ, dum animam exire cogunt a corpore: sed sunt nullæ, æternæ damnatorum pœnæ comparatæ. Et ideo non sunt condignæ, quamvis valeant dici dignæ, æternæ gloriæ comparatæ. Quid enim est punctus ad lineam? quid centrum ad circumferentiam? quid una aquæ gutta ad omnem Oceani aquam? Ergo quid est omnis temporalis pœna gloriæ illi summæ comparata? Bene ergo loquentes de se Martyres nostri dicunt: *Non sunt condignæ passionis hujus temporis, &c.* In quo utique verbo describuntur, quantum ad duo. Primo, quantum ad statum altissimi meriti, quo in mundo temporaliter sunt passi. Secundo, quo ad statum sempiternalis præmii, quo nunc in cœlo æternaliter sunt coronati. Est enim primum, pœnæ inflictæ modicitas; quam sustinuerunt in pugna. Sed secundum, est gloriæ jam perceptæ sublimitas, quam possident in corona. Primo ergo notatur modicitas pœnæ, cum dicitur: *Non sunt condignæ passiones hujus temporis.* Secundo, notatur sublimitas gloriæ, cum infertur: *ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Dicamus ergo omnia simul tractantes, quod hæ temporales pœnæ a sanctis Martyribus portatæ, quamvis remuneratione sint dignæ; non tamen sunt condignæ, illi summæ gloriæ comparatæ, triplici ratione. Primo, quia sunt debitæ, ex parte nostri. Secundo, quia sunt gratuitæ, ex parte Dei. Tertio, quia sunt modicæ, ex parte sui.

Dico, quod pœnæ non sunt condignæ, quia sunt debitæ ex parte nostri. Condignitas enim ex utraque parte, æqualem ponit dignitatem: Non enim est condignitas in pœnis nostris gloriæ comparatis. Quare? Quia in peccatis nascimur, in peccatis vivimus: quare pœnis, & afflictionibus digni sumus. Unde dicitur: Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, id est, Christum. (Gen. 42) Qui dicit in Psalmis: Narrabo nomen tuum fratribus meis. (Psal. 21) Quis enim est qui non peccet? Jacobus: In multis enim offendimus omnes. (Jac. 3) Roman. Omnes peccaverunt, & egent gratia Dei. (Rom. 3) Unde dicebat sancta illa Judith: Non ulciscamur nos pro his, quæ patimur: sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa minora esse supplicia; quibus quasi verberibus Domini corripimur, ad emendationem, (Judith. 8)

nem, non ad perditionem venisse credamus. Numquid non bruta filios suos corrigunt, si offendunt? Quis homo, nisi stultitiam sapiat, qui filium male agentem non corrigat? Sed certum est ex jam dictis, quod omnes peccatores sumus. Ergo & juste pati debemus. Non enim pœnæ nostræ condignæ sunt æterna gloria. Numquid servus, qui laborare tenetur in vinea Domini, ex labore mercedem expectat? Numquid qui reddit debitum, ex hoc expectat præmium? Numquid qui crimen commisit, ut membrum aliud sit perdere dignus, expectat præmium, dum ei fuerit amputatum? Ergo non bonitatis est nostræ, sed divinæ bonitatis, si pœnas remunerat, quas juste scit nobis esse inflictas. *Non sunt ergo condignæ passiones hujus temporis:* sed hoc est ex Dei bonitate, qui dat nobis patienter, & charitative portare, ut possit in nobis sua dona remunerare. O bonitas summa, pietas inaudita, quæ nobis dat, quod ipsa remunerat!

Secundo, non sunt condignæ: quia gratuitæ ex parte Dei. Nam quod pœnæ sint meritoriæ, jam dictum est; sed quod sint præmio dignæ, hoc solum bonitatis summæ. Unde dicitur: Nobis datum est per Christum, non solum ut in eum credamus; sed ut pro ipso patiamur. (*Phil. 1*) Quis pati posset, nisi a Deo donum acciperet patiendi? Ipse enim pati donat, ipse ad patiendum adiuvat, ipse coronat. Nullum enim amat, quem non corripit. Unde dicitur: Ego quos amo, arguo, & castigo. (*Apoc. 3*) Tobias dicit: Quia acceptus eras Deo; necesse fuit ut tentatio probaret te. (*Tob. 12*) Numquid non probant Campsores aurum, aut argentum, aut quodcumque metallum? (*Campsor est qui campsoriam artem sive de cambiis exercet.*) Numquid non vasa figuli probat fornax? Numquid non rex probat suos milites, utrum sint veri, & fideles? Sicut ergo fornax probat aurum, lima ferrum, tribula frumentum, campsor denarium, sic Deus probat tribulationibus justum virum. Exemplum in Job: qui licet justus esset; multis tamen attritus est pœnis. Unde dicitur: Flagellat Deus omnem filium, quem recipit. (*Hebr. 12*) Et ideo Apostolus ibidem concludit: Si extra disciplinam estis; non estis filii, sed adulteri. Quid per diversa vagamur, & diverticula salutis exquirimus? Aut enim patimur; & filii sumus: aut si non patimur, cum adulteris deputabimur. Timoth. Omnes, qui volunt pie vivere in Christo, persecutionem patiuntur. (*2 Tim. 3*) Nonne oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Ergo Rege patiente, miles quiescit sub arbore? ergo Rege per suam passionem intrante in suam gloriam, miles absque pœna intrabit in gloriam alienam? Quomodo coronam habebit qui pugnare tentempsit? Quomodo bellator præmium intrabit, & regi se præsentabit, qui in bello non fuit, nec Regi pugnanti, & vulnerato astitit, nec eum defendit: sed inter manus eum vulneratum dereliquit, & fugit? Exemplum de Jacobo, & Joanne quærentibus regnum. Quibus ipse ait: Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? (*Matt. 20*) Glossa ibidem dicit: Sciebat enim Dominus: quod passionem ejus poterant imitari: sed hoc dicit, ut ipso interrogante, & ipsis respondentibus, audiamus omne, quod nullus cum Christo regnare potest; nisi qui passionem ejus fuerit imitatus. Quis umquam amicorum Dei per viam consolationis ascendit? Judith: Memores esse debemus, quomodo Abraham, pater noster probatus est, & per multas tribulationes probatus, amicus Dei factus est: sic Isaac, sic Jacob, &c. (*Judith. 8*) ergo nos peccatores alio modo intrabimus?

Tertio, passiones nostræ non sunt condignæ: quia sunt permodicæ ex parte sui, eo quod sunt transitoriæ, affligentes modico tempore. Nam sicut habetur in Legenda sancti Andreæ: Omnes enim passiones aut sunt leves, & portari possunt: aut graves, & cito animam eiiciunt. (*Surius to. 6 die 30 Nov.*) Quare, si pœnæ sunt tremendæ; illæ utique sunt formidandæ, quæ sunt durabiles sine fine. Hæ autem pœnæ sunt parvæ, quia transitoriæ, & ad momentum durabiles. Sapientia: Si coram hominibus tormenta passi sunt, spes eorum immortalitate plena est. (*Sap. 3*) Et addit: In paucis vexati, in multis ve-

2 Cor. 4 vero bene disponentur. Corinth. Id quod in præsenti est momentaneum, & leve tribulationis nostræ, &c. In quo verbo ostendit, quod pœnæ nostræ sunt incommensurabiles gloriæ: tum quia leves, tum quia breves, tum quia partiales. Sed gloria hæc est magna, quia æterna, & immensa. Et
1 Petr. 1 hoc est, quod dicitur a Petro: Modicum oportet nunc contristari in variis tentationibus, ut probatio fidei vestræ multo pretiosior sit auro, quod per ignem probatur. Unde dicitur animæ
Isa. 54 afflictæ: Ad punctum, & in modico dereliqui te, & in miserationibus congregabo te: in momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui. Exemplum de B. Anastasio, quem cum vellent cum restibus suffocare; ille considerans pœnam tam levem, & tam velociter transeuntem, ait ad carnifices: Ego pro Christi amore a vobis membratim concidi optaveram. Verumtamen, si hujusmodi, quem vos minamini, obitus me commanet; gratias Deo meo inexhaustas replico, quod me suorum Martyrum participem gloriæ dignatus est facere tam parvo supplicio. Et beata Agatha dicebat: Sicut frumentum non potest poni in horreum, nisi ejus theca fuerit fortiter conculcata in paleis; sic nisi per miserias corpus meum fortiter a carnificibus attrectetur, non potest anima mea in Regnum intrare cum palma martyrii. B. Ignatius desiderabat non solum bestiis a devorandum tradi; sed carnem pectinibus ferreis discerpi, costas nudari & radi, & omnia ossa comminui: tantum ut Christum his suppliciis posset adipisci. Sciebat enim verum esse, quod B. Andreas in sua passione protulerat dicens: Tanto Regi meo ero acceptior, quanto pro ejus amore fuero permanens in tormentis confessor. Sic enim Deus est promptior ad miserandum, quam
1 Cor. 3 ad condemnandum. Et juxta Apostolum, unusquisque juxta laborem suum est mercedem recepturus.
Deut. 25 Sicut juxta mensuram peccati est plagarum modus; sic multo fortius, quanto labor in pœnis major, tanto & merces sublimior. Ad hanc gloriosam mercedem perducat nos Deus, &c.

DE PLURIB. SS. MART.

SERMO V.

In ordine XXII.

Justi autem perpetuum vivent. Quantum bonum sit vita, quis exprimat lingua carnis? Nam vita est tantum bonum, quod quamvis cœlum sit corpus nobilissimum, ex luce formatum, situ altissimum, & influentia maximum (quia omnis generationis quodam modo causa, & principium est) tamen eo est nobilius quodcumque vivum, inquantum vivum. Unde tam Philosophus, quam doctor eximius Augustinus, hac sententia pari mente concordant; quod omnis substantia vivens est sublimior, & nobilior omni substantia non vivente. Nam vitæ nobilitas ex ipso appetitu naturæ probatur: cum omnia viventia, ut conservare possint vitam; omnia refugiunt vitæ contraria, & appetunt vitæ conservativa, sicut patere potest ad sensum discurrenti per singula. Unde enim tanta cura humana? ad quid tot cibariorum genera? ad quid vina tam optima? ad quid plurima vestimenta? ad quid tot medicamentorum genera; nisi ut conservari valeat vita? Magnum bonum est vita, pro qua servanda, tanta cura est naturæ. Et si tam nobilis est vita ima; quam nobilis est vita summa? Sed si sic amatur vita miseriis plena; quid est vita, omnia continens in se bona, & nulla penitus mala? Si est sic vita terrena, quæ cito destruitur; quid est vita beata perpetuo duratura? Ergo si ad hanc vitam venire volumus, non ultra mori timeamus, sed justi esse laboremus. Et ideo dictum est: *Justi autem in perpetuum vivent*. In quo verbo ad Martyrum honorem assumpto notantur maxime duo. Primo, status Martyrum militantium, & laborantium nunc in pugna: Secundo

Sap. 3 — Aristot. Aug. to. 1 lib. 2 de Libero Arbit. & to. 5 lib. 7 de Civit. Dei. ca. 3

do Justorum triumphantium, & glo- A riantium jam in corona. Primus status est cumulativus meritorum, quibus splenduerunt in via. Secundus status est susceptivus præmiorum, quibus gloriantur in Patria. Notatur ergo primo status meriti, quo sunt justitiam operati, cum dicitur: *Justi*. Secundo notatur status præmii, quo sunt in gloria coronati, cum dicitur: *In perpetuum vivent*. Est ergo circa justitiam hic notandum, quod quadruplex est justitia, quam operari debemus: sicut sancti Martyres eam operati sunt. Nam primo, est justitia, per quam redimus ad Deum celeriter. Secundo, est justitia, per quam exercemur humiliter. Tertio, est justitia, qua nos puni- B mus veraciter. Quarto, est justitia, qua servimus perseveranter. Prima justitia est ad Deum redeuntium. Secunda est virorum humilium. Tertia est veraciter pœnitentium. Quarta est in bono proficientium.

Dico igitur, quod primo est justitia, per quam redimus ad Deum celeriter. Nemo est, qui non peccet, & humanum est peccare, sed diabolicum est sic stare in eo. Et ideo, si peccamus, ad Deum redire studeamus. *Eccl. 14.* Sic enim dicitur in Eccles. Ante obitum operare justitiam: quia non est apud inferos invenire cibum, quasi dicat: Nunc de peccato pœnitere, nunc confiteri, nunc eleemosynas dare studeamus: quia nulla ista pos- C sunt esse post mortem; nec tunc est cibum invenire, quo tuam famem valeas reparare. Unde dicitur in eo- *Eccl. ibid.* dem, ubi supra: Ante mortem benefac amico tuo, & secundum vires dispergas pauperi. Quam turpe, & indecens est, quod leo de sua præda faciat eleemosynam: & homo manum stringat per duritiam: cum tamen teneatur ex debito facere eleemosynam. Non sunt nostra superflua, fratres; sed sunt pauperibus danda, & tamquam sua reddenda: & ideo appellatur justitia, eo quod reddidit pauperibus sua debita. O quam felices, qui pro hac justitia facienda, tradunt omnem pecuniam! *Prov. 11* Dicitur enim in Proverb. Non proderunt divitiæ in die ultionis: justitia vero liberabit a morte. Unde dicitur in Tobia: Ex substantia tua *Tob. 4.* fac elemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere. Quare? quia si ita facis, ut dicitur; non avertatur a te facies Domini: Et addit *Ibidem.* modum dandi: Quantum enim poteris, esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum, etiam libenter impertiri stude. Et addit hujus justitiæ causam. *Ibidem.* Præmium, inquit, bonum tibi thesaurizas, in die nativitatis: quia ab omni peccato eleemosyna, & a morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras, &c. Bernard. Veniet dies illa, in qua plus *In epistola ad Robertum nepotem suum littera K in princ.* valebunt opera justa, quam marsupia plena. Quid profuit epuloni sua pecunia? quid vestimenta purpurea? quid splendida fercula, cum nullam vellet facere eleemosynam? Nam sicut hic fuit absque misericordia, sic totus ardebit in flamma. Scias ergo, quod qui diversa vina habuit, guttam aquæ habere non potuit. O quanto consultius, & melius fecisset, si Lazarum pavisset, cujus auxilio evasisset pœnas æternas! Hoc enim est consilium Domini: Facite vobis ami- *Luc. 16* cos de mammona iniquitatis: ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

Secunda est justitia, quæ est Deo servire humiliter. Unde Dominus dat nobis exemplum humilitatis in Matth. *Mat. 3.* Sic decet nos adimplere omnem justitiam; id est humilitatem. Omnem dicit, quia est primum genus humilitatis, sicut Glossa tangit; quo homo se subiicit majori. Est secundum genus humilitatis, quo homo se subiicit æquali. Et est tertium genus humilitatis, quo se homo subiicit minori: sicut Christus Joanni, cum ab eo voluit baptizari. In his enim tribus perfecta humilitas, & per consequens perfecta justitia monstratur. Nam primum respectu superioris redditur ex necessitate. Secundum, quod est respectu paris, redditur ex congruitate. Sed tertium, quod est respectu inferioris, redditur ex superabundanti bonitate. O quam meritorium! o quam laude dignum, se subiicere homini omni propter Deum! Nam quia sancti Martyres hoc fecerunt;

runt; apud Deum sublimati sunt. Omnis enim, qui se humiliat, exaltabitur: & semper juxta modum inclinationis, est modus exaltationis. Aqua enim quanto ex alto descendit, tanto ex parte opposita ascendit. Arbor quanto profundius radices in terram figit, tanto amplius erigitur sursum. Unde cucurbita, quæ radices modicas terræ infigit; cito deficit & arescit. Sic superbi, quia radices in humili situ non ponunt, citissime ruunt. Non enim est tutum, sed valde stultum super arenæ fundamentum altum ponere, vel elevare palatium: quia ruit ad modicum Aquilonis impulsum. Unde Boetius docet super humile saxum domum collocandam: non super montem altum, ubi fortium ventorum patiatur impulsum. Fiunt enim sæpe fulgura in montibus, quando quietæ sunt valles. Quare superbi similes sunt fumo, qui ascendendo non proficit, sed statim vanescit. Psal. Vidi impium superexaltatum & elevatum, sicut cedros Libani: & transivi, & ecce non erat: & quæsivi eum, & non est inventus locus ejus.

Luc. 14 & 18

Exemplum

Exempla

Boet. li. 2. de Consol. Philosoph. metro 4

Psal. 36

Tertia est justitia, quæ est pœnitere veraciter. Justum est enim, ut qui peccat, pœnitentiam agat, plangat, & gemendo, se puniat; ut Deo satisfaciat. Nam & lupus, dum de nocte ad caulam vadit; ut a canibus sentiri non possit contra ventum vadit, seu incedit, & plane valde vadit: Sed si casu pedem ad lapidem percusserit, & strepitum fecerit: tamquam qui offenderit, in seipsum tamquam sceleris ultor insurgit: & pedem, qui in culpa fuit, fortiter dente stringit. Ergo si sic se bestia punit, quæ neminem, nisi seipsam offendit, quid debet facere homo, qui divina mandata confregit, proximum læsit, & seipsum peccando corrupit! Est ergo pœnitendum veraciter, cum peccamus. Unde dicitur: Nisi abundaverit justitia vestra, &c. Illi in solis exterioribus pœnitentiam ostendebant: sed corda hypocrisi, & malitia plena erant. Unde Dominus assimilat eos sepulcris exterius dealbatis, sed immunditia intus plenis. Vere enim homo, & non ficte debet se pro peccato punire, medici more, qui ægroto non parcit, ut sanari possit. Nam ut exemplis utar Hieron. Putridæ carnes cauterio curantur & ferro: & venena serpentina curantur antidoto. Sicut enim clavus clavo repellitur; sic majori dolor dolore curatur. Tunt enim medicus miseretur, quando non parcit ægritudini, ut curetur. Tunc enim crudelis esset, si parceret: quia eum tunc occideret, & non curaret. Ille ergo sibi parcit, qui vere justitiam de se facit: & qui secundum morbi quantitatem, curativam medicinam, & sanativam apponit. Nam sicut Apostolus dicit: Si nosmetipsos judicaremus, non utique judicaremur.

Exemplum

Matt. 5

Mat. 23

Hier. super cap. 2 Michææ li. 1 tom. 5

1 Cor. 11

Quarta justitia est, qua Deo servimus perservarenter. Nihil enim valet pœnitentiam inchoare, & eam usque ad medium trahere, si non adsit perseverare. Nam & leopardus, quando post bestiam currere incipit, si mox eam non arripiat, gressum figit, & non perseveranter post eam vadit, & tunc laborem assumptum, & bestiam simul perdit. Quid valet domum fundare, parietes fortes & grossos erigere, si remaneant sine culmine? Requirit ergo justitia, ut perseveremus in potentia, nec ulla frangamur prorsus injuria. Unde vir sanctus dicit in persona omnium talium: Iram Domini portabo (quia peccavi ei) donec judicat causam meam: & fiat judicium meum, & ducat me in lucem, ut videam justitiam ejus. Sed nota hic diligenter: quia a justitia, qua redimus ad Deum velociter, alieni sunt mundi potentes: a justitia, qua servimus humiliter, alieni sunt præsumentes: & a justitia, qua nos punimus veraciter, alieni sunt multi judices, & rectores: sed a justitia, qua nos Deo servimus perseveranter, alieni sunt omnes ad vomitum revertentes. Dico igitur, quod a justitia, qua convertimur ad Deum velociter, alieni sunt mundi potentes: quia non solum ad pœnitentiam non veniunt; sed viventes despiciunt, & contemnunt. Si autem nunc tales attenderent, quid in inferno dicturi sunt, quando su-

Exemplum

Mich 7

per se viderint, quos deriserunt. A Unde Sapiens: Tunc stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum: At illi videntes, turbabuntur timore horribili, dicentes intra se pœnitentiam agentes: Ii sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, &c. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, &c. Et concludent contra seipsos conclusionem irrevocabilem, dicentes: Ergo nos erravimus a via veritatis; & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Lege totam historiam in Sapientia, quia supra modum prædicabilis est, & pulchra, & ad pœnitentiam inductiva. Secundo, a justitia, qua Deo servimus humiliter, alieni sunt B præsumentes, qui nolunt esse humiles; sed solum quæ alta sunt appetentes. Tales enim dicunt se miseros, cum faciunt pœnitentiam. Nec attendunt quod dicitur: Si converterit se justus a justitia sua, & fecerit iniquitatem: ponam offendiculum coram eo, & non erunt in memoria justititiæ ejus, quas fecit: Tertio, a justitia, qua nos punimus veraciter, deficiunt hodie multi rectores, qui nec in se justitiam agunt, nec subditos juste puniunt. Unde eis dicitur: Audite Reges, intelligite: discite judices finium terræ, &c. Data est enim vobis pote- C stas ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur. Quoniam, cum essetis ministri regis ejus, non recte judicastis legem justitiæ: & ideo cito apparebit vobis: quoniam judicium durissimum his, qui præsunt, fiet. Exiguo enim conceditur misericordia: sed potentes potenter tormenta patientur. Lege totam auctoritatem, quia valde prædicabilis est, & pulchra, & timoris est incussiva. Talibus enim dicitur: Væ qui justificant impium pro muneribus, & justitiam justi auferunt ab eo. Item contra hos dicitur: Quomodo facta est meretrix fidelis civitas: justitia habitabit in ea; nunc autem homicidæ Principes tui infideles omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, &c. Vide ibidem. Quarto, a justitia, qua bona agimus perseveranter, alieni sunt ad vomitum revertentes, & a bono cadentes. Talibus dicitur: Convertistis in amaritudinem judicium, & fructus justitiæ in absinthium. Sic ergo patet status meriti, quo Sancti operati sunt justitiam in via, &c.

Sap. 5 · *Sap. 5* · *Ezech. 3* · *Sap. 6* · *Isa. 5* · *Isa. 1* · *Amos 6*

Secundo principaliter vocatur status præmii, quo sunt in gloria coronati cum dicitur: *In perpetuum vivent*. Est ergo breviter notandum, quod est vita naturæ, de qua dicitur in Genesi: Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem. Item est vita, qua dicitur, culpæ, de qua dicitur illud: Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Item est vita gratiæ, de qua dicit Apost. Vivo ego, jam non ego; sed vivit in me Christus. Item ultimo est vita gloriæ, de qua hic agitur: & hæc sola est vita vera: Prima est vita illuminans. Secunda est vita delectans. Tertia est vita quietans. Quarta est vita æternaliter durans. Quis hanc vitam non appetat? quis ad eam totis affectibus non aspiret? Quid enim hac melius? quid delectabilius? quid durabilius? Nam illa vita est mentis illuminativa ad cognitionem sublimissimæ veritatis: Est cordis delectativa, propter experientiam summæ suavitatis: Est summæ satiativa, propter copiam ubertatis, & in bonis sublimibus copiositatem: Est tempore perpetuo durativa, propter absentiam defectibilitatis, vel propter præsentiam æternitatis. Dico, quod illa summa, & beata vita, quæ est data Martyribus, est animæ illuminativa, conferens certam, & veram scientiam: eo quod veritatis divinæ, sive sapientiæ Dei est ostensiva. Quid enim sublimius, quid dulcius, quam illum vere cognoscere: in quo sunt omnes thesauri sapientiæ? immo, quam videre, & corde tenere Dei sapientiam? Nam constat, & docetur in Metaphysica, quod omnes homines naturaliter scire desiderant: ob quam causam sensus amamus, quia per eos multa discimus: quia non sunt in intellectu,

Gen. 2 · *Rom. 8* · *Gal. 2* · *Col. 2* · *Arist. to. 7 lib. 1 Metaph. c. 8*

ctu, quæ prius non fuerunt in sensu. Unde ad amorem terrenæ scientiæ Demosthenes, qui periit, cum centum & septem annorum esset; non velle se libenter mori dixit: quia se tunc incipere discere asseruit. Plato in LXXXI. annis; quibus vixit, a lectione numquam cessavit. Socrates in nonaginta novem annis sic doctrinis intendit, quod etiam in agone disputavit. Magnum igitur bonum est scientia, pro qua sic anxia est cura humana. Et si talis est ista scientia creata, qualis est sapientia increata, cui hæc comparata, est penitus nulla: & quod hæc est, totum est ab illa? Magnum ergo est bonum, quia summum, illa vita, qua divina sapientia est cognita. Nam quod hoc faciat Dominus; in Joanne docet dicens: Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum & quem misisti Jesum Christum. Secundo, illa vita est animæ valde delectativa: Nihil enim est aliud delectatio, quam convenientis cum convenienti conjunctio. Quare oculus delectatur in aspectu colorum: olfactus in perceptione odoris: gustus in perceptione saporis? quia convenit cum illis, & tanto magis, quanto unum convenit cum altero magis: quia magis delectantur sensus in mediis, quam in extremis: eo quod nimia obiectorum excellentia sensus corrumpit, ut Philosophus dicit. Cum enim anima in illa beata vita suo convenientissimo, & desideratissimo sit conjuncta; tota a delectationibus est absorpta. Quid est illud summe delectabile conjunctum animæ? utique Jesus Christus. Unde Apostolus: Cum Christus apparuerit, vita vestra; tunc & vos apparebitis cum illo in gloria. Tertio illa beata vita est animæ quietiva, & pacificativa: quia est omnis appetitus terminativa. Tantæ enim capacitatis est anima, sicut probat ipsa experientia, ut nulla re terrena, immo nec ulla creatura possit esse plena: quare solo summo bono possit esset beata, quia eo solo perficitur suus appetitus. Unde Propheta dicebat: Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera

Platonis & Socratis Ætas. — *Joan. 17* — *Col. 3* — *Psal. 15*

A tua usque in finem. Et alio loco: Satiabor, cum apparuerit gloria tua: apud te est fons vitæ. Quarto illa vita est duratione æterna: Quis enim tam valenter quæreret omnia supradicta, si essent aliquando peritura, nisi quod doloris pariter, & timoris essent possidentibus causativa? Poeta:

Nam venit ex sola prosperitate timor, vel *dolor*.

Unde Boetius dicit quod infelicissimum genus fortunæ est fuisse felicem: quia dum felicitatis, facti miseri, recordantur, multo dolore afficiuntur. Est ergo, ut nihil ad beatitudinem desit, illa vita æterna. Unde dicitur: Ibunt hi in supplicium æter- B num: justi vero in vitam æternam. Ab hac vita separati erunt in perpetuum mali: boni vero erunt bonis omnibus per contrarium immersi. Rogemus ergo, &c.

Psal. 16 — *Boet. de Consolat. Philoso-ph. lib. 2 prosa 4 in principio.* — *Mat. 25*

DE UNO S. CONFESS.

SERMO I.

in ordine XXIII.

Beatus vir qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ. Si vita Christiana, secundum Hieronymum, est C tota Martyrum pugna, & bellum; nulli vertitur in dubium, quin vita omnium Sanctorum, etiam Confessorum, semper habuerit cum hoste conflictum. Quid est omnium Sanctorum conversatio, nisi militia, & tentatio? Unde Hieronym. ad Eustochium ait: Quis sine certamine coronatus est? Respice ad Abel, & omnes justos: quis Sanctus bellum cum hoste non habuit? Solus, inquit, Salomon fuit, qui in deliciis vixit: & ideo forsitan corruit. Quem diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnem filium, quem recipit. Nonne ergo, inquit, melius militi est brevi tempore dimicare, periculum ferre, arma portare, & lassescere sub lorica, ut postea victor gaudeat, quam in impatientia horæ unius semper eare

Jac. 1 — *Hieron. ad Eustochium, epist. 22 in fine to. 1.* — *Heb. 12*

Hier. ibid. paulo post. servire diabolo? Et addit: Respice Jacob quanta pro Rachel habenda sustinuit uxore! cui tamen dies pauci videbantur ob magitudinem amoris. Nihil enim amanti Deum, est diffile. Quia ergo hic Sanctus toto corde Deum amabat; ideo tentamenta dæmonis sustinebat, & munus beatitudinis attendebat. Unde benedicitur de eo: *Beatus vir, qui suffert tentationem*. In quo verbo describitur duplex perfectio: Prima est perfectio viæ, secunda Patriæ. Nam perfectio viæ militem Christi probat: sed perfectio Patriæ militem Christi probatum coronat. Prima perfectio consistit in pugna: Secunda est ab omni pugna secura. Notatur primo status pugnæ, cum dicitur: *Beatus vir qui suffert tentationem*. Notatur secundo status Patriæ, cum dicitur: *quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ*.

Vir a virtute. Est igitur notandum, quod vir dicit virilitatem, & a virtute nomen accipit: eo quod ad modum virtutis, nullis umquam superatur adversis. Dictus est autem hic Sanctus, triplici ratione: Primo, per rectam ordinationem ad Deum: Secundo, per rectam ordinationem ad seipsum: Tertio vero, per rectam ordinationem ad proximum.

Dico primo, quod fuit vir per rectam ordinationem ad Deum: Et hoc quadrupliciter: Primo, respectu altissimæ Majestatis, per humilem reverentiam: Secundo, respectu summæ potestatis, per devotam obedientiam: Tertio, respectu summæ & amabilis bonitatis, per veram amicitiam: Quarto respectu venerabilis veritatis, per puram confidentiam. Dico, quod hic Sanctus fuit vir respectu altissimæ Majestatis, per humilem reverentiam. Si reverentur homines terrenum regem, & mortalem, utique ex necessitate naturæ moriturum, quanto ille est reverendus, qui est omnium regum Dominus, & numquam est moriturus? Si hunc Regem summe Angeli venerantur, & orant; quid mortalibus faciendum sit, insinuant. Unde dicitur quod Animalia quatuor, & Angeli, & XXIV. Seniores prociderunt in facies suas, & adoraverunt Dominum. Similiter de Moyse, qui fuit vir humilis valde, dicitur quod erat vir magnus coram populo. Talibus enim viris sic humilibus, & devotis sua beneficia Deus impendit: Unde & Moysi dixit: Ostendam tibi omne bonum. Et David humilem de post fœtantes accepit pro Saul superbo, & eum regem instituit. Dixerat enim de eo ad Samuel: inveni virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. Si falco præda avis, aquilam regem avium intantum expavescit, quod non audet prædari ea die, qua eam in aere sentit; quanta ad Majestatem divinam creatricem cunctorum existentium, est ab omnibus exhibenda reverentia? Sed quidam sunt, qui verecundantur hodie ad Ecclesiam ire, ibi adorare: qui tamen, adveniente die judicii, velint, nolint, cogentur Deum adorare; quamvis tunc eis inutile sit: Adorabunt eum omnes reges terræ, & omnes gentes servient ei. Secundo, fuit vir, respectu altissimæ potestatis, per devotam obedientiam. Unde de eo potest dici illud Proverbior. Vir obediens loquetur victorias. Si enim Christus filius Dei unicus, usque ad mortem imperio Patris obedivit: quis umquam Deo obedire contempserit? Si sic civitates obediunt potestatibus, sic Provinciæ Ducibus: si sic regimina suis regibus, si sic grues, & anseres sui agminis ductoribus, si sic pupilli suis parentibus; quid est, quod soli Deo, Regi summo, non obedimus? Si Deo sic obediunt cœlestia corpora, si elementa, si omnia viventia, si cœlestia agmina; quid est, quod homo solus, propter quem factus est mundus, & Deus est humanatus; adeo incedit adversus Deum, nec ei obedire dignatur? Et ipse ideo dicit eis: Quia vocavi, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis quod timebatis evenerit. Quatuor in hac auctoritate ponit, quibus nos intendit ad se trahere: Nam vocatio fit per exteriorem vocationem,

Marginalia: Apoc. 4 — Exemplum — Psal. 71 — Prov. 21 — Prov. 1

idem. Manus extensio per beneficiorum largitionem. Consilium respicit internam inspirationem. Sed increpatio fit per flagellorum immissionem. Qui ergo ad Deum nullo modo convertitur, digne a Deo irridetur, & petens misericordiam non auditur. Tertio fuit amabilissimæ veritatis, per veram cordis amicitiam. Amant animalia, & sunt suis benefactoribus valde fideles, sicut leonum, canum, equorum, probant multa exempla. Igitur solus homo rationalis, cui plus præ ceteris datum fuit a Deo, amicus non erit, nec fidem ei servabit, qui causa beneficiorum ejus fuit? Unde de hoc facto nostro potest dici illud: Vir fidelis multum laudabitur. Multum, ideo dicit, quia vix invenitur aliquis esse fidelis. Unde dicitur: Quis putas est fidelis servus, & prudens? Attende homo, attende quanta sit fidelitas omnium corporum superiorum ad facienda officia sua. Quanta fidelitas aquarum ad irrigandam terram, quanta fidelitas terræ ad semina mittenda, & germina producenda? Quid Deo, infidelius existit, quam creatura rationalis: cui cunctis esse fidelior debuit ex acceptis: sed beatus vir, qui portat jugum Domini ab adolescentia sua, sicut habetur in Tren. Quarto, iste Sanctus fuit vir, respectu reverentissimæ veritatis, per certam confidentiam. Sciebat enim scriptum esse: Beatus vir, qui confidit in Domino: Et maledictus vir, qui confidit in homine. Quare? Quia solus Deus verax est: omnis autem homo mendax. Unde dicitur: Non est Deus ut homo, ut mentiatur, nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo & non faciet? loquutus est, & non implebitur? Ergo si in verace, & non in mendace confidendum est; in Deo tantum, & non homine sperandum est. Item est alia ratio: Non enim est homini confidendum in vano, sed tantum in solido. Numquid non stultus transiens profundum flumen, habens lapideum pontem, vellet super pontem vitreum transire? Nonne stultus est, qui positus in periculo, confidit in baculo arundineo, totaliter interius perforato? Sed homo est fragilior vitro, & vanior baculo perforato: ergo non est confidendum in eo. Quod si mihi non credis, audi Prophetam: Universa vanitas, omnis homo vivens. Universa vanitas, ideo dicit: quia vanitas, omnis in homine existit; magis, quam in aliis rebus. Cum autem omnia præter Deum sint vana, juvare se non valentia; quomodo aliud sustentabit, quod in se vanum existit, & se sustentare non potest? Nam domus, vel arbor, dum cadit, aliam cadentem sustentabit? & non potius dum vana alteri incutitur, gravior casus efficitur? Numquid non tota die videmus homines ruere, & morte deficere? Ergo non est ullo modo spes ponenda in homine; sed in solo stabili Creatore. Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus. Et in alio loco: Nolite confidere in principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus. Sic ergo Sanctus iste fuit vir per rectam ordinationem ad Deum.

Secundo, fuit vir, secundum rectum ordinem ad seipsum & hoc quadrupliciter. Primo, per veram innocentiam, quam servavit. Secundo, per veram continentiam, qua gulam frænavit. Tertio, per virginalem munditiam, qua omnem illicitum actum vitavit. Quarto vero per spiritualem lætitiam, qua Domino jubilavit. Dico quod fuit vir per veram utriusque hominis innocentiam, quam servavit, ut esset innocens manibus, & mundo corde: qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo. In his tribus consistit vera innocentia, scilicet: Si sunt munda opera: Si munda sunt corda: Si munda sunt verba. Quia ergo iste Sanctus fuit sic innocens, ideo totus pulcher fuit. Et signatus fuit in Job: de quo dicitur, quod fuit vir simplex, rectus, ac timens Deum, & recedens a malo. Et de Absalom dicitur quod in omni Israel non erat vir pulchrior illo: quia a planta pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula. Sed quis hodie talis? quis non turpis & fœdus? Sed vere adimpletum est illud Isaiæ contra illud, quod de Absalom dictum est supra: A planta

pedis usque ad verticem non est ulla sanitas in eo; id est ulla virilitas ad servandam innocentiam baptismalem. Unde dicitur quod non est vir. Servant hirundines loca sua munda, & apes, & docent pullos eiicere de nidis stercora, & fugiunt omnia immunda, & fœtida: & non curat homo fœdare suam innocentiam, & maculare vitam? Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Secundo, fuit vir per continentiam. Turpe est, ut homo amet gulam, per quam de paradiso ejectus est. Scriptum est enim: Cum viro religioso tracta de justitia. De qua justitia? De ea, quæ est gulæ punitiva: subtrahens superflua, tradens ei omnia necessaria: Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, ad calvitium, & ad cingulum sacci: & ecce gaudium, & lætitia occidere vitulos, & jugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad sectandum ebrietatem. O quanta mala ebrietatem sequuntur, dum ratio subvertitur, dum secreta omnia revelantur, dum omnia turpia committuntur, dum rixæ, & sæpe homicidia generantur! Unde dicitur: Cui iræ, cui rixæ, cui foveæ, cui sine causa vulnera, cui suffossio oculorum? nonne his, qui morantur in vino, & student calicibus epotandis? Non ergo, &c. Nam non multi sunt anni, cum esset in Roma servus in aula cujusdam militis; dum, cum multis aliis probaret, quis plures biberet calices; septem (ut ferebant qui aderant) calices potavit: Cumque nocte cum porco amplexatus jacuisset in stabulo; sequenti die, cum vellet redire ad propria, & cum esset in via, oculi ejus a capite volaverunt. Est ergo turpe, & reprehensione dignum, ut non abstineat humana gula; ubi manent bruta jejuna. Nam lupus est animal valde gulosum, & tamdiu famem portat: & si nimium esurit, terram manducat. Sed homo non potest portare famem: & famescens, non est contentus pane, sed diversa fercula

Exemplum

Psal. 13

Eccli. 37

Isa. 22

Prov. 23

Exemplum

A vult habere. Nullum est animal ita gulosum, quod non sit contentum uno ferculo carnium, nec tamen costarum: sed homo, cui donavit natura os parvum, appetit ferculum, & ferculum. Tertio, fuit vir per virginalem pudicitiam. Nulla major virilitas, quam si homo concupiscentias carnales vincat, & continue frænum carni ponat. In cujus figura Actuum: Cum discipuli intuerentur Dominum in cœlum ascendentem; duo viri steterunt juxta illos in vestibus albis. Quid per vestimenta alba, nisi continentiæ figurantur? color albus, virginalis munditiæ est significativus. Quia, sicut nullus color picturis apponitur, cui

B non albedo substernatur; sic nulla virtus habetur omnino, cui non saltem conjugalis continentia supponitur. Unde Gregorius dicit quod neque castitas est magna sine opere bono, nec bonum opus est aliquid sine castitate. Opus carnis est actus particulæ sensualis: & ideo magis ad bestias, quam ad homines pertinet. Sicut dicit Bernardus: Turpe est, & contra rationem, ut magis actus carnis vigeat in hominibus, quam in brutis. Sed mutatus est color optimus, & obscuratum est aurum: quia absque comparatione major est hodie luxuria hominum, quam brutorum. Nam bruta, præter aliqua pauca, habent ad luxuriam certa tempora, extra quæ numquam sunt luxuriantia: immo inter pisces nulla

C sunt umquam adulterina connubia. Sed homini ad peccandum nulla sufficiunt tempora: nec contentus est sua, nisi inveniat extranea scorta. O humana miseria! quando non possunt ad tempus homines servare, quod temporibus omnibus servant volucres, & apes, nullis alienis umquam aliquo tempore se commiscentes, sed omni tempore continentes. Quarto, fuit vir propter veram cordis lætitiam: Dicitur enim quod ex risu cognoscitur vir. Nam risus exterior, est hominum stultorum, vane se dissolventium. Sed lætitia spiritualis interior, est hominum perfectorum, de solo summo bono gaudentium. Non est census super censum salutis cor-

Act. 1

Greg. to. 3 ho. 13 in Evang.

Thren. 4

Prov. 14

Eccle. 30

corporis, non est oblectamentum super cordis gaudium. Sed mali solum gaudent in vanis; nec delectantur in bonis. Quibus Dominus dicit: Væ vobis, qui ridetis, quia flebitis. Hic est risus, qui dolore miscetur, & extrema gaudii luctus occupat. Unde quærit Job: quare impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis? Semen eorum, &c. Et sequitur: Tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad sonitum organi. Sed numquid impune? Audi quid sequitur: Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

Luc. 6
Prov. 14
Job 21

Tertio, hic Sanctus fuit vir per rectam ordinationem ad proximum. Et hoc quadrupliciter: Primo, per veram animi compassionem: Secundo, per rectam instructionem: Tertio, per malorum tolerantiam: Quarto, per devotam ad Deum orationem. Dico, quod fuit vir per veram ad proximum cordis compassionem. Nonne omnia membra corporis nostri mutuo compatiuntur sibi? Sed major debet esse compassio, ubi est major unio. Sed major est unio membri spiritualis ad spirituale, quam carnalis ad carnale; ergo & major compassio debet esse inter se. Sed nos sumus membra spiritualia Christi; ergo debet homo magis compati fratri suo, sive proximo, quam membrum corporis naturalis compatiatur membro naturali. Unde & vir iste Sanctus dicebat: Flebam quondam super eum, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. Et alibi dicitur; Benefacit animæ suæ vir misericors. Et quid mirum est in homine compassio, quando invenitur pietas, & misericordia in animalibus de rapina viventibus? Nam ut de multis omittam: Falco, avis regia, vivens continue de rapina, filium, quem aquila de nido proiicit, clementia multa colligit, & in nido suo cum filiis reponit, & tamquam proprium eum nutrit. Secundo, fuit vir per proximorum eruditionem. Nam sicut dicitur: Vir peritus multos erudivit. Docent enim animalia pullos suos nunc volare, nunc dimicare, nunc saltare, nunc hostium insidias declinare. Ergo non docebit homo proximum suum,

Job 30
Prov. 11
Exemplum
Eccl. 37

A amicum suum, & dilectum fratrem suum, secum ad eamdem gloriam ordinatum? Docent ergo Sancti arguunt, prædicant, & increpant, ut eos ad viam Dei convertant. Unde & Job suos amicos arguens dicebat: Quare detraxistis sermonibus veritatis, & ad increpandum verba componitis, & subvertere nitimini amicum vestrum? Tertio, fuit vir per malorum superationem. Hoc enim inter omnia solum probat Sanctos, an sint viri. Non enim agnoscitur vir sapiens, nisi in consilio, nec vir fidelis nisi in commisso, nec vir fortis nisi in bello. Nam quilibet, qualis intus existit, exterius bellum probat. Unde dicitur: Melior est patiens viro forti. Quare? quia vir fortis sæpe turbatur: sed patiens, etiamsi cædatur, vulneretur, aut occidatur; numquam tamen a mentis tranquillitate deflectitur. Sicut cœlum, quantumcumque inferiora turbentur; ipsum tamen cum omni tranquillitate movetur. Aer etiam si ventis fortibus agitetur, radius tamen, qui in eo est, non movetur. Et ob hanc causam de Moyse dicitur, quod erat vir mitissimus super omnes Orientales: Contra quem cum populus murmuraret, & se sæpe in seditionem erigeret: a sua tamen pace non recedebat Moyses: sed tamquam pater pro eis orabat, & divinam iram placabat. Nam & agnus adeo est benignus, quod si sit vellere spoliatus, sive ligatus, & ad macellum deportatus: in nullo omnino commotus, placido vultu respicit suum occisorem. Et ideo Christus non absque valde rationabili causa appellatus est Agnus.

Job 6
Prov. 16

B

C

Quarto, fuit vir per devotam orationem ad Deum. Nam istud quartum ad omnia supradicta est necessarium: quia, cum nihil possimus, nisi per Deum, cujus in omnibus est auxilium implorandum; ideo continue est orandum. Unde dicebat Apostolus: Volo viros utique orare. Quid enim est, quod sancti Confessores suis orationibus non obtinuerunt? Nam dum tempore quodam non plueret, & quidam cuidam sancto Patri de perditione fructuum conquereretur; ille ait: Quare non oratis: Venite ergo,

1 Tim. 2

&

& pariter oremus. Qui statim, ut genua terræ infixit, Deus eum exaudivit, & abundanter terræ pluviam dedit. Exemplum lege quod Helias erat homo similis nobis passibilis, & oravit, & non pluit annis tribus, & mensibus sex: & rursum oravit, & cœlum dedit pluviam. Rogemus ergo Dominum, &c.

3 Reg. ult.

Jac. 5

DE UNO S. CONFESS.

SERMO II.

In ordine XXIV.

Luc. 18.

QUi se humiliat, exaltabitur. Si quis non mente, & corpore cæcus velit animo diligenti pensare, & res omnes consilio prudenti inspicere: in omnibus rebus aperte videbit, quod nulla res incrementum naturaliter accipit, quæ prius a parvitate non cœperit. Nam in his, quæ certa sunt, manifeste videmus, quod omnes ædificantes, fundamentum sub terris incipiunt: & scriptores prius litteras discunt, postea componunt. Videmus etiam, quod natura dum corpus humanum componit, a corde membro modico, incipit. Sicut ergo est in artibus, & naturalibus, sic est invenire in moribus, ut qui vult esse magnus, prius necesse habet ut sit parvus. Quomodo ergo eriges altum ædificium, si ei non posueris humile fundamentum? Quomodo arbor multum ascendere poterit; si radices in terra profunde non fixerit? Est enim certissimum, experientia certa probatum, quod quanto aliquid plus ab imo surgere incipit: tanto amplius in altum se erigit. Nam omne, quod movetur, a contrario in contrarium, Philosopho teste, & sensu probante, movetur. Unde quod movetur a sursum, necessario movetur deorsum: & quod movetur deorsum, movetur necessario sursum. Unde recessus ab uno contrariorum locorum, non est aliud, quam accessus ad alterum: nec potest umquam inveniri contrarium. Sed per humilitatem homo situatur inferius: Ergo dum A ab hoc situ receditur, necesse est, ut ascendat superius: & tanto altius, quanto hic sedet inferius. Unde aqua, quanto in suo motu ab alto descendit, tanto ex parte opposita sursum tendit, sicut certa nobis experientia ostendit. Item, sicut quanto quis a loco sublimiori cadit, tanto fortius ima petit: sic econtrario, quanto quis ab inferiori loco moveri incipit, tanto vehementius sursum tendit. Ergo qui appetit exaltari, laboret humiliari; quia tanto exaltabitur amplius, quanto vixerit in terra humilius. Quoniam omnino nullum augmentabile est, quod possit ascendere, si a sui ipsius parvitate non cœperit. Unde ad commendationem hujus venerabilis B Confessoris, quem sic humilitas exaltavit; verbum supradictum accipitur, cum dicitur: *Qui se humiliat, exaltabitur*. In quo verbo certo, veroque (quia ab ore Veritatis prolato) de hoc venerabili Sancto dicuntur maxime duo. Nam primo describitur status vilificationis ipsius in via, quo seipsum contempsit. Secundo status sublimationis ejus in Patria, quo Deus eum honoravit. Primus status, quo humiliter vixit in Ecclesia militanti, fuit ad cumulum operum bonorum. Secundus status, quem jam Deo donante obtinuit in Ecclesia triumphante, fuit ad cumulum gaudiorum. Notatur ergo primo status vilitatis in mundo, cum dicitur: *Qui se humiliat*. C Secundo notatur status suæ sublimitatis in Regno, cum additur: *Exaltabitur*. Ut ergo simul totum tractemus, quia eadem omnino est via, qua ab uno oppositorum receditur, & qua ad alterum acceditur: Est hic notandum. Primo, quod humilitas est animæ illuminativa: Secundo, est malorum omnium eradicativa: Tertio, est operationis fortificativa: eo quod divini auxilii sit acquisitiva: Quarto, est bonorum custoditiva: Quinto, est mentis consolativa: Sexto, est in fide exaltativa.

Hoc secundum Philosophos, qui cor primum generari asserunt: Medici enim Jecur generationis primum esse docent.

Dico, quod humilitas est animæ illuminativa; quia disponit animam ad divinam refulgentiam. Modo constat ad sensum, quod quantum corpus in ordine universi, est magis infimum: tanto fit in ipso, & circa ipsum major

jor aggregatio cœlestium radiorum. Unde terra est omnium corporum infima: ideo radiorum solarium est susceptiva magis, propter quod maxime est fœcunda. Sic in moribus est: quia humilitas facit hominem situ infimum: ideo in eo maxime fit divinorum radiorum aggregatio: sed ubi radii uniuntur, lumen maximum, & incendium generatur. Ergo vera humilitas, dum in obsequium Christi intellectum captivat: ipsum ad divinum lumen, & incendium præparat. Duarum causarum contrarium, & immediatarum, si una ad aliquem unum effectum disponit, ad effectum altera illi contrarium disponit. Exemplum accipe de humoribus, in quibus excessiva qualitas est: quia ponit distemperantiam, & febrilem malitiam: & ideo medicus, humorum æqualitate adepta, ponit temperantiam sanativam, quæ est illi febri contraria. Sed quia humilitas, & superbia sunt immediate contraria: ergo cum superbia sit animæ excæcativa, humilitas erit illuminativa. Unde dicitur: Ubi humilitas, ibi sapienta. Ptolemæus philosophus dicit: Inter sapientes ille est sapientior, qui est humilior. Bernardus: Bonus fundus humilitas, qua veritas inquiritur, claritas acquiritur, irradiationes Sapientiæ percipiuntur. Dicitur in vitis Patrum quod quidam frater dubitans de quodam verbo Scripturarum, septuagintaocto hebdomadas jejunavit, ut Deus ei veritatem revelaret. Qui cum in nullo proficeret, surrexit, ut ad alium fratrem iret, a quo de verbo quæreret. Tunc Angelus ei apparuit dicens: Septuagintaocto hebdomadæ, quas jejunasti, non te fecerunt proximum Deo: sed postquam te humiliasti, ut ad alium ires: Quare missus sum te docere.

Exemplum

Prov. 11

Bern. t. 2 lib. 2 de Consider.

Secundo, humilitas est omnium malorum eradicativa. Nam in omni genere rerum est ponere unum principium in illo genere summum. Exemplum de sole in lucendo, & de igne in calefaciendo, &c. Sed superbia inter omnia vitia est principium, & ideo inter vitia est summum, & potissimum: Sed humilitas omnino hanc exterminat; ergo per consequens omnia alia peccata condemnat: quia, A capite truncato, omnia membra contabescunt. Numquid stabit, ejus fundamento præciso? Numquid fluet rivulus, fonte desiccato? Numquid fluvius, mari absorpto? Numquid virebit ramusculus, pede arboris desiccato? Numquid stabit in arbore radius, sole remoto? Ergo nec ullum vitium stare poterit, si superbia virtute humilitatis fuerit detruncata. Exemplum, & auctoritas de hoc habetur in primo Regum: Ubi David humilis contra Goliam pugnavit, eumque dejecit: quo dejecto (quia caput superborum erat) omnes in fugam conversi sunt. Nam & sanctus Antonius, dum omnes laqueos in terra videret, & suspirans diceret: Domine, quis poterit B istos effugere? Audivit Antonius: Humilitas. Cum enim diabolus sit superbissimus, & propter hoc sit de cœlo ejectus: a nulla re sic vincitur, sicut a virtute, quæ superbiæ immediate opponitur. Numquid ignis melius, quam per aquam extinguitur? Numquid frigus melius, quam per calorem expellitur? Contraria contrariis curantur. Et ideo virgo humillima, Domina nostra, omne robur dæmonum evacuavit, dum Holofernem jugulavit. Lege Judith, & Esther, historiam: ubi ista in figura sunt narrata.

1 Reg. 17

Jud. 12 Esther 14 & seq.

Tertio, humilitas est omnis nostræ virtutis, & operationis fortificativa, & omnis spiritualis roboris augmentativa. Cujus ratio duplex est: Una, C quia ponit omnes vires nostras, ac operationes super solidum fundamentum. Non enim statuit homo sedere in alto, ubi est ventorum impulsio: sed in imo, in solido saxo. Nullus enim cadit, nisi qui in alto existit, & tanto gravius, quanto altius sedet. Ergo, cum humilitas in loco infimo sedem ponit: hominem in esse stabilitat, & omnibus operibus ejus robur donat. Secunda ratio est, quia facit hominem Deo recte subjacere. Et regula est probata, quod quanto alicujus agentis influentia rectius tendit in suum objectum: in illo imprimit efficaciæ majoris effectum: Unde lapis, qui directe super aliquid cadit, fortior fit casus, quam si caderet a latere, aut sinistris, aut dextris. Cum ergo humilitas recte Deo subiiciat;

ad

ad majus divinum auxilium mentes parat. Unde Deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. Et tanto majorem, quanto invenerit mentem humiliorem. Et propter hoc dicit Petrus: Humiliamini sub potenti manu Dei, quasi dicat: Si humilis fuerit Deum auxiliatorem habebit, quo fortis erit, nihilque timebit. Custodiens parvulos Dominus; humiliatus sum, & liberavit me. Quis decipi timeat, si secum habeat omnia scientem? Quis violentari, si secum habeat omnipotentem?

Jac. 4 — *1 Pet. 5* — *Psal. 114*

Quarto, humilitas est bonorum omnium custoditiva, & conservativa. Quia dicit Gregorius: Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi pulverem in ventum portat. Parum aurum diligit, qui illud latronibus exponit. Nec multum argentum amat, qui in publico illud portat. Vere deprædari desiderat, qui thesaurum, si habeat, non occultat; maxime si cum latronibus vadit. Sic & spiritualem thesaurum non amat, si istum ab humanis oculis non occultat. Sed humilitas est virtus bona celans, apparere non amans: quare virtus recta est, quæ omnia bona conservat, ne per vanam gloriam evanescant. Si formica novit sub terra sua grana celare, si apes sua mella noverunt abscondere; nonne homo probat se stultum esse, qui thesaurum nobilissimum, quo emitur Regnum cœlorum negligit occultare, & pro vanis laudibus non curat illum amittere? Ergo bona est virtus, humilitas, quæ omnia bona acquisita conservat. Inutilis, & pœnosa thesauri acquisitio, si non adsit conservatio. Humilitas ergo omnia bona custodit, quia ea evaporari non sinit. Nam quanto aliquid suæ propriæ virtuti remotius est: tanto magis est evaporativum: & quanto vicinius est, tanto magis illius virtutis est conservativum. Exemplum de vino, quod citius virtutem perdit, si clausum in vase non steterit, sed evaporari poterit. Similiter aromata, si teneantur aperta, perdunt virtutem, & efficaciam. Similiter ignis cito extinguitur, nisi cineribus cooperiatur. Ergo homo cito omnia bona perdit, nisi ea sub humilitatis cinere cooperiat; sic enim per humanam laudem evanescere possent. Item humilitas omnia bona custodit, quia omnia, quæ facit, Deo adscribit. Et dum virtutem a principiato ad principium reducit, vel redire facit; ipsam facit fortiorem: Nam omnis virtus, quando a principiato recedit ad sua principia: revertetur a principiis ad principiata cum majori efficacia. Exemplum de spiritu animali, & calore naturali, quæ in somno redeunt a membris, quæ sunt principiata, ad emunctoria, quæ sunt principia: soluto somno, redeunt fortiora ad membra. Exemplum est etiam in fabri prunis, quibus aspersis modica aqua, virtute eorum interius refrænata, & ad sua principia interiora reducta, fortius postea egreditur extra. Hæc est ratio etiam, quare scriptores ante se tenent specula, quibus se respiciunt: quia visiva virtus, quæ ex aspectu scripturæ continue fatigatur: dum per aspectum speculum ad suum fontem revertitur; ad videndum fortius reparatur. Unde omnia flumina, quæ a mari recipiunt aquam, dum eam in mare refundunt, semper renovando accipiunt. Hæc ergo omnia intendens David, seipsum condemnabat, despici volebat, & dicebat uxori suæ, quæ eum nudatum coram arca Domini viderat: Ludam, & vilior fiam, plusquam factus sum: & ero humilis in oculis meis. Revera enim Saul, qui aliquando optimus fuit, in superbia elatus evanuit: & David, quia humilis erat, semper ad majora provexit.

Greg. t. 2 Explanat. 3 Psalmi pœnitent. — *Exempla.* — *Exemplum* — *Exemplum* — *2 Reg. 6*

Quinto, humilitas est sui possessoris consolativa. Unde dicitur: Expectemus humiles consolationem ejus. Et: Qui consolatur humiles, consolatus est & nos. Ratio hujus est. Quia, si unum oppositorum fuerit afflictionis causativum, reliquum erit consolationis inductivum: & quanto suo contrario fortius opponitur: tanto per ipsum amplior consolatio introducitur. Exemplum est in morbo, & medicina illi morbo opposita. Quia sicut morbus est causa afflictionis: ita medicina consolationis: & tanto magis, quanto opponitur perfectius morbo. Sed superbia est in nobis causa om-

Judith. 8 — *2 Cor. 1* — *Exemplum*

omnis afflictionis: quia primus Parens per eam corruit, & nos omnes in afflictionem induxit: Ergo humilitas est causa omnis consolationis. Item quantumcumque per aliquod nocivum alicujus natura læditur: tunc suus actus primus nobilissimus ei aufertur, & non nisi per illius nocivi oppositionem, illi restituitur. Exemplum de oculo, vel alio membro læso, & de medicina illi membro, vel læsioni opposita, restituente oculo visum, & pedibus gressum. Sed humana natura fuit vulnerata per superbiam, & perdidit nobilissimum suum actum, scilicet divinæ degustationis dulcedinem, sive internam consolationem: ergo per humilitatem reperit ipsam perditam delectationem.

Luc. 1 Sexto, humilitas est sui subjecti exaltativa: Deposuit potentes de sede: & exaltavit humiles. Quis umquam in cœlum ascendit, nisi qui fuit humilis? Augustinus: Arborem non videtis, quæ radicem in infimo figit, ut sursum tendere possit. Nam qui sine humilitatis radice altitudinem petit, non proficit, sed descendit. Bonus fundus humilitas, in quo omne ædificium spirituale constructum, crescit in templum sanctum in Domino. Per humilitatem ergo, inquam, ascende ad sublimitatem, quia hæc est via, & non est alia præter eam: immo si aliter sursum tendit, cadit prius quam ascendat. Ratio est ad hoc: quare contrarii sunt motus, quare terra movetur deorsum, sed ignis sursum: quia terra est gravis; sed ignis est levis. Sed constat, quod superbia hominem deiicit, sicut in Lucifero, & in primo Parente patuit; Ergo humilitas per contrarium, hominem sursum vehit. Item, quanto aliquid plus participat de forma rei, tanto & plus occupat de loco ejus: sed forma Christi capitis nostri, humilitas ipsius fuit, & loco ejus est in cordibus bonis: Ergo quanto plus homo habet de humilitate, tanto plus habet de Christi sublimitate. Aqua enim de montibus, sive de tumore montium fluit ad valles. Unde super librum vegetabilium dicit Commentator quod omnes agri in convexis declivium collium positi sunt macilenti, & sicci, eo quod humor, & pinguedo fluunt ad convalles: propter quod frumentum, & omne legumen habens granorum soliditatem & humiditatem, melius innascitur: quia sicut terra juvat, sic semina juvantur. Unde oportet eorum bonitates ad magnum venire augmentum propter circulare auxilium. Exemplum accipe de corpore hominis, quod primo alterat cibum, quem recipit, dum illum transmutat, & assimilat membris: sed ultimo ipsum alteratur a cibis. Sic similiter & semina se habent ad agrum, & etiam semina virtutum ad cor humanum: dum homo prius per ea alteratur, ipse se per ea exercitans, ad majora semper bona disponit. Et quia hoc fit maxime per humilitatem, quæ facit hominem vallem, & supernæ influentiæ capacem: Ideo humilitas vera est subjecti exaltativa, &c.

Aug. t. 10 de Verb. Domini ser. 38 in Ev. Joan. in fin.

DE UNO S. CONFESS.

SERMO III.

In ordine XXV.

Quanto major es, humilia te in omnibus. *Eccl. 3* Fortissima quæstio est, & difficilis ad solvendum, quæ sit ratio, quod cum Deus sit altissimus, & super omnia sublimissimus: quod non ei approximamus ascendendo, sed potius descendendo; non superbiendo, sed potius deiiciendo? Videtur autem (ut Augustinus dicit) *Aug. to. 5 de Civit. Dei li. 14 cap. 13* esse contrarium: Nam cum cœlum situ sit altum: non proximior est ei, qui in altissimum montem ascendit, quam ille, qui in profundissimam vallem descendit. Quis umquam in arborem altam, quis in domum elevatam, quis in turrim altissimam ascendit, se inclinando, & non se potius elevando? Nam ad hoc fiunt scalæ in turribus, ut per gradus ad summum perveniamus. Videtur enim quod magis debemus proximare Deo, nos elevando, quam deiiciendo. Sed contrarium est, Psalmus, ubi dicitur: *Psal. 63* Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Mira res: quia quanto plus

plus te elevas, tanto plus a Deo distas. Sed attende, quod in rebus creatis, quæ situm habent in loco, & inter se distant: sicut ab eis loco distamus, sic & loco earum, si volumus, proximamus, & per locales gradus ad eas ascendimus. Nulla enim res creata inferior infra cœli circumferentiam adæquate est conclusa: licet intra eam sit in certa proportione, & finita contenta; quæ utique mensurata est, & finita; quia si cœlum infinitum esset, utique mensurari non posset, sicut Philosophus dicit. Cum inter creata, sit finita, dum partes medias pertransimus: illi cœlo approximamus: immo cum montem ascendimus, cœlo proximiores sumus. Exemplum de illis, qui ædificaverunt turrim Babel, ut in cœlum ascenderent: Sed nota, quod non sic Deo approximamus. Deus enim est immensus, & infinitus, nullo loco conclusus: sed est ubique totus: ut sine eo omnino nullus sit locus: ergo nec loco ab eo distamus. Nec ei (ut dicit August.) loco, sed actionibus approximamus: quod non facimus nos exaltando, sed ei nos potius subiiciendo. Nam, cum ipse a nobis distet in infinitum (cum infinitum pertransiri non possit, ut dicit Philosophus) ideo sic ei non approximamus. Nos ergo per nos non possumus accedere ad Deum: sed ipsius est ad nos inclinare, & nos ad se levare, cum sit potentiæ infinitæ. Cum ergo humilitas nos Deo perfecte subiiciat; Deum ad nos inclinat, cujus gratia nos exaltat. Unde Augustinus: Est aliquid humilitatis, quod miro modo sursum faciat cor: & est aliquid elationis, quod deorsum faciat cor. Contrarium (ut ait) videtur, ut humilitas sit sursum, elatio deorsum; sed non est contrarium: Nam, quia Deum sublimissimum constat esse: ideo humilitas exaltat, quia facit, ut homo perfecte Deo se subiiciat. Hæc August. Propter hoc Bernardus dicit: In veritate nihil comperi melius esse ad gratiam promerendam, ad gratiam conservandam, ad gratiam augmentandam, quam si omni tempore inveniaris, non altum sapere, sed timere, id est, humilis esse. Cum ergo per nostram magnitudinem non possimus Deo ap-

Arist. to. 4 li. 3 de Cælo, tex. 19

Gen. 11

Aug. to. 10 de Verb. Apost. ser. 2 & tom. 8 Enarrat. in Psal. 144 non procul ab initio

Arist. ibid.

Aug. to. 5 lib. 14 de Civit. Dei cap. 13

Bern. to. 1 ser. 34 sup. Cant.

A proximare, sed sola humilitate; ut est dictum a Sapiente: *Quanto major es, humilia te in omnibus*. Ideoque Sanctus iste hoc considerans, viam totius humilitatis elegit, & mundi sapientiam a se ejecit. In verbo ergo præmisso, quod dici potest cuilibet Sancto, notantur principaliter duo: Unum ex parte Sancti: Alterum ex parte Dei. Ex parte Sancti notatur humilitas, qua Deo perfecte se subdidit: Sed ex parte Dei notatur benignitas, qua Sancto gratiam contulit. Primo Sapiens ad humilitatem nos invitat, cum ait: *Quanto major es, humilia te in omnibus*. Secundo fructum humilitatis explanat, cum addit: *& invenies gratiam coram Domino*. Circa ergo humilitatem hic vertitur sermo:

B Et quia ad humilitatem inducit, nec non humilitatem nobis diligendam relinquit: igitur notandum, quod triplex est humilitas. Prima est humilitas cordis: Secunda est humilitas oris: Tertia est humilitas operis. Primam inducit vera cordis contritio: Secundam vera oris confessio: Tertiam perfecta operis satisfactio.

Dico primo, quod prima humilitas est cordis, quæ in vera cordis contritione consistit. Humilitas enim cordis aliarum humilitatum radix existit, sicut cor est omnium membrorum radicale fundamentum. Quare si cor vere humile erit: homo humilitate oris & operis non carebit: quia

C causa rei necessaria si ponatur, necessario ponitur ejus effectus. Non enim est possibile ignem ponere: quin eum ponas calefacere, & lucere pariter. Nec est possibile solem in nostro hemisphærio existere, & de se radios in terram non dispergere. Et sic in omnibus est invenire. Cum ergo humilitas cordis sit necessaria causa humilitatis oris, & operis: est impossibile, ut cor sit humile & non ejus humilitas in opere appareat, & ore. Et ad destructionem consequentis: quem vides arrogantem in ore, & superbum in opere; scias non esse humilem in corde. Cum enim dies sit necessarius effectus solis: necessario concluditur. Si dies non est, Sol non est super terram. Sic & necessario sequitur: Qui non habet humilitatem oris

oris & operis; non habet humilitatem cordis. Studendum est ergo ante omnia, ut humilitatem cordis habeamus: & sic in omnibus aliis humiles esse possimus: & per consequens divinam gratiam acquiramus. Cor contritum & humiliatum, Deus non despicies. Cor contritum, & humiliatum dicit: quia ad veram humilitatem requiritur contritio cordis, ut homo vere doleat; quia Deum offendit Creatorem potentissimum, Redemptorem piissimum, & Patrem providentissimum. Intantum verecundatur accipiter, si avem non arripit, ad quam missus volavit, quod vix illa die ad manum redit. Ergo homo, avis cœlestis, non dolebit, si Deum offendit, & non facit quod debuit.

Psal. 50

Secunda humilitas est oris, quæ in vera peccatoris confessione consistit. Magna certe humilitas, quando homo propter Dei honorem non timet quæcumque turpia confiteri. Et de hoc habetur; Humilia presbytero animam tuam; Tunc enim presbytero humiliat, quando illi omnia mala sua manifestat: Et illa humilitas necessaria est ad salutem: Nam peccatum est vulnus animæ, sacerdos est medicus spiritualis: Sed videmus in rebus sensibilibus, quod qui vulnus corporis celat, medicum non advocat, aut medicinam non postulat; & ideo mortem sibi adjudicat, & sui est homicida. Sed sapiens æger, dum vulnus habet, medicum petit, & vulnus curandum illi exponit, ut salutem accipere possit. Unde Boetius: Si opera medicantis expectas; necesse est, ut vulnus detegas tuum. Confitere peccatum tuum, nec abscondas. Unde, qui abscondit scelera sua, non dirigitur a Domino. Summa stultitia perpetuo vituperio confundenda; tantam habere curam de vulneribus carnis, & advocare medicos corporis pro modica causa doloris, & non curare de vulnere mentis, nec medicum advocare salutis. Quis umquam sic stultus, ut per unum annum teneat vulnus carnis, vel mensem, vel diem; qui non vocet medicum, petat antidotum, & spondeat præmium? Heu heu, quia peccavimus, Deum offendimus, animam lethaliter vulneravimus; & nec in tota vita medicum postulamus; immo vix in morte, de propria morte, & salute curamus. Nec est mirum, hominibus raro confitentibus, si confiteri non curant, & seipsos negligunt: Quia (sicut dicit Bernardus) exemplum videmus: vetusto vulnere, & neglecto, callus obducitur: Putridæ enim carnes non dolent. Unde tales homines, qui raro confitentur, putrescunt, dum in malis ipsa mala non sentiunt: sed ad omnia mala, quasi insensibiles sunt: Et ideo medicinam curativam non quærunt. Unde Bernardus scribens ad Eugenium Papam, qui sublimatus erat ad Sedem Apostolicam, ait ei: Si doles, condoleo; si non doles, doleo; tamen scias longe a salute esse membrum, quod obstupuit, & ægrum non sentientem periculosius laborare. Unde Propheta dicebat: Humiliatus sum nimis, & silui a bonis, & dolor meus renovatus est, quasi dicat; Quia a bonis silui, id est, confiteri nolui; ideo Deus in pœna me humiliavit, & dolorem super me innovavit; Quod maxime facit, cum hominem ad infernum ducit.

Eccl. 4

Boet. de Consolat. prosa 4 lib 12

Prov. 18.

Bern. to. 2 lib. 1 de considerat. ad Eugen. Pont. Max. in princ.

Psal. 38

A

B

Tertia humilitas est operis, quæ in satisfactionem vera consistit. Hinc dicitur quod Esther corpus suum humiliavit. Quid enim fuit, corpus humiliare; nisi in cilicio, vigiliis, & jejuniis arctare, & sic divinam iram placare? Propter quod Propheta dicebat: Humiliabam in jejunio animam meam. Nota hic exempla innumera Patrum; quam continue orabant, quam assidue vigilabant, quam forti ieiunio carnem domabant, & servire spiritui vim inferebant! Nam quidam sanctus Pater, cum esset fortis valde corpore; sex annis continue orans stabat, non dormiens, non sedens, non pausans, modicum panis & aquæ post vesperas corpori donans, & tunc sic faciens, fortitudinem corporis non amisit: Immo, dum semel quatuor latrones ad ejus res furandas cerneret, ipse eos accepit, & ligavit, & super collum, ubi sancti Patres convenerant, portavit, & ante eos posuit. Sanctus Macarius requisitus de vita, dixit, se viginti annis numquam satiatum pane, nec aqua, nec somno. Ergo in deliciis

Esther 14

Psal. 34

C

ciis damnationis filii jacent, & dormiunt in lectis amplis, numquam orant, numquam jejunant. Et hæc est via (teste Veritate) quæ ducit ad mortem: Quia non lata & spatiosa: sed arcta, & stricta est via, quæ ducit ad vitam: quare vosipsos decipitis. Attendite, quis Sanctorum per delicias transivit ad vitam æternam? Numquid meliores estis Petro, qui est pro Christo crucifixus? Numquid meliores Paulo: qui toties verberatus, lapidatus, paupertate attritus, ultimo capite est privatus? Discurrite per omnes Sanctos: nullum invenietis per aliam viam venisse ad Patriam. Ergo vos soli eritis exceptæ actionis, ut transeatis ad gloriam absque pœnis? Recolite Lazari pauperis, & mendici, ac vulneribus pleni transeuntis ad requiem: Et econverso divitis purpurati, splendide quotidie comedentis, & deinde ad infernum deducti; qui non in flamma minimam habere guttam aquæ poterat. Ergo fratres, si volumus gaudere cum Sanctis; sustineamus mala mundi cum eis, sicut Augustinus dicit: quia qui eos non inquantum potuerit, voluerit imitari; ad eorum beatitudinem non poterit pervenire. Ad hæc enim, ut dicit Augustinus festa celebramus, ut dum quid fecerint attendimus, imitari pro posse studeamus. Nam pueris discere volentibus, traduntur figuræ exemplares, secundum quas apices alios facere student. Rogemus ergo Dominum, &c.

Mich. 7

Luc. 16

Aug. to. 10 serm. 3 de pluribus Mart. sed 37 in ord. qui sermo etiam B. Leoni tribuitur. Aug. ibid. & tom. 5 lib. 8 de Civitate Dei c. 27

DE UNO S. CONFESS.

SERMO IV.

in ordine XXVI.

Luc. 1

Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles. Si quis diligenter legit antiquorum historias, & cursus Regum, & Principum, similiter & regnorum; aperte invenit verum esse, quod verbum præmissum continet. Nam si ad tempus superbi videntur florere; & homines humiles viles esse; semper tamen in fine illi dejiciuntur, & isti econtrario exal-

A tantur. Nam quid factum est de regno illo Assyriorum, quod ultra mille annos monarchiam tenuit Orientis, nonne ad nihilum est redactum. Nam & Babylonia, ut dicit Hieronymus, caput ipsius regni fuit: quæ tantæ fortitudinis fuit, & magnitudinis; ut vix ab audientibus credi posset: Erat enim (ut Hieron. ait) ipsa civitas disposita in quadrum, habens in circuitu sexaginta milliaria, quindecim in qualibet fronte. Muri fusi bitumine, habebant quinquaginta cubitos in altitudine: atque circa murum amplissima fossa, in quam per circuitum fluvius decurrebat: & cum tanta esset, una tamen noctium fuit capta, & cum rege suo superbissimo velut scintilla ignis periit.

Hieron. li. 4 Com. in Isa. super ca. 14 to. 4 c. 1 Her. l. 1 qui ait ab angulo ad angulum quindecim milliaria, & per circuitum quadringenta octoginta stadia fuisse Babylonem.

Esther 1

B Ubi est regnum Persarum, quod multis annis, centum vigintiseptem Provinciis imperavit? Nonne Cyrus, nobilissimus Rex ejus, a quadam Regina Massagetarum Thomyri captus, & in capite diminutus; caput ejus in utrem sanguinis misit, dicens ei improperando: Satia te sanguine, quem sitisti? Ubi est nunc Regnum Græcorum, quod mille ducentis annis duravit? Nonne Alexander Rex ejus, postquam universa sibi subjecit, veneno interiit? Quid factum est de Friderico Imperatore Romanorum, qui, sicut ferrum perdit quodcumque metallum; sic perdidit omne regnum; ut non esset invenire in mundo angulum, qui ejus non persensisset gladium?

Justinus li. 1 Herod. lib. 1 Val. Max. li. 9 c. 10 Orosius l. 2 cap. 7

Q. Curtius li. 10 de rebus gestis Alexandri.

C Nonne quasi ad nihilum est redactum, ut vix Roma ad duo milliaria teneat imperium? Nonne Cæsar, qui Monarcha solus fuit, & imperium tenuit, a Romanis totus perforatus, puerorum stylus erat? Et sic quære per singulos, & invenies omnes superbos in fine turpiter corruisse: econtra viros humiles exaltatos a Deo fuisse. Nam Deus Saul superbissimum de regno dejecit, & David humilem exaltavit: Et ut innumera omittam, considera quis umquam Regum, quis Imperatorum sublimium sic a mundo honoratur; ut piscator Petrus, & Joannes rusticus, & Matthæus Teloneanarius: immo, ut verum fatear, nobilissimi Reges Petrum adorant, Jacobum visitant, & ad eorum ossa, seu reliquias se inclinant. Verissimum ergo

go verbum est: cum sit Reginæ virginum (immo omnium Sanctorum, & Angelorum) quæ portare meruit Dei Verbum dicentis: *Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles*. In quo verbo notantur principaliter duo. Primum est depressio personarum sublimium, quæ per superbiam tumuerunt. Secundum est erectio personarum humilium, quæ se propter Deum dejecerunt. Primi sunt mali, & ideo imitandi. De primis dicitur: *Deposuit potentes*. De secundis adjungitur: *Et exaltavit humiles*. Sed quia nunc nobis est sermo de Sanctis, omissis primis, dicamus aliquid de secundis; quia cum de uno agitur, per consequens de quolibet aliquid tangitur. Cum enim humilitas, & superbia contrarientur sibi, dum humilitas exaltanda ostenditur; superbia detestanda relinquitur. Quidquid enim dicitur a medicis in laudem sanitatis, redundat in vituperium ægritudinis. Verum, quia in commendationem humilitatis multa dicta sunt supra, ideo hic videamus, quæ sunt ad humilitatem inducentia: quæ sunt maxime tria. Primum est, consideratio Dei: Secundum est, consideratio sui: Tertium est, consideratio proximi: Ut sic consideretur bonum supra, bonum intra, & bonum infra.

Luc. 1

Primum est, consideratio Dei, quæ erit sub triplici ratione. Primo, sub consideratione Factoris: Secundo sub consideratione Redemptoris: Tertio, sub consideratione Ultoris: Ut; scilicet consideratio prima sit de Dei omnipotentia: Consideratio secunda sit de Dei misericordia: Consideratio vero tertia sit de Dei justitia. Dicamus ergo primo, quod si vis humilis fieri: considera Dei potentiam, quæ nos fecit. Quia ipse fecit nos, & non ipsi nos, ut Psalmus dicit: Nos oves pascuæ ejus. Hæc est enim pro omnibus nobis confessio. Nunc (inquit) Domine, pater noster es tu: nos vero lutum. Tu factor noster; nos opera manuum tuarum. Omnes ergo nos, si lutum sumus, necessario habemus nos humiliare: quia nihil in nobis est, ex quo superbire possimus. Apostolus: Quid (inquit) habes quod non accepisti? si autem accepisti? A quid gloriaris, quasi non acceperis? In solo ergo Deo est præ omnibus gloriandum; & nobis non restat, nec aliquid superest, nisi quod simus humiles, divinæque potentiæ semper laudatores. Unde dicitur: Humiliamini sub potenti manu Dei. Cujus rationem Augustinus assignat super Genesim dicens: Ipsi omnia bona nostra sunt tribuenda, qui vocat, qui præcipit, qui viam veritatis ostendit, qui ut velimus invitat, & vires implendi ea, quæ præcipit, subministrat. Sed non est hodie, qui recogitet ista; non est, qui de bonis acceptis laudet donantem potentiam. Sed sunt multi, qui dicunt illud. Manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia. Qui dixerunt: Linguam nostram magnificabimus, labia nostra a nobis sunt; quis noster Dominus est? Secundo, si volumus humiliari; consideremus divinam misericordiam, quæ nos redemit. Nam de ipso Redemptore dicitur: Nos reputavimus eum quasi leprosum, & percussum a Deo, & humiliatum. Unde nec reputavimus eum. Ergo fratres charissimi, si Dominus Salvator noster sic est humiliatus propter salutem nostram; quis hominum audet plus contra eum superbire? August. Si bene se humiliavit Dei potestas: superbire quomodo audebit humana infirmitas? Constat non esse justum, non esse usitatum; sed rationi contrarium, & a justitia alienum: ut sit servus supra Dominum, & discipulus supra Magistrum, vilissimus supra Deum: Ergo ubi se Deus inclinavit; quis hominum se erigere audebit? Unde & Apostolus hoc considerare docet, cum dicit: Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu: qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inventus, ut homo: humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Si ergo Dominus, & Rex noster humiliavit se usque ad carnis nostræ susceptionem, usque ad diaboli tentationem, usque ad irrisionem, usque ad corporis flagellationem, usque ad con-

Psal. 99
Isa. 95
1 Cor. 4
1 Pet. 5
Deut. 32
Psal. 11
Isa. 53
Aug. tr. 10 ser. 41 in Ev. Joan.
Phil. 2

spuitionem, usque ad coronæ spineæ coronationem, usque ad vilissimæ mortis tolerationem: quis de cetero audeat superbire? Bernardus: Quid intumescis o pestis morticina? quid extenderis o tabies fœtida? quid inflaris o caro misera? princeps tuus est humilis, & tu membrum inflaris? Camelus genua flectit, dum a suo Domino onus accipit, a quo nihil accepit, sed nec expectat in fine aliquod laboris munusculum: & tu vilis non te humiliabis ei, a quo accepisti esse, vivere, sentire & intelligere, & totum mundum in possessionem? Tertio, si humiles volumus fieri: attendamus divinam justitiam, qua malos affligit: Nam cum justitiæ tempus advenerit, sic severus erit, quod nullis precibus, nullisque donis poterit inclinari. Nonne pro uno motu cordis, nobilissimos Angelos de cœlo ejecit? Nonne pro modico cibo primos parentes de paradiso ejecit? Ergo qui majoribus non pepercit, quomodo & vilioribus parcet membris? Et propterea dicitur; Humilia valde spiritum tuum. Nam sicut Isidorus dicit: Humilitas casum non novit. Quare? Quia, ut supra dixi, nullus cadit, nisi ab alto: quare, cum humilis situetur tantum in imo; non est, a quo cadere possit, locus. Dicebat enim quidam sanctus Pater, quod talem cogitationem deberet homo facere, qualem facit ille, qui est in carcere, expectans continue judicem, qui eum veniat punire, & occidere: semper enim videtur sibi, quod præco clamet, campanam pulset, quod vocetur, ut exeat, ut collum extendat, ut ictum mortis accipiat: numquam talis risibus vacat; numquid solatia postulat? numquid de peccatis non quidem raro, sed continue plorat, & divinum auxilium totis affectibus implorare non cessat? Ergo & nos nostrum judicem cogitemus citissime affuturum: quia forte, dum loqueris, morieris: Quid homo superbis? Hodie es, & cras forte non eris? Hodie vivis, & cras morieris. Esto (inquit) parvulus in oculis tuis, ut Dei oculis magnus sis. Quia tanto es apud Deum pretiosior, quanto es ante oculos tuos despectior. Sic ergo patet causa motiva, quæ sumitur ex parte Dei.

Eccl. 7 — *Isa. 6*

Secunda causa humilitatis sumitur ex parte nostri. Nam si humiles esse volumus, nosipsos ulterius considerare debemus, unde venimus, ubi sumus, & quo ibimus. Bernardus: Considera unde venis, & erubesce: ubi sis, & ingemisce: quo vadis, & contremisce. Unde dicitur: Humiliatio tua in medio tui, quasi dicat: Quid per diversa vagaris? quid diversa inquiris? apud te habes, unde te humilies. Cogita ergo de qua materia generatus sis, de quo abominabili cibo nutritus sis, cum quali veste sis natus, quibus curis expositus, ad quem finem necessario sis venturus, & mirum erit, si superbire audebis. Nam etiam Bernar. adhuc ita ait: O mira vanitas, o mira fatuitas cordis nostri, cujus elationem non perfecte dirimere, nec cervicosos potest domare tanta humilitatis materia, quin adhuc superbiat vilis cinis! Quid (inquit Ecclesiasticus) superbis terra & cinis? Utinam exemplum pavonis attenderet homo, & sua humilitate suam superbiam coarctaret: Nam pavo, dum caudam erigit oculatam: plurimum gloriatur in ea: quia revera est valde pulchra, intantum ut homo se ea ornet, & sibi inde faciat sertum: dum autem ad pedes, quos turpes habet, oculos flectit; verecundia ductus suæ turpitudinis, mox caudam deponit, & totam destruit, quam erexit. Sic homo, cum de quocumque bono superbit: si oculos suos ad vilia sua deflexerit: ad humilitatem facillime se inclinabit. Bernar. In sordibus generamur, in tenebris confovemur, matres nostras plurimum oneramus, in doloribus parturimur, & in nostro exitu ventres more vipereo laceramus; Nudi nascimur, membris omnibus impotentes, mundo exponimur, & a ploratu vitam incipimus, & cum ploratu vitam finimus. Unde ergo corpus hominis gloriatur cum sit saccus stercorum, cibus vermium, & materia pulverum fœtidorum? Numquid es cæcus o homo, nec vides, quia sentinam fœtoris ad nasum semper fers? Quare non attendis, quod arbores, sive herbæ de se pro-

Bern. to. 1 ser. de primord. med. &c. — *Mich. 6* — *Eccl. 10* — *Exemplum* — *Bern. t. 2 ser. in feria 4 hebdomadæ penosæ.*

producunt odores, tu de te nihil producis nisi fœtores? Illæ producunt fructus visu pulcherrimos: tu vero lendes, & pediculos, & lumbricos? Ergo juxta dictum Propheticum; Humiliatio tua in medio tui. Sic est ex parte naturæ: sed quid esset ex parte culpæ; si divinas offensiones vellemus attendere? Unde dicebat Daniel: Humiles sumus in universa terra, Domine, propter peccata nostra. Si se humiliant bestiæ, dum dominos suos offendunt, & donec satisfacerunt, elevare oculos non præsumunt; quid sit hominibus faciendum, ipso facto bestiæ ostendunt. Exemplum de hoc accipe leonis S. Hieronymi: quod in ejus legenda narratur; quod hic propter brevitatem omittam.

Mich. 6.

Dan. 3.

In vita B. Hieronymi qua in fine operum ipsius habetur tom. 9.

Tertia causa ad humilitatem motiva accipitur ex parte proximi. Melius enim homo sua mala, quam proximi mala novit. Et ideo si omnes attenderent, invenirent copiosam materiam humilitatis: Nam de malo proprio certus est homo, sed potest semper dubitare de alieno: quia potest esse, quod quem statim vidisti peccantem, mox habuerit gratiam expiantem. Et propterea dicitur ad Philippenses: In humilitate superiores sibi invicem arbitrantes. Bernardus; In anima non est timenda quantacumque humiliatio: sed est horrenda, in totumque pavenda nimis præsumpta erectio. Et concludit ex hoc dicens; Noli ergo o homo te comparare majoribus, noli minori, non alicui, noli vel uni. Sed diceret aliquis apud se: Quomodo possum cum conscientia cogitare (si me videam innocentem, neminem offendentem) quod ego sim pejor, quam ille, quem ego video facere omnia mala mundi? Sed habeas ad hoc considerationem, & sancti Francisci responsionem. Fuit enim quidam Pater in extasi raptus, cum quamdam sedem altissimam vidisset in cœlo, quam audivit humili servari Francisco; volens, postquam ad se rediit, probare; quæsivit ab eo, quid de se sentiret. Cumque vir humillimus se maximum omnium peccatorum assereret; Ille ait: Cum qua conscientia potes hoc dicere, cum sint innumeri homines, qui pejora faciunt, quam

Phil. 2.

Bern. to. 1. ser. 37. sup. Cant.

Exemplum insigne de humilitate

A tu facias? Ad quem vir Sanctus ait: Ego puto, quod nullus sit in mundo ita peccator, qui non esset melior, & operaretur melius, si Dei dona & gratiam accepisset, quam ego habeo a Deo. Revera consideratio nobilissima; non debet homo considerare, si vult humilis esse; ille fur est, & latro, fornicator, & homicida; sed ego non facio talia. Sed debet dicere: Si ille accepisset gratiam, quam ego accepi, melior me fuisset. Item sit responsio: Si Dominus me deseruisset, sicut illum deseruit: illo pejora fecissem. Augustinus; Non est peccatum, quod faciat unus homo, quod non faceret alter homo, si deesset auctor, a quo factus est homo. Unde

B dicit in libro Confessionum, quod tantum, vel plus tenetur Deum laudare, Deoque servire, qui numquam peccavit, quam qui omnia mala fecit, quem & Dominus per gratiam liberavit. Exemplum exponit de medico, & duobus hominibus, quorum unum medicus non permitteret infirmari, alter infirmari permitteret, sed curaret; Dicit enim quod majus est beneficium primi, quam secundi. Et propter hæc omnia dicit Bernar. Si videris fratrem tuum peccantem, excusa actum, si potes; si non potes, excusa intentionem dicens: Non mala intentione hoc fecit. Si vero & hoc non potes, quia ibi nulla bona intentio esse potest; dicas: Gravissima fuit

Exemplum

Bern. to. 1 serm. sup. Cant. 40.

C tentatio, quid fecissem si in me irruisset? Simus ergo humiles fratres: qui per solam humilitatem jus nobis acquirimus apud Deum. Bern. Apud Deum, fratres, jus habere non possumus, quoniam in multis eum offendimus: sed nec eum fallere possumus, quia ipse novit abscondita cordis nostri; nec ei resistere possumus viribus, cum sit potentissimus. Quid ergo nobis restat, nisi ad humilitatem confugere? & quod in aliis minus habemus, de ipsa supplere debemus, &c.

DE UNO S. CONFESS.

SERMO V.

in ordine XXVII.

Jac. ult. ORate pro invicem, ut salvemini. Ultimum Sanctorum refugium oratio est. In campo enim certaminis militamus, sine pugna esse non possumus: fortissimum, & sagacissimum hostem habemus. Qui (ut Greg. dicit) illos solum impugnare negligit, quos quieto fœnore se possidere sentit. *Greg. to. 2 exposit. moral. lib. 24 in 33 cap. Job* More enim leonis in Sanctos desævit, contra eos fortissime rugit; ut quem devoret, solicite quærit. B Non enim comedit, neque bibit, nullo umquam tempore dormit: sed semper suspirat ad prædam. Cum ergo ipse sit fortissimus, & nos infirmi; Ipse sagacissimus, nos ignari; Ipse solertissimus, nos negligentes, & pigri; necesse haberemus succumbere, si nobis auxilium divinum non adesset. Ut ergo divinum auxilium imploremus; necesse est nobis, ut oremus. Et propterea Apostolus, frater Domini dictus; eo quod fuit ei simillimus, in verbo præmisso notabiliter duo facit. Primo, invitat ad mutuum charitatis officium, quo plurimum indigemus in via. Secundo, sui dicti causam assignat & fructum, quem consequitur in Patria. Primum C respicit statum pugnæ, quam continue experimur: sed secundum respicit statum gloriæ, & coronæ, qua Deo in cœlo perfruimur. Invitat ergo primo nos ad orationem mutuam, cum dicit: *Orate pro invicem*. Secundo, assignat rationem & causam, cum additur: *ut salvemini*. Ad hoc enim pro invicem orare debemus, ut salutem consequamur. Sed nota, ad hoc quod oratio Deo sit grata, quadruplici conditione debet esse vestita. Nam primo, debet esse devota: Secundo, debet esse secreta: Tertio, debet esse importuna: Quarto debet esse continua. Ut sic sit devota, quantum ad seipsum: sit secreta, quantum ad laudis impulsum: sit importuna, propter instantem actum: sit continua per A affectum. Nam si cesset aliquando actus, numquam debet tamen cessare effectus.

Dicamus ergo, quod oratio debet esse devota, ut sit tota ignea, sit lacrymis perfusa, & ad modum aquæ bullientis fervida. Oratio sic facta nullam potest a Deo pati repulsam: quia sicut dicit Bernardus, Oratio Deum ungit; sed lacryma pungit. Exemplum hujus orationis nobis in cruce Dominus tradidit. Unde ad Hebræos: In diebus carnis suæ preces, supplicationesque ad Deum, qui posset illum a morte salvum facere, cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia. *Hebr. 5* Si ergo Dei filius ploravit, quis amplius orare audeat siccis oculis? Nam & de eodem jam passioni proximo dicitur quod factus in agonia, prolixius orabat, & factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. *Luc. 22* Cogita, o anima Christiana, qualis debeat esse oratio tua; quam calida, quam devota: cum tam fervens fuerit oratio Salvatoris, quod eum in sudorem adduxit! Quis umquam sic oravit? Qui autem devote cum lacrymis orat, impetrat omne quod postulat: David orans largiter flevit, veniam a Domino impetravit. *1 Reg. 1* Nonne Petrus, postquam Christum negavit, dum amare flevit; veniam negationis accepit? *Luc. 22* Nonne Magdalena, quæ peccatis omnibus plena fuit, veniam sibi pro peccatis, & gratiam obtinuit, postquam lacrymas fudit? *Luc. 7* Nonne Ezechias, Rex Juda, oratione, & lacrymis sententiam divinam mutavit; mortem sibi prophetice nuntiatam evasit, vitæ longitudinem meruit, & regressum solis in signum accepit? *Isa. 38* Quid est ergo, quod oratio devota non possit? Nonne, ut habetur, Helias orando cœlum clausit, & iterum ipsum orando aperuit. *3 Reg. ult.* Nam quidam quodam tempore dixit gemens cuidam seni: Affligemur, Pater, propter siccitatem: quia non pluit: *Jac. 5* Cui senex dixit: Credo, quod non devote oratis: Et si vis scire, quia sic est, venite oremus pariter. Cumque manus ad cælum tetendit, continuo pluit. Nota exemplum de Tobia; cum lacrymis Deum orans, meruit exaudiri. *Tob. 3*

Sur. to. 4 die 19 Julii circa fin. vitæ

diri. Item dicitur de B. Arsenio, qui omni tempore vitæ suæ etiam sedens, ad opus manuum suarum pannum tenebat in sinu, propter lacrymas ab ejus oculis defluentes: Unde dum jam mortuus esset Arsenius, Pastor de eo dixit: Beatus es, Arseni, qui te in hac vita flevisti, ut non fleres in alia: Impossibile est enim nobis hic ridere, & ibi non flere. Unde Dominus: Beati qui lugetis, quia ridebitis: & væ vobis qui ridetis, quia flebitis. Unde Macarius dicebat fratribus: Producant oculi vestri lacrymas, antequam illuc veniamus, ubi lacrymæ nostræ nostra corpora comburunt. Quanto quisque sanctior est, & sancto desiderio plenior; tanto est in orando ejus fletus uberior.

Luc. 6

Secundo, oratio debet esse secreta, ut non quærat orans laudem humanam, sed tantum divinam. In cujus exemplum, ut habetur, Dominus, relicta, turba, ascendit in montem solus orare, Dominus enim (ut Greg. dicit) dum aliquid tacitus faciebat: quid nobis faciendum esset, ostendebat. Quia omnis ejus actio, est nostra instructio: Hæc est enim doctrina, quam tradidit Apostolis: Cum oratis, non eritis sicut Hypocritæ tristes, qui amant in synagogis, & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraveris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito, & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Exemplum Tobiæ, qui orare volens, ivit in superius cubiculum domus suæ, ut videri non posset. Superbia enim, & humanæ gloriæ appetitus, meritum tollit orationis, & hominem cadere facit. Nam & quidam fuit Sanctus, qui ob meritum orationis ad tantum culmen gratiæ pervenit, quod de cœlo mittebatur sibi quotidie panis, quo reficiebatur paululum post orationem; semper enim dum orationem compleverat, cellam intrabat, & panem sibi albissimum, & sapidissimum paratum inveniebat, quem devote comedebat. Postquam autem mentem superbia invasit, ut donum Dei, suis appropria-

Luc. 9
Greg. to. 3 lib. 1 dial. cap. 9
Mat. 6
Tob. 3

A ret meritis: mox permissione divina pulsare eum cogitationibus immundis diabolus cœpit: Cumque sibi orare non saperet, & circa jam carnalia animum volveret, & post orationem cellam intravit; panem invenit paratum, & totum sordidum, & infectum, quasi a serpentibus esset corrosus: Cumque hoc signum pluries invenisset, compunctus corde non est, sed desperans, cella dimissa, ad mundum redibat. Cumque ad quoddam monasterium appropinquasset, illi ejus adventum præscientes, ei tamquam sanctissimo Patri omnes obviam processerunt: erat enim famosissimus apud Omnes; Quem cum, quanto melius poterant, refecissent; verbum B admonitionis postularunt ab eo: Cumque optime prædicasset, ad se reversus fuit, & ait: Quod alios doces, teipsum non doces? Divina ergo gratia tactus, valefaciens fratribus, ad cellam rediit, & tamdiu ploravit, quousque a Deo misericordiam impetravit.

Tertio, oratio debet esse importuna, ut ipsa nimia importunitas, quod petit accipiat; Nam & ipse Dominus docet multis exemplis sic importune esse orandum. Unde: Cum discipuli Domino dicerent: Doce nos orare: Et cum illos Dominicam orationem docuisset; addidit ibi: Quis vestrum amicum habebit, & ibit ad illum in media nocte dicens: Amice commoda C mihi tres panes; usque ibi: Et si ille perseveraverit pulsans: dico vobis, & si non dabit illi surgens eo quod amicus ejus sit; propter tamen improbitatem ejus surget, & dabit ei quotquot habet necessarios? Et concludit; Et vos petite, quia accipietis: quærite, & invenietis; pulsate, & aperietur vobis. In quorum occultatione verborum importunitatem valere ostendit. Unde exemplum aliud ponit dicens, quod erat judex quidam, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur: Cumque quædam vidua ab eo peteret, ut eam vindicaret de adversario suo, & illi non attenderet; dum mulier non cessaret, sed incessanter eum affligeret; ille intra se ait; Etsi Deum non timeo & hominem non revereor: quia

Luc. 11
Luc. 11
Luc. 18

tamen mihi molesta est mulier, vindicabo eam. Et concludit dicens: Si hoc fecit judex iniquitatis, Dominus non exaudiet servos suos clamantes ad se? quasi dicat: Certum est quod exaudiet. Quia sicut dicit Gregorius: Qui nos ad petendum invitat, utique dare desiderat: si enim dare non vellet, quomodo sic instanter ad petendum invitaret? Apud nos enim proverbium est, quod importunus vincit avarum, & si avarum, qui non libenter dat; quanto fortius Deum, qui ad petendum invitat? Exemplum de Chananæa, cui petenti misericordiam Dominus non respondebat: Sed quia petere non cessavit, sed importune institit, omne quod voluit, impetravit. Ad hoc membrum posset reduci quod in fine Chananeæ responsum est; scilicet, ut orans non hæsitet in fide, sed fideliter credat, seque speret accepturum: quia Dominus docuit ita esse orandum: Quidquid postulaveritis, credentes accipietis, & fiet vobis a Patre meo. Et; Postulet autem in fide nihil hæsitans: qui autem hæsitat, similis est fluctui maris, &c.

Matt. 15 Marc. 7 & 11

Marc. 11 Jac. 1

Quarto, oratio debet esse continua: ut sicut numquam deficit pugna; sic numquam cessemus petere misericordiam: Numquam miles existens in pugna, deponit arma ante obtentam victoriam. Sed arma nostra sunt orationes, quibus contra adversarium pugnamus, & divinum auxilium impetramus. Ergo, antequam vincamus, cessare ab orando non debemus. Verum ante mortem nulla certa est victoria, quia semper restat pugna: ergo ab oratione non est cessandum ante mortem. Unde dicit Apostol. Sine intermissione orate. Et Dominus in nostrum exemplum pernoctabat in orationibus. Unde & filii Israel dicebant Samueli: Non cesses pro nobis ad Deum orare. Sed forte dices; quomodo possum semper orare? Numquid non necesse est manducare? numquid non necesse est laborare? numquid non opus habemus dormire? Sed attende secundum August. quod non desinit umquam orare, qui non desinit benefacere. Plus est enim orare corde, & opere; quam ore. Non ergo orare desinit, qui benefacere non desistit. Unde vir Sanctus, sive sit operans, sive manducans, sive dormiens, cum ista omnia propter Deum faciat, ut servire Deo melius valeat, utique semper orat. Ad hoc enim dormit, ut postea melius in servitio Dei vigilare possit: Ad hoc manducat, ut Deo serviat, ut pondus pœnitentiæ portare valeat; Sine his enim, cum sint de necessitate naturæ, non possumus Deo servire. Ergo semper est orandum, quia semper benefaciendum, & Deo semper serviendum. Sed hic est notandum, quod si volumus orare: debemus nos prius præparare, omnia exteriora dimittere, & ad intimum animi reducere, ibique oculos cordis ad Deum dirigere, & nihil aliud, quam de Deo cogitare. Unde dicitur: Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse sicut homo, qui tentat Deum. Est ergo purganda anima orantis a tribus. Primo, a mentis elatione, Secundo a carnis delectatione. Tertio, ab exteriori occupatione. Numquam enim poterit oratio Deo esse grata, si oranti affuerit elatio mentis, si delectatio carnis, si cogitatio rei temporalis, & familiaris. Dico quod antequam ad orationem accedas, purganda est anima ab omni elatione mentis per veram humilitatem cordis. Si enim Deus superbis resistit, quomodo eos orantes exaudit? Unde exemplum ponitur de duobus hominibus, qui ascendebant in templum ut orarent: unus Pharisæus; alter Publicanus. Pharisæus superbus; Publicanus humilis, qui longe stabat, pectus percutiebat, oculos non levabat, & misericordiam postulabat. Sed econverso Pharisæus quantum poterat, corpore approximabat, corde superbo orabat, in oratione sua bona jactabat, & proximum contemnebat. Pharisæus igitur peccator recessit: ubi Publicanus omne quod petiit, impetravit. Quia, sicut dicit August. Facile meretur veniam, qui ex reverentia se subtrahit ab altari. Oratio humiliantis se, nubes penetrat; & donec appropinquet, non consolabitur: & non recedit, donec aspiciat Al-

Thess. 5 Luc. 6 1 Reg. 12

Aug. t. 10 hom. 4 ait: Vere novit recte vivere qui recte novit orare

Eccl. 18

Luc. 18

Luc. 18

Eccl. 35

Altissimus: & ideo Dominus non elongabit. Respexit in orationem humilium, & non sprevit preces eorum. Habet nescio quid latentis virtutis vox dulcis, & humilis; ita ut iratorum impetus frangat & ad mansuetudinem ducat. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Et iterum: Responsio mollis frangit iram. Secundo, anima est purganda ab omni delectatione carnis: Numquam enim bene orat, qui carnalia cogitat, sive quem caro delectat: unde nec impetrat a Deo quod postulat. Cum multiplicaveritis orationes vestras, non exaudiam: Manus enim vestræ plenæ sunt sanguine. In sanguine, carnalem delectationem intellige. Unde etiam orabat Propheta: Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ. Exemplum de hoc accipe de Judith, ubi dicitur quod Judith primo se lavabat in fonte aquæ, & sic ascendebat adorare Deum. Ciconia postquam fuerit adulterata, sive carne fœdata; ad virum non audet redire, nisi prius lota aqua. Similiter nec Leæna ad Leonem: Quomodo anima a carnalitate non lota ad Deum accedere erit ausa? Exemplum habere poteris in Esther orante, si ejus historiam volueris legere. Tertio, purganda est anima ab omni tumultu rei familiaris. Unde dicitur in libro de Spiritu & anima quod anima debet se retrahere ab omnibus sensibus corporis, tamquam impingentibus, & perstrepentibus, & redire ad se mentis acies. Nam sicut nubes interposita inter nos & solem, non sinit solares radios ad nos descendere; sic tumultus cogitationum, divinos radios subtrahit ab abspectu animæ, sine quibus anima non potest solicite orare. Unde dicitur de talibus: Opposuisti nubem tibi, ne transeat oratio. Quantumcumcumque enim quis oculos ad cœlum levet, numquam radii visuales ad Solem pervenient, si in medio spatio fuerit interposita nubes. Unde quidam sanctus Pater dicebat; Sicut impossibile est, ut videat in aqua turbida quis faciem suam, sic anima nisi fuerit purgata a cogitationibus vanis, Deum bene orare, vel contemplari non poterit. Nam videmus in aqua non mota, sed bene quieta; ubi sicut in speculo videt homo faciem suam, &c.

Psal. 101 | Eccl. 6 | Prov. 15 | Isa. 1 | Psal. 50 | Exemplum | Judith 12 | Exempla. | Esther 14. & seq. | Aug. t. 3. l. de Spiritu & anima c. 2 | Thren. 3 | Exemplum

DE PLURIB. SS. CONF.

SERMO I.

in ordine XXVIII.

IN *omnibus divites facti estis in illo.* Tria divitiarum genera esse clamat omnis Scriptura divina. Nam quædam sunt divitiæ æternales: Quædam sunt divitiæ spirituales: quædam sunt divitiæ temporales. Nam divitiæ æternales sunt divitiæ gloriosæ. Gloria & divitiæ in domo ejus. Divitiæ spirituales sunt divitiæ gratiosæ. Et de his dicitur in Themate; quæ non sunt aliud, quam divinæ virtutes & gratiæ, quibus repletur anima Sanctorum. De his dicitur per contrarium: Sicut est ille, qui thesaurizat, & non est in Deum dives, talis est omnis, qui divitiis spiritualibus carens, possidet solum divitias temporales. De primis duobus generibus divitiarum, quibus sunt divites viri sancti, Thema assumptum est. In quibus describitur status, & vita Sanctorum. Primo, ex parte largientis: Secundo, ex parte gratiæ sanctitatis: Tertio vero, ex parte copiositatis donorum innumerorum. Nam Sancti ex donantis potentia facti sunt famosi, & ex donorum copia facti sunt fructuosi. Notatur autem primo divina auctoritas, vel potestas, cum dicitur; *In illo*, id est, in Deo. Qui sicut Sanctis naturam; ita contulit & gratiam. Secundo notatur animæ sanctitas, cum interponitur: *divites facti estis*. Tertio vero donorum copiositas, sive universalitas cum præmittitur: *In omnibus*. Adeo enim divites fuerunt, ut (sicut ibidem dicit Apostolus) nihil deesset eis in omni gloria, vel in ulla gratia. Tertium vero genus, sunt divitiæ temporales, & sunt divitiæ onerosæ. Unde dicitur in Psal. Divitiæ si affluant, nolite cor apponere. Sancti ergo sunt, qui nunc possident

1 Cor. 1 | Psal. 111 | Luc. 12 | Psal. 61

sident divitias æternales, & habuerunt divitias spirituales in via, & contempserunt omnino divitias temporales. Et hoc triplici ratione. Primo, quia vanæ & inefficaces: Secundo, quia nocivæ & inutiles. Tertio, quia sunt infirmæ & debiles, sive potius impotentes.

Dico quod ideo Sancti divitias temporales contempserunt, quia sunt penitus falsæ, vanæ, & inefficaces, quia illud non faciunt, ad quod sunt. Philosophus enim in Meteorologicis docet, quod omne, quod non facit, ad quod erit, desinit esse, quod est. Lux enim, si non luceret; quia ad hoc est, lux esse desineret. Similiter igni si non calefaceret, ignis esse cessaret. Ergo, si divitiæ non illud, propter quod requiruntur, efficiunt; tamquam quæ nihil sunt, a sapientibus contemnendæ sunt. Stultus enim esse probatur, qui utitur aliquo ad aliquid, cujus virtus est ad oppositum. Nonne stultus medicus esset, qui patienti dysenteriam, aliquod laxativum, & non ad restringendum materiam daret? Nonne stultus esset, qui sitim vellet extinguere, & sal manducaret, cujus est sitim incendere, & non extinguere? Ergo & a simili, stultus est, qui volens animæ capacitatem implere, & sitim habendi extinguere: si non desinat congregare, cum hoc sitim non auferat, sed magis augeat, & semper majorem inducat. Poeta:

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

Arist. t. 4 Meteorol. cap. ult.

Dysenteria est intestinorum exulceratio. Cic. Gallo li. 7 Plin. li. 22 c. 25

Juvenalis li. 5 Satyra 14

Eccl. 5 Psal. 38

Unde dicitur. Avarus non impletur pecunia. Cujus dicti ad præsens duplex est ratio: Una sumitur ex parte pecuniæ: alia ex parte animæ. Est ergo ratio prima, quare pecunia non satiat animam: quia est res vana. Si enim de homine dicitur, quod universa vanitas omnis homo vivens, propter quem pecunia facta est, quanto magis ipsa pecunia vanitas est? Iterum si omnia vanitas Salomone teste; ergo & pecunia vanitas est. Sed constat, quod vanum non replet locum. Unde umbra, quæ est vana, nullius loci est repletiva. Ergo ex pecunia tota vana non potest repleri anima. Quare anima, congregata quantacumque pecunia, semper remanet vacua: & cum nihil vacuum pa-

Eccl. 1

Arist. t. 7 Problem. sect. 99. 3

A tiatur natura: tunc semper homo attrahit, nec repleri potest, & numquam congregare desinit, donec vivit. Alia ratio est ex parte animæ; cum sit (quemadmodum dictum est) capacitatis infinitæ, solo summo bono repleri possibilis. Nulla est enim commensuratio finiti ad infinitum. Quare si anima est capacitate infinita; omnis autem mundi pecunia est finita; impossibile est, ut repleatur ex ea: immo si multiplicaretur semper pecunia, adhuc tamen semper esset finita, semper anima remaneret vacua. Etiam posset dici, quod appetitus hominis se habet ad divitias, sicut intestinum ventris ad cibariorum delicias: Nam stomachus est talis naturæ,

Arist. t. 4 lib. 1 de Cælo, tex. 64 & tex. 51 & 8 Physic. tex. 15

B quod si pauca recipit, se restringit. & paucis contentus fit: sed quanto plura cibaria accipit, tanto amplius se extendit, & ad alia recipienda capacior semper fit. Unde & ad litteram videmus, quod magis in suis paucis contenti sunt pauperes: quam in suis multis divites sunt. Unde Salomon vanitatem divitiarum assignat, maxime a duobus; primo, ex parte possessoris: secundo ex parte heredis. De primo enim dicitur: Ubi multæ sunt opes, multi sunt qui comedunt eas. Et quid prodest possessori (inquit) nisi quod cernit divitias oculis suis: Ita enim sua frumenta comedunt comites: sicut & milites, sicut & populares. Ergo quid ultra pauperem habet dives;

Eccl. 5

C nisi quod divitias oculis suis videt, quas oculis suis manducare videt ab aliis? Quanto enim divitiæ sunt plures, tanto divites necessario pluribus comestoribus indigent. Et sic suum possessorem faciunt magis indigentem, dum ad custodiendum supellectibile pluribus indigere necesse est eos, qui plurima possident. Ex quibus apparet, quod divitiæ non faciunt hominem sufficientem, sed potius indigentem. Secunda ratio Salomonis sumitur ex parte heredis. Nam relinquunt quidam suas pecunias viro justo, quidam viro stulto, quidam vero viro extraneo. Dico ergo, quod aliquis est, qui præter propositum laborans in vanum, reliquit quod lucratus fuerit, viro justo. Peccatori dedit Deus afflictionem, & curam superfluam. Et addit: Et

Eccl. 2

ut

ut aggreget, & tradat ei, qui placuit Deo. Sed hoc, inquit, vanitas, & cassa solicitudo mentis: Item vanum est, eo quod relinquit aliquando viro stulto. Unde iterum: *Eccl. 2* Detestatus sum omnem industriam meam, qua sub sole studiosissime laboravi, habiturus heredem post me, quem ignoro; utrum sapiens, vel stultus futurus sit: & dominabitur in laboribus meis, quibus desudavi, & solicitus fui, & est quidquam tam vanum? Item vanum est, quod viro extraneo relinquit. Unde dicitur: *Eccl. 6* Vir cui dedit Deus divitias, & substantiam, & honorem, & nihil deest animæ ejus ex omnibus, quæ desiderat; nec tribuit ei potestatem, ut comedat ex eo: sed homo extraneus vorabit illud. Et hoc vanitas, & magna miseria est. Et addit: Unus est, & tamen non habet filium, non fratrem; & tamen laborare non cessat. nec satiantur oculi ejus divitiis, nec recogitat dicens: Cui laboro, & fraudo animam meam bonis? Et hoc vanitas est, & afflictio pessima.

Secundo, divitiæ non solum sunt vanæ, & inefficaces: sed etiam sunt nocivæ & inutiles, ut Boetius: *Boet. de Consolat. Phil. lib. 2 prosa 5* Divitiæ enim possessoribus suis sæpe nocuerunt, cum timore servantur, & cum dolore perduntur. O quot sunt, quibus, quia divites sunt, ponuntur insidiæ, capiuntur, ligantur, tormentis exponuntur, occiduntur; ut ab eis quod lucrati sunt auferatur. Unde dicitur: *Eccl. 5* Qui amat divitias, fructum non capiet ex eis: & saturitas divitis non finit eum dormire. Et addit: Est & alia infirmitas pessima sub sole: Divitiæ conservatæ in malum Domini sui, pereunt enim in afflictione pessima: Filium generavit, qui in summa egestate erit, &c. Ex effectu ejus, qui divitias consequitur, probantur divitiæ esse inutiles, & nocivæ. Nam quod vinum febricitanti noceat, ptisana vero conferat, quod venenum hominem perimat, & quod theriaca venenum expellat; quomodo scitur, nisi per effectum, qui ista consequitur? Ergo ex effectibus consequentibus, quales sint, divitiæ, cognoscuntur. Audi Apostolum: Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli: & desideria multa, & nociva, quæ mergunt in interitum, & in perditionem. Quid istis pejus? Si de peccato agitur, audi Ecclesiasticum: Si fueris dives, non eris immunis a peccato: Exemplum de Saul, qui antequam veniret ad regnum, non erat vir in Israel melior eo: sed ditatus non erat forte pejor eo. Bernardus: Quis David sanctior? quis Salomone sapientior? & tamen succedentibus prosperis, unus ex toto desipuit: quia secundum Boetium. Magis timenda est fortuna prospera, quam adversa. Nonne dicitur: Mortuus est dives, & sepultus est in inferno? Quales ergo sunt divitiæ, quam inutiles, & quam nocivæ; & quam totis affectibus fugiendæ; cum animam periculis multis exponant, gratiam auferant peccatorem constituant, & ultimo ad inferna deducant.

Ptisana est hordei cremor vel succus, sive aqua. Plin. li. 18 c. 7 & li. 22 cap. 24 Theriaca ex viperina carne fit. Plin. li. 20 cap. 24 & lib. 29 c. 4

Eccl. 11

Boet. li. 2 de Consol. prosa 8

Luc. 16

Tertio divitiæ sunt infirmæ, & impotentes, nullos suos juvando possessores ad vires habendas: Cujus debilitatis ratio ex hoc patet: Quandocumque enim aliquod agit ad aliqua operanda, ipsum oportet aliqua multa habere; quæ possent fieri ab alio æque per pauca; illa multa ipsi agenti primo sunt vana: immo semper natura operatur per pauciora, quantum potest, ut Philosophi docent. Ergo cum videamus, quod qui vult temporalem necessitatem excludere, oportet eum divitias innumerabiles congregare, nec sufficiunt paucæ, certum est, eas valde debiles esse: maxime cum multæ non possint necessitatem excludere. Quod autem multitudo in rebus singulis sit signum debilitatis, multis probatur exemplis. Exemplum ergo primum accipe in natura: Nam videmus multa reptilia corpore exigua, multipedia, & vermes breves, & culices, in quibus propterea multi sunt pedes, quia omnino valde sunt debiles. Quare, si cum debelitate pauci essent pedes, corpora sustentare non possent: & sic gressum, & per consequens vitam perderent. Sapiens ergo natura, quia talibus crura proportionabilia dare non potest; debilitatem multitudine pedum supplevit. Nam videmus, ubi pe-

ces

des validi sunt, & fortes; inveniuntur pauciores esse. Unde hæc est causa, quare plures culex quam elephas habet pedes, cum hoc sit animal exiguum, hoc autem maximum. Item in rebus artificialibus videmus, quod quanto panni sunt minoris virtutis ad fomentum naturalis caloris; tanto necesse est, ut ex eis homo induat plures. Item quanto navem trahentes sunt debiliores; tanto necesse est eos esse plures: ut quod non potest debilitas paucorum, multitudo suppleat. Ex hac enim causa est, quod plura sunt mineralia, quam vegetabilia: & plura vegetabilia, quam sensibilia, & plura sensibilia quam rationalia: quia quanto sunt plura, tanto ignobiliora, & tanto debiliora, & minus valentia. Quare plus est de argento, quam de auro: plus de plumbo, quam de argento: & plures quercus, quam cedri: & plures viles lapides, quam pretiosi: & plures homines viles, quam nobiles: & plures sunt stulti homines, quam sapientes: & plures sunt milites, quam barones: & barones plures, quam reges, & plures simplices Presbyteri, quam Episcopi: & plures Episcopi, quam Archiepiscopi: & summus Pontifex tantum unus: quia plenitudo potestatis est in eo. Ex his exemplis certissimum est, quod divitiæ ideo quæruntur plures (paucis enim contenti non sunt homines) quia sunt debiles, quod promittunt efficere non valentes: Nam promittunt suum possessorem beatum, & faciunt totum contrarium, dum auferunt regnum supernum, & ducunt ad infernale supplicium. Ob hanc causam Dominus dicit: Facilius est camelum transire per foramen acus, quam divitem in regnum cælorum. Quia sicut camelus non potest portam, quæ acus dicitur, intrare, nisi onus deponat; sic homo in regnum Cœlorum intrare non potest, nisi desinat dives esse. Istis considerationibus, & multis aliis, Sancti divitias contempserunt vanas, & hoc propter Deum: quem contempserunt multi homines propter mundum. Quid mirum si contempserint Christiani, quod contempserunt Pagani? Dicit enim Seneca quod nemo dignus Deo est, qui divitias non contemnit. Bernardus: Magna abusio, & penitus nimis magna; ut dives esse velit vermiculus vilis: propter quem tam pauper voluit esse Dominus majestatis. Quærat, inquit, Paganus divitias, cum sine Deo existat: quærat & divitias Judæus, qui eas in promissionem accepit: Sed qua fronte Christianus divitias quærit, postquam Christus pauperes beatos esse prædicabat? Multi enim Romanorum fuerunt Consules, qui propter amorem suæ civitatis nihil omnino accipientes, adeo in morte inventi, sunt pauperes, ut non haberent, unde exequias funeri facere potuissent. Sunt & in Judæa & in Æthiopia populi (ut historiæ narrant) qui nihil penitus congregant, sed de his, quæ sponte terra gignit, simpliciter vivunt, sicut omnes homines ante diluvium faciebant. Quæ ergo est hæc tanta avaritia, quæ Christianos invasit; ut eis non seminare sufficiat non colligere, nisi insuper usuris variis, & mercationibus infinitis quibuscumque peccatis congregent peritura? Seneca: In obsessa via diviti nulla pax est, qui vero pauper est, nullam calumniam timet, nullas formidat lites, nullas timet alias passiones. Et ideo inquit: Paupertas est donum Dei a paucis cognitum. Gregorius: Quid in hac vita laboriosius, quam terrenis desideriis æstuare? quid quietius, quam nihil præter Deum in hac vita appetere? Ad Patriam (inquit) liberius incedimus, si in via onere caremus. Nam qui onus divitiarum abstulerit, ad currendum, citius se expedivit. Rogemus ergo, &c.

[Margin notes: Notandum de summo Pontifice. — Marc. 10. — Seneca epi. 18 Ber. to. 1 serm. 1 — de Resurrect. Domini. — Seneca epist. 14]

DE PLURIB. SS. CONFESS.

SERMO II.

In ordine XXIX.

Charitas benigna est. Virtus charitatis quam sit nobilissima, quantis præconiis honoranda, quantis laudibus prædicanda, nulla potest exprimi carnea lingua. Nam Apostolica teste sententia: Si quis lingua

[Margin notes: 1 Cor. 13 — 1 Cor. 13]

gua utatur Angelica, si Prophetica, si omnium rerum scientia, si fide faciente miracula, si pauperibus distribuat omnia, & si in mortem dederit carnem suam; frustra omnia sunt, si charitate non sunt formata. Sola enim hæc virtus (secundum August.) piorum virorum est, & sanctorum; cum ceteræ virtutes bonis, & malis communes sint. Magna enim virtus est fides, sed dæmones credunt, & contremiscunt. Magna virtus est spes, quam in magnis peccatoribus videmus. Quid prudentia nobilius judicamus? sed (teste Domino) major est in filiis tenebrarum, quam lucis: major in serpentibus, quam in nobis. Quid temperantia melius dici potest, quæ sive respectu gulæ, sive luxuriæ: major quam sit in Christianis, inventa est in paganis? Multæ enim fuerunt mulieres paganæ (ut testantur historiæ) quæ prius, quam corrumpi, voluerunt occidi. Quid fortitudine? quid patientia potest esse melius? quam quasi in summo possederunt Philosophi. Magna virtus, & ardua paupertas existit, quæ in multis tam Philosophis, & Paganis resplenduit. Sola enim charitas est, quæ nullo modo convenit, nisi solummodo viris justis: eo quod deformari non possit. Numquam igni potest infrigidari; quamvis posset extingui: Sic & charitas potest quidem per peccatum auferri, sed numquam informis fieri: & ad modum vitri potest quidem totaliter frangi, non autem plicari. Quia igitur hæc virtus proprie Sanctorum est, & per ejus operationes & actus maxime cognoscuntur: Ex fructibus enim eorum cognoscetis eos. Ideo præmissum verbum ad Sanctorum gloriam est assumptum. In quo describitur ista virtus Sanctorum esse, maxime quantum ad duo: Primo, quantum ad habitum, qui consistit in corde: Secundo, quantum ad actum, quo fulgent in opere. Primo, per habitum Sancti sunt facti justi quo ad seipsos: Secundo per actum facti sunt luminosi, quoad fratres, & proximos. Notatur ergo primo habitus mentem sanctificans, cum dicitur: *Charitas*: Notatur secundo actus, quem charitas inspiravit, cum infertur: *Benigna est*, id est, hominem benignum facit. Licet enim quælibet virtus unum specialem actum habeat, quem eliciat (sicut fides credere: spes sperare: charitas diligere, vel amare) tamen charitas omnes actus virtutum imperat, quamvis eos non eliciat; sicut Apostolus dogmatizat dicens: Charitas omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet, &c. Nam sicut esse benignum charitas imperat: sic ipsa benignitas probabiliter charitatem adesse denuntiat. Sed defectus benignitatis, ex necessitate concludit, quod animæ charitas non assistit, &c. Dicamus ergo: Charitas benigna est. Licet charitatis non sint certa experimenta, nisi per revelationem divinam: sunt tamen aliqua probabilia signa, quibus ad credendum inducimur, quod charitatem habeamus. Primum est conscientia munda. Secundum est patientia firma. Tertium est compassio fraterna. Quartum est communicatio libera.

Dico, quod primum signum quod charitatem habeamus, est interior conscientia, si inveniatur munda, nullis delictis moralibus fœda, non cogitans turpia, non amans mundana; sed solum divina: non gaudens ad mala; sed ad omnia bona. Unde Apostolus dicit: Charitas non cogitat malum, non gaudet super iniquitate: congaudet autem veritati, id est, non potest esse, ut si charitas sit in anima, ut anima sit fœda, ut sit frigida ad divina, & calida ad humana: cum charitas (ad modum materialis ignis) virtus sit purgativa: Calefactiva: Et maturativa. Unde etiam Dominus loquens de charitate dicit: Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat? Ergo si charitas est ignis, ipsa habet purgare: quia ignis est aeris purgativus, & in ferro est omnis rubiginis consumptivus. Si ergo conscientia est peccati rubigine plena; certum est, quod ab igne charitatis est vacua. Item ignis omnia, quæ sibi approximantur, calefacit: quia omne frigus a rebus expellit, sicut experientia certa ostendit. Ergo ubi charitatis ignis non requiescit, frigus etiam non desinit. Ergo, si ad divina, & spiritualia bona

Marginalia: Jac. 2; Aug. to. 3 in sent. ex S. Aug. collect. sent.; Matt. 6; Exempla; Matt. 7; 1 Cor. 13; 1 Cor. 13; Luc. 12. Section letters: A, B, C.

na te ferventem, & calidum invenies: & econtra ad terrena frigidum reperies; signum est charitatis in te existentis. Si autem frigidus es ad divina, & calidus ad terrena; scias, quod charitas non ardet in anima tua. Item ignis est crudorum maturativus. Unde videmus, quod poma cruda, & immatura in igne decocta fiunt sapida, & dulcia: eo quod a virtute ignea omnis ejus acerbitas sit consumpta, & saporositas sit introducta. Ergo si tu inveneris in te maturas affectiones dulces, & saporosas de Deo cogitationes; probabile valde est, quod a divino igne hæc habes. Si autem econtrario cogitationes de mundo tibi sunt dulces, & sapidæ: & de Deo sunt crudæ; crede mihi, & scias certissime, quod divino non ardes hoc igne. Notandum tamen, quod in omnibus istis argumentis, sive argumentandi modis, semper probabile est assertivum: sed necessarium est negativum. Ubi ergo Apostolus dicit: Charitas non agit perperam, id est, perverse: non est ambitiosa: Si ergo ita dicam: Iste non agit perperam, non est ambitiosus; ergo charitatem habet: hoc tantum est probabile assertivum, non autem necessarium: quia tunc posset homo pro certo scire, si esset in charitate. Si autem sic dicam: Iste ambitiosus est, & perverse agit: ergo charitatem non habet; argumentum non est probabile tantum, sed est necessarium. Unde & scire certitudinaliter non possumus, quod in charitate sumus; eo quod, non quia bona facimus, charitatem habemus: certitudinaliter tamen scire possumus, quod in charitate non sumus, dum mala charitati contraria facimus; eo quod quia facimus mala, mali sumus.

1 Cor. 13

Secundum signum, quod charitatem habeamus, est patientia firma. Charitas enim sic hominem in adversis firmat, & ad modum lapidis quadri stabilitat; ut nullis omnino moveatur adversis: sed ex eis potius crescit, sicut in aspersione aquæ ignis potius invalescit: & omne contrarium ad præsentiam sui contrarii vigorescit. Nam & charitas dicitur similis esse bitumini, quod est terra adeo conglutinosa, & tantæ tenacitatis; ut

A ea, quæ unit; nec igni, nec aqua, nec ferro dissolvi ab invicem possint. Unde vir Sanctus hoc bitumine Deo unitus, non solum mundi mala non fugit: sed etiam appetit. O quot fuerunt Sancti, qui pro Christo voluerunt occidi, & mortem quæsierunt mente fideli; quamvis a Deo ad aliud essent ordinati. Nonne venerabilis vir Franciscus mare transivit, Soldanum adiit, & fidem constantissime prædicavit, quamvis ad alia reservatus fuerit? Hoc ergo bitumine Christo conjunctus Apostolus dicebat: Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an nuditas? an periculum? an gladius? Et addit: Certus sum, quod

Exemplum

Rom. 8

B neque mors, neque vita, nec Angeli, nec Principatus, neque instantia mala, neque futura, scilicet mala, neque fortitudo, nec altitudo quorumcumque Principum, neque alia creatura poterit nos separare a Charitate Christi, quæ est tantæ tolerationis. Ideo certe amor omnia gravia, levia; & amara, dulcia facit; Nihil enim est amanti difficile, ut Bernardus dicit: Charitas enim est similis virtuti conversivæ, quæ est in oliva, & vite. Nam virtus illa conversiva humorem vitis, & olivæ, qui amarus est in radice, vertit in multam dulcedinem, sicut probat experientia: quia coquit vitis vuas, & olivæ baccas maturas: est enim similis quadrigæ, cujus na-

Bern. to. 1 ser. de Converso. ad Clericos cap. 30 & ser. in festo S. Mariæ Magdalenæ in fine, & ser. in Ramis Palm. circa med.

C turæ est, quod majus pondus equi pertrahunt cum quadriga, quam possint facere sine ea. Amor enim facit pœnas contemnere, & ipsam mortem appetere: immo facit quasi non sentire. Unde similis est mandragoræ, cujus cortex in vino decoctus, bibentem ad omnes dolores insensibilem reddit. Unde ad potandum illis dari consuevit, quorum corpora sunt secanda. Dicit enim Dionys. quod hæc herba decocta in vino, & fortiter sic potata, hominem dormire facit, ut vulnera sentire non possit. Et propterea in Cant. 8. dicitur quod aquæ multæ, id est, tribulationes variæ, non potuerunt extinguere charitatem: immo non solum non extinguunt, sed eam incendunt: quia videmus, quod solares radii majorem calorem ge-

Mandragoræ virtus ex Dionysio Scriptore Medico, qui a Varr. lib. 1 de Rust. nominatur: & a Plin. li. 12 13 & 21 de herbis scri-

generant in aqua, quam in terra: quia cum aqua magis sit calori contraria, quam sit terra; dum majus contrarium in aqua inveniunt; fortius ad victoriam radii contrarii exardescunt: quia (ut supra jam dixi) omne contrarium fortius insurgit, dum suum contrarium adesse persentit. Sic & charitas, dum pœnas extinguentes, vel ad malum allicientes adesse persentit, ad resistendum eis se recolligit totam, & majores ex hoc assumit vires. Et hoc dicere Propheta voluit, cum ait: Dum superbit impius, incenditur pauper.

ipsiße memoratur. Hæc item ex Dioscoride lib. 4 ca. 78 & lib. 6 ca. 16

Psal. 9

Tertium signum, quod homo habeat charitatem, est compassio fraterna: Nobilius est enim corpus spirituale; quam materiale; ergo major debet esse unio membrorum spiritualium, quam materialium: Sed membrorum corporalium tanta est unio (teste Apostolo) quod si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; & gaudenti congaudent: & est impossibile aliter esse; Ergo si major est unio membrorum spiritualium, impossibile est membrum pati, quod non sit compassio aliorum membrorum. Ergo si fratri, vel proximo patienti te invenies compati; probabile signum est, quod habeas charitatem: & sis corporis Christi membrum. Si autem proximo patienti te non inveneris posse compati; non dico tibi probabili, sed argumento infallibili tibi concludi, quod non es membrum corporis Christi: quia impossibile est, si homo alterum vere amat, quod ei dolenti non pleno corde condoleat; & se cum afflicto affligat. Et si hoc facit amor carnalis; quid amor spiritualis faciet, si intus affuerit? Numquam in corde poterit esse ignis, & non ardebit. Proverbium est quod amor, & tussis celari non possunt. Quare concluditur ulterius, quod si proximo vere compateris, ejus necessitatibus pro viribus subvenis. Quod si non facis; scias quod charitatis ignis in te funditus est extinctus. Non enim est possibile; ut ignis in lignis ardeat, & non calefaciat. Et propterea dicitur: Qui viderit fratrem suum necessitatem habere & clauserit viscera sua ab eo; quomodo charitas Dei manet in eo? quasi dicat: impossibile est ita esse. Ergo fratres mei, probetis habere vos hanc charitatem corde compatiendo, & opere toto posse subveniendo, quia diligendus est proximus, non solum corde, & ore: sed etiam opere: quod si possibilitas operis non adsit; sufficit compassio cordis cum consolatione sermonis. Turpe est, ut majora signa amoris inveniantur in brutis, etiam ad bruta extranei generis, quam in hominibus, qui sunt omnes ejusdem generis, ab uno omnes principio, cum bruta omnia habuerint principia, scilicet fœminam & masculum. Nam cornices, quæ sunt aves, præter hoc quod ad parentes sunt miro modo clementes: quia in senectute propriis pennis eos fovent; sunt etiam circa ciconias valde diligentes. Nam cum ciconiæ partes has derelinquunt, ut ad partes calidas transeant: eas cornices in domibus suis cum magna sedulitate suscipiunt: & quando in itinere sunt aves, quæ ciconiis sunt infestæ, cornices eas turmatim associant, & contra infestas aves fortissime pugnant: ita ut pro eis vulneribus, & morti se exponant: Qui homines tantæ hospitalitatis sunt, sicut cornices? & sic proximos diligant, ut se pro eis in vulnera tradant, & mortem? O humana miseria, & plorabilis defectus amoris: quia si cadit elephas, tunc est qui ex sociis auxilium ferat: Capitur passer, & sunt alii passeres, qui succurrant: Porcus vociferatur, & pro posse alii adiuvant. Sed homo si ruat, non est qui ad auxilium manum mittat, vel extendat,

1 Cor. 12

1 Joan. 3

Exemplum

Exempla.

Quartum signum, quod homo habeat charitatem, est communicatio libera, ut homo se, & sua communicet proximo. Quia sic dicitur: Charitas non quærit quæ sua sunt, sed tantum quæ Jesu Christi. Exemplum de Discipulis, quibus erant omnia communia, & nemo quidquam proprium possidebat, sed erant illis omnia communia. Ciconiæ simul vadunt, simul terram petunt, simul comedunt, & quiescunt. Apes simul exeunt, simul surgunt, & simul cibum communem accipiunt. Turpe igi-

1 Cor. 13

Actor. 2

igitur valde est, quod homo non communicet proximo, cum brutum communicet bruto; & major, quam inter rationabilia, amor appareat inter bruta. Teneamus ergo charitatem: quia ubi est charitas, ibi Deus est: & qui charitatem habet, in Deo manet, & Deus in eo. Quod Bernardus exponens sic ait: Si Deus charitas est, nihil melius charitate: si quis manet in charitate, & per consequens in Deo manet; nihil charitate securius. Si vero Deus in eo manet; nihil charitate jucundius. Verum est ergo, quod dicit Apostolus: Charitas patiens est, benigna est, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ suæ sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia sustinet, & omnia suffert: charitas numquam excidit. Qui ergo charitatem Dei habet, charitatem proximi habet: quod si ergo charitatem proximi non habet, nec Dei charitatem habet. Quia ad destructionem consequentis, sequitur destructio antecedentis. Rogemus, &c.

1 Joa. 4.

Bern. to. 1 ser. 26 sup. Cantic.

1 Cor. 13.

DE UNO S. DOCTORE,

SERMO I.

& in ordine XXX.

Resulsit sol in clypeos aureos, & resplenduerunt montes ab eis. August. dicit quod ordo de necessitate requirit primum, & ultimum: Et quia (ut ait) non potest perveniri ad ultimum, nisi per medium; concludit, quod necessario omnis ordo requirit primum, medium, & postremum. Unde in Angelis triplex est Hierarchia, scilicet prima, vel suprema: media, & infima: ita quod est influentia supremæ in mediam, & mediæ in infimam: & ima per mediam, & media per supremam purgetur, illuminetur, & perficiatur: sicut dicit Dionysius. Similiter videmus & hunc ordinem in cælis, quod primum est empyreum, medium est

1 Mach. 6. Aug. to. 1 lib. 1 Musica cap. 12.

Dionys. li. de Cæl. Hierarc. cap. 12

Dionys. li. de Eccl. Hierarch. cap. 8

A aqueum, tertium & infimum est sidereum. Et primum influit in medium, & medium in postremum. Cum ergo Ecclesia a Deo sit ordinata, necesse est ut habeat in se ista tria. Quia in Ecclesia Dei quidam sunt primi, & primates sunt appellati. Quidam medii, ut Episcopi. Quidam infimi, ut omnes alii minores Prælati, sicut Sacerdotes Parochiales. Vel aliter: Quidam sunt tantum Doctores, & hi sunt supremi. Quidam tantum audientes, & hi sunt infimi. Quidam simul audientes, & docentes, & hi sunt medii: qui ea, quæ audiunt a summis, more Lunæ refundunt. Nam Luna lumen, quod a Sole recipit, reddit terris. Isti ergo tres ordines, docentium scilicet, & audientium, & medio modo se habentium, notantur in themate. Nam tantum docentes assimilantur Soli, & Stellis: tantum audientes assimilantur montibus altis, ad recipiendum lumen dispositis: qui licet sint infimi respectu docentium; sunt tamen montes alti, in comparatione vallium, id est, nihil colligere valentium. Nam montes prius suscipiunt radios solares, quam colles depressi, & valles: Audientes simul, & docentes similes sunt scutis aureis, quæ lumen, quod a Sole accipiunt, terris oppositi sibi reddunt. Et dicuntur notantur clypei: quia sicut pro defensione corporis exponuntur clypei in bello ictibus; sic isti debent se exponere pro utilitate animæ proximi, & pro defensione fidei, & si necesse fuerit, propterea mori. Ut ergo sermonem reducamus ad hunc Doctorem eximium, cujus hodie festum colimus; Hic, quantum ad tria in præmisso verbo describitur: Primo, quantum ad ejus eximiam sanctitatem, qua intus exarsit: Secundo, quantum ad luminosissimam veritatem, qua ut sidus emicuit: Tertio, quantum ad doctrinæ utilitatem, qua mundo profecit. Notatur ergo primo ejus sanctissima vita, qua Deo servivit, cum dicitur *Sol*: Secundo, notatur ejus admiranda doctrina, qua claruit, cum dicitur: *refulsit in clypeos aureos*: Tertio, ejus doctrinæ efficacia, qua profecit, cum subditur:

Et

Et resplenduerunt montes ab eis. Verum, quia ista omnia in Sole tantum possunt notari; ideo de ipso Sole fiat hic sermo. Est ergo notandum quod circa Solem nobis consideranda sunt quinque: Primo, ipsius essentia: Secundo, ejus forma: Tertio, ipsius figura: Quarto, motus, & natura: Quinto, ejus influentia. Nam secundum essentiam est corpus altissimum. Secundum formam est corpus venustissimum. Secundum figuram est corpus rotundissimum. Secundum motum, sive naturam est corpus velocissimum. Secundum influentiam est corpus virtuosissimum. Sic & Doctor noster eximius fuit altissimus per eximiam sanctitatem. Fuit speciosissimus per scientiæ claritatem. Fuit rotundissimus per arctissimam paupertatem. Fuit velocissimus per obedientiæ humilitatem. Fuit virtuosissimus per miraculorum efficacitatem.

Dico, quod corpus Solis secundum suam naturam, & essentiam consideratum, est corpus altum, corpus solidum, & ideo non porosum; corpus in firmamento locatum, & ideo nobilissimum. Quid enim cœlo sublimius? quid inter corpora inanimata cœlo dignius? Unde dicitur: Altitudinem cœli quis dimensus est? *Eccl. 1* Hoc & ipsa experientia probat, & viæ longitudo, quæ corpora tam grandia sic a nobis celat; ut nobis videantur permodica. Sed ea hic non pono: quia in Dominicalibus sermonibus me recolo dixisse, & posuisse de hujusmodi. Sufficiat igitur dicere secundum scripturæ testimonium, quia fidelibus est certissimum, quod cælum est altissimum, & in summo locatum: sicut patet ad sensum. Sed sol in cœlo est situatus, ergo est corpus situ altum. Minor probatur per Genesim: *Gen. 1* ubi dicitur quod Deus fecit duo luminaria magna, scilicet Solem, & Lunam, & posuit ea in firmamento cœli. Unde quæ sint hæc luminaria, docet dicens: *Psal. 135* Qui fecit luminaria magna. Solem in potestatem diei, & Lunam in potestatem noctis. Sic & beatus hic Doctor, fuit ad modum cœli altus, per vitæ eminentiam: Fuit solidus, per veram patientiam: Fuit non porosus per humanam gloriam: Et fuit in firmamento positus per fidei constantiam. Omnia ista possunt hic discuti: Sed sufficiat dicere, quod fuit altus per vitæ sanctitatem, qua conversabatur in cœlis, non carne, sed mente. Erat enim de illis, qui cum Apostolo dicere poterant: Nostra conversatio in cœlis est. *Phil. 3* Unde dicere poterat illud: Ego in *Eccl. 24* altissimis habito. Sed quis hodie conversatur in cælis? Quis hodie est, qui non totus inhæreat terris? Vere terreni sumus: quia non cælestia, sed terrestria cogitamus: non de Deo, sed de mundo loquimur: non pro Deo, sed pro mundo operamur. Adhæsit enim pavimento anima nostra, *Psal. 118* & conglutinatus est in terra venter *Psal. 43* noster. Qui enim de mundo est, *1 Joan. 4* de mundo loquitur. Et quia non cælestes, sed terreni sumus: ideo sumus illis stellis similes, quæ de cælo cadunt in terram. Nam & illæ impressiones, quæ dicuntur vulgariter stellæ cadentes, ideo cadunt; quia vere stellæ non sunt, nec in firmamento locatæ sunt. Et sic forte illi homines, qui in terram ruunt, numquam in Deo, sive in cælo vere firmati fuerunt: quia qui vere inhæreret, non tam faciliter caderet. Nam videmus, quod arbores, quæ fortes radices ponunt in terra non facile ventis evelluntur: sed illæ potius ventis cadunt, quæ radices debiles terræ infigunt. Ergo multo fortius non facile caderent, qui per amorem verum Deo inhærerent.

Secundo, Sol est forma speciosissimus: Nam illud dicitur esse pulcherrimum, quod nihil habet turpitudinis admixtum: sicut illud dicitur esse albissimum, quod non est nigridine permixtum. At luci sola tenebra est opposita: Igitur est lucidissimum, & per consequens speciosissimum, quod nihil habet tenebrositatis admixtum. Sed Deus (sicut habetur) divisit lucem a tenebris: *Gen. 1* Ergo dum lucem a suo contrario separavit, purissimam ac pulcherrimam eam fecit. At corpus Solis est fons lucis, sicut ipsum nomen ad sensum ostendit: Nam ideo ipsa scriptura ipsum Solem appellat, eo quod solus luceat, & cuncta illuminet, & pulchra faciat: non enim est

est aliud dies, quam Sol super terram lucens. Sol ergo, dum lucem in summo corporum obtinet, pulcherrimus omnium corporum est. Item ut Damasc. dicit: Tolle Solem a rebus, quid sunt omnia nisi tenebra? ergo omnis pulchritudinis ostensiva causa est Solis præsentia. Sed propter unumquodque tale, & illud magis: Ergo si omnia sunt pulchra, & apparent propter Solis præsentiam, & virtutem manifestativam; multo fortius est in se pulcherrima Solis rota. Unde dicitur: Dulce lumen, & delectabile est oculis, videre Solem. Nam & si oculus noster non audeat Solem respicere in rota; causa est, debilitas in virtute visiva; sicut videmus ad sensum, quod oculus lippus vel infirmus, refugit lumen Solis, nec potest sustinere splendorem aeris. Sed ubi deficit noster oculus, ibi supra modum delectatur oculus aquilinus; in quo etiam aquila est filiorum suorum probativa, sicut dixi supra. Sic & hic Doctor egregius, totus fuit speciosus per sapientiæ veritatem. Miro enim modo sapientia facit hominem speciosum, & Deo, & hominibus; dum per eam fit homo circumspectus in corde, modestus in ore, & honestus totus in opere, & corpore. Nam videmus ad sensum, quod illi, qui erant valde dissoluti, dum scientias inferiores audiunt; miro modo in moribus se componunt: dum ad Leges, vel Decretales, vel Theologiam transeunt. Unde Doctori nostro totaliter pulchro potest dici illud: Totus pulcher es dilecte mi. Hic signatus fuit in Absalone, de quo dicitur quod a planta pedis usque ad verticem non fuit in eo ulla macula: Sic & iste Doctor erat pulcher in corde, sive in affectu erat pulcher, exterius in affatu, gravis in incessu, honestus in visu, & similiter in auditu, temperatus in habitu, & in cibo similiter & in potu. Sed quis hodie speciosus? quis in verbo? quis in visu & auditu est honestus? quis in vestitu, cibo, & potu sobrius? Vere Sol hodie obscuratus est, & non lucet: non est pulcher, sed totus est niger factus. Sicut enim in Apocalypsi docet Joannes, & Joel dicit, Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum: Stellæ cadent de cœlo. Accipe per Solem in intellectum: per Lunam voluntatem: & per Stellas accipe affectiones, vel operationes, & expone.

Damasc. ca. 7 li. 2 fidei orthodoxæ. Arist. to. 1 lib. 1 Poster. Analyt. tex. 5 Eccl. 11 Cant. 1 1 Reg. 14 Joel. 2 Apoc. 6

Tertio, Sol est figura rotundissimus. Nam constat firmamentum (in quo corpus Solis est positum, & cujus motu ducitur) moveri sphærice, sicut ad sensum probant illæ Stellæ, quas circa polum arcticum moveri conspicimus. Verum Sol, sicut ceteræ Stellæ (Philosopho hoc probante, & ad inconvenientia plurima inducente) non movetur motu proprio, sed potius motu orbis sui. Ergo cum suus orbis sphærice moveatur: quia in ortu firmamenti deducitur ad Meridiem, & hinc ad Occidentem; restat quod Sol sphærice moveatur. Sed motus (ut dicit Philosophus) attestatur figuram: ergo habet sphæricam figuram. Item nobilissimo, speciosissimo, & simplicissimo corpori, nobilissima, speciosissima, & simplicissima figura debetur: ergo cum corpus Solis sit tale, Sol sphæricæ figuræ existit. Et satis claret, ubi sic dicitur: Oritur Sol, & occidit, & ad locum suum revertitur: gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aquilonem, lustrans universa per circuitum. Ecce quod circularem habet motum. Sic & hic venerabilis Sanctus totus fuit sphæricus, & rotundus per altissimam paupertatem. Nam corpus sphæricum, si moveatur super planum (teste Philosopho) non tangit planum nisi in puncto, eo toto alio corpore elevato. Sic & vir Sanctus terram non nisi in puncto tetigit, quando solam ab eo necessitatem accepit: sic totus ab ea alienatus extitit, dum omnia superflua dereliquit. Unde poterat dicere cum Apostolo: Omnia arbitratus sum, ut stercora. Ipse etiam dicere poterat cum Apostolis: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Sed quis est hodie talis? Quis est, qui relinquat omnia, aut saltem superflua relinquat? Quis non potius dispersa congregat? Recte hodie Sol sub terra latet: & umbra terræ, quam proiicit, hunc mundum miserum obscuravit:

Arist. to. 4 lib. 2 de Cœlo text. 44 Eccl. 1 Arist. to. 4 lib. 3 de Cœlo tex. 69 Phil. 3 Mat. 19

vit: ut Sol verus videri non possit. Supercecidit ignis, & non viderunt Solem. Quis hic ignis, qui consumit omnia, & numquam dicit, sufficit, & Solem nobis abscondit, nisi amor cupiditatis? Nam dum Luna inter nos, & Solem intercidit; Solem a nobis abscondit, & ad nos radios solares venire non sinit: sed noctem mundo inducit, sicut factum est temporibus nostris, dum Sol obscuritatem incurrit. Quid Luna, per sui status continuam mutationem signat; nisi mundialem machinam, sive mundanam pecuniam; quæ volvitur mutatione continua; & ab una persona transit ad aliam; quæ ab aspectu nostro, Solis est ablativa? Si enim modicum pulvis sic oculum lædit; ut Solem intueri non possit: quomodo avarus, qui habet tot domos, tot agros, tot nummos in oculis; verum Solem videre poterit? Unde contra avaritiam potest exponi illud: Obtenebrantur Stellæ caligine ejus, scilicet avaritia. Expectet lucem, & non videat: nec ortum surgentis auroræ. Quid intelligimus per sidera cœlum ornantia, nisi Sanctorum exempla? Quid per auroram lucem solarem prævenientem, nisi prævenientem gratiam? Sed avaritia non attendit sanctorum exempla, & fugiens gratam veri Solis præsentiam, non sinit videri lucem divinam; sed excæcat animam, & totam facit tenebrosam interius.

Psal. 57

Quarto, Sol est velocissimus motu: Nam currit in una die totum cæli spatium: quamvis non in die, sed in anno tamen redeat ad eumdem punctum Zodaici. Velociter enim currit, nec exemplum in his naturalibus poni potest: cum nec illi comparari possit sagitta egrediens ad ballista, nec navis currens ad vela plenissima. Unde dicitur: Magna est terra, & excelsum est cælum & velox est occursus Solis: Convertit enim gyrum cæli in locum suum in una die. Sic & iste Sanctus fuit velocissimus per obedientiæ humilitatem: Virtutes enim istæ duæ sunt valde cognatæ: quia opus humilitatis est obedire, nec umquam aliquis vere obedit, nisi vere sit humilis: Ergo hic Sanctus venera-

Esther. 2

A bilis, sic divinis mandatis obedivit perfecte; quod numquam in partem contrariam declinavit. Unde poterat dicere illud Samuelis: Loquere Domine, quia audit servus tuus. Nam & dicitur: Stetit sol in medio cæli, & non festinavit occumbere spatio unius diei: & non fuit ante, & postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis. Ergo si Sol contra motum suum sic Deo obedivit; quid sit homini faciendum, patenter ostendit. Sed quis hodie obedit, immo quis non resistit? Nam & dicitur quod Sol rediit retro, significans multos, qui non vadunt, sed redeunt: non currunt, sed retrocedunt, dum ire creduntur. Quid enim est retro-

1 Reg. 3

Josue 1

Isa. 38

B cedere, nisi Deo non obedire? divina mandata fugere? & ad vomitum sicut canis redire? Tales etiam sunt similes leoni, qui comesta eiicit, & iterum ea comedit: quod etiam canes facere certum est. Juxta illud: Canis reversus ad vomitum suum, & sus lota in volutabro luti.

Exemplum

2 Pet. 2

Quinto, Sol est influentia maximus, cum substantia primi mobilis sit dominativa, directiva, aeris purgativa, sive luminis commendativa, frigidorum corporum inflammativa, gravium leviativa, & mineralium generativa, quæ Sancto nostro omnia possunt esse convenientia. Sed hic accipiamus solum illam influentiam, qua influxit per exempla mirifica,

C per documenta altissima, per divina miracula. Nam de istis tribus potest exponi illud: Sol in aspectu annuntians in exitu: hoc quoad documenta. Vas admirabile, opus excelsi: quantum ad exempla. In Meridiano exurit terram: quantum ad miracula, quæ sunt valde incensiva. Et in aspectu ardoris ejus quis poterit sustinere? Hoc quantum ad dicta omnia. Unde subdit: Tripliciter Sol exurens montes, & radios igneos exufflans. Nam in Legendis sunt quærenda vitæ exempla, quærendaque miracula, & narranda. Rogemus ergo, &c.

Eccl. 43

DE UNO S. DOCTORE,

SERMO II.

In ordine XXXI.

Mat. 11 Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Naturale est, & ad sensum manifestum, quod omnes aquæ fluunt ad valles: Sic spiritualiter omnes scientiæ fluunt ad humiles. Et in tantum est verum de aquis, quod si aqua fluat per aliquod planum, & obviet ei aliquod concavum, statim in illud incurrit: nec ultra pertransit, donec illius vacuitatem repleverit. Natura enim aliquid vacuum non sinit esse: nec sine loco locatum esse permittit. Cum igitur vir humilis se totum evacuet, dum nihil se esse reputat; divina largitas sua gratia & scientia eum replet. Magis enim est Creatricis essentiæ proprium, nihil relinquere vacuum, quam sit naturæ creatæ: Ergo si hæc creatura nihil esse vacuum sinit; multo fortius hoc facit Natura creaturarum. Nam etiam videmus ad sensum, quod solares radii dum ad speculum concavum veniunt, se multiplicando, & coarctando tantum splendorem, & calorem ibi efficiunt; quod illi oppositam stupam incendunt. Sic & divinæ gratiæ, & scientiæ dum ad humile cor perveniunt, totum igneum, & splendidum reddunt. Econtra corpus solidum, & opacum radio solari non pervium, dum opponitur advenienti resistit, ipsum in suo profundo non recipit: sed in sola ejus superficie radius se diffundit. Sic lumen scientiæ, se oblatum arrogantibus, & superbis, non penetrat ad intima cordis: sed tantum superficialiter in eis existit; ut sint tantum sapientes secundum humanam apparentiam, non secundum veram existentiam. Nam & talibus (ut dicit Philosoph.) magis operæ pretium est videri esse sapientes, quam esse, & non videri. Ob quam causam Didymus ille Philosophus Alexandro Magno quærenti, quomodo sapiens esse posset; talia ei responsa mandavit: Deus præsto est dare tibi sapientiam:

Arist. to. 7 problemat. sect. 9 q. 9

Exemplum

Exemplum

A sed non habes ubi teneas eam, cum superbia plenus sis. Vas enim vini liquore plenum non recipit alterum, nisi ille prius fuerit effusus. Sed vas vacuum suscipit intra suum concavum quidquid fuerit illi infusum. Et propter hæc omnia dicit Hugo, fundamentum scientiæ est humilitas. Ad quam tria spectare videntur: ut nullam scripturam vilem habeas, ut a nullo homine discere erubescas; &, cum scientiam adeptus fueris, alios non contemnas. In verbo enim veritatis præmisso, & ad honorem hujus Doctoris assumpto, & in nomine ejus dicto, maxime notantur duo. Nam primo ad divinam Sapientiam nos invitat. Secundo viam, qua ad eam perveniendum est, manifestat. Necesse est enim, quod qui vult donum scientiæ cum Doctore hoc percipere,

Hugo.

B non ignoret principium viæ; quia ignoratis principiis, artem ignorare necesse est, sicut Philosophus docet. Sic nec ad veræ scientiæ bravium pervenitur, si via, qua ad eam pervenitur ignoratur. Et ideo Doctor eximius hoc advertens, Primo, invitat nos ad sapientiam, qua anima informatur, cum dicitur: *Discite*. Secundo ostendit Sapientiæ viam, qua ad eam citius pervenitur, cum addit: *quia mitis sum, & humilis corde*. Nec videatur mirabile, quod humilitas cum sit habitus affectivus, sit mentis illuminativus: quia hoc non

C facit per se illuminando, sed potius tumorem evacuando, & sic viam lucis præparando. Ob quam causam dicitur: Ubi humilitas, ibi sapientia. Sed quia de humilitate jam multa dixi supra, nunc dicendum restat de sola scientia, quæ est suo modo animæ perfectiva. Scientia enim & virtutibus, ut dicit Philosophus, perficitur anima. Dicit ergo hic Doctor: *Discite a me*, Discite inquam, primo causam scientiæ; propter quam. Discite, secundo scientiæ formam, secundum quam. Discite tertio scientiæ materiam, circa quam. Nam circa addiscendi materiam, illa tria sunt solicite addiscenda, & attendenda: Primo, causa, qua debemus nos ad discendum moveri. Secundo, forma, secundum quam debemus regulari. Tertio,

Prov. 11

Arist. to. 1 lib. 2 Mor. Nicomachior. ca. 6

tio; materia; circa quam debemus negotiari.

Articulus primus.

Dico, quod primo omnium debemus videre causam, propter quam ad scientiam moveri debemus. Non igitur causa vana, non lucrativa: sed causa animæ perfectiva nos debet principaliter ad scientiam movere. Et talis causa est triplex: Prima, ut recedamus a malo: Secunda, ut proficiamus in bono: Tertia vero, ut locemur in optimo. Ut recessus a malo sit incipientium: profectus in bono sit proficientium, sive laborantium: sed status in optimo sit pervenientium.

Dico, si bene discere volumus; primo necesse habemus ut recedamus a malo: Non enim potest quis inchoare bonum, nisi prius deserat malum. Omnis enim homo est bonus, vel malus: sunt enim immediate contraria. Ergo nullus potest esse bonus, nisi desinat esse malus, sicut nullus umquam poterit esse sanus, nisi prius desinat esse infirmus. Nam teste Gregorius: Qui volunt in agro seminare, prius studeant ex eo herbas noxias removere. Nullus enim, nisi stultus, seminat inter spinas; sed in terra novo aratro sæpius scissa, & sic seminibus apta. Sic est & in anima, quia non est apta suscipere Dei dona, nisi deserat mala, & per dolorem fiat trita, & disposita divinam accipere gratiam: Unde Ambros. Egressus vitii, virtutis operatur ingressum. Unde dicitur: Qui evitat discere; incidet in malum. Ergo econtrario sensu, qui studet discere, sciet vitare mala: non enim potest vitari malum, nisi cognitum. Numquid non avis laqueum declinaret, si eum cognosceret? Ideo enim bruta declinant sua nociva, quia de eis habent naturalem scientiam. Est ergo sufficiens scientia ad cognoscenda peccata, ad salutem necessaria: eo quod vitari non possint, nisi cognita: & non vitata obligant nos ad pœnam: quam pœnam non minuit ignorantia: quæ licet excuset a tanto, non tamen a toto. Et propterea Bernar. exponens illud Apostoli: Scien-

Prov. 17. Ambr. to. 1. lib. 2 de Abel & Cain ca. 4. tom. 2 in Prefat. in Psal. 1. David.

Pen. to. 1. serm. 36.

A tia inflat, charitas ædificat; dicit, quod ista duo, charitas, & scientia sunt ad salutem necessaria; eo quod scientia sine charitate inflat; & charitas sine scientia errat. Multi enim fuerunt viri sanctissimi, qui propter defectum scientiæ facti sunt hæretici. Exemplum de pauperibus de Lugduno, qui fuerunt prius boni, & ab Ecclesia dilecti: dum tamen ex simplicitate hæresim prædicare cœpissent, corrigi renuerunt, & se in suis hæresibus confirmaverunt. Unde hoc fuit, nisi ex ignorantia mali? Quare Dominus post resurrectionem aperuit Discipulis sensum, ut intelligerent Scripturas, ut & ipsi mala vitanda cognoscerent, & ignorantes de ipso

sup. Cant. 1. Cor. 8

41

Pauperes Lugdunenses in Prateolo lib. 14 cap. 13

B instruerent: Unde dixit Dominus ipsis Discipulis: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Nonne serpens mala vitat, dum se a veneno mortifero, quo ægrotat, esu herbæ amarissimæ purgat, & pellem veterem abiiciens, totum se renovat? Nonne serpens mala vitat, dum pro defensione capitis (sine quo non vivit) totum corpus exponit? Nonne serpens mala vitat, dum incantatoris vocem declinat, & ne eos audiat aures obturat? Turpe enim est, ut non faciant homines, quod faciunt tanta cura serpentes, sibi noxia declinantes.

Matt. 10 Exemplum

Psal. 57

Secundo, non solum discere debemus, ut recedamus a malo; sed ut C etiam proficiamus in bono. Non enim sufficit abstinere a malo, nisi fiat, quod bonum est. Sed quomodo bonum facies, si bonum ignoras? Quomodo etiam bonum scies, si scientia cares? Numquid eris albus absque albedine? Numquid sanus absque sanitate? Ergo nec sciens absque scientia potes esse. Sed quia necessarium est scire bonum; constat quod talium bonorum scientia necessaria est ad salutem. Necessarium ergo est ad salutem, cognoscere peccata capitalia, ut evitentur: cognoscere divina mandata, ut observentur: & scire fidei documenta, ut non erremus. Unde animalia bruta cognoscunt sua remedia, & cognoscunt sibi salutaria, & salutifera cibaria. Nam formica, viget tanta prudentia, ut sciat distin-

Exemplum.

guere inter grana, & grana: quia derelinquens hordeacea, eligit frumentina. Apes etiam sciunt distinguere inter flores, & flores, & de bonis sciunt eligere meliores. Et homo creaturarum dignissima non cognoscit sua antidota: cujus anima sola est capax veræ scientiæ. Ob hanc causam Apostolus Timotheum ad studium litterarum invitat, ut quæ jam didicit, in eis perseveret: Tu, inquit, permane in his, quæ didicisti, & quæ credita sunt tibi, sciens a quo didiceris. Et ne putet aliquis in vanis studendum esse; addit: Ab infantia sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem. Omnis (inquit) Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia: ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus. Est ergo studendum (secundum doctrinam Apostoli) in litteris sacris, & divinis præceptis: ut cognoscamus quæ facienda sunt, & quæ vitanda; ut sciamus peccata, cognoscamus remedia: & sciamus mala, & quæ bona in futuro sunt parata. Non autem studendum nobis est in vanis rebus, & mundanis, non in Poetarum fabulis, non in scientiis lucrativis, non in legibus Justinianis, & similibus. Sed completum est hodie illud Apostoli: Erit (inquit) tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt homines: sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus; & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur: Hoc maxime de hæreticis verum est, qui docent fabulas, narrant placentia secundum audientium desideria, & more piscatorum ponunt hamum mortis sub apparentia escæ dulcis. Nam & auceps sub voce dulcis modulationis cor perforat avis, & sub esca, & paleis occultat avibus retia mortis. Sic & hæretici sub facie pallida feralia gerunt corda, & sub voce modula occultant suæ doctrinæ venena, non attendentes doctrinam Christi, sed potius Manichæi. Unde contra omnes tales Propheta dicit: Narraverunt mihi iniqui fabulationes: sed non ut lex tua. Non talis hic Doctor, &c.

Marginalia: 2 Tim. 3 — B — 2 Tim. 4 — C — A — Psal. 118

Tertio, non solum discere debet homo, quomodo recedat a malo, & crescat in bono; sed etiam, ut stabiliatur in optimo, id est, firmetur in summo bono. In hac vita (sicut dicit beatus Bernardus) non est vera scientia, sed opinio nutans, & dubia. Et ideo laborandum esset, ut ad eum nostra mens veniret, quem dum cerneret, omnia certa ratione cognosceret. Unde ad hoc invitamur. Disce (inquit) ubi sit sapientia, ubi sit virtus, ubi sit prudentia, ubi sit intellectus; ut scias simul ubi sit longiturnitas vitæ, & victus; ubi sit lumen oculorum, & pax. Quis invenit locum (inquit) ejus? Et quis intravit in thesauros ejus? Quam pauci sunt hodie, qui inveniant hanc sapientiam. Sed sicut dicitur in eodem: Exquisierunt sapientiam, quæ de terra est, & ideo terrena amant: & de terra tota die tractant, & solum terrenis vacant. Sed qui mente Deo adhærent, veram scientiam ab eo & certam percipiunt, qua se in optimis situabunt. Quam stulti sunt, qui ponunt domum suam non in solido, sed ponunt eam in vento: & dum eam fundare possent in petra, collocant in arena. Dicitur de columba, quod numquam est secura, nisi quando sedet in foramine petræ. Sic nec nos (nisi simus avibus stultiores) numquam securi esse debemus, nisi quando in foraminibus veræ petræ vulnerum, scilicet Jesu Christi, quiescere possumus. Nam & capreæ in altissimis montibus, petris, & rupibus habitant, ut ab hostibus tantæ vivant. Sic ergo patet causa, propter quam debemus ad discendum moveri.

Marginalia: Baruch. 3 — Bar. in eodem cap. — Exemplum

Articulus secundus.

SEd sequitur de forma, secundum quam debemus addiscendo regulari. Est autem hæc forma triplex. Prima est, ut audiamus humiliter: Secunda, ut cogitemus vivaciter: Tertia, ut experiamur efficaciter. Nemo enim

enim bene discit, si Doctoris verba non reverenter audit, si audita non sæpe ruminat, & si cogitata experimento non probat.

Dico, quod verba Dei ab ipsis Doctoribus sanctæ Ecclesiæ audienda sunt reverenter. Quis enim militum regis terreni, cum omni reverentia, non dico regem, sed etiam nuntium, quamvis vilem, non devotus accipiat, & verba ejus, sive litteras sibi directas non videt, & obedit, sive audit? Nam si non audiret, sed contemneret, filius mortis esset, & tantæ pœnæ subiaceret, quasi regem personaliter contempsisset. Est enim proverbium quod non tantum quis debet canem respicere, sed cujus sit canis advertere. Exemplum de Rege David, qui cum ad filium regis, filiorum Ammon, patre mortuo, ad eum super patris interitu consolandum nuntios misisset; & ille eos turpiter derisisset; graviter tulit, & eos devastari præcepit. Lege historiam. Nam etiam brutorum filii parentum doctrinam non tantum audiunt, sed quod docent, efficiunt. Ergo si sic est inter bruta: si sic homo audit vocem terreni regis; quomodo vox summi, & immortalis Regis sit audienda attende. Unde Dominus dixit ad Hieremiam ejusdem querimoniam ponens: Vade, & dic viris Juda: Numquid non obedietis verbis meis? prævaluerunt sermones Jonadab filii Rechab, quos præceperat filiis suis, ut non biberent vinum: & non biberunt usque in diem hunc: quia obediebant præcepto patris sui. Ego autem locutus sum ad vos, & non obedistis mihi. Audiamus ergo reverenter verba Domini, ac nuntiorum ejus; ut esse possimus sapientes. Unde dicitur: Non despicias narrationem Presbyterorum sapientum, sed disce ab eis sapientiam. Idem: Si accommodaveris aurem tuam reverenter, tunc sapiens eris. Sed quidam sunt qui audire sapientes renuunt, prædicatores fugiunt, admonitiones contemnunt, nec antiquorum exempla attendunt, qui usque ad canos sapientiam quæsierunt. Audi quid de his Hieronymus in prologo super Bibliam ad Paulinum, de omnibus divinæ historiæ libris dicat; Legimus quosdam lustrasse Provincias, novos adiisse populos; maria, montesque transisse: ut eos, quos ex libris noverant, coram quoque viderent. Quis inter philosophos Pythagora nobilior? quis Platone famosior, & sapientior? & tamen (ut ipse ait) Pythagoras Memphiticos vates: Plato vero Ægyptum, & ipsam Italiam laboriosissime peragravit: Et qui Athenis magister erat, discipulus factus est, malens aliena verecunde discere, quam sua impudenter ingerere.

2 Reg. 10 — *Hier. 35* — *Eccl. 8* — *Eccl. 6* — *Hier. in epist. 103 ad Paulinum in principio to. 3* — *Idem refert Joan. Chrys. in hom. 1 super 1 cap. Joa. tom. 3* — *Val. Maximus lib. 8 cap. 7 de Platone, idem refert Laertius, & alii.*

Secunda forma addiscendi est meditari vivaciter. Frustra quidem verbum auditur, nisi mente teneatur, sæpius ruminetur, & vivaci intelligentia cogitetur. Quid enim scholari valet, si ad scholas primus omnium vadat, & magistri verba aure percipiat, si nihil ex auditis retineat? Quid valet naturæ secreta exquirere, subtilia multa more philosophico invenire; sed nihil ex inventis memoriæ commendare? Quid valeret aurum quærere, & plumbum invenire; si, dum in via esset oblivisci contingeret? Sic etiam non valet ad prædicationem ire, & ex auditis nihil penitus retinere. Unde in lege Moysi animalia illa immunda erant, quæ ruminabant. Quid enim est spiritualiter ruminare; nisi divina verba, & consilia, & præcepta mente revolvere, & sic oblivioni non tradere. Sed quid erit ungulas fissas habere, nisi pro male gestis corda scissa portare: ut sic essent corda per contritionem divisa, & per ruminationem divinorum verborum devota? Plus enim delectatur ovis ruminando, quod carpsit; quam carpendo, quod invenit. Ergo si ignores ista, o mulier pulcherrima, o omnium creaturarum dignissima, videlicet rationalis creatura; vade juxta Salomonis sententiam, & doctrinam, post gregum vestigia, & disce a brutis sapientiam. Sic: Vade ad formicam o piger, & considera vias ejus, & disce sapientiam. O si consideraret homo formicam tam exiguam carne, quam ex ossibus nullam; quam sit prudentissima acervos sibi faciendo; quam prudentissima

Levit. 2 — *Deut. 14* — *Cant. 1* — *Prov. 6*

ma sit grana in cibum sibi quærendo; quam prudentissima sit inter grana non hordeacea, sed frumentina potius eligendo, & colligendo; quam sit prudentissima in ea, quæ colligit, conservando: Numquid non stupebit, immo admirationem incurret? Ergo si verbum prædicationis cibus est mentis: quia (ut dicitur) Non in solo pane vivit homo; sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei; quomodo dum in prædicationem vadis, more formicæ meliora non eligis, & in memoria ad perpetuam dulcedinem non reponis? Turpe enim est, ut major prudentia sit in brutis, quam in prudentissimo animali, quod ultra bruta rationem accepit. Et, ut dicitur, Interroga jumenta, & docebunt te: volatilia cæli, & indicabunt tibi, & narrabunt pisces maris. Quis enim ignorat, quod omnia hæc manus Domini fecerat? Hic possent poni innumerabilia exempla de prudentia animalium, volatilium, piscium, & gressibilium.

Deu. 8 *Matt.* 4 *Job.* 12

Tertio forma addiscendi est, experiri veraciter, & efficaciter. Quid enim prodesset domum ædificare; & numquam eam inhabitare? Quid valeret cibos multos, & divitias congregare? & numquam ex eis sumere? Ergo non valet, si verbum audias, & corde retineas, si juxta verbum operari desistas. Nam operari est finis eorum, quæ homo audit, & conservat vivacitate mentis; immo sicut omne est vanum, quod non assequitur finem suum; cum omne opus sit ex fine laudandum, sic vanum est discere, vanum est memoriæ commendare, si desit & facere. Quare non est laudanda felicitas navigantis, quamdiu inter fluctus maris incedit; sed solum dum ad portum perveniet. Nec laudandus est dux bellorum, quantumcumque sibi prospere succedat, quamdiu aliquid restat; nisi prius victoriam plenam obtineat. Ergo nec multum laudandi sunt homines, qui solum prædicationes audiunt, & secundum audita non faciunt. Non enim sufficit, si tantum speculativam habeat scientiam, nisi habeat experientiam, quia experientia facit artem. Et propterea Salvator noster, cum esset medicus animarum omnium; nostras voluntates voluit experiri, an posset compati more boni medici, qui cum infirmis dicitur infirmari. Unde dicitur: Didicit ex his, quæ passus est, obedientiam. Et ideo dicitur nobis: Estote factores verbi Dei, & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos. Unde: Dicunt, & non faciunt. Non talis erat Apostolus, qui dicebat: Nihil audeo loqui eorum, quæ per me non effecit Christus. Et quid mirum de viris Sanctis; cum hoc fuerit in Philosophis? Nam Tullius dicit quod prius est artis facere, quæ ipse doces.

Heb. 5 *Jac.* 1 *Matt.* 23 *Rom.* 15

Articulus tertius.

Tertio (visa causa, propter quam debemus ad discendum moveri, & addita forma, secundum quam debemus ad discendum regulari, & dirigi) ponenda est materia, circa quam debemus negotiari. Est autem materia secundum tria, quæ debemus addiscere. Nam primo debemus addiscere timorem reverentiæ: Secundo, amorem benevolentiæ: Tertio rigorem justitiæ. Ut sic homo discat timorem reverentiæ circa Deum, & amorem benevolentiæ circa proximum, & rigorem justitiæ in seipsum.

Dico ergo primo, quod homo debet discere timorem reverentiæ circa Deum: Nam timere Deum; omnis boni est fundamentum: quia per eum homo dimittit peccatum, & incipit agere bonum, & aspirat ad optimum, & impeditur ne recidivet in malum: Per timorem Domini recedet omnis a malo. Si non in timore Domini habueris te constanter, convertetur cito domus tua. Quis enim peccator non timet judicem omnia cognoscentem, & universa subtiliter exquirentem, & omnia mala punientem? Quis non timebit te o Rex gentium? Si sic timet gallina pro filiis milvum, si sic columba nisum, si sic falco, avis regia, aquilam avium reginam; ut præsente ea non audeat exire ad prædam: quantum est timenda, & reverenda illa summa potentia, cui nulla potest resistere creatura? Et ptopterea Dominus dicit ad Moysen:

Prov. 15 *Eccl.* 27 *Hier.* 10 *Exempla.*

Deut. 4 ſen: Congrega ad me omnem populum; ut audiat ſermones meos, & diſcat timere me omni tempore. Unde Pſal. *Pſal. 32* Timeat Dominum omnis terra, ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem. Nam ſicut dicitur: *Mal. 4* Vobis timentibus nomen meum orietur ſol juſtitiæ. Nam & reges mundi, & principes multum amant milites, quos vident circa ſe reverentes, & reverenter ſuis imperiis obſequentes: ſed diſperdunt, & opprimunt contrarium facientes.

Secundo, diſcere debemus amorem benevolentiæ circa proximum: ut ſcribit Apoſtolus: *Theſſ. 4* Ipſi enim vos a Deo didiciſtis, ut diligatis invicem. Certe hoc docet, & prædicat omnis ſcriptura: & hoc etiam docet ipſa natura. Quid enim aſpide ſerpente crudelius? & tamen ſic ſuum comparem diligit, ut abſque eo vix vivere poſſit: Unde ſi quis eorum aliquem occidere vult, alter eorum miro modo perſequitur occiſorem, & illum ubicumque invenit, invadit eum, & mori pro compari parvipendit. Quid enim mundus eſſet, qui tam diverſa in unum unit, ſi amor creaturarum non eſſet? Quis enim complete enarret columbarum, ſtruthionum, gruum, & anſerum amorem ſimul incedentium, ſimul quieſcientium? Ergo ſi ita eſt in avibus, ſi ita in ſerpentibus; quid in hominibus, qui ſunt ab uno Deo quodam modo ſpecialiter, qui ſunt ab uno ſolo homine orti, & ad unam beatitudinem ordinati, qui de ipſa dilectione mutua ad fratrem, aut proximum, divinum acceperant præceptum? Amemus igitur nos fratres, non ſolum lingua, ſed & ſermone: & non tantum corde, ſed etiam opere. Quia, ut Gregorius dicit: *Greg. to. 1 hom. 30 in Evang.* Probatio dilectionis, exhibitio eſt operis.

Tertio, diſcere debemus rigorem juſtitiæ in noſipſos. Unde & Propheta dicebat: *Pſal. 118* Confitebor tibi in directione cordis, in eo quod didici judicia juſtitiæ tuæ, id eſt, didici me corrigere. *Exemplum* Nam & leo cauda ſe ferit: lupus acerrimo dente pedem offendentem ſtringit, gallus ſe alis percutit, nec canere præſumit, antequam ſe percuſſerit: quia revera nullus ad cantum æternum valebit pervenire, qui ſe hic non afflixerit. Hæc omnia ſancti Doctores fecerunt, ſicut eorumdem nobis ſcripta oſtendunt. Unde ipſe Doctor gentium nobis dicebat: *1 Cor. 9* Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo: ne cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar. Exemplum ſancti Hieronymi, quomodo carnem ſuam attrivit in orationibus, & jejuniis, & vigiliis. Lege ejus Legendam.

Ipſemet Hier. in ep. 12 de cuſtod. Virg. ad Euſtoch. poſt initium to. 1. Idem refertur in ejus Vita, quæ ſcripta eſt in limine operum ipſius.

DE UNA S. VIRGINE,

SERMO I.

In ordine XXXII.

Cant. 4 VEni de Libano, veni: coronaberis. Vix eſt ſervus tam malus, ſicque perverſus, qui ad Dominum ſuum vocatus, renuat venire. Nam & catuli a dominis verberati, redeunt mox vocati: redeunt ad manus Dominorum & accipitres: redeunt & falcones, quamvis ſint aves valde crudeles, de ſola rapina viventes. Quæ eſt ergo ingratitudo noſtra, quæ eſt arrogantia noſtra, quæ eſt ſtultitia noſtra, cum vocati a Domino, non ad corporalem, & periturum cibum, nec ad ſupplicium, ſed ad æternum regnum, vocantem non attendimus, non audimus, ſed contemnimus, quem terra tremit, mare audit, & infernus expaveſcit? Hæc Virgo non talis fuit, ſed fuit Virgo ſancta, Virgo pudica, Virgo mente & corpore præfulgida: ſed a Chriſto vocata, primo ſervivit in gratia, & ſecundo vocata ad gloriam, acceſſit obediens ad coronam. Bene ergo dicitur ei: *Veni de Libano, &c.* In quo verbo commendabilis redditur: & quantum ad ſtatum viæ, quo militavit in ſæculo; & quantum ad ſtatum Patriæ, quo triumphat in cœlo. Nam ſtatus primus reſpicit viæ meritum, quo fuit gratia adornata: Sed ſtatus ſecundus reſpicit Patriæ præmium, quo nunc eſt gloria coronata. Commendatur ergo primo a me-

merito, quo claruit luculenter in via, A cum dicitur: *Veni de Libano*. Secundo, commendatur a præmio, quo sublimata, claret in Patria, cum additur: *veni: coronaberis*. Dicit ergo Dominus, & Salvator noster: *Veni de Libano*. Libanus candidatio interpretatur, qua status meriti designatur: eo quod in candore munditia hominis utriusque accipitur. Est ergo notandum, quod triplex est candor, sive munditia quo aliquis candescit: Nam primo, est candor, quo quis splendet in mente: Secundo, est candor, quo quis fulget in carne: Tertio, est candor, quo quis lucet in opere: vel in exteriori conversatione. Nam tunc est homo vere mundus, & candidus, quando est candidum corpus, B & est candidus animus, & est candidum opus.

Dicamus ergo: Ad veram munditiam, primo requiritur candor in mente: Dicitur autem candida anima, quando nulla culpa est deturpata, nec ulla immunda fœdata cogitatione. Et hæc munditia mentis omnes alias munditias antecedit, tamquam aliarum omnium fundamentalis, & radicalis: Nulla enim est pulchritudo in arbore, quæ non venit a radice: Nihil pretiositatis in lumine, quod non descendit a sole. Ergo nihil est pretiositatis, & pulchritudinis in corpore; vel sermone, nec in opere; quod non descendit a fonte, scilicet corde, a quo membra C omnia, & moveri habent & vivere, sicut habet ramusculus a radice. Numquam potest homo esse vere mundus exterius, si immundus fuerit interius, quia immunditia exterior immunditiæ interioris apertissimum est signum. Quia sicut dicit Augustinus, *Aug. to. 2. epist. 109 in Reg. Monachor. & to. 1 in Regula 1 c. 21* Impudicus oculus, impudici cordis est nuntius. Similiter & impudica verba, & impudica opera, & immunda esse probant corda immunda. Hoc ergo attendens hæc Virgo sancta, volens candida esse in carne & opere, studuit prius esse candida in mente, ne frustra laboraret inter cetera, cordiali munditia derelicta. Unde de ea potest convenienter accipi illud: Candor est lucis æternæ, & *Sap. 7* speculum sine macula. Lux enim nihil habet immunditiæ admixtum: immo intantum est pulchra, ut non fiat immunda transiens etiam per immunda: sic, & Virgines plures, etsi potuerunt ad lupanaria duci; non tamen potuerunt fœdari. Sed quis hodie habet hanc munditiam cordis? Quis potest dicere: Mundum est cor *Prov. 20* meum? Si fœda sunt hominum corda, tunc fœdæ sunt & hominum conscientiæ. Similes sunt homines nostri temporis Leænæ, quæ est animal adeo luxuriosum, & fœdum, ut semper aspiret ad coitum: quare sibi leo non sufficit, sed miscet se pardis. Unde dicitur: Omnia munda mundis: & infidelibus nihil mundum, sed coinquinata est eorum mens, & conscientia. *Tit. 1*

Secundo requiritur candor in carne: Candor enim, sive munditia carnis, pendet ex munditia mentis: cum corpus numquam coinquinari possit, nisi de consensu mentis. Unde sancta Lucia dicebat: Si me invitam violari feceris: castitas mihi duplicabitur ad coronam. Et ideo de hac S. Virgine N. potest exponi illud: Pulchriores *Cant. 4* sunt oculi tui vino; & dentes tui lacte candidiores. Quid per oculos, quibus universa videmus; nisi potentia cognitiva signatur? Quid per dentes, quibus cibum accipimus, dividimus, & masticamus nisi potentia affectiva, quibus omnia ruminamus? Quid per lac candidum; nisi corpus virgineum? Quid enim est lac, nisi sanguis bis coctus in ubere? Et constat, quod vita carnis maxime in *Lev. 17* sanguine consistit. Quare in lacte accipitur corpus, & proprie in ejus candore candor venustatis virgineæ. Est etiam notabile, quod lac est candidum non solum exterius, sed etiam per totum interius: quia non est perfecta munditia, quæ est in sola carne; nisi sit & in mente. Unde Philosophus dicit, quod non dicitur continens omnis qui se ab immunditia abstinet: sed si continet, & hoc ipso gaudet. Nulla enim virtus, (loquendo proprie) existit in corpore, sed intus in mente, & tunc redundat in carnem. Unde virginitas, virtus habitus est animæ, redundans foris in carne. Sed quis hodie virgo exi-

existit? Quis carnem suam virginitate custodit? Quæ bruta, quantumcumque lasciva, sicut homines, sunt immunda? Numquid tantæ continentiæ sunt homines, ut sunt elephantes? Valde luxuriosi sunt equi, & canes: sed magis homines: cum tamen eis præceptum sit: Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus. Et notabiliter dicitur, intellectus; quia animalia intellectu carent, & tamen sensibilia de sui natura sunt totaliter ad lasciviam proni: sed intellectualia, quæ sunt a sensibilibus elevata: sunt ad finem alium ordinata. Sed est hodie natura mutata & variata; sunt opera perversa; dum natura rationalis Deo mente similis, plus vacat luxuriæ, quam brutalis. Nam videmus, quod bruta solum in vere coeunt: sed homines omni tempore, ita quod nec festa custodiunt. Bruta coeunt ad generationem, unde suam valeant conservare speciem: Homo communiter ad solam delectationem carnis; Unde nec cessat a muliere prægnante: cum multa sint animalia, quæ post conceptum fœtum abstinent a fœmina. Bruta etiam in actu carnali modum naturæ non mutant, sed servant, præter pauca; sed homines naturæ modum sæpius mutant, & cum uxoribus non servant: sicut etiam fuit ante diluvium, quando propter hoc, mundo diluvium est inductum. Unde scribitur. Omnis quippe caro corruperat viam suam super terram. Videns ergo Dominus, quod cuncta cogitatio cordis humani intenta esset ad malum omni tempore; dixit ad Noe: Finis universæ carnis venit coram me: & repleta est terra iniquitate, & ego disperdam eos cum terra. Et ecce si sic modo est, ut tunc erat; ergo non restat, nisi ut finis mundi veniat, & omnes rapiat ad infernum. Nam & Dominus ipse prædixit dicens: Sicut fuit in diebus Noe, sic erit in adventu filii hominis. Nam sicut illi tempore Noe, non credebant; sed eum fabricantem arcam deridebant; sic nec vos creditis hunc mundum finiendum, donec pœna doceat, quod conscientia nunc scire recusat. Cum enim (ut ait Apostolus) dixerint, pax, & securitas; tunc repentinus eis superveniet interitus & non effugient. Sæpe enim avis capitur laqueo, piscis hamo: quia dum securus uterque vadit, paratum sibi periculum non advertit. Unde dicitur; Sicut pisces capiuntur hamo, & aves laqueo; sic homines capiuntur in tempore malo.

Psal. 31. *Gen. 6.* *Mat. 24.* *1 Thes. 6.* *Eccl. 9.*

Tertio requiritur, ut sit candor in opere; Sic enim perfecta est nostra munditia, quando non solum munda sunt corda, sed etiam verba & opera. Debet enim munditia mentis resplendere in visu, in auditu & in tactu, in incessu, & in habitu, & effectu. Non enim potest esse, ut, ubi sunt vera munda corda, quod verba, & opera sint immunda: quia immunditia verborum, vel operum, signum certissimum est immunditiæ cordis. Unde mulier quædam sancta dicit in vitis Patrum quod non est vera castitas apud homines sæculares: eo quod sunt omnium sensuum corruptores suorum. Hæc ergo Virgo sancta candorem, quem gerebat in corde, portavit & in opere, & in omni sua conversatione. Sciebat enim scriptum esse: Omni tempore sint vestimenta tua candida. Et illud quod de Domino Salvatore habetur: Vestimenta ejus candida fuerunt sicut nix. Quid per vestimenta candida, nisi opera munda? Sicut vestibus calefimus exterius, sic operibus inflammamur interius. Item sicut vestimentis contra injurias aeris tegimur: sic contra diabolum bonis operibus defensamur. Item sicut vestibus homo exterius adornatur, sic bonis operibus & sanctis totus homo luminosus efficitur. Ergo in hac Virgine sancta vestimenta candida, fuerunt ipsa opera luminosa. Sciebat enim a Domino esse præceptum: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona. Unde de ea potest dici illud; quod dicitur de Uxore Agni: quæ est Dei Ecclesia, non habens maculam, neque rugam. Datum est (inquit Joannes) ei, ut cooperiat se bysso candido, & splendenti. Byssus candidus, & splendens, est opus ex toto luminosum, & pulchrum. Sed quis est hodie, cujus opera sint undique

Ibid. *Mar. 9.* *Matt. 5* *Eph. 5* *Apoc. 18*

que splendida, & candida, & non sordida, & immunda? Sunt enim hodie homines porcis similes, qui semper lutosa quærunt, & diligunt lutum; & tota die in luto se volvunt: nec ejus fœtorem sentiunt, quem odorem delectabilem esse credunt. Fugiunt aves fœtida: amant odorifera: sed luxuriosi divinæ imaginis obliti, solo fœtore luxuriæ sunt contenti. O rabies detestanda; o frenesis inaudita! ut humana scientia sit cæca, & non sentiat sibi fœtida, & nociva; cum his non deficiat formicarum prudentia, nec multorum brutorum industria. Sequitur, *Coronaberis*. In quo notatur sublimitas præmii, quæ est præmiata in Patria. Nam corona est res pretiosa ex parte materiæ, & est res speciosa ex parte formæ, & est æternitatis significativa ex parte figuræ. Et sic vita illa beata est summe pretiosa, propter summum bonum; Et summe speciosa, propter summum pulchrum: Et est æterna, propter summe immensum. Sed de his quære in sermonibus de Martyribus supra, & infra.

DE UNA S. VIRGINE

SERMO II.

In ordine XXXIII.

Sap. 4

IN *perpetuum coronata triumphat*: Dignum est, & justitiæ consonum, ut qui fortiter pugnat, & hostem suppeditat; coronam triumphalem accipiat. Unde dum tales coronantur, ceteri ad victoriam animantur. Unde antiquitus victores bellorum coronati coram omnibus incedebant: & sic ad bellandum omnes fortiter animabantur. Dum enim de capta præda aliquid canibus datur, contingit, ut ad bestias capiendas amplius concitentur. Multi ad bellandum milites animantur, quando munus eis proponitur. Unde cum Magnus Alexander magna dona militibus dabat, intantum eos ad prælia animabat, quod nulla pericula subire titubabant, & fortissime dimicabant. Sic Virgines sacræ quamvis debiles corpore: tanta pollebant fortitudine animæ, dum respicerent ad mercedem; ut gladiis, sive ignibus superari non possent. Et ideo de una earum bene dicitur verbum propositum: *In perpetuum coronata triumphat*. In quo verbo commendabilis ostenditur a duobus; Primo, ex parte adversarii, quem devicit. Secundo, ex parte præmii quod accepit. Ut sic ostendatur ejus victoria triumphalis, qua hostem dejecit in via: Et insuper ostenditur ejus gloria æternalis, qua coronata est in gloria. Notatur ergo primo victoriæ adeptio, quam de hoste obtinuit, cum dicitur: *Triumphat*. Secundo notatur præmii assecutio, quod accepit, cum additur; *In perpetuum coronata*. Verum, ut simul tractemus totum meritum, & præmium breviter; est notandum; quod hæc Virgo sancta quadruplici corona coronata existit, correspondente gratia, quam possedit in via. Nam primo, coronata fuit corona luminosa, propter splendorem Sapientiæ, qua refulsit. Secundo, coronata fuit corona speciosa, propter pulchritudinem carnalis munditiæ, quam servavit. Tertio, coronata fuit corona pretiosa propter pretiosum donum patientiæ, quo pugnavit, & vicit. Quarto, coronata fuit corona gloriæ, propter virtutem pœnitentiæ, quam portavit.

Dico, quod hæc sancta Virgo fuit a Deo coronata corona luminosa, sive radiosa, propter radium Sapientiæ, qua refulsit. Innumerabiliter utique sapientia splenduit, dum viam pœnitentiæ virtutis elegit, dum suam virginitatem Christo servavit, dum coram judicibus sic sapienter respondit, dum pro Christo mori non timuit: sed magis optavit. Usa est enim prudentia parvuli cujusdam piscis, qui Echinus appellatur a multis: qui dum tempestatem maris futuram præsentit, calculo se capit, & pondere sic in maris fundo se stabilitat, ut a fluctibus moveri non possit. Sic & hæc sancta Virgo, dum in tempestuoso mundi mari degeret, sapientia piscis pollens, lapidem scilicet arripuit, cujus stabilita domo, dono virtutis inter fluctus remaneret im-

De Echino pisce, vide Plin. li. 9 Natur. hist. ca. 1

Eccl. 27 immobilis. Nam sapiens manet in sua sapientia, sicut Sol: sed stultus, sicut Luna mutatur. Exemplum hujus sapientiæ accipe in sancta Catharina, Barbara, Cæcilia, Agnete, Anastasia, & Agata: quæ tanta sapientia refulserunt, quod omnes judices, & mundi sapientes verbis suæ sapientiæ confuderunt. Propter hanc ergo sapientiam tota hæc Virgo sancta a Deo est cornata corona radiosa; Apoc. 12 ex stellis fulgentibus fabricata. Unde de ea potest exponi illud: Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta sole propter refulgentiam sapientiæ, & veritatis, sive propter incendium charitatis; & luna sub pedibus ejus, propter contemptum terrenorum; & in capite ejus corona stellarum duodecim, propter altitudinem dignitatis. Non enim coronantur, nisi personæ altissimæ in dignitate, ut reges, & reginæ. In numero duodecim stellarum, quem numerum asserunt sapientes esse perfectum, ex duobus senariis aggregatum, juxta numerum duodecim Apostolorum, intellige perfectionem, & abundantiam præmiorum. Sed quis est hodie, qui obtineat coronam hanc radiosam? Sic patet, quod hæc corona radiosa redditur sapientiæ. Ergo qui in hac vita sapiens non est juxta Domini sententiam, ad coronam hanc pervenire non potest. Sed hodie non habetur sapientia vera, sed vana: non cœlestis, sed terrena: non divina, sed humana, non serpentina, sed vulpina, & fraudulenta: quæ non est dicenda sapientia, sed astutia, & malitia: Un- Rom. 1 Hier. 10 de sapientes sunt, ut faciant mala: bene autem facere nesciunt. Stultus enim factus est omnis homo a sapientia sua; Quis est hodie sapiens, Psal. 57 nisi ad malum cogitandum, & ad malum loquendum, & malum contra proximum loquendum, & operandum? Utinam haberemus sapientiam serpentinam, qua serpens utramque claudit aurem, ne vocem audiat adversarii incantantis: & per arctum foramen ingrediens veterem pellem deponit, & novam assumit: & pro suo capite defendendo totum corpus morti exponit. Nos ergo debemus aures

Quomodo serpens exuat senectutem, vide Arist. de hist. anim. li. 8 ca. 17 par. 5

A cordis nostri claudere, ne suggestiones diabolicas audiamus: & per arctum foramen pœnitentiæ incedere, ut vitam peccatorum veterem abiiciamus, & novam vitam virtutum induamus, & pro Christo nostro capite satagere, ut pro ipsius honore nos, & omnia nostra ponamus. Sed quis hodie ista facit? Sed adhuc hodie regnat in mundo vulpina sapientia. Vulpes enim semper tortuose incedit, ne ejus via a canibus deprehendi valeat: sed & in dextram claudicat partem, & in sinistra se elevat; & gallinis insidiari non cessat. Sic & hominum vita, vel via tota est tortuosa, & malitiis tota plena: claudicat ad omnia bona, & se erigit ad omnia B mala: & contra proximum tota die est insidiosa.

Secundo, coronata fuit corona speciosa, propter pulchritudinem virginalis pudicitiæ, quam servavit. O quam speciosa fuit, dum carnis immunditiam declinavit, dum luxuriæ fœtores abhorruit, & dum suam carnem a corruptione servavit! nihil turpius, vel fœtidius, quam porcorum more, nasum in luto tenere. Si apes se custodiunt virgines; quid nostræ debent facere mulieres? Si Virgines multæ Romanæ, quamvis Paganæ, virginitatem suam Idolis dedicarunt; quid Virgines pro Christo facere deberent, ostenditur. Nam sicut albebo omnium colorum est fundamentum, sicut ostenditur in arte picto- C rum: sic munditia bonorum omnium est fundamentum. Unde Gregorius Luc. 12 Greg. hom. 13 in Ev. tom. 3 exponens illud verbum Domini: Sint lumbi vestri præcincti: &c. Sic ait: Lumbos enim præcingimus, cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus: & lucernas ardentes in manibus portamus, cum per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus: quia nimirum nec castitas aliquid est sine bono opere, nec bonum opus penitus aliquid est sine castitate. Hoc enim attento, hæc Virgo sancta studuit per omnia esse casta, & pulchra, & munda, absque macula: ut posset attingere ad coronam fulgidam ex auro sibi præparatam. Nihil enim inter omnia metalla auro pulchrius: immo nulla omnino

pi-

pictura sine auro est pulchra, quia aurum est omnium colorum pulchritudo. Item nihil est auro solidius, & quasi nihil est eo ponderosius, ut dicit Philosophus: Omne corpus, quanto est solidius, tanto est compactius, & minus porosum: & ideo ponderosius. Et dicit, quod hæc regula solum fallit in plumbo, & ferro. Nam cum ferrum sit magis solidum, quam plumbum: est tamen minus ponderosum: sicut utrumque patet ad sensum. Dignum ergo fuit, ut hæc Virgo sancta, propter pulchritudinem, & munditiam suæ carnis, necnon & integritatem suam, coronam de auro fulgido, & incorrupta susciperet loco mercedis. Unde potest ei convenire illud: Corona aurea super caput ejus, supple mittitur. Sed quis ad hanc hodie meretur coronam pervenire? Quis hodie mundus a sorde? Quis munditiam carnis servat? Quis non more bestiarum, scilicet canum, & equorum luxuriæ vacat? Ergo si corona aurea speciosa redditur castis, & nitidis; nullus immundus hanc obtinebit. Unde dicitur: Foris canes impudici. Et Apostolus. Fornicatores, & adulteri regnum Dei non possidebunt. Sed anima, quæ vixit caste, poterit dicere illud: Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: quia induit me vestimento salutis, scilicet charitate: & indumento justitiæ circumdedit me id est, castitate, per quam homo, quia peccavit, juste se punit. Et tamquam sponsam decoravit me corona, id est, speciositate. Nihil enim pulchrius forma rotunda, quæ splendet maxime in corona. Consueverunt enim puellæ tempore æstatis, dum suas coronas construunt ad bellandum, eas gemmis parvulis, & auro, & argento, binis sertis & corrigiis pretiosis ornare.

Arist. Phys. lib. 4 tex. 85 par. 5

Ferrum est minus ponderosum, quam plumbum.

Eccl. 45

Apoc. ult.

Eph. 5

Isa. 61

Tertio, fuit coronata corona pretiosa ex lapidibus pretiosis, & caris formata, propter fortitudinem patientiæ, quam in pugna servavit. Lapis enim aliquis pretiosus tantam soliditatem habet, & fortiter sibi partes inhærent; ut nec ferro dividantur, nec igne rumpantur. Unde per coronam lapideam pretiosam, est signata patientia, quæ pretiosior est omni gemma, & solidior omni petra: licet nullum sit genus lapidis, quod aliqua arte frangi non possit: Unde adamas sanguine hircino frangitur: & etiam, si inter plumbum collocetur, & malleo feriatur. Sic nec patientia vera exuritur, nec ferro rumpitur, nec aliquibus irruentibus superatur, nec ipsa morte vincitur; sed ad modum auri purissimi numquam sub malleo frangitur, numquam scinditur: sed tantummodo dilatatur. Nam insulæ est simillima, quæ aqua undique percussa non dissolvitur, sed amplius solidatur. Nam & ad modum ursi ictibus impinguatur: quia hæc Virgo sancta, sic in tentatione pinguis, & bellis fortissima, & solidissima fuit, ideo coronam lapideam, & pretiosam accepit. Posuisti, Domine, in capite ejus coronam de lapide pretioso. Sed quis est hodie, qui injuriis etiam levibus non turbetur, qui non statim ad modicum signum scandalizetur? Qui non portat ferrum, non portabit ictum. Sunt etiam homines hodierni de natura oleæ, quæ nullo modo vult percuti: immo si eam percusseris, nullum fructum in sequenti anno portabit. Quidam habent naturam ursi, qui volunt sic de omnibus vindicare. Unde si post aliquem currit, & alius eum percusserit; statim primum dimittit, & alium invadit. Quidam etiam naturam habent apis, quæ pro se vindicanda vitam suam exponit. Sæpe tamen vindicare se volenti accidit, sicut cani, qui lapidem sibi projectum dentibus rapit, & dum lapidem lædere quærit, sibi potius dentem lædit Proverbium apud nos certum est: Qui male injurias suas vindicat, dum vindictam quærit, in pejus incidit: quia injurias accipit, quas injurias primis addit. Qui ergo tales sunt, ad coronam pretiosorum lapidum non attingunt. Scriptum est: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Non enim potest triticum in horreum poni, nisi prius in paleis fuerit fortiter tribulatum: similiter nec in doleis vinum, nisi in pila fuerit fortiter conculcatum: non redolet unguentum: nisi fortiter fuerit agitatum. Ergo nec tu intrabis in Regnum

gnum

Hier. de adamante hoc dicit in lib. 3 in Amos super c. 7 t. 5

Aug. de Civ. Dei li. 21 c. 4 in prin. t. 5 Hier. ibid. & alia multa, & Plin. Nat. hist. li. 37 cap. 4

B

Psal. 20

Exemplum

C

Tim. 2

gnum cælorum, nisi prius hic pressus fueris per tormenta. Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit.

Quarto, coronata fuit hæc Virgo sancta, & gloriosa propter castitatem, & humilitatem, quam in via portavit. Dignum est enim, ut qui se in via propter Christum humiliat, ut in Patria coronam gloriosam accipiat, & tanto gloriosiorem, quanto se habere potuit viliorem. Secundum enim mensuram humilitatis in mundo, mensura præmii respondet in cœlo, vel in regno. Qui enim se humiliat, exaltabitur; & qui magis se humiliat, eo maxime exaltabitur, ut aqua: quæ quanto ab altiori monte in vallem magis profundam descenderit, tanto magis in montem illi oppositum sursum tendit; Sic etiam nullus mons est, ut constat, qui apud se vallem non habeat. Sic omnino necessarium existit, ut juxta profunditatem vallis, altitudo sit sui montis. Contrariorum enim contraria est natura. Quare sicut aliquis, quanto plus ascendit, tanto dum cadit, profundius ima petit: Sic econtrario, quanto quis amplius descendit, tanto amplius sursum tendit. Sic ergo secundum mensuram temporalis gloriæ, est mensura temporalis ruinæ, sicut de Lucifero dicitur; qui quanto altius ascendere voluit, tanto profundius est demersus. Sic juxta mensuram vilitatis pœnitentiæ, est mensura gloriæ. Exemplum de beatissima Virgine Maria, quæ summe humilis fuit; ideo summe exaltari promeruit. Unde dicitur: Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit; tantum date ei tormentum, & luctum. Ergo a contrario sensu licet inferre: quantum se humiliavit hic; tanto gloriosior sit corona mercedis. Unde de hac Virgine humili dicitur: Spiritus Domini super me; eo quod unxerit me. Ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam, & clausis apertionem, ut prædicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo nostro: ut consolarer omnes lugentes, ut ponerem fortitudinem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris. Et addit in sequenti capitulo loquens de Virgine; Et eris corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui. Nec mirum quia, ut dicitur, ipse ponit humiles in solio, & mœrentes erigit in sospitate. Sed quis hodie venit ad coronam hanc gloriosam, immo quis non pervenit ad confusionem æternam? Si enim omnes quærimus sublimari, necesse habemus humiliari: & tanto amplius, quanto plus ascendimus, juxta regulas, quas supra posuimus. Ergo, charissimi, si volumus cum hac Virgine corona gloriæ sublimari: studeamus cum ea humiliari & vilitate pœnitentiæ opprimi. Quid enim igne pulchrius? Sed non apparet ejus pulchritudo, quamdiu operitur cinere; sed amotis cineribus, statim lucet. Quid auro fulgidius? sed non apparet, quamdiu in terra latet. Quid enim Margarita candidius? sed quamdiu latet in occulto non apparet. Quid arbore foliis, & floribus adornata, & fructibus, potest cogitari venustius? Sed ejus pulchritudo non apparet, quamdiu in radice latet, unde omnis pulchritudo procedit. Sic etiam non apparet Sanctorum gloria, quamdiu sub cinere pœnitentiæ latent in via. Sed cum virtus Solis æternis ducet eos ad publicum, & tradiderit eis regnum ab æterno præparatum: tunc quales fuerint, omnibus apparebit, &c.

Luc. 14 & 18

Apoc. 18

Isa. 61

DE UNA S. VIRGINE,

SERMO III.

In ordine XXXIV.

Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & uxor ejus præparavit se. Apoc. 19 Commune est apud omnes homines, ut gaudeant, & solemnizent in nuptiis: cantent, & vacent conviviis propter amorem sponsi, & sponsæ in unam carnem conjunctorum

A rum. Et apud nos proverbium certum est quod in nuptiis agnoscuntur amici. Non enim amicus credi debet, qui in nuptiis amici non gaudet, vel in morte non dolet. Sed si sic gaudendum est in nuptiis perituris: qualiter gaudendum est in nuptiis æternaliter permansuris? Et si sic amici gaudent, dum mortalis sponsa mortali traditur sponso: quantum tunc gaudendum est, dum mortalis sponsa traditur Deo sponso incorruptibili, & æterno? Ergo gaudeamus mente, & exultemus opere, & demus gloriam Deo ore: quia venerunt nuptiæ Agni, & hujus sanctæ Virginis. Nam & in verbo præmisso notantur maxime duo. Primum est sublimitas præmii, quod suscepit in Patria. B Secundum est solemnitas festi, quo solemnizat Ecclesia. Primum respicit Ecclesiam triumphantem, ad quam gaudens intravit; Secundum vero, Ecclesiam militantem, a qua se hodie absentavit. Primum notatur, cum dicitur: *Venerunt nuptiæ Agni*. Secundum cum dicitur: *Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam Deo*. De hoc secundo tantum hic dicendum est: quia in sermone quodam in Dominica post Epiphaniam de nuptiis recolo me dixisse. Ergo primo notandum, quod tria verba hic notabiliter ponit: *Gaudeamus: & exultemus, & demus gloriam Deo:* quia in hac tanta solemnitate tribus modis nobis gaudere convenit, videlicet: Primo, corde: Secundo, ore: Tertio, opere, C Tunc enim perfectum est gaudium, si cor interius jubilet, si os Deum laudet, & si opus istis testimonium reddat. Quamvis ergo tria sint verba; sententia tamen est una invitans ad gaudia. Et ideo est notandum, quod triplex est gaudium, scil. primum, quo lætamur in corde: Secundum, quo lætamur in ore. Tertium, quo lætamur in opere. Nam gaudium cordis est, Deum gaudendo amare: Gaudium oris est, Deum gaudendo laudare: Gaudium vero operis est, Deo gaudendo servire.

Dico, quod primum gaudium, quo in hac die sancta gaudere debemus; est gaudium cordis: quod nihil aliud existit, quam Deum amare cum lætitia mentis. Unde Dominus volens Apostolos ad amorem inducere: post multa dulcia verba, quæ eis dixerat, *Isa. 15*
sic ait ad eos: Hæc locutus sum vobis, ut gaudium vestrum plenum sit, id est, ut amor vester ad profectum veniat: toto corde, & tota mente, omnique virtute Deum diligatis. Hoc enim gaudium cordis summe est pretiosum, summeque jucundum. Un- *Eccl. 30*
de dicitur: Non est census super censum salutis corporis: & non est oblectamentum super gaudium cordis. Nam cordis gaudium est pro fundamento ponendum omnium gaudiorum: quia sicut cor a natura est membrum primum, & ante omnia membra productum, & omnis motus aliorum membrorum, & vitæ principium; sic cordis gaudium est fontale principium omnium gaudiorum: quia sicut corde bene existente, omnibus aliis membris est bene; & eo male habente, ceteris membris est male; sic existente puro, & sancto hoc gaudio cordis: purum, & sanctum erit gaudium oris, & operis; quia secundum Apostolum; qualis radix, ta- *Rom. 11*
les & rami. Non enim potest aqua rivuli esse pura, si fuerit in fonte corrupta. Nec ex corrupta pasta, placenta fieri poterit non infecta. Necesse est enim materiatum esse corruptum, si fuerit ex corrupta materia generatum. Unde videmus, quod si aliquis humor in corpore corrumpitur, toti corpori putredo inducitur: si ei medicamine citius non occurratur. Ergo fratres, si volumus exteriora gaudia non esse infecta, sed Deo placita; laboremus quantum possumus, ut gaudia cordis sint munda. Sed quis est hodie, qui intus in corde non gaudeat vane? Quis est, qui immundis cogitationibus non potius gaudeat, quam mundis, & puris? Sed quia fratres vane gaudemus, ideo vane ridemus, vane incedimus, & finaliter ad vana redimus. Unde: Risus dolore mi- *Prov. 14*
scebitur, & extrema gaudii luctus occupat.

Secundum gaudium, quo gaudere debemus: est gaudium oris: quod nihil esse constat, quam Deum gaudendo laudare. Et de hoc gaudio plane

Psal. 125 ne dicitur in Psalmo: Repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione. Tunc enim vere gaudemus ore, dum pro bonis naturæ, quibus in esse subsistimus: pro bonis fortunæ, quibus in esse servamur: pro bonis gratiæ, qua spiritualiter vivimus; & pro bonis gloriæ, quæ aliquando nos habere credimus, Deum pleno ore laudamus. Quid enim melius hoc gaudio? Quid, inquam, melius, quam quod in corde geramus, quod ore promamus, & calamo exprimamus, Deo gratias? Hoc enim nec aliquid brevius dici, nec audiri levius, nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest. Si sic attente laudat Deum avicula parva laudula, scilicet, ab officio sic dicta, vel vocata: quid debet facere anima, creatura rationalis, creaturarum omnium domina? Omnis autem creatura suo modo divinis laudibus est intenta. Solus tamen homo Deum non laudat, sed potius beneficiorum immemor, ipsum blasphemat. Audi mirabile. Non est, qui in regno suo aliquem regem terrenum audeat blasphemare: Non est qui contra principem aliquem, vel civitatis cujuscumque rectorem audeat maledictionis verbum proferre, quin capiatur, ligetur, verberetur, & morti sæpe tradatur. Sed a ribaldis, & lusoribus tota die Divina potentia blasphematur: sed nemo est, qui capiat tales, qui quodam modo divino zelo accensus, vindictam exquirat: cum tamen omnes tales digni sint morte. Gaudendo ergo, laudemus Deum in hac sacra Virgine a Deo exaltata, divinam largitatem in ea laudibus extollamus. Nam & mos est apud omnes, ut in nuptiis instrumenta portentur, & cantibus dulcibus convivæ lætentur. Cur ergo non jubilabimus, cum nuptias Agni, & Sponsæ advenisse cernamus?

Tertium gaudium, quo gaudere debemus, est gaudium operis: quod non aliud constat esse, quam gaudendo Deo servire. Non enim fortis dicitur (ut dicit Philosophus) qui mala sustinet: sed qui sustinet, & hoc ipso gaudet. Unde etiam viri sancti non solum mala eis inflicta patienter (Arist. to. 3 l. 2 Moral. Nicomach. cap. 3)

A ferebant; sed hoc ipso valde gaudebant. Unde de Apostolis dicitur: Ibant Apostoli gaudentes a conspectu concilii: quoniam digni sunt habiti pro nomine Jesu contumeliam pati. Et Apostolus de seipso dicit; Gaudeo in tribulationibus meis pro vobis. Ad hoc etiam exhortatur nos Apostolus Jacobus in Canonica sua. Omne (inquit) gaudium existimate fratres charissimi, cum in tentationes varias incideritis. Gaudeamus ergo fratres corde, gaudeamus ore, gaudeamus & opere. Nam sicut domus perfecta non potest dici, nisi fundamento jam erecto, tecti fiat additio: sic non est perfectum gaudium, quod existens in solo corde, non redundat in opere. (Act. 5; Col. 1; Jac. 1)

B Numquid potest ignis in stipula latere, & non foris in flammam prodire? Nam & canis, dum viam leporis invenit, mirabiliter gaudet in corde, & hoc ipsum manifestat in corpore, & in voce, & pariter in opere: quia post inventa vestigia, maxime incipit currere. Sic & hæc Virgo sancta, gaudium, quod de Deo gerebat in corde, promebat ore, & explicabat opere. Quære de hoc in ejus Legenda: & apta ad propositum gaudia.

DE UNA S. VIRGINE,

C

SERMO IV.

in ordine XXXV.

Audi filia, & vide: & inclina aurem tuam. Juxta philosophicam doctrinam, & quod manifestum est, Omnes homines naturaliter scire desiderant: & non tantum ista, vel alia; sed appetunt scire omnia tam cœlestia, quam terrena. Unde Dominus, cum vocatus a quodam cæco, diceret: Quid vis ut faciam tibi? Ille ait; Domine, ut videam. Non dixit hoc, vel hoc tantum: sed ut videam. Videre appetunt omnes per naturam. Propter quod docet Philosophus, quod hæc est causa, quare sensus nostros amamus: quia per eos quasi omnia discimus (Psal. 44; Arist. Metaph. li. 1 c. 1 parte; Luc. 18; Arist. ibid. & paulo inferius eodem.)

mus eo quod ex multis memoriis u- A num experimentum accipiatur; & ex multis experimentis unum universale colligatur, quod est principium artis, & scientiæ. Et addit Philosophus, quod ideo sensum visus amamus præ cunctis: quia per ipsum plura, quam per alia discimus. Isti enim duo sensus, scilicet visus, & auditus, sunt, per quos multa accipimus. Dominus ergo volens hanc sanctam Virginem erudire, ideo eam ad hoc maxime invitat per hos duos sensus, dicens: *Audi filia, & vide, &c.* In quo utique verbo eam & nos in ea invitat ad duo: Primo, ad sui discipulatus humilitatem, ut ejus doctrinam, & disciplinam imitemur: Secundo, ad intellectus vivacitatem: ut quidquid B in Christi doctrina latet, contemplemur. Nam in auditu notatur reverentia, qua reverenter divina audita auscultamus; Sed in visu notatur diligentia, qua divinis rebus exquirendis intendimus. Primo ergo invitat Dominus ad verborum suorum reverentiam, quando dicit; *Audi filia*. Secundo, invitat ad eorumdem diligentiam, cum subdit. *Et vide*, id est, diligenter attende. Sed quia de visu, id est, quid videre debeamus, supra satis abunde in duobus sermonibus de Apostolis dictum est: Hic de solo auditu dicendum est. Est ergo hic notandum, quod cum sancta Virgine debemus audire Christum: Primo erudientem, ut prudentissimum Consu- C lem: Secundo Christum præcipientem, ut potentissimum Ducem: Tertio Christum exhortantem, ut sanctissimum Præsulem; Quarto Christum consolantem, ut benignissimum Patrem: Quinto ipsum redarguentem, ut æquissimum Judicem. Est ergo hic notandum, quod cum sancta Virgine quinque debemus audire, ut sic Verbum Domini nos docentis audiat anima mansuete, ut intelligat. Verbum præcipientis audiat studiose, ut faciat. Verbum exhortans audiat affectuose, ut non pereat. Verbum consolationis audiat solicite, ut pulsanti aperiat. Sed verbum correptionis audiat tremebunde, ut pœnitentiam agat. Nisi enim hæc Virgo sancta hæc verba Domini sic audiisset (ut ex ejus vita apparet) ad palmam victoriæ non venisset.

Aristotel. ibid.

De SS. Apostolis serm. 5 & 6

Dico ergo, quod primo audire debemus Christum nos erudientem, & hoc mansuete, tamquam prudentissimum Consulem. Consueverunt homines libenter audire, quos vident sibi prudenter consulere utilia, & bene se docere: At Christus est divina Sapientia, in qua omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei sunt absconditi. Ergo omne, quod docet, est consilium firmum, & est audienti proficuum: ergo est pacifice audiendum. Unde ipse per Moysen clamat: Audite cæli (hoc est cælestes viri) quæ loquor, & audiat terra (id est, corda terrenis infixa) verba oris mei. Ad terram loquitur de doctrina sua, quam mansuete docet esse audiendam, cum addit idem: Concrescat ut pluvia doctrina mea, quasi dicat; Fiat in vobis doctrina mea, sicut pluvia in terra, quæ a terra recepta, eam mollificat, & eam impinguat, & ad fructificandum eam præparat. Sic & Domini nostri doctrina mansuete audita, id est, in terra cordis nostri suscepta, removet ab ea cordis duritiem; impinguat eam, dum eam facit esse devotam; & ad fructum præparat eam, dum eam ducit ad pœnitentiam. Et propterea in Dei persona dicitur ad hominem: Audi fili mi verba mea, & ea quasi fundamentum in corde tuo construe. Et; Audi Israel verba, sive mandata vitæ. Vitæ verba sunt doctrina Christi: eo quod ad vitam sunt inductiva. Unde ipse dicit: Verba, quæ locutus sum vobis, spiritus, & vita sunt: eo quod spirituales homines faciunt, & ad vitam æternam observata perducunt. Sed sunt hodie multi; qui doctrinam Christi nolunt audire; sed prædicatores fugiunt, & sacerdotes non consulunt, & sic ut bene agant, intelligere nolunt. O summa dementia, & ratio totaliter cæca: nolle audire Patris benignissimi monita, quibus pervenitur ad vitam, & sine quibus pervenitur ad damnationem æternam. Audiebant Romani olim suorum Consulum monita, & observabant eorum decreta. Tenent medici ad litteram Hippocratis dicta: Conservabant

Col. 2

Deut. 32

Tob. 4

Baruc. 3

Joan. 6

dicta: Conservabant antiqui Romani edicta Justiniani, & jurisconsulta; imitantur dialectici Aristotelis argumenta: sed non est, qui audiat, & conservet incommutabilis Dei sapientiæ verba, & quæ nequeunt esse falsa, nec suspecta, nec umquam fallentia: sed sunt vera, & stabilia, & sunt firma, & æterna. Cælum (inquit Dominus) & terra transibunt: verba autem mea non transibunt, nec peribunt. Unde Apostolus, arguens a minori sic ait: Abundantius oportet nos servare ea, quæ audivimus, ne forte pereffluamus. Si enim (inquit) qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis prævaricatio, & inobedientia accipit mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? Et ideo ibidem dicit: Irritam quis faciens legem Moysi, si omni miseratione, duobus, vel tribus testibus moritur: Quanto magis putatis majora mereri supplicia, qui filium Dei, id est, verba filii Dei conculcabit, & sanguinem testamenti, quo confirmatum est testamentum novum, pollutum duxerit, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Vide, quam grave, & damnabile est doctrinam Dei non audire; cum a suis parentibus discant animalia bruta, nec umquam recedant a parentum doctrina, sicut in cervis, & elephantibus, & aliis animalibus sunt exempla: immo, quod majus est, & ab hominibus discunt bruta: sicut videmus, quod canes discunt sedere, & coram dominis candelam tenere. Et picæ discunt verba humana formare: & elephantes regem cognoscere, eumque adorare. Quomodo ergo non faciunt homines in Christi doctrina, quod in doctrinis hominum, repugnante natura, inveniuntur facere bruta?

Matt. 24 *Mar. 13* *Heb. 2*

Secundo, audire debemus Christum præcipientem, & hoc studiosissime, sicut potentissimum Ducem. Quis est in regno Franciæ, qui respuat verba Regis, & qui ejus præcepta contemnat, qui ultionis gladio non succumbat? Si sic grave est, contemnere regis terreni mandata, quam grave est tunc contemnere Christi mandata? Si sic grave est, contemnere Christi doctrinam, quam grave est contemnere Christi mandata? Plus est enim mandare, quam docere: quia illud est Magistrorum, hoc autem Dominorum. Nam obediunt suis magistris leones; obediunt suis bubulcis boves & obediunt suis dominis canes. Unde vocati veniunt, repulsi recedunt, missi ad bestiam currunt, omne quod capiunt, domino suo custodiunt. Turpe est, & detestanda res, ut dum videmus grues, apes, & anseres, & homines infideles suis regibus obedire; & quod nos fideles Regi potentissimo, & immortali omnino non obediamus; sed ejus præcepta pedibus conculcamus. Audi quid dicatur: Fili mi, si susceperis sermones meos & mandata mea absconderis penes te: ut audiat sapientiam auris tua: inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam. Quid est enim prudentiam agnoscere, nisi mandatis Dei credere, & ea servare? Unde in Proverbiis: Fili ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam: nec recedant ab oculis tuis. Custodi (inquit) ea in medio cordis tui: quia vita sunt invenientibus ea. Unde dicere deberet unusquisque nostrum illud, quod Samuel dixit a Domino vocatus: Loquere (inquit) Domine: quia audit servus tuus. O quam felices essemus, si sic obedientes essemus. Quam sancte viveremus, quam secure moreremur, & quam jucunde ad Patriam migraremus! Nunc Israel audi præcepta mea, quæ doceo te, ut faciens ea, vivas, & ingrediens possideas terram, quam Dominus Patrum vestrorum daturus est vobis. Sed conqueritur Dominus per Prophetam dicens: Populus, quem non cognovi, servivit mihi; in auditu auris obedivit mihi. Cognovit bos Possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Populus autem meus non cognovit me. Quid est Deum non cognoscere, nisi mandata ejus nolle servare.

Prov. 2 *Prov. 4* *1 Reg. 3* *Deut. 4* *Psal. 17* *Isa. 1*

Tertio, audire debemus Christum exhortantem nos, & hoc affectuose, tamquam sanctissimum Præsulem: Ipse enim dixit: Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis

Isa. 1

Miro modo animabantur Martyres ad bellum, quos verbis & exemplis Præsules animabant. Quis enim non animetur ad pugnandum, attendens summum Pontificem Christum nos animare verbis, & animare exemplis, & insuper animare auxiliis? Nonne valde animatus est Stephanus primus Martyr, dum ad auxiliandum Christum paratum aspexit? Ecce, inquit, video cælos apertos, & Jesum stantem, & pro me pugnantem meque adjuvantem. Exhortatio enim majorum, miro modo valet in bono, & nocet in malo. Et quid mirum, cum falcones sic animantur clamoribus? Miro modo canes animosi fiunt, cum suos dominos confortantes advertunt. Boves facilius jugum ferunt, dum bubulcos se confortare audiunt, & maxime cantando hoc faciunt: eo quod melodiam libenter audiunt. Valde gaudent equi in præliis, dum vocem tubæ audiunt exhortantis. Miro modo pugiles animantur; cum clamoribus excitantur. Fiunt ad pugnam milites proniores, & fortius agitant lanceas, strictosque mucrones, dum voce clamantis principis animantur. Exemplum de Mathathia, quomodo exhortatoriis verbis ad moriendum pro defensione legis filios animavit. Et de Juda Machabæo in verbis suis, quomodo omnes animabat ad pugnam, ut essent parati; & non solum homines, sed & bestias penetrarent. Nam & apes, quantumcumque fatigatæ fuerint in volando, mirabiliter mox confortantur, viso suo rege. Ergo quis non animabitur, dum a Rege omnium regum fuerit confortatus?

Act. 7

Exempla.

1 Mac. 2

1 Mach. 2

Exemplum

Quarto, audire debemus Christum nos consolantem & hoc solicite, tamquam benignissimum patrem. Unde Propheta dicebat; Audiam quid loquatur in me Dominus Deus: quoniam loquetur pacem in plebem suam. Mira dulcedo, & inæstimabilis delectatio, & admirabilis animæ pacificatio, dum Deus in suis intimis alloquitur animam; & fit quædam delectabilis unio animæ cum divina essentia. Nihil enim est delectatio, quam amantis cum suo amato conjunctio. Si sic delectantur cervi, dum A audiunt cantum; si sic apes, dum audiunt cymbalum; si sic cygni, dum audiunt aliquem dulcem sonum; quantum putas delectari animam, divinum audire colloquium, & dulce ipsius experiri convivium? Unde: Ecce ego sto ad ostium, & pulso; si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam; ego intrabo ad eum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. O summa delectatio, cœnare cum summo bono, in quo est omnis dulcedo in infinitum; plus quam lingua dicere poterit, vel cogitatio cordis attingat! Quid enim melle dulcius? sed in infinitum magis est animæ Deus dulcis. Tantæ enim dulcedinis est Deus, ut nullis pœnis anima gravetur, dum divina dulcedo animæ est B præsens, sicut in Sanctis Martyribus apparet, qui gladios contempserunt, & ignes: eo quod delectatio, quam interius sentiebant, pœnam omnem extrinsecus superabat. Tantæ enim dulcedinis est clara Dei visio, & dulcis ejus fruitio; quod si homo Deum videret, pœnam in inferno non sentiret.

Psal. 84

Exempla.

Apoc. 3

Quinto autem audire debemus Christum corripientem nos, & hoc verecunde, & tremebunde, tamquam severissimum judicem. Unde Adam primus parens ait: Audivi vocem tuam in paradiso, & timui. Quis enim non timeat judicem potentissimum, omnia potentem, & nullum formidantem, nec ullius personam C accipientem? Quis non timeat judicem sapientissimum, omnia cognoscentem, & exquirentem, & examinantem? Quis non timeat judicem justissimum, nulli omnino parcentem, sed pœnam omnibus, ut dignum est, inferentem? Ergo nullum formidabit: quia omnipotens est. Nullius fallaciis decipi potest: quia omniscienз est. Nullius mercibus corrumpi potest: quia justissimus est. Vis scire, quia omnipotens est? Si fortitudo quæritur, robustissimus est. Et ibidem; Quis restitit ei, & pacem habuit? Qui transtulit montes, & nescierunt hi, quos subvertit in furore suo. Qui commovet terram de loco suo, & columnæ ejus concutiuntur. Qui præcipit Soli, & non oritur: & Stellas claudit, quasi sub signaculo. Qui extenditur

Gen. 3

Job 9

tendit cælos solus, & graditur super fluctus maris. Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & interiora austri. Qui facit magna, & incomprehensibilia: quorum non est numerus. Et addit: Si repente interroget, quis respondebit ei? vel quis dicere potest: Cur ita facis? Deus, cujus iræ nemo resistere potest, & sub quo curvantur, qui portant orbem. Vis scire, quia scit omnia? Audi Job eodem capitulo dicentem: Sapiens corde est, & si voluero contendere cum eo; non potero ei respondere unum pro mille. Et ibidem: Qui etiam si habuero quippiam justum, non respondebo, sed meum judicem deprecabor. Vis audire, quia severissimus est? audi Job in eodem cap. In turbine conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam absque causa. Non concedit requiescere spiritum meum, & implet me amaritudinibus. Et ibidem: Si quæritur (inquit) æquitas judicii; nemo audebit testimonium reddere, & si me justificare voluero; os meum condemnabit me: & si innocentem me ostendero; pravum me comprobabit. Lege totum capitulum. Et finaliter 12. capitulum Sapientiæ: ubi de hac materia sunt multa, & pulchra, quæ timoris sunt incussiva. Et dicas cum Job in eodem capitulo: Verebar omnia opera mea, sciens, quod non parceres delinquenti. Rogemus, &c.

Ibid. — Ibid. — Ibid. — Job ibid. — Sap. 12. — Job 9.

DE UNA S. VIRGINE, ET MARTYRE.

SERMO V.

In ordine XXXVI.

Psal. 44

Diffusa est gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum. Quis, quantacumque scientia pollet, etiam si linguam eruditam possideat, digne laudare valeat, quam Deus in nobili prærogativa electam hanc, & dilectam sibi Virginem gratia decorante in via, & gloria consummante in Patria statuerit? Omnis enim humana perfectio, vel respicit statum viæ, in quo merita cumulantur, vel statum Patriæ, in quo præmia condonantur: Dignum est enim, quod qui legitime bellat coronam post triumphum accipiat. Nam ante triumphum nemo laudandus, & nemo coronandus est. Non est enim laudanda navigantis felicitas, donec navim in littore statuat, & portum tranquillitatis obtineat: quia quamdiu hinc inde a ventis flantibus mare saltat, & inter tumentes fluctus ambulat: incertum est, ad quem finem perveniat. Similiter nec miles laudandus est, quamdiu de bello aliquid restat: quia sicut vincere potest; sic & perdere similiter potest. Hanc ergo sanctam Virginem, similiter & Martyrem, quæ jam navem suam collocavit in littore, & plenam victoriam reportavit ab hoste: in verbo præmisso a duobus legimus commendatam a sancto Propheta. Primo, ab eloquentia virtuosa, qua refulsit in merito: Secundo, ab excellentia gloriosa, qua splendet in præmio. Primum enim respicit vitam mortalem in qua cum hoste pugnavit. Secundum respicit vitam immortalem, in qua de hoste triumphum accepit. Primum est, meritoria causa: Secundum est, merces, sive præmium. Primum notatur, cum dicitur: *Diffusa est gratia in labiis tuis.* Secundum notatur, cum dicitur: *Propterea benedixit te Deus in æternum.* Dicit ergo Propheta: *Diffusa est gratia.* Non enim solum habuit gratiam oris; sed etiam cordis. Et require in ejus legenda, quantum fuerit Deo grata. Ut ergo nos possimus habere divinam gratiam, tria sunt attendenda: Primum, quis sit ad eam perveniendi modus: Secundum, quis sit ejus effectus, & usus: Tertium vero, quis sit ejus fructus.

Est ergo notandum primo, & videndum de modo, quo habenda sit gratia. Nota igitur, quod ad gratiam possidendam, & conservandam, quatuor sunt necessaria. Primo, ut sit cor mundum & purum: Secundo, quod sit profundum: Tertio, quod sit latum, & amplum. Quarto, quod etiam sit clausum; Ut sic primo sit purum per munditiam castitatis in carne. Secundo sit profundum per infimum humilitatis in mente; Tertio sit latum per effectum charitatis in ope-

opere: Quarto sit clausum per conservationem taciturnitatis in ore; ut sit castitas contra fœtorem luxuriæ: sit humilitas contra tumorem superbiæ; sit charitas contra livorem invidiæ; sit taciturnitas contra nimietatem eloquentiæ. Dico, quod ante omnia cor debet esse purum per munditiam castitatis in corpore, contra fœtorem luxuriæ. Et de hoc exponitur illud: *1 Pet. 1* Succingite lumbos mentis vestræ: sperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam. Nullus potest sperare, accepturum se gratiam, nisi mentis, & corporis perfecte teneat succinctos, & strictos lumbos. Unde dicitur: Sint lumbi vestri præcincti, &c. Quod exponens Gregorius ait: *Luc. 12* *Greg. to. 3 hom. 13 in Evang.* Lumbos enim præcingimus, dum carnis luxuriam B per continentiam coarctamus. Quis non fugiat luxuriam, cum animalia detestantur adulterina connubia? *Exempla.* propter quod leo punit adulterantem leænam cum pardo; Et ciconia masculus fœminam. Et etiam detestantur turpitudinem, & fœtorem luxuriæ; ut elephas post coitum cum uxore, numquam ad socios ire præsumit, nisi prius aquis se laverit. Et si faciunt bruta: quid tunc facere debent rationalia? Et, si sic est cum uxore propria; quid tunc si coeat cum aliena? Sed heu, quia facti sunt hodie Christiani, non solum ut Pagani, sed equi amatores, & emissarii in fœminas; ut unusquisque ad uxorem proximi sui hinniet. Et addit Propheta; C *Jer. 5* Numquid non hos visitabo, dicit Dominus, & in gente tali non ulciscetur anima mea? Secundo, debet cor esse profundum per infimum humilitatis, contra tumorem superbiæ. Ad valles enim currunt aquæ, & in montibus altis non inveniuntur aquæ: quia cum interius sint cavernosæ propter naturam vacuitatis, quam natura non admittit: aquas a mari attrahunt, & sic fontes foras erumpunt; & flumina magna faciunt. Sic & vir humilis, dum se vacuum credit, divinam gratiam ad se trahit: & tanto amplius, quanto se humiliat profundius. Sic superbus: quanto magis ascendit, tanto fortius inde ruit. Unde enim Saul superbissimus cecidit, illuc David humilis ascendere meruit: &

A tanto magis, se humiliavit. Unde dicitur in Cantico Dominæ nostræ: Respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ. Et iterum: Deposuit potentes *Luc. 1* de sede, & exaltavit humiles. Et *Jac. 4* quid mirum, quod ita sit, cum dicat Apostolus, quod Dominus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam? Quomodo ascendere poterit, cum Omnipotens contradicit: Numquid gallina audet se ibi erigere, ubi *Exempla.* scit vulpem esse? Numquid agnus se ibi erigit, ubi lupus ei resistit? Quis in regno Franciæ caput audeat erigere, vel erigi in sublime, rege sibi resistente? Ergo superbus ascendet, & non potius ruet, qui Omnipotentem contra se habet? Unde ipse ad superbum loquitur per Abdiam Pro- *Abdiæ 1* phetam: Superbia cordis tui extulit te habitantem in scissuris petræ; qui dicis in corde, quis detrahet me deorsum? Sed si exaltatus fueris, & inter sidera posueris nidum tuum; inde detraham te, dicit Dominus. Tertio debet cor esse latum per effectum charitatis in opere, contra livorem invidiæ. Numquid ignis in stipula potest esse, & non ardere, & fumum non facere? Numquid potest ignis esse, & corpus propinquum non calefacere? Numquid non carbo ignitus carbones extinctos accendit, quos juxta se invenit? Nonne candela accensa incendit extinctam, si illi fuerit applicata? Sed charitas ignis est: ergo quomodo in anima poterit esse, & proximum non accendere? Quid autem est proximum inflammare, nisi eum per beneficia ad amandum movere? Un- *Rom. 12* de Apost. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: & si sitit, potum da illi, hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus, id est, inflammabis eum ad amandum te. Nam *1 Joan. 3* ut dicitur, qui viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo; quomodo charitas Dei manet in illo? Propter hæc omnia dicitur: Si diligitis eos, qui vos dili- *Luc. 6* gunt; quæ vobis est gratia? Nam & peccatores diligentes se diligunt. Et si benefacitis his, qui vobis benefaciunt; quæ vobis est gratia? Si quidem peccatores hoc faciunt. Ergo omnibus

nibus benefaciendum est. Quarto, debet cor esse clausum per observantiam taciturnitatis in ore, contra vitium linguæ. Unde dicitur: Audi tacens: & pro reverentia accedet tibi bona gratia. Nam ibidem: Sapiens in verbis seipsum amabilem reddit; sed gratia fautorum effunditur. Debet ergo homo (secundum beatum Jacobum) velox esse ad audiendum, & tardus ad iram, & tardus ad loquendum: quia taciturnitas disponit ad gratiam, & loquacitas ad iram. Ob quam causam magistra nostra natura posuit linguam inter duo claustra; ne faciliter prosiliret in verba. Multum monachi proficiunt, qui claustra custodiunt: sed cito deficiunt, qui sæpius foras vadunt. Quare lingua nostra servanda est intra claustra, ne in vana verba leviter prorumpat: quia, ut ait Propheta: Vir linguosus non dirigetur in terra. Sic ergo patet modus, per quem venimus ad gratiam, & in nobis ipsam augmentamus. Restat quis ejus usus sit.

Eccl. 32

Jac. 1

Psal. 139

Nota ergo, quod usus gratiæ consistit in quatuor: Primo, in honorando divinam Majestatem, per reverentiam honorantem; Secundo, in refrænando propriam voluntatem, per temperantiam cohibentem; Tertio in relevando proximi paupertatem, per misericordiam subvenientem: Quarto in tolerando mundanam adversitatem; per patientiam tolerantem. Dico primo, quod primus usus gratiæ est in honorando divinam Majestatem, per reverentiam adorantem, & usque ad pedes se humiliantem. Si tantam reverentiam exhibent Præsules summo Pontifici; Si tantam milites suo Regi, sive Barones Imperatori; ut pro magno habeant, si eorum pedibus possunt advolvi; Quanta est reverentia exhibenda summo Domino, universa scienti, & omnia gubernanti, & singula disponenti? Unde dicitur: Habemus gratiam, per quam serviamus placentes Deo cum metu, & reverentia. Quis umquam ad Domini thronum sic reverenter accessit, & non quod petiit, impetravit? Exemplum de Publicano, qui reverenter accessit, & justificationem, & veniam reportavit. Sed econtra Pharisæus, qui irreverenter accessit, nihil a Deo obtinuit, sed potius culpam auxit. Unde dicitur: Accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ ejus, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Si enim tantam reverentiam exhibent animalia suo regi, scilicet leoni: quod ad ejus rugitum timeant; gradum figant, expectent cum tremore, quid jubeat: nec circulum, quem cauda designat, pertransire præsumant; Quid omnium animalium, immo omnium creaturarum faciendum est Creatori? Nam & apes sic suum regem honorant, ut ad ejus jussum alveolum exire non præsumant; & ad ejus imperium castra ponunt, quem fatigatum in humeris portant: ita ut ad ejus obsequium universæ se offerant, quem summe diligunt, & honorant. O ingratitudo magna, superbia humana, digna ut aliquando confundantur: nam animalia bruta leonem in reverentia habent, & metu: quem tyrannum crudelissimum ad se devoranda præsentiunt: Et apes suo regi sic serviunt, a quo nihil accipiunt, & tamen servitia multa præstant, dum eum regem faciunt. Et homo creatura dignissima, a Deo formata, & omnibus rebus mundi præposita, pretioso sanguine redempta, & de morte ad vitam reducta: renuit suo Regi servire. Unde ipse de hoc conqueritur dicens: Ego honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me. Et: Si ego Pater vester, ubi est honor meus? Secundus gratiæ usus est in refrænando propriam voluntatem, per temperantiam constringentem. Turpe est, & rationi contrarium, ut ubi se refrænat brutalis natura, quæ tota in lasciviam prona est, ut sine fræno vivat rationalis creatura, quæ sensualitatis, & carnis est domina, & non ancilla. Nam elephas cum uxore propria, quando in duobus annis quinque diebus luxuriæ vacat; tunc valde se occultat, ut videri non valeat; quæ postquam conceperit, ad eam ulterius non accedit; immo per tres annos cessat, postquam conceperit. Sed quis hominum ista facit? immo non dico cum uxore, sed quis abstinet a fornicatione?

Heb. 12

Heb. 4

Exemplum Hier. li. 3 in Oseam super c. 11 tom. 5

Joan. 8

Mala. 1

nam multi Pagani etiam ab uxoribus se conservarunt, dum fœtorem luxuriæ attenderunt. Unde Tullius nobilissimus Philosophus, Dum uxori simul, & philosophiæ non posset incumbere, libellum repudii dedit ei; Cumque a quodam suo amico ad secundas nuptias rogaretur, ait; Non sufficio, amice, philosophiæ, & uxori intendere. Et ideo notandum est hic, quod Areolus philosophus in quodam suo libro dicit de nuptiis; Quærit enim an vir sapiens debeat ducere uxorem, si sit pulchra, si sit casta, si bene morigerata, si ex honestis parentibus nata, &c. quæ in muliere sunt commendanda: & ait; ro ista omnia conveniunt in aliqua, quæ etsi conveniant; a sapiente tamen uxor ducenda non est. Et rationem assignat, quare: Uxores (inquit) quærunt pretiosas vestes, supellectilem variam, aurum, & gemmas, & obsequentes ancillas; Et tamen (ut ipse addit) tota nocte proponunt marito suo tales quæstiones garrulas: Talis (inquit) ornatior me hodie processit ad publicum. Talis ab hominibus honoratur, & ego in contemptu fœminarum, quasi ancilla despicior. Tu etiam (ait viro) talem inspexisti vicinam: dic mihi: quid loquebaris cum ancilla? De foro etiam veniens, quid mihi, inquit, portasti? Et sic fit, quod nec amicum, nec sodalem habere possumus: quia uxor alterius amorem suum odium suspicatur aliarum. Et adhuc aliam causam reddit, quare uxor non sit ducenda: eo quod nulla sit uxoris electio; sed qualiscumque fuerit, est supportanda; si scilicet iracunda, si fatua, si superba, si penitus deformata, &c. Et addit; Equus, bos, asinus, bestia, & servus prius videntur, & probantur, quam a quocumque emantur: sola uxor homini occultatur, ne forte antea displiceat, quam ducatur. Ex quibus omnibus manifeste concludit, quod a sapiente non sit uxor ducenda. Ergo si cum uxore tam gravis sit cohabitatio, & periculosa; qualis tunc erit cum aliqua aliena? Et propter hæc omnia bene frænanda est luxuria, & in manibus fræna tenenda. Unde & *Gal. 1* dicebat Apostolus: Cumque placuit

A ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam: continue non acquievi carni, & sanguini. Sed quis est hodie talis, qui elephanti sit similis? Quis non canibus similis, & equis? Utinam equis essemus similes, qui cum matribus & sororibus suis non libenter vadunt in grege: eo quod nolunt cum eis concumbere: nec ab eis videri volunt. Exemplum de equo Philosophus narrat, qui dum facie cooperta super matrem ascenderet; tandem cum matrem cognosceret, ruptis vinculis fugit, & per quamdam rupem se præcipitavit, & sic in mortem se dedit. *Arist. 9 de Nat. Animal. c. 47*

Tertius usus est in relevando fraternam necessitatem, per misericordiam

B sublevantem. Unde dicit Apostolus: *1 Pet. 4* Unusquisque, prout accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes. Turpe est, ut misericordiam, quam exhibent sibi bruta, non exhibeat homo, animal mansuetum a natura. Nam videmus quod passeres, parvæ aves, non solum proprios, sed alienos nutriunt filios, casu quocumque a matribus derelictos. Et si passer cadat in laqueum; omnes undique concurrunt, & subsidium omne, quod possunt, impendunt, ipsumque in vinculis pascunt. O crudelitas humana. O corda dura, tigridis lacte nutrita: unde vobis tanta crudelitas? Constat, quod Deus crudelitatem prohibet, & misericordiam docet: immo omnia

C ejus opera prima, media, sive infima, ad misericordiam moveant. Naturalia etiam suprema, sive media, sive infima, clamant misericordiam; dum cælestia corpora, dum terrena, dum quatuor elementa tot nobis impendunt beneficia. Ergo tantum in hominibus tanta crudelitas est; ut mutuo se non pascant, neque subveniant, mutuis vulneribus dum intra se crudelius, quam animalia bruta, pugnant. Quartus usus gratiæ est tolerando humanam adversitatem, per patientiam supportantem. Unde: *1 Pet. 2* Hæc est (inquit) gratia, si propter justitiam Dei sustineret, quis tristitias patiens, injusteque. Quæ est (inquit) gratia, si peccantes colaphizati suffertis? Sed si benefacientes sustinetis patienter, hæc est gra-

gratia apud Deum. Non est tamen A negandum, sed firmiter confitendum, quod etiam peccatores, & de peccato dolentes, & pro peccato se punientes, inveniunt gratiam apud Deum: quia si sic non esset, sacramentum pœnitentiæ nullum esset; nec latro ille misericordiam invenisset, quia a Deo audire meruit: Hodie mecum eris in paradiso. Sed non est tanta gratia, si patienter sustineat ille, qui peccavit, sicut illius est, qui pati non meruit, & sic de aliis paribus. Debemus ergo mala omnia sustinere corde tranquillo, ut nullis frangamur adversis: sed flantibus ventis, & marinis impellentibus undis, navem nostram jactis anchoris tamdiu inconcussam servemus, donec pervenire contingat ad portum. Nam & ipse pisciculus parvus, Echinus, dum tempestatem præsentit, calculum in ore capit, quo quasi anchora inter fluctus se regit, ut sic perire non possit. Nos ergo piscis exemplo, dum procellis tentationum atterimur: Christum lapidem recipiamus, ut ejus auxilio evadamus periculum, & clamando, sive ipsum orando ad portum æternæ gloriæ perveniamus. Nam & merguli, dum præsentiunt tempestatem adesse, quam docente natura cognoscunt: ad terram clamando confugiunt. Sic ergo patet, quis gratiæ modus: quis quoque ejus sit usus. Restat videre: quis ejus fructus.

Luc. 23.

Idem sup. in serm. de una Virg. 2 & in ordi. 33.

Est ergo notandum, quod est quadruplex ejus fructus. Nam gratia primo animam impinguat, sive interius delectat propter nitorem conscientiæ. Secundo, vitam exterius pulchrificat, per honestatem vitæ. Tertio, a malo liberat, finiendo statum præsentis miseriæ. Quarto, in bono confirmat, per excellentiam gloriæ.

Dico primo, quod gratia animam interius delectat, dum eam vivificat, & a culpa expurgat. Sicut enim lux purgat a tenebris aerem, & ipsum subtiliat, dum vapores in ipso consumit: sic & gratia purgat mentem, dum vapores peccatorum in ea consumendo repellit. Gratia enim similis est igni, cujus virtus est purgativa, & a metallo rubiginis expulsiva. Unde quod ignis auro, quod lima ferro, quod tribula grano: hoc facit gratia viro justo, dum eum purgat justificando ab omni peccato. Unde Apostolus per gratiam expurgatus, & intus in conscientia factus totus luminosus, dicebat: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ: quoniam in simplicitate nostra, & non in sapientia carnali: sed in Dei gratia conversati sumus in mundo. *2. Cor. 1*

Secundo, gratia totam vitam nostram pulchrificat & colorat, per honestatem morum, & vitæ. Non potest esse, si homo sit pulcher interius, quin sit pulcher exterius: quia exterior pulchritudo ab interiori causatur. Sicut posita causa, ponitur consequenter & effectus, ut posito sole, poni- B tur lumen ejus, & posito igne, ponitur calor ejus; Sic posita pulchritudine mentis, ponitur consequenter pulchritudo oris, & operis. Qui igitur est pulcher interius in affectu, pulcher est & exterius in aspectu, pulcher in incessu, pulcher in auditu, pulcher totus & honestus in tactu, pulcher totus & honestus in habitu, & vestitu. Unde per omnia talis est homo gratia adornatus, qualis est calor ignis, qui foris & intus est igni simillimus. Unde dicitur de muliere gratiosa: Erat enim formosa valde, & incredibili pulchritudine: omnium oculis gratiosa, & amabilis videbatur. Et ideo propter hanc pulchritudinem C tam exteriorem, quam interiorem de anima gratiosa dicitur: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Nix enim est tota alba, quia non solum exterius; sed etiam est alba per totum interius; sic & anima plena gratia, quia intus & extra est alba: ideo dicitur pulchra.

Esth. 2.

Cant. 4.

Tertio, gratia ab omni malo nos liberat, dum finit dolores, & mala præsentis vitæ, sive miseriæ, quod maxime fit in morte. Tunc enim gratia in anima invalescit, dum vitam miseram fine concludit; & omnem culpam, quæ esse potest causa mortis, in anima ipsa consumit: ita quod etiam sæpe maculas veniales abstergit. Ob hanc itaque causam dicit Apostolus: O infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?

jus? Et addit; Gratia Dei per Dominum nostrum Jesum Christum. O quam deberemus gratiam hanc amare, per quam a malis omnibus liberamur totius vitæ præsentis, quæ sunt quasi innumerabiles dolores, scilicet paupertates, variæ tentationes, infelicitates, febres insuper & mors. Amant enim animalia suos amatores, sive adjutores, & suos benefactores, suosque liberatores. Unde panthera, crudelissima fera, quamvis pulcherrima, quia tota oculata, & albis oculis superpicta: cum catuli sui in quamdam foveam cecidissent, de qua exire non poterant; sed quidam homo casu ibi transiens, illos liberaverit, dilectione illa comperta, & beneficio non ingrata, illi quantum potuit arridebat, & læta cauda grates referebat; ita quod per totum desertum associavit, & a feris defendit, & viam illi ostendit. Ergo non amabimus gratiam, immo gratiæ largitorem, cujus gratia a culpis purgamur, & ad bona omnia illustramur, & a malis pœnarum omnium liberamur. Exemplum

Quarto, divina gratia nos in bono confirmat, dum nos perducit ad excellentiam gloriæ, & ad lumen claritatis æternæ. O quando hoc erit, ut beati intremus ad Regnum, ubi summa lux in seipso videtur, ubi vere summum bonum toto corde amatur, tenetur, & stringitur: ubi manducatur quidquid desideratur, ut nihil aliud appetatur, ubi est visio clarissima, degustatio dulcissima, pax securissima, requies opulentissima, & absque omni malo lætitia sempiterna. Unde nihil est omnino aliud gloria, quam gratia consummata, & in suo summo bono constituta, ut crescere non possit. Unde & Apostolus dicebat: Stipendia peccati mors est; gratia autem Dei vita æterna. Ad hanc perducat nos Christus summi Regis Filius, qui cum Patre, & Spiritu sancto vivit per infinita sæculorum sæcula. Amen. Bene ergo dictum est: *Diffusa est gratia*, &c. In quo est commendata eloquentia virtuosa, in qua refulsit in merito. Sequitur. Rom. 6

Propterea benedixit te Deus in æternum. In quo notatur excellentia gloriosa, quæ nunc splendet in præmio. Dignum enim est, & rationi consonum, ut quæ gloriose vixit in via, gloriose regnet in Patria. Et quæ in vita per gratiam facta est munda, sit semper in Patria benedicta. Unde dicitur: qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum habebit amicum, Regem summæ gloriæ: Non regem utique qualemcumque, sed Regem benevolentiæ, & Regem universa scientem, & Regem omnipotentem, & Regem omnia disponentem. Propter quod huic Virgini sanctæ dicitur: *Propterea benedixit te Deus in æternum*. Benedixit, inquam, non benedictione tantum temporali: de qua dicitur: Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Deus: Nec tantum benedictione spirituali, de qua Abraham dictum est; In semine tuo benedicentur omnes tribus terræ; sed etiam benedictione sempiternali: de qua dicitur: Terra sæpe supervenientem imbrem bibens (hoc est in via per lacrymarum gratiam) & generat herbam bonam operationum sanctarum illis, a quibus colitur; accipit a Deo benedictionem, supple in Patria, per gratiam consummatam. Terra enim ista, hæc sancta Virgo fuit, quæ dicitur terra; quia fuit ad modum terræ, infima per humilitatem, fuit sole illustrata per fidem, fuit solis ardore excocta per charitatem, fuit arida per castitatem, fuit fœcunda per operationis strenuitatem, fuit firma per patientiæ firmitatem. Et ideo potest de ea illud accipi Psalmistæ: Benedixisti Domine terram tuam. Unde hæc fuit Abigail, cui benedixit David. Benedictum eloquium tuum: hoc quantum ad benedictionem viæ: & benedicta tu: hoc quantum ad benedictionem gloriæ. Unde hæc fuit illa Judith sancta, cui dicitur: Benedixit te Dominus in virtute sua, qui per te ad nihilum redegit inimicos nostros, ut non deficiat laus tua in ore hominum. Laudemus ergo eam, ut ipsa laudata assistat pro nobis apud Divinam clementiam, reddens eam nobis placatam: adjuvante nos & cum ea Matre Dei sanctissima, quæ omnium Virginum

Prov. 22 · Gen. 27 · B · Gen. 22 · Heb. 6 · C · Psal. 84 · 1 Reg. 25 · Judith 4

num est Regina, immo etiam totius A mundi Domina: cujus supplicatio pia non potest apud Dominum esse cassa. Amen.

DE BEATA, SEMPERQUE VIRGINE MARIA.

SERMO I.

in ordine XXXVII.

Gen. 15 Suspice cælum, & numera stellas, si potes, &c. Virgo Regia, ex Davidica stirpe nata, a Deo ab æterno prædestinata, & creaturis cete- B ris prælecta: a Patriarchis præfigurata, a Prophetis prænuntiata, ab Angelo salutata, & ab Apostolis prædicata, omni laude dignissima, plus quam valeat dici ulla lingua, ita ut omne, quod dici poterat de ea, quæ Dei Mater est facta, minus sit semper. Unde ad ipsius excellentiam designandam, quamvis deficiant cunctæ figuræ, cunctæ scripturæ, & cunctæ pariter creaturæ: Cælum tamen, cum sit situ altissimum: Qualitate præfulgidum: Natura purissimum: Figura rotundum: Et influentia permaximum, ipsius est maxime signum: & ideo satis congrue verbum propositum est assumptum, quod a Deo cuilibet nostrum potest sub C metaphora esse dictum: *Suspice cælum & numera stellas &c.* In quo utique verbo subtili mente discusso, Regia Dei virgo triplici commendatur præconio, memoriæ perpetuæ commendando. Nam describitur verbo, ut admirabilis animæ intuenti: ut sic sit admirabilis propter ipsius altissimam potestatem: ut venerabilis animæ intuenti propter ipsius eximiam sanctitatem: ut ineffabilis homini eloquenti, propter divinorum omnium ubertatem. Igitur primo probatur esse admirabilis potentiæ cognitivæ, propter prærogativam dominii cum dicitur: *Suspice*, id est, magnitudinem ejus admirare. Secundo, probatur esse venerabilis potentiæ amativæ, propter excellentiam meriti, cum adjungitur: *cælum*, quia omnis sanctitatis est signativum. Tertio, ostenditur ineffabilis potentiæ narrativæ, propter multitudinem donorum Dei, cum additur: *numera stellas, si potes*, quasi dicat: Hoc divinum cælum tantis est donis adornatum, ut numerato ad numerandum semper restat. Verum quia ejus alta sublimitas, ipsius eximia sanctitas, donorum ejus varietas, & ubertas potest accipi ex solo cælo; ideo de nomine cæli solo hic tenendus est sermo: & quia in sermonibus de festivitatibus ejus, multa dixi de proprietatibus cæli, & Virgini adaptavi; nunc alia via procedendum est. Est igitur hic notandum, quod licet multis modis fiat distinctio cælorum: aliquando x. vel IX. aliquando VIII. vel VII. a pluribus esse dicuntur: ab iis tamen, qui magis sunt famosi, & divinis literis nominati, quinque cæli esse dicuntur. Nam primum cælum est aereum, secundum sui superiorem partem purissimum. Secundum cælum est igneum calidissimum. Tertium est cælum sidereum solidissimum. Quartum est cælum aqueum frigidissimum. Quintum vero est cælum empyreum luminosissimum. Domina ergo nostra fuit cælum aereum, per utriusque hominis puritatem omnimodam: fuit cælum igneum, per ardentissimam charitatem: fuit cælum sidereum, per patientiæ firmitatem, & gratiarum olim copiositatem: fuit cælum aqueum, per frigidissimam castitatem: fuit cælum empyreum, per totius sapientiæ claritatem.

Cælorum numerus varius.

Dicamus ergo, quod primum cælum dicitur aereum, quod præ ceteris est nobis propinquum, & in superiori parti sui purissimum, nullis vaporibus, vel exhalationibus perturbatum: & nulli est extraneæ naturæ permixtum: quod sic ab antiquis Philosophis est probatum. Mons olympus est mons altissimus ultra medium spatium aeris in altum projectus, in quem, ut inde aliqui possent considerare de astris, ascendebant: sed quia ibi erat tanta aeris puritas, quod natura ferre non poterat; spongias ad nares ferebant aqua plenas, ex quibus grossum aerem attrahebant:

Olympus mons, ejusque qualitas, & altitudo.

Cum-

Cumque illuc ascenderunt, digito in pulveribus ibi scribebant, quas litteras sequenti anno inveniebant intactas, cum montem denuo ascendebant: quod esse nequaquam potuisset, si ibi ullus ventus, vel aquarum inundatio fuisset. Ex quibus omnibus manifeste colligitur, quod aereum cælum est illa parte purissimum, nullisque vaporibus est infectum: de hoc itaque cælo accipitur illud: Considerate volatilia cæli, quæ non serunt, nec metunt, nec congregant in horrea: & tamen Pater cælestis pascit illa: constat enim certissime, quod in alio cælo aves non sunt, quam in aere. Fuit igitur Virgo Regia cælum aereum, per omnimodam utriusque hominis puritatem: unde ipsa fuit figurata in stella clarissima, quæ in cælo aereo generata, Magos duxit ad Christum: quia Domina nostra tota, ad modum illius stellæ, fuit purissima, omni carens penitus macula, tam in corpore, quam in anima: unde ipsi soli convenit illud: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Non solum ait: pulchra es, in quo notat eam omnem pulchritudinem habuisse hominis: Sed addit: & macula non est in te: in quo notat eam nullam maculam admisisse, ut sic fuerit summe pulchra per omnis boni præsentiam: & fuerit absque macula per omnis mali, & culpæ absentiam. Et hoc est, quod dicit Anselmus: Decebat, ut illius hominis conceptus de matre purissima fieret ea puritate, qua major sub Deo nequit intelligi. Quid potest de ea dici sublimius? quid gloriosius? hæc enim intantum Deo proxima fuit, tantaque sanctitate resplenduit, & sic in summo bonorum omnium culmen obtinuit; ut creatura aliqua, non unita Verbo, capax majoris boni non sit. Nam si majoris boni creatura aliqua capax fuisset; quod Anselmus dicit, verum non fuisset, scilicet quod Virgo beata tanta puritate fulsisset, qua major sub Deo intelligi nequiret, ut haberemus aliquid tam excellentissimæ puritatis. Sed hodie impletum est illud: Cæli non sunt mundi in conspectu ejus. Sumus enim similes cælo aereo, secundum partem hanc

Matt. 6.

Matt. 2.

Cant. 4.

Anselm. li. de Concept. Virginali, & peccato origin. c. p. 18.

Job. 15

A inferiorem, in qua generantur tonitrua, & coruscationes; fulgura, & grandines, nives, & pluvia. Quid est enim cælum tonare, nisi potentes contra pauperes verba pomposa proferre? Quid coruscationibus timorem ingerere, & fulminibus quosque ferire, nisi verbis, & factis minores arctare? Quid grandinibus terram percutere, nisi tempestates cordium, & discordias seminare? Quid ningere, nisi malis exemplis calida corda facere frigescere? Quid est impetuose pluere, & terras cultas dissipare, nisi ad guerras, & odia, pacifica corda movere, & corda bene gratia culta subvertere?

Secundum cælum dicitur igneum; B quod est summe calidum, summe æstualissimum; ita quod juxta se est inflammativum, & omnis fœditatis ab aere sibi proximo abstractivum. Ignis enim cum in rem sibi proximam agit; quod quidem est sibi contrarium, ab ea expellit: sicut patet in lignis viridibus, & metallis: deinde in eam suum calorem immittit, & eam inflammando dissolvit, & dum usque ad rei intima se immergit; omnem scoriam in ea consumit. Unde videmus, quod locus, ubi sit ignis continuus, magis est sanus, quam alius locus: quia per ignem expurgatur. De hoc igitur cælo habetur, ubi Helias ad quinquagenarium principem ait: Si homo Dei sum, descendat ignis de cælo, & devoret te, &c. Et: Ignis Dei descendit de cælo, & tactas oves, puerosque consumpsit. Fuit ergo beata Virgo cælum igneum, propter ardentissimam charitatem: Sicut enim ignis est in summo calidus, & in ultimo, id est, in quarto gradu; sic Domina nostra fuit charitate in summo ardentissima, quæ nec primam similem visa est, nec habere sequentem. Unde Hugo dixit, quod in ea amor Spiritus sancti singulariter ardebat: ideo in carne ejus mirabilia faciebat. Et dicit singulariter: quia nulla postea creatura, ita per amorem exardescet: quæ amantissimum filium suum, & unicum, quem Mulier plus seipsa amavit, nobis dedit, & pro nobis obtulit. Quia igitur tota ardens fuit; omnes

4 Reg. 1.

C Job. 1.

Antiph. 2 ad Laudes Matut. in Nat. Dom.

omnes se amantes, eamque tangentes incendit: unde dici potest similis cuidam lapidi pretioso, qui manus se tangentis adurit. Est etiam similis carboni inflammato, & quem quanto plus strinxeris; tanto amplius tibi manum urit. O quam felices, qui huic igni cælesti approximant, ut ejus incendium ad se trahant. Si vis scire, an hunc recte habeas ignem, audi; Hoc facit divinus hic ignis in animo, quod nullus ignis facit in ferro: Nam ferrum igne non tactum est frigidum, est durum, est rubiginosum, non pulchrum: sed dum ferro advenit ignis, ipsum utique calefacit, ipsum in mollitiem vertit, & si ejus actio est fortis; ipsum totaliter liquefacit, & ejus rubiginem ex toto consumit, ac in suam pulchritudinem ipsum vertit, sicut ipse sensus ostendit. Tu ergo, qui habes cor non carneum, sed ferreum, nimis utique durum; an hoc igne tangeris, & affectu calescis, & compassione mollescis, & omnis peccati rubigine spoliaris, & igneus totus efficeris, & totus amore liquescis, ut illud dicere possis: Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est? Unde si te invenis frigidum ad operandum, durum ad compatiendum, & sordidum ad peccandum; scias a te esse remotum hunc divinum ignem; & hoc divinum incendium, quod cælum igneum est dictum: nam secundum Gregorium, Amor Dei numquam est otiosus: operatur enim magna, si est: si autem operari renuit, amor non est.

Cant. 5

Greg. to. 3 hom. 30 in Evang.

Tertium cælum dicitur sidereum, quod etiam appellatum est firmamentum: non quod sit immotum, cum moveri probetur ad sensum, per motum stellarum in eo fixarum: sed ideo potius, quia inter aquas superiores, & inferiores, quas dividit, uniformiter semper incedit: ita quod aquis inferioribus perturbatis, ventisque permotis, cælum tamen nullatenus a sua parte recedit. De hoc cælo habetur: Fiat (inquit Deus) firmamentum in medio aquarum, & dividat aquas ab aquis: & sequitur: Et vocavit Deus firmamentum cælum. Hoc etiam cælum, ut esset usquequaque perfectum, & per omnia speciosum, ac virtute permaximum; tantis stellis præfulgidis est adornatum; ut soli Deo sit notus numerus earum. Magnus Dominus noster, & magna virtus ejus, & sapientiæ ejus non est numerus. Unde hoc probatur: Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat. Domina autem fuit cælum firmamentum, uniformiter semper motum, per patientiæ firmitatem: & cælum stelliferum, per omnium donorum, & gratiarum Dei copiositatem. Sicut enim cælum non est ullo modo porosum, sed solidum; sic Dei Mater pia nullo modo fuit porosa, vel vacua; sed solida, quia omni gratia fuit plena. Cujus admirabilis patientia, & soliditas non porosa tunc maxime claruit, quando prædulcem Filium suum mori conspexit. Nam licet in ea aquæ inferiores, id est, vires sensitivæ, vel sensibiles fortissime fuerint concussæ ventis in sui Filii passione; superiores tamen a sua non fuerunt pace permotæ. Et licet sentina navis, id est, pars sensibilis, repleta tunc fuerit aquis maris; pars tamen superior navis semper ventis prosperis navigavit. Unde ipsa est illa petra, super quam domus fundata, & firmata, quam etsi flumina, ventique percutiant; tamen inter flumina illa immobilis perseverat. Mons Sion non commovebitur in æternum. Unde ei potuit dicere Christus illud Matthæi: super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: quia in passione Dominica tota deficiente Ecclesia primitivorum in fide, sola Domina nostra firma in fide permansit, ut petra. Fuit ergo similis adamanti, cujus tanta est fortitudo, ut sanguine solo rumpatur hircino. Quia Maria, Regia Virgo numquam nisi Christi sanguine recenter effuso, potuit esse turbata, quia nullo fuit alio tempore perturbata. Si enim juxta Philosophorum sententiam non cadit perturbatio in sapientem virum; quanto magis Domina omnium sapientissima numquam perturbationem mentis est passa? Seneca: Non perturbabit bonum virum, quidquid ei acciderit: sciet enim accidere hoc ex lege divina, ex qua cun-

Gen. 1

Psalm. 146

Supra ibid.

Psalm. 124

Exempla. *August. de Civit. Dei lib. 21 ca. 4 in princ. tom. 5 Hieron. in lib. in Amos super cap. 7 tom. 5 & alia multa dicit de adamante. Senec. epist. 76*

cuncta dependent. Sed nota, quod hoc cælum; quod dictum est firmamentum, stellis est innumeris adornatum: quia Domina nostra omnibus divinis gratiis fuit plena, in nullo dono alicui sancto concesso penitus diminuta: quia non solum fuit plena, sed superplena, sicut dicit Anselmus: Unde bene dictum est in themate: *Numera stellas, si potes*, quasi dicat Dominæ nostræ gratiæ sunt innumeræ, soli Deo notæ. Unde de ea potest exponi illud: Fecit Deus duo luminaria magna, & stellas: & posuit eas in firmamento cæli. (Genes. 1) Duo magna luminaria, magis mundo famosa, & Ecclesiæ illuminativa, quæ fuerunt in mundi Regina; fuerunt virginitas similiter, & humilitas: e quibus ad eam inclinata est divina Majestas; ut quæ in se erat humillima, fieret sublimissima omnibus gratiis Dei plena. Unde ipsa est tantum illa benedicta, de qua dicit Propheta: Benedixisti Domine terram tuam: (Psal. 84) quia sicut in terra fit concursus, & multiplicatio omnium radiorum cælestium; sic in Domina nostra omnia dona juncta sunt gratiarum. Unde docetur in scientia perspectiva, quod omne corpus perspicuum luminosum in quolibet puncto sui dirigit unam lineam radiosam in centrum, ut est ibi probatum; quod quanto una linea alterius est vicinior; tanto est potentior ad suum effectum imprimendum in centrum. Quare, cum terra sit cæli centrum, sive medium, & sit sicut punctum comparata ad cælum; tanta fit in ea multiplicatio radiorum; quod cum sit elementum frigidum, & siccum: & sic generationi non aptum; fit tamen summe fœcundum, virtute cælestium radiorum. Sic & in Dei nostri Matre tantus concursus factus est gratiarum, ut supra naturam facta sit fœcundissima, & Dei simul mater, & filia.

Quartum cælum est aqueum: quia est effectu frigidissimum, & caloris siderei temperativum, secundum omnem doctrinam Sanctorum. De hoc autem cælo dicitur in Daniele in Cantico trium puerorum: (Dan. 3) Benedicite aquæ omnes, quæ super cælos sunt Domino. Et Psalmus: (Psal. 148) Aquæ, quæ super cælos sunt, laudent nomen Domini. Hoc cælum Domina nostra fuit, per eminentissimam castitatem, non solum carnis, sed & mentis, & omnium sensuum corporis. Intantum friguit, & calor omnis noxius in ea extinctus fuit; quod numquam illum carnalem motum mentis habuit, vel carnis: immo a nemine concupisci potuit: quia ejus intuitus ita virtuosus erat; quod in aliis libidinem extinguebat: ideo ipsa dicta est Stella Maris: quia sicut stella est omnino incorrupta; sic Virgo hæc Regia non solum in se fuit castissima, sed & castitatis in aliis causativa. Unde similis fuit illi lapidi pretioso, qui nullo potest igne calefieri, vel incendi. Unde in Luna est signata in Scriptura; quæ magnæ frigiditatis in rebus est causativa. Nam sicut asserunt sapientes, tantæ frigiditatis est; ut omni mense pruinam terris induceret; nisi ejus frigus solis caliditas temperaret. Stella etiam Saturni intantum est frigidissima: quod caloris solis est frænativa. Est etiam signata in lilio, quod est flos albus, odoriferus, in se natura frigidus, & aliorum infrigidativus. Ego (ipsa inquit) flos campi, & lilium convallium: (Cant. 2) sed quis hodie castus? Quis gloriabitur, mundum se habere cor? (Prov. 20) Nemo mundus a sorde, & cetera.

Quintum cælum est cælum empyreum, quod est creatione purum, situ altissimum, omnium contentivum, nulli motui subjectum: sed summe quietum, & per totum uniformiter luminosum. Et de hoc cælo intelligitur illud: In principio creavit Deus cælum, & terram. (Genes. 1) Nam cum secunda die factum fuerit firmamentum, & cælum aqueum: ante omnem diem factum est cælum empyreum cum materia quatuor elementorum, & innumera multitudine Angelorum. Hoc cælum fuit Domina nostra, per totius Sapientiæ veritatem: Unde de ea dicit Bernardus: Maria totam divinæ penetravit Sapientiæ abyssum, (Bern. to. 1 in serm. de B. Virgine sup. verba Apocalyp.) ut quantum, sine personali unione creaturæ, conditio patitur, illi luci inaccessibili videretur immersa. Ex quo arguitur, quod in pura creatura non potuit major esse Sapientia. Ob hoc

hoc enim dicitur maris stella: quia est navigantium directiva: vel dicitur etiam Luna: quia a Sole tota est illuminata, & accepti luminis refusiva. Ergo, qui vult habere utriusque hominis puritatem, ferventissimam charitatem, patientiæ firmitatem, corporis, & animæ castitatem; & veri luminis claritatem; advocet hanc Dei Matrem. Unde Bernard. In periculis, in angustiis, in rebus dubiis Mariam invoca, Mariam cogita: non recedat ab ore tuo, nec a corde; & ut impetres orationis ejus suffragium, non deseras conversationis exemplum. Rogemus, &c.

Epilogus.

Bern. ser. 2 sup. Missus est, to. 1

DE BEATA, SEMPERQUE VIRGINE MARIA.

SERMO II.

In ordine XXXVIII.

Luc. 1

Arist. to. 4 lib. 1 de Cælo, text. 4

AVe gratia plena Dominus tecum. Perfecto (teste Philosopho) nulla possibilis est fieri additio. Non enim perfectum est, cui aliquid adiici potest: quomodo enim dici potest domus perfecta, quamdiu restat aliquid faciendum in ea. Cum ergo Dei perfecta sint opera; necesse est dicere, quod omne genus creaturæ, quantumcumque vile, habeat suum esse: dum tamen habeat, quod ipsam decet habere; ut nihil omnino ei sit addere, vel ab eo detrahere: immo si ei aliquid adderes, genus rei mutares: quia si omni generi aliquid addi posset; nihil perfectum a Deo factum esset: quare nec summe perfectus opifex ex opere apparet. Nam Philosophus & Augustinus docent, universum adeo esse perfectum; ut in nullo sit penitus diminutum, nec possit additamentum ei fieri ullum: non quia non posset Omnipotens addere, cum sit infinitæ potentiæ: sed quia creatura non potest ultra capere, quæ eo ipso quod creatura est, a Deo creata in numero, pondere, & mensura. Unde in lib. de Anima dicitur quod omnium na- A tura constantium terminus est: & ratio magnitudinis & augmenti. Si enim creatura semper majoris boni, quam habet, capax esset: numquam statum in ascendendo haberet: & sic numquam perfecta esset: quia ad majus bonum omni tempore aspiraret. Ut ergo opera divina in suis generibus essent perfecta; creaturis omnibus est certa præfixa mensura, quam transgredi non est possibile in natura. Unde videmus, quod plantæ, & alia animalia rectam habent in crescendo mensuram. Cum igitur in qualibet creatura hoc sit; rationalis tamen natura omnium naturarum dignissima est, eo quod sit ad beatitudinem ordinata: & inter omnium B creaturarum genera summe perfecta: propter quam cetera sunt facta, ut habetur in physica, & omnis attestatur Scriptura divina. Sed notandum est, quod ad perfectum cujuslibet generis creaturæ requiritur, ut varientur individua, ut se habeant, in omnibus tamquam excedentia, & excessa: quia si omnia essent æqualia, frustra essent omnia. Si enim esset Sol in natura omnia cæli sidera, ubi Luna, ubi cetera luminaria, & efficacia tam diversa? Si omnes homines essent reges; ubi servientes, & quibus imperarent? Nullus ergo rex esset, si omnes homines essent æquales. Item si in corpore nostro omnia membra oculus essent; ubi esset au- C ditus, olfactus? ubi tactus? & si hoc, ubi corpus? Si ergo omnia membra essent oculus; nullum esset humanum corpus. Differunt ergo humani generis individua, ut esse possint omnia non solum esse inter se differentia, & gradus suscipere in natura; sed etiam in gratia: & cetera singula Dei dona: ita tamen quod in vano aliquo conveniant omnia; quæ per partes in ceteris sunt divisa. Unde secundum Philosophum, ille est optimus equus, qui omnia illa habet, quæ illi generi sunt competentia. Unde dicit, quod si optimus equus melior est optimo asino; equus simpliciter asino est melior. Cum igitur summum individuum in humana natura sit mundi regina, in qua omnia simul conveniunt Dei dona, quæ per par-

Arist. to. 4 lib. de Cælo text. 4

Arist. lib. 6 Physic. tex. 21 tom. 4

Arist. lib. 2 Physic. tex. 24 tom. 4

Arist. to. 3 Moral. Nichomachior. lib. 2 cap. 6

partes sunt aliis Sanctis distributa, A ideo ipsa inter puras creaturas est in summo creaturæ perfecta, & in nullo penitus diminuta. Unde Hieron. Ceteris Sanctis per partes data est gratia: sed in Maria totam se infudit gratiæ plenitudo. Ex auctoritatibus in superiori sermone jam dictis Anselmi, & Bernardi patet aperte, quod tanta fuit in ea gratia; tantaque sapientia; ut in creatura non unita divinitati major non possit intelligi. Quid magis potuit percipere creatura, quam Deum habere filium sibi subjectum? Nonne hoc admirabilissimum, valdeque stupendum infra creaturas vix contentum? Unde Bernardus: Mirare utrumlibet, & elige quod amplius mireris: sive Filii benignissimam dignationem, sive Matris excellentissimam dignitatem. Utrinque, inquit, stupor; utrinque miraculum. Et quod Deus fœminæ obtemperet, humilitas sine exemplo: & quod Deo fœmina principetur, sublimitas sine socio. Unde & in alio loco dicit: Mariam in cælo super omnia exaltatam, & in throno Dei quodam modo collocatam, Angeli omnes & Sancti laudibus honorant dignissimis. Propter hanc ergo perfectionem summam, dicitur: *Ave gratia plena*. In quibus verbis est summa ejus perfectio designata: Nam summa perfectio in duobus consistit, scilicet in amotione omnis mali, & in plenitudine omnis boni: nec præsentia omnis boni absque carentia omnis mali potest facere plene beatum. Ut igitur nihil in Domina nostra perfectionis deesset, describitur, Primo, per omnis mali absentiam, cum dicitur, *Ave*, quod est dicere: sine væ. Secundo describitur per omnis boni præsentiam, cum infertur: *gratia plena*. Cum enim vas dicitur esse plenum, quando in eo nihil manet vacuum, sed foras spargitur quidquid illi fuerit superfluum. Dicamus igitur: *Ave gratia plena*. Est igitur hic notandum, quod licet Domina nostra fuerit omni gratia plena & superfusa; quadruplicem tamen habuit gratiam specialiter. Nam primo, plena fuit Domina gratia præveniente in sua sanctificatione, gratia præservativa contra turpitudinem culpæ. Secundo, gratia fœcundante in fili Dei conceptione, gratia fœcundativa propter conceptum integritatis virgineæ. Tertio, gratia decorante in sua conversatione, gratia decorativa propter pulchritudinem vitæ. Quarto, gratia consummante in sua glorificatione, & ulterius gratia completiva, propter eminentiam gloriæ tam in anima quam in corpore.

Hieronym. in serm. de Assumpt. Beatæ Mariæ, paulo post initium epist. 10 tom. 9

Bern. to. 1 hom. 1 sup. Missus est.

Bern. to. 1. serm. 1 in Assumpt. B. Mariæ Virginis.

Dico primo, quod Domina nostra, fuit plena gratia præveniente in sua sanctificatione, gratia scilicet præservativa contra fœditatem originalis culpæ, quam contraxisset ex corruptione naturæ; nisi speciali gratia præventa, præservataque fuisset. Solus enim Filius Virginis fuit ab originali culpa immunis, & ipsa mater ejus Virgo. Credendum est enim, quod B novo sanctificationis genere in ejus conceptionis primordio Spiritus sanctus eam a peccato originali (non quod infuit, sed quod infuisset) redemit, atque singulari gratia præservavit. Et de hoc potest exponi illud: Gratia super gratiam, mulier sancta, & pudorata. Mulier sancta & pudica fuit Virgo Maria, quæ non solum habuit gratiam cunctis communem; sed super hanc habuit gratiam sanctificantem, ut non solum in conversatione, sed etiam fuerit Sancta in ventre. Bernardus: Fuit profecto Domini Mater ante sancta, quam nata. Puto, inquit, quod tanta gratia C sanctificationis in eam descenderit, quod non solum ejus sanctificaverit ortum, sed deinceps ab omni peccato servavit immunem. In quo Jeremiam Prophetam, Joannem Baptistam, & omnes sanctificatos in ventre præcessit, quia nulli umquam peccato obnoxia fuit. Augustin. Cum de peccatis agitur, nullam de Matre Domini volo habere quæstionem: qua sola excepta, si omnes Sancti simul, & omnes Sanctæ jungentur in unum, nihil aliud respondere possent, nisi quod dicitur: Si dixerimus, quod peccatum non habemus, vere nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Unde ipsa sola de omnibus potuit vere dicere illud: Non reprehendit me cor meum in omni vita mea.

Beatam Virginem in peccato originali fuisse conceptam cum B. Bernardo, cum S. Thoma, & cum aliis B. Bonaventura in lib. 3 sent. dist. 3 art. 1 quæst. 1 & 2 omnino tuetur. Hinc serm. hunc B. Bonaventuræ non esse, omnino fatendum est, cum ipse multis aliis in locis opinionem in li. 3 Sentent. affirmatam, omnino & constanter defendat.

Eccl. 26

Bern. to. 2 epist. 174.

Aug. to. 7 lib. de Natu. & gratia cap. 36.

1 Joan. 1.

Job. 27.

mea. In hoc dono, fratres, eam imitari non possumus: quia sicut in peccato concipimur, ita & nascimur: sed in hoc considerare debemus, quod iste, qui tam mundum præservavit Virginis uterum, non fœdum; sed mundum requirit habitaculum. Domum tuam Domine decet sanctitudo. *Psal. 92* Domus Dei est noster animus, qui debet esse per omnia mundus, & sanctus, ne nobis illud dicatur: Domus mea domus orationis est: vos autem fecistis speluncam latronum. *Mat. 21* Quis est tam rusticalis, qui non mundaret domum suam, si sciret Regem Romanorum ad se in domum esse venturum? *Exemplum* Valde enim turpe est, quod apes tam parvæ carne, & sanguine quasi nullæ, ab omni suas domunculas mundant sorde, nec ullum sine morte possunt pati fœtorem. Et homo creaturarum omnium dominus, non verecundatur fieri totus fœtidus, cum tamen inhabitator ejus sit Deus. *Exempla.* Nam & passeres, & hirundines parvæ aves omnes fæces de suis nidis eiiciunt, & filios eiicere instruunt. Sed quidam nostrum sunt scabronibus similes, qui odorifera fugiunt, & in fæcibus bovinis se totaliter involvunt. Unde de eis potest illud dici: Putruerunt jumenta in stercore suo: *Joel. 1* homines dicuntur jumenta, dum rationali relicta natura, fiunt similes brutis; propter quod Psalmus: Homo cum in honore esset, non intellexit, &c. *Psal. 48*

Secundo, Domina nostra fuit plena gratia fœcundante in filii sui conceptione: unde ei ab Angelo dictum est: Ne timeas Maria: invenisti enim gratiam apud Dominum, ecce concipies, & paries filium, &c. *Luc. 1* O quam magnum, quam altum præconium, quanta utique laude dignum, quod simul & semel Dei esset Mater, & Filia & Ancilla: Virgo, & fœcunda. Quis umquam audivit tale quid? quis vidit huic simile? Verum propter hanc gratiam facta est Deo intima & amicissima super omne creaturam. Unde de Esther dictum est in figura, quæ interpretatur præparata: & hujus virginis fuit persona signativa: Introducta est Esther, inquit ad cubiculum regis, & adamavit eam rex super omnes mulieres, *Esther 2* habuitque misericordiam & gratiam coram eo, & posuit diadema regis in capite ejus. Quid hoc sublimius? quid gloriosius? mundi totius Domina facta est & Regina; hæc est enim, ut dicitur, Mulier illa amicta Sole, & Luna sub pedibus ejus: corona stellarum duodecim. *Apoc. 12* Unde Bernardus dicit de ea: Quam familiaris es Christo o Domina, quam illi proxima, quantam gratiam apud eum invenisti: ut maneret in te, & tu in ipso: vestis eum & tu vestiris ab ipso: vestis eum substantia carnis, sed ille te vestit gloria suæ Majestatis. *Ber. serm. de B. Virg. sup. verba Apocal.* In hac tam sublimi gratia, si non sic Domina imitanda; est tamen omni hora benedicenda, & prædicanda, & laudanda, & in nostrum auxilium invocanda. In omnibus pressuris respice stellam maris, voca & clama Mariam: quia ipsa est, quæ dat in mari viam, & inter fluctus firmissimam semitam. Ipsa est enim anchora, qua navis in mari firmatur: & est navis, qua homo a tentationum fluctibus liberatur. Ille solus ab ejus abstineat laudibus, qui eam in tribulatione invocans, non fuerit exauditus.

Tertio, Domina nostra fuit plena gratia decorante in omni sua conversatione. Unde in figura ipsius dicitur: Erat formosa valde, & incredibili pulchritudine, omniumque oculis gratiosa & amabilis videbatur. *Esther 2* Hæc est illa Rebecca (de qua dicitur) puella decora nimis, virgoque pulcherrima & incognita viro. *Gen. 24* Unde ei dicitur: Tota pulchra es amica mea, tota, dicit: quia in carne; & in mente pulcherrima fuit; ut numquam sibi similis fuerit. *Cant. 4* Unde Bernardus super illo Verbo: Tota pulchra es, ait: Facie quidem pulcherrima, mente integerrima, & spiritu Sanctissima. Hieron. Si diligenter inspicias, nihil est omnino virtutis, nihilque speciositatis, nihil candoris, & gloriæ, quod non ex ea resplendeat. Erat enim multis candidata meritorum virtutibus, & dealbata nive candidius: simplicitatem columbinam in omnibus repræsentans. Ex hac enim multa pulchritudine vitæ, vir-

virtutem habuit adamantis, quia sicut adamas ad se ferrum trahit; sic Virgo sancta ad se deduxit de supernis verbum Dei. Unde Bern. Virgo regia, gemmis ornata virtutum, geminoque mentis & corporis candore præfulgida, & decore, specie sua, & pulchritudine in cælestibus cognita: cælorum civium in se provocavit affectum & aspectum: ita ut Regis animum ad se inclinaret, cælestem nuntium ad se de supernis educeret. In hac igitur tantæ conversationis gratia, etsi eam ex toto imitari non possumus, debemus tamen eam sequi, quantum valemus; ut cum ea habere laboremus mentis & corporis castitatem, mentis humilitatem; Dei & proximi charitatem, in adversis patientiæ firmitatem, & perseverantiæ in bonis longanimitatem. Nam & Bern. dicit: Si vis in adversis ejus impetrare suffragium; vide ne deseras ipsius conversationis exemplum. Sed multi sunt similes porcis: potius inveniri volunt in luto, quam in domo, & potius in loco fœtido & lutoso, quam in floribus & odoribus plenis locis.

Exemplum. *Bern. to. 1 ho. 2 sup. missus est.*

Quarto, Domina nostra habuit gratiam consummantem in sua corporis, & animæ glorificatione. Nihil est enim aliud gloria, quam gratia consummata. Unde de hoc potest exponi illud: Mulier gratiosa inveniet gloriam, & licet sit omnibus hoc commune; Domina tamen nostra, &c. omnes creaturas præcessit in gratia, sic & præcedet in gloria. Quare necesse est, ut qui vult a Deo gratiam impetrare, ad hanc mediatricem accedat devotissimo corde: quia cum sit Regina totius misericordiæ, nihil omnino habens in regno justitiæ, nihil petenti poterat denegare. Nam, ut Bern. ait, A peccatore rogata ostendit Filio pectus, & ubera: Filius autem Patri latus & vulnera: quare nulla potest esse repulsa, ubi tot concurrunt charitatis insignia. Unde ait Apost. Accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ ejus. Nam & ipsa ait: In me omnis gratia vitæ & veritatis: in me omnis spes vitæ & veritatis. Transite ergo ad me omnes qui concupiscitis me, & generationibus meis adimplemini. Bernar. Quando misereri non poterit Mater omnipotentiæ? quando misereri noluerit Regina misericordiæ? cur ad Mariam fugere trepidat humana fragilitas? revolve totam seriem Scripturarum, & si quid asperum, si quid durum inveneris in Maria; deinceps suspectam eam habeas, & eam accedere verearis. Tota, inquit, est dulcis, tota suavis, tota misericors, omnibus offerens lac & lanam. Rogemus ergo, &c.

Prov. 11

Bern. ser. de Nativ. Beatæ Mariæ.

Esther. 10

Eccl. 24

Bern. to. 1 ser. de B. Virgine sup. verba Apoc.

DE BEATA, SEMPERQUE VIRGINE MARIA

SERMO III.

in ordine XXXIX.

Ave gratia plena. Mos inolevit antiquitus, usque ad nostram ætatem, vel ad nostra tempora successive deductus, & est ipsa consuetudine approbatus, & quasi in naturam conversus; ut illos oris officio salutemus, quibus bonum appetimus. Angelus ergo sanctus de cælo veniens, dum ad clausam Virginem intrat, eam approbato jam more salutat. Et in verbo præmisso duo denuntiat. Primo enim suum quam habet ad Virginem, monstrat affectum. Secundo vero, in Virgine monstrat gratiæ complementum. Primum facit, eam officiosissime salutando. Sed secundum adiungit, eam plenam gratia prædicando. Primum fuit in Angelo annuntiante indicium eximietatis. Secundum vero in Virgine admirante fuit signum insignissimæ dignitatis. Primo ergo præmittit salutationem, cum ait: *Ave*. Secundo vero donorum plenitudinem præostendit, cum dicit; *gratia plena*. Verum quia in sermonibus de ipsa salutatione ejus satis videtur dictum esse; Nunc superest solum de ejus plenitudine sermonem hunc contexere; quia de gratia dictum est in superiori sermone. Est ergo notandum quantum ad præsens sufficit, quod distinguitur ple-

Luc. 1

plenitudo tripliciter: scilicet Primo, plenitudo sufficientiæ suæ gratiæ necessariæ: Secundo, plenitudo excellentiæ prærogativæ virgineæ: Tertio, plenitudo redundantiæ, sive superesfluentiæ divinæ potentiæ. Dico, quod prima plenitudo sufficientiæ sive gratiæ ad salutem necessariæ, est communiter omnium salvandorum: quia sine hac plenitudine divinorum donorum, nullus umquam hominum ad regnum potuit pervenire cælorum. Unde scriptum est: Repleti sunt omnes Spiritu sancto, &c. Est tamen sciendum, quod plenitudo hæc eam habentibus non est æqualis: sed minus, & magis esse cernitur in diversis. Unde Apostolus: Divisiones gratiarum sunt, idem autem Dominus. Et iterum: Unicuique datur gratia secundum mensuram donationis Christi. Quia tamen sine hac plenitudine non est salus; seipsum homo diligenter scrutetur, ne vacuus ab ea inveniatur. Vis autem scire, si hanc plenitudinem habeas, & si Dei gratia plenus existas? Nota pleni proprietates, quas inferius annotavi: de quibus, ut memini, in sermonibus mortuorum aliqua dixi. Nam quod est plenum aliquo refrigerativo, si in igne ponatur, nullo modo exuritur, sed integrum conservatur. Et est exemplum de vase metallino vel terreo: quæ si aqua impleantur, ab igne in nullo læduntur: sed vacua ad ignem si ponantur, corrumpuntur. Ergo, cum gratia sit animæ refrigerativa, nulla tribulatione rumpitur anima, quæ est gratia Dei plena: ergo si rumperis, Dei gratia plenus non existis. Item quod plenum est, stabile est & firmum; nec facile movetur a vento percussum: immo ubi movetur, vas vacuum, immobile permanet, quod est plenum. Ergo si te in tentationibus non invenis esse firmum, scias te esse vacuum, & non plenum. Item vas plenum ab eo quo est repletum, in nulla sui parte est separatum: sed in omni puncto sui est illi conjunctum: & cum eo interius contiguum habet contactum: qualitercumque applicetur exterius, a suo contactu numquam interius recedit: ergo si tu propter cogitationem exteriorum, devotionem perdis interiorum bonorum; scias te esse vacuum & non plenum. Item omne continens, & contentum in figura sunt conformia. Exemplum de nube, quæ cum nullius sit determinatæ figuræ; illius nubis figuram induit, cui immediate se unit. Unde & Philosophus omnia elementa probat esse sphæricæ figuræ: quia cum primum continens sit cælum sphæricum; necesse est illud esse rotundum, quod sibi immediate est conjunctum: quia aliter esset ibi ponere vacuum, quod esset naturæ contrarium. Quale igitur est continens primum, tale est primum contentum: & per consequens tale secundum, tertium, quartum, quintum, & sic usque ad ultimum. Igitur si tu Spiritu sancto plenus existis forma & regula, scilicet nullo modo recedit. Item omne plenum per omne foramen suum emittit foras de eo, quo est repletum; nec aliquid potest emittere ab illo extraneum: ergo si Deo es plenus; de nullo alio, quam de eo aliquid loqui potes: quod si aliter, plenus Deo non es. Item quod aliquo est plenum, quotiescumque ad terram fuerit inclinatum, aliquid emittit de eo, quo fuerat plenum ante: Ergo cum terrenis inclinaris; Deo evacueris, etiam si non sentis. Item quod est aliquo liquore plenum, non potest alium recipere liquorem: Unde vas aqua plenum, non potest recipere vinum, nisi illa primo fuerit effusa. Similiter & cor Deo plenum respuit omne mundanum: quod si aliquid admittit, Deo plenum utique non existit. Item vas solido corpore plenum non sonat percussum, sicut patet in dolio; quod continet in se vinum: sed sonat plurimum, si fuerit vacuum, sicut patet ad sensum. Sic & cor Deo plenum, non murmurat, quantumcumque percussum: ergo si in malo murmuras, necesse est ut Deo vacuum te esse concedas. Sed diligenter attende, quod quidam non appetunt plenitudinem gratiæ: sed potius plenitudinem pecuniæ: cum tamen dicatur quod avarus non implebitur pecunia. Nonne igitur stultum est, eo vel.

Marginalia: *Act. 2* — *1 Cor. 12* — Exemplum — *Arist. to. 4 lib. 7 de cælo tex. 30* — Hoc loco aliquid desiderari videtur quia locutio est manca. — *Eccl. 5*

velle repleri; quo repleri est impossibile? Sed quæ ratio, quare non potest homo impleri pecunia, cum sit res solida? Quid enim solidius auro, quid compactius: Sed oculo rationis attende, quæ dico: certo enim tenemus experimento, quod omne, quod natum est aliquod totum capere in seipso, non potest repleri aliquo minus illo. Exemplum de vase tres modios capiente, de quo certum est, ipsum uno vel duobus non posse repleri. At cor humanum est capax Dei boni, videlicet infiniti: ergo nullo modo bono finito potest repleri. Item cor quod non habet habitatorem Deum, omnino est vacuum: cum ad Deum continendum sit ordinatum: & quia natura non patitur vacuum esse aliquid; cor per naturam suæ nativitatis semper, ut repleri possit, aliquid attrahit: cum ex eis attractis satiari non possit; ab attrahendo non desistit. Quare avarus usque ad mortem congregare non desinit; quia numquam plenitudinem assequitur, quam intendit. Nota etiam hic, quod omne vacuum illud maxime attrahit, quod sibi conforme existit: quare magnes in præsentia omnium metallorum nullum ex eis attrahit nisi ferrum. Sic & carnales attrahunt sibi lasciviam, superbi sublimia, avari vero temporalia, & sicut terra defossa, ut est in puteis, ex omni parte oris sibi aerem attrahit; sic avari & grifonici, quia supervacui, quare divina gratia vacui, per fas & per nefas congregare non cessant. Sed nota hic avarorum stultitiam, dum non cessant congregare pecuniam, quia omnino faciunt contra naturam. Nam omne vacuum, si naturaliter agit; solum illud attrahit, unde repleri possit. Unde si contra vas vacuum essent aliquæ creaturæ corporeæ, non attraharet, nisi corporeas: quia ejus vacuitas non posset impleri per alias: quare si illas attraheret, quibus repleri non posset, frustra ageret: cum tamen natura nihil penitus agat frustra: ergo summa est hominis amentia, & omnino contra naturam operans semper frustra, dum repleri volens, non attrahit nisi vana. Sed utinam consideraret, quod

Arist. 10. 7 problemat. sect. 9 q. 9

A quando res attrahens plus debito attrahit, & plusquam sibi necesse sit; unde vivere diutius credidit, inde petit. Exemplum de candela, sive de lychno in lampade, quæ dum de humore plusquam sibi necesse sit, attrahunt, extinctionem suæ lucis incurrunt. Nam & terra, quando de aqua plusquam sibi necesse sit, accipit; fit omnino inutilis, & semina in se jactata corrumpit. Et sic etiam pereunt nostra corpora, quando plusquam vitæ necesse sit, attrahunt ubi vana. O fatuitas summa, ut deficiat nobilissima creatura, vana attrahendo, non solida bona: ubi non illa deficiunt, quæ penitus carent vita: nec etiam deficiunt ipsa bruta; cum nec terræ committant semina, nec congregent quidquam in horrea.

Exemplum

B Secunda plenitudo gratiæ est plenitudo supereminentiæ: qua aliquid dicitur ceteris supereminere: & hæc plenitudo fuit in beatissima Dei Matre, quæ omnia dona, quæ alii Sancti acceperunt in parte, ipsa omnino habuit in plenitudine. Nam, sicut in capite sunt omnes sensus: sed in aliis partibus corporis tantum est sensus tactus; sic Domina nostra omnia habuit Dei dona, quæ in Sanctis aliis sunt divisa, sicut ostensum est in primis duobus sermonibus supra. Unde dicitur: In plenitudine Sanctorum detentio mea. Et est sensus: totum teneo in plenitudine, quod alii Sancti tenent in C parte. Hieronymus: ceteris per partes datur gratia: sed in Mariam tota se infudit plenitudo gratiæ. In hac plenitudine eam imitari non possumus, sed laborare debemus, ut accipiamus partem, quam possimus; ne vacui bonis apud Deum inveniamur. Nam quando terra erat inanis & vacua, nullis fructibus plena; fuisse legitur tenebrosam: & tenebræ erant super faciem abyssi. Et Gregorius dicit: Si non possum ex messe multos manipulos ferre; numquid ad aream debeo vacuus redire? Nam si multos ferre non possum, feram duos, vel unum: quia etsi Redemptor noster labores penset in retributione, tamen vires pensat cum pondere.

Eccl. 24.

Hieron. in epist. 10 de Assumptione B. Mariæ paulo post initium co. 9

Gen. 1

Ter-

Tertia plenitudo est plenitudo redundantiæ, sive superefflentiæ, quando aliquid sic dicitur esse plenum, ut effundat circa se locum. Nam & fluvius, quando suas ripas impleverit, si adhuc aqua excrescit, in omnia loca se vicina diffundit, & de sua superabundantia locis vicinis impendit: quod in Nilo, fluvio Ægypti semper fieri consuevit semel in anno: cum aqua ei ab eo impendatur, non de cœlo. Fluvius etiam quilibet, postquam suum locum impleverit; ad loca remotissima fluit ex abundatia, quam accipit. Flumina nutriunt hortos, & plantas rigare non desinunt, & usque ad mare fluxu continuo se diffundunt: ut aqua gratiarum illuc redeat, unde venit. Hæc autem gratia abundantiæ redundantis in Salvatore nostro, Dei filio, Jesu Christo, primo & principaliter fuit. Unde de eo dicitur: De plenitudine ejus omnes accepimus. Item: Plenum gratiæ & veritatis. Ipse enim est lux, qua illustramur ad verum: & & ignis, quo inflammamur ad bonum: potest tamen impetratorie & meritorie appropriari Dominæ nostræ hoc donum gratiæ, propter quod dicitur esse similis Lunæ, cujus est accipere lumen, & terris refundere. Radix etiam humorem abundantem, quem accipit, toti arbori distribuit. Sic & virtus nutrimentalis, cibum, quem accipit, membris universis distribuit: & ideo de Domina nostra dicit Bernardus: De plenitudine ejus accipiant universi, æger curationem, captivus redemptionem, tristis consolationem, peccator veniam, justus gratiam, Angelus lætitiam, tota Trinitas gloriam, Filii persona carnis humanæ substantiam. Ad hanc igitur accedamus, hanc honoremus, hanc in nostrum auxilium invocemus, quæ tanti apud Dominum est meriti; ut non possit repulsam pati, cum sit digna in omnibus exaudiri. In cujus figura Rex Salomon matri advenienti assurrexit; & thronum matris juxta suum poni fecit, eique dixit: Pete mater mea: non enim fas est, ut avertam faciem meam. Julianus Imperator a fide apostatans, habitum

Joan. 1.

Bern. 80. 1. ser. de Beata Virgine sup. verba Apocalyp.

3 Reg. 2

Mors de Juliani apostata, morte visionem sub aliis nominibus conscriptam vide in Niceph. hist. Ecclesiast. li. 10 cap. 35

A Monachi proiiciens, quem habebat, ut dæmones sibi obedientes haberet: nam Necromantiam, vel Magicam artem exercebat, crucem Christi undique destruebat: Cumque contra Persas ad bellum iret, & dæmones sibi victoriam promitterent, omnisque Dei Ecclesia contra eum oraret, talem visionem Basilius vidit: Cum enim apud Cæsaream Episcopus esset, sibi videbatur quod Domina nostra in Ecclesiam majorem descenderet cum multitudine Angelorum; in qua Ecclesia quidam miles, nomine Mercurius, jacebat mortuus, & in eadem Ecclesia arma sua reposita erant: quem Julianus pro fide occiderat. Domina autem ad exercitum astantem dicebat: Quis me de Juliano apostata vindicabit, qui me & filium meum blasphemare non cessat? Tunc tacentibus cunctis, illa ait: Vocate mihi Mercurium. Cumque ille advenisset; Illa eum suis armis assumptis ad exercitum ire jussit, & ut Julianum occideret, imperavit. Tunc evigilans Basilius, ecclesiam intravit, & in tumulo corpus Mercurii non invenit, nec arma ibidem pendentia vidit. Secundo vero mane veniens, & corpus ejus & arma invenit: tunc visionem veram esse credidit, & post paucos dies quidam de exercitu venit, qui eum a quodam milite interfectum narravit: quisquis ille fuisset, sciri non potuit. C Fertur autem quod dum flueret ejus sanguis, ipse de proprio suo sanguine manum implevit, & contra cœlum proiiciens ait: Vicisti Galilæe, vicisti: appellabat autem Dominum Galilæum. Rogemus ergo, &c.

B

DE ANGELIS,

SERMO I.

in ordine XL.

Act. 12

MIsit Dominus Angelum suum, & liberavit me de manu Herodis, &c. Naturale est, ut homines ibi libenter habitent, ubi concepti, ubi nati sunt, & nutriti; pro-

pter quam causam multi ex impulsu naturæ plus appetunt esse in vilissimo rure, quam in nobilissima civitate. Unde dicitur de ciconia, vermibus, & serpentibus infesta, ac humanæ societatis amica; quod nidum suum primum numquam deserit, si coacta non fuerit: Sd quando, hyeme cogente, recedit, nidum terra replet, & nidi virgulas atque spinas cum luto conglutinat, ne ventus eas eiiciat, vel dissolvat. In reditu vero suo in vere eumdem locum occupat, & contra alias nidum occupare volentes acriter certat, vel pugnat. Vide ergo quanta sit Angelorum charitas, qui in cælo empyreo creati, tamquam in loco sibi convenienti, & apto divinæ contemplationi, pro divina obedientia & charitate ad proximum, habitant nobiscum in terra, in loco obscurissimo, cælo empyreo, comparato, & licet divina contemplatione non careant: quia Deum ubique contemplantur, tamen illius loci amœnitate privantur, & in terra Deum contemplantur, quæ corpori congrua esse probatur, sicut ex divina ordinatione ostenditur. Sunt ergo a nobis Angeli valde diligendi, valde honorandi, & valde prædicandi: ne ipsorum beneficiis videamur ingrati. Hoc igitur attendens Apostolus Petrus ait: *Misit Dominus Angelum suum; &c.* In quo verbo tria notat Apostolus. Primo mittentis Dei auctoritatem. Quid enim Deo sublimius? Secundo missi nuntii dignitatem. Quid Dei nuntio dignius? Tertio, ipsius missionis utilitatem. Quid a carcere liberari utilius? Mittit Dominus: mittitur angelus: & liberatur captivus. Notatur ergo primo divina sublimitas, sive auctoritas, cum dicitur: *Misit Dominus.* Secundo vero notatur Angeli dignitas, cum infertur: *Angelum suum.* Tertio vero notatur missionis utilitas; cum adiungitur: *& liberavit me de manu Herodis.* Ut ergo omnia simul tractemus, & sub paucis membris multa, & quasi innumera Angelorum beneficia constringamus; dicamus, quod quatuor sunt beneficia Angelorum, ad quæ possunt reduci alia quæ nobis

Exemplum

A ab ipsis conferuntur. Nota ergo; quod in via sunt nobis quatuor necessaria, si volumus pervenire ad Patriam. Nam primo indigemus scientia illustrante, propter potentiam cognitivam. Secundo indigemus gratia inflammante, propter potentiam affectivam. Tertio indigemus fortitudine roborante, propter potentiam operativam. Quarto indigemus victoria consummante, ut perveniamus ad Patriam. Videte ergo beneficia Angelorum. Nam primo per eos instruimur in accipienda scientia. Secundo eorum precibus adiuvamur, in impetranda gratia. Tertio per eos roboramur in facienda justitia. Quarto per eos defendimur, in obtinenda victoria.

B Dico, quod primum quo indigemus, est salutaris scientia, qua nostra perficitur cognitiva, quid enim est homo absque scientia? est enim similis Lunæ, quando in nullo est illuminata, sed est tota opaca & obscura: & dicitur esse nulla. Est etiam anima absque scientia sicut domus, quæ clausa est undique, nullo lumine illustrata: quæ nullo usui, nisi incendio est apta. Nullum enim est animal, quod si fuerit cæcum, & lumine ex toto privatum, quod non sit inutile ad suum officium exercendum. Quod hirundo dum industria naturali cognoscit; filios ad lucem succo cujusdam herbæ reducit (ut dicit Philosophus) si eos cæcari contigerit: quod & mustela similiter facit. Animal enim cæcum solum aptum est ad molendum, vel ut comedatur idoneum. Unde capones impinguandi a quibusdam cæcantur ut amplius & citius impinguentur: & jumentum dum pistrino ad molendum ponitur, in oculis velatur: ut circa molam facilius revolvatur. Unde omnes qui carent hac salutari scientia, vel more caponum fiunt diaboli esca, vel more animalium tota die volvuntur circa molam, id est circa mundi inutilem curam. Valde ergo honorandi sunt Angeli, qui sunt nostri magistri, in obtinenda scientia. Unde officium angelorum (secundum Dionysium) est illuminare, purgare & perficere: quod utique faciunt,

C

Arist. to. 3 li. 6 Hist. Animal. c. 5 & to. 6 lib. 4 de Generat. Animal. cap. 6

Dionys. lib. de Cel. Hierarch. cap. 3

eiunt, non animas informando (quod convenit soli Deo) sed exterius exercitando more doctoris optimi, & nobilissimi. Unde Angelus dixit: Missus sum, ut docerem te: quia vir desideriorum es. Et hoc signatum esse dicitur: Vade, accipe librum de manu Angeli. Quid est enim librum accipere de manu Angeli nisi per eum instrui & doceri? Unde dicitur: Accepistis legem in dispositione Angelorum. Et dicitur: Lex ordinata est per Angelos in manu Mediatoris. Si ergo omnes homines (ut docet Philosophus) scire desiderant; nec scire possumus, nisi doceamur; quantum illos amare debemus, a quibus continue non in vanis sed in salutiferis edocemur? Quis adeo malus esset, qui, si cæcus esset, illum non amaret, qui sibi lumen redderet? Sed omnes nascimur cæci, & omni scientia nudi, secundum intentionem Philosophi: & quod majus est, certi experimento, ergo quantum venerari debemus sanctos Dei Angelos, a quibus instruamur?

Dan. 9 — Apoc. 10 — Act. 7 — Gal. 3 — Arist. to. 7 lib. 1 Metaph. tex. 1 — Arist. to. 3 lib. 6 Ethic. Nicomach. tex. 30

Secundo indigemus gratia inflammante, ut perficiatur in nobis potentia amativa. Nam, ut habetur in libro de Anima: Anima perficitur virtutibus, & scientia. Nam tolle gratiam, virtutum ab anima; quid est nisi mortua, carens vita? Sicut enim anima est corporis vita, sic animæ vita est gratia. Et ideo gratia non habita, anima dicitur mortua: quia privata est vita, non quantum ad esse primum, sed quo ad esse secundum, quo ordinatur ad Deum. Gratia enim Dei similis est Soli inflammanti, & omnia incendenti: Sol enim omnia inflammat, quæ sub eo sunt: tolle Solem a rebus, & omnia frigore contabescent. Nam si Sol non esset, Luna omni mense hyemem terris adduceret, & sic omnia deperirent. Unde terra non Soli opposita vel a Sole respecta, est omnino infructuosa, ut probat ipsa experientia. Sic etiam est de gratia, qua non habita, frigida intantum sunt omnia, ut omnis operatio omnino sit perdita, quia Deo non grata: immo cordis nostri terra est omnino infructuosa. Unde anima sine dono gratiæ est, sicut carbo spoliatus igne, & sicut lucerna sine lumine, & sicut nox Sole carens. Si ergo mortui, absque fructu & sine gratia sumus; sequitur quod angelos revereri debemus, quorum intercessionibus gratiam impetramus. Unde scribitur: Respondens Angelus Domino dixit: Usquequo Domine exercituum non misereberis Jerusalem? & sequitur, quod respondit Dominus Angelo verba bona, verba consolatoria. Quid enim respondere fecit hæc, nisi quia ad preces Angeli, deprecantis, per gratiam reconciliatus est illis? Unde in figura dicitur, quod Angelus alius venit, & stetit ante altare, &c.

Zach. 1 — Apoc. 8

Tertio indigemus operatione bona, ut perficiatur nostra operativa. Quid enim valet scientiam habere operandi? Quid valet habere gratiam ad operandum, nisi adsit operatio bona, quæ appellatur justitia, eo quod totius vitæ sit completiva? Nam si in operatione bona ad operandum non adsit potentia, mortua est anima. Nam constat, quod justus ex fide vivit: nec minus constat, quod fides sine operibus mortua est. Ergo si ex fide animæ vita est, & fides sine operatione mortua est; absque operatione bona non potest esse animæ vita. Ita charitas est vita animæ. Hugo: Scio, anima mea, quia amor est vita tua: sed ubi operatio non est, amor non est: ergo nec ibi vita animæ (scilicet gratia) esse potest. Minorem probat Gregorius dicens: Amor Dei numquam est otiosus: operatur enim magna, si est: si autem operari renuit, amor non est. Qomodo potest planta vivere, & nullos fructus facere? Numquid vivente radice, deficiet humor bonus in arbore? Quid est anima, quod vita non careat; si ea, quæ sunt naturæ suæ, non agat? ergo & homo mortuus est, & non vivit; si quæ salutis suæ sunt, prætermittit: Revereri ergo debemus Angelos, per quos ad bona opera provocamur, & adiuvamur. Nonne coadiutores nostri sunt Angeli, ut juste possimus operari? Ecce ego mitto Angelum meum &c. Duo facit: quia præcedit ad opus auxiliando, & custodit impedimentum removendo.

Jo. 2 — Greg. to. 9 hom. 30 in Evang. — Exod. 23

Psal. 90 movendo. Angelis suis Deus mandavit de te, &c. Exemplum de Angelo, qui apparuit beato Antonio propter tædium vacanti otio: qui accipiens coram eo folia palmarum, cœpit operari vasculum: cumque aliquantulum fecisset, genuflectebat, & orabat, & ad opus iterato surgebat. Cumque sic diu fecisset, dixit ad Antonium: Sic fac, & salvaberis.

Quarto indigemus contra hostes victoria consummante in gratia, & perducente ad gloriam. Quid enim valeret volenti Romam ire, si usque ad portam iret, nec intus introiret? Quid prodest scutum tota die tenere, fortiter hostem invadere, utraque manu pugnare: si nudum obtenta victoria, projecto clypeo, contingat te fugere? Non ergo valet scientia, non prodest gratia, non adjuvant opera bona: si non sit in fine victoria, quæ est omnium malorum finitiva, & omnium collectiva bonorum: sola enim perseverantia coronatur, & omnis laus in fine canitur. Non enim (ut ait Apost.) coronabitur, nisi qui legitime certaverit.

2 Tim. 2 Quid enim est legitime certare, nisi finem operi suo dare; & in bono perseverare? Prius enim est moriendum, quam diabolo cedendum, vel

Exempla. fugiendum. Exemplum de Juda Machabæo, qui priusquam fugeret, voluit interire. Nam & leo si se videri credit, numquam hostes fugit: sed se videndum in medio campo omnibus jaculis exponit; prius volens mori quam fugere. Si igitur tantum bonum est victoria, quantam illis debemus reverentiam, qui nostram pugnam faciunt, nec juvare nos cessant, nisi victoria prius obtineatur. Ipsi sunt propugnatores nostri, qui pro nobis adhuc viventibus bellant, qui in morte nos juvant, qui nos post mortem associant, qui nos Domino repræsentant, & nostros defectus coram eo suis orationibus velant. Nam dici-

Ephes. 6 tur: Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem; supple tantum: sed adversus, &c. Sed ab his per Angelos liberamur. Unde

Exod. 14 in figura dicitur: Tollens se Angelus Domini; qui præcedebat castra, &c. & postea quomodo omnes inmersi sunt, filiis Israel liberatis. Factum est prælium, &c. *Apoc. 12*

DE ANGELIS,

SERMO II.

In ordine XLI.

Angeli eorum semper vident faciem Patris. Magna est (ut dicit Hieron.) dignitas animarum: quia quilibet habet Angelum suum ad custodiam delegatum. Quis enim in tot malis, in tantis periculis, tantisque diaboli tentamentis, tot mundi periculis & fallacibus blandimentis, & carnis tam innumeris incendiis posset esse securus; si non esset custos Angelus? Nam Angeli sunt ex natura potentes, & ideo ipsorum ministerium est beneficum, & ex dispensatione divina sunt nobis præsentes, & ideo est ministerium ipsorum continuum, semper tamen divinæ contemplationi conjunctum. Et ideo in verbo præmisso quantum ad duo, Angeli describuntur. Primo, quantum ad vim ministrativam, qua nobis serviunt, humanæ indigentiæ consulendo. Secundo, quantum ad vim contemplativam, qua Deo semper assistunt, fontem divini luminis contemplando. Primum respicit humanam necessitatem: Secundum vero Angelorum felicitatem: Primum est officium charitatis, sed secundum est opus dignitatis. Notatur ergo primo virtus administrativa, cum dicitur: *Angeli eorum*. Notatur secundo virtus contemplativa, cum additur: *semper vident faciem Patris*. Sed quia in superioribus sermonibus multa, immo quasi omnia de ministerio Angelorum dicta sunt; Nunc de contemplatione videamus. Est ergo notandum, quod ad visionem beatam quatuor requiruntur, videlicet Primo, ut sit aperta. Secundo, ut sit jucunda. Tertio, ut sit plena. Quarto, ut sit æterna. Quodcumque enim istorum deficeret, visio beata esse non posset. Cum

Mat. 18

Hieron. in lib. 3 in Mat. super cap. 18 ante med. to. 6 & in Dialogo de orig. Animarum in fine tom. 9

enim (secundum Bernardum) beatitudo sit omnium bonorum plenitudo. Et secundum Boetium, sit status bonorum omnium aggregatione perfectus: si aperta visio summi boni non esset clara serenitas, & visioni jucunditas, & jucunditati non jungeretur satietas, & satietati non jungeretur æternitas: non esset ibi bonorum omnium plenitudo: ergo nec vera beatitudo. Ut ergo nihil desit beatitudini Angelorum. Primo vident Dominum visione apertissima. Secundo visione clarissima. Tertio visione plenissima. Et nihilominus tertio vident visione securissima.

Boet. de Consolat. Philosophi. ca, lib. 3 prosa 2.

Dico primo, quod Angeli vident Deum visione serenissima, nullo ænigmate obumbrata, vel nullo medio convelata. Si enim non sic viderent, beati non essent: quia adhuc Deum videre in seipso appeterent: quia Angeli appetitus terminatus non esset: ergo nec omnis boni plenitudinem attingeret: Sicut enim Apostolis in terra adhuc viventibus Christus dixit: Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Et dicitur: Abraham exultavit, ut videret diem meum: vidit & gavisus est. Quanto magis illi dicendi sunt beati, qui non Christum in forma tantum humana; sed eum conspiciunt in divina? Nunc enim (ait Apostolus) videmus per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. O felix visio, o desiderata contemplatio, illam summam essentiam cernere in seipsa, quæ omnis esse causa existit: & illam potentiam, quæ de nihilo tam magna produxit: & illam sapientiam, quæ tam multa, tam pulchra, tanta varietate distinxit & illam bonitatem benevolam, quæ universa persistere facit! Quid hoc melius? quid sublimius? Unde August. de visione hac refert Platonem Philosophum quædam dixisse: Tam, inquit, delicata est visio divina, tantoque amore dignissima; ut quidquid haberi possit, illa non habita, non faciat hominem beatum, sed miserum. Vadant ergo miseri homines lascivi, filii diaboli, & tota die vana conspiciant, politas mulierum facies advertant, & auro cupidorum incendantur; & ab illa visione excellentissima se excludant, ut in futuro non Deum, sed dæmones videant: non gloriam inveniant, sed perpetuas pœnas luant. Quæ enim est causa, quod in sensibus nos superant bruta? Certe nos capræ præcedunt in visu: Lupi nos superant in olfactu: & araneæ, ut videtur, in tactu. Et quare creatura summæ nobilitatis in sensibus superaris a brutis? ut scias, quia tua bona non externa, sed interna: non terrena, sed superna: non cum brutis in terra, sed cum Angelis in cælo quærenda. In sensibus ergo te superant bruta: quia facta sunt ad sola sensibilibus bona: tu autem in sensibus deficis, ut per hoc docearis, ut ad bona rationis, quæ sunt animæ intima, revertaris. Qui ergo Deum videre desiderat ab exterioribus omnibus oculos avertat & ad se redeat: nec in vanis beatitudinem suam ipsius quærat. Averte oculos meos, &c.

Luc. 10. Joan. 8.

1 Cor. 13.

Aug. to. 9 lib. 10 de Civit. De. cap. 18

Exempla.

Psal. 118

Secundo, Angeli vident Deum visione jucunda. Quid enim valeret Deum videre, nec de visione gaudere? Immo quomodo posset summum delectabile videri, & in eo non delectari! Si pulchritudo pantheræ sic attrahit animalia ad se videndum: si sic delectat aspectus hortorum, si sic suavitas liliorum, rosarum, & violarum, si sic amœnitas agrorum florentium, si sic pulchritudo stellarum. Quantum credis delectat cernere summum bonum, pulchritudinem omnium sæculorum, & pulchritudinis omnis principium? Dulce lumen, & delectabile est oculis videre Solem. Et si sic delectat creatum hunc respicere Solem; quid delectationis putas illis esse, qui Creantem intuentur Solem? Dicitur enim de aquila, quod tunc habet delectationem suam, quando Solem conspicit in rota: ergo quid est videre summam essentiam omnibus delectationibus plenam? non enim absque summa delectatione potest cerni divina essentia. Unde dicitur: Videntes exultabitis lætitia inenarrabili: quia ad eam experimendam deficit omnis lingua. Si enim sic delectat gustum

Exempla.

1 Pet. 1.

esus carnium quadrupedum, avium, piscium, & saporum: si sic contactus carnalium rerum. Quid est degustare summum bonum, in quo est plenitudo omnium delectationum, plusquam dicere sufficiamus in infinitum? Deficiunt enim omnes linguæ a narratione ejus, propter magnitudinem esse ipsius. Nam tam magna, tam ampla, tam summa est illa dulcedo, ut eam non exprimat ullus sermo. Unde Apostolus semel illuc raptus, vidit arcana Dei, quæ non licet homini loqui: Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti diligentibus te. Quam magna multitudo dulcedinis, &c. Bernardus: Semel te gustavi mi bone Jesu, semel te gustavi: & utinam millies mori possem, ut iterum te gustarem. Utinam haberemus desiderium Prophetæ dicentis: Qemadmodum desiderat cervus ad fontes, &c. Sitivit. Sicut cervus numquam est ita lassus; quin a gustu aquæ transitu reparetur; sic nulla homini tribulatio gravis esset, qui illius summi boni modicam stillulam degustaret. Pereant ergo filii Belial, quos solum nunc vana delectant: ut a delectatione perpetuo se excludant. Nos ergo, qui credimus videre bona Domini in terra viventium; fugiamus hunc vanum gustum, vanum aspectum, vanum auditum, & vanum olfactum, & omnem delectabilem sensum. Nam in Job dicitur: Videbitis faciem ejus in jubilo. Est autem jubilus quædam indicibilis lætitia (ut Gregorius dicit) mentis, quæ non potest lingua exprimi, nec ex toto videri. Exemplum de cane leporario, qui dum invenit vestigia leporis, tantam lætitiam concipit, ut a quibusdam vocibus imperfectis abstinere non possit.

2 Cor. 12
Isa. 64
Psal. 30
Bernard.
Psal. 41
Psal. 26
Job. 33
Greg. to. 2 lib. 8 exposit. Mor. in cap. 8 Job. ca. 31

Tertio, Angeli vident Deum visione plenaria. Si enim, ut tactum est, illud bonum plenum non esset, ita quod in ullo bono omnino deficeret, summum non esset: nec Angelicum appetitum ex toto perficeret, cum semper majus bonum appetere posset. Necesse est ergo, ut illud sit plenissimum bonum, ut majus excogitari non possit. Unde Dominus di-

A xit ad Moysen: Ego ostendam tibi omne bonum, id est, perfectum bonum. Et quid est perfectum bonum, nisi bonum consummatum, cui non potest fieri additamentum? Unde Apostolos: Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ Deus præparavit iis, qui diligunt illum: quasi dicat: Tam ampla, tam alta, tam innumera sunt illa bona, ut omnem excedant humanum intuitum, humanum auditum, & omnem animi cogitatum. Quare concludere licet, quod illud bonum tantum est, quod majus esse non potest. Inebriabuntur ab ubertate domus meæ, &c. Et ibidem: Apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.

Exod. 33
1 Cor. 2
Psal. 35

B

DE ANGELIS,

SERMO III.

In ordine XLII.

Qui facit Angelos suos spiritus. Quantum illi milites natura sublimes, virtute potentes, divinis revelationibus sapientes, pietate clementes; veloces: quos Scriptura omnes assistere Domino docet; quis verbis exprimere potest? C Ipse solus eos perspicere novit, qui eos condidit, tam sublimes effecit, & suos Angelos, id est, suos nuntios constituit. Et ideo valde congrue dictum est: *Qui facit Angelos suos*. Est vero sensus: Ille, qui cuncta creavit, qui universa perfecit, ut voluit; ille milites suos, qui ex natura spiritus sunt, ex nobilitate naturæ, fecit nuncios ex administratione. Unde Apostolus ad Hebræos: Omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi, propter eos, qui hereditatem capient salutis. Videte ergo fratres, ne recedat a corde, ne recedat ab ore, ne recedat ab opere, quantum Deum nostrum debeamus amare: quia non solum condidit mundum, & totum nobis dedit in

Psal. 103
Heb. 1

in usum, sed & Angelos tradidit in ministerium: & tandem seipsum in pretium. In verbo autem præmisso subtiliter explanato sancti Angeli describuntur, quantum ad tria. Primo, ex parte auctoritatis divinæ. Secundo, ex parte generositatis naturæ. Tertio vero ex parte gratiæ, sive administrationis commissæ. Nam ex divina auctoritate nobis sunt venerabiles; Ex naturæ sublimitate nobis sunt admirabiles; Sed ex officii sui charitate & humilitate simul & pietate nobis sunt diligibiles. Notatur ergo primo circa Angelos divina auctoritas, cum dicitur: *Qui facit*. Notatur secundo Angelicæ naturæ sublimitas, cum additur: *spiritus*. Hæc sunt in creatura ex sua natura accepta. Exigebat enim perfectio universa, ut sicut quædam natura, sive creatura est simul corporalis & spiritualis, & quædam pure corporalis: ita esset quædam natura tantum spiritualis. Nam quarta doctrina esse non potuit, ut esset aliqua creatura, quæ nec corporalis esset, nec spiritualis. Tertio vero notatur mentis Angelicæ charitas, sive humilitas, cum infertur: *Angelos suos*, id est, nuntios, non quod compellantur: sed voluntarie obsequuntur, divina reverentia & fraterna charitate devicti. Dicamus ergo: *Qui facit Angelos suos spiritus*. Ut ergo ista omnia simul tractemus; Sciendum est, quod Angeli a Deo creati sunt nobilissimi principes: Sunt divini culminis adoratores: sunt divini operis prædicatores. Nam primo admirantur & laudant divinam Sapientiam simul & providentiam, qua omnia disponuntur & variantur. Secundo, venerantur & adorant divinam Omnipotentiam, qua omnia producuntur. Tertio loquuntur & prædicant divinam benevolentiam, qua homines redimuntur.

Dico primo, quod sancti Angeli admirantur, & laudant divinam sapientiam simul & providentiam, qua omnia distinguuntur & disponuntur. Dum enim considerant rerum omnium varietates, mutationes, successiones & dispositiones: divinam providentiam, quæ omnium talium est prima causa, admirantur & laudant. Unde
Job 38 Dominus ad Job: Ubi eras, cum me

A laudarent astra matutina? Stellæ matutinæ, quæ maxime apparent fulgidæ, sunt potestates Angelicæ, quarum est Deum continue laudare ex tanta operum diversitate & admiratione: ut de mutatione circa se facta non ploret, sed potius admiratione Angelica Deum laudet. Nam & Psalm: Psal. 148
Laudent eum omnes Angeli ejus, & sequitur: quia ipse dixit & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt. Statuit ea in æternum, & in sæculum sæculi: præceptum posuit & non præteribit. In quo verbo divina notatur providentia, formans, & disponens omnia. Quis enim, nisi amens, non admiretur, & ex hoc Deum laudet? Ipsa supercælestia agmina sunt tanta B varietate distincta, ut quidam ex Angelis sint semper divinis aspectibus assistentes; qui sunt de superiori Hierarchia. Quidam sunt præsidentes, & aliis imperantes: sicut qui sunt de media Hierarchia. Quidam sunt obedientes, & jussa complentes: sicut qui sunt de infima Hierarchia. Quis non miretur, & Deum laudet, dum tantam videt doctrinam cælorum, orbium, & stellarum, non solum in specie & claritate, sed etiam in virtute differentium? Quis non miretur, & Deum laudet, dum videt tantam diversitatem hominum, moribus, & vita differentium: in quibus omnibus tanta est diversitas facierum, in modico, C vel in nullo similium? Quis non miretur, & Deum laudet, dum conspicit in mundo tam modico tantam diversitatem terrarum, tantam diversitatem montium, collium, & vallium, tantam varietatem provinciarum, castrorum, civitatum, & villarum, linguarum & motum, tantam varietatem saporum, odorum, & florum? Quis non miretur, & Deum laudet, dum conspicit tantam, varietatem lapidum, ac omnium metallorum? Quis non miretur, & laudet Deum, dum tantam cernit diversitatem fructuum & granorum? Quis non miretur, & laudet Deum, dum cernit tantam diversitatem animalium volatilium, gressibilium, & natatilium: tantam diversitatem pilorum, virtutum, & naturarum? Attende ergo homo:

homo: quia omnia ista pro te facta sunt: & tibi in judicio obiicienda sunt. A te gratiæ pro tantis bonis requirendæ sunt: in quibus si defeceris, graviter punieris. Si enim omnia animalia currunt, ut videant pantheram, quia tota varia est, albis maculis superpicta; quis non debeat admirari tantam circa nos divinam providentiam, tam sapienter disponentem, tam multa? Quare non attenditis quomodo dies succedat nocti; & nox pari modo diei? Si enim dies semper esset, Sol universa exureret: Si vero nox semper esset, frigus universa vastaret. Disposuit ergo divina providentia, ut mutatio sibi succederet, ut se mutuis alternationibus temperarent. Consimili modo & succedit hyemi ver: æstas veri: & autumnus æstati. Item in minori mundo pueritia succedit infantiæ; adolescentia pueritiæ: senectus adolescentiæ: & sic est in aliis rebus invenire. Ergo cum sanctis Angelis admiremur, & laudemus tantam divinam providentiam, & tantam in rebus sapientiam, donec veniamus ad Patriam, ubi est pro omnibus admiratio magna, & laus perpetua. Unde: Tunc videbis, quanta sit in rebus divina providentia & efflues (admirabili scientia) & mirabitur cor tuum circa singula Dei opera. Et adimplebitur illud Psal. Laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus, id est, secundum quod apparuerit magnus in operibus suis. Nam secundum quod ipse magnus est, laudari a nemine sufficienter potest.

Hieron. in epist. 10 de sacra Pascha li. cir. finem p. 9.

Isa. 60.

Psal. 150.

Secundo, sancti Angeli venerantur, & adorant divinam Omnipotentiam, qua producta sunt omnia. Quid enim est adorare, nisi ex divinæ potentiæ consideratione seipsum deiicere, & resilire in propriam parvitatem? Deum ergo adorant, dum altitudinem potentiæ suæ considerant, quam etsi in se comprehendere non possunt: in omnibus tamen venerantur & colunt. Unde dicitur in Apocalysi: Omnes Angeli stabant in circuitu Throni, &c. & ceciderunt in facies suas, & adoraverunt Deum. Et Psalm. Adorate eum omnes Angeli ejus. Sic & nos Omnipotentiam ejus exemplo Angelico revereri & adorare debemus: quam pro nobis manifestavit in creatione, dum de nihilo universa tam magna, tam pulchra, tam multa, & tam utilia sola voluntate produxit. Tam enim excellens opus est creare, quod nulli Philosophi potuerunt credere, aliquid de nihilo posse fieri; unde coacti sunt plura principia ponere, & maxime ipsam materiam, quam dicunt ingenitam esse. Unde Boetius: Communis omnium sententia est, cujus nullus umquam veterum contradixit, ex nihilo nihil posse fieri. Tam enim altum est opus de nihilo operari; quod si omnis potentia creata, tam Angelica, quam humana, cælestis pariter & terrena in unum esset conflata, non posset ex nihilo minimam creaturam producere. Ergo non est ille adorandus, qui corpora cœlestia tam clara, quam alta: tam pulchra, quam multa: tantis virtutibus plena; & ipsam rationalem creaturam ex nihilo, suo verbo produxit? Exemplum hoc accipiamus Magorum, quos venientes ad Christum adorandum, non retardavit longitudo viarum, non asperitas temporum, non magnitudo regalium expensarum; sed venientes, & intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus; & procidentes adoraverunt eum: & apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, &c. Nota ordinem, quomodo debeas Deum adorare. Nam venerunt, prociderunt adoraverunt, & obtulerunt. Quia ad Deum veniendum est devotione: procidendum est toto corde: adorandum est corde, & ore, sed offerendum est ei aliquid opere. Quomodo non adorabis, & timebis Omnipotentem: quando sic timent animalia suum regem? Nonne ad leonis rugitum omne animal figit gressum, ut nec audeat transire circulum, quem leo cauda descripserit? Nonne grues suum regem venerantur, & colunt ad cujus imperium terram petunt; & de terra se erigunt? Quid dicam de apibus, quæ suum regem venerantur, adeo, ut omnes ad suum servitium se offerant, & si eum offendant, de seipsis ultionem expetant, & vulnere proprii aculei se occidant? Quod in-

Apoc. 7.

Psal. 96

Boet. li. 5 prosa 1 de Consolat. Philosoph.

Matt. 2

Hier. li. 2 in Oseam sup ca. 12 tom. 5

inquam, regum Barbarorum, & aliarum nationum in veneratione non habeat regem suum? solus Rex regum, & Dominus dominantium contemnitur a populo suo: nec ei debitus honor impenditur. Sed veniet dies illa, quando, velint nolint, adorabunt eum: sed misericordiam invenire non poterunt. Unde dicitur: Zelus, & furor viri, id est Christi, non parcet in die novissimo: nec acquiescet cujusdam precibus, nec accipiet pro redemptione dona plurima. Prov. 6

Tertio, Angeli loquuntur, & prædicant divinam misericordiam, qua homines redimuntur. Et hoc plane habetur: ubi, nato Domino, pastoribus vigilantibus Angelus apparuit dicens: Ecce Evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis Salvator, qui est Christus Dominus in civitate David. Si Christus Deus natus est, ut nos (charissimi fratres) non Angelos, liberaret: & Angeli non redempti, ob charitatem nostram, sic Regem natum prædicant, atque gaudent: ita ut Gloria in excelsis Deo cantarent: quid homo redemptus, Deo reconciliatus, ab hoste pessimo liberatus facere debet? Gaudete, inquit Apostolus, in Domino semper: iterum dico, gaudete: quia Dominus prope est. Si sic gaudendum, atque iterum gaudendum est ex Domini expectatione; quantum gaudendum est ex sua redemptione? O quam grave peccatum, & quam detestandum, & quam acriter persequendum; non prædicare, non amare tam grande beneficium; quod Angeli tripudiant, cæli exultant, elementa cuncta, & infernalia ululant, & deplorant. Bernardus. O duri, o insensati filii Adam, quos non emollit tanta benignitas Salvatoris, tam ingens flamma amoris. Quare filii perditionis non attenditis fœnum, non consideratis tam strictum præsepium, non Deum panniculis involutum, positum in medio animalium? Bos, & asinus Deum adorant, stellæ prædicant, cæli admirantur, & laudant; omnisque Scriptura ipsum venisse denuntiat: & solus homo, propter quem venerat, non laudat, non prædicat, sed persequitur venientem. Exemplum de Herode cum principibus sacerdotum, qui eum quærebant ad mortem. Unde ipse conqueritur per Isaiam. Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israel autem non cognovit me, & Populus meus non intellexit. Filios enutrivi, & exaltavi: ipsi autem spreverunt me.

Luc. 2 · Luc. 2 · Phil. 4 · Matt. 2 · Isa. 1

DE ANGELIS,

SERMO IV.

In ordine XLIII.

Angelis suis mandavit de te: ut custodiant te in omnibus viis tuis. Psal. 90

Admirabilis & stupenda, & laudum præconiis prædicanda circa nos Altissimi bonitas, & amabilis plurimum Angelorum, militumque cælestium charitas simul, & pietas; & plangenda non parum nostra tam multa necessitas. Hæc enim tria in auctoritate præmissa, sunt notata. Nam primo notatur circa nos divina diligentia procedens ex superadmirabili bonitate. Notatur secundo, Angelorum sanctorum custodia, procedens est intima charitate. Notatur tertio, humana indigentia veniens ex naturæ infirmitate. Nam divina diligentia, quam bonitas summa facit, notatur, cum dicitur. *Angelis suis mandavit de te.* Angelica cura, quam charitas summa gignit, notatur, cum additur: *ut custodiant te.* Sed nostra indigentia, quam naturæ necessitas introducit, cum additur: *in omnibus viis tuis.* Quæ enim sunt viæ meæ, nisi in peccato culpæ originalis concipi, in doloribus nasci, in gemitibus conversari, & necessario mori? Ista sunt, pro quibus orabat Propheta David, dicens: De necessitatibus meis erue me. Ut ergo omnia ista simul tractemus; scire debemus, quod licet ex bonitate Dei permaxime omnibus hominibus Angelorum adsit custodia: Quatuor tamen genera hominum sunt, quibus maxime sancti Angeli assistunt; Nam recte conversantium, Quidam sunt vigilantes: Quidam sunt orantes; Psal. 24

Qui-

Quidam sunt laborantes: Quidam sunt sustinentes. Nam quidam vigilant ex prudentia: Quidam orant ex reverentia: Quidam laborant ex obedientia: Et quidam omnia mala portant ex mentis constantia. Assistunt sancti Angeli ex consideratione vigilantibus: Item devote supplicantibus; Item prompte obedientibus: Item viriliter mala portantibus.

Dico primo, quod Angeli assistunt vigilantibus ex consideratione: Vult enim Deus nos solicite vigilare, vigiliis carnem atterere, & propriæ saluti intendere. Nam inter grues quædam semper vigiles sunt, & solicite castra custodiunt. Unde Philosophus dicit, quod unum pedem tenent in terra, alterum vero tenent suspensum a terra, in quo lapillum tenentes, ejus casu, si dormierint, excitentur. [Arist. l. 9 Hist. anim. c. 10 to. 5] Valde enim turpe est, & rationi contrarium; ut brutum volatile pro sua salute vigiliam teneat: & rationale animal dormiat, nec pericula sua advertat. Nam & leo, si cogente natura dormiat; semper tamen oculi vigilant: eo quod eos dormiendo non claudat: lepusculus etiam quando dormit, numquam oculos claudit. [Exempla] In quibus omnibus sic docemur, ut semper quasi vigiles simus, juxta illud: Ego dormio, & cor meum vigilat. [Cant. 5] Unde Dominus exemplo utens Patrisfamilias, dicit: Si sciret Paterfamilias, quando fur venturus esset, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam: ideoque & vos estote parati; quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet. [Matt. 25] Quis enim est, qui in carcere esset, & judicem semper expectaret, ut eum tortori traderet; somno vacaret, & non fletibus potius intenderet? Unde B. Arsenius dixit, quantum vigilandum esset: quod scilicet Monacho sufficeret, si una hora dormiret. Væ igitur illis miseris, qui tota nocte dormiunt, ut in die vanitatibus intendant. Quid enim de tempore accepto a Deo ad pœnitentiam pro animæ salute intendunt? Si enim sic tempus expendunt mercatores pro temporalibus lucris, si sic scholares pro temporalibus scientiis lucrativis, si sic mulieres in filis fuso contortis: Quid facere deberent homines pro divinis charismatibus obtinendis, quibus in cælo teneant regnum pacis? Sed attendendum est, quod sicut sancti Angeli assistunt vigilantibus; sic resistunt desidiæ vacantibus. Exemplum de Angelo, qui restitit Balaam in via, qui ab asina didicit, & correptus est. [Num. 22 & seq.] Lege Historiam, & prædica eam: quia satis est pulchra.

Secundo, assistunt Angeli orantibus ex devotione. Unde Angelus: Quando orabas tu, & Sara uxor tua, ego obtuli orationem tuam coram Domino, & sequitur. [Tob. 12] Ego sum Raphael Angelus, &c. Multa enim est virtus orationis, quæ Deum lenit, Angelos ad se trahit, & dæmones deiicit, & affligit. Narrat enim Historia Scholastica, quod tempore, quod Julianus apostata ad bellum procedebat in Persiam, sibi dæmonem parentem in Occidentem misit, ut scire posset, quid in partibus Occidentalibus ageretur; Dæmon igitur iter arripuit, qui Monachum, sive Religiosum plurimum orantem in via invenit: Cumque per decem dies ab orando non cessaret, & divina virtute orationis, ultra transire non posset; ad Julianum rediit; & quare transire non potuerit, indicavit. Nam & Sanctus Pater vidit, quod cum Fratres orabant, dæmones extra cellam fugiebant: sed dum ab oratione cessabant, mox ad eos in cellam redibant. Si ergo vis Angelum tibi semper assistere, non cesses semper orare. Quis est enim, si multis malis pressus, & ab adversario potente obsessus: qui nuncium regis sibi auxiliantem, & eum ab omnibus periculis defendentem, non rogaret instanter, ut staret, & a se non recederet; & cordis affectu, & oris affatu, & oculorum nutu, & manu complicata ad manum, immo certe si cuncta membra corporis linguas haberent, omnia Angelum precarentur ut staret? ergo continue est orandum. Nam & sicut Angelus assistit orantibus, & humilibus; sic resistit superbientibus. [Act. 12] Exemplum de Herode; qui indutus veste regia, sicut legitur in Historia Scholastica (ex auro argentoque contexta, tanto fulgore res percussa solaribus radiis, refulgebat, quem, cum populus aspiceret, aliquid

in

in se divinum habere, credebat: & ideo ipsi, quasi Deus esset, vocibus acclamabant. Cumque tantis applausibus exultaret, nec divinas laudes respueret, tunc ab Angelo est percussus morte: tunc fertur dixisse ad populum: Quem tantis favoribus prædicatis, ecce Deus vester major.

Tertio, assistunt Angeli obedientibus, & laborantibus in continua actione. Nec mirum: nam videmus, quod nuncii alicujus regis, si fideles sunt, vere regi multum assistunt, & favent illis; qui bene obediunt in palatiis regis, continue laborant in regalibus agris. Ergo, si sic faciunt nuntii sæculares; quanto magis hoc faciunt Angelicæ potestates? Unde
3 Reg. 19 scribitur quod Angelus tetigit Heliam, qui fessus erat: laboraverat enim, & confortavit eum dicens: Sur-
Act. 12 ge, comede, &c. Et dicitur, quod Petrus erat vinctus catenis duabus, & custodes ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo, &c. Quis ergo, si non stultus sit, non debeat laborare, ut possit tam fortes auxiliatores habere? Stultissimum est, non obedire potentissimo Regi, sola non sibi, sed nobis utilia imperanti: cum membra etiam corporis nostri sic obediant cordi, & animalia bruta leoni. Nam de corvis dicitur, quod postquam bellaverint inter se pugna forti; victus per omnia obedit victori. Simus ergo obedientes in divinis operibus laborantes, si Angelos volumus habere assistentes. Nam non laborantibus, non obedientibus, sed voluptatibus, & deliciis va-
Psal. 34 cantibus resistunt Angeli: Fiat via illorum tenebræ, & lubricum: & Angelus Domini persequens eos. Exemplum est de sene luxurioso, & vacante a bono opere: cui Daniel ait:
Dan. 13 Ecce Angelus Domini, accepta sententia, scindet te medium, &c. Ex-
Gen. 19 emplum de Angelis, qui Sodomam subverterunt: eo quod vacantes otio, luxuriæ intendebant.

Quarto, assistunt Angeli patienter se agentibus in tribulatione. Quis enim tot mala, quæ caro suggerit, mundus ingerit, & dæmon impingit, portare posset, si Angeli non juvarent? Quis etiam audeat desperare, & non viriliter agere, cum tam strenuos milites noscat sibi assistere? Un- Tob. 5
de dicebat Tobias uxori suæ: Noli flere: credo enim, quod Angelus Dei bonus comitetur ei. Exemplum de 4 Reg.
hoc habemus: Ubi Ezechias cum aliis patienter tribulationem sustinentibus, Angelus Domini in ipsa nocte percussit in castris Assyriorum octogintaquinque millia hominum pugnatorum. Item dicitur; Misit Deus An- Dan. 6
gelum suum, & conclusit ora leonum. Lege Historiam & narra; nam & ibidem dicitur, quod Angelus Domini Dan. 3
descendit in fornacem, & fecit medium Fornacis, quasi roris flantem. Omnes istæ Historiæ narrandæ sunt; quia valde sunt pulchræ & Angelicæ assistentiæ probativæ. Sed attendendum, quod sicut assistunt patientibus: sic resistunt vane de se gloriantibus. Exemplum; Dicitur enim 2 Reg. 23
quod cum David populum numerari fecerit: Angelus Domini ex populo octoginta millia interfecit, &c.

DE DEDICAT, ECCL.

SERMO I.

In ordine XLIV.

Sanctificavi domum hanc, quam ædificasti: ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum. Verba sunt 3 Reg. 9
Domini ad Salomonem: & videntur satis competere hodiernæ solemnitati, in qua dedicationem templi celebramus. In verbis autem propositis duo notantur. Primum est, templi dedicatio, cum dicitur: *Sanctificavi domum hanc, quam ædificasti.* Secundum est, dedicationis ratio, cum dicitur: *ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum.* Circa primum notandum, quod est triplex domus Dei, & triplex est sanctificatio correspondens. Prima est materialis; Secunda est spiritualis: Tertia est cœlestis.

De prima domo, scilicet materiali Joan. 2
dicitur: Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. Et dicitur templum materiale domus Dei: quia

quia Deus in eo colitur, & adoratur. A Unde in Psalmo: Adorabo ad templum sanctum tuum. Sanctificatur autem domus in dedicatione. Unde quando Moyses dedicavit templum, & altare, dicitur quod sanctificavit illud: Dicitur autem Ecclesia in dedicatione sanctificari propter tria. Prima ratio est, quia sanctis operibus mancipatur, scilicet orationum frequentationi, lectionum recitationi, divinæ laudis dedicationi, & veri sacrificii oblationi. Hoc est, quod dicit Isaias: Lætificabo eos in domo orationis meæ, holocausta eorum placebunt mihi super altari meo, & domus orationis vocabitur. Idem habetur: Sed heu, multis hodie posset dici illud, quod subditur in Matthæo: Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Illis autem videlicet, qui non veniunt ad Ecclesiam propter laudes decantandas, sed potius propter bursas implendas: sicut latro latet in spelunca, ut spoliet transeuntes. Ideo dicitur: Numquid spelunca latronum facta est domus ista; in qua invocatum est nomen tuum? quasi dicat sic. Si autem quod in Ecclesia accipiunt, in bonis usibus expenderent, hoc esset tolerabile: Sed timendum est, ne possit dici illud, quod dicitur: Templum luxuria, & comessationibus erat plenum, & scortantium cum meretricibus. Ideo conqueritur Dominus: Quid est, inquit, quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Isti quæstioni satis facile est respondere: & respondet Dominus: Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, abundantia & otium. Secunda ratio, quare domus dicitur sanctificari in dedicatione: quia tunc sanctorum Angelorum custodiæ deputatur. Unde: Circumdabo domum meam ex his, qui militant mihi, id est, sanctis Angelis, qui sunt milites mei: de quibus militibus dicitur; Numquid est numerus militum ejus? Isti enim milites domum istam custodiunt: quia astant orantibus. Unde in Psalmo: Prævenerunt principes, id est Angeli, conjuncti psallentibus, in medio juvencularum tympanistriarum, id est, animarum sanctarum in choro, &

Psal. 5
Num. 7
Isa. 56.
Matt. 21.
2 Mac. 6.
Hier. 9.
Ezech. 16.
Zach. 9.
Job 25.
Psal. 67

tympano laudes decantantium. Ideo etiam dicit Apostolus quod mulier orans debet velare caput suum propter Angelos: Valet enim reverentia ipsis astantibus exhiberi, & gloriosi Angelici spiritus nobis adesse credendi sunt, cum divinis mancipamur obsequiis vel officiis, id est, cum Ecclesiam ingressi, vel lectionibus sacris aurem accommodamus, Psalmodiæ operam damus, vel orationibus incumbimus, vel Missarum solemnia celebramus. Non dubitare licet, quod ubi Dominici corporis, & sanguinis mysteria geruntur: supernorum civium adesse conventus, qui monumentum, in quo venerabile corpus positum fuerat, & jam resurgendo ab B scesserat, tam sedulis excubiis servaverunt. Debet igitur eis adstantibus reverentia exhiberi. Quod est contra illos, qui non venerunt orare, sed potius garrulare in Ecclesia, & maxime mulieres: cum tamen dicat Apostolus; Mulieres in Ecclesia taceant. Turpe est enim mulierem loqui in Ecclesia. Tertia ratio, quare sanctificari dicitur Ecclesia in dedicatione, est; quia tunc pretiosis Sanctorum reliquiis adornatur. In cujus figura dicitur quod in dedicatione templi Salomon, & universus Israel arcam Domini posuerunt in templo, loco videlicet reliquiarum. De his omnibus simul dicit B. Bernardus: Quis enim Ecclesiæ parietes sanctos dicere vereatur, quos manus sacratæ Pontificum C tantis sanctificavere mysteriis? Ex tunc quoque, & deinceps inibi lectionum resultare frequentia, Sanctorum orationum devota murmurare susurria, sanctarum Reliquiarum honorari beata præsentia, sanctorum Spirituum indefessa noscitur custodia vigilare. Propter igitur istas tres rationes dicitur Ecclesia in dedicatione sanctificari; & sic apparet, quæ sit prima domus, & quomodo sanctificetur, scilicet in dedicatione.

Secunda domus est Spiritualis, scilicet anima fidelis. De ista domo dicitur: Christus est tamquam filius in domo sua, quæ domus sumus nos. Ista autem domus sanctificanda est, & dedicanda; quia secundum quod dicitur in Psalmo: Domum tuam decet

1 Cor. 11
Matt. 28
Marc. 16
Luc. 24
Joan. 20
1 Cor. 14.
3 Reg. 8
Bern. t. 1 serm. 4 de Dedic. Ecclesiæ.
Heb. 3.
Psal. 92.
1 Cor. 3

cet sanctitudo Domine. Et; Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Ad dedicationem autem istius templi spiritualis, sive sanctificationem, quatuor sunt temporaliter necessaria, sicut in dedicatione templi materialis quatuor fiunt, scilicet Aspersio, Signatio, Inunctio, Illuminatio. Aspergitur enim aqua, signatur cruce: quia fiunt cruces in parietibus; inungitur oleo, illuminatur lumine candelarum. Sic etiam debet fieri in sanctificatione templi spiritualis. Primo enim debet aspergi aqua compunctionis, aspersorio humilitatis. De hoc aspersorio, dicitur in Psalmo: *[Psal. 50]* Asperges me Domine hyssopo, &c. Hyssopus est herba humilis, & pectoris purgatoria, & signat recte humilitatem. Isto aspersorio debet aspergi conscientia, *[Ezech. 36]* aqua compunctionis. Hæc est illa aqua, de qua dicitur: Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. *[Num. 19]* Hæc est illa aqua expiationis, sine qua non poterat immundus mundari, sicut habetur. Ad istam mundationem hortatur nos Dominus per Isaiam: *[Isa. 1]* Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum, &c. Et Psalmus: *[Psal. 6]* Lavabo (inquit) per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. Sed, heu, hodie multi sunt, qui hac aqua nolunt aspergi: sed potius in aqua volunt immergi: in aqua scilicet carnalium voluptatum, vel deliciarum. Talibus in figura Pharaonis *[Ezech. 29]* dicit Dominus. Ecce ego ad te Pharao Rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum: & sequitur ibidem: Bestiis terræ, & volatilibus cœli dedi te ad devorandum. Hæc est illa aqua, super quam meretrix sedet, sicut dicitur: *[Apoc. 17]* Vere enim super aquam deliciarum sedet meretrix, id est, peccatum luxuriæ: quia nutritur in deliciis. Unde dicit Bernardus quod *[Bern. to. 1 de Conversione ad Clericos, cap. 30]* periclitatur castitas in deliciis; hoc autem figuratum fuit, ubi dicitur quod lumbare suum computruit in *[Jer. 13]* aquis. Per lumbare enim, quod est circa lumbos, castitas designatur, quæ bene computrescit in aquis deliciarum carnalium. Hæc est illa a- *[Apoc. 12]* qua pessima, per quam multos ho-

A die diabolus trahit a bono proposito, sicut legitur quod serpens misit post mulierem, aquam, tamquam flumen, ut faceret eam trahi a flumine; quando enim anima peperit aliquod bonum opus, id est sancte, & bene vivere inchoavit, tunc serpens immittit tentationes carnis, aquam, scilicet deliciarum carnalium, reducendo ad memoriam præteritas delicias: ut sic trahatur a bono scilicet inchoato, & involvatur iterum in flumine deliciarum. Qui in istis vult immergi, non dedicat domum suam Domino, sed potius diabolo. De diabolo enim dicitur: Sub umbra dormivit in secreto calami, in locis humentibus. *[Job 40]* Istis igitur aquis non debet aspergi domus ista, sed potius B aquis compunctionis. Secundo, debet signari cruce pœnitentiæ, & mortificationis carnis. De ista signatione dicitur: *[Ezec. 9]* Dictum est viro, qui indutus erat lineis; id est Christo, qui indutus est membris purissimis, de carne videlicet Virginis: Signa thau super frontes virorum gementium, & dolentium, super eos, qui aspersi sunt jam aqua compunctionis. Signa thau id est, signum crucis: Ad litteram enim hæc figura thau in Hebræo habet modum crucis: & ideo recte signat Crucem, sicut dicitur in Glossa. O quam bonum est isto signo signari! Hoc est signum, quod inter servos Dei, & servos diaboli distinguit; quia C sicut dicitur: Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, & concupiscentiis. *[Gal. 5]* Unde de illo signo dicitur: Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus, quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum. *[Apoc. 7]* Hoc est etiam illud signum, quod dæmones fugat, & deiicit. Unde legimus in dialogo B. Gregorii, quod dæmones dixerunt de *[Greg. to. 1 li. 3 dial. cap. 7]* Judæo signo crucis munito: Væ, væ, vas vacuum & signatum: vacuum scilicet gratia, sed signatum. Ideo dicebat David; Fac, inquit, mecum signum in bono, ut videant qui oderunt me & confundantur. *[Psal. 85]* Hoc est etiam signum, quod ab æterna morte liberat. Omnem, super quem videritis signum thau, id est, signum *[Ezech. 9]* crucis pœnitentiæ, nec occidatis, hoc figu-

Exod. 12 figuratum fuit ubi dicitur; Erit vobis sanguis, id est, memoria sanguinis, sive imitatio passionis Christi, signum est in ædibus nostris, & per illud signum, sicut dicitur ibidem, liberati fuerunt ab exterminatore. Sed licet hoc signum ita sit utile, hodie tamen pauci sunt, qui isto signo signari velint: immo potius istud signum vehementer abhorrent. De quibus dicitur in Psalmo; Timebunt, Psal. 94 qui habitant terminos, id est homines vitiosi, qui habitant in terminis, id est, in vitiis: virtus enim consistit in medio, sicut dicit Philosophus; Arist. to. 3 Mor. Nicomachior li. 2 ca. 6 & lib 2 Mor. Eudemior. cap. 5 sed vitium in extremitatibus comprobatur. Qui igitur habitabunt istos terminos, timebunt a signis tuis Domine Jesu; quæ signa sunt humilitas, paupertas, & pœnalitas. De quibus signis dicitur: Hoc vobis signum: Invenietis infantulum, ecce humilitas: Luc. 2 pannis involutum, ecce paupertas: & positum in præsepio, ecce pœnalitas. Per præsepium enim, in quo est locus arctus, arctitudo pœnitentiæ, & pœnalitas intelligitur; inter ea vere bone Jesu, positus es tu, & Crux tua in signum tibi: hodie a multis contradicitur, sicut dicit Simeon. Signa enim Luc. 2 omnino contraria suscipiunt: signum, scilicet superbiæ in apparatu vestium, contra Christi humilitatem, & paupertatem. De isto signo dicitur: Tu Esther 14 scis Domine, quod abominor signum superbiæ, Signum etiam voluptatis, & lasciviæ contra Christi pœnalitatem. De quo dicunt miseri peccatores: Coronemus nos rosis antequam Sap. 2 marcescant; vino, & pretiosis unguentibus impleamus nos, & non pertranseat nos flos temporis, nullum sit pratum, quod non pertranseat luxuria nostra, & sequitur, ubique relinquamus signa lætitiæ. De isto etiam signo dicitur; Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ. Ezec. 16 Vere qui istis signis sunt signati, non dedicant domum suam Christo, sed potius Antichristo. Tales enim portant characterem Antichristi, sive bestiæ in fronte, id est in corde, & in Apoc. 14 manu, id est, in operatione, sicut dicitur. A talibus quæretur in judicio, cujus est imago, & superscriptio? & non poterunt respondere, nisi Cæ-

A saris, id est, diaboli, & tunc præcipiet Dominus: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Matt. 22 Deo. Isto igitur signo non debet signari domus Dei spiritualis, sed signo Crucis, id est, pœnitentiæ. Isto signo signatus erat Apostolus, qui di- Gal. 6 cebat: Stigmata Domini Jesu in corpore meo porto. Glossa. Stigmata, id est, signa militiæ, quæ me probant esse militem ejus, scilicet tribulationes. Tertio debet inungi oleo lætitiæ spiritualis, sicut etiam ad litteram inungitur domus Dei materialis oleo materiali. Ista inunctione inunctus fuit excellenter Christus. Unde in Psalmo: Unxit te Deus Deus tuus Psal. 44 oleo lætitiæ. De isto oleo dicitur ali- Psal. 103 B bi: Ut exhilaret faciem in oleo. Sed advertendum est, quod sicut videmus ad litteram in dedicatione domus materialis, quod unctio ponitur super Cruces: sic unctio ista divina lætitiæ, videlicet spiritualis, ponenda est super crucem pœnitentiæ. In tribulationibus enim immittitur specialiter divina consolatio, secundum illud Psalmi: Psal. 93 Secundum multitudinem doloris in corde meo, consolatio tua lætificavit animam meam. Istam enim unctionem non merentur accipere, qui crucem pœnitentiæ recusant portare. Unde Bernardus in sermone de Ascensione; Ber. to. 1 serm. 6 de Ascens. Domini circa med. Præoccupatos sæcularibus desideriis animos delectatio sancta declinat: nec misceri poterunt vera vanis, æterna caducis, spiritualia corpo- C ralibus, summa imis; ut pariter quæ in cœlo sunt, sapias, & quæ sunt super terram, hoc est quod dicit alibi: Delicata est divina consolatio, non datur admittentibus alienam. Et iterum: Ubi crapulam ructantis inter Bern. to. 2 in Declam. sub finem. pocula senserit Christus; sua vina, quæ super mel, & favum dulciora sunt, propinare non dignatur: ubi ciborum curiosa diversitas, ubi divitis supellectilis, discolor varietas oculos simul pascit, & ventrem: panis cœlestis jejunam deserit mentem. Qui igitur vult unctionem istam recipere, necesse est, quod prius sciat crucem pœnitentiæ portare: nec tamen omnes, qui crucem portant, istam unctionem percipiunt. Distinguit enim Bernardus inter portantes crucem pœni- Bern. to. 1

ni-

ser. 6 de Ascens. Domini. nitentiæ in quodam sermone de Ascensione, sic dicens: Advertere potes in omnibus fere religiosis congregationibus viros repletos esse consolatione, superabundantes gaudio, jucundos semper, & hilares, ferventes spiritu, &c. quibus amabilis disciplina, dulce jejunium, breves vigiliæ, labor delectabilis manuum, & universa denique hujus sanctæ conversationis austeritas refrigerium videatur. Contra sane invenire est homines pusillanimes, deficientes sub onere, virga, & calcaribus indigentes: quorum remissa lætitia, pusillanimis tristitia est: quorum rara, & brevis compunctio, &c. & enumerat ibi multa mala de ipsis, & postea subjungit; Nonne tibi vita horum inferno penitus appropinquare videtur? socii plane sunt tribulationis, sed non consolationis. Patet ergo, quod non omnes portantes crucem pœnitentiæ percipiunt unctionem spiritualis lætitiæ; sed illi soli in angaria portant crucem, sicut ille, de quo dicitur quod angariaverunt eum, ut tolleret crucem Jesu. Mat. 27 Quæ autem sit ista unctio, dicit Apostolus: Qui unxit nos, & 2 Cor. 1 qui signavit nos, & dedit nobis pignus spiritus gloriæ, id est, arrham de possidenda vita æterna. Differt enim pignus, & arrha: Arrha enim est pars pretii, pignus non. Arrha ergo est quædam prægustatio æternæ beatitudinis imperfecta: hic enim modicum prægustatur, sed in futuro Psal. 35 pleno calice bibitur. In Psalmo: Et torrente voluptatis tuæ potasti eos. Hæc ergo unctio est quædam prægustatio futuræ dulcedinis æternæ, propter quam Sanctis, quidquid hic patiuntur, non solum leve videtur, sed etiam dulce, hoc est, quod dicitur: Gen. 49 Issachar asinus fortis accubans inter terminos, & vidit requiem, quod esset bona: & terram, quod esset optima: & supposuit humerum suum ad portandum. Issachar interpretatur memoria Domini, vel vir mercedis: & signat virum, qui in omnibus operibus suis est memor Dei: & omnia facit intentione mercedis æternæ; qui asinus fortis dicitur, propter passionum tolerantiam: accubans inter terminos, propter desiderium cœlestis Patriæ. Dicit enim Glossa: Habitare in terminis est, non de mundanis quærere, sed ultimum desiderare: vidit requiem, quod sit bona, & terram quod sit optima: quando de delectatione, quæ erit in Patria, datur ei modicum prægustare, & tunc supposuit humerum suum ad portandum: Jugum Domini leve, & onus suave. Unde dicit Glossa: Qui ad promissam requiem ire desiderat mandatorum onera libenter portet. Matt. 2 in fine Hæc est sanctorum consolatio, quam non novit, nisi qui accipit. Qui istam unctionem semel sentiret, libenter crucem pœnitentiæ portaret. Sed sicut dicit B. Bernardus, Multi pœnitentiam fugiunt, qui crucem vident, sed non unctionem. Si igitur abhorres crucem; respice unctionem, considera præmium: quia sicut dicit Gregorius, Consideratio præmii minuit vim flagelli. Sic igitur debet ista domus inungi oleo lætitiæ spiritualis, quod fluit desuper, scilicet ex consideratione æternæ beatitudinis. Quarto debet illuminari, & lucere lumine honestæ conversationis. De quo lumine dicitur: Sitis sine querela, & simplices filii Dei in medio nationis pravæ, Phil. 2 & perversæ: inter quos lucetis, id est, lucere debetis, sicut luminaria in mundo. Non enim debet sufficere viro sancto, quod in se ardeat: sed debet foris lucere per conversationis honestatem, ut in eo adimpleatur illud, quod dicitur: Ambulabunt gentes in lumine tuo, Isa. 60 id est, gentiliter viventes proficient ad exemplum tuum. Ideo dicit Dominus de Joanne; Ille erat lucerna ardens & lucens; Joan. 5 ardens interius charitate, & lucens exterius honestate. Et vere quando sic est, quod domus ista spiritualis sit illuminata, tunc est Deo perfecte dedicata; quia tunc Deus in ea laudatur, & glorificatur. Unde: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant Matt. 5 opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. Sed heu, domus illa sanctificata a multis polluitur. Unde conqueritur: In multitudine iniquitatum tuarum, Ezec. 27 & iniquitate negotiationis tuæ polluisti sanctificationem tuam. Hoc est etiam, 1 Mach. 4 quod dicitur, quod ascendentes in mon-

montem Sion, viderunt sanctificationem desertam, & altare prophanatum, & portas exustas, & in atriis virgulta nata, sicut in saltu, vel in montibus; & pastoforia diruta, Tunc sanctificatio deserta efficitur, quando cor hominis, quod erat Deo sanctificatum a gratia, per peccatum deseritur. Tunc etiam altare prophanatur, quando cor, in quo solebat immolari hostia laudis, per peccatum polluitur. Tunc portæ exuruntur, cum incentiva vitiorum per sensus ad animam ingrediuntur. Tunc virgulta in atriis nascuntur, cum multitudo superfluarum cogitationum in corde generatur. Tunc pastoforia dirimuntur, cum secreta mentis per illicita desideria dissipantur. Hanc destructionem deplorat Propheta dicens; Deus venerunt gentes in hereditatem tuam (scilicet diaboli) polluerunt templum sanctum tuum. Sed vere; qui ita templum Dei polluerunt, timere debent illam sententiam Apostoli: Quicumque templum Dei violaverit, disperdat illum Deus. Sic igitur patet de dedicatione domus spiritualis.

Psal. 78

1 Cor. 3

Est iterum tertia domus, domus scilicet cœlestis, de qua dicitur in Psal. Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi; in domum Domini ibimus. Et alibi: Unam petii a Domino, hanc requiram: ut inhabitem in domo Domini, &c. Vere optimum est, habitare in domo ista. Hæc est enim domus securissima propter loci altitudinem; Fundamenta enim ejus in montibus sanctis; dicitur de domo ista. Et alibi: Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion, usque in Hierusalem: & quare, subjungit causam: Montes, id est, sancti Angeli, in circuitu ejus, ipsam custodientes, & Dominus in circuitu populi sui. Hæc est domus maxima propter loci latitudinem: ibi nulla erit pressura. Ideo dicitur: O Israel, quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis ejus! Magnus, & non habens finem, excelsus, & immensus. Hæc est domus amœnissima propter loci pulchritudinem. De isto decore dicitur in Psalmo; Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Ad pulchritudinem autem ipsius facit

Psal. 121

Psal. 26

Psal. 86

Psal. 124

Baruc. 3

Psal. 25

A etiam mansionis pulcherrima dispositio: secundum quod dicitur; In domo Patris mei mansiones multæ sunt. *Joan. 14*
Propter istam admirabilem pulchritudinem dicebat Psalmus; Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam, &c. usque ad domum Dei. *Psal. 41*
Hæc est domus jucundissima propter suavis melodiæ (quæ ibi auditur) dulcedinem. Ideo dicitur de ista domo: Sicut lætantium omnium habitatio est in te. Et alibi: Beati qui habitant in domo tua Domine, &c. Hæc est domus opulentissima, propter omnis boni pulchritudinem. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Propter omnia ista
Psal. 86 *Psal. 83* *Psal. 35* *Isa. 32*

B bona, quæ in hac domo reperiuntur, dicebat David: Melior est dies una in atriis tuis super millia, scilicet in mundo. Et sequitur; Elegi abjectus esse, id est, minimus in domo Dei nostri, &c. Dedicatio autem, sive sanctificatio istius domus, est plena, & perfecta liberatio ab omni culpa, & miseria. Quamdiu enim habitamus domos luteas: corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, & ideo sine peccato, & miseria esse non possumus. Unde: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Et: Quis potest dicere, mundum est
Psal. 83 *1 Joan. 1* *Prov. 20*

C cor meum? mundus sum a peccato? quasi dicat nullus. Sed in illa domo nulla est culpa, nulla est macula: sed plena sanctitas, & perfecta puritas: Populus qui habitabit in ea, auferetur ab eo iniquitas. Tunc enim exhibebit Christus sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, neque rugam, sicut dicitur; Nulla erit etiam ibi miseria: quia tunc absterget Deus omnem lacrymam ab oculis suis, & non erit amplius, &c. usque quæ prima abierunt; sicut dicitur: In ista ergo perfecta liberatione a culpa & miseria consistit hæc domus dedicatio. Sic igitur patet primum principale, in quo notatur templi dedicatio.
Isa. 34 *Eph. 4* *Apoc. 21*

Sequitur secundum principale, in quo tangitur dedicationis ratio: cum dici-

dicitur: Ut ponerem nomen meum &c. id est, ut habitarem ibi, &c. Ad hoc enim dedicatur Ecclesia, ut fiat Dei speciale habitaculum. Unde nota quod in ista domo triplici, tripliciter dedicata, habitat Dominus tripliciter. In prima enim domo materiali habitat dominus per corporalem præsentiam, scilicet sub sacramento. In secunda per gratiam. In tertia per gloriam.

Primo dico, habitat in domo materiali dedicata per corporalem præ-
Mar. ult. sentiam, scil. sub sacramento. Unde; Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Hoc bene figuratum est, ubi dicitur quod in dedicatione domus Domini nebula implevit domum Domini. Unde dicitur ibidem, quod dixit
3 Reg. 8 Salomon: Dominus dixit, ut habitaret in nebula. Quid enim est, gloriam Domini apparere, vel habitare in nebula, nisi Domini corpus, Christi corpus, latere sub sacramento?
Exo. 29 Sanctificabo tabernaculum testimonii, & habitabo in medio filiorum Israel.
2 Cor. 6 In secunda domo habitat per gratiam. Unde: Vos estis templum Dei vivi: quoniam habitabo in illis, &c. Postea concludit: Has ergo habentes promissiones, scilicet quod Christus in nobis habitat; mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem interio-
Sap. 1 rem Dei. Vere enim (secundum quod dicitur) non habitabit in corpore subdito peccatis. O quam bonum est habere talem hospitem! Cum ipso enim omnia bona veniunt, sicut dicitur:
Sap. 7 Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, id est, cum sapientia increata. Et
Tob. 10 Tobias: Omnia in te habentes, non debuimus mittere te ire a nobis. Sed heu, multi dimittunt talem hospitem recedere; immo quod pejus est, turpiter eiiciunt, secundum illud, quod
Luc 5 dicebat B. Petrus: Exi a me Domine, quia homo peccator sum.
Eccl. 24 In tertia domo habitat per gloriam: Hæc enim est habitationis suæ gloriæ locus, sicut dicitur: Ego in altissimis habito. Rogemus ergo Dominum, ut det nobis sic primam domum frequentare, scil. per crebras & devotas orationes, & secundam dedicare,
A & sanctificare, scilicet domum conscientiæ; ut dignetur in ea habitare: & tandem nos cum gaudio in domum tertiam recipere. Quod nobis præstare dignetur, qui est benedictus in sæcula sæculorum, Amen.

DE DEDICAT, ECCL.

SERMO II.

In ordine XLV.

Vidi civitatem sanctam Jerusalem novam, descendentem de cælo, a Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. Notandum, quod Apoc. 21
B duplex est civitas. Una cælestis, altera terrestris. Una laudabilis; alia detestabilis. De prima nihil propositum. De secunda dicitur: Receden- Gen. 40
tes ab Oriente ædificaverunt civitatem, & turrim in campo Sennaar: quod interpretatur fœtor, sive putredo dentium: & signat peccatum, quod præstat mundanis ædificiis fundamentum. Hanc civitatem videns Chri- Luc. 5
stus, flevit super eam, & dixit: Si cognovisses & tu utique fleres, &c. Spiritualiter per hanc civitatem iste mundus accipitur, qui civitati multis de causis comparatur, quæ hic est in statu turpissimo. Et ideo bene possemus super ipsam flere, super quam etiam boni & electi deflent. Quia quo Deus
C secundum Historiam solus fecit, hoc quotidie per electos suos in generali agit. Plangit reprobos, qui nesciunt quod plangantur: qui si damnationem suam prævidérent, seipsos cum electorum & sanctorum lacrymis plangerent. Possent enim tria de illa civitate dici: Quia ædificatur turpiter. Infatuatur subtiliter: Et consummatur mirabiliter.

Primo, ædificatur turpiter. Unus ædificat diabolo domum fœtidam: porcorum stabulum, per luxuriam. Alter palatium, per superbiam, & sic de singulis. Carpentarii diaboli sunt:
Væ eis, quia domus eorum destruun- Abac. 2
tur: Væ qui ædificavit civitatem in sanguinibus & præparant urbem in iniquitate sua. Nota, quod unus ædificat de spolio, alter de furto, tertius de usura, &c. Unde Ovidius:

Non habet eventus sordida præda bonos.

Secundo, infatuatur subtiliter: quia pulchra est iniquitate. *Psal. 54* Vidi iniquitatem & contradictionem in civitate. Die ac nocte circumdabit eam super muros ejus iniquitas, & labor; & non defecit de plateis ejus usura & dolus. Hæc enim civitas numquam caret bello intestino; & ideo necesse est, quod quilibet istius civitatis inhabitator caveat sibi. Unde: *Jer. 9* Unusquisque a proximo se custodiat, & in omni fratre non habeat fiduciam: quia omnis frater supplantans supplantabit & omnis amicus fraudulenter incedit. Ideo in illa civitate nullus est securus, sicut dicitur: Formido, & fovea, & laqueus super te, qui habitator es terræ. *Isa. 24* Hoc totum fit ex inductu trium institorum ejus, qui fraudulenta mercimonia exhibent, & pro levi pretio dant, id est tantum pro duobus, sc. corpore & anima, quæ damnatur æternaliter. Hos tres institores describit Joannes dicens: *1 Joan. 2* Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Hi tres maximam partem filii fraudulenter subjugarunt. *Ezec. 27* Unde lamentatur: Fili hominis assume super Tyrum lamentum; id est, mundum. Glo. Quidquid de Tyro dicitur, ad angustias sæculi refertur. *Ezec. ibid.* Sequitur: Græcia, Mosoch, Tubal ipsi institores tui. Græcia mundi gloriam: Mosoch diram nequitiam; Tubal carnis lasciviam signant. Prima exhibet superbiam & avaritiam; Secunda invidiam & iram; quia invidia *Sap. 2* diaboli mors introivit in orbem terrarum: Tertia exhibet gulam & luxuriam, & acediam, & quos incautos viderit, decipit. Dic, quos quælibet decipit.

Tertio, consummatur mirabiliter in judicio futuro. *Apoc. 18* Unde; Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis, quomodo una hora veniet judicium tuum: & negotiatores terræ flebunt, & lugebunt super illam, quoniam merces eorum nemo amplius emet, &c. Et illud pulchre figuratur, *Josue 2* ubi dicitur, quod Josue misit nuntios ad Raab in civitatem Hierico: quibus receptis juramento permiserunt salvare domum ejus, in cujus signum funiculus in fenestra ejus ligatur. Et sequitur, quod dixit Dominus ad Josue: *Josue 6* Circuite urbem septem diebus: die autem septimo tollent septem sacerdos septem buccinas, septiesque circuibunt civitatem, & clangent buccinis, & muri funditus corruent: & factum est ita; & interfecerunt a viro usque ad mulierem: ab infante usque ad senem; boves, oves, asinos. Raab vero fecit Josue vivere, & habitare in medio Israel usque in præsens. Spiritualiter pro Josue Christus figuratur, cui omne judicium dedit Pater. Per Hierico mundus iste: Septem diebus circuitur: Ab Adam usque ad Noe: A Noe usque ad Abraham: Ab Abraham usque ad Moysen; A Moyse usque ad David; A David usque ad transmigrationem: A transmigratione usque ad Christum: A Christo usque ad finem mundi. In his septem diebus sacerdotibus clangentibus septies circuitur. Per hos septem sacerdotes septem prælatorum genera figurantur: & cum unus tuba canit, civitas cadit: hoc est mundus. Primus, Joannes Baptista hic decollatur, qui sic cecinit: *Matt. 3* Pœnitentiam agite, &c. Secundus, LXXII. discipuli, qui despiciuntur. Unde: *Luc. 10* Misit illos binos ante faciem suam. Tertius, Christus, qui crucifigitur, qui sic cecinit: *Matt. 3* Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, &c. Quartus, duodecim Apostoli, quibus ait: *Matt. 10* In Synagogis suis flagellabunt vos. Et ibidem: Ecce ego mitto vos, sicut oves in medio luporum, &c. Quintus, Prædicatores moderni, ut nos, & nostri similes: qui canimus tibi vitia fugienda, virtutes amplectendas, pœnam fugiendam, & gloriam appetendam. Sextus, Helias, & Enoch; *Apoc. 11* Dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille, ducentis quadraginta: & cum finierint testimonium suum, bestia, quæ ascendet de abysso, faciet adversus eos bellum, & vincet illos, & occidet eos. Septimus, sunt Angeli: Cum hi tuba sua canent, & omnes resurgent; hos etiam audient mortui auribus. Unde: *Matt. 13* Mittet Angelos suos cum voce magna, &c. Hoc septimo clangore muri Hierico corruent, id est, mūdus. Unde sequitur: *Josue 6* Voci-

se-

ſtrante omni populo, & clangentibus A tubis, illico corruent. Per illos ſeptem ſacerdotes figurantur ſeptem cœtus cæleſtium, videlicet Angeli, Virgines, Martyres, Confeſſores, Prophetæ, Apoſtoli, Evangeliſtæ. Iſti ſeptem interficient ſeptem genera hominum. Unde ſequitur; Cœperuntque civitatem, & interfecerunt omnia, quæ erant in ea, a viro uſque ad mulierem, ab infante uſque ad ſenem, boves, oves, aſinos. Per hos figurantur ſeptem genera hominum, quos Dominus duriſſime judicabit. Primo viros, hoc eſt per potentiam opprimentes, ut ſunt mali nobiles, prædones, & oppreſſores pauperum: qui modo tantæ fortitudinis ſunt, ut aliena rapiant, pauperes concutiant. Unde: Rapina pauperis in domo veſtra. Hi viri interficientur in judicio, & eorum colla a pauperibus conculcabuntur. Unde dicitur: Ite, ponite pedes veſtros ſuper colla regum. Ubi tunc erit potentia eorum? Non in fortitudine ſua roboratur vir. Secundo, mulieres, delicate ſcilicet viventes. Mulier quaſi gerens mollia. Hæ ſunt, quæ nihil pro Deo incommodi ſentiunt, ſed ſemper in deliciis, & mollibus incedunt, & nutriuntur, & iſti manducabunt pœnas inferni, Unde: Qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora, ſcilicet inferni. Hæc eſt illa maledicta mulier, quæ multos ſeducit. Hæc (ut dicit) ſi primatum habeat, confundit virum ſuum: ideo interficiuntur. Tertio, infantes, hoc eſt non fantes in confeſſione, & oratione: & hi ad litteram ſunt juvenes, qui etiam occiduntur: Illis, Domine, qui in vita ſua inſenſate, & injuſte vixerunt, dediſti ſumma tormenta. Et ſequitur: Infantium inſenſatorum more viventes, qui veterem pellem Æthiopis non poſſunt mutare in veſtem novitatis. Unde: Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam: & pardus varietates ſuas; & vos poteritis benefacere, cum didiceritis mala. Verſus:

Quod nova teſta capit, inveterata ſapit.

Et hi etiam occiduntur. Quinto, boves, hoc eſt Eccleſiæ prælatos: Iſidorus: Bos eſt rex jumentorum. Iſta jumenta jam computreſcunt in ſtercore ſuo. Quod diffinit Gregorius dicens: Jumenta in ſtercore putreſcere, eſt homines carnales in fœtore luxuriæ vitam finire. Sexto oves, quo ad falſos religioſos, qui oves in habitu lupi ſunt in actu. De quibus Dominus in Evangelio: Attendite a falſis Prophetis, &c. tales etiam oves damnantur. Sicut oves in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos. Septimo, aſinos, quo ad malos ſubditos, id eſt communem populum, qui ut aſini ſtolidi ſunt, nihil cognitionis habentes. Unde: Sepultura aſini ſepelietur putrefactus, & projectus extra portas Hieruſalem. Sequitur: Raab B vero, & omnia, quæ habuit, fecit Joſue vivere, & habitavit in medio Iſrael. Per Raab, quæ interpretatur latitudo, intelliguntur hi, qui habent latitudinem charitatis, ſine qua nullus ſalvatur: vel etiam recepit nuntios, id eſt prædicatores verbi Dei, quos in ſuperioribus collocavit, id eſt altæ memoriæ commendavit. Hæc in feneſtra animæ, id eſt, affectiva coccum ligavit, id eſt rufum funiculum, dum memoriam Dominicæ Paſſionis habet, ut dicit Gloſſa. Et ideo cum Dominus ad judicium venerit, ſalvatur in filiis Iſrael, id eſt omnibus ſanctis conjungitur. Poſt hoc mundus anathematizatur, id eſt mundani, qui maledicuntur. Unde ſequi- C tur: Hæc civitas anathema ſit, quæ eſt major excommunicatio: a qua numquam obſolventur. Rogemus, &c.

Marginal references: *Iſa. 3*; *Joſue 10*; *3 Reg. 2*; *Thr. 4*; *Eccl. 25*; *Sap. 12*; *Hier. 22*; *Iſidor.*; *Greg. 10. 1 hom. 10 in Evang.*; *Matt. 7*; *Pſal. 48*; *Hiere. 22*; *Joſue 6*

DE DEDIC. ECCLESIÆ,

SERMO III.

In ordine XLIV.

Sanctificavit tabernaculum ſuum altiſſimus. Loquitur Propheta de conſecratione Eccleſiæ ſub metaphora rei artificialis deſcribens Eccleſiam. Primo conſecrandam. Secundo ejus conſecrationem. De primo dicit: *tabernaculum*. De ſecundo: *ſanctificavit*. (*Pſal. 45*)

Quantum ad primum, allegorice per tabernaculum Ecclesia signatur, & singulariter ipsa est in omnibus particularibus ecclesiis una, quæ bene dicitur tabernaculum. Est enim tabernaculum locus militantium, peregrinantium, & vigilantium. Unde in tabernaculis habitant milites, & viatores, & pastores. Militat Ecclesia in bonis Laicis, & sæcularibus. Peregrinatur in bonis Clericis, & Regularibus. Vigilat in bonis Prælatis, & Pastoribus. De primo: Nigra sum, sed formosa, filiæ Hierusalem: sicut tabernacula cedar. Nigra, sicut tabernacula cedar: formosa, sicut pelles Salomonis. Tabernacula cedar, id est Agarenorum per pelles extenduntur, & dilatantur; quia sæculares ex solicitudine quotidiana circa tot mundana fuscati sunt interius: exterius tamen ex charitate fraterna sunt dilatati, & pulchri interius. Nigra, quia in laboribus plurimis formosa: ex reformatione divinæ imaginis, & gloria conscientiæ interioris. De secundo Apostolus: Quamdiu sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati; eo quod nolumus expoliari, sed supervestiri; ut absorbeatur quod mortale est a vita: Genit peregrinus ex incommodis vitæ, ex dilatione Patriæ, nihil ferens secum, nisi quod sit necessarium ad usum. Gemit clericus, cujus per hereditatis est solus Dominus. Gemit religiosus, qui terrenorum abjecit pondus, videns causam sui gemitus; quia sursum anhelat, cum hic eum esse oporteat, & ideo cum caro trahat deorsum ex corruptione; & spiritus levet eum sursum ex devotione: ex motibus contrariis profert gemitum, plangens suum incolatum. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. De tertio, cui in solitudine locum, & tabernacula ejus in terra salsuginis. Et sequitur: Circumspicit montes pascuæ suæ; & virentia quæque perquirit. Iste onager prælatus manet in loco solitudinis, ex singulari sanctitate: in terra salsuginis, ex ferventi charitate: in monte solitudinis ex diligenti subditorum informatione.

Cant. 1

2 Cor. 5

Psal. 119

Job 29

Quantum ad secundum, hoc tabernaculum sanctificatur, quando Ecclesia consecratur. Sanctificatio autem sumitur in sacra Scriptura tripliciter. Primo, pro emundatione a peccato: Liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificatione. Secundo, pro dedicatione cultui divino: unde tabernaculum, & vasa tabernaculi dicta sunt sanctificari, quia dedicata divino cultui. Sumpto unctionis oleo, unges tabernaculum, & omnia vasa ejus; ut sanctificentur. Tertio, pro confirmatione in bono: sicut enim Joannes, & alii in gratia confirmari, dicuntur sanctificati. Antequam exires de vulva, sanctificavi te; in hunc modum Ecclesia sanctificatur, quando in laicis, & sæcularibus a peccatis purgatur: quando in Clericis, & Religiosis divino cultui dedicatis commendatur; quando in Pastoribus, & Prælatis confirmatur. De primo: Quidquid potest transire per flammas, igne purgabitur: quod autem ignem non poterit sustinere, aqua expiationis sanctificabitur. Hæc enim erat vulgaris sanctificatio, & communis, signans, quod per aquam baptismi & ignem pœnitentiæ sanctificari saltem quemlibet laicum oportet, per purgationem ab originali peccato, & actuali. Transivimus per ignem, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. De secundo dicitur ad Aaron in persona Clericorum: In fide, & lenitate ipsius sanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne. In fide; quoad Deum, lenitate patientiæ, quo ad proximum; & separetur ab omni carne, id est a carnali voluptate, quo ad seipsum & sicut Ecclesia sanctificata non advolvitur ulterius ad usum alienum, quantum ad modum: sic nec isti ulterius ad peccatum revertantur. Sed sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione, & honore. De tertio, sacerdotes qui accedunt ad me sanctificentur, ne percutiam eos; & sanctificentur, & confirmentur in bono, quia ipsi sunt columnæ, & stabilimentum in populo. Ipsi enim debent esse sanctificati, quo ad propriam sanctificationem, & quo ad aliorum sustentationem. Qui sanctus est, sanctificetur adhuc. In figura ergo hujus triplicis sanctificationis offerebantur in san-

Rom. 6

Exod. 40

Hier. 1

Num. 31

Psal. 65

Eccl. 45

1 Th. 4

Exo. 19

Apoc. 22

sanctificatione tabernaculi tria animalia. Bos qui congruit labori laicorum. Agnus qui significat simplicitatem religiosorum. Aries, qui est dux gregis, qui convenit regimini Prælatorum. Et in consecratione altaris, tria apponuntur, maxime in parvis altaribus. Lignum signans fragilitatem in sæcularibus: Chrisma sanctitatem in regularibus: Lapis firmitatem in Pastoribus. Moraliter potest exponi verbum propositum de quolibet nostrum, qui dicimur Dei tabernaculum: ideo dicitur; Tabernaculum meum in medio vestri, & non abiiciet vos ultra anima mea. Secundum autem distinctionem, quam facit David in Psal. Quam dilecta tabernacula: Per atrium, & altare possumus distinguere tres partes in tabernaculo. Atrium, pro sexu promiscuo: Prius tabernaculum, quod dicebatur Sancta sanctorum, pro ministrorum quotidiano servitio: Posterius tabernaculum, quod dicebatur Sancta sanctorum, pro Pontifice summo, qui solus intrabat illuc cum sanguine semel in anno. Sic in nobis, qui sumus tabernaculum Dei: pars anterior est corpus nostrum, sicut quoddam atrium: pars anterior est pars animalis; sed pars posterior est anima nostra, sicut quoddam Sancta sanctorum. De primo: Certus sum quod velox est depositio tabernaculi mei. Hæc autem dicebat de imminenti dissolutione corporis sui. De secundo: Eriges tabernaculum. Et sequitur; Inseretur autem velum per circulos: intra quod pones arcam testimonii, quo Sanctuarium, & Sanctuarii Sanctuaria dividentur. Sicut enim pars illa opposita circumdabatur, velo, quod discernebat inter Sancta, & Sancta sanctorum, ne videretur, sic ex parte sensualitatis, quæ est pars animalis, in nobis oriuntur quidam motus cogitationum, & affectionum superflui, velantes, & occultantes nobis lumen veritatis, ne animalis homo, qui non percipit ea, quæ Dei sunt, intueatur. Unde mulier debet habere velamen super caput suum: nam capilli dati sunt ei pro velamine. Capilli de carne nascentes, subtiles carnales affectiones, & erroneas cogitationes designant. De tertio: Post

Num. 17

Altaris consecratio, & hujus mysteria.

Lev. 26

Psal. 83

Hebr. 9

2 Pet. 2

Exod. 26
Ibid.

1 Cor. 2.

1 Cor. 11

Exod. 26
Heb. 9.

A velamentum autem secundum, tabernaculum; quod dicitur Sancta sanctorum, &c. quia spiritus absolutus ab impetu carnis, & appetitu sensualitatis libere fertur ad Deum. Et sic patet, quid sit illud tabernaculum.

Secundo videndum est, quomodo debeat illud tabernaculum sanctificari. Corpus enim, anima, & spiritus sanctificanda sunt. Deus autem pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester, anima, & corpus sine querela in Adventu Domini nostri Jesu Christi servetur; Corpus autem sanctificandum est per pœnitentiam; spiritus autem per sapientiam. De primo dicit Dominus ad Moysen: Vade ad populum, & sanctifica illos hodie: & cras lavent vestimenta, & sint

B parati in diem tertium: in die enim tertio descendet Dominus super montem Sinai. Tres dies referuntur ad tres illuminationes, quæ sunt tres pœnitentiæ partes, per quas illuminamur, dum per veram pœnitentiam sanctificamur. Hæc autem sanctificatio consistit in mortificatione carnis, cum discretione, compunctione, cum exultatione. In cujus signum, in consecrationibus Ecclesiarum ponitur cinis, sal, & aqua, & vinum. In cinere mortificatio, in sale discretio, in aqua compunctio, in vino exultatio. De Primo: Cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat, ad emundationem carnis: quod fit, cum mortificatur caro ex memoria præteritæ

C delectationis. Vitula enim est animal lascivum: & cinis remanet post ignem mortuum. De secundo: Sicut exhibuistis membra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete, &c. Hæc enim discretio habenda est in pœnitentia, ut mortificetur in carne, quod est carnale; non enervetur quod est spirituale vel naturale; vel secundam quantitatem culpæ præteritæ mortificatio fit carnis in operibus pœnitentiæ. Mortificanda est enim caro, ne superbiat; sed non est exterminanda, ne deficiat. Et sicut in consecratione Ecclesiæ cinis, & sal simul miscentur; ita in pœnitentia mortificatio & discretio conjunguntur. Obsecro vos per misericordiam Dei: ut exhibeatis corpora

1 Thess. 5

Exod. 19

Ecclesiarum consecratio, ejusque mysteria.
Heb. 9.

Rom. 6

Rom. 12

vestra hostiam viventem, sanctam, A Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. Adjungit, & sanctificationem interserit. De tertio: *Ezech. 36* Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Aqua enim compunctionis, est aqua benedicta, per quam sanctificamur, & abluuntur peccata. *Cor. 6* Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avaris &c. regnum Dei possidebunt: & hæc aliquando quidem fuistis, sed abluti estis, & sanctificati estis. De quarto; *Eccl. 25* In omni dato hilarem fac vultum, tunc, & in exultatione sanctifica decimas tuas. *Zach. 7* Numquid flendum est in quinto mense, B vel sanctificare me debeo, sicut feci jam multis annis? quia conpunctio non debet esse nimia, ne vergat ad desperationem: sed moderata non excludens exultationem. Et sicut cinis & sal simul ponebantur; ita vinum & aqua simul misceantur, ut computet illud in bono, quod dictum est in malo; *Isa. 1* Vinum tuum mixtum est aqua. Nam si vinum defuerit, contabescit cor per desperationem. Si aqua defuerit, luxuriabit in præsumptionem. *2 Cor. 7* Has igitur habentes promissiones charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, perficientes sanctificationem in timore Dei: quod dixit, promissiones, pertinet ad vinum exultationis: quod dicit in timore Dei: pertinet ad aquam compunctionis. In *Num. 6* cujus figura Nazaræi, sanctificati Domino, in principio suæ consecrationis non poterant bibere vinum; sed completa sanctificatione poterant. Vir sive mulier, cum fecerint votum, ut sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare: *Ibid.* a vino, & omni, quod inebriare potest, abstinebunt. Et prope finem ejusdem capitis dicitur, quod completa consecratione, licite poterat Nazaræus bibere vinum: quia cordis compunctio inchoatur in amaritudine, terminatur in dulcedine.

Secundo anima sanctificanda est per misericordiam. Animalis enim pars in nobis subjecta est fragilitati: quia a nostra fragilitate materiam habemus sufficientem aliis miserendi. *Eccl. 1* Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas, & hoc per opera misericordiæ: quia per hoc declinatur timor judicii, quod erit de disceptatione circa opera pietatis. Sanctificatur autem anima per misericordiam tripliciter. Primo, si proximo, corde misericorditer compatiaris. Secundo, si ore dulciter consoleris. Tertio, si opere largiter suffrageris. Inde est, quod in figura horum trium tria ponuntur in consecrationibus Ecclesiarum; oleum, aspersorium de hyssopo, & balsamum. *Ecclesiarum consecratio, & mysteria.* Chrisma enim quo unguntur altaria, compositum est ex oleo & balsamo. Oleum superfertur ceteris liquoribus, pietatem significans, quæ superfertur ceteris operibus; quia pietas secundum Apostolum valet in omnibus. *1 Tim. 4* Hyssopus herba humilis dum valet pro pectore, tollit asperitatem a lingua ignorante misericordiam oris, per dulcedinem sermonis. Balsamum conservans a corruptione corpus, signat largitatem, quæ declaratur per exterius opus. De Primo dicitur: *Lev. 8* Moyses unxit omnia tabernaculi vasa, & sanctificavit ea oleo: quia ad omnes patientes utenda est cordis compassio, ut sit animæ sanctificatio. *Exod. 30* Sumpto unctionis oleo, unges tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificetur: quia omnia membra Christi, quæ habitant in tabernaculo fragilitatis nostræ ad tempus, debent excubare compassione. De secun- C do: *Judith. 9* Da verbum Domine in ore meo, & in corde meo consilium corrobora, ut domus tua in sanctificatione permaneat. Sicut enim lingua canis curat infirmitatem: sic lingua consolationis alleviat infirmum patientem. De tertio: *Isa. 23* Erunt negotiatores ejus, & mercedes ejus sanctificatæ Deo. Glossa interlinearis: Dicit, Deo: quia quod erogamus pauperi pro Christo, facimus Deo. Unde si Martinus scivisset, quem vestisset chlamyde, quem dimisit; puto, quod non dimisisset, nisi integram vestem ejus humeris imposuisset. Forte est chrisma, vel balsamum illud, quod dicitur thymiama ad sanctificationem: *Exod. 37* Composuit & oleum ad sanctificationis unguentum, & thymiama de aromatibus

tibus mundissimis opere pigmentarii. Secundo, sanctificandus est spiritus per Sapientiam. Infusa enim Sapientia spiritui, desipit caro a carnali appetitu. De qua sanctificatione dicit Apostolus, quod elegit nos Deus primitias in salutem, in sanctificatione spiritus, & in fide veritatis. Sicut enim prælibatur vinum, ut eo gustato feratur ad dolium; sic in missis primitiis spiritus, ad Patriam frequenter suspirat animus. Et quoniam in spiritu, secundum Augustinum, est superior portio rationis, quando ad Deum convertitur, invenitur ratio imaginis, quantum ad memoriam, intellectum, & voluntatem: ideo sanctificetur spiritus tripliciter. Primo, cum memoria tenet acerbitatem Dominicæ Passionis: Secundo, cum intellectiva habet veritatem cum sobrietate veræ cognitionis: Tertio, cum voluntate tenet soliditatem dilectionis. De primo: Ex ipso vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis Sapientia a Deo; & justitia, & sanctificatio, & redemptio. Quod totum exponit Bernardus de passione: Sicut enim per sanguinem passionis Christi sanctificatus est mundus ab originali peccato, sic per memoriam passionis ejus sanctificatur quilibet Christianus ab actuali. Petrus Apostolus Jesu Christi, electis advenis, &c. secundum præscientiam Dei Patris in sanctificationem spiritus, in obedientiam, & aspersionem sanguinis Jesu Christi, gratia vobis, & pax multiplicetur. Si enim sanguis taurorum sanctificavit in veteri lege, quanto magis sanguis Christi emundat conscientias nostras ab operibus mortuis? propter hoc enim Christus semetipsum tradidit pro Ecclesia sua, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ. Lavacro aquæ fluxus gratiæ signatur, qui procedit de Verbo incarnato, & passo, quando per memoriam vivit in mente. De secundo: Panes quoque qui sunt in canistro, in vestibulo tabernaculi testimonii comedent; ut sit placabile sacrificium, & sanctificetur offerentium manus. Panes XII. in canistro, sunt XII. articuli fidei in corde humano, qui sunt in vestibulo tabernaculi testimonii: quia proponuntur cuilibet fideli, ut sanctificentur offerentium manus; quia tunc fides sanctificat, cum probatur per opus. De tertio; Elegit nos ante mundi constitutionem, ut essemus sancti, & immaculati in conspectu ejus in charitate. Et nota, quod in eorum figura tria apponuntur in sanctificatione Ecclesiæ de Scriptura, quam facit Episcopus ad modum crucis, in memoriam Passionis. Unde etiam scribit litteras Latinas, Græcas, & Hebraicas: signans crucis titulum litteris scriptum, ut significetur sanguis vituli, qui fundebatur super cornua altaris, & aspergebatur contra populum & sanctificabat eum. Secundum est, candelæ, quæ apponuntur, quæ signant limpiditatem cognitionis. Erit lumen Israel in igne, & sanctus ejus in flamma. Tertium est lapis, qui consecratur, signans soliditatem dilectionis. Hæc est enim illa oblatio una, per quam sumus sanctificati in æternum, & consummati. Per unam oblationem consummavit in æternum sanctificantes. Charitas enim sempiterna est, quia numquam excidit, & ipsa est consummatio, quia est vinculum perfectionis. Quam nobis præstare dignetur, &c.

2 Thess. 2 · 1 Cor. 1 · 1 Pet. 1 · Ephes. 5 · Exod. 29 · Ephes. 1 · Luc. 17 · Isa. 10 · Hebr. 10

DE DEDIC. ECCLESIÆ,

SERMO IV.

In ordine XLVII.

Domus mea, domus orationis vocabitur. (Matth. 21) In verbo isto, quod sumitur ex Evangelio, ostenditur sacramentum dedicationis Ecclesiæ ad litteram: Dedicatur Ecclesia, ut sit domus orationis, & obsecrationis populo Dei: ut omnis, qui in ipsa devote, & fideliter orat, exaudiatur, & impleatur illud: Omnis, qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulsanti, aperietur. (Matth. 7) Et nota, quod ore petimus, pedibus quærimus, manibus pulsamus. Sic & in domo orationis loquendo, & orando petimus: & affectibus gemendo, & inspirando ambulando quærimus: manu exhibendo pulsamus. Unde dicit Dominus per Prophetã: Domus

Isa. 56 mus mea, domus orationis vocabitur. Domus orationis recte dicitur duplici ratione. Prima est, quia omnis in ea devote orans, pro quocumque petit, exauditur. Secunda est, quod omne opus ad orationem non pertinens, prohibetur in ea fieri: quod
Mat. 21 ostendit Salvator, cum ejecit venden-
Mar. 11 tes, & ementes de templo. Nota quantum ad primum, quod domus orationis dicitur Ecclesia octo de cau-
Joan. 2. sis. Prima est, quod ibi peccator recte orans obtinet peccatorum remissionem. Secunda, quod tentatus ibi recte orans obtinet liberationem. Tertia, quia contra terræ sterilitatem obtinet ejusdem fœcunditatem. Quarta, quod infirmus impetrat salubritatem. Quinta, tristis prosequitur ju-
3 Reg. 4. cunditatem. Sexta alienigena impetrat prosperitatem. Septima conver-
2. Par. 7 sus ad Deum habebit victoriam. Octava, quod captivatus adipiscetur incolumitatem. Quas octo causas expressit Salomon, & pro his octo beneficiis, quæ conferuntur in domo ora-
1 Mac. 4. tionis, celebravit Judas Machabæus per octo dies solemnitatem dedicationis, sicut dicitur in Machabæis.

Primam causam expressit Salomon. Primo generaliter, dicens: Quicum-
3 Reg. 8. que oraverit in loco isto, &c. & subdit: tu exaudies in cælo. Et sequitur: Si peccaverit homo in proximum suum, & habuerit juramentum, quo fuerit astrictus, & venerit propter juramentum in domum tuam; tu exaudies. In quo verbo ostendit illum, qui orat pro peccati remissione, exau-
Luc. 10. diri in domo orationis. Proximus noster Christus est, juxta parabolam Domini per Samaritanum, qui fecit misericordiam in illum, qui incidit in latrones. Nam Christus vulnera humani generis sacramentis suæ humanationis, & passionis, velut fasciis alligavit. Peccavimus ergo in proximum, cum peccavimus in Christum, qui per humanitatem caro, & frater noster factus est. Cui astringimur, quasi juramento, sponsione, quam fecimus, id est, quæ pro nobis facta est in baptismo, in quo promisimus abrenuntiare diabolo, & pompis ejus, & in perpetuum adhærere Christo. Contra juramentum, id est, contra

A sponsionem facimus, cum contra Christi mandatum diabolo consentimus. Anima igitur Christiana, quæ sentit se contra Christum peccasse, & sponsionem primam irritam fecisse; pro remissione peccati obtinenda confugiat ad domum orationis, orans humiliter cum Publicano ascendente in templum, & percutiente pectus suum dicens: Deus propitius esto mihi pec- Luc. 18
catori: Qui, juxta sententiam, descendit justificatus in domum suam exclusa superbia, & arrogantia Pharisæi. Et hoc est quod dicit Salomon in dedicatione: Si peccaverit homo 3 Reg. 8
in proximum suum, &c. 2 Par. 6

Secundam causam expressit Salomon: Si fugerit populus tuus, Israel, 3 Reg. 8
B inimicos suos, & superatus fuerit ab inimicis. Et: Conversi egerint pœni- Paral. 6
tentiam, & deprecati fuerint te in loco isto; tu exaudies eos in cælo Domine, & reduces eos. In quo ostenditur, qualiter anima, superata tentatione diabolica, in domo orationis exauditur, orans pro liberatione. Inimici nostri dæmones sunt. Domi- Psal. 117
nus mihi adjutor, & ego despiciam inimicos. Prœlium inimicorum est, tentatio dæmonum: Si exurgat ad- Psal. 26
versum me prœlium. In prœlio contra inimicum exurgimus; cum tentationem diabolicam superamus. Quod figuratum est: nam pugnaverunt Phili- 1 Reg. 4.
stim adversum Israel, & cæsus est: fugerunt unusquisque in tabernaculum
C suum: propter quam causam lamentabatur Jeremias: Facti sunt hostes Thren. 1
ejus in capite; inimici ejus locupletati sunt. Fiunt hostes in capite; cum diabolus pugnat contra Prælatos Ecclesiæ. Ducit autem in captivitatem parvulos, cum per peccatum in servitutem redegit simplices laicos, & subditos. Locupletati sunt, cum principes in Ecclesia, scilicet Clerici, & Religiosi capiuntur per peccatum. Quicumque igitur senserit se Psal. 12.
diabolica tentatione impugnari, & sua infirmitate superari; confugiat ad domum orationis orans devote. Il- 2 Paral. 5.
lumina oculos meos, &c. Et juxta verbum Salomonis: Si deprecatus fuerit in domo orationis, exaudietur in cælo.

Tertiam causam exprimit Salomon: Si

3 Reg. 8 Si clausum fuerit cœlum, & non pluerit, & oraverint in loco isto, & a peccatis suis conversi fuerint; propter afflictionem suam, tu exaudies, & dabis pluviam super terram. Hoc intelligitur spiritualiter; & ad litteram. Ad litteram sic: Propter peccata inducitur sterilitas terræ; & pluvia fœcundans terram subtrahitur;
3 Reg. 17 sicut legitur quod ad verba Heliæ non pluerat annis tribus, & mensi-
Deut. 28 bus sex. Et in maledictionibus: Si non audieris vocem Domini tui, maledictus eris. Sit cœlum, quod supra te est, æneum: & terra, quam calcas, ferrea: det tibi Dominus imbrem terræ pulverem. Econtra, ubi
Levit. 26 dicitur: Si in præceptis meis ambulaveritis, dabo vobis pluvias, & terra dabit fructum suum. Si ergo elongatur terræ sterilitas ex defectu pluviarum; confugiant fideles ad domum
Jac. 5 orationis. Helias erat homo similis nobis, passibilis, & oratione oravit, ut non plueret super terram annos tres, & menses sex: & rursum oravit, & cœlum dedit pluviam. Spiritualiter sic: Sterilitas terræ significat indevotionem animæ, quæ sic sicca est, ut in ea non est humor contritionis, nec compassionis, quæ potest
Psal. 142 dicere illud: Anima mea sicut terra sine aqua tibi: pluvia vero est compunctionis, & compassionis gratia.
Job. 38 Quis est pluviæ pater, vel quis genuit stillas roris? Si ergo anima propter peccata sua in tantum arefacta sit, ut non possit sua, nec aliena peccata lugere, & clausum sit ei cœlum, id est, subtractum internæ gratiæ beneficium; confugiat ad domum
Joel. 1 orationis, dicens illud: Anima mea quasi area sitiens imbrem, suspexit ad te: quoniam exsiccati sunt fontes
Joel. 2 aquarum. Et dicitur in eodem: Descendere faciet Dominus ad vos imbrem serotinum, & matutinum.

Quartam causam exprimit Salomon, quod in domo orationis exauditur
3 Reg. 8 orans salubritatem dicens: Fames si orta fuerit in terra, aut pestilentia, aut corruptus aer, aut locusta, aut rubigo, & afflixerint populum tuum, & inimicus ejus obsederit portas repente, & oraverit in loco isto; tu tu exaudies. Ad litteram, propter

A peccata hæc aliquando proveniunt, fames ex defectu terræ nascentium: pestilentia ex inæqualitate corporum, sive exteriori corruptione humorum: si ergo hoc viderimus accidere; fugiamus ad domum orationis, dicentes illud, sicut scriptum est in lege Moysi, omne malum venit super nos, Dan. 9
& non rogavimus faciem tuam: Peccavimus, injuste egimus, iniquitatem fecimus: Domine in omnem justitiam tuam avertatur ira tua, obsecro. Et juxta orationem Salomonis Dominus exaudiet in cœlo, & salubritatem dabit. Spiritualiter possunt intelligi hæc verba septem, pro septem capitalium vitiorum corruptionibus: fames pertinet ad gulam; pestilentia, eo quod
B inficit per contagium, ad luxuriam: corruptus aer, ad invidiam, cujus proprium est, corrupta verba de eo, cui invidet, semper proferre: & sic corrumpit aerem per detractionem: ærugo, quæ non solum terræ nascentia vitiat, sed etiam metalla pertinet ad avaritiam. Agite nunc divites, Jac. 5
&c. Locusta pertinet ad superbiam, & vanam gloriam: superbus enim, in modum locustæ, non vult proficisci per convictum societatis, sed salit superius per elevationem superbiæ. Exierunt locustæ de puteo abyssi. Apoc. 9
Rubigo, eo quod vitiat spicias, assimilatur iræ. In hoc potest sensu accipi illud: Residuum erucæ comedit Joel. 1
locusta: & residuum locustæ comedit
C bruchus: & residuum bruchi comedit rubigo. Obsessio inimicorum juxta portas, acidiam signat, per quam dæmones ita animam possident; ut non possit progredi ad operationem humanam. Quamcumque ergo animam hæc mala obsident, vadat ad domum orationis, &c.

Quintam causam exprimit Salomon, 3 Reg. 8
scilicet quod in domo orationis exauditur orans jucunditatem, dicens: Si quis cognoverit plagam cordis sui, & expanderit manus suas in domo hac, tu exaudies in cœlo, & propitiaberis. Cordis plaga dicitur tristitia. Eccl. 25
Omnis plaga, tristitia cordis est. Propter quod dicitur: Tristitia sæcu- 2 Cor. 7
li mortem operatur. Si qua anima sentiat se tristitia cordis oppressam, confugiat ad domum orationis petens a Sal-

a Salvatore consolationem, & jucunditatem. Unde: Miserere mei Deus quoniam ad te clamavi, &c. *Psal. 85*

Sextam causam designat Salomon, scilicet quod in domo orationis exauditur alienigena, orans prosperitatem, dicens: Qui non est de populo tuo Israel, cum venerit, & oraverit in loco isto; tu exaudies. Populus Israel, populus justorum. Juxta illud: Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate, &c. Alienigenæ sunt populus peccatorum. Dereliquerunt Dominum, & blasphemaverunt sanctum Israel: alienati sunt retrorsum. Mira ergo exprimitur clementia animæ peccatricis, cum virtute sanctificationis, & dedicationis Ecclesiæ exaudiatur in ea. Oratio alienigenæ, id est, peccatoris, a cœlesti Patre, qui Solem suum facit oriri super bonos, & malos, & pluit super justos, & injustos: quia quamvis indigni sint peccatores; tamen frequentes orationes Ecclesiæ exaudiuntur ad temporalem fœlicitatem, juxta orationem Salomonis. *3 Reg. 8* *Joan. 1* *Isa. 1* *Matt. 5*

Septimam causam exprimit Salomon ibidem de impugnatione, orans victoriam, conversus ad domum orationis dicens: Si egressus fuerit populus tuus per viam ad bellum, quocumque miseris eos, &c. & contra domum orabunt, quam ædificavi nomini tuo, & exaudies in cœlo orationes eorum. In quo mirabilis ostenditur dispensatio divinæ pietatis ex gratia Ecclesiasticæ dedicationis; quia non solum pœnitentium in domo orationis exauditur oratio, sed etiam absentium, dummodo cor suum referant per considerationem, & devotionem ad orationes, quæ in Ecclesia fiunt. Cum fueritis in itinere, vel in labore, sive in justa negotiatione, si ad domum orationis interesse non potestis, quasi egressi ad pugnam, dirigite orationem mentis vestræ ad domum orationis, & sic orantes exaudit: juxta verbum Salomonis. *3 Reg. 8*

Octavam causam expressit Salomon, scilicet quod oppressus, & captivatus exaudiatur, si conversus oraverit ad domum orationis, dicens: Si peccaverit tibi populus, & iratus tradideris eos inimicis, & captivi ducti fuerint, & deprecati in captivitate fuerint, dicentes: Peccavimus, inique egimus, & oraverint te contra viam templi, quod ædificavi nomini tuo, tu exaudies. Traditur quis propter peccata tribulationibus, afflictionibus, ægritudinibus, tenetur in captivitate languoris, ita quod non potest ascendere ad domum orationis; in illa tamen remanet ei excusatio: sed compunctus corde dicat: Peccavi in meipso, inique egi in proximum, impie gressi in Deum, & convertat intentionem cordis ad domum orationis; exaudietur, &c. *3 Reg. 8*

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI ALBANENSIS.

OPUSCULUM, QUOD INSCRIBITUR SERMONES DE DECEM PRÆCEPTIS.

Sermones hi de decem præceptis doctrinam continent saluberrimam, & omnibus maxime necessariam, iis præsertim qui vel confessiones audiunt, vel peccata sua integre confiteri desiderant. Nam de observantiis mandatorum nonnulla generatim præmittens S. hic Doctor, breviter & dilucide explicat, quid singulis decalogi mandatis præceptum, quidve prohibitum sit: ut inde quisque intelligat, quæ præstare debeat ad præceptorum observationem, & quot quibusve modis eorum incurrat transgressionem. Qui vero de præceptis decalogi fusius desiderat ab Auctore instrui, legat eumdem Centiloq. 3. par. Sect. 33. & Diætæ Salut. tit. 3. per omnia capita, ubi hac de re itidem disputat.

SERMO I.

De iis, quæ nos movere debent, ad servandum mandata Dei, & de præceptis Decalogi in genere.

Math. 19 SI vis ad vitam ingredi, serva mandata. Verba ista scripta sunt in Matthæo, & sunt verba Salvatoris nostri, in quibus explicatur nobis summa totius nostræ salutis, quantum ad duo. Primo quantum ad præmium retributionis divinæ. Secundo, quantum ad meritum operationis humanæ. Primum ibi. Si vis ad vitam ingredi. Secundum ibi. Serva mandata. Et hic rectus ordo tangitur, quia finis movet agentem, ut se exerceat ad debitum finem. Sequamur ergo formam illius Magni Magistri. Sed antequam de præceptis aliquid dicamus, primo de observantiis præceptorum. Præmittit Dominus primo motivum, postea subiungit actum, per quem possumus devenire ad debitum finem. Et notandum, quod sunt quatuor, quæ debent nos movere ad observandum mandata Dei. Primum est auctoritas

Quatuor sunt, quæ debent nos movere ad servandum mandata Dei.

A mandantis. Secundum est observationis mandatorum utilitas. Tertium est transgressionis periculum. Quartum est irreprehensibilitas mandatorum. Quando ille qui mandat est magnæ auctoritatis, & observatio mandatorum est magnæ utilitatis, & in transgressione est magnum periculum, & irreprehensibile est mandatum, tunc nullus potest habere excusationem de observatione mandatorum.

Primo dico, quod debet nos movere ad observandum mandata Dei, auctoritas mandantis: quia ille, qui B mandat, scilicet Deus, magnæ auctoritatis est; quod patet ex tribus. Primo, quia ipse sua magna potentia nos creat. Secundo, quia ipse sua mira sapientia nos gubernat. Tertio, quia ipse sua munifica benevolentia nos salvat. Primo dico, quod ille, qui mandat observari mandata Dei, est magnæ auctoritatis, quia sua magna potentia nos creat. Job: Manus tuæ fecerunt me. Et in Deuteronomio dicitur: Oculi vestri viderunt omnia opera magna Dei, quæ fecit, ut custodiatis mandata ejus. Secundo est magnæ auctoritatis, qui sua *Job. 10* *Deut. 11*

sua mira sapientia nos gubernat. Unde dicit Isaias: *Isa. 48* Ego Dominus, docens te utilia, gubernans te in via, qua ambulas; utinam attendisses mandata mea. Et Psalmista: *Psal. 118* Servavi mandata tua, & testimonia tua: quia omnes viæ meæ in conspectu tuo. Tertio est magnæ auctoritatis, quia sua munifica benevolentia nos salvat. Unde in Deuteronomio: *Deut. 10* Et nunc Israel, quid petit Dominus Deus tuus a te, nisi ut timeas ipsum, & diligas ipsum, & ambules in viis ejus, & custodias mandata ejus? Dominus, qui te creavit: Deus, qui te gubernat: tuus qui te salvat. Patet modo, quod dignitas sive auctoritas præcipientis debet nos movere ad servandum mandata.

Triplex utilitas in servando mandata Dei. Secundo debet nos movere ad observandum mandata Dei observationis utilitas. In servando enim mandata Dei est multiformis utilitas, quæ ad tres utilitates reducitur. Prima utilitas est impetratio divinorum charismatum. Secunda est revelatio sanctarum scripturarum. Tertia est assecutio cœlestium præmiorum. Prima, dico, utilitas in servando mandata Dei, est impetratio divinorum charismatum. Unde in Joanne: *Joan. 14* Si diligitis me, mandata mea servate, & ego rogabo patrem meum, & dabit vobis alium Paraclitum. Secunda, intelligentia sanctarum scripturarum. Unde dicitur in Psalmo: *Psal. 118* Super senes intellexi, quia mandata tua quæsivi. Sed quomodo perveniemus ad intelligentiam scripturarum, docet Gregorius. *Greg. ho. 23 in Evang.* Unde super illud; quod discipuli quando viderunt Dominum Jesum, ipsum non intellexerunt, sed quando loquebatur, tunc ipsum intellexerunt, dicit Gregorius, quod audiendo Dei præcepta discipuli illuminati non sunt, sed faciendo ea illuminati sunt. Quare? quia non auditores legis tantum, sed factores justificabuntur. *Rom. 2* Propter hoc dicit Jacobus in canonica sua: *Jac. 1* Estote factores verbi Dei, & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos: quia qui est auditor verbi Dei tantum, & non factor, comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo. Si videat homo decies vultum suum in A speculo, adhuc non sciet ipsum: sed si videt vultum alterius hominis extra speculum, bene recognoscit ipsum; & hoc est propter fortem impressionem speciei super organum visus secundum rectam lineam: sed in speculo non est verus intuitus. Similiter, quando homo audit verbum Dei, videtur ei, quod ipsum intelliget; sed statim recedit; sed quando ponit ipsum ad experientiam bene operando, tunc ipsum intelligit. Tertia utilitas in servando mandata Dei, est assecutio præmiorum cœlestium. Unde dicitur in proverbiis: *Prov. 7* Serva mandata mea, & vives; & legem meam quasi pupillam oculi. Hæc est ratio, quare homini existenti in Paradiso Deus dedit observantiam man- B datorum. Patet modo, quod ad observandum mandata Dei, debet nos movere utilitas observationis.

Tertio debet nos movere ad observantiam mandatorum, periculum transgressionis; homo enim qui transgreditur mandata incidit in multa pericula. Primo, quia multa bona perdit: secundo, quia in nefanda flagitia ruit: tertio, quia æterna supplicia meretur. Primo dico, debet nos movere ad servandum mandata Dei transgressionis periculum, quando transgressores multa bona perdunt. Unde dicitur in Levitico: *Levi. 26* Si non audieritis vocem meam, & non feceritis omnia mandata mea, visitabo vos C in egestate & calore, qui conficiet oculos vestros, & consumet animas vestras. Dicit, Visitabo vos in egestate, quæ est privatio omnium bonorum: & calore, qui conficiet oculos vestros, & consumet animas vestras: quia auferet affectum boni, & intellectum veri. Unde Psalmista: *Psal. 37* Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum. Secundo transgressores in nefanda flagitia ruunt. Unde dicitur in Baruch: *Baruc. 1* Non obedivimus voci Domini, ut ambularemus in mandatis ejus, & abivimus unusquisque in sensu cordis sui maligni, & Psalmista: *Psal. 80* Populus meus non audivit vocem meam, & Israel non intendit mihi, & dimisi eos secundum desideria cordis eorum. Tales dat Dominus in

ma-

manus dæmonum. Unde dicitur in Daniele: Dixerunt pueri in fornace ignis ardentis: Peccavimus, inique gessimus, & prævaricati sumus. Et sequitur eorum ignominia. Et traditi sumus in manus inimicorum nostrorum iniquorum, & regi injusto, & pessimo super terram. Tertio transgressores incidunt in pericula, quia æterna supplicia promerentur. Unde dicitur in Psalmo: Maledicti qui declinant a mandatis tuis. Maledicti, quia dicetur eis: Ite maledicti in ignem æternum, &c. Ecce modo observationis mira utilitas, & transgressionis mira calamitas. Unde Dominus per Moysen: En, inquit, propono tibi benedictionem & maledictionem. Benedictionem, si mandata mea feceris: maledictionem, si non feceris. Ponit nos Dominus in medio, & mirabiliter operatur nobiscum: quia quando aliquis vult aliquid alii ostendere, utitur duplici ratione, scilicet ratione ostensiva, & ratione ducente ad impossibile. Sic facit Dominus: Ponit hominem in medio inter cœlum & infernum. In cœlo est æterna gloria: in inferno sunt æterna supplicia. Et quando Dominus ostendit homini gloriam cœli, quam homo potest promereri, si observet ejus mandata, tunc inclinat ipsum ad observantiam mandatorum per rationem ostensivam. Quando vero ostendit homini inferni supplicia, quæ promeretur, si transgreditur mandata, tunc inclinat hominem per rationem ducentem ad impossibile. Ecce proponit tibi maledictionem & benedictionem. Dimitte Judæ maledictionem, & accipe cum Matthia benedictionem, De Juda dicit Psalmus: Noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.

Dan. 3
Psal. 118
Mat. 25
Deut. 11
Psal. 108

Quarto, debet nos movere ad observandum mandata Dei irreprehensibilitas mandatorum. Est enim mandatum irreprehensibile; quia non continet aliquod impossibile, nec aliquod onerosum, nec iniquum. Primo dico, debet movere ad servandum mandata Dei irreprehensibilitas mandatorum, quia non continent aliquod impossibile, imo sunt facilia ad servandum. Unde dicitur in Joanne: Hæc est charitas Dei, ut mandata ejus

Mandata Dei irreprehensibilia.
1 Joan. 5

A custodiamus, & mandata ejus gravia non sunt. Habenti enim charitatem mandata sunt facilia; sed non habenti charitatem videntur difficilia. Et ponit Augustinus exemplum de ave sine plumis, & de ave cum plumis. Avi habenti plumas facile est volare; sed avi non habenti est difficile. Similiter homini perversæ voluntatis difficilia videntur mandata; sed habenti charitatem sunt facilia. Unde diditur in Deuteronomio: Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non est super te, nec procul positum, nec in cœlo situm, nec trans mare positum, sed juxta te est valde sermo in ore tuo, ut facias illum. Secundo mandata Dei sunt irreprehensibilia, quia non continent aliquid

Aug. de ver. Apost. ser. 24 ante med. to. 10
Deut. 30

B onerosum, immo sunt suavia. Unde dicitur in Ecclesiastico: Nihil melius est, quam timor Dei, & nihil dulcius, quam respicere in mandatis Domini. Et Psalmus: Desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & favum. Gaudium est justo servare justitiam; sed palato infecto cibus dulcis videtur esse amarus: similiter homini perversæ voluntatis mandata Dei videntur difficilia, licet sint suavia. Tertio, mandata Dei sunt irreprehensibilia, quia non continent aliquid iniquum. Unde dicit Apostolus: Lex quidem sancta est, & mandatum sanctum, justum & bonum. Propter hoc

Eccl. 23
Psal. 1.
Rom. 7

C dicit alibi: Præcipio tibi in Deo, qui vivificat omnia, ut sine macula serves mandatum irreprehensibile. Conjugamus ista quatuor insimul, scilicet quod in illo qui præcipit, est summa auctoritas; quia sua magna potentia nos creat, mira sapientia nos gubernat, & munifica benevolentia nos salvat.

1 Tim. 6

Item videamus utilitatem observationis mandatorum: quarum prima est impetratio divinorum charismatum, secunda est revelatio sacrarum scripturarum, & tertia est assecutio cœlestium præmiorum. Item videamus transgressionis periculum, quia transgressores multa bona perdunt, in nefanda flagitia ruunt, & æterna supplicia promerentur. Item videamus irreprehensibilitatem mandatorum,

Mandatorum observationis utilitas triplex.

rum, quia mandata non continent aliquod impossibile, nec onerosum, nec iniquum. Et si ista quatuor bene consideremus, non est aliquis, qui possit se excusare de obeservatione mandatorum.

Sed quod est magnum mandatum, & primum in lege? Respondet Dominus in Matthæo: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Secundum simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Ex his universa lex pendet, & prophetæ. Augustinus ostendit, quod in isto verbo. Mihi autem adhærere Deo bonum est, continetur totum hoc, quod dicitur: Diliges Dominum Deum, &c. Debemus enim diligere Deum, quia hoc est justum, bonum, sanctum, suave, & facile. Unde Augustinus: Domine quis mihi es? & ego quis tibi ut jubeas me amare te, & si non amem te, minaris mihi ingentes miserias? Decalogus sacer, qui datus est Moysi in monte Sinai, ostendit, quomodo debemus custodire mandata Dei. Volo vobis ostendere, quod sicut octo partes orationis sunt fundamenta omnium eorum, quæ exprimi possunt per sermonem in Grammatica, & decem prædicamenta sunt fundamentum omnium eorum, quæ determinantur in Dialectica; sic decem præcepta sunt fundamentum, & regulæ omnium legum, & bonorum, quæ sunt in moribus. Nec voluit Dominus, quod sine ratione data essent decem præcepta Moysi. Dicam modo ista decem in generali.

Mat. 22

Aug. enar. in Psal. 72 cir. fi. to. 8

Aug. lib. 1 confess. c. 5 tom. 1

Hæc sunt posita in Exo. c. 20 diffuse.

Non habebis Deos alienos.

Non assumes nomen Dei tui in vanum.

Memento, ut diem sabbati sanctifices.

Honora patrem tuum & matrem tuam.

Non occides.

Non mœchaberis.

Non furtum facies.

Non falsum testimonium dices.

Non concupisces uxorem proximi tui.

Non agrum, nec aliquam aliam rem. Ut magis clarius sit hoc, quod Adicam, nota quod lex omnis non mandat, nisi justitiam. Est enim lex regula justitiæ. Sed justitia est, secundum quam homo habet ordinari ad Deum, & ad proximum. Et secundum hoc est duplex justitia. Una qua ordinamur ad Deum, & alia, qua ordinamur ad proximum. Et secundum hoc fuerunt duæ tabulæ datæ Moysi, prima, & secunda. In prima continentur mandata ordinantia nos ad Deum: in secunda continentur mandata ordinantia nos ad proximum. In prima dico tabula continentur mandata ordinantia nos ad Deum: Deus autem est Trinitas, Pater & Filius, & Spiritus sanctus. Patri attribuitur majestas, Filio veritas, & Spiritui sancto bonitas. In Patre est summa majestas humiliter adoranda. In filio est summa veritas fideliter asserenda. In Spiritu sancto est summa bonitas sincere amanda. Sed si ista tria ex æterna ordinatione debemus facere, necesse est in prima tabula esse tria mandata secundum tria appropriata tribus personis divinis. In primo mandato præcipitur humilis adoratio divinæ majestatis, cum dicitur: Non habebis Deos alienos. In secundo mandato præcipitur fidelis assertio divinæ veritatis, cum dicitur: Non assumes nomen Dei tui in vanum. In tertio præcipitur divinæ bonitatis sincera dilectio, cum dicitur; Memento ut diem sabbati sanctifices. In secunda tabula continentur septem mandata ordinantia nos ad proximum, quæ significantur per duo præcepta legis naturæ.

Quomodo ex lege Moysis probare Trinitatem possumus.

Hoc facias alii, quod tibi vis fieri.

Non facias alii, quod tibi non vis fieri. Et secundum hoc est duplex pars justitiæ ordinantis ad proximum, scilicet innocentia & beneficentia. Mandatum beneficentiæ est. Honora patrem tuum & matrem tuam. Hoc nomen mandatum non est solum reverentiæ, sed etiam beneficii, & obsequii, & non est in patre solum, sed in omnibus, quæ a patre procedunt. Mandatum innocentiæ necesse est multiplicari, quia hoc mandatum consistit in hoc, ut caveas ab offensa proximi tui; est autem triplex offensa, in animo, in verbo, & in facto.

cto . Offensa in facto est tribus modis, secundum quod homo tribus modis potest offendere proximum, scilicet in persona propria, in persona conjuncta, & in possessione terrenorum. Et secundum hoc sunt tria mandata. Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies. Dehinc sequitur offensa in verbo, contra quam est unum mandatum, Non falsum testimonium dices. Per falsum autem testimonium significantur omnia, quæ homo potest dicere contra suum proximum. Offensa autem in animo duas habet radices, secundum duplicem concupiscentiam: quia est concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum. Contra concupiscentiam carnis est unum mandatum. Non concupisces uxorem proximi tui. Contra concupiscentiam oculorum est aliud mandatum, Non agrum, nec aliquam aliam rem. Patet modo in generali, quæ sunt decem præcepta, & penes quid accipiantur.

SERMO II.

De præambulis ad mandata Dei, deque primo mandato.

Exo. 24 ASscende ad me in montem, & dabo tibi duas tabulas lapideas, & legem & mandata, quæ scripsi, ut

Psal. 118 doceas filios Israel. Et Psalmus: Declinate a me maligni, & scrutabor mandata Dei mei. Legitur, quod B. Gregorius, qui fuit Papa & doctor Ecclesiæ, habuit consuetudinem, quod quando ibat ad studium legis divinæ, semper dixit ista verba: Declinate, &c. Et quæsitum fuit ab eo, quare hoc faceret? respondit Petro, cui consuevit dicere secreta sua, quod experimento didicit, quod quando cogitare voluit in lege Dei, sentiebat dæmones semper sibi adversantes. In aliis subtilitatibus instigant dæmones, quia in ipsis non vident damnum suum, imo expectant suum emolumentum: sed quando fit mentio de documentis veritatis, per quæ fugantur dæmones, tunc princeps tenebrarum occurrit armatus, modo per occupationes, modo per phantasticas illusiones, & nititur re-

A vocare animos hominum a studio veritatis. Sed verum est, quod verba ista, Declinate a me, &c. dixit Gregorius, sicut vir sanctus, qui tunc habuit virtutem compescendi dæmones. Sed ego non sum ex illis. Ideo in principio rogemus Dominum, ut imperet dæmonibus, ne nos impediant, & ut det nobis mentes serenas, ad intelligendum verba de mandatis.

Ascende ad me, &c. Dominus dixit Moysi verbum istud, & Moyses audito verbo ascendit in montem, & accepit duas tabulas lapideas & legem & mandata. In quo significatur, quod si volumus pervenire ad intelligentiam mandatorum Dei, debemus ascendere in montem, id est, in emi-

B nentiam mentis: quia secundum impressionem lucis æternæ lex naturæ est nobis data, & secundum illam lucem documenta legis divinæ suscepimus. Tangebam vobis alias, quod certum est, quod ens per se primo cadit in animam. Ens autem aut est creatum, aut increatum; & secundum hoc est duplex justitia. Una per quam ordinamur ad ens increatum, alia per quam ordinamur ad ens creatum. Et secundum hanc duplicem justitiam est duplex tabula Moysi data, scilicet prima & secunda. In prima dantur mandata, per quæ ordinamur ad ens increatum. In secunda dantur mandata, per quæ ordinamur ad ens creatum. Ens autem increatum est causa

C omnium rerum, efficiens, formalis, exemplaris, & finalis. Ens etiam increatum habet potentiam, sapientiam, & benevolentiam, & producit omnia in esse, & ista tria appropriantur tribus personis divinis in Trinitate. Majestas appropriatur Patri, veritas Filio, & bonitas Spiritui sancto. Summa majestas in Patre humiliter est adoranda, summa veritas in Filio fideliter est asserenda, & divina bonitas in Spiritu sancto sincere est amanda. Ista dicta fuerunt in generali: sed quia sermones de mandatis in universali sunt inutiles, nisi dicantur in speciali; ideo oportet explicare de mandatis in speciali. In generali dictum est, quod sunt decem mandata, quorum tria sunt in prima tabula.

Dicam vobis generale documentum;

quod æterna Dei sapientia, quæ scripsit tabulas istas, brevissimo modo, & clarissimo modo, & facillimo modo tradidit. Tradidit autem brevissimo modo, ne oneraretur nostra memoria. Clarissimo modo, ne offuscaretur nostra intelligentia. Facillimo modo, ne revocaretur nostra voluntas. Hæc est ratio, quare verba quanto breviora, & quanto clariora & faciliora, & per actus synecdochicos data sunt mandata.

Primo videamus de primo mandato, sicut videmus in aliis rebus, quod primum opus est fundamentum omnium subsequentium, sic primum mandatum est fundamentum omnium aliorum mandatorum. Prima verba de mandatis sunt illa: *Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies sculptile, nec similitudinem eorum, quæ in cœlis sunt, neque quæ in terris, neque eorum quæ in aquis sunt. Non adorabis, neque coles ea. Ego Dominus Deus tuus, fortis zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios usque in tertiam, & quartam generationem, & faciens misericordiam in millia, his qui diligunt me.* (*Exod. 20*) Ad plenam mandatorum explanationem concurrunt tria, quædam quæ pertinent ad mandati cognitionem, & ista debent præmitti: quædam quæ pertinent ad mandati observantiam, & ista debent subiungi: quædam quæ pertinent ad mandati integritatem, & ista debent interponi. (Nota tria concurrentia ad plenam mandatorum explanationem.) Primo dico, quod sunt quædam; quæ pertinent ad mandati cognitionem, & ista debent præmitti, sunt duo fundamenta fidei. Primum est notitia creatoris; secundum est notitia reparatoris. Isti duo sunt radii sive duo oculi, dirigentes nos semper in viam mandatorum Dei. Homo prius aperit oculos, quam ambulet; sic debet homo prius cognoscere mandata per fidem, quam exequatur mandata. Ad cognoscendum autem creatorem dicit: *Ego Dominus Deus tuus. Ego Dominus*, hic insinuat potentiam Dei patris, *Deus*, hic insinuat sapientiam Filii, *Tuus*, hic insinuat bonitatem Spiritus sancti. In hoc autem, quod dicit, *Ego*, notat identitatem essentiæ, & in hoc notat Deum trinum & unum creatorem universorum. *Qui eduxi te de terra Ægypti*: hic notat donum reparationis per verbum incarnatum. Omnibus loquitur Dominus, quibus dedit præceptum, & omnibus præcepta dedit, licet primo daret ipsa Filiis Israel. Unde quod dicitur: *Qui eduxi te*, *&c.* dictum est non solum Hebræis pro ipsis, quoad corporalem eductionem de Ægypto, sed generaliter pro toto genere humano, quoad eductionem de Ægypto æternæ damnationis: de peccato primi hominis, ex quo educimur per Verbum incarnatum, quia sicut illi educti sunt de Ægypto post comestionem agni Paschalis, & per aspersionem sanguinis ejus liberati ab Angelo exterminatore: sic nos educimur de servitute diabolica per esum carnis Verbi incarnati in Sacramento Altaris, & per sanguinem ejus in Baptismo: quia secundum Apostolum: Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus. (*Rom. 6*) Hæc verba dicit tota Trinitas. Dicit igitur: *Ego sum*, cui debes obedire, & quem debes adorare. Et dicit: *Ego*, scilicet, qui te feci in esse naturæ, & in esse gratiæ. Debemus ergo dicere: Domine tu es quem debemus adorare, cui debemus servire: tu es qui nos creasti, tu es qui nos redemisti. Unde dicit Psalmus: Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud. (*Psal. 94*) *Sequitur*: Venite adoremus, & ploremus ante Dominum, qui fecit nos, &c. Nos populus pascuæ ejus, &c. Sine istis duobus fundamentis fidei, scilicet sine notitia creatoris & reparatoris, nil intelligere possumus.

Ut autem intelligamus ista, oportet scire adminiculantia quædam: Scitis, ubi est prima cognitio nobis data de mandatis? Certe Moyses scripsit per Spiritum sanctum. Sed qualiter habuit istam cognitionem? Certe, quando Dominus apparuit ei. Et quomodo apparuit ei? Certe in igne flammæ rubi ardentis. Et tunc dixit Moyses: Qui es tu Domine? Et respondit Dominus: Ego sum qui sum. (*Exod. 3*) Et tunc dedit ei Dominus duo, scilicet lu-

lumen essentiæ æternitatis, & lumen veritatis æternæ. Rubus ardebat. In hoc ostendit nobis mysterium incarnationis humanæ. Ista duo sunt lumina & principalia fundamenta fidei; scilicet lumen essentiæ æternitatis, & mysterium incarnationis. Et quando facimus crucem in fronte in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen, recognoscimus Trinitatem & Redemptorem. Cum dicit homo, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, recognoscit Trinitatem: cum facit crucem in fronte, recognoscit Redemptorem. Patet modo, quomodo quædam valent ad mandati cognitionem, quæ debent præmitti, & ista sunt duo fundamenta fidei, scilicet notitia Creatoris & Redemptoris.

Mandatorum duo genera.

Secundo sunt quædam, quæ valent ad mandatorum observantiam, & ista debent subiungi. Omnia mandata aut sunt affirmativa, aut negativa. Affirmativa sunt, ut homo faciat bonum. Negativa, ut homo vitet malum. Sed impossibile est, ut homo vitet malum, nisi per timorem, & quod faciat bonum nisi per amorem. Propter hoc, ad observantiam mandatorum duo sunt necessaria, scilicet timor & amor. Avis non potest volare sine duabus alis: nec homo potest ambulare sine duobus pedibus. Similiter non est perfectus observator mandatorum Dei, nisi sit repletus timore & amore. Sed non replebitur homo timore, nisi ex consideratione severitatis divinæ: nec replebitur amore, nisi ex consideratione bonitatis divinæ. Ista igitur duplex consideratio homini est necessaria. Sequitur: *Ego Dominus Deus tuus, fortis zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios usque in tertiam & quartam generationem. Fortis zelotes, id est* fortissimum habens zelum, scilicet eorum qui oderunt me. *Visitans iniquitatem patrum in filios*, non quod propter peccata actualia patrum æternaliter puniat filios: sed cum filii fuerint imitatores paternorum scelerum, punit peccata patrum cum peccatis ipsorum, usque ad tertiam & quartam generationem, scilicet temporaliter. Hoc autem dicit, ut timeamus,

Timor & amor requiruntur ad observantiam præceptorum.

A & per timorem a malo declinemus. Unde dicitur in Ecclesiaste: Deum time, & mandata ejus observa; hoc est omnis homo, id est, ad hoc est omnis homo. Vis mereri, ut ad summum complementum pervenias? certe time Deum. Sed quomodo timebo? Certe, quia Dominus est fortissimus zelator. Item cum hoc etiam oportet amare ipsum, quia ipse dicit de se: *Et faciens misericordiam in millia his, qui diligunt me*. Dicit, quod visitat iniquitatem patrum in filios usque in tertiam & quartam generationem, & facit misericordiam in millia his, qui diligunt eum: in hoc ostendit nobis, quod Dei misericordia & benignitas transcendit ultionem B iniquitatum. Quando cor hominis dilatatur per amorem, tunc homo faciliter servat mandata. Unde dicit Psalmista: Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. Omnis consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis. Dicit, quod lata est via mandatorum, sed quibusdam videtur arcta. Certe amantibus est lata; sed non amantibus, est arcta. Patet modo, quomodo scilicet timor & amor valent ad observantiam mandatorum.

Eccl. 12

Exod. 20

Psal. 118

Tertio, quædam valent ad integritatem mandatorum, & ista debent interponi, id est, in medio poni, & hoc tangit, cum dicit: *Non habebis Deos alienos coram me: Non facies sculptile, neque similitudinem eorum, qui* C *in cœlis sunt, neque quæ in terris, neque eorum quæ in aquis sunt*. Ibi præcipitur latria, quæ est soli Deo cultus debitus, & ex hoc nulli alii est debitus. Cultum aliorum Deus prohibuit in negativa, & implicuit cultum Dei in affirmativa. Sed in novo testamento explicuit in affirmativa cultum Dei Christus, quando dixit: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.

Matt. 4

Sed quare prohibuit Deus cultum aliorum in negativa, & non explicuit cultum Dei in affirmativa? Certe, quia facillimo modo dare voluit mandata, & revocare in negativa ab idololatria, ut implicaret cultum Dei in affirmativa. Et nota, quod ipse revocabat ab omni idololatria, quia

Quare Deus dedit primum mandatum negativum, de non adorandis Diis alienis, & non

dedit affirmativum de vero Deo adorando.

omne quod adoratur aliud a Deo, A aut est creatura intellectualis, ut Angeli & dæmones; aut natura corporalis, ut cœlum, & terra, & aqua, & hujusmodi; aut est figmentum humanæ mentis. Numquid ens sufficienter non dividitur per corporeum & incorporeum? quare ergo posuit figmentum, quod nihil est? Dico quod idolum nihil est, imo fertur ad illud, quod est in æstimatione. Et videte, quomodo scriptura sacra procedit creaturam intellectualem ponit in supremo, figmentum in medio, & naturam rei corporalis in imo. Unde primo prohibet idololatriam respectu creaturæ intellectualis, cum dicit: *Non habebis Deos alienos*. Secundo prohibet idololatriam respectu figmenti humanæ mentis, cum dicit: *Non facies sculptile*. Tertio prohibet idololatriam respectu naturæ corporalis, & hoc respectu cœlestium, terrestrium, & infernorum, cum dicit: *Neque facies similitudinem eorum, quæ in cœlis sunt, neque quæ in terris, neque eorum, quæ in aquis sunt*. Primo prohibet hic idololatriam respectu cœlestium, ut habetur in Psalmo: Quoniam omnes Dii gentium, dæmonia, Dominus autem cœlos fecit. Secundo prohibet idololatriam respectu terrestrium. Unde dicitur in eodem Psalmo: Confundantur omnes, qui adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulacris suis. Quod homo incurvetur ad adorandum figmentum suum, hoc est perversio summa. Tertio prohibet idololatriam respectu inferiorum. Unde dicit Apostolus: Qui commutaverunt gloriam incommutabilis Dei. *Sequitur*: Et servierunt creaturæ potius quam creatori. Ecce quomodo vera adoratio Dei implicatur, & omnis idololatria prohibetur. Habemus modo præambula ad mandata, quæ sunt notitia creatoris & reparatoris, timor & amor, & prohibitio idololatriæ respectu superiorum, mediorum, & inferiorum.

Psal. 95

Rom. 1

Dico ultra, quod nos Christiani ulterius debemus videre, quam nobis patefacta est veritas, & secundum tria quæ prohibentur, magna lux & vera nobis apparuit. Prohibentur autem tria, per quæ avertitur mens humana a reverentia creatoris sui, & per tria quæ prohibentur nobis, prohibentur nobis omnes profanæ pactiones dæmonum, ibi: *Non habebis deos alienos*. Prohibentur etiam omnes falsæ superstitiones, & adinventiones errorum, ibi: *Non facies sculptile*. Prohibentur etiam omnes perversæ appretiationes mundialium naturarum, ibi: *Neque similitudinem eorum, quæ in cœlis sunt, &c.* Dico ergo, quod in primo verbo: *Non habebis Deos alienos coram me*, prohibentur omnes profanæ pactiones dæmonum, sive sint per incantationes verborum, sive per inscriptiones characterum & imaginum, sive per immolationes sacrificiorum. In istis tribus consistunt omnes artes magicæ. Prohibentur igitur omnia, ex quibus oriuntur profanæ pactiones dæmonum, sive sint ad transmutationem B naturarum, sicut fecerunt magi Pharaonis: sive sint ad ludificationem sensuum, sicut faciunt incantatores & histriones: sive sint ad investigationem futurorum contingentium. Omnia talia vocat Augustinus pactiones dæmonum. In talibus attribuitur creaturæ, quod deberet attribui creatori, & tales peccant contra primum verbum mandati, quod est: *Non habebis Deos alienos coram me*. De talibus dicitur in cantico Deuteronomii: Provocaverunt eum in diis alienis, & in eo, qui non erat Deus, ad iracundiam concitaverunt. Et ideo dicit Apostolus: C Tradidit eos Deus in passiones ignominiæ. Et Deus tradidit eos in manus dæmonum.

Aug. li. 2 de Doctri. Christia. ca. 20 & 23 tom. 3
Deut. 32
Rom. 1

Exemplum

Habemus exemplum hujus. Quidam litteratus diu studuerat, qualiter posset effici dives, & fecit linguam suam venalem longo tempore, & tamen semper egebat. Cogitavit, Ex quo non possum ditari per Deum, ditabor per diabolum. Quæsivit magum inter Judæos & Christianos, & non invenit. Cogitavit, Ego ipse experiar, si potero per diabolum effici dives. Ivit in viam quamdam umbrosam & saxosam juxta torrentem, & dixit: Ubi es dæmon, qui semper quæris decipere homines? ego sum hic, ut dem me tibi. Prima vice non venit, quia forte Deus adhuc noluit per-

permittere, nec secunda vice venit, tertia vice venit, & dixit: Quid petis a me? Respondit ille: Ut facias me divitem. Cui diabolus: Prius adorabis me. Et tunc ille incurvavit se, & adoravit illum. Et ludificavit eum diabolus, quia tunc habuit potestatem in eum, fecit quod omnes illi lapides videbantur ei esse aurum. Et dixit ei diabolus: Accipe satis de auro. Et tunc ille gaudens oneravit se de lapidibus, & cum venit domum, posuit lapides in quemdam locum illius domus, & incœperunt ardere lapides, & combusta est domus, & quidquid in ea fuit, ita quod ipsemet vix evasit. Et cogitavit, Non curo, quia ibo ad locum, ubi plurimum aurum dimisi. Accedens invenit, quod essent ibi lapides, qui prius videbantur ei aurum purissimum, & sic ludificatus est. Patet modo, quomodo in primo verbo prohibentur omnes profanæ pactiones dæmonum.

In secundo verbo: *Non facies sculptile*, prohibentur omnes falsæ superstitiones adinventionis errorum; omnis enim error est fictio mentis. Errorem autem facit phantasia obnubilans rationem, quæ facit, quod illud quod non est, videatur esse. Prohibentur autem omnes superstitiosæ adinventiones errorum, sive procedant ex improbo ausu investigationis philosophicæ, sive ex perverso intellectu sacræ scripturæ, sive ex inordinato affectu carnalitatis humanæ. Ex improbo ausu investigationis philosophicæ procedunt errores in philosophis, sicut ponere mundum æternum; hoc est, pervertere totam sacram scripturam, & dicere, quod Filius Dei non fuerit incarnatus. Et ponere, quod unus sit intellectus in omnibus, hoc, est dicere, quod non sit veritas fidei, nec salus animarum, nec observantia mandatorum: & hoc est dicere, quod bonus homo damnatur, & malus salvatur. Ponere igitur, quod sit unus intellectus in omnibus, provenit ex improbo ausu investigationis philosophicæ. Et tales ponunt, quod impossibile est mortale devenire ad immortalitatem. Et qui hæc confingit, tuetur, & imitatur, incedit contra secundum verbum mandati: *Non facies sculptile*, & secundum hoc & fictor, & defensor, & imitator omnes prohibentur.

Errores ex quibus proveniant.

Arist. li. 8 Phys. in prin per multos tex. & li. 1 de cælo tex. 101 & seq. Aver. li. 3 de ani. com. 5 & 36

In proveniunt in aliquibus errores ex perverso intellectu sacrarum scripturarum, sicut hæreses hereticorum, qui male sentiunt de Trinitate & Spiritu sancto. Tales sunt Ariani, Sabelliani, Donatistæ, & Pelagiani, & ceteri. Tertio adinventiones errorum proveniunt ex inordinato affectu carnalitatis humanæ. De numero talium est secta Epicureorum, quæ dicit, nullam aliam vitam esse, nisi istam: & secta Nicolaitarum, quæ dicit quod licet quemlibet facere turpiter cum qualibet. Sarraceni etiam, quod dicunt, non habent

B ex sacra scriptura, nec ex altitudine sapientiæ divinæ. Omnes igitur errores undecumque proveniant, tamquam sculptilia debent abominari, quia peccant contra hoc mandatum: *Non facies sculptile*. Unde Hieremias: Stultus factus est omnis homo a scientia sua, id est, ab investigatione propria & nimiæ philosophiæ, confusus est artifex omnis in sculptili, vana sunt eorum opera & risu digna, & in tempore visitationis suæ peribunt. Standum igitur est super hoc, quod limina fidei dictant, & quidquid huic adversatur, totum debet abominari. Quando audivi de Aristotele, dum fui scholaris, quod ipse posuit mundum æternum, & audivi rationes &

Hier. 10

C argumenta, quæ fiebant ad hoc, incœpit concuti cor meum, & incœpit cogitare, quomodo potest hoc esse? Sed modo sunt ista ita manifesta, quod nullus possit dubitare. Patet modo, quomodo in secundo verbo: *Non facies sculptile*, prohibentur omnes falsæ superstitiones adinventionis errorum.

In tertio verbo: *Neque facies similitudinem eorum, quæ in cœlis sunt, &c.* prohibentur omnes perversæ appretiationes creaturarum. Omnis autem superflua appretiatio creaturarum procedit, aut ratione sublimitatis, aut ratione sufficientiæ, aut ratione delectationis. Primo modo est idololatria superborum. Secundo modo est idololatria avarorum. Tertio modo est idololatria lascivorum. Contra pri-

Psal. 80 primos dicitur in Psalmo: Non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum. Contra secundos Ephes. 5 dicit Apostolus: Avaritia est idolorum servitus. Contra tertios dicit Philip. 3 Apostolus: Quorum Deus venter est. Alias plenius prosequemur.

Dixi, quod decem sunt mandata decalogi, quæ sunt fundamenta omnium legum, quorum tria continentur in prima tabula, quæ sunt ordinantia nos ad Deum trinum, & unum; & hæc sunt tria secundum appropriata tribus personis divinis. In divinis enim est paternitas, filiatio, & processio: & secundum hæc, sunt tria appropriata tribus personis divinis. Patri appropriatur majestas, Filio veritas, Spiritui sancto bonitas. Ista tria respiciunt triplex genus causæ, scilicet causam efficientem, exemplarem, & finalem. Patri attribuitur causa efficiens, filio causa exemplaris, quia est imago Patris, & Spiritui sancto causa finalis. In patre est summa majestas humiliter adoranda, in filio summa veritas fideliter asserenda, in Spiritu sancto summa bonitas sincere amanda. Et secundum hæc tria necesse est, in prima tabula esse tria mandata. Primum est: Non habebis Deos alienos coram me. Secundum est: Non assumes nomen Dei tui in vanum. Tertium est: Memento, ut diem sabbati sanctifices. De primo mandato dictum est, quod quædam præmittuntur ad mandati cognitionem, quædam subiunguntur ad mandati observantiam, & quædam interponuntur ad mandati integritatem. Dictum etiam fuit, quod in verbo isto: *Non habebis deos alienos coram me*, prohibetur omnis idololatria respectu creaturæ intellectualis. Secundo prohibetur idololatria respectu figmenti humanæ mentis, cum subdit: *Non facies sculptile*. Tertio prohibetur idololatria respectu naturæ corporalis, & hoc respectu cœlestium, terrestrium, & infernorum, cum dicit, *Neque similitudinem eorum, quæ in cœlis sunt*, & cetera. Dictum etiam fuit, quod in hoc verbo, *Non habebis deos alienos coram me*, omnes pactiones dæmonum prohibentur, sive sint per incantationem verborum, sive per inscriptiones characterum, vel imaginum, sive per immolationem sacrificiorum. In istis tribus consistunt omnes artes magicæ. Dictum etiam fuit, quod in secundo verbo: *Non facies sculptile*, prohibentur omnes falsæ superstitiones adinventionis errorum. Et circa hoc dictum fuit, quod omnis error provenit, aut ex improbo ausu investigationis philosophicæ, aut ex perverso intellectu sacræ scripturæ, aut ex inordinato affectu carnalitatis humanæ. Propter primum proveniunt errores in philosophis, sicut ponere mundum æternum, & hujusmodi. Propter secundum proveniunt errores in hæreticis, qui male sentiunt de Trinitate & Spiritu sancto. Propter tertium B proveniunt errores in Epicureis, qui dicunt, non aliam vitam esse, nisi istam. In tertio verbo: *Neque facies similitudinem eorum, quæ in cœlis sunt, &c.* prohibentur omnes perversæ appretiationes creaturarum. Et circa hoc dictum fuit, quod omnis perversa appretiatio creaturarum, aut est ratione sublimitatis, aut ratione sufficientiæ, aut ratione delectationis. Primo modo est idololatria superborum, secundo modo avarorum, tertio modo lascivorum. Ista dicta fuerunt de primo mandato. Modo dicebam, quod est triplex idololatria: Pactiones dæmonum, superstitiosæ adinventiones errorum, & perversæ C appretiationes creaturarum. In pactionibus dæmonum est summa omnium vitiorum malitia, & radix omnium malorum. Ex his tribus idololatriis procedunt omnes falsitates, & peccati deordinationes, quibus misera anima subiicitur dæmonibus. Unde dicitur in Apocalypsi: Vidi de ore Apoc. 16 draconis, & de ore bestiæ, & de ore pseudoprophetæ exire spiritus tres immundos in modum ranarum. Per draconem significantur pactiones dæmonum. Per pseudoprophetam superstitiosæ adinventiones errorum. Per bestiam perversæ appretiationes creaturarum. Et omnia ista prohibentur in primo mandato. Et sicut Deus in prima creatione quodammodo omnia produxit, sic in primo mandato omnia mala prohibet, licet ad majorem ex-

Decem nobis obiiciunt Iudæi, quibus nituntur ostendere, quod Christiani primum mandatum transgrediantur.

explanationem plura ponat mandata. A Omisi dicere, quod Judæi aliquando insultant nobis, quod non servemus mandatum illud, & imponunt nobis, quod illud transgredimur. In isto mandato continentur tria verba: *Non habebis deos alienos coram me. Non facies sculptile: neque similitudinem eorum, quæ in cœlis sunt, &c.*

De primo verbo dicunt, quod dicit Dominus, Audi Israel, Dominus Deus tuus unus: & vos dicitis Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum. Item dicunt, quod facimus sculptile: quia Ecclesiæ plenæ sunt imaginibus. De tertio, quod prohibet Deus adorare corporalem naturam; dicunt, quod adoramus frustum panis, & hoc maxime videtur B eis absurdum. De primo, quod dicunt, quod adoramus tres deos, dico, quod si adoraremus tres personas, ita quod diceremus, quod ibi essent tres dii, & triplex essentia, oporteret, quod adoraremus deos alienos. Sed nos adoramus Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, sicut unum Deum, & unam essentiam. Unde sicut videmus, quod in homine est pluralitas naturarum, scilicet intellectualis & humana, & tamen est ibi una persona; e contra in divinis est unitas essentiæ, & pluralitas personarum. Dixit quidam Judæus: Vos dicitis, quod Deus filium habet, quare non habet uxorem? Isti Judæi vilissime intelligunt. Deus Pater habet Verbum & Spiritum sanctum. Verbum habet, per quod omnia fecit: Spiritus sanctus habet per quem omnia C conservat. Verbum manat, a dicente, & est Deus de Deo. Similiter Spiritus sanctus spiratur, & est Deus in Deo. Solus Spiritus sanctus est, qui profunda cordium scrutatur, & ille est Deus. Unde homo, qui ista vult intelligere & de istis loqui, oporteret quod habeat elevatissimas cogitationes, non pedestres: quia aliter non potest intelligere altissima de Deo. Quando ponimus Trinitatem, non ponimus Christum purum, sed Deum cum homine. De secundo, quod dicunt: Non facies sculptile, & nos ponimus plures imagines in Ecclesiis, dico, quod impossibile est divinitatem sculpi: sed facimus Christi effigiem, Christi dico, humanitatis. Unde est in natura propria Deus absque figura. Cur ideo pictus? quia carne probatur amictus. Et dico, quod est duplex adoratio, scilicet duliæ, & latriæ: Adoratione duliæ possumus adorare illos, in quibus est potestas, sapientia, & sanctitas. Et sic adoramus principes, prælatos, sicut in quibus est potestas. Adoramus etiam illos, qui excellentiam habent Philosophiæ, sicut illos, in quibus est sapientia, & sic quinquagenarius adoravit Heliam. Item adoramus sanctos in patria, sicut illos, in quibus est sanctitas. Imaginibus eorum exhibenda est adoratio duliæ, non inquantum imago vel pictura, sed ratione illius, quod per ipsam signatur. Soli autem Deo exhibenda est adoratio latriæ. Et in hoc prohibentur omnes profanæ pactiones dæmonum, & omnes falsæ adinventiones superstitionis errorum, & omnes perversæ appretiationes creaturarum. De tertio, quod maxime abhorrent, scilicet de corpore Christi, hoc secretissimum fuit, sed modo est promulgatum. Aliquando dixerunt aliqui, quod non esset Deus ibi, nisi in signo. Sed intelligendum est, quod ad prolationem verbi sacerdotis, & intentionem dicentis, substantia panis statim convertitur in corpus Christi, quod habet unitam animam cum deitate, & hoc est planum. Dicit Judæus, quomodo potest hoc esse; Dico, quod ille, qui potest separare substantiam ab accidente, potest facere, quod non appareat substantia sensibus nostris, quæ est sub accidentibus alienis. Et adoramns verum corpus Christi, & Deum trinum, & unum. Et in hoc virtus Dei, potentia, sapientia, & bonitas manifestantur. Sed Judæus errat, qui pedestri modo credit sentire. De hoc audivi, quod fuit quidam incantator dæmonum: quadam die cum quidam vellent aliquid impetrare a dæmone, fecit ille, quod venit in medio illorum. Et venit quidam sacerdos portans corpus Christi, & cum appropinquavit, inclinavit se ei dæmon, similiter cum rediit, inclinavit se.

Adoratio duplex.

4 Reg. 1

Exemplum

Et dixit incantator: Unde hoc? prohibuisti mihi, ne adorem Christum, & tu adoras?. Respondit dæmon: Invitus feci. Nonne scriptum est: In nomine Jesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum? (Phil. 2) Ista dicta sunt de primo mandato.

Sermo III.

De secundo mandato.

Non assumes nomen Dei tui in vanum, neque insontem habebit Dominus eum, qui assumpserit nomen Dei frustra. (Psal. 118) Unde dicit Psalmista: Servus tuus sum ego, da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua. Ideo dilexi mandata tua super aurum & topazion. Propterea ad omnia mandata tua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui. David Propheta dicit in verbis istis, qua de causa loqui debemus de mandatis Dei, & ostendit rationem triplicem. Prima est, ut inflammemur ad dilectionem mandati; nihil enim ita est necessarium, sicut diligere Dei legem, & mandata ejus. Ideo dicit: Ideo dilexi mandata tua, &c. Secundo debemus loqui de mandatis Dei, ut melius cognoscamus ea; quamto enim homo frequentius vadit per viam aliquam, tanto melius cognoscit eam. Unde Gregorius: Homo cognoscit viam frequentius vadendo. Sed via eundi in patriam est in servando mandata Dei: sed non cognoscit homo mandata Dei, nisi audiendo loqui de mandatis. Ideo dicit: Da mihi intellectum, &c. Tertio debemus audire mandata, ut odio habeamus iniquitates. Quando homo incipit cognoscere peccatum, & iniquitatem, & peccati deordinationes, quæ sunt contra Deum, tunc incipit detestari peccatum. Debemus igitur loqui de mandatis, ut ipsa diligamus, & per ea in viam ad cœlestem patriam dirigamur, & iniquitatem odio habeamus. (Sup. ser. 2) Et ut hæc tria possimus consequi, ideo in principio, &c.

Non assumes nomen Dei tui in vanum, &c. Sicut in primo mandato præcipitur humilis adoratio summæ majestatis, sic in isto mandato secundo præcipitur fidelis confessio summæ veritatis, & prohibetur abnegatio veritatis. In veteri testamento dicitur: Qui jurat, in nomine Dei juret: & non periuret. (Deut. 6) (Lev. 19) Periurare, idem est quod pejerare, & hoc est nomen Dei in vanum assumere. Unde Hieremias: Jurabis in nomine Domini in veritate, judicio, & justitia. (Hier. 4) Et dicit ibi glossa, quod juramenuum debet habere tres comites, veritatem, judicium, & justitiam. Primo dico, quod debet fieri juramentum in veritate. Unde dicit: *Non assumes nomen Dei tui in vanum*, hoc est sine veritate.

B Intelligendum autem est, quod est duplex juramentum, scilicet assertorium, & prmissorium, ita quod est in testimonium, & in promissum. (Juramentum duplex assertorium, & promissorium.) Fac juramentum assertorium sic: Hoc tibi juro, assero, & testificor per testimonium divinæ veritatis. Illud autem juramentum primo debet habere veritatem. (Auctor 1 p. Centil. sent. 12 tom. 6) Veritas autem est in juramento, ut homo non neget verum, non affirmet falsum, & non asserat scienter dubium: quia sermo est indicativus eorum, quæ sunt in corde. Sed scitis quid est, quando homo aliquod falsum testificatur per testimonium falsitatis? hoc est dicere, quod mentitur, & divina veritas mentitur secum. Et hic est primus modus assumendi nomen Dei in vanum, quan-

C do negamus veritatem. Secundo debet fieri juramentum assertorium cum justitia. Fit autem cum justitia, quando non fit contra mandatum divinæ legis, neque contra præceptum sanctæ matris Ecclesiæ, nec in dispendium salutis propriæ, vel alienæ. Et qui contra ista tria jurat, dupliciter peccat, & quia jurat, & quia servat. Tertio oportet in juramento assertorio, ut concomitetur judicium, quod sit in mente discretio veritatis & justitiæ, scilicet utrum juramentum sit verum vel falsum, justum vel injustum, fructuosum vel infructuosum, & si juro absque judicio, non discernens inter ista tria, temerarie juro. Isti tres comites debent esse in juramento assertorio. Sed Manichæi insultant nobis, & dicunt, quod (Manichæorum hæresis.)

quod non debemus jurare omnino, A quia dicitur in novo testamento: Ego autem dico vobis, non jurare omnino. Sit autem sermo vester, Est est, Non non. Certe dico, quod ex certis causis bene licet jurare. Hæretici non bene attendunt vim vocabulorum. Differt dicere, non jurare omnino, & omnino non jurare. Sicut differt dicere: Quidam homo non currit, & non quidam homo currit. Omnino non jurare, est nullo modo jurare, & non omnino jurare, est non omnibus modis jurare, sed ex certis causis.

Matt. 5

Secundo debet nomen Dei assumi non in vanum in iuramento promissorio. Fit autem iuramentum promissorium tribus modis, scilicet ad promovendum bonum, B ad conservandam fidelitatem, & ad ineundam mutuam pacem. Primo modo iurant inferiores superioribus. Secundo modo pares paribus. Tertio modo superiores inferioribus. De primo dicit Apostolus: Testis mihi Deus est. Secundo modo iuravit Laban fidelitatem Jacob. Tertio modo iurant superiores populo. Ex primo iuramento relinquitur triplex utilitas, fides in intellectu, amor in affectu, & pax in effectu. Istis tribus modis fit iuramentum ad promovendum bonum. Secundo modo fit iuramentum ad conservandam fidelitatem, & hoc fit ad compescendum malitiam, ad sedandum controversiam, & ad expurgandum infamiam. C Primo dico fit ad compescendum malitiam, ut homo non neget veritatem, nec affirmet falsitatem: & hæc est ratio utilitatis iuramenti. Secundo modo fit ad sedandum controversiam. Unde Apostolus; Omnis controversiæ finis est iuramentum. Tertio modo fit ad expurgandum infamiam. Unde in Deuteronomio; Dicitur, quod maiores debebant se expurgare per iuramentum, quando inveniebatur cadaver mortuum. Istis tribus de causis fit iuramentum ad conservandam fidelitatem. Tertio modo fit iuramentum ad ineundum mutuam pacem, & in hoc intelligitur cohibitio peccatorum mortalium, quia omnis iuratio vera est periculosa, falsa est perniciosa, nulla autem est

Juramentum promissorium fit tribus modis.

Rom. 1

Gen. 31

Heb. 6

Deut. 21

secura. Et propter hoc dicitur in Ecclesiastico: Jurationi non assuescat os tuum. Iste est intellectus litteralis.

Eccl. 23

Spiritualis vero intellectus hic est; *Non assumes nomen Dei tui in vanum*, *&c.* Notandum est, quod assumimus nomen Dei non in vanum tribus modis, scilicet ad efficiendum, ad promittendum, & ad exprimendum. Primo dico, quod assumitur nomen Dei non in vanum ad efficiendum, ut in sacramentis, sicut dicitur in baptismo; Ego baptizo te in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Secundo modo fit iuramentum ad promittendum, sicut promitto ire ad sanctum Jacobum, vel intrare Religionem per iuramentum. Tertio assumimus nomen Dei non in vanum ad exprimendum, sicut quando loquimur cum iuramento. E contra accipimus nomen Dei in vanum per frustrationem sacramenti suscepti, per fractionem voti, & per prolationem sermonis blasphemi. Primo dico assumimus nomen Dei in vanum per frustrationem sacramenti suscepti. Et secundum hoc est triplex modus assumendi nomen Dei in vanum. Primo modo quando quis non credit, sicut hæreticus. Secundo modo quando credit, & se non disponit, sicut usurarius. Tertio modo quando gratiam in sacramento susceptam non custodit, sicut ille qui postea peccat. Audi, quando tu es insignitus in nomine Dei, tunc character tibi imprimitur per virtutem nominis Dei & quando homo postea peccat, evacuat virtutem sacramenti. De talibus dicit Apostolus ad Titum; Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Et sic conculcas, & pollutum ducis sanguinem Christi.

Tit. 1

Secundus modus assumendi nomen Dei in vanum est per fractionem voti emissi. Et hoc fit tribus modis. Primo per dilationem irrationabilem, sicut promitto ire ad sanctum Jacobum, & non assigno mihi certum tempus, & sic semper procrastino. Secundo fit voti fractio per voluntatem contrariam, sicut quando quis promittit aliquid Deo, & postea pœnitet. Contra tales dicitur in Deuteronomio. Si quid processerit de labiis tuis

Deut. 23

tuis, non facies irritum. Tertio fit fractio voti per apostaticam rebellionem, sicut quando homo apostatat a Religione. Primus modus est malus, secundus pejor, tertius pessimus; quia dicitur; Homo apostata vir inutilis. Prov. 6. Eccl. 5 Unde dicit Ecclesiastes: Si quid vovisti Deo, non moreris reddere, displicet enim Deo stulta & infidelis promissio. Tempus, dies & hora interpellabit. Patet modo quomodo tribus modis in fractione voti assumimus nomen Dei in vanum.

Tertio assumimus nomen Dei in vanum per prolationem sermonis blasphemi, & hoc fit tribus modis. Primo quando aliquis loquens de Deo utitur locutione maledica, sicut quando maledicit Deo. Secundus modus est per locutionem mendacem, sicut quando quis negat verum, vel affirmat falsum; quia dicit Anselmus, quod omnis contradictionis nobilior pars Deo est attribuenda. Tertius modus est per locutionem probrosam, sicut quando quis loquitur de membris Christi interioribus, blasphemat pessime, etiam si verum dicat, & Christum despicit in eo, quod humilis fuit. Et tale divino judicio sunt exterminandi. Narrat enim Gregorius, Greg. li. 4 Dial. c. 18 quod quidam puer sex annorum consuetus fuit blasphemare; quadam die cum blasphemaret, & esset in sinu patris sui, raptus est a dæmonibus, & portatus in infernum. Lev. 24. Propter quod dicitur in Levitico: Quicumque blasphemaverit, morte morietur. Patet modo quibus modis assumimus nomen Dei in vanum.

SERMO IV.

De Tertio præcepto.

MEmento, ut diem sabbati sanctifices. Psalmista; Misericordia Domini ab æterno, & usque in æternum Psal. 102 super timentes eum, & justitia illius in filios filiorum his, qui servant testamentum ejus. Indigemus divina misericordia condonante offensas nostras, & divina justitia recompensante merita nostra. Sed timor Dei facit invenire misericordiam, & observantia mandatorum, justitiam. A Consideratio autem magnificentiæ Dei inducit ad timendum: consideratio divinæ legis inducit ad observantiam mandatorum. Et propter hæc innuitur nobis, ut semper cogitemus divinam legem. Unde Judæi die sabbati consueverunt semper disputare de lege Dei, quia hoc est opus Dei. Et Sup. ser. 2 ut perfecte possimus loqui de lege Dei, ideo rogemus Deum in principio, &c.

Memento, &c. Dicebam vobis, quod in tabula prima continentur tria mandata nos ordinantia ad Deum, secundum tria appropriata tribus personis divinis. In primo mandato præcipitur humilis adoratio divinæ majestatis. In secundo fidelis confessio B summæ veritatis. In tertio sincera dilectio Exo. 20 summæ bonitatis, & hoc tertium præceptum est. Et est summa verborum: *Memento*; ut *diem sabbati sanctifices*. Sequitur. *Sex diebus operaberis, & facies omne opus tuum, septima vero die non facies omne opus tuum, tu, & filius tuus, & filia, servus & ancilla, jumentum, & advena, qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Deus cœlum, & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt, & septima die requievit. Ideo benedixit, & sanctificavit illum.* Videte quod in his verbis Spiritus sanctus scripsit tabulas; quia Spiritus sanctus per digitum Dei intelligitur, qui omnia præcepta scripsit cum summa diligentia, hæc scripsit C insinuans mandati integritatem, & consummationem. In hoc autem mandato aliquid præcipit, aliquid concedit, & aliquid interdicit. Præcipit sanctificare diem sabbati, ibi: *Memento; ut diem sabbati sanctifices.* Sanctificatio enim est convertens animam ad Deum sanctum, ad Deum verum, & ad Deum summe diligendum. Aliquid concedit in isto mandato, ibi: *Sex diebus operaberis, & facies omne opus tuum.* Aliquid vero interdicit, scilicet opus servile, ibi: *Nullum opus facies in eo, &c.* Hæc est perfecta vacatio, quæ habet adjunctam bonam operationem, & prohibitam servilem. Ratio præcepti subjungitur, ibi: *Sex diebus fecit Deus cœlum, & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt, & septimo die requievit. Ideo benedixit, & san-*

sanctificavit illum. Sed quare præcepit vacare? Certe, quia benedixit, & sanctificavit illum. Ideo & tu creatura, quæ es Christi imitatrix, debes hoc facere. Modo Judæi insultant nobis, & dicunt; Vos tenetis decalogum, & decalogus non habuit nisi præcepta moralia, morale autem necessitatem habuit pro omni tempore. Septima autem dies, in qua non licet operari, a prima die, in qua licet operari, est dies sabbati, quæ dicitur dies Saturni, & vos vacatis die Dominico pro die Saturni. Item dicitur: Omne opus non facies in die illa: & vos facitis multa opera, & ita totum dissipatis. Videte charissimi, intelligendum est ita, quod præceptum illud habet aliquid, quod est mere morale, & habet aliquid, quod est mere cæremoniale, & habet aliquid mixtum ex morali, & cæremoniali. Quod præcipit Dominus sanctificationem, id est, vacationem ad amandum, hoc est, vere præceptum. Unde dicit Beatus Petrus, quod quilibet tenetur Dominum sanctificare in corde suo, id est, amare. Ille sanctificat, sive sabbatismum facit, qui Deum supra omnia diligit propter se, & non propter aliud. Item est in præcepto aliquid figurale, sicut diei septimæ feriatio. Dies septima significat quietem animarum, & quietem Domini in sepulcro, & cessationem ab opere servili cum vacatione, & deprecatione. Deus enim sex diebus operatus est omnia, non quia non potuisset fecisse una die: sed intelligendum est hoc, quod mundus aliquid habet in arte æterna, scilicet esse æternum, quod est æternitas vitæ & possessio una, in quo nihil est prius, nec posterius; & hoc impressit Deus mentibus angelicis. Item habet mundus aliquid in intelligentia creata, scilicet prius & posterius natura simul secundum durationem: non secundum naturam, secundum quod est in materia: non propter defectum operantis, sed propter condescensionem ipsius, ut coaptaret omnia, & omnia in primis operibus designaret. Et sicut omnium operationum in primis operibus produxit; sic & seminaria omnium operum, & quietationem

Obiiciunt nobis Judæi, quod sabbatum non sanctificemus.

1 Pet. 3

Lege brevi l. q. 2 p. c. 2 & Centil. 5 p. sect. 2 tom. 6

A plene produxit. Et quia septimo die requievit, & intellectualem ad esse creaturam revocavit, & septimo die animas in sepulcro reduxit ad quietem paradisi. Significatio igitur diei septimæ est figuralis quietis animarum. Sic igitur in mandato illo continetur aliquid quod est morale, scilicet, ut Deus super omnia diligatur, & aliquid quod est cæremoniale, ut figuratio die septimæ. Item continetur aliquid quod est partim morale, & partim cæremoniale, ut cessatio ab operibus. Et in hoc quibusdam generaliter est intelligendum, in quibusdam specialiter. Si intelligamus sicut Judæi, qui dicunt, quod debet fieri universalis cessatio ab opere servili, B sic insinuatur Christiano, quod debet abstinere ab omni peccato, & sic est figurale. Si intelligamus, quod ab aliquibus debemus abstinere, sic est morale: non sicut in præcepto, & sicut in bene esse, & remansit sicut in Ecclesiastica institutione est præceptum. Dico opera servilia opera mechanica, quæ sunt septem, scilicet agricultura, quæ comprehendit omnem modum colendi terram. Lanificium, quod consistit in omni genere vestimentorum. Fabricatio sive sit in materia ferrea, sive lapidea, sive metallica, sive lignea. Venatio, quæ comprehendit equorum, & venatorum opus, & omnem modum pistorum, coquorum, & omnem modum præparandi C cibos. Medicina, quæ consistit in arte conficiendi pigmenta vel syrupos, & hujusmodi. Navigatio, quæ comprehendit omne opus nautarum in mari, sive omne opus mercationis. Et theatrica, quæ comprehendit omnem modum ludi, vel jucunditatis. Modo dico, quod in omnibus istis sunt quædam meræ servilitatis, quædam continuæ necessitatis, quædam meræ jucunditatis. Illa quæ sunt meræ servilitatis prohibentur ab Ecclesia. Illa autem, quæ sunt continuæ necessitatis, sicut illa, quæ sunt ad conservationem vitæ, vel sanitatis, conceduntur inquantum sunt necessitatis, & prohibentur inquantum sunt servilitatis. Illa vero, quæ sunt meræ jucunditatis, sunt permissa, non prohibita; quia pro-

Opuscul. de Reduct. art. ad Theolog. statim a prin. & Hugo de S. Vict. Excer. priorum li. 1 c. 24 & li. 3 Didascalici. cap. 21

propter parvitatem nostram permittuntur ab Ecclesia. Et sic poterimus respondere.

Sed dices, quare confudit & miscuit moralia, & cæremonialia simul? Dico, quod hoc præceptum: *Memento, ut diem sabbati sanctifices, &c.* est de charitate, & quidquid patet & latet in aliis, in isto mandato consummatur. Et ideo miscuit simul moralia & cæremonialia, ut melius ad memoriam reduceremus, ne si specialiter poneret, gravaretur memoria nostra. Sunt autem tria, quæ requiruntur ad perfectam dilectionem. Primum est divina vacatio convertens animam in Deum. Secundum, imitatio Christi in bonis operibus. Tertium est cessatio ab omni opere servili, quæ cor reddit purum & mundum. Conversio autem in Deum est secundum septem opera, quibus anima convertitur ad perfectam vacationem in Deum, quorum tria sunt intrinseca, quæ fiunt meditando, orando, & exultando. Ex istis tribus fit contemplatio. Alia sunt extrinseca, quæ fiunt legendo, psallendo, sacrificium offerendo, divinam legem adimplendo. Et hoc fit sive audiendo, sive docendo, sive cum aliis conferendo. Hoc est, quod dicit: *Memento, ut diem sabbati sanctifices, &c.* Mandat igitur Dominus primo vacationem convertentem animam in ipsum. Secundo mandat sui imitationem, cum dicit: *Sex diebus operaberis.* De ista imitatione dicit Apostolus: Imitatores Dei estote, sicut filii charissimi. Et in Luca: Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. Sex autem sunt opera misericordiæ, scilicet pascere esurientes, potare sitientes, vestire nudos, colligere hospites, visitare infirmos, & redimere captivos. Aliter enim impossibile est esse opus virtutis, nisi creatura in istis conformetur Christo. Ad opus autem virtutis requiruntur sex correspondentia sex operibus virtutis, quæ sunt circumspectio provida, intentio recta, affectio pura, electio recta sive justa, prosecutio vigorosa, & informatio charitativa. Primum intelligitur in opere primæ diei, quando dixit Deus: Fiat lux. Et facta est lux. Hoc est circumspectio provida. Secundo oportet, quod homo ponat sibi rectum finem in Deum, & hoc notatur cum dicitur: Fiat firmamentum in medio aquarum. Et vocavit Deus firmamentum cœlum. Oportet, quod homo agatur sursum, & habeat rectam intentionem ad Deum. Tertio requiritur affectio pura, & hoc intelligitur in tertio opere. Divisit Deus terram ab aquis, id est, affectiones sæculares a divinis. Quarto requiritur electio justa sive recta, ut ordinate faciat, quæ debet facere, & hoc notatur in quarto opere, cum dicit; Fiant luminaria in firmamento cœli, id est, sint opera nostra ordinata. Quinto requiritur prosecutio vigorosa, quod notatur in quinto opere, quando Deus produxit animam vivam, in aquis natatilia, in aere volatilia. Sexto fecit Deus integra opera supervestita omnibus circumstantiis, secundum quod exigit lex divinæ charitatis. Charitas autem est forma perfectiva omnium, & ille qui habet charitatem, habet omnia ista sex. Sextum igitur opus virtutis est informatio charitativa, quod notatur cum dicitur: Fecit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam. Quando hominis opus integratur ex istis sex, tunc dicitur recte vivere. Sed non sufficit facere virtutis opus, nisi homo caveat ab opere vitioso. Et hoc tangitur cum dicit: Nullum opus facies in eo.

Eph. 5 / Luc. 6 — Opera misericordiæ — Gen. 1

Quinque modis potest homo facere peccatum. Primo quando peccatum perpetrat. Secundo quando ad peccandum alium incitat. Tertio quando peccantem defensat. Quarto quando peccantem acceptat. Quinto quando peccantem dissimulat, nec arguit, nec punit, & hoc est maximum periculum, quando quis alium castigare negligit. Primum peccatum tangitur, cum dicitur: *Nullum opus facies in eo*, id est, tu nullum perpetrabis peccatum. Secundum peccatum tangitur cum dicitur; *Nec filius, nec filia*, id est, non eris pater peccati instigando alium ad peccatum, verbo vel opere vel exemplo. Tertium peccatum tangitur, cum dicitur: *Nec servus tuus, nec ancilla tua.* Ille qui facit

Peccatum quinque modis ab homine committi potest.

facit peccatum, servus est peccati: sed ille qui defensat peccatum, Dominus est peccati, illi præbendo patrocinium, qui facit peccatum. Quartum peccatum est, quando aliquis peccantem acceptat, quod notatur ibi: *Nec jumentum tuum*. Jumentum cum fuit ligatum, non ducebatur ad opus, nisi acceptante Domino, & ista acceptatio est religatio. Quintum peccatum est quando aliquis alium castigare negligit, quod tangitur cum dicit: *Non advena, qui est intra portas tuas*. Advenam quis reputat hominem, quando dicit ad alium. Quid ad me de peccato suo? Et sic quando homo non punit peccatum alterius, efficitur particeps peccati illius. Aliis etiam multis modis efficitur homo particeps peccati alterius. Et propter hoc dicit Psalmista; Ab occultis meis, munda me Domine, & ab alienis parce servo tuo. *Psal. 18*

SERMO V.

De quarto præcepto.

Exod. 20 HOnora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus daturus est tibi. In Ecclesiastico dicitur: Quæ præcepit tibi Deus, cogita illa semper, & in plurimis operibus ejus, ne fueris curiosus. Verba ultima specialiter dicuntur litteratis: in quibus docet Ecclesiasticus cogitare utilia, & vitare curiosa. Utilia autem dirigunt nos in viam salutis; sed curiosa distrahunt nos a via salutis, & dissipant intelligentiam nostram. Magna pars intelligentiæ perditur propter curiositatem, & tamen nihil est pretiosius intelligentia in nobis. Dolemus cum perdimus aurum, multo plus dolere debemus, si amittamus intelligentiam; quia nihil est ita charum sicut actus intelligentiæ. Sumus dicturi de præceptis, & indigemus, quod Dominus illustret intelligentiam nostram: ideo rogemus Deum in principio, &c. *Eccl. 13*

Sup. ser. 1 *Honora patrem tuum*, &c. Dicebam, quod sicut anima rationalis ordinari habet ad creatorem, & ad creaturam, secundum hoc est duplex tabula, in A qua lex Dei est scripta. In prima tabula continentur tria mandata, secundum tria appropriata tribus personis divinis, & secundum triplicem operationem animæ. In primo mandato præcipitur humilis adoratio summæ majestatis, in secundo fidelis confessio summæ veritatis, in tertio sincera dilectio divinæ bonitatis. Ista tria mandata sunt fundamenta omnium præceptorum legis. Et propter hæc tria omnis timoratus, verax, & Deo devotus tenetur ista principaliter custodire. Modo dico, quod in secunda tabula continentur septem præcepta, unum est affirmativum, & sex sunt negativa. Ratio distinctionis est hæc. Quia omnia mandata reducun-

B tur ad duo: Hoc facias alii, quod tibi vis fieri. Non facias alii, quod tibi non vis fieri. Et juxta hoc accipiuntur duo præcepta. Primum est innocentiæ. Secundum est beneficentiæ, quæ sunt duæ partes justitiæ. Modo dico ulterius, quod præcepta ordinantur secundum ipsorum nobilitatem, & beneficentia melior est, quam innocentia: ideo mandato innocentiæ præponitur mandatum beneficentiæ, & est synecdochice traditum Judæis, sicut, *Honora patrem tuum & matrem tuam*, &c. Et ponitur hic primo forma mandati, cum dicit: *Honora*, &c. Secundo subditur promissio, cum dicitur: *Ut sis longævus*, &c. Intellige secundum litteralem in-

C telligentiam. Pater nominat personam generantis, personam instruentis, & personam educantis: qui pater habens filium generat ipsum, instruit ipsum, & nutrit, & ipsius est, filio legare bona sua. Et sic Pater tenet rationem originis, rationem regiminis, & rationem benefactoris. Et secundum hoc debetur ei triplex honor: honor reverentiæ, honor obedientiæ, & honor beneficentiæ.

Primo dico, patri inquantum tenet rationem originis, debetur honor reverentiæ. Unde in Ecclesiastico: Qui timet Deum, honorabit patrem suum & matrem suam, & quasi dominis serviet eis, qui se genuerunt. Secundo patri ratione regiminis debetur honor obedientiæ. Unde Paulus: Filii obedite parentibus vestris, hoc enim *Eccl. 3* *Patri triplex honor debetur.* *Eph. 6*

enim justum est: *Honora patrem tuum, & matrem tuam*, quod est mandatum primum in promissione, ut bene sit tibi, & sis longævus super terram. Tertio honor debetur patri, quia rationem tenet benefactoris, honor, scilicet beneficentiæ. Unde dicitur in Ecclesiastico: Fili suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius. Præcipitur igitur, quod triplex honor impendatur parentibus, scilicet honor reverentiæ, obedientiæ, & beneficentiæ. Et hoc est primum mandatum, quod debes custodire, propter promissionem, scilicet, ut bene sit tibi, & sis longævus super terram. Et tangitur primo mandatum, ibi: *Honora patrem tuum & matrem tuam*. Secundo additur promissum ibi: *Ut sis longævus super terram, &c.*

Eccl. 3

Sed numquid verum est semper, quod diutius vivant? Videmus hoc falli quandoque; ergo Deus fallax erit in suo promisso. Dico, quod longævitas non solum attenditur secundum longitudinem dierum currentium, sed secundum valorem. Et secundum quod est triplex honor, qui exhibetur parentibus, sic respondet huic triplici honori triplex præmium. Honoranti patrem honore reverentiæ, debetur vita gloriosa sive honorifica. Honoranti patrem honore obedientiæ, debetur vita jucunda. Honoranti patrem honore beneficentiæ, conceditur vita opulenta. Primo dico, honoranti patrem honore reverentiæ, conceditur vita gloriosa sive honorifica. Unde Ecclesiasticus. Gloria hominis ex honore patris sui. Item ibidem: Ne glorieris in contumelia patris tui, non enim est tibi honor, sed confusio. Naturale enim est, quod filius vehementissime diligit patrem, & indignatur quando aliquis injuriatur patri. Secundo honoranti patrem honore obedientiæ, conceditur vita jucunda. Unde Ecclesiasticus; Qui honorat patrem suum jucundabitur in filiis, & in diebus orationis suæ exaudietur. Qui honorat patrem suum vita vivet longiore; & qui obedit patri suo refrigerat manum suam. Summa jucunditas est, quod homo non sit rebellis superiori suo: quia qui rebellis est superiori, inveniet rebellem inferiorem: & contemptor superiorum potestatum, contemnetur ab inferioribus. Sicut Adam quando fuit inobediens superiori suo, omnia inferiora sua, quæ sibi fuerant subjecta habuit contraria. Tertio honoranti patrem honore beneficentiæ, conceditur vita opulenta: Unde Ecclesiasticus: Honora patrem tuum & matrem tuam, & superveniet tibi benedictio, & benedictio tua in novissimo manebit. Benedictio ista vocatur multiplicatio bonorum. Ecce præceptum & ecce promissio. Obligamur ad obediendum parentibus, quamdiu utimur ipsorum bonis; & debemus eis obtemperare in exercitatione actuum virtuosorum, sive salubrium, in dispensationibus temporalium & in subministratione obsequiorum. Debemus etiam vivere secundum eorum consilium, & expendere secundum eorum imperium, & quando exegerit necessitas, subministrare eis obsequium. Si tamen parentes aliquid velint, vel dicant, vel imperent nobis, quod sit contra profectum salutis nostræ, non est ipsis in illis pietas exhibenda. Et hoc est, quod dicit Dominus in Evangelio; Qui non odit patrem suum aut filios propter me; non potest meus esse discipulus. Vult Dominus, quod ex affectu paterno non dimittat homo facere, quod pertinet ad salutem suam. Et hoc est, quod dicit Dominus: Dimitte mortuos sepelire mortuos suos, tu autem vade & annuncia regnum Dei. Et Hieronymus dicit: Si pater in limine jaceat, si mater ubera, quibus te lactavit, ostendat, per calcatum perge patrem, per calcatam perge matrem, & ad vexillum crucis evola. Solum enim genus pietatis est, in hoc esse crudelem. Ecce intellectus verborum secundum sensum litteralem. Videte latiorem intellectum.

Longævitas honoranti patrem quomodo promissa.

Eccl. 3

Ibid.

Eccl. 3

Gen. 3

Eccl. 3

Luc. 14

Matt. 8

Hier. ep. 1 ad Heliod.

Præcipitur beneficentia ad omne genus hominum. Pater nominat personam, in qua est præcipua ratio auctoritatis, antiquitatis, & amicabilitatis. Primo dico, in patre est auctoritas: & in isto mandato datur præceptum, quod obediatur patri, qui habeat auctoritatem. Auctoritatem autem habet omnis, qui præest reipubli-

blicæ, vel rei politicæ, vel rei monasticæ. Primo dico, quod ille, qui præest reipublicæ est pater ratione auctoritatis, ut princeps, baro, comes, vel dux. Et dicitur pater tutela, vel defensione, & eum debemus honorare. Unde Beatus Petrus: Deum timete, principes honorificate. Secundo habet auctoritatem ille, qui præest rei politicæ sive Ecclesiasticæ. Et ipsum debemus honorare, secundum quod exigit dispositio Ecclesiastica & debet ei obedire vulgus. Unde Apostolus ad Hebræos: Obedite præpositis vestris, & subjacete eis; ipsi enim vigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri. Tertio auctoritatem habet ille qui præest rei monasticæ, & illum debemus honorare & ei obedire, secundum quod regula & promissio facta est. Unde Hieronymus: Præpositum monasterii diligite ut patrem, timete ut dominum, audite ut magistrum, credite ut salubre, quidquid ipse vobis dixerit. Modo dico, quod istis debemus obedire, secundum quod exigit ordo vel auctoritas. Secundo in patre intelligitur antiquitas, & ex hoc intelligitur debilitas, senes enim debilitantur. Et qui patrem honorat ratione antiquitatis & debilitatis, honorat omnem hominem, qui indiget adjutorio, vel qui caret sensu, vel fortitudine, vel infestatur ab alio. Propter hoc debemus alium juvare per documenta, vel sustentamenta & per patrocinia, & ad hoc specialiter sunt prælati. Si homo caret sensu, debent ipsum juvare per documenta; si caret fortitudine, debent ipsum juvare per sustentamenta: si infestatur ab alio, debent ipsum adjuvare per patrocinia. Tertio in patre intelligitur ratio amicabilitatis, & in hoc intelligimus, quod ratione originis, amabilis & amandus est omnis homo, & tenetur quilibet homo alium honorare. Unde Apostolus: Honore invicem prævenientes. Et iterum: Reddite omnibus debita, cui honorem, honorem. Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis.

1 Pet. 2

Heb. 13

Hier. ep. 3 ad Rustic. post med. tom. 1

Rom. 12 & 13

Homo quo modo est diligendus & ordo in dilectione.

Debet homo alium diligere, bene volendo cuilibet quantum ad effectum, & quantum ad effectum, & A quantum ad signum. Habet autem ista dilectio ordinem, quia debemus diligere secundum rationem proximitatis, secundum rationem similitudinis, & secundum rationem obligationis. Primo dico, debemus diligere secundum rationem proximitatis, & secundum hoc majorem amorem debemus domesticis, quam extraneis, & amicis, plusquam inimicis. Secundo habet dilectio ordinem secundum rationem similitudinis, quia aliquibus debemus ratione similitudinis majorem dilectionem, quam aliis: sic tenemur ratione similitudinis in forma specifica diligere hominem: secundum similitudinem ratione convenientiæ in fide debemus plus diligere Christianum quam Judæum vel gentilem: & B secundum rationem similitudinis in professione maxime debemus diligere, sicut religiosus fratrem suum, & unus canonicus concanonicum suum. Tertio ratione obligationis debemus diligere & tenemur obedire: & sic aliquibus plus tenemur quam aliis. Teneor enim alium diligere, & eum honorare ratione præcepti tantum: teneor plus ratione præcepti & beneficii: & teneor maxime, ratione præcepti, beneficii & promissi, id est, illum de quo est mihi præceptum, & recepi beneficium, & feci promissum, debeo plus diligere, & honorare. Patet modo quod in verbis istis; *Honora, &c.* tangitur præceptum: & quo- C modo secundo redditur promissum ibi: *Ut sis longævus, &c.* Deinde dictum est, quomodo intelliguntur secundum intelligentiam litteralem, & quomodo secundum spiritualem. Et ut melius teneatis in mente dicam vobis duo exempla, unum bonum de illo, qui matrem honoravit: & aliud malum & crudele de illo, qui patrem non honoravit. Dicam primum de bono.

Fuit quidam magister magnus & famosus Parisiis, & a multis notus & dilectus. Hoc audiens mater sua paupercula, cogitavit ire ad filium suum, accepit baculum & in tunicella de burello venit Parisios, & quæsivit a quibusdam dominabus pro tali magistro. Dixerunt illi matronæ. Qui vultis ab eo? Respondit: Ego sum

Exemplum de filio matrem honorante.

ſum mater ſua. Tunc illæ matronæ A duxerunt eam in domum ſuam & refocillaverunt eam. Poſtea cogitaverunt, quod ille bonus homo verecundaretur, ſi videret eam in tali ſtatu, & induerunt ipſam bene, & dederunt ei mantellum, & iverunt ſecum ad magiſtrum. Tunc illa dixit, Ego ſum mater tua. Reſpondit magiſter: Vere ego non credo, quia mater mea eſt paupercula, & conſuevit habere ſolum tunicellam de burello. Et cum nullo modo vellet acquieſcere verbis ejus, reduxerunt eam in domum ſuam & reddiderunt ei tunicellam ejus, & baculum. Tunc illa acceſſit ad filium ſuum in congregatione multorum, & cum videret matrem ſuam in tali habitu venientem, depoſuit caputium B ſuum, & amplexatus eſt eam, & dixit; Modo ſcio, quod es tu mater mea. Hoc fuit divulgatum per villam, & reputatum eſt ei, pro magno bono. Et poſtea factus eſt Epiſcopus Pariſienſis.

Exemplum cujuſdam qui patrem non honoravit.

Aliud exemplum dicam malum de eo qui non honoravit patrem ſuum; & vidi illum, qui novit illum, cui hoc accidit. Fuit quidam homo pauper, qui per induſtriam ſuam multa acquiſierat, & habebat unicum filium. Et videntes quidam nobiles, fecerunt quod contraxit filius cum filia cujuſdam nobilis. Et tunc illa quæ fuit pulchra & nobilis incœpit abominari patrem, & fecit tantum cum marito ſuo, quod odio habuit patrem ſuum, C & quod pater non habebat quid comederet niſi fabas malas, & ſemper in convivio expellebatur a domo. Quadam die fuit famelicus, & venit ad domum filii & petiit cibum, & datæ ſunt ei fabæ malæ, & expulſus eſt a domo. Tunc illa dixit marito ſuo: Modo poſſumus comedere in pace. Vade ad arcam & accipe caponem coctum. Et cum aperuit arcam, mutatus eſt capo in bufonem. Qui ſubito ſaliens ad faciem ejus, ponebat duos pedes ad mentum & duos ad frontem, & operuit totam faciem ejus, & non fuit medicus qui ſciret eum amovere. Tandem venit quidam, qui fecit tenellas quaſdam, & dixit, quod eum amoveret. Tunc bufo aſpexit eum tam horribili vultu, quod ille cecidit in terram, & amplius non audebat aliquid facere, & nullus fuit qui ſciret apponere conſilium, ſed mala morte mortuus eſt. Patet modo præceptum, & promiſſum quod promittitur.

SERMO VI.

De quinto, ſexto, & ſeptimo Præcepto.

NOn occides. Non mœchaberis. Non furtum facies. Pſalmiſta ait: Tunc non confundar, cum perſpexero in omnibus mandatis tuis. Jacobus dicit. Qui totam legem ſervaverit, offendit autem in uno, factus eſt omnium reus. Non quia pro una tranſgreſſione tantum punietur pœna ſenſus, ſicut pro tranſgreſſione omnium: ſed punietur tantum pœna damni; non tamen ita acriter pro uno, ſicut pro omnibus. Ideo ſi quis vult pertingere ad vitam æternam, oportet quod perſpiciat in omnibus mandatis Dei corde & opere. Et ideo dixit Pſalmiſta: Cum perſpexero, id eſt, perfecte inſpexero, & conſideravero, & juxta hoc ego non timebo confundi. Non eſt magnum confundi in præſenti: ſed confundi æternaliter, hoc debemus abhorrere. Sed tamen non poſſumus evadere iſtam confuſionem, niſi perſpiciamus in omnibus mandatis Dei. Ideo Deum rogemus in principio, &c.

Pſal. 118
Jac. 2
Sap. ſer. 2

Non occides, &c. Dicebam vobis, quod mandata Dei diſtinguebantur in duas tabulas. In prima continentur mandata ſecundum legem juſtitiæ ordinantia nos ad Trinitatem; qua continentur tria mandata ſecundum tria appropriata tribus perſonis. In ſecunda tabula continentur mandata ordinantia nos ad proximum, & hoc ſecundum duplicem partem juſtitiæ, ſcilicet innocentiæ & beneficentiæ. Reducitur autem tota juſtitia ad tria: quia Deo debemus exhibere debitam reverentiam, per orationem, confeſſionem, & ſatisfactionem. Patri debemus exhibere beneficentiam, & omnibus aliis innocentiam. Dictum eſt de tribus mandatis, quæ nos ordinant ad Deum: Dictum eſt etiam de

de quarto mandato, quod accipitur A penes partem justitiæ, quæ est beneficentia, in quo præcipitur, quod debemus exhibere honorem patri & matri: sequitur de sex aliis mandatis, quæ pertinent ad innocentiam. Nocet autem quis proximo suo tripliciter, perversitate operis, falsitate sermonis, & improbitate voluntatis: & propter hoc Legislator primo prohibet nocumentum, quod provenit ex perversione operis. Perversitas autem operis, qua quis injuriatur alii, est triplex. Aut enim quis injuriatur alii, in propria persona, aut in conjuncta persona, aut in temporali substantia, & secundum hæc sunt tria mandata, quæ pertinet ad innocentiam. In primo prohibetur nocumentum in propria persona, ibi. *Non occides*. In secundo prohibetur nocumentum in persona conjuncta, ibi: *Non mœchaberis*. In tertio prohibetur nocumentum in substantia temporali, ibi. *Non furtum facies*.

Proximo suo tripliciter quis nocet.

Primo dico cum dicitur, *Non occides*, prohibetur ira prorumpens in injurias peremptivas vitæ naturalis sive substantialis, & vitæ incolumis, & vitæ honorabilis, natura enim appetit, quod melius est, & ideo non sufficit sibi quod habeat vitam subsistentem, imo cum hoc vult vitam salubrem & incolumem. Ergo in isto mandato, *Non occides*, Legislator prohibet primo iras prorumpentes in injurias peremptivas vitæ naturalis. Secundo prohibet iras prorumpentes in injurias vitæ incolumis, scilicet quando fit injuria per verbera, vel vulnera. Tertio prohibet iras prorumpentes in injurias vitæ honorabilis, sicut est injuria quæ est in contumeliam apertam vel occultam, sicut illa quæ fit per signum. Unde dictum est in Evangelio; Audistis, quia dictum est antiquis; *Non occides*. Ego autem dico, quod omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri suo, racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis. Ergo planum est, quod tribus modis facit homo contra illud mandatum, scilicet quando quis irascitur fratri suo, vel quando dicit, racha, vel quando dicit, fatue. Et quando hoc facit ex deliberatione animi, tunc dicit, quod reus est gehennæ ignis. Et quia vita naturalis fundamentum est respectu aliarum, ideo sub isto modo, *Non occides*, Legislator expressit mandatum.

Matt. 5

Manichæi autem obiiciunt nobis, & dicunt, quod contradicit sibi Legislator? Dicit enim: *Non occides*. Et alibi dicit: Maleficos non patieris vivere. Et hoc est contra principes in Christiana lege, qui per sententiam judiciariam alios occidunt. Item obiiciunt, quod Dominus dicit: Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt, ergo non licet gladium accipere. Et similiter dicunt, quod non licet sacerdotem esse occisorem. Et B hoc est contra Ecclesiam & Ecclesiasticas personas, qui exequendo judicium & imperando accipiunt gladium. Item obiiciunt, quod dicitur: Ego autem dico vobis non resistere malo, & hoc est contra Legislatorem.

Exod. 20

Exod. 22

Matt. 26

Matt. 5

Intelligere debemus, quod prohibetur hic occisio hominis, non bestiarum vel virgultorum, sicut dicebant antiqui Manichæi, qui nolebant comedere de fructibus arborum. Occisio autem hominis potest esse a lege aut ab homine, in veritate, aut interpretative. Occisio autem hominis ab homine sicut ab homine non ut a lege, prohibetur: sed Deus qui conditor est naturæ, & conservator naturæ & legis, potest hominem privare vita, quando vult. Lex autem C occidit hominem, quando minister legis occidit, & hoc servato justo ordine, justa causa, & justo animo. Oportet, quod adsit justus ordo & justa causa, id est, quod ex justa causa occidatur, quia lex dicit: Juste quod justum est exequeris. Item oportet habere animum justum, ut homo, qui est minister legis, ex lege hominem occidat, non libidine vindictæ, sed amore justitiæ. Unde Apostolus ad Romanos, loquens ad principes, dicit, quod princeps non sine causa gladium portat. Dei minister est vindex in iram ei, qui male agit. Quod igitur Dominus dicit Petro. Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt: non refertur nisi ad hoc, quod ille, qui non est minister legis,

Deut. 16

Rom. 13

Matt. 26

legis, non debet occidere. Et quod dicitur. Non licet sacerdotem esse occisorem, hoc non refertur ad principes. Tertium quod dicit Dominus: Ego autem dico vobis, non resistere malo, verum est ultionis libidine, sed amore justitiæ, bene licet resistere malo. Patet modo, quod lex occidit hominem.

Tripliciter homo occiditur, & quando sit peccatum, & quando non.

Item occiditur homo ab homine tripliciter, aut casu, aut necessitate, aut voluntate. Si homo occidit hominem casu, aut adhibet operam rei licitæ, & adhibet debitam diligentiam, excusatur a tanto, & a toto. Si autem sit homicidium casuale, & homo adhibet operam rei illicitæ, nec adhibet debitam diligentiam, nec excusatur a tanto nec a toto. Si autem fuerit homicida ex necessitate, hoc est dupliciter, aut ex necessitate inevitabili, aut evitabili. Necessitas evitabilis est, si possum effugere, sed dimitto propter verecundiam vel aliam causam, & in isto casu excusatur a tanto & non a toto: quia melius esset, quod fugeret. Si autem sit necessitas inevitabilis, ut homo occidat alium hominem non amore vindictæ, sed amore conservationis vitæ & animæ, ut non interficiat ipsum ex crudelitate, sed ut impediat ipsum, ne perdat suam vitam & animam: & fiat hoc cum moderamine inculpatæ tutelæ, hoc concessum est personis etiam perfectis, non solum imperfectis Et hoc dicit Augustinus de libero arbitrio, & excusatur a tanto, & a toto. Tertio modo fit homicidium ab homine voluntate, & hoc dupliciter; aut libidine vindictæ, sicut quando aliquis interficit patrem alterius; aut animi crudelitate, sicut latrones vel iracundi interficiunt aliquos, & utrumque istorum est prohibitum, & est primum gravius, quam secundum. Item fit homicidium interpretative in animo, & hoc tripliciter. Primo fit homicidium interpretative omittendo in facto. Unde dicit Ambrosius: Pasce fame morientem, si non paveris, occidisti. Secundo modo fit, quando aliquis occidit alium consulendo, vel accusando, vel detrahendo, quando hoc facit ex malignitate animi. Tertio modo fit homicidium interpretative in animo, odiendo. Unde canonica Joannis: Qui odit fratrem suum, homicida est. Dico ergo, quod secundum principalem intellectum prohibetur hic occisio, non quæ est secundum legem, sed quæ est secundum hominem, & illa quæ fit voluntate, aut interpretative. Et hoc est quod dicit: *Non occides*.

Aug. l. 1 de l. arb. longe ante med. tom. 1

Refertur ex Amb. d. 86 c. Pasce.

A

Joan. 3

VI Præceptum. Non Mœchaberis.

Aug. in quæst. sup. Exo. q. 71 prope fin. tom. 4

Sequitur: *Non mœchaberis*. Hic prohibetur, quod uxorem proximi tui non violes. Et dicit Augustinus, quod hic prohibetur omnis illicitus usus membrorum generationis, qui fit ad procurationem libidinis, & impugnationem castitatis. Et hoc fit septem modis, per adulterium, fornicationem, meretricium, stuprum, sacrilegium, incestum, & peccatum contra naturam. Notandum, quod est

B

pudicitia conjugalis, communis, & privilegiata. Secundum hoc dico, quod aliquis est impugnator pudicitiæ conjugalis, secundum hoc fit adulterium, & hoc fit cum peccat cum conjugata: Aut est impugnator castitatis communis, & hoc fit cum peccat cum soluta simpliciter, & vocatur simplex fornicatio; vel cum peccat cum vagabunda, & prostituta, licet sit soluta, tunc vocatur meretricium. Si autem sit impugnator pudicitiæ privilegiatæ, id est virginitatis, hoc est dupliciter, aut fit cum conditione adjuncta, quæ est defloratio: & sic vocatur stuprum; aut fit cum Domino Deo consecrata, & sic dicitur sacrilegium, hoc est

C

quando aliquis Domino consecratam violat. Si autem fit contra fundamentum omnium istorum, sic dicitur peccatum contra naturam. Et hoc est dupliciter. Aut fit contra dictamen naturalis rationis, scilicet contra hoc, quod omnia animalia natura docuit, sic dicitur peccatum contra naturam proprie. Aut fit contra instinctum naturæ, & hoc modo est incestus, quando quis peccat cum persona sibi conjuncta. Peccatum contra naturam scelestissimum est, & super omnia fugiendum. Et de hoc crimine accusavit Joseph fratres suos apud patrem suum crimine pessimo. Dicit igitur: *Non Mœchaberis*. Hic prohibetur omnis mœchia cum uxore proximi, & secundum Augustinum

Gen. 37

Aug. ubi supra proxime.

num, omnis illicitus usus membrorum generationis, qui fit ad procurationem libidinis cum impugnatione castitatis. Patet modo secundum quod accipiuntur transgressiones hujus peccati, & peccatum contra naturam super omnia est fugiendum. Sed de peccato contra naturam narrat Petrus Damianus, quod erant duo in deserto qui asperrimam faciebant pœnitentiam & unus fuit idiota, & suis peccatis exigentibus illusus est a diabolo, qui dixit ei, quod peccatum pollutionis contra naturam non majus esset peccatum, quam si homo mucilagines proiiceret a naso suo. Tunc ille pestifer exercuit se ad illam impudicitiam. In morte autem portavit animam suam diabolus. Miratus est alius, quod ille qui fuit tantarum vigiliarum & laborum fuit perditus. Et astitit Angelus Domini, qui dixit illi, quod totum se fœdaverat per illud peccatum. Omnis igitur actus qui est in experientia libidinis qualicumque modo fiat, est prohibitus, nisi fiat in forma matris Ecclesiæ. In somnis patitur homo quandoque pollutiones absque causa & absque culpa. Sed quidam stultus presbyter cuidam confitenti de pollutione nocturna, dixit: Non potes habere denarium ad explendam libidinem tuam? Patet modo quomodo prohibetur hic illicitus usus corporis & membrorum, procuratus extra formam matrimonii, & hoc tangitur, cum dicit: *Non mœchaberis*.

VII Præceptum.

Non furtum facies *Exod.* 11

Sequitur: *Non furtum facies*. Furtum est attrectatio rei alienæ invito Domino, si fiat ex cupiditate, sed si non fiat ex cupiditate non est furtum. Sicut filii Israel ex Domini præcepto, portaverunt secum ex Ægypto vasa argentea & aurea. Vel qui alii aufert gladium, ne faciat malum, tunc non dicitur furtum.

Furtum tripliciter fit.

Furtum autem dividitur per partes, quia furtum est contrectatio alienæ rei invito Domino, &c. & hoc fit aut per meram fraudem, aut per violentiam, aut per circumventionem. Primo modo cum fit per meram fraudem, & furtive, sic dicitur furtum. Si fiat per violentiam, hoc est duA pliciter: aut est apertum, & sic dicitur rapina: aut est occultum, & sic dicitur latrocinium. Si vero fiat attrectatio rei alienæ per circumventionem, hoc potest fieri cum pactione adjuncta, & hoc tripliciter: aut cum pactione fraudulenta, aut iniqua, aut profana. Si fit cum pactione fraudulenta, sic fit in negotiationibus, hoc autem fit tripliciter, aut in pondere, aut in numero, aut in mensura, & de hoc rarissime evadunt mercatores. Si autem fiat cum pactione iniqua, sic est usura, in qua id, quod venditur, est commune, scilicet tempus. Si autem fiat cum pactione profana, in qua illud quod venditur, est proprium, sic dicitur simonia.

Nota de usura.

B Sed quæritur, si accommodo tibi vestem vel equum vel domum, & accipio denarios, non est usura, sicut de pecunia? Dico, quod in veste vel equo vel domo trahitur usus ex re, non ex pecunia, & ideo non dicitur usura. Aliqui credunt, quod usura sit mala, quia prohibita, sed certe est prohibita, quia mala. Item in mutuo meum fit tuum, & si tu aliquid acquiris per industriam tuam ex illo mutuo, & ego aliquid de illo repeto, vendo tempus quod est commune, quod non est licitum vendere: sed in accommodato non transit mea res in tuam. In mutuo pecunia mea fit tua, & non minoratur pecunia nec pejoratur: sed in accommodato doC mus mea, vestis mea non fit tua, & minoratur, & pejoratur domus vel vestis, & tu elicis ex ea utilitatem tuam non sicut ex tuo, sed sicut ex re mea, & diminuitur, & pejoratur. Pecuniam autem mutuatam totam, & integram oportet, quod mihi reddas, & ideo non excusor, cum peto aliquid de mutuo, & est ibi perversio ordinis, & appropriatio communitatis. Et debet quilibet sibi cavere de hoc, & sic si sit circumventio cum pactione iniqua, dicitur usura. Si autem fiat circumventio cum pactione profana, sic dicitur simonia: in qua qui vendit, nihil acquirit, & ille qui emit nihil habet, sed solum rem alienam contrectant, & hoc est cum res spiritualis venditur tamquam res vilis. Contra istos dicit Dominus: *Joan.* 2

Y 2 No-

Nolite domum patris mei facere domum negotiationis. Sed quidam faciunt eam speluncam latronum. Unde Dominus dicit per Prophetam: Principes ejus in muneribus judicabant, & sacerdotes ejus in mercede docebant, & Prophetæ ejus in pecunia divinabant. Rogemus ergo Dominum Jesum Christum, &c.

Mich. 3

SERMO VII.

De octavo, nono & decimo Præcepto.

VIII Præceptum.

NOn loquaris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces rem proximi tui. Nec desiderabis uxorem ejus: Unde dicitur in Deuteronomio: Considera, quod proposuerim in conspectu tuo vitam & bonum, & econtrario mortem & malum, ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & custodias mandata illius. In principio rogemus Deum, &c.

Deut. 30

In Deuteronomio loquitur Moyses de decem mandatis, quæ Deus æternus per ipsius os proposuit, ut non despicerent ea Judæi: & ostendit, quod in observantia mandatorum est vita & bonum, & oportet quod omnia serventur ad hoc, quod illorum observantia sit vita, & bonum. Ostendit etiam, quod in ipsorum transgressione est mors, & malum, & quod in transgressione unius necesse est intelligere transgressionem omnium, quoad damnum, non quoad pœnam. Dicebam alias, quod prima distinctio mandatorum est secundum duplicem partem justitiæ, quæ nos ordinat ad Deum, & proximum, & secundum hoc duæ tabulæ datæ sunt Moysi. In prima continentur mandata, quibus ordinamur ad Deum, & sunt tria. In secunda continentur mandata, quibus ordinamur ad proximum, & sunt septem. Dicebam etiam, quod in secunda tabula est unum mandatum affirmativum, & sex negativa. De affirmativo & tribus aliis negativis habitum est.

Sup. ser. 2

Sequitur modo de aliis quorum primum est: *Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium.* In isto mandato negativo prohibetur mendacium, quod nocivum est proximo. Et secundum generalem intellectum prohibetur hic omne mendacium perniciosum, & datur intelligi, quod omne mendacium est malum. Augustinus autem distinguit mendacium & dicit, quod est mendacium officiosum, jocosum, & perniciosum. Mendacium officiosum est, quod nulli obest, & alicui prodest. Mendacium jocosum est, quod non fit causa nocendi, sed mentiendi libidine, & hoc nulli prodest & nulli obest: Mendacium perniciosum est, quod fit intentione mentiendi, & ut noceat, & hoc semper obest, & nulli prodest. Et dicit Augustinus. In primo mendacio est minima culpa, in secundo mediocris, in tertio est culpa gravis.

Mendacium triplex *Aug. legendus de hoc c. 4 li. de mendacio ad Cons. a c. 11 usque ad 15 l. 3 q. sup Levit. q. 68 tom. eod.*

Mendacium officiosum fit tripliciter, aut pro defendenda re alicujus temporali, aut pro tuenda vita, aut pro servanda castitate. Mendacium jocosum fit duobus modis, aut sola mentiendi libidine, aut causa placendi, & hoc est mediocris culpæ. Mendacium autem perniciosum tripliciter fit, aliquando in doctrina religionis contra sacram scripturam: aliquando in impositione falsi criminis: & istis duobus modis nulli prodest, sed omnibus obest. Aliquando fit mendacium perniciosum in causa alicujus, & sic alicui prodest, & alicui obest. Sic igitur sunt octo genera mendacii. Et dicit August. quod Deus potest facere, quod furtum non sit peccatum: sed non potest facere, quod mentiri non sit peccatum. Et hoc est propter nobilitatem veritatis: quia mendacium est falsa vocis prolatio cum intentione fallendi; & Deus non potest recedere a veritate, quia est ipsa veritas: sed potest dispensare, quod furtum non sit peccatum. Inter omnia, quæ disponunt hominem, necessarium est, quod servet fidem, & habeat veritatem in sermone. Unde Seneca: Qui perdit fidem, non habet amplius quod perdat. Patet modo de isto mandato: *Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium.*

Mendacium quid.

Postea subjungit duo præcepta: *Non concupisces rem proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus.* In quibus duplicem concupiscentiam, scilicet oculorum

IX & X. Preceptum.

lorum & carnis prohibet, quæ sunt fomenta omnium malorum, quia vis concupiscibilis infecta & corrupta corrumpit omnes alias animæ vires. Superius prohibetur actus illicitus exterior contra proximum, cum dicitur: *Non occides. Non mœchaberis. Non furtum facies. Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium*. Hic autem prohibetur actus illicitus interior, cum dicitur: *Non concupisces rem proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus*. Concupiscentia oculorum, sive cupiditas radix est omnium malorum; concupiscentia carnis est fomes omnium peccatorum. Et per istam duplicem concupiscentiam fit transfusio omnium malorum & peccatorum. Et ideo lex divina ipsam prohibet, & in hoc omnia mala, & omnia peccata prohibet. Hæc est febris, qua omnes filii Adam febricitant, & generat omnia mala. In hoc igitur, non occides, non mœchaberis, non furtum facies, non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium, præcipitur innocentia in actu exteriori, in aliis, non concupisces rem proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus, præcipitur innocentia in animo. Et sic patet, quæ sunt decem præcepta. In tribus primis præcipitur recta ordinatio ad Deum, in quarto recta ordinatio ad parentes. In sex aliis præcipitur recta ordinatio ad proximum.

Resumamus in summa ista decem præcepta, quæ sunt; Non *habebis deos alienos coram me*. Non *assumes nomen Dei tui in vanum*. Memento *ut diem sabbati sanctifices*. Honora *patrem tuum & matrem, &c.* Intelligere debemus, quod quamquam quædam dicantur præcepta affirmativa, & quædam negativa, omnia tamen affirmationem, & negationem in se continent. Quando Deus prohibet aliquid in uno mandato, præcipit contrarium: & econverso, quando aliquid præcipit, prohibet contrarium ejus. In primo enim mandato præcipitur humilis adoratio Divinæ majestatis, & prohibetur idololatria. In secundo præcipitur fidelis assertio divinæ veritatis, & prohibetur perjurium. In tertio præcipitur devota vel sincera dilectio divinæ bonitatis, & prohibetur indevotio. In quarto præcipitur pietas ad parentes, & prohibetur inhonoratio. In quinto præcipitur mansuetudo, & prohibetur iracundia. In sexto præcipitur pudicitia, & prohibetur mœchia. In septimo præcipitur largitas, & prohibetur furtum. In octavo præcipitur veritas & prohibetur mendacium. In nono præcipitur liberalitas cordis, & prohibetur concupiscentia rei temporalis. In decimo præcipitur castitas mentis, & prohibetur concupiscentia carnis. Vide, quod omnia mandata continent affirmationem, & negationem, & in omni præcepto est vita & bonum, mors & malum. Si facitis quæ præcipit Deus, & vitiats quæ prohibet, consequemini vitam & bonum. Sed si non facitis quæ præcipit Deus & non vitatis, quæ prohibet, incurretis mortem & malum. Ex legis observantia sequitur benedictio. Ex transgressione sequitur maledictio. Ex observantia legis efficitur homo reverens, fidelis, devotus, pius, mansuetus, pudicus largus, veridicus, propriis contentus, sive liberalis, & corde impollutus. E contra ex transgressione legis efficitur homo idololatra, blasphemus, indevotus, impius, homicida, mœchus sive adulter, fur, falsidicus, cupidus, & carnalis. Igitur observator legis & transgressor plus distant a se, quam infernus & Paradisus, quia unus est in centro, alius in circumferentia. Nec Deus cœli aliud facere potest, quia justus est, & se negare non potest.

Videte modo, quoniam omnes homines non addiscunt sapientiam nisi per flagella, & propter hoc Deus decem flagella, id est plagas, misit super terram Ægypti.

Prima fuit sanguinis, secunda ranarum, tertia multitudo cinifum, quarta multitudo muscarum mordentium, scilicet caninarum, quinta mortis pecorum & jumentorum, sexta ulcerum sive vesicarum turgentium, septima destructio bonorum temporalium per grandinem, octava locustarum, nona tenebrarum palpabilium, decima mortis primogenitorum. Modo videte, quomodo Spiritus sanctus flagellavit Ægyptios & manuducebat

ad observantiam mandatorum: sic & A nos propriissime manuducit. Decem sunt legis transgressiones, & secundum hoc fuerunt decem plagæ.

I plaga, qua percussa est Ægyptus. Psal. 105. Prima plaga sanguinis, qua percussi sunt idololatræ, quia de ipsis dicit Psalmus: Effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum, & filiarum suarum, quas sacrificaverunt sculptilibus Chanaam.

II plaga. Secunda plaga fuit ranarum, qua percussi sunt blasphemi & perjuri, qui comparantur ranis. Rana est animal clamosum, & seipsam clamando consumit. Similiter facit homo, quando stabilitatem veritatis perdit.

III. plaga. Tertia plaga dicitur cinifum, qua percussi sunt indevoti, qui non custodierunt diem sabbati, quæ est dies de- B votionis. Cinifes sunt muscæ parvæ, quæ valde inquietant, & vexant homines per omnia loca, & maxime per os & nares, & tantam faciebant vexationem, quod homines nullo modo poterant habere quietem. Similiter inquietantur indevoti. In isto signo defecerunt Magi Pharaonis, in signum quod inquietudinem cogitationum non possumus effugere nisi per devotionem. Gregorius vix unam cogitationem tota die de terrenis habuit.

IV. plaga. Quarta plaga est muscarum caninarum, qua percussi sunt impii, qui habent apud se muscas caninas, id est, carnales, & crudeles affectiones.

V Plaga. Quinta plaga fuit mortis jumentorum, qua percutiuntur homicidæ: C quia omnis qui gladio occidit, reus est mortis: & tales moriuntur sicut jumenta, nec sunt digni divina protectione, nec humana: quia qui alium occidit, seipsum interimit, & brutalitatem suam non sentit.

VI. plaga. Sexta plaga fuit vesicarum turgentium, qua percutiuntur adulteri, qui habent vesicas turgentes, id est carnem infectam. Vesicæ nascuntur ex nimio humore faciente pruritum, & cum sentit homo pruritum, scalpit se, sed postea dolet. Similiter qui luxuriatur, primo delectatur, postea dolet.

VII. plaga. Septima plaga fuit destructio bonorum temporalium, qua percutiuntur fures; quia dignus est perdere sua, qui aufert aliena. Ista fuit plaga grandinis, quæ omnia destruxit. Mirabile est, quod qui peccant peccato carnis, reconciliantur Deo per confessionem sine illa persona, cum qua peccant; sed qui aliena rapiunt, non reconciliantur Deo sine restitutione ablatorum; si reddere possunt.

VIII. plaga. Octava plaga fuit locustarum, quæ comederunt omnem herbam virentem. Ista percutitur mendax, qui dentibus & labiis veritatem conculcat, sicut dicit Psalmista: Cor eorum vanum est, sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant. Psal. 5

IX. plaga. Nona plaga fuit tenebrarum, qua percutiuntur cupidi & avari, quia nihil adeo excæcat hominem sicut cupiditas. Unde: Xenia & dona excæcant oculos sapientum, & mutant verba justorum. Eccl. 10 & Ex. 23 Cupiditas est sicut fumus fœtidus, qui totum excæcat. Judas cupidus filium Dei vendidit. Salomon: Avaro nihil est scelestius, Eccl. 10 animam suam venalem habet, quoniam projecit intima sua in vita sua.

X. plaga. Decima plaga fuit mors primogenitorum, qua percutiuntur carnales. Ista percussus est Esau. Ait enim Apostolus: Heb. 12 Ne quis inter vos fornicator sicut Esau, perdat primogenita sua. Carnalis concupiscentia abstulit nobis nobilem generationem, qua omnes nasceremur innocentes & heredes Paradisi. Concupiscentia carnalis facit nos nasci in mortem & culpam, & facit nos perdere jus primogenituræ. Quod figuratum est in Genesi: Gen. 49 ubi dicitur, quod Ruben primogenitus Jacob perdidit jus primogenituræ, quia concubuit cum concubina patris sui, & maculavit stratum ejus. Et Joseph, qui castissime vixit in Ægypto, meruit esse princeps fratrum suorum. Patet modo, quod omnes transgressores legis percutiuntur plagis istis.

Sed quis liberabit nos a plagis istis? Certe unus solus qui venit propter istas plagas amovendas, scilicet Christus, qui decem condescensiones fecit nobis contra decem plagas. Quod figuratur in libro Isaiæ; 4 Reg. 20 & Isa. 38 ubi dicitur, quod sol retrocessit decem gradibus: per quos signantur decem condescensiones filii Dei ad hominem.

Decem condescensiones filii Dei, ut nos liberaret a decem plagis. Prima condescensio, qua Dominus condescendit homini, est usque ad car-

carnem, hic est primus gradus quo re- A troceffit Sol.

Secunda condescensio ad mortalitatem nostram.

Tertia ad necessitatem nostram, quia famem, sitim & frigus passus est.

Quarta ad pauperiem nostram, quia egenus factus est, non habens locum ad quem declinaret.

Quinta usque ad tentationem, quando permisit se tentari, in hoc portavit infirmitatem nostram, nam ait
Heb. 4 Apostolus: Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia, &c.

Sexta ad corporis lassitudinem & laborem.

Mar. 14 Septima usque ad mentis anxietatem. Unde scriptum est: Cœpit Jesus pavere & tædere, & dixit; Tristis est anima mea usque ad mortem.

Octava condescensio fuit usque ad crucem, & hoc fuit mirabile.

Nona fuit usque ad mortem.

Decima fuit ad carcerem infernalem.

Istæ sunt decem condescensiones, quibus Deus condescendit hominibus. Sed quare condescendit ad carcerem infernalem? Certe ut in sanguine testamenti educeret vinctos de carcere, & de tenebris, & de umbra mortis. Christus enim per sanguinem testamenti nos liberavit, & eduxit de morte ad vitam, & de tenebris ad lucem. Debemus igitur modo resurgere ad novam vitam. Sicut Christus Rom. 6
resurrexit a mortuis, sic & nos in novitate vitæ ambulemus. Christus liberavit nos de manu Pharaonis, & introduxit nos in terram repromissionis, & in signum hujus manducatur modo Pascha, quia modo liberati sumus. Et ideo debemus celebrare Pa- B scha, debemus facere transitum & inchoare novam vitam, & non redire in Ægyptum. Nullus sit falsus proditor. Ista tria sunt necessaria cuilibet pœnitenti, scilicet quod displiceat sibi peccatum suum, & paratus sit cavere de peccato cum adjutorio Spiritus sancti, & quod paratus sit satisfacere pro modulo possibilitatis suæ, & proponat numquam peccatum iterare. Ideo dicit Psalmista: Psal. 15
Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt. Et hæc est consummatio verborum, per quæ semper conformari debemus cum Christo, & refici, ut cum Christo perveniamus ad æternam refectionem. Quam nobis, & vobis præstare dignetur Christus filius Dei. Amen.

S. BONAVENTURÆ S. R. E. CARDINALIS EPISCOPI ALBANENSIS,

DE MYSTICA THEOLOGIA

A QUIBUSDAM ASCRIPTA HENRICO DE PALMA: a quibusdam, aliis.

A PLURIBUS TAMEN ASCRIBITUR Sancto Bonaventuræ.

Præcedens titulus est in antiquis impressis Argentinæ Anno MCCCCXCV. *ex quo apparet jam tum addubitatum de Auctore hujus Opusculi. Sed quod nec S. Bonaventuræ sit, nec alicujus ordinis Minorum videtur colligi manifeste ex antiquo manuscripto exemplari: Cujus hæc est inscriptio:* Jesus Christus Mariæ filius. Incipit liber, qui dicitur, Mystica Theologia. *Ubi enim de beneficiis specialibus agitur cap.* 1. *part.* 2. *loco illorum verborum:* Quem maxime ad religionem fratrum Minorum divina clementia provocavit. *Ms. Sic habet:* Qui maxime ipsum ad religionem Carthusiensis Ordinis divina clementia provocavit. *Et max infra, Ms.* Tertio recolat illud, ad quod vocatur, quia non ad regulam Beati Benedicti. *Et subditur:* Sed ad ipsam sacratissimam, quam ipsemet elegit, quando ductus est in desertum, ubi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus jejunavit, & Præcursor suus, &c. *Impressa inter illa verba;* Jejunavit, *atque*, Et præcursor suus, *interserunt hæc:* Et in maxima paupertate per mundum prædicavit, & saluti omnium ardentissime intendit. *Unde ab aliquo Carthusiensi compositum Opusculum videtur, & quibusdam immutatis, & auctis illud S. Bonaventuræ adscriptum, nisi quis idem retorqueat argumentum. Stylus vero non esse Bonaventuræ persuadet, est enim Sanctus is Doctor concisus quidem, sed quantum fieri potest in brevitate perspicuus. At vero Tractatus iste diffusus est & obscurus; sed ad anagogicos excessus affectui admodum utilis.*

PROLOGUS.

Thren. 1 VIÆ Sion lugent, eo quod non sit, qui vadat ad solemnitatem. Licet Hieremias propheta dixerit hoc verbum, captivitatem populi sui deplorans: tamen hoc poterit speculator quisque intelligens exclamare, tantam captivitatem animarum, tantam declinationem a semitis justitiæ, & viis æquitatis in mundo universo discernens. Viæ enim dicuntur amantium desideria animarum, quibus ad Deum, & ad supernam civitatem Hierusalem super omnem rationem & intellectum, etiam in terreno corpore habitantes animæ sublevantur. Quæ viæ etiam

etiam lugere dicuntur, eo quod non sit qui ad tantam solemnitatem aspiciat. Eo quod abiecta vera sapientia, tam clerus quam populus mundanis deliciis, vel inutilibus curiositatibus se immergat. Sed quod multo magis est dolendum, & cordis lacrymis incessabiliter lamentandum, quod multi religiosi, multi etiam viri famosi reputati, veluti quondam populus Israeliticus recto cultu creatoris sui manufactis idolis servierunt, sic relicta vera sapientia, qua Deus solus perfecte interius colitur, & a solis amantibus adoratur, diversis scientiis, & fabricationibus multiplicium argumentorum inventitiis, quasi quibusdam idolis miserabiliter mentem impleverunt. In quibus sic absorbentur diabolo instigante, & sic mens ipsorum in istis totaliter possidetur, ut vera sapientia locum in eis non inveniat. Nam hac pessima occupatione, quam Deus dedit filiis hominum, infeliciter captivantur, ita ut non sit spiraculum, quo suum creatorem anima per flammigeras amoris affectiones contingat. Non enim ad hoc animam creaverat, ut contra suam generositatem multitudine quaternorum ovinarum pellium repleretur, sed ad hoc ut esset sedes sapientiæ, & in ipsa rex pacificus civitatis supernæ, scilicet Deus altissimus, resideret. Sapientia enim hæc quæ Mystica Theologia dicitur, a Paulo Apostolo est edocta, a Dionysio Areopagita suo discipulo conscripta, quæ idem est quod extensio amoris in Deum per amoris desiderium. Quantum distat ortus ab occidente, omnium creaturarum scientiam incomparabiliter præexcellit. Nam alias scientias mundi doctores edocent, sed de hac a solo Deo immediate, non a mortali homine spiritus edocetur. Ista divinis illuminationibus, & distillationibus cœlestibus scribitur in corde: illa vero penna anseris, & atramento scribitur in pelle. Ista vero dicit, Sufficit: nam per istam animus causam invenit, scilicet Deum creatorem suum, & in ipso, qui est fons bonitatis totius, & beatitudinis immediatissimæ, conquiescit. Alia vero numquam dicit, Sufficit. Nam

Vera sapientia inutilibus scientiis impeditur.

Eccli. 1

Mysticæ Theologiæ definitio, & ejus excellentia.

A justum judicium est, ut qui non curando de summa sapientia, a summa veritate deviat, veluti cæcus in tenebris involvatur, & sic per vana, & devia anima infatuata humanis inventionibus insensata discurrat. Item ista affectum inflammat, intellectum illuminat: alia vero quam pluries inveniens vera sapientia cor evacuatum, inflat, quam pluries variis opinionibus, & diversis erroribus intellectum obtenebrat.

Igitur relicta humana sapientia, curiositate scientiæ inutilis, argumentationum, & opinionum capturis, religiosa anima per amoris ascensionem ad fontem omnium desiderando ascendat, in quo solo reperiat veri-

Suasio.

B tatem. Sed quia hæc summa sapientia non potest ab homine edoceri, subditur, quomodo quilibet quantumcumque laicus in schola Dei existens, hanc sapientiam ab ipso immediate recipiat super omnem intellectum, per amoris affectum, quam nullus philosophus, nullusque alius scholaris sæcularisque magister, nulla humana intelligentia quantumcumque studeat, apprehendit.

Triplex est igitur via ista ad Deum, scilicet purgativa, qua mens ad discendam veram sapientiam disponitur. Secunda vero illuminativa dicitur, qua mens cogitando ad amoris inflammationem accenditur. Tertia unitiva, qua mens super omnem

Triplex via ad perfectam sapientiam.

C intellectum, rationem, & intelligentiam a solo Deo sursum actu dirigitur. Nam sicut videmus in pontibus dum fiunt, quod prius ligna supponuntur, ut firmitas muri lapidei superius ædificetur, & perfecto ædificio jam ligna supposita penitus admoventur: sic & mens cum primo sit in amore imperfecta, post ad amoris perfectionem meditando consurgit: & cum per multum exercitium in amore unitivo fuerit confirmata, & propter multas flammigeras amoris affectiones, sive aspirationes supra seipsam creatoris sui dextera sublevata, citius quam cogitari possit, sine omni cogitatione prævia, vel concomitante, quotiescumque placet, centies vel millesies de die, vel de nocte in Deo afficitur, ad ipsum solum

possi-

possidendum, innumerabilibus desi-siderìis aspirando. Sic enim quilibet novus discipulus ad perfectionem hujus scientiæ gradatim ascendat; ut primo in via purgativa, quæ est via puerilis & incipientium studiosissime se exerceat, quæ hic incipit. Justitia & judicium præparatio sedis tuæ. Postea autem per spatium modici temporis, scilicet per mensem unum, vel per duos, secundum quod divino super irradiante lumine, sibi videbitur expedire, ad amorem cogitando consurgat. Quod si præsumptuosum forte alicui videatur, quod anima involuta peccatis multiplicibus, audeat a Christo amoris petere unionem, in seipso cogitet nihil esse periculi. Dum primo osculatur in pede, per peccatorum recordationem. Secundo in manu, per beneficiorum sibi collatorum recognitionem. Tertio ascendat ad osculum amoris, ipsum solum desiderando, & ipsi soli affectibus flammigeris adhærendo, ut secundum quod subsequenter videbitur dicendo orationem Dominicam, prout per ipsam mens cogitando consurgit, ordinate ascendat. Quarto se exercendo secundum viam illam, quæ illuminativa dicitur, quæ ibi incipit: Nox illuminatio mea in deliciis meis; conscendit anima ad multo eminentiorem gradum & statum, in quo etiam quotiescumque vult sine aliqua cognitione prævia, anima Deo immediate afficitur, quæ ad plenum non potest aliqua humana industria edoceri, sed exercendo se per viam purgativam, & illuminativam anima experimentaliter percipit, solo Deo interius dirigente & docente, quod non potest vi aliqua mortali, vel eloquentia reserari. Quod nec Aristoteles, nec Plato, nec aliquis mortalis aliqua philosophia, vel scientia potest, nec potuit, nec poterit intelligere, quod solus Dominus, sive amor docet interius, ut discat omnis rationalis anima a summo doctore, & æterno acquirere scientiam: in qua omnis ratio, & intellectus deficit, & affectus per amorem dispositus, transcendens omnem humanam intelligentiam supernatat, sola amoris unitivi regula, ad ipsum qui est fons to-

Psal. 88.

Psal. 138.

A tius bonitatis, spiritum dirigente.

Hæc igitur est Mystica Theologia, id est, occultus sermo divinus, quo mens ardore disposita, linguis affectionum Christum suum dilectum occulto alloquitur, in cujus mystico tractatu sic proceditur. Primo manifestatur via purgativa, in qua declarantur tria: primo quomodo anima purgari debeat: secundo quomodo vera oratione, gratiæ abundantia impetretur: tertio, quomodo peccator plenam de peccatis indulgentiam consequatur. Secundo duo manifestantur. Primo de via illuminativa subditur, ubi primo docetur, quomodo mens usualiter per Dominicam orationem meditando, ad amorem consur-B gat: secundo quomodo per eamdem viam expositione orationis Dominicæ, omnis scriptura anagogice totum referendo in Deum spiritualiter exponatur. Tertio determinatur de via unitiva, quæ incipit ibi: O sapientia, quæ ex ore altissimi, &c. Ubi primo manifestatur quanta vitæ sublimitas, & quanta virtutum consummatio per mysticam sapientiam, ad hoc ut magis appetatur, & ab ipsis exercentibus acquiratur. Quod si forte alicui legenti nimis difficile videatur, propter scientiæ profunditatem, vel propter verborum obscuritatem: jam illud tangat tertia via, quæ est super omnem intellectum, exerceat se in via purgativa, & via illumina-C tiva subsequente, & statim experietur, & intelliget in seipso, solo Deo interius operante, quidquid de tertia via inveniet in scripto, vel audiet ab aliquo. Nam in hac sapientia necesse est, ut in seipso primo percipiat experimentaliter veritatem, & deinde sententiam omnium verborum, quæ ad mysticam sapientiam pertinent, in comparatione cujuslibet doctrinæ facillimam judicabit. Hæc sapientia in hoc differt ab omnibus aliis scientiis, quia in hac primo oportet usum habere in seipso, quam verba intelligere, & practica hic præcedit theoricam. In aliis scientiis necesse est, primo verba intelligere, quam quæ addiscitur, scientia habeatur. Quæ inquantum a nobiliori doctore acquiritur, intantum citius pos-

side-

Divisio totius operis.

Eccli. 24.

Quomodo sapientia mystica differt ab aliis scientiis.

sidetur, & ita fit, ut in ipsa aliquis Deo docente sit perfectior discipulus, quam in aliqua liberalium artium perfecte intelligens magister, vel in arte mechanica bonus faber. Secundo, scilicet in illo loco: Accedite ad eum & illuminamini, &c. docetur quomodo per omnes creaturas tam superiores, quam inferiores, anima rationalis ad amorem Creatoris obtinendum, perfecte instruitur. Tertio ipsius Mysticæ Theologiæ textus manifeste exponitur, in quo licet sint pauca verba, tamen est quasi infinita sententia. Qua perfecte intellecta, tam librorum Beati Dionysii difficultas, quam totius veteris & novi Testamenti sensus mysticus veris amantibus elucescit. Nam sicut ab uno fonte derivantur plures rivuli, qui quasi in infinitos fluvios derivantur: & sicut ab uno puncto centrali procedunt quasi infinitæ lineæ, sic intellectis illis pauculis verbis, quæ ibi exponuntur, in quibus spiritus edocetur; quomodo uniri Deo debeat, in suo summo apice constitutus, & ibidem experimentaliter inveniet totius sapientiæ originem. Ex qua conjunctione mens de inferioribus scientiis præclare intelligendis, sacræ Scripturæ expositionibus verbis idoneis in prædicatione, ad inflammanda corda audientium fidelis discipulus multipliciter & affluentissime eruditur. Quarto subduntur octo industriæ, in quibus anima ad acquirendam istam sapientiam, & conservandam habitam, sagaciter edocetur. Ultimo contra aliquos sciolos hanc supremam sapientiam impugnantes, & dicentes, quod numquam consurgit affectus, nisi præmeditando & cogitando, disputatio subditur, auctoritatibus, & rationibus ipsorum error convincitur, & hujus sapientiæ veritas efficacius enodatur, quod sine media præeunte discretione, sed solo amoris vehiculo supra seipsam quotiescumque vult, experimentaliter anima sublevatur, quod nec ratio intelligit, nec intellectus speculatur, sicut ibi dicitur: Gustate & videte.

Psal. 33 (margin, beside "Secundo"); *Psal. 33* (margin, beside "sicut ibi dicitur")

Caput I.

De via purgativa, in duas particulas distinctum.

Particula I.

Justitia & judicium præparatio sedis tuæ, &c. Cum enim anima per mentis affectum ad perfectam sponsi cœlestis unionem pervenire desiderat, necesse est, ut qui pane Angelorum, quo beati spiritus reficiuntur in gloria, adhuc in miseria degens, quasi quibusdam micis cadentibus appetit satiari, triplici officio Angelorum quasi gradatim ascendendo, in missione divinæ influentiæ sublevetur. Cum enim dicat beatus Dionysius in hierarchia Angelorum, quod triplex sit Angeli officium, scilicet purgare, illuminare, & perficere: oportet, ut anima quæ vult ascendere ad illum altissimum panem in præsenti, in quo mentes Angelicæ absorbentur in gloria, vel ut eorum imitatrix primo purgetur, secundo divinis fulgoribus illuminetur, tertio in supremo apice affective constituta unitivi amoris culmine perficiatur.

Psal. 88 (margin); *Dionys. de cœl. hier. cap. 10* (margin)

Primo ergo dicendum est de prima via, scilicet purgativa, quæ est quasi puerilis, & incipientium, per quam mens adhuc rudis disponitur sine mortalium hominum documento, solis insistens doctrinis cœlestibus, ut experimentaliter quamquam sit simplex, vel laicus, ad practicam non ad theoricam illuminationem, divina manifestatione necessario sublevetur. Ante enim quam illa sapientia, quæ Deus est beatissimus in spiritu rationali veluti in domo propria conquiescat, juxta illud: Anima justi sedes est sapientiæ, oportet, ut de ipsa judicium & justitia fiat. Judicium, ut sicut a Creatore suo se avertendo (sicut fit in omni peccato mortali) ipsum contempsit Creatorem, pro creatura lamentabiliter relinquendo: sic ipsa humilietur totaliter, ut humiliatio ipsius incipientis, intantum ipsius clementiam provocet, inquantum ipsius contemptus divinam con-

Via purgativa. (margin)

tra

tra se sententiam in peccatis anterioribus provocavit. Oportet etiam, ut ibi sit justitia, ut illa anima quæ aliquando delectationem Creatoris, in delectationem creaturæ peccatis suis exigentibus commutavit, quod intantum doleat, vel saltem se non dolere doleat: ut divinæ injuriæ secundum judicium ipsius tam misericordis, videatur secundum humanam injuriam aliquatenus satisfactum, juxta illud: Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum: ut secundum artem medicinæ per duo contraria, scilicet per humilitatem contra pristinum contemptum, per dolorem de peccatis contra pristinam delectationem, quasi nascens denuo, illi qui est summa majestas, & indeficiens bonitas, per unitivum glutinum ardentissimi amoris uniatur. Dicendum est ergo, quomodo humiliatio & dolor de peccatis, quadam necessitate congruente acquiratur. Et licet hæc via purgationis puerilis aliquibus videatur, maxime respectu sequentium, tamen nisi per istam mens circa divina negotiari attendens, solicita & attenta pertranseat, numquam in præsenti vita ad cognitionem de divinis, nec ad ardorem unitivi amoris practici poterit accedere, nec ab istis inferioribus suos possessores devorantibus sequestrari.

Apoc. 18

Caput I.

De modo purgativo.

Particula II.

Anima quomodo se debeat humiliare.

Sic ergo debet anima se humiliare, ut primo recolat peccata sua in aliquo loco occultissimo, & maxime in secreto noctis silentio, & majora, succincte, ne diabolus sibi inferat ad delectationem, unde debuit habere medicinam, faciem suam dirigendo in cœlum, & prout potest, sic majora peccata sua usque ad decem vel duodecim coram Deo quasi ipsi loquendo enumeret, & enumerando suspiret, ipsum Deum in omnibus exaltando, & se in omnibus deprimendo prout poterit, dicendo: Domine Jesu Christe (vel quocumque modo sibi melius placuerit) ego sum ille peccator nequissimus, miserrimus, infelicior, nequissimis abominabilior, qui tuam majestatem in tot & tantis criminibus offendi, ut illa enumerare non sufficiam, sicut nec arena maris præ multitudine numerari potest: & ibi suspiret vel gemat, prout efficacius poterit. Quia sicut lima operatur in ferro, ut in qualibet ipsius singulari fricatione aliquid de ipsius ferri rubigine expellatur: sic quodlibet suspirium vel gemitus aliquid de rubigine peccati, etiam post infusionem gratiæ relictum eliminat. Et sic magis ac magis anima se purgans, ad percipienda quæ ratio non investigat, vel intellectus speculatur, divino subsidio, vel desiderio elevetur. Et ut intentius dolore constringatur animus ad sui confusionem, & humiliationem divina beneficia, primo in generali, secundo in speciali attentissime coram Deo, prout melius poterit, sibi ingrato divinitus collata recordetur. Primo quod ipsum quoad speciem suam tam nobilem creaturam de nihilo sic creavit dicens: Nonne tu Domine me ad imaginem tuam, cum nihil antea essem, in tam nobile esse produxisti, ut te tenerem per gratiam in præsenti, & te facie ad faciem contemplarer in gloria? Et ego intantum provocavi districtum judicium tuum, ut nisi mihi subvenias, magis non nasci, quam ad lucem præsentis vitæ perduci, mihi misero profuisset. Secundo beneficium incarnationis recordetur, sic dicens: Nonne tu Domine es ille Rex altissimus Angelorum, intantum pro me teipsum annihilans, ut nostras miserias, & peregrinationes itineris ad similitudinem cujusdam pauperis humiliter sustineres. Et ego Domine non me humiliando, sed intantum impudenter extollendo, tuam majestatem contempsi, in miserias hujus vitæ momentaneas te fontem totius beatitudinis commutando. Quo ergo fugiam? Si ascendero in cœlum, tu illic es, si descendero in infernum, ades? De secundo aliquantulum insistendo; percurrat ad tertium, scilicet ad recordationem

Beneficia generalia creationis, incarnationis, & passionis.

Psal. 138

nem Dominicæ passionis, sic dicens: Non suffecit dulcissime Domine Jesu Christe, quod intantum te ipsum inclinares ut manens Deus, carnis mortalis humanitatem assumeres, sed insuper propter universorum mortalium miserias sublevandas, tam dira verbera, tam innumerabilia vulnera tolerasti, ut a planta pedis usque ad verticem non esset membrum in corpore tuo quod non sanguine tuo sacratissimo spargeretur? Quid ergo faciam miserrimus, cum mortis tuæ sim causa, non tantum vicem pro vice non rependens; sed intantum te in fæcibus meis provocans, ut digno judicio deberet contra me pugnare totus orbis terrarum, a summo cœli cardine usque ad ultimum centrum inferni? Surgant ergo creaturæ omnes, & veluti Domino proprio famulantes, de me vindicent suum proprium Dominum & creatorem. Et ibi cogitet de passione Domini aliquantulum, ut per vulnus lateris usque ed contactum divinitatis occultæ latentis interius, per experimentum amoris attingere mereatur. Hæc enim tria sunt in generali, quæ non sibi tantum, sed & omnibus aliis altissimus condonavit. Quæ inquantum sunt generaliora, intantum indicant majorem divinam clementiam.

Beneficia specialia. Postea cogitet in speciali, quæ sibi, non omnibus aliis pater totius consolationis contulerit, quem maxime ad religionem fratrum Minorum divina clementia provocavit: quoniam ista via purgativa solum est eorum, qui a via sæculari veluti columba, vel turtur in desertum, in secessum videlicet contemplationis, licet adhuc debiles, supra seipsos avolare nituntur, amotionem omnis culpæ mortalis, quoad judicium conscientiæ necessariam supponens. Primo ergo recogitet, quot digniores, quot potentiores, quot etiam ad abundantiorem influentiam divinæ gratiæ magis multipliciter præparatos, reliquit ipse Altissimus in miseriis, & mundanis voraginibus involutos, & se de tenebris miseriæ convocavit ad suam incommutabilem veritatem. Secundo non tantum respectu miseriæ mundanæ sibi beneficium collatum recogitet, sed & A illud divinum beneficium respectu infernalis miseriæ pertractet: quia multi, qui non tantum quantum ipsæ divinæ majestatis oculos offenderunt, sempiternæ maledictionis pœnis perpetuis detinentur, & ipse qui multo plus idem meruerat, non meritis propriis, sed dono conditoris gratuito, ad gratiæ radium in præsenti vocatur, & ad præmium æternæ beatitudinis in futuro. Similitudinem duorum latronum recolens, quorum unus ab aliquo rege terreno condignus suspenditur, alter vero plus priore delinquens, sola regis terreni clementia, licet meritis contradicentibus, ipsi efficitur commensalis, gloriam non ignominiam reportando. Tertio B illud ad quod vocatur, recolat, quia eum non ad regulam beati Augustini, vel Benedicti Redemptoris gratia revocavit, sed ad illam sacratissimam, quam ipsemet elegit, quando ductus est in deserto, ubi quadraginta diebus & noctibus continuis jejunavit, & in maxima paupertate per mundum prædicavit, & saluti omnium ardentissime intendit, & præcursor suus proprie instituit, & ipsam in seipso servans, & nobis servandam monstravit. Intantum aliis regiminibus hæc regula est sublimior, inquantum doctrinam humanam divinum eloquium præexcellit. Sed & sic persistens in oratione, non tantum cogitet in seipso, sed ad Deum immediate dirigat eloquium suum, tam C peccata sua quam beneficia in generali, & in speciali humiliter referendo: tamen cum quodam ordine ista vel alia, secundum quod ipsum Dominus intus docuerit, recolendo. Mat. 4

De humiliatione quam peccator coram Deo facere debet. Sic per recordationem peccatorum, & divinorum beneficiorum confusus, jam viam humiliationis incipiat, sic dicens. Domine pater totius miserationis, non possum tibi satisfacere de malis, quæ coram te miserabiliter perpetravi; non tibi respondere valeo ad beneficia, quæ mihi miserrimo contulisti: sed quia me interficere non debeo, nec valeo, tu me infelicem interfice, sed si tibi hoc non placet, mitte Angelum tuum gladiatorem, qui de me vindictam accipiat. Sed si hoc propter misericordiam non vis

adim.

adimplere quod merui, quia me interficere non possum: tamen hoc quod in me est faciens, me quasi latronem tuum tibi reddo in perpetuum servientem, numquam diebus meis ulterius a tuo servitio recedentem. Tunc prosternat se in faciem; & quantumcumque poterit seipsum humiliter deprimendo, & Altissimum offensum exaltando, & inquantum humilius, intantum etiam citius & abundantius gratiam divinæ misericordiæ provocabit. Et tunc de necessitate divinæ congruentiæ oportet, quod quando piissimus Pater videt ipsum sic coram se humiliatum, dolorem conferat de peccatis, vel saltem dolorem, quia non dolet: ut per ista duo contra duo prædicta, anima purgata recuperet, jam quondam quod erat deperditum, & sibi quandoque multo amplius, quam antea idipsum restauretur. Sed si etiam dolorem non poterit quoad effectum consequi, per ea quæ dicta sunt, in qualibet nocte succincte hoc teneat, quod dictum est: quia Creatori sufficit, quando homo fecit quod in se est, nec non ipse Dominus rei exitum expectans quandoque se subtrahit, ut & ista faciens, dolorem nullum ad consolationem inveniat, ut ejus patientia ad tempus per divinam sustinentiam comprobetur, & ut sibi postea amplior consolatio, & de peccatis contritio divinitus conferatur.

Sed quia quæ prædicta sunt, non possunt fieri sine gratia speciali, sequitur de impetratione gratiæ per modum orandi, prout ad viam purgativam pertinet. Sicut enim oculo corporis, vel sensuali de joculatoribus in curiis magnatum cernitur, quod cupientes aliquod temporale commodum a principe inconfusibiliter obtinere, primo ipsum multipliciter commendant, deinde quod intendunt, sibi postulant condonari, sic & novus joculator spiritualis, mundum deceptorem despiciens, debet ordinate procedere. Cum enim Deus in se sit innominabilis, ipsum tamen in suis effectibus nominamus & per ipsos ipsius magnificentiam collaudamus. Primo enim secundum quod ipse est omnis creaturæ tam corporalis, quam

In quinque Deus est commendandus.

A spiritualis principium, & origo. Secundo aliquantulum sublimius, prout se habet ad contemplantes in gloria, scilicet mentes Angelicas & humanas, & ipsa contemplatione sua indicibilis pulchritudinis, quam vident, sicut est beatificans, ab ipsis omnem eliminans egestatem. Tertio adhuc iste sublimius, prout ad omnes creaturas se habet, quibus ipse tamquam altissimus imperat, & omnes tam rationales, quam irrationales suæ obtemperant majestati. Quarto respectu nobilissimæ creaturæ, quæ est homo: & primo respectu eorum, qui sunt in charitate famulantium suo creatori, in hoc quod ipsis adhuc degentibus in hac vita miseriæ superpositus pa-
B ter suppositis filiis multa xenia internarum consolationum, veluti quædam futuræ divinæ beatitudinis, sive beatificationis indicia, hominibus quasi nihilum existentibus, veluti filiis altissimis præostendit. Quinto & ultimo respectu existentium in peccatis, quibus in quantiscumque peccatis diutius sua scelera protelantes extiterint, pulsantibus ad januam divinæ pietatis, ipsos divina clementia in sinum suæ charitatis recolliget: & perpetratis peccatis misericorditer sic indulget, ut sæpius ab ipso, quem sic abominabiliter offenderunt, quandoque plusquam innocentes, uberiora & pretiosiora beneficia illapsa cœlitus consequantur. In his enim divi-
C na bonitas ex primordiali diffusionis gratiæ manifestatione usque ad fæces existentium in peccatis ostenditur. Et hæc quinque breviter in quinque his vocabulis includuntur, scilicet bonus, pulcherrimus, Dominus, dulcis, misericors. Et postquam in his commendatus fuerit, illud quod intendit, plenariam remissionem de perpetratis sceleribus secure poterit postulare. Iste enim modus postulandi & orandi edocetur, ubi sponsus dicit sponsæ: Vox tua dulcis, & facies tua decora, scilicet per interiorem purgationem, obtenebrantem caliginem expellendo, & vox dulcis, ut in quolibet verbo sponsus æternus in aliquo specialiter commendetur. Et hæ propriæ appllationes sunt Cantica Canticorum, & intantum a parte animæ, *Cant. 2*

ut

ut quandocumque mens ad Deum se erigit, in ipsis vocabulis involutam dulcedinem inveniat, ne per multiloquas enarrationes, & vocales prolationes animus in tanto colloquio evagetur, sed in his illectus, vel allectus intra se totaliter adunetur. Sic ergo dicat, quoties poterit vel modo hoc isti consimili: Bone, pulcherrime; Domine, dulcis, misericors, miserere hujus peccatoris, quem redemisti sanguine tuo pretioso. In hoc solum attendens, quod sibi de malis perpetratis parcat clementia Salvatoris, non quod in quolibet verborum includitur theorice speculando, sed affectuose orando, potest illa, vel consimilia dicere, prout dicens noverit, majorem affectionem in istis, vel consimilibus reperire.

Sed ad hoc ut mens desiderii completionem obtineat, necesse est, ipsam divinam influentiam imitari, ut sicut ipse sol spiritualis Hierusalem civitatis supernæ, quantum est de se, bonos & malos radiis bonitatis suæ illustrat, sic non tantum pro propinquis, sed pro omnibus illis, quicumque sunt, Beatissimæ Trinitatis imagine insigniti, totis visceribus deprecetur illius clementiam Salvatoris, ut sicut omnes creavit, & omnes redemit, ita omnibus indistincte dignetur misericorditer subvenire. Et in hoc irrefragabiliter citius divinam misericordiam provocabit, vel obtinebit, inquantum hominum creatoris universorum, & omnium mortalium redemptoris vestigia (suam charitatem super omnes latissime diffundentis) fuerit imitatus, nisi quandoque ad horam, pro se & pro aliis, singularibus orationibus coarctetur petitio, licet semper charitas habeat se diffundere, eumdem affectuosum modum quem pro se, etiam pro omnibus exorans, solicitus alleget, quantum est de modulo suæ parvitatis, sic dicendo: Bone, Domine, pulcherrime, dulcis & misericors, miserere omnium peccatorum, quos redemisti pretioso sanguine tuo. Et tunc inquantum poterit, habeat istam imaginationem, quando dicit: Miserere, ut totus mundus suo creatori inclinetur, per verum cultum & reverentiam condignam.

A Sed quia mens omnia ista non potest præ nimia carnalitate, & vertibilitate, prout esset expediens, impetrare, oportet, quod ad instar illorum qui habent aliquod magnum in curiæ regalis palatio, vel summi Pontificis expedire, qui videntes se non posse propositum consequi, adeunt aliquem magnum de curia, ut quod per se non possunt, ipsius mediatoris intercedentis reverentia impetretur. Quod si ille pauper aliquem magnum, & præexcellentem invenerit, qui has conditiones habeat, ut sit humilis ad audiendum preces pauperum, gloriosus in curia, ut cum ipso, si necesse fuerit, multi alii pro alio intercedant, dilectus summo Pontifici, ut ejus dilectione astrictus, nihil velit penitus denegare, absque ulla calumnia pauper suum desiderium obtinebit. Sed quia ista inter sanctos alios, in superlativo gradu excellentissime in Beata Virgine reperiuntur, ad ipsam confugiat sic dicens: Tu quæ es misericordissima præ omnibus aliis, humilibus peccatoribus te inclinans, potentissima, quia per te ruinæ Angelicæ reparantur, per te sanctis vitæ janua aperitur, & ideo te clamante pro paupere, tecum omnes pariter acclamabunt regi æterno amantissimo, quem tuis sacris uberibus lactasti, & ideo ineffabili glutino charitatis tibi conjunctus est: rogo, ut per te mea inopia sublevetur, ut sic per te de peccatis meis propriam purgationem obtineam, ut tandem ipsum in isto amore constringam, quem tu totis visceribus dilexisti. Et tunc dicat ei: Ave Maria, quadraginta vicibus, vel quinquaginta, sub certo numero si voluerit, dividendo, vel consimile, prout sibi melius videbitur. Hoc quasi in signum dilectionis, & spiritualis homagii reddens ei quotidie pro tributo, ipsam non in pictura parietis, non in sculptura lignea, sed in cœlo attente, & affectuose salutans ad ipsam immediate suam faciem dirigendo. Hæc est via purgativa, & ipsius expeditio, quæ multo plus in corde potest citius recolligi, quam scripto, vel verbo tenus numerari: hanc purgationem recordetur incipiens breviter & succincte

Similitudine ostenditur Sanctos esse invocandos.

Beatissima Virgo Maria invocanda.

B

C

cte & vera sibi latissima via cito apparebit.

Caput II.

Particula I.

De via illuminativa in tres particulas distinctum.

PEr viam purgativam mens ad illuminativam immediate erigitur, secundum illud Psamistæ dicentis: Ascensionem in corde suo disposuit in valle lacrymarum: quia per gemitus, & lacrymas anima a rubiginibus peccatorum abluitur, & per hoc immediate ad susceptionem divini radii præparatur. Cujus necessitas sic apparet, primo a parte recipientis. Nam sicut in speculo materiali videmus; quod si sit ibi flatus, vel aliquod obtenebrans, facies humana, quamvis se ei obiiciat, non tamen resultat: sed cum abstersum fuerit, in ipso facies humana apparet, ut si etiam speculum ratione humana uteretur, ad instar spiritus, per illud quod in seipso recipit, ipsum cujus est similitudo repræsentans cognosceret. Si cum a rationali spiritu erit eliminata caligo offuscans, jam ille sol spiritualis gratiæ suæ radios immittit, qui quantum est de se, æqualiter omnibus se infundit, imo quod plus est, quia sicut radius solis materialis stat immobilis ad fenestram, & statim cum sibi apertum est numquam retrocedens, numquam de sua naturali bonitate se retrahens, sed potius domum interiorem prius obscuratam irradiat: sic verus sol justitiæ civitatis supernæ, cujus sol iste materialis obscuram gerit similitudinem vel imaginem, nihil aliud expectat etiam immobiliter præsto stans ad januam, nisi ut per aliquam abstersionem sibi aditus præparetur, ut in mente veluti in lectulo feliciter conquiescat, per spiritualium splendorum irradiationes, animam sibi desponsatam insigniens: & sic a parte recipientis, & a parte influentis irradiatio spiritualis purgationem consequitur. Sed hoc idem manifestatur, per ipsorum distantium conjunctionem unitivam. Sicut enim in Sapientia dicitur: Ipsa sapientia est candor lucis æternæ, & speculum sine macula. Oportet ergo ut sit aliqua consimilata conformitas, quando per veram amoris unionem mens humana candori lucis æternæ unitur, & prius semota ab ipsa omni obtenebrante caligine, speculo sine macula conformetur, vel comparetur. Unde oportet primo, quod mens sit quasi speculum sine macula: & statim ad suscipiendum lucis splendores divino radio disponitur, & sic cum fuerit curata æternæ sapientiæ conformetur.

Sed de quo lumine intelligatur, quod mens anagogice consurgens ad tertiam viam unitivam erigitur, sciendum quod sicut sol materialis videtur in corpore terminato inferius, ut ipsum videmus in pariete, videtur etiam in radio suo, scilicet in aere, videtur etiam in seipso, ut in fonte solari: sic radius divinus etiam spiritui apparet tripliciter. Apparet enim in sacra Scriptura, quando sub cortice litteræ, per aliquod donum intelligentiæ sensus anagogicus invenitur, quo mens sicut per quemdam radium ad amorem sui creatoris multipliciter, & mirabiliter erudita erigitur. De isto radio, qui facit semper splendere spiritum, B. Dionysius de divinis nominibus, sic dicit: Indicibilia autem casto silentio venantes, ad illucescentes nobis in sanctis eloquiis splendores exercemur, & ab ipsis illuminamur. Secundus radius a sole spirituali missus resplendet in spiritu, & his solis radiis mens æternis spectaculis suspensa, cum quadam etiam admiratione ad meditandum de supercœlestibus eruditur, de rationibus æternis, vel æterna generatione, vel nexu Spiritus sancti, & de hujusmodi. Quia sicut per solares radios resplendentes in aere, non per aliquod aliud lumen sensibile, oculus materialis ad contemplationem solis erigitur: sic oculus intelligentiæ per radios immissos a sole spirituali, non per aliquam aliam disciplinatam scientiam, vel mortalis doctoris industriam, ad cognitionem occultorum supercœlestium elevatur. Et de hac Beatus Dionysius dicit: Ver-

Marginalia: Psal. 83 — Similitudo pulchra. — Sap. 7 — Similitudo solis materialis cum solis radiis justitiæ. — Dionys. de divin. nom. cap. 1 — Dionys. ep. ad Titum.

Verte te ad radium, quasi dicat: A Non alium doctorem, non aliud exemplar assumas ad percipienda divina: sed intra teipsum ingredere, & per radios tibi datos desuper, ad contemplationem divinorum arctius te exerce. Quia sicut rationalis spiritus nobilior est inferioribus creaturis ceteris: sic nobilius per immissos bonitatis radios apparet divina clementia in ipso. De tertio vero radio ubi ipse fons totius beatitudinis apparet (quod raptu fit) prætermitto quod quod fit, quando mens rapitur a corruptione, & sensificatione membrorum carnalium remota, quantum possibile est gratia trahente naturam, dono conditoris gratuito mens ad superna rapitur ipsum facie ad faciem B contemplans cujus glorioso aspectu superna curia jucundatur. De primo radio latitante sub scriptura est præsens intentio, per quem ad amorem unitivum ascenditur. Secundius radius amorem sæpius comitatur: quia quanto plus per affectiones amoris mens fonti luminis appropinquat, intantum efficacius veluti ipsi vicinior (sicut de aurora consurgente videmus, quod primo partes propinquas illuminat) radiis divinioribus adimpletur. Per viam vero tertiam quando mens suspiriis insatiabilibus suspirat dilecto totaliter uniri, ad tertiam irradiationem, in qua plus agitur, quam agat, divinitus sublevatur, & sibi diutius suspiranti dicitur a dilecto: Amice ascende superius. C De hac Dionysius in Mystica Theologia postquam dixit: Consurge ignote ad ejus unitionem quæ est supra mentem, & cognitionem, ubi tradit amoris unitivi practicam, ubi scilicet ad ineffabile mysterium consurgit affectus, quod ignorat intellectus, postea subdit dicens ad Timotheum sic: Sic enim omnia a te auferens, & ab omni irretentibili, & absoluto, munde ad divinarum tenebrarum radium sursum ageris. Unde & in consurrectione unitivi amoris dicit: Consurge, quia simul ibi operatur natura, & gratia. Postea dicit: Sursum ageris, quia non natura, sed gratia mens ad experimentalem, & immediatam cognitionem cœlestium elevatur, & per illam animus ad istam disponitur: Sed quia de via illuminativa est præsens intentio, dicendum est quomodo lumen in Scripturis apparet: deinde quomodo per istud lumen ad tertiam viam, scilicet unitivam ascendamus: & quod omnibus pateat, quod in omni scriptura sancta iste radius latitat, velut lumen in testa, subditur exemplum in uno, scilicet in oratione Dominica, ut simul ex universo novo, & veteri testamento ab universis veritatis discipulis comprobetur, & ut non sit aliquod verbum, quod non colloquiis sponsi, & sponsæ interius repleatur.

Luc. 14
Dion. de Myst. Theolog. cap. 1.

Caput II.

Particula II.

De triplici anagogia.

Nox illuminatio mea in deliciis meis, &c. Nox enim hic vocatur obscurus cortex scripturæ exterior, vel etiam omnis sensibilis craetura, per quam mens interius irradiatur ad hoc; quod anagonice in unitivi amoris deliciis conquiescat. Via enim purgativa respondet ordini Thronorum, nam ibi tunc primo purgatur anima, ad hoc quod primo Deus in ipsa veluti in loco mundo resideat. Ista autem, ut dictum est, respondet Cherubim: Cherubim plenitudo scientiæ interpretatur. Tantum autem per artem hujus theoricæ scientiæ lumen acquiritur, & tanta sapientiæ dilatatio in scripturis, ut quot verba in novo & veteri testamento, quot creaturæ in mundo, tot habeat anima intelligentias, vel sermones, totum ad Deum ad punctum amoris omnia referendo, ut postea apparebit. Tertia autem, scilicet unitiva respondet Seraphim, qui interpretatur ardens: ibi enim in tanto ardore fertur anima in Deum, ut maxime corpus per extensionem affectuum & motuum quandoque mirabiliter affligatur. *Psal. 138*

Sciendum est igitur, quod triplex est Anagogia. Una quæ est de Deo in se, ut mentes cœlestes beatificans in glo- *Triplicis anagogiæ expositio.*

gloria, ut dicitur de David, qui erat quidam homo ad litteram, qui dicitur optimus propugnator, & moraliter significat animam, quæ ita debet viriliter pugnare contra diabolum, contra ipsum etiam insurgendo, & spernendo, ne seipsam permittat tam vili Domino subiugare, & a dulcissimo Jesu Christo in perpetuum separari. David etiam dicitur Goliam percussisse, signans allegorice Dominum Jesum Christum, qui diabolum superavit, pacem populo suo acquirens, &c. Dicitur etiam David pulcher aspectu, inæstimabilem pulchritudinem divinæ substantiæ significans, in suæ pulchritudinis visione lætitia indicibili lætificantis in requie beatitudinis æternæ omnem mentem Angelicam & humanam. Unde in Joanne dicitur: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum.* Et hæc est anagogica expositio, secundum quod Deum beatificantem respicit. Alia est anagogia, quæ respicit Ecclesiam triumphantem, inquantum in sponsi amplexibus totaliter inavertibiliter perseverat, ut Hierusalem ad litteram, quædam dicitur civitas. Hierusalem enim civitas optime munita & fortissimis muris circumdata dicebatur, & significat ipsam fidelem animam mortalem, quæ debet interius muniri armis virtutum, gratiæ, & amoris; sine quibus armis, nullus umquam potuit, nec poterit diabolo resistere adversanti, quæ etiam debet exterius muris fortibus circumdata esse, & hoc in honesta conversatione, & quinque sensuum mortificatione, quibus amore unitivi regnantis integritas inexpugnabiliter conservabitur. Secundo in hoc, quod sedes regni dicitur, Ecclesiam venturam fidelium sub Christo principe figurabat, in qua regnat ipse rex pacificus: sub cujus persona quondam dicebat Isaias: *Deus legifer noster, ipse veniet, & salvabit nos*, regens militantem Ecclesiam exemplo vitæ, & verbo doctrinæ. Tertio Hierusalem interpretatur visio pacis, quod Ecclesiam triumphantem signat, in qua sunt habitatores pacifici, qui illius felici præsentia

1 Reg. 17 *Joan. 7* *Isa. 33*

A gratulantur, dicentes, & clamantes & gaudiorum civitatis æternæ super plenissima præmia admirantes. *Melior est dies una in atriis tuis super millia.* Et hæc est anagogica expositio. *Psal. 84*

Proprie dicitur anagogia, idem quod sursum actio. Ubi etiam recte inter sursum actum, & illum ad quem supra se aspirando ardentius elevatur distantia annotatur. Unde prorprie, neque inter beatificantem Altissimum, & illos quos ipse pax vera beatificat, neque similiter e contra est proprie sursum actio extensiva, sed potius tamquam cum rege existentes feliciter in thalamo, in ipso tranquillitate admirabili conquiescunt & B tamquam supra se jam in ipso existentes, ad ipsius unionem, vel imitationem desiderabilem ulterius non aspirant. Sed hoc proprie sponsæ adhuc a sponso peregrinanti competit, quæ adhuc tamquam distans, ipsi insatiabilibus suspiriis uniri desiderat, quod in separatione animæ a corpore in tranquillitate vitæ plenissime obtinebit, secundum quam sapientiam anagogicam currunt cantica canticorum, cum dicit: *Osculetur me osculo oris*, &c. Et illud: *Trahe me post te*, &c. Et iterum: *Veni dilecte mi, & egrediamur in agrum*, &c. Quæ petitiones nihil aliud sunt, quam ignita suspiria, & inquietæ affectiones, dilectum ad sui sursum actionem felicius obtinendam ardentius provocan- C tes. Similiter, & ex parte sponsi ad sponsam, cum dicit: *Aperi mihi soror mea, sponsa mea.* Et iterum dicit: *Veni de Libano, veni*, &c. Et iterum dicit: *Surge, propera amica mea*, &c. Quæ sponsi colloquia nihil aliud sunt, quam radiationes scintillantes emissæ ab ipso, affectum ad ardentiora desideria, & inquieta suspiria importune incitantes.

Anagogia quid. *Cant. 1* *Ibid.* *Ibid. 5* *Ibid. 4* *Ibid. 2*

Acquiritur enim ista ars magis per amoris unionem, secundum quam, ut dictum est, præsens est intentio. Hanc ubique inclusam in sacra pagina ostendentes, exemplum ponamus in uno, ut simile in aliis sacræ paginæ locis idem ostendatur, & ne longius hoc exemplum protraham, primo sub-

Per quid ars anagogica acquiratur.

subditur in oratione Dominica. *Pater noster &c.* Sicut enim in sensu litterali artificialiter procedendo, sic etiam in anagogico primo captatur benevolentia infundentis, secundo petitiones suas multiplicat. Sed primo ab ipsa dilectus in tribus præcipue commendatur, captando ipsius benevolentiam in suis petitionibus, ut sua beneficia conferenti Domino adscribens, idem Dominus favorabilior habeatur. Primo ut perfectæ, & spiritualis generationis principium: secundo ut suæ bonitatis velut quoddam diffusivum: tertio in habitaculi, & mansionis dignitate qui tamquam Rex præcellens habitare non dignaretur, nisi ubi est firmum habitaculum, sive tabernaculum, & decore multiplici interius decoratum. Primum per *Pater*, secundum per *noster*, tertium per *cœlis*, importatur. Primo illud, quod est secundum proprietatem vocabuli anagogice ad sensum mysticum transferendo. Verbi gratia: Pater ad litteram nihil aliud est, nisi qui de se aliqui emittendo filium progenerat, sic anagogice transferendo verissime pater ille dicitur, qui tamen non naturaliter, sed adoptive multos filios generat, a se germen amoris deificantis emittendo: quo mens perfecta nativitate gignitur, quando vivere jam in vera vita incipit: sine quo a natura quantum ad verum omne nihil penitus efficitur, verius & efficacius progrediens, quando de Deo vero qui est vita nascitur per amorem, quam quando de nihilo, quantum ad esse naturæ in nativitate culpabili duxit primordialem originem, a quo non tantum ut principio affluentissimo vitam emitendo cælitus generatur ab ipso sensum, & motum spiritualem recipiens, qui veræ vitæ principaliter attestantur, sed usque ad perfectam ætatem claritatis æternæ, & quando ipse videbitur facie ad faciem, micas panis consolationis internæ recipiens, scilicet Dei corroborantis, & confortantis amorem, ab ipso paterno affectu misericorditer educatur & hoc totum importat hoc quod dicit, *Pater*, mystice occultatum, ut est totius vitæ fontale principium. Sequitur, *noster*, ubi laudatur ipsius beatitudinis inclusæ diffusio, quasi dicat: Tu es ille, qui ratione tuæ latissimæ bonitatis, non singulares personas consideras, sed omnes rationales spiritus quantum ex te est per immissos a te radios ad te trahis, ut non aliqui quantumcumque excellentiori, & præclara religione eminentes, & fontaneam bonitatis originem sibi appropriare valeant, sed ut non sit mens humana, vel Angelica, quæ se abscondat a calore tuo naturaliter abstractivo. Et hoc per, *noster*, anagogice importatur.

Orationis Dominicæ anagogica declaratio.

Sequitur, *qui es in cœlis*. Hic captatur benevolentia a ratione excessivæ, vel præcelsivæ mansionis. Cœlum inter alia præcellit triplici proprietate. Est enim continue mobile, firmum, & variis sideribus in ipso refulgentibus adornatum, hoc ad sensum anagogicum transferendo, sponsa sponsum in suo cubiculo collocans, in secreto cordis armario debet hac proprietate triplici adornari. Primo quod sit firma, & secundum hoc loquitur sic: O dulcissime tu qui es in cœlis, id est illarum mentium thalamum inhabitans interiorem, jam non tantum præsentialiter potentialiter, & essentialiter, ut in aliis creaturis: sed vere teipsum qui es hospes jucunditatis, & solatii sensibiliter, & familiariter repræsentans, his qui ob amorem tuum efficacius obtinendum, vale facientes ceteris delectationibus dederunt libellum repudii, & tibi soli quietanti mentes in amore viventes, continua suspiria, impedimentis resecatis, glutino amoris suavissimi colligati, tibi firmissime & ineradicabiliter adhæserunt, ut sit etiam ipsis fortis, ut mors dilectio, ut in Canticis dicitur ad suam radicationem firmiorem sponsa proclamans ad paranymphorum subsidia, scilicet Angelorum, quibus tamen sociis adiuvatur, ita dicens: Fulcite me floribus, id est, fulcite obsecro irreverberatis affectionibus, non a vobis, sed ad dilecto per vos hoc obtinere cupiens: stipate me, vos qui videtis eum facie ad faciem, vestris consolationibus ipsum ad mihi subveniendum uberius provocando, quia langueo, calore unitivo æstuans ipsum

Cap. 2. Cant. 2.

totaliter amplecti desidero, quem adhuc paupercula in miseria existens, tam jucundum Dominum experimentaliter præcognosco. Sequitur alia proprietas, continue mobile, tunc enim mentem verissimus sponsus æternus certissime visitat, & eam inhabitat, quando non jam laboriosa tarditate in unitivis motibus, sicut cum esset in statu incipientis exordio, se sursum erigendo affligatur, sed diuturno exercitio tantum agilitatem affectionum divino meretur beneficio, & gratiam affluentissimæ largitatis accipere, ut quotiescumque vult, quasi sine afflictione inquietativa suorum desideriorum dilectio mentis, ut sursum ardenter agatur afficitur, tunc ipsam Deus virtutum spiritualiter inhabitat, non tamen actu continuo (quod est super vires conditionis humanæ, propter laxationes virtutum) sed continua habilitate motus amoris, secundum libitum suum eliciente facilitatur, & affectus motui firmamenti similatur. Unde qui in primis lento gradu & debili, vago & tepido ad modum testudinis ambulabat, nunc currendo celeriter, ita ut montes & colles, id est, dignitates tam Ecclesiasticas quam mundanas ipsas vilipendendo transiliat, & hoc est quia in parte exaudita est ejus petitio, cum interius voce suspiriorum diutissime proclamet ita, Trahe me post te. Quia ergo tracta est ab illo, qui solus potest ipsam supra se eminentius elevare, prius lenta, jam currit in odorem unguentorum suorum, quia nimirum ardentioribus desideriis, plus solito, ad sponsi amplexus erigitur, quia da xeniis Hierusalem civitatis supernæ veluti quibusdam micis cadentibus de mensa dominorum suorum, quæ experimentaliter præcesserunt, degustavit. Quia ergo non tanto sponso aperuit, ob cujus amorem mundana gaudia ipsam obfuscantia conculcando respuit, sed pulsanti, ad ostium cupienti introire, in occursum porrexit in affectiones flammigeras consurgendo, qui non propter seipsum, sed propter ipsam intrando inhabitat, cibum solidæ affectionis apportans, ut cœnet cum ea, & ipsa secum. Sic enim in loco continuo mobili dilectus requiescit.

Cant. 1

Sequitur de tertia proprietate, diversis sideribus adornatum. Cum enim virtutes efficaciore virtute sive purgatiore indigeant, nondum plene floridus, & præclarus dilectus mentem inhabitat, cum inordinatio virium, & immodesta delectatio sensuum, mentem nubilosa caligine obtenebrent, & quia lippos adhuc habet oculos, non est accepta acceptione gratissima æterno Jacob, qui Deus altissimus est, cujus pedibus omnia sunt subiecta, ut ab ipso in copulam disponsationis individuam assumatur. Quare? quia nulla convenientia lucis ad tenebras, sed cum virtutes sunt purgatæ lumine virtutum clariori, ab interiori, immunditia, ut mens virtutum splendore fulgeat, sicut firmamentum sideribus resplendet, ita ut suæ irradiationis claritate multiplici, & dignitate sui luminis aspectu sponsi ad sui placidam conspectionem promoveat, ut etiam luminosa gratiæ, & virtutum in mente multiplicata claritate, placidas exterius in conspectu hominum faciat apparere, & sic ipsum dilectum altissimum in suo decore jam provocat, ut ipsam familiarius inhabitare dignetur. Quod cito assequitur, cum ipse dilectus illud amplius quam ipsa desideret, ut prius mendica, modo regina: prius mundanis deliciis intenta miserabiliter sedeat ad sinistram, modo transformatione amoris transeat ad dexteram. Quæ etiam prius offuscata, & involuta peccato levitatis, modo pretiosissimi amoris auro textum induitur vestimentum: prius sordida diversis vitiis, modo formosa virtutum fulgentium multiplici colore refulgeat, intantum, ut paranymphi, id est, amici sponsi, scilicet Angeli purgationem victoriosam acceptantes, dicant seponso: Astitit Regina a dextris tuis in vestitu deaurato. *Psal.* 44

Prima petitio.

Captata benevolentia subditur de petitionibus. *Sanctificetur nomen tuum*. Septem petit, quorum prima quatuor, boni adeptionem, alia mali

mali remotionem respiciunt. Primo enim petit illa quatuor, ut dilectum suum sine contrario retardante possideat. Secundo ut non in aliquo se obliquans, limites regularum veritatis transiliat. Tertio ut ipse beatissimus non tantum sibi id quod ipsa sentit, sed omnibus aliis peccatoribus per ipsius misericordiam innotescat. Quarto ut in consecutis ab ipso beneficiis, per ipsius manuductivam sustentationem inavertibiliter in omnibus perseveret. Primo (ut dictum est) vocabuli proprietas assumitur, ad sensum anagogicum transferendo sanctum, & idem est quod sine terra. Sine terra ergo efficiatur nomen tuum in me, quod nomen est mirabile: Unde in lib. Judicum dicitur: B
Judic. 13 Quid quæris nomen meum, quod est mirabile? Tunc enim mundanis deliciis deturpantibus, & imbuta terrenis desideriis anima male vivens in amore, tranquillitatem serenam ingentem intelligere, cordis lætitiam nec sentire ullatenus potuit: quia erat homo, & non Deus: carnalis, & non divinus: amore deificante est ab hominibus omnibus separatus, cum equis terrenis, scilicet affectionibus ineptis, insensatis, & carnalibus desideriis traheretur, secundum illud
Isa. 31 Isaiæ: Ægyptus homo, & non Deus. Sed cum extensionibus ignitis aliquantulum ad experimentalem, & diviniorem lætitiam mens amantis attingit, cum nondum terrenis affectibus se sentiat expeditam, quia ad hoc virtus propria non sufficit, sciens se duo contraria simul non posse possidere, terrenam ponderositatem ob carnem corruptibilem inferius attrahentem, petit a dilecto instantius removeri: cum prior oblectatio respectu dignitatis sequentis lætitiæ jam vilescat, cum ratione oppositionis spiritualis jucunditas, prioris gaudii denudet amaritudinem: cum radius interior licet non sit in perfecta plenitudine, tamen mundi deceptionem, & turpitudinem apertius manifestet, ut sic rubigine consumpta, igne amoris levis effecta, pennis affectionum superius elevata & stupefacta, admirabilem in præsenti certissime sentiat, quem advenam ignorabat, ut per

A multas affectiones, & continuata desideria multo tempore desideratum inveniens, dicat admirans præ gaudio: Vere tu es Deus absconditus. Isai 45
Tunc enim nomen quod est mirabile sanctificatur, quando in sua petitione exauditur, ut terra remota, id est carnalitate, solus sponsus cum sola sponsa mirabiliter præsentetur.

Secunda petitio.

Adveniat regnum tuum. Tunc enim regnum Dei in animam venit perpetuo solio stabilitum, quando intantum virtus ardentis amoris prævalet in spiritu, ut non solum inordinationes interiorum sensuum velocissima insurrectione viriliter comprimens, domina totius regni spiritualis appareat, sed cum virtute ipsius amoris omnia acta judicio rationis præsententur, ut illud quod plus dilecto placere decreverit semper in omni actu exerceat, jam se cum suo corpore in obsequio ipsius dilecti annihilans, per radios immissos ab ipso, præcogitans quæ beneplacita sunt illi, & ipsa cum discretione inavertibiliter exequatur. Et si non semper actu, hora tamen consueta faciat orationem, nisi aliqua de causa exteriori, vel majori obedientia præpeditus: voluntas tamen in conspectu dilecti appareat non inanis, ut jam in omnibus non quærat quæ sua sunt, sed quæ
C Dei, secundum Apostolum, ut jam Philip. 2
in ipsa regnet solus Deus, cum jam seipsam voluntas sacrificium medullatum obtulerit: quia justum est, ut in ipso a quo creata est, finaliter conquiescat, ipse solus in ipsa solus resideat, ut sub ipsius regno reservetur intacta, ut in ipso refrigerium suave inveniat, & dicat præ gaudio: Sub umbra illius quem desideravi, sedi. Et subdit rationem, quia fru- Cant. 2
ctus ejus dulcis gutturi meo. Tunc Apoc. 19
enim vere regnum advenit, quia sub umbra illius altissimi sedet, qui est rex regum, & Dominus dominantium: quem ipsa perfecte obtinet, quando ut dictum est, voluntatem suam secundum quod humanæ fragilitati competit, Deo totaliter consecra-

secravit; nulli creaturæ penitus subjacendo.

Tertia petitio.

FIat voluutas tua sicut in cœlo & in terra. Cum enim vere non diligat, nisi quem diligit, & velit eum ab omnibus venerari, petit sponsa (quæ per cœlum signatur, ut dictum est) ut id quod sentit aliis peccatoribus (qui per terram denotantur) misericorditer innotescat, ut ipse qui solus est colendus, & insatiabiliter adorandus, sic se benignum in sua revelatione peccatoribus exhibeat, ut scintillam veritatis, & stillam roris ipsum unice attingentis, ipsorum mentibus impartiendo distribuat: ut omnis lingua exardescentis affectionis interior, qua solus spiritus creatus spiritum increatum alloquitur, confiteatur experimentaliter cognoscendo, ubi est ineffabile judicium, quod Dominus noster Jesus Christus in gloria est Dei Patris, diligentibus ipsum, & derelinquentibus terrena gaudia, ad multo illis pretiosiora munera multipliciter conferenda. Secunda ratio quare in gloria Patris esse dicitur, ut per amoris desideria vere diligentem ipsum ad suæ integritatis unitatem misericorditer erigendo, suæ sollicitudini compatiens, in sino suo immobiliter collocet, sicut Dominus dicit: In perpetua charitate dilexi te, ideo attraxi te miserans tui. Ait ergo: *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo*, scilicet firmo, continuo mobili, diversis luminibus adornato, ut dictum est anagogice reducendo, *& in terra*, id est, peccatoribus, scilicet qui non immerito terra proprie nominantur, quia longe a regione ignis sunt positi, per cuius consumptionem purgativam, anima levigatur, ut in terris existens, cœlestes amando & desiderando obtineat mansiones, quia ubi amat, ibi proprie inhabitat. Hoc nomen *terra*, non potest exponi anagogice per essentiam, sed tantum per causam: quia sicut amor est causa, ut mens omnia bona per amorem obtineat, sic absentia illius est causa omnis defectus, scilicet pœnalis, & culpabilis, id est, venialis, & mortalis. Et hoc est quod dictum est, quod peccator terra dicitur, quia a levitate amoris igniti distantius elongatur: & in talibus, quæ culpam dicunt, vel defectum, est ars alia exponenda anagogice, vel quia proprietatem de se non habent, quæ sponsæ tendentiam ad dilectum respiciat, & alia quæ hic exponuntur per amoris absentiam: sicut alia creatura, vel scriptura aliquam proprietatem habet in se inclusam, qua sponsa ad sponsum erigitur, ad sensum anagogicum transferendo, ut sicut unitivi amoris præsentia sit causa omnis boni, sic eius absentia occasionaliter est præsentia omnis mali, non quod carentia sit aliquid in spiritu, sed quia per carentiam amoris, anima non habet retinaculuum, iam vaga per devia, quasi effrenata discurrit, & incurrit omnem miseriam & non immerito, quia, Denigrata est super carbones facies eius, & intantum viluit regio diademate privata, scilicet Deo omnipotenti amatore suo, quod omnes amici eius spreverunt eam, scilicet Angeli, & facti sunt ei inimici, quia iam non est ipsis mentibus cœlestibus conformis affinitate amoris, ideo ipsi, scilicet animæ inimicari dicuntur, quia a sui subsidio, scilicet Deo omnipotenti privata regali signaculo elongatur. Non igitur immerito dicitur, quod anima caret omni bono cum amore privatur, quia iniquitates suæ diviserunt inter se, & Deum suum, scilicet illum quem nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quem præparavit Deus his qui diligunt illum. Subtiliter ergo, & luculenter ista meditetur, quomodo per causam, vel per essentiam, vel per amorem salientem in vitam æternam, claritatis æternæ ampliorem radium, gaudium haurientem in his se exerceat: quomodo etiam ista quæ nunc dicta sunt manifestissime comprobantur.

Phil. 2 — Hier. 31 — Peccatores terra sunt. — A — B — Thr. 4 — Ibid. 1 — C — 1 Cor. 2 — Isa. 64

Quarta petitio.

PAnem nostrum, &c. Pro se enim, & pro aliis per augmentum amoris sursum agi desiderat, ut supra se ele-

elevata fonti totius beatitudinis existens propinquior, sic in verbo refectibili satietur vere, ut in ipso immutabiliter confirmata, delectationem inferiorem miserabilem, tamquam ea non indigens, de cetero non mendicet. Scit enim quod statim ad creaturæ, vel carnis consolationem cito prolabitur, si non refectione supercœlesti, pane videlicet Angelorum qui est amor, cuius haustu sugens delicias in fonte beatitudinis æternæ continue aliquantulum satietur. Ideo panem petit, id est, augmentum amoris, quo solo infirma solidantur, & debilia fortificantur, & famelica satiantur. Et petit ipsum *hodie*, sed *quotidianum* præmittit ordinate procedens.

Panis quotidianus quid.

Quotidianum nominat, quia nec per diem, nec per horam, nec per instans potest mens vera vita vivere, nisi stilla roris vivificante continue perfundatur: quia sicut anima est vita corporum, sic amor vita spirituum. De qua & etiam de his pro quibus anima non sufficit, paranymphi dilecto referendo gratias, dicunt illi: Vitam petiit a te, & tribuisti ei Domine, quæ non est ad tempus momentanea ut est vita corporis, sed in longitudinem dierum, usque in sæculum, & in sæculum sæculi permanebit: quia amor quo sponsa vivendo totaliter adamavit sponsum, non deficiet in futuro, sed tantum, augmentabitur, ut compleatur sermo propheticus, quem ipse Altissimus per os Isaiæ edidit, dicens: Dicit Dominus cuius ignis est in Sion, & caminus in Hierusalem, &c. Vel aliter potest dici, secundum quod de mente anagogica est præsens intentio. Nisi enim semel in die pane sensibili corpus reficeretur animale, corporalis fortitudinis amitteret vigorem: sic nisi mens in motibus amoris unitivi, semel in die aspirando ad osculum se extendat (nisi forte quandoque in agrum ad se exercendum exiverit, vel aliqua modesta requie corporali, vel aliqua de causa spirituali) vix est quin in seipsa efficiatur tepida, & de perfectione suæ altitudinis aliquid non amittat: nec mirum, quia sponsus præstolatur ad

Psal. 20

Isa. 32

Ostium, dicens; Surge, propera amica mea, & veni. Si ergo in nimia moræ protelatione se absentat, ipse non immerito indignatur, & ab ipsa se subtrahit ad tempus sæpius. Et licet ita intenso habitu ut prius hunc diligat, tamen dicit: Quæsivi per noctem, quem diligit anima mea, quæsivi, nec inveni. Hoc est proprie per noctes quærere, videlicet per creaturas consurgere, & dilectum in eisdem quærere, ut quidam dicere voluerunt, quod quærere per noctes, erat quærere per creaturas, vel per vestigia creaturarum: sed hoc anagogico, & unitivo motui non convenit, cum sine omni speculo affectus amore sublevante, ipsi fonti bonitatis æternæ inhæreat. Sed tunc per noctem dicitur quærere, quando aliqua de causa mens in suis sursum actionibus impeditur, ut in quem primo lucide, & expedite, & præclare sine tenebra movebatur, quandoque caliginosam se sentiat, ut etiam affectus a cogitatione phantastica in illo in quem movetur, vix valeat separari, quod fit quandoque propter suam negligentiam, vel aliis de causis, ut postea apparebit. Quæsivi ergo, & non inveni in tanta agilitate affectionum ardentium, ut solebam.

Cant. 2

Cant. 3

Quid sit per noctem quærere sponsum.

Petit etiam *hodie*, hoc est, in præsenti vita, ratione æternitatis, quæ est simplex, & unica, quæ in amore viventibus incipit in præsenti vita: quia amor ille quo sponsus in vita ista diligitur, idem est numero cum illo, quo in æternitate gloriæ gubernatori omnium unietur. Et hoc est, quod dicitur, *hodie*, quod unitatem, & claritatem signat. Et ideo præsens vita dicitur, ut dictum est in ratione continuationis. Præsens dicitur, quia cum amore inhæret, verius, & veracius vino & pane reficitur, quam aliquod corpus alii corpori sensibili per aliquod glutinum, vel vinculum materiale copuletur. Et hoc est quod ait divinus Apostolus, aspirantis animæ unitiva suspiria collaudans: Qui adhæret Deo, unus Spiritus est, &c. Bene ergo debent præsentia non immerito appellari, ubi non tantum præsentialiter sponsa dilecti astat aspectibus, sed cum ipsa

Quid importet hodie.

1 Cor. 6

unum a divino Apostolo hierarcha istius sapientiæ nominatur: *Hodie*, etiam lucem importat, quia tunc sibi vere oritur sol justitiæ, cum radiis solaribus ad superiora instruitur elevari, & ideo in Canticis aurora meretur appellari, ubi dicitur: Quæ est ista quæ progredietur quasi aurora consurgens? Tunc enim pane vitæ jam incipit refici, cum ad modum auroræ crescendo, & in amorem se elevando., virtute ipsius amoris in motibus egredientibus se sentit experimentaliter sursum agi. Quod experimentum (ne facultas errandi indoctis, & pueris detur) nihil aliud est, nisi expeditio motuum, & consurrectio ardentissima per eosdem; quod non minus a mente exercitata percipitur, quam oculus corporalis bovem sensibilem transeuntem per semitam contempletur. Quod ad præsens supponitur, cum in sequentibus hoc argumentis irrefragabilibus comprobetur. Quia ergo sibi jam incipit æternitas, & sponsi præsentia, & lux etiam refulgere interius, dicit de talibus magnus hierarcha Apostolicus:
Philip. 3 Nostra conversatio in cœlis est, quia est jam lux solis justitiæ super terram, id est, mentem amantem adhuc terrestri corpori societam, per quod licet a sui tendentia multipliciter retardetur, tamen flante austro manuductivæ inspirationis per radios divinitus immissos ad diviniora suscipienda desuper aperitur, cum maxime a parte inferiori respectu mundanorum delectabilium obturatur. Et hæc superior portio, quæ Deo unitur, & pane etiam vitæ, & amoris reficitur, licet a parte inferiori terrestris non cœlica, multas importunitates sentiat sæpissime, vel invita. Claudat ergo quantumcumque potest affectus ostium, ne ad inferiora respiciat, sed ad divina sursum actione fideliter ad hoc aspiret, ut sibi a dilecto dicatur jam
Cant. 4 cœnante cum ipsa: Hortus conclusus es, soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus: qui hortus dicitur florens rosa odoris: qui ideo conclusus dicitur, ut nullus adversarius, vel propinquus particulam veri amoris obtineat, nisi ille de quo dicit, qui solus ratione suæ floridæ honestatis nihil aufert penitus, sed potius reficit, de seipso jucundum perhibens testimonium, dicit: Ego flos campi, Cant. 2
& lilium convallium, qui non extra ipsam, sed potius interiorem habitationem appetens, & ad hoc efficacius implendum, menti pauperculæ altissimus se invitans, ut ipsam vino & pane reficiat, id est, consolationem jucunde divinitatis tribuat, sic dicit:
Aperi mihi soror mea, amica mea, Cant. 5
columba mea, quia caput meum plenum est rore. Jam conditionem provocatricem apponit, & multiplicem, ipsam multipliciter, & dulciter provocando, ut ex parte dilecti plena designatio habeatur, quod per ipsum non steterit, quin mens profundis beneficiis, donis, & fulgoribus plenarie repleatur. Caput plenum rore nominat, quia sicut a capite descendit motus, & sensus ad membra inferiora, quæ vitam veraciter attestantur: sic ab ipso Altissimo, qui caput est totius Ecclesiæ, vita amoris, & sensus lætitiæ unitivus mentibus illabuntur.

Quinta petitio.

Et *dimitte nobis debita nostra*, &c. Ubi requirit sponsa a tribus instantibus liberari. Primo a malo culpæ venialis, quia mala mortalia elongata sunt ab ipsa propter ipsius radicationem in Deo ab ipsa dilecto: secundo a malo periculi, quod est utrumque, & culpæ & pœnæ respiciens: tertio a malo pœnæ, per quod contractum in culpam frequenter incidimus.

Primo a malo venialium quærit sollicite liberari, quod nonnisi per donum amoris poterit ab ipso totaliter obtineri. Quia enim mens luminis nihil habet, nisi inquantum præparando se a suo sole spirituali ipsi præparatæ, se inavertabiliter infundente irradiationem recipit. Quando vero per inordinationes virium interiorum, vel ineptas delectationes sensuum, quærens alibi requiem quam in fonte bonitatis, vel beatitudinis, aliquantulum ab ipso obliquatur, & obliquata dispergitur, nisi ab ipso lumine fonte claritatis illustretur. Anima enim

enim per venialia aliquantulum obfuscata quærens alibi delectari, quasi ille sibi non sufficeret, qui sola visione pulchritudinis suæ & attractu dulcedinis reficit omnem mentem Angelicam & humanam, non immerito a suo desiderio retardatur.

Petit ergo attentissime liberari, ne a suavibus desideriorum eloquiis sponsus ad sui subsidium, vel subventionem vocatus retrahatur, & ideo sub persona gementis terrenas cogitationes extirpare radicitus non valentis, dicitur in libro Sapientiæ: Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Cum enim multa de inferioribus cogitat, & voces creaturarum recipit afficientes interius, in tanto a summis subventionibus distantius elongatur. Quia inquantum mens plus circa diversa cogitando distrahitur, in tantum minus in fonte beatitudinis adunatur, & tunc corpus animam aggravare dicitur, quia quodlibet horum ad sibi locum naturaliter competentem tendit. Ideo est ibi pugna continua, & mentis aggravatio, quia anima tendit ad Deum, qui solus est locus naturaliter sibi sufficiens: corpus vero ratione ponderositatis semper habet circa terrestria delectari. Vel aliter potest dici, ne propter suam offuscationem, & obliquationem a decorante lumine in tanti sponsi præsentia, quem intimis visceribus amplecti desiderat, indecenter ornata judicetur ab ipso, cum minus speciosa sponsa ejus illi appareat, qui in ipsa solum pulchritudinem interiorem ad sibi sponsam assumendam specialiter contemplatur: quia tunc est acceptum ejus eloquium, quando per mentis interiorem pulchritudinem supercœlesti pulchritudini conformatur. De qua ipsam præcipue admonet, in Canticis dulciter alloquens hanc. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora, quia tuus affectus non sapit nisi cælestia, & facies tua non est multitudine venialium, vel carnalibus affectionibus deturpata. Ideo tuum mihi suave est colloquium: cum hoc clamo, te per pulsum affectionum alloquens, & facies tua decora, & ad dignitatem nuptiarum regalium præparata, quia non est macula in te, quæ tamen non nisi per sanctum amorem extinguitur. Quia cum mens consurgendo ad unitionem quæ immediate per motum amoris acquiritur, prius obliquata rectificatur, ut per istam rectificationem & consurrectionem, affectus tamquam gutta aquæ, quæ cadens in ignem culpæ venialis per sui concrescentiam, vel adunationem importunum nullo modo valeat ingerere nocumentum. Illa etiam debita cognominat, quibus obligati propter illam, ratione justa alicujus pœnæ debitores efficimur, cum mens in ipso qui est vera beatitudo minus delectatur, cum ex deliberatione alibi, quam in ipso requies appetitur, qui solus mentis humanæ desiderio est plenissimus, & sufficiens consolator, ita ut ipsamet veritas de sua plenitudine protestetur, ad suam sufficientiam alios provocando, sic dicens: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, in superiorum affectionum laborioso exercitio, sed tamen dulci: quia cum propter elongationem incolatus miseriæ, & dilationem gloriæ oneratos vos esse dicitis, & corporeæ sarcinæ corpulenta substantia retardari. Et ego reficiam vos, non alius, qui sum sapientia æterna oriens ex alto, qui divinas consolationes vestra desideria quietantes, non tantum in futuro, sed impertiar etiam in præsenti. Nam quia mitis sum, & humilis corde, ideo provocantibus meam affluentiam per continua desideria me inclino, non pauperes despiciens, quia humilis sum corde: quia inquantum terrenis divitiis mens fuerit pauperior, in tantum ad regales nuptias veluti conformior super humanæ naturæ limites, mihi uniendo citius elevabo. Quod vos non per speculationem attendatis, sed videte per gustum interius præeuntem: quia non videbitis, nisi sermonem Prophetæ impleveritis, sic dicentis: Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus; quia tunc erit requies, & proprie murmur aspirantis animæ jam cessabit, cum Creatorem seipsa majorem in seipsa persenserit quiescentem: & hoc est, quod postea dicitur: Et invenietis requiem

Margin notes: Sap. 9; Cant. 2; Matt. 11; Psal. 33. Section letters: A, B, C.

quiem animabus vestris, & tunc amoris jugum erit leve, & onus facile. Nam jugum amoris sua dignitate & jucunda allicientia sic ligat interius voluntatem, ut nihil pœnæ sentiat, qui cervicem suam supposuerit ad jugum suavissimum sustinendum. Nam contra consuetudinem aliorum jugorum, illud manifestissime suis sustinentibus comprobatur, nam aliud jugum trahentes, ab ipso cervices inclinant inferius: jugum autem illud in tantum sustinentes elevat, ut commorantes in terra, faciat in cœlestibus habitare, ut supra nosmetipsos extendendo, spirituum concives faciat supernorum. Ideo vere leve dicitur, quia ab inferioribus mentem allevians, & ipsum ad superiora supra seipsum statuendo est levigans. Suave etiam dicitur, quia ipsum sustinens, vivit vita Angelorum non hominum, quamvis modo imperfectius, sed in separatione corporis, & animæ plenissime feliciter obtinebit. Vel ideo suave dicitur, quia in tanta lætitia, & jucunditate interioris animæ facit vitam istam amaram deducere, quia sibi jam vita gloriæ incipit, ut jucunditas mentis pœnalitates corporis propter sui abundantiam exuperet absorbendo. Leve etiam dicitur propter interioris animæ pinguedinem, veluti carnem pinguem, & pinguedine repletam carbonibus in veru appositam, ut frigoris egestas, vel æstas, vel calor importunus non sibi ingenerent aliquod nocumentum, ut merito præsentiat, quod sibi antea sponsus promiserat, dicens: Ego protector tuus sum, cum jugo meo suavi alliceris: & merces tua magna nimis, cum me in gloria videbis, meipsum non aliud tunc tuæ militiæ stipendium recipies, sed nimis, quia tuum gaudium usque ad completam cognitionem non tibi subtraho, sed cum meum jugum sustines parum in miseria, qualis ero in gloria, misericorditer tibi communico.

Jugum Christi amore Dei est suave.

Cant. 5

Sexta petitio.

ET *ne nos*, *&c.* Tunc enim mens in tentationem inducitur, quando tantis blanditiis, vel seductionibus

A mens illaqueata volvitur, ut jam in parte consentiat huic necessario operi, ad quod inclinari a seductore versutissimo instantius admonetur. Petit ergo sponsa, non de dilecti continua subventione diffidens, sed carnis humanæ fragilitatem considerans, ut ab isto periculo liberetur: quo tunc scit se firmiter liberari, quando benignissimo protectori per radiantissima amoris desideria præsentatur. Et ideo obnixe semper intendit per affectiones sursum agi, ut illum mereatur attingere, & suis affectionis clamoribus provocare, de cuius misericordia confisa, hostium cuneos, tentatores fortissimos conspuendo, ob dilecti confidentiam vilipendit, qui
B sibi jam dudum per Psalmistam promiserat: Qui in me speraverit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognovit nomen meum. Item alia est ratio, videlicet propter importunas hostium insidias, qui intantum secundum quod adversari permittuntur concurrentes in sponsam insaniunt, inquantum creatori immediate subiecta, se ab ipsorum dominio distantius elongavit, & quod fortiori tentatione non prævalent, multiplici importunitate, & frequentia tentationis multiplicis, hanc furibundius persequuntur, sperantes hoc, hoc, quod Jordanis adhuc influat in os eorum, & sternant sibi aurum quasi lutum. Tunc enim Jordanis influit in os dæ-
C monum, quando rivulo amoris a fonte bonitatis, vel beatitudinis æternæ exeunte, per quem vita descendit in spiritum, interrupto veluti secretissimo aquæ ductu, per partes corporis rivuli mundanarum cupiditatum, & undæ præcipitantes dignitatum terrestrium, suffocato balsamo affectuosi amoris, per quem anima in suis desideriis loquitur, impetuosis fluctibus animam repleverint. Et tunc aurum quasi lutum sternitur, quando amor suavissimus creatoris suo decore animam pulchrificans, & dignitate præexcelsa insigniens, in amorem creaturæ faciem superiorem animæ sordidantem, lamentabiliter commutatur. Ideo liberari se postulat, ipsum desideriis provocando, ut sibi ille jam nolit deficere, ob cuius amorem efficacius

Psal. 90

Job 40 & 41

cacius obtinendum, terrena gaudia, & regnum diaboli conculcavit. Et ideo sibi per Prophetam desideranti dilectus repromisit, ut videlicet suam petitionem non solum exaudiens, sed in sua tentatione tamquam felix dux, & comes sua iucunda præsentia ipsam totaliter liberabit, & pro victoria, & fidelitate ipsius pugnando ipsam corona gloriæ præmiabit, sic dicens: Clamavit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione. &c.

Psal. 90

Tertia ratio est, propter quam petit a periculo liberari: quia mens unita Deo iam non quærit, quæ sua sunt, felicem insequens magistrum, qui facit solem suum oriri super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos, id est, bonitatis suæ radios in bonis submittens, & deinde per ipsos ad seipsum attrahens, super malos etiam expectans forinsecus, sicut radius solaris ad fenestram clausam expectat, de natura bonitatis suæ nullatenus retrocedens, sed pulsans continue, ne per defectum ipsius conferentis, ullus spiritus rationalis Christianus videlicet, infidelis aliquis, vel Judæus divini amoris inopiam patiatur. Qui ergo fideliter diligit, laboret attentius tam oratione interiori quam etiam spirituali quodam exercitio, cum viderit multiplicem, vel, ut planius, & verius proferam, infinitam stragem animarum, ut omnes ad vitam amoris mutui suscitentur, & excæcati oculis interioribus, ad cognitionem perveniant lucidissimæ veritatis. Quia ergo mens unita Deo, ratione amicitiæ a dilecto potest, quam plurima beneficia peccatoribus impetrare, quia fidelium ac veracium amicorum est per omnia idem velle, & idem nolle, & cum ad hoc dat operam solicitam, potest multam, orando & obsecrando dilectum, auferre prædam ab hostibus, & in hoc indignationem furibundam incurrere, & ideo petit pro omnibus, ab ipsorum laqueis liberari.

Mat. 5

Sed ultima est ratio, secundum quod magis convenit præsenti tractatui, quia experimento præcognovit, quam suave fuit dilectum tam benignum diligere, hoc morte amarius reputat, quod in modico tantillo con-

A sentiat, ut a tam felici consortio, nec modo, nec in perpetuum separetur, immo etiam intolerabile dedecus, ut mens quæ sentit pie, quæ sit ista iucunditas, aurem inclinare ad inimicorum colloquia, mundana gaudia, vel terrenas divitias dignetur, tamquam quid sit vere bonum, non experimentaliter cognovisset: cum ipsa maxime feliciter edocta, animas peccatrices iurgaverit, quia ab ista fontali bonitate miserabiliter recesserunt, sic dicens: Arguet te malitia tua, & aversio tua increpabit te. Postea subdit rationem, dicens: Scito, & vide, quia durum & asperum est reliquisse te Dominum Deum tuum, duplicem infelicitatem, ipsam significans incurrisse: quia per malitiam, creaturæ inferiori inverecunde adhæsit propter momentaneam delectationem, iusto Dei iudicio, non oblectationem, sed amaritudinem potius reportabit, ut qui satiari voluit in ipsis delectationibus creaturarum, infinitis amaritudinibus repleatur, quia quanto delectatio mundana spiritus secreta ingreditur, tanto veneno pestifero lamentabiliter anima adimpletur, non tantum malitia, qua spreto Creatore creaturæ adhæsit, sua inferiori vilitate arguit, sed divisio a fonte totius beatitudinis increpat: quia sicut ipse est summum bonum & solum, & ideo omnia dicuntur bona, inquantum ipsum completius participant. Quod non bene participat bonum, non debet aliquid appellari, quod tamen impossibile est: & sic ipse fons iucunditatis, & lætitiæ rivulos suæ beatitudinis mentibus impartitur, & secundum recipientium præparationem, quibusdam minus, quibusdam magis misericorditer se infundit. Quando ergo anima dividitur a fonte illo, sine quo nihil est gaudii, nisi inquantum ab ipso inferius derivatur, non est mirum, si anima divisa ab ipso tristis efficitur: quia aquæ ductus amoris, per quem iucundanter anima a Creatore experimentaliter lætitiam obtinebat, intercisus rumpitur, & ideo continuo corpore cum se mens infra seipsam colligit, increpatur: quia abscissa non sentit illum, a quo tota iucunditas emanat, & descendit, & anima ista considerans

Hier. 2

B

C

rans, inaudita lætitia circumdatur, & singulare gaudium comitatur, a quo periculo per affectiones, & dilecti desideria totaliter expeditur, & victoriosissime liberatur, quia propter illud quod sentit, subjectas sibi delicias vilipendit, in tantum de inimicis triumphans, ut quod sibi credunt inferre ad ignominiam, ipsa exinde per virilem insurrectionem in ipsis, ampliorem dilecti gratiam, & unionem strictiorem, & coronam gloriæ consequatur.

Septima petitio.

SEd libera nos a malo, Amen. Petit hic liberari a multis pronitatibus excitantibus ad peccatum, quia cum supra omnem æstimationem mens experimentaliter edocta, ad intimiorem unitionem aspiret, & ad dilectum suum sursum agi desideret: tamen quandoque ratione corporis terrestris, & carnis inimicantis, spiritus sursum actioni intentus a cœlis ad sensuum concupiscibilia appetenda obliquatur, & quandoque nitens supra se erigendo habitare per amorem in cœlo, quandoque invenit se per cognitionem in luto. Quia ergo hoc execrabiliter detestatur, ut mens, quæ est totius Trinitatis sacrarium, libidinosas allocutiones recipiat, vel ad aliud inverecunde ex deliberatione se inclinet, propter quod sponso contemptibilis habeatur, petit ab istis multiplici desiderio liberari non propter pœnam vitandam quæ sibi debeatur, sed ne obfuscationem incurrat, qua possit in aliquo a suo dilecto minus appretiabilis judicari. Unde oportet, quod ad illum benignissimum Patrem, per quem est in vita amoris generata, sic aurem affectus inclinet, & oculum intellectus aperiat interius, ut tanto ardore dilectionis patri spirituali adhæreat, & ad ejus mansionem aspiret, ut pro ipsius amore obliviscatur patriam & parentes, ut sine contaminatione uniuscujusque causati alterius vel creati, virgineo decore adornata, illi cœlesti sponso concupiscibilis habeatur, cui etiam ille Altissimus communicari cupiens, ipsam ad imaginem suam creavit ex nihi-

A lo, totius Trinitatis imagine insignitam, ad sibi solum, tam in via, quam in patria igniti amoris obsequium impendendum. Audiat ergo jugiter per David Prophetam ipsius admonitionem dulcissimam invitantis: Audi filia, & vide, inclina aurem tuam, &c. Et ita multiplicatis suspiriis per amoris efficaciam plenarie poterit obtinere: quia prima nativitate, quando anima infunditur, has corruptiones carne recipit, quibus sæpe ad inferiora prolabitur. Sic e converso secunda nativitate, qua perfecte in Deo nascitur, perfecta existit, ordine præpostero caro aspergitur a mente interiori pinguedine, ut per quam anima in prima nativi- *Psal. 44*

B tate fuerat sauciata, in secunda ejus nativitate peruncta affectu amoris unguentum odoriferum distillantis, prius contra, ab ipsa recipiat sanitatem: ut mens ratione obedientiæ inferiorum virium, jam parte reformata, & suo primordiali principio concordans, regnet in carne cœlitus obtenta victoria, sponso laudes debitas referendo, decantet pro dulci beneficio exaudita, scilicet immissione ignis in spiritu, & roris in carne pœnalitates ipsius fœtidas extinguentis, iam ipsum sponsum in affectu libertatis possidens, iam in luce ambulans, iam de somno carnis experrectus ipsius subsidio, iam ad ipsum consurgens, attentius vigilat, dicens: Deus, Deus

C meus ad te de luce vigilo. Sitivit in te, &c. Cum enim jam est a pœnalitatibus liberatus affectus, ut ipsis non subiaceat, vigilare ad ianuam ipsius incipit ardentius, affectionibus concupiscendo intentius, ut ab ipsa intentione iam caro silere incipiat, & spiritui consentire, cui diebus omnibus anima fuerat inimica. Sic ergo patet per simile datum in uno, quam mirabilis scientia absconditur in Scripturis, quam lata, quam profunda, quam saporosa, quam nobilis, qua docetur sponsa ab inferioribus separari, ut regalibus nuptiis grata, & accepta in posterum habeatur. Nullus ergo ambigat, quin totus textus Novi & Veteris Testamenti, secundum viam anagogicam, de sponsi, & sponsæ colloquiis, vel *Psal. 62*

co-

eorum altercationibus amore prævio, lumine concomitante valeat explicari. Nec solum Scripturæ, sed etiam omnes creaturæ, quæcumque sint ab ultimo centro inferni, propriissime ad hoc idem induci valeant, cum istam sapientiam, secundum illas nobiliores proprietates in se occultatam habeant, quæ faciliter possunt desuper irradiante lumine denotari.

Caput II.

De duplici via illuminativa.

Particula III.

Sequitur de via illuminativa, illuminativa duplex est, practica & theorica. Primo dicendum de practica, qua mens actualiter cogitando conscendit ad Deum. Secundo, dicetur de theorica, quomodo omnis scriptura ad Deum anagogice reducatur. Dicto vero quomodo sensus anagogicus latitat in scriptura, dicendum est, quomodo per istam viam illuminativam ascenditur ad unitivam, & iste decursus fundatur super hoc verbum Psalmistæ. (Psal. 38) In meditatione mea exardescet ignis, &c. Quia adhuc mens proficiens est indisposita, ad hoc, quod expedite feratur affectionibus anagogicis in dilectum, oportet, quod primo aliquantulum meditetur eo modo, quo dictum est; ut per cogitationem præviam aliquantulum incipiat scintillando affici in illum, in quem in tertio statu sine omni cogitatione concomitante, vel prævia, quotiescumque vult sine obstaculo sursum elevatur. Ad quam expeditionem cum perfecte poterit attingere, omnis ab ipsa sapientia in sua consurrectione cogitatio, vel meditatio abscindetur; quia cogitatio ibi non est, nisi ut per ipsam affectio accendatur. Sic ergo usualiter per meditationem prædictam proficiat: primo sicut dictum est, proprietatem vocabuli ad sensum anagogicum transferat: postea illud ad amorem reducat; tertio, quod in ipso Deo afficiatur.

Verbi gratia: *Pater*, id est, tu es, qui filios spirituales progeneras me- A diante vivificativo germine. Tunc ergo ero vere filius tuus, quando te vero amore constringam. O quando diligam te, constringam te intimis visceribus! Similiter per hoc quod dicitur, *noster*, id est, tu es ille, qui latissime diffundis bonitatem. Si ergo vere te amarem, tunc aliquid in me tuæ latissimæ diffusionis stillares. O quando te tam ardenter amabo, ut tua lata bonitas in me aliquantulum appareat! Similiter per hoc quod dicitur, *in cœlis*, & sic de aliis omnia anagogice transferendo. Et sic per meditationem præviam per istas aspirationes affectio amoris paulatim accenditur, & sicut stuppa radio solari exposita primo exsiccatur, & statim B accenditur; sic per istas aspirationes dilectum provocantes, ad mentis elevationem magis ac magis accenditur, usque quo ad unitivam elevationem affectio sustollatur.

Sic dicatur: *Pater noster, qui es in cœlis*. Secundum igitur virtutem prædictam sic dicatur; *Pater*, id est, tu es ille, &c. ut supra. Sequitur: *qui es in cœlis*. O anima mea miserabilis, quando ad instar cœli clara efficieris, & nitida, & diversarum virtutum sideribus adornata! Tunc enim bone pater in me habitare dignanter, & libenter te sentiam, quando te amore ardentissimo constringam, & per flammam amoris anima miserabilis plena fæcibus expurgabitur, statim C in me tunc certissime subintrabis, & mundum conscientiæ meæ hospitium invenies.

Sequitur, *Sanctificetur nomen tuum*. O bone pater, quando tua notitia sanctificabitur, id est, sine terra efficietur in nobis miseris! quod tunc erit, quando omni carnalitate depulsa, tu solus per omnia diligeris. O quando igitur te tenebo; non enim tunc terra in me locum habebit, quando tu dulcis pater, per tuam gratiam & amorem in me habitabis!

Adveniat regnum tuum. Væ mihi peccatori! vult quandoque in me habitare, & regnare inanis gloria, quandoque gulositas, quandoque luxuria. Sed nolo regnare in me, nisi te pater bone: tunc vere in me regnares, si vere te ardenter amarem,

nam

nam in solo amore ardentis animi veluti in proprio hospitio requiescis. O quando igitur per glutinum amoris ardentissimi te tenebo, ut in me regnare incipias, & solus ad regnandum in regno meo tenebroso advenias!

Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra. Tunc enim voluntas tua primordialiter efficietur in me, quando secundum fragilitatem humanam, ego miser vermis terrenus, tuæ voluntati omnino consentiam, sicut illi beati Spiritus, qui in cœlis te facie ad faciem contemplantur. Sed quis me dulcissime Deus te faciat consentire, nisi sola amoris vehementia, quæ contrarias voluntates conjungit, & hominem novit in te ipso, qui diligeris, conformare, & miro modo transformat a claritate in claritatem? Quando igitur te o bone Domine ex toto diligam, & glutino dilectionis unitus tibi soli consentiam?

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, &c. O panis Angelorum, quando tua refectione dulcissima reficiar? in hoc enim Angeli & Sancti beate vivunt in patria, in quantum bone pater affectionibus flammigeris te contingunt. O quando panem amoris habebo, ut de eodem cibo in præsenti nutriar, quo Angeli & Sancti in gloria satiantur, ut de micis comedam, quæ cadunt de mensa Domini mei! O bone pater hunc panem da nobis semper, quia inquietum est cor nostrum, donec cœlesti pane aliquantulum confortetur: qui ideo quotidianus dicitur, quia in quantum plus comeditur, in tantum desiderio quotidiano reficit abundantius.

Et dimitte nobis debita nostra, &c. O bone creditor, quando debita peccatorum meorum quoquo modo esse dimissa cognoscam! Nam sicut peccatum meum me tibi reddit inimicum, a te me miserum separando; sic amor me uniendo tibi, omnia dimitti cogeret, & te mihi quondam offensum placatum efficeret, & redderet gratiosum. O quando igitur te amore contingam, ut omni peccato dimisso, mihi placatum notitia experimentali te sentiam.

Et ne nos, &c. O bone pater hoc
A peto, non de bonitate diffidens tibi inseparabiliter colligari amoris glutino, sciens quod ex quo odor tuæ dilectionis me miserum ad se trahit, faciliter, tanto ligamine ligatus sum astrictus omnia contraria vilipendendo, & te solo invento tibi inseparabiliter adhærebo. O quis juvabit me, ut solum astringam, qui solus bonus & dulcis es hospes animæ meæ, modo turbidum securum efficias!

Sed libera nos a malo. Amen. A malo non tantum pœnæ infernalis, sed & purgatorii. Non tamen pater hoc peto, ut effugiam tormenta, sed quia utrobique est dolor. Nam si essem in inferno, te numquam facie ad faciem viderem. Si in purgatorio diu
B post mortem meam stetero, nimis prolongabitur desiderium faciem tuam plenam gratiarum videndi, in quam Angeli desiderant semper prospicere. Sed si ego te ardenter diligerem, tunc amor reconciliationis pœnam infernalem pro offensa debitam absolveret. Si te amarem, sic flamma amoris peccatorum rubigines exureret, ut in ultimo mortis exitu affectionibus flammigeris expurgatus, ad te diu desideratum sine dilatione meus spiritus evolaret. Igitur quando te hoc ardore diligam, qui & pœnam infernalem excutiat, & a dilatione absolvat. Quod ipse præstare digneris, &c.

C

CAPUT III.

De via unitiva in quatuor particulas distinctum.

PARTICULA I.

Dicto de via illuminativa, & quomodo actualiter per ipsam ad unitivam ascenditur; sequitur de via unitiva, quæ sit. Secundo de persuasionibus ad ipsam. Tertio de industriis, & quibus mens firmissime solidatur, & hoc pertinet ad practicam, & ad usum. Quod etiam si aliquis simplex nesciat ordinare, saltem quoquomodo doleat: & si nescit in Scriptura, ut dictum est, saltem aspiret ad amorem, dicens semper in suis orationibus: O Domine, quando te dul-

dulcissimo amore constringam! & sic A quantumcumque simplex, vel laicus poterit per dolorem de peccatis veluti per osculum pedis, per recordationem beneficiorum, veluti per osculum manus, usque ad osculum oris, quod est in desideriis amoris attingere, dicens: Osculetur me osculo oris sui, &c. Et hæc jam præsumptuosa non judicabitur, si primo in osculo pedis, & manus se exerceat, & postea in alio tempore ad osculum oris aspiret. O sapientia quæ ex ore, &c. Hæc autem in via unitiva sumitur in verbis istis, ubi dicitur: O sapientia, quæ ex ore Altissimi prodiisti, atatingens a fine usque ad finem fortiter, & disponens omnia suaviter, veni ad docendum nos viam prudentiæ. Verba enim sunt aspirantis Ecclesiæ, desiderantis edoceri ab ipso, qui est fons totius bonitatis, & origo. Licet enim verba ista de ipsa sapientia increata, quæ est Filius Dei, possint recte vel proprie intelligi, in cujus exitu æterno affluentia bonitatis summi Patris apparuit: tamen hic de ista sapientia prout temporaliter mittitur, seipsam rationali spiritui manifestans, est præsens intentio, quæ describitur a beato Dionysio Areopagita Doctore egregio, septimo de divinis nominibus, sic dicente: *Sapientia*, est dignissima Dei cognitio, per ignorantiam cognita, secundum unionem, quæ est supra mentem, quando mens ab omnibus aliis recedens, postea seipsam dimittens unita est supersplendentibus radiis inscrutabili, & profundo sapientiæ splendore illuminata. Hæc est illa sapientia Christianorum, & totius Trinitati inclusa, & deifica diffusione divinitus illapsa fidelibus, qua mentes amantium cœlesti rore perfusæ, non aliquod emolumentum temporale, non aliqua dona sponsi, scilicet gratiam, virtutem, vel gloriam; sed ipsum qui est totius deiformis emanationis principium, scintillantibus affectionibus, insatiabilibus desideriis, unitivis aspirationibus ipsum solum tangere, vel stringere non aliud affectantes; ipsi uniri desiderant.

Cant. 1 · *Eccl. 24* · *Sapientia quid sit.*

Consurrectio ergo per unitivi amoris affectiones flammigeras, supra omne officium intellectus in supremo affectivæ apice constituta, ipsa est sapientia intenta ad præsens, quæ idem est quod Mystica Theologia, qua ipsa mens ignita, linguis affectionum occultissime dilectum alloquitur, quæ non alicujus mortalis industria reseratur, sed solum divina miseratione seipsam manifeste prodit, quæ in his verbis laudatur prout est æterna, in quantum ratione suæ immensitatis a fine usque ad finem attingit. Similiter prout est temporalis, in quantum suaviter cuncta disponit, scilicet rationales spiritus.

Quomodo ergo per hanc rationalis spiritus ab ipsa feliciter instructus, respectu omnium suaviter disponatur, divino desuper irradiante lumine ostendemus. Primo respectu supercœlestium, cum enim in ipsa beatissima B Trinitate sit a Patre Filius egrediens, ab utroque Spiritus sanctus amor verus procedens, connectens Patrem & Filium, sic a fonte bonitatis supernæ sapientia unitiva procedens, menti adhuc vianti inferius illapsa, uniendo ipsam connectit increato Spiritui; ut sicut Pater, & Filius, licet sint distincti, tamen unum dicuntur ratione amoris connectentis, sic per istam sapientiam, qua sola mens supremo spiritui inhæret, tanta nobilitate, licet nihil sit, perfrui promeretur, ut unum dicatur esse cum illo ab Apostolo sic dicente: Qui adhæret C Deo, unus spiritus est. Hæc autem ordinatio non tantum apparet ratione ordinis personarum per unitivi amoris sapientiam acquisitam, sed ratione divinorum actuum: quia cum isti duo actus sint coæterni, & consubstantiales in ipso beatissimo Deo, videlicet seipsum cognoscere, & seipsum diligere; in hoc quod mens in ipso ardenter, & infallibili cognitione, per ardorem cognoscit, veluti in amoris inardescentis meridiano calore recubans, & ardens, in ipso quasi indicibili ardore se diligit, & per hoc ipsum intimius non tantum per creaturam sensibilem ipsi, prout possibile est, conformatur, & in ipsum amore deifico transformatur. Sic mens disposita expressissima æternorum actuum est imitatrix.

1 Cor. 6

Sed

Sed non tantum, ut est ordo personarum, nec tantum actuum divinorum æternitas; sed ipse Deus beatissimus est totius creaturæ tam mentis Angelicæ, quam humanæ, tam creaturæ sensibilis, quam insensibilis fontale principium. Unde & in hoc solum insinuatur excellentia creaturæ, quando in id principium, a quo habet originem primordialem, revertitur: quia rationalis spiritus ab ipso immediate conditore creatus, ipsius Trinitatis insignitus imagine, ampliore dignitate ceteras inferiores excellit, & tunc divino judicio perfectus & reformatus existit, quando per amorem excessivum cogentem limites transcendere naturales, ipsi unitur ecstatica amoris consurrectione, a quo primordialiter exivit, ut jam circulus æternus in ipso apparere incipiat ad illum, a quo exivit primordialiter, revertendo.

Sed & ipse Conditor æternus non tantum est totius creaturæ principium & origo; sed & omnia suis rationalibus æternis sic ordine inconcussibili regulantur, ut omnia quæque, divina regulante providentia, finaliter in suis ordinibus conquiescant. Sic mens per intimas affectiones consurgens, quodam medio mirabili ipsam carnem irrorando perfundit, saltem quoad hoc, ut innata corruptio paulatim sic debilitetur in ipsa, in quantum mens per ardentius exercitium ad superna extenditur. Quoniam divina miseratione hac victoria perfruitur, ut inquantum per amorem integrum se subiicit proprio creatori, intantum caro spiritui subiecta, contra naturalem inclinationem, ipsius jussioni obtemperet, & divino judicio consequatur, ut sicut mens est concors sui conditoris per amorem provecta, sic sequatur corporis subiecti, & mentis concordia, ut in proprio corpore veluti in regno præsideat, & dicat
Psal. 62 cum Psalmista: Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.

Sed & ipse altissimus Creator non tantum voluit creaturæ præesse, ut factor, vel dominari, ut rector; sed etiam a fine temporum quasi celsitudine majestatis exiliens, cum miseris

A peregrinari instituit, tandem in peregrinationis termino ad supernas mansiones conscendit. Sed & ipsi sic existenti in carne reverenti in cœlum, mens per ecstaticum amorem disposita conformis efficitur, quæ in sua primordiali creatione libera a suo Creatore progreditur. Sed & corruptioni corporeæ necessitatis conjuncta, subiecta multiplici servituti mendica efficitur; sed in posterum supercœlesti immissione diuturno aspirationum ardentium exercitio elevata, jam quodammodo arrham æternæ felicitatis pertingit: quia ubi amat, inhabitat, & in illo ad quem tendit, desideriorum importuna tendentia veluti in naturali termino conquiescit. Et
B sic qui in principio *a* altissimus existens: secundo quoad statum hu- *a al. tutissimus.*
manum mendicus: tertio glorificatus ascendens in cœlum, apparuit ipsi per unitivam sapientiam conformatus, ut merito dicatur in Apoca- *Apoc. 14*
lypsi de veris amantibus, jam quodammodo sibi reddita per purgamentum flammei amoris innocentia puerili: Hi sequuntur agnum, quocumque ierit.

Sed tamen non tantum in respectu ipsius conditoris, per istam sapientiam mens *b* uniens in amore modis *b al. vivens*
prædictis disponitur, sed etiam respectu jubilantium beatorum in gloria, quoad hoc quod vita, requies æterna, quæ est Deus beatissimus,
C finis unicus, desideratissimus, immediatus constituitur utrisque. Sed in hoc tantum est differentia, quod mens glorificata jam in eo per assistentiam præsentialiter conquiescit, hæc, id est, mens corpori unita, insatiabilibus desideriis veluti absens sursum trahitur ineffabili ardore, ut tantum sibi intimius uniatur, aspirat, & ista dicat: Trahe me post te, in *Cant. 1*
odorem unguentorum tuorum curremus; illa, id est, mens glorificata, dicat: introduxit me Rex in cellam vinariam, & cetera. Item illa mens *Ibid.*
superna conjunctione cum sponso perfectissime jam obtenta felicitate indicibili delectatur; mens vero ista conjuncta, hac sapientia licet tendat superius, tamen quantum est de suis motibus anagogicis, in ipso actuali exer-

* al. illecebri. exercitio sine omni* mulcebri unctione, vel delectatione consistit: sed potius est ibi miro modo corporalis afflictio, sed in hoc solum lætitia, quod in ista actuali tendentia directe, & sine aliqua obliquatione consurgit, veluti lapis ad centrum inferius in ipsum beatissimum, qui est suæ dignitati locus unicus naturaliter correspondens.

Unde multi decipiuntur in hac philosophia minus experti, existimantes in motibus anagogicis cœlesti dulcore mentem consurgentem multipliciter irrorari: cum e contrario mens laboriosissima sursum actione agatur, & ex extensione spiritus sit quædam corporis enervatio, & spiritualis separatio, & membrorum etiam corporalium ex impetuositate motuum anagogicorum protensio, secundum illud Job 7 Job: Suspendium elegit anima mea, & mortem ossa mea. Unde impetus anagogicos corpus sustinere non posset, sine magna afflictione, nisi gaudium spiritus de ipsius directa tendentia temperaret. Item mens beata continuo, & indivisibili exercitio in ipso summo bono veluti æterno dulcore afficitur, hæc tamen modo interscalari, & intercisо in ipsum consurgit, cujus motus rectissime est ad instar emissionis sideris scintillantis, si illæ emissiones ex libera voluntate procederent: quia illi motus anagogici sunt quasi subitanei, ut statim post consurrectionem mens infra seipsam inferius prolabatur, iterum & iterum consurgit, & iterum infra seipsam cadit.

Item mens glorificata in ipso, cujus pulchritudinem facie ad faciem contemplatur, ardentissima unitione conjungitur; & licet ibi sint cognitio simul & dilectio, tamen cognitio naturaliter præcedit dilectionem. Sed mens hæc huic consurrectioni actualiter intendens, prout est hic intentio, omnis rationis, & intelligentiæ suis motibus radicitus rescindit officia. Nam intellectus ex communicatione carnis corruptæ, phantasiis est admixtus: ideo debet in consurrectione amoris amoveri: sed in patria purgabitur, in qua carnis corruptio deponetur, ideo per solam affectus igni-

A ti consurrectionem erigitur, quia ibi affectiva intelligentia incomparabiliter præexcellit, ut jam cito probabitur.

Et licet in his, & multis aliis mens anagogice consurgens a mentibus glorificatis incomparabiliter excedatur, tamen mediante ista sapientia utraque eadem vita supercœlesti vivificatur, & eodem pane desiderabili utraque reficitur: sed & per istam eamdem sapientiam ad conformitatem, prout possibile est spiritui viatori, mentibus Angelicis ordinate disponitur: quia ipse Angelus est substantia intellectualis, ab omni corporali depressione penitus absoluta, gaudiorum lucis æternæ impermutabili claritate absorptus. Sed cum divina sapientia dono gratuito suæ ineffabilis bonitatis, menti vianti affectionum extensarum notitia experimentali seipsam præsentem denuntiat, oculos intelligentiæ aperit ratione appropinquationis ad ipsam: quia ipsa in se propriissime est lux, & claritas, & exinde ex eo quod spiritus ipsi, qui est superior, strictius per amoris contactum conjungitur, non immerito plus rescinditur carnalis affectio, & exinde in carne super carnem extensa, magis ac magis absorbetur, & sic per desideria amoris vitam ducens Angelicam, dicat cum Apostolo: Mihi vivere Christus est, & mori lucrum. Phil. 1 Inquantum ergo mens per pedes affectionum in C ipso, qui est vera vita, aspirat ardentius quietari, in tantum minus carnali affectioni conjungitur, cum sentiat ea quæ sunt Spiritus, & per consequens magis ac magis in Deo absorbetur, & sic quodammodo per illam sapientiam, licet misera quoad tria prædicta, in magna tamen distantia vitam Angelicam imitatur.

Sed per istam eamdem sapientiam rationalis spiritus ordinantissime infra seipsum disponitur: quia illud signum mendicationis humanæ infallibile comprobatur, quando in alia creatura extra seipsam egrediens, tendentiæ suæ, & sui etiam appetitus regimen existimat reperire; quia cum mens humana ceteris visibilibus creaturis excellentior judicetur, ipsam eminentius, & plenius sapientia su-

percœlestis inhabitat, quia est imago, cetera vero vestigia. Tunc ergo cum thesaurum divinæ sapientiæ antea occultarum reseratum divina bonitate in seipsa percepit, jam non egena alterius delectabilis mendicitate fulcitur, jam non a sua primordiali nobilitate degenerans, infra seipsam inclusam, quadam jucunditate relicta, ex intimiore unitione cum Deo continua jucunditate lætatur, dicens cum divino Job, nolens ab ipso de cetero separari: In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies. Job 29
Et non tantum disponit animam, in quantum facit ipsam infra seipsam quiescere, alienam mendicitatem extirpans: sed etiam ratione pretiositatis sui ipsius existentis in mente. In quanto enim nobilior, seu magis sanus possessus habitus: in tanto plus spiritus Angelicus: quia si omnes thesauri, omne pretiosum, delectabile, quidquid oculus potest videre, ratio investigare, intellectus percipere, nihil ipsa mens ratione ipsius, qua solus Deus in corde possidetur, reputat: sed coram omni sapiente affirmat: Tamquam lutum æstimabitur aurum in comparatione illius. Quare? quia tanta est nobilitas in ipsa & dignitas, & attrahentia, ut omnia quæ desiderantur, huic non valeant comparari. Sap. 7

Nobilitas etiam ipsius, non tantum apparet ratione sui ipsius existentis in spiritu, sed & ratione aliorum multorum gratuitorum, vel gratis datorum, vel acquisitorum, quæ magis inter cetera appetibilia judicantur. Per ipsam enim certificatur fides, corroboratur spes, & charitas inflammatur. Certificatur enim fides in hoc, quod mens sensibiliter se sentit trahi infallibili notitia in illum, qui est solus desiderii quietativus, & hoc scit ita vere, vel verius, quam oculus materialis videat materiale objectum. Si ergo illum, in quem tendit istis consurrectionibus infallibiliter sic cognoscit, jam quodammodo mens certificatur, quod ille est verus Deus, verus Dominus quem fide colit: vel etiam cum incipientes, & proficientes ad istam sapientiam habeant per beneficia incarnationis, & passionis pertingere, & per hujus considerationem

A in ipsa divinitate affectus magis ac magis inflammatur: oportet, quod mens cum jam est in ipsa sapientia actualiter elevata, quod recto ordine ad illud pertingat, & sic ex consequenti connexionem divinitatis, & humanitatis cognoscat. Sed & cum mens per istam sapientiam de multis, quæ ad fidem pertinent, licet adhuc misera, certificetur ad plenum, sciat quælibet fidelis anima, quod ex quo mens ad istam sapientiam pertingit, si omnes mundi sapientes, omnes philosophi protestarentur, & confiterentur, & dicerent: Tua fides non est vera fides, quin immo deciperis: ipse contrario responderet: Vos omnes fallimini, & ego solus veram fidem
B teneo multo felicius, quam per rationes & investigationes, per amoris unitionem, habens in corde infallibile firmamentum, ut dicat cum Apostolo: Scio cui credidi, & certus sum, &c. sic certificatur fides per hanc sapientiam. 2 Tim. 1

Sed & corroboratur spes: quia cum spes sit certa expectatio futuræ beatitudinis, in tantum per istam sapientiam corroboratur, ut jam quasi de obtinenda futura gloria non timeat: quia sic videmus, quod quanto domicelli alicui principi diuturniori exercitio familiarius obsequuntur, fit, ut quem primo timebant ut dominum, ex quadam familiaritate jam timor ad reverentiam maiestatis resi-
C liens, penitus evanescit: ut de ipsius familiaritate, & bonitate confidentes, nullatenus se credant ab ipso de cetero separari. Isto modo ad intellectum anagogicum referendo, mens prius tepida per affectiones, & desideria, unitivam familiaritatem consequitur, ut ipsius dilecti dono in ipsa quædam mera confidentia relinquatur, ut omnis timor pungitivus, nisi per modum cautelæ, ab ipsa radicitus extirpetur, ut dicat cum Apostolo: Quis me separabit a charitate Christi? fames, an gladius, &c. imo etiam nec instantia, nec futura. Rom. 8

Per istam etiam sapientiam inflammatur, integratur & perficitur charitas: quia cum ipse Deus beatissimus sit ignis consumens, in tantum a spiritu viatoris omnimodam frigiditatem ex- Deut. 4 Heb. 12

expellit, in quantum per amoris extensiones ipsi interius appropinquatur. Quia cum sic per motus anagogicos ad ipsius intimiorem unitionem aspirat, solis spiritualibus radiis exurentibus se exponit, & veluti stuppa solaribus radiis exposita, ab igne desuper immisso accenditur. Unde iste sol mentes dicitur exurere tripliciter: quia & ipse per se augmentat ardorem in spiritu, & mediante ardore obstacula præsecat quæ amorem impediunt, ut ardentius inflammetur, ipse spiritualia beneficia superaddit, quibus ipse amor in ipso perficitur. Item ipse facit mentem exurere, ad hoc quod ardentissime ipse Deus unice diligatur. Exurit etiam ista sapientia mentem, ut in omnem proximum sicut in seipsum hoc amore ferveat, ut iterum ipsa insatiabilibus desideriis, usque ad plenissimam unitionem aspirare languida non desistat. Non tantum virtutes per istam sapientiam perfectum obtinent principatum, sed & mens omni Philosophiæ, omni investigationi rationis, omni speculationi, Theologicæ etiam inquisitioni præponitur. Naturalis enim Philosophia ipsam causam omnium per hoc quod apparet in sensibilibus creaturis, cognovit Creatorem, affirmans infallibili argumento, quod tanta creaturarum bonitas, tam mirabilis ordo, tanta earumdem immensitas, non nisi ab uno omnipotentissimo Creatore prodiit, secundum illud Apostoli; Invisibilia Dei a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus, & divinitas, &c. & sic venit Philosophus ad cognitionem. Sed cum totus mundus nihil sit in comparatione spiritus rationalis, secundum ipsius sapientiæ increatæ protestationem, dicentis: Ludens eram in orbe terrarum, & deliciæ meæ esse cum filiis hominum. Tandem totus mundus est sicut parvus ludus, in quo paululum apparet pulchritudo respectu mentis Angelicæ, vel humanæ. Unde quia nihil de intimis mentis conditionibus habuerunt, stricta & mendica est naturalis cognitio, & huic sapientiæ quantum distat ortus ab occidente, incomparabiliter sub-

Eccl. 43

Rom. 1

Prov. 8.

A sternitur. Item respectu considerationis metaphysicæ, vel theoricæ, quæ ambæ sub ratione entis, vel ejus differentiarum, vel practicarum intentionum, scilicet sub ratione unius, veri, vel boni; Deum simplicissimum apprehendunt. Mens autem per istam sapientiam sub nulla ratione prædicta, sine aliquo cogitatu concomitante, vel præcedente motum amoris, habet affectione, ipsum, qui est summum bonum, apprehendere modo indicibili: ad quam apprehensionem, nec intellectus consurgit, nec intelligentia speculatur. Quomodo autem hoc fit, & quomodo intellectus possit dividi ab affectu in theorica hujus practicæ ostenditur, & de his, quæ B ad hoc pertinent super illud Mysticæ Theologiæ: Consurge ignote, &c.

Videndum est, quomodo respectu inferiorum mens suaviter disponatur: respectu enim corporis subjecti, dictum est superius, quando summæ sapientiæ regenti mundum mens per istam sapientiam conformatur; sed tamen addendum ulterius, quod sicut sessor in equo virtute freni jumentum sibi subjectum vertit ad libitum ad dextrum, vel sinistrum; sic cum mens per istam sapientiam erecta, non curvata existat in corpore virtute ipsius amoris, veluti quodam freno spirituali sensuum exteriorum reprimit inordinationes, ut ad nutum, & ad impe- C rium ipsius ad quem tendit, prout potest melius, omne regimen tam in viribus, quam in sensibus æqualiter reguletur, & faciat in suo subjecto tabernaculum, secundum exemplar, quod sibi in monte hoc monstratum est, secundum quod divino Moysi, ut habetur in Exodo, sub typo divina sapientia imperavit. Exod. 25

Sed etiam per istam sapientiam mens respectu omnium mundanorum disponitur, quibus per ipsam verissime dominatur. Quod sic apparet: Si enim aliquis princeps terrenus universo orbi præesset, & haberet tot delicias, divitias, & honores, quot omnes mortales habuerunt ab initio mundi, & in his oblectari disponeret, jam ipsis subiiceretur, dum ab eis quietem, vel aliquam beatitudi-

nem, vel perfectionem, quam non habent de se, obtinere appeteret. Qui ergo in his delectatur, ipsis vere subiicitur. Solus ergo ille est Dominus, qui sic omnia inferiora vilipendit, ut nihil terrenum per amorem inquietum contingat: quia tunc in vilipensionem omnia sub suis pedibus conculcantur. In hoc ergo regno dominatur anima, cum non alibi quærens requiem, supernis desideriis se extendit, dicens cum Apostolo: Omnia reputavi ut stercora, ut Christum lucrifacerem. Idcirco Petrus, & Paulus gloriosi principes terræ vocantur. Sub typo etiam dictum est filiis Israel ab ipsa veritate inconfusibiliter promittente: Omnis terra, quam calcaverit pes vester, vestra erit. Si ergo quis vilipendit, cum calcat omnia: multo verius quam mundi principes omnibus dominatur.

Phil. 3

Deut. 11 Josue 1

Sed & per hanc sapientiam respectu inimicorum suaviter disponitur, tum ratione irreptionis eorum, tum ratione fortitudinis. Sagaci enim versutia instantius inimici pervigilant, quomodo Deo mentem unitam a suo dilecto valeant separare: sed per istam sapientiam liberantur, quia haustu amoris fonti luminis appropinquat, & ex ipsa appropinquatione divinis radiis necessario illustratur, quibus etiam versutissimas tentationes, & palliatas, & sub specie bonitatis prætentas cito, & sagaciter deprehendit; tunc hostis sagacitas confutatur, quia secundum quod in Proverbiis dicitur: Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum, qui per affectionum desideria volant sicut nubes, & quasi columbæ ad fenestras suas, sicut legitur in Isaia.

Prov. 1

Isa. 60

Disponitur etiam respectu ipsius fortitudinis, quia tanta vehementia ipsi inhæret, quem diligit veraciter, ut potius millesies se permitteret jugulari, quam semel ex deliberatione, dilecti offensam incurreret. Et ad istam fortitudinem inerradicabiliter obtinendam, habet ista duo coadiutoria, ut veluti de propria familia ipsius dilecti Creatoris dirigente dextera protegatur, secundum illud Sapientiæ: Justorum animæ in manu Dei sunt: & illud a parte sui, quia si etiam fortissimis tentationibus ab inimicis propelleretur intensius, veluti puer timens lædi ab aliquo ad matrem confugeret cito. Sic mens in fortissimis tentationibus ad subsidium illius, quem diligit, consurgit velociter, & ad ipsum aspirans intensius recurrit. Et iste modus vincendi dæmones inter alios est præclarus.

Sap. 3

Per istam sapientiam temperantiæ virtus ducitur ad perfectum, ex hoc enim est intemperantia humana, quod homo in gula, vel luxuria, vel aliis carnis illecebris, omissa vera delectatione, quæ est ex conjunctione Dei, & animæ, miserabiliter delectatur. Cum igitur multo major sit illa delectatio, quæ est in Deo, quam quæ est in carne, sicut Deus melior est, quam ulla creatura, in qua carnales homines delectantur. In quantum enim de vera illa delectatione mens sensibiliter experitur, in tantum vehementius carnalem delectationem respuit, & illum inveniens in lectulo amoris, qui est vera jucunditas, sic dicit: Mihi autem adhærere Deo bonum est. Igitur hac habita, ab ipsa cetera alia de facili vilipendit.

B

Psal. 72

Per mysticam etiam sapientiam justitia perfecta acquiritur: quia vera justitia hæc, reddere Deo quod suum est, & sibi quod suum est, & proximo suo quod suum est. Primo enim per istam sapientiam unitivam redditur Deo quod suum est. Nam per quemlibet motum consurrectionis anima constituitur ante Deum, per affectionem etiam amoris anima quærit quæ Dei sunt, non quæ sua sunt. Nam aliter non est vera dilectio, nisi plus dilectum quam seipsum amans diligat. Ipse amor etiam ipsam quiescere non permittit, nisi in eo quem diligit: quia sicut pondus lapidis non permittit, ipsum quiescere, donec ad terram suum locum naturalem perveniat: sic nec amor spiritualis permittit in alio, quam in solo Deo quiescere, qui est omnium spirituum terminus naturalis, ultra quem nihil desideratur. Non tantum redditur Deo quod suum est per unitivam sapientiam, sed & animæ redditur quod suum est, in eo quod per gratiam perficitur in se ipsa. Quia se-

C

secundum Philosophum: Anima perficitur virtutibus, & scientiis. Igitur tunc est ibi summa animæ diligentis perfectio, quando ille qui est fos totius sapientiæ, & omnis sapientia sive scientia creata, tam in superioribus, quam in inferioribus ab ipso emanavit, spiritualiter per seipsum mentem inhabitare dignatur. Unde verius quam aliquis in loco materiali sedeat, habitat Deus in anima ipsa, quæ diligit ipsum: & hoc spirituali habitatione, ut dictum est, quia ipse charitas est, & qui est in charitate, quæ est verus amor, in Deo manet, & Deus in eo, ut in Canonica
1 Joan. 4 Joannis legitur. Per hanc igitur redditur proximo quod suum est, & in eodem amore quo diligitur pater, diligitur & filius. Ex hoc enim quod anima suum Creatorem diligit, omnem etiam rationalem creaturam diligit, quæ ipsius Patris æterni est imagine insignita. Ex eo enim quod Pater diligitur, ex eo venit fervens animarum sola dilectio, ex eo enim multiplicantur orationes pro animabus deperditis liberandis. Ille etiam idem amor gemitus multiplicat, ut animæ ad proprium Creatorem revertantur, ut scilicet mortuæ per peccatum, per vitam gratiæ divinæ suscitentur. Sicut Jere-
Hier. 9 mias clamat, dicens: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut plorem super interfectos populi mei die, ac nocte.

Quo modo etiam per hanc disponitur respectu meriti secundum omnem affectionem Theologicam planum est: quia quotiescumque mens in Deum immediate movetur, vitam æternam toties promeretur: & quia quotiescumque vult anima sic disposita, po. actualiter affici velocissimis motibus, tamen intercisis, & plusquam dicere valeamus, & elevari meretur in gloria in qualibet consurrectione istorum, & quia singulari merito est respondens gloria singularis, excepta substantiali corona, de visione pulchritudinis divinæ, constat, quod per hanc sapientiam sibi coronæ innumerabiles cumulantur.

Concludendo ergo a primis, sic per istam sapientiam mens ignita perficitur, ut ad instar circuli, qui est perfecta figura, inter alias, in præsenti & futuro mens a sublimibus egressa, revertendo in id idem, quasi protractione ab eodem puncto in eumdem punctum, directissima ordinatione regreditur. O ergo sapientia æterna, quia nullus mortalium potest manifestare illam admirabilem, & increatam sapientiam, quæ a te fonte vitæ immediatissime procedit, veni ad docendum nos viam prudentiæ: quia contra usum aliarum scientiarum in ista sapientia, practica præcedit theoricam. Primo ergo subditur de practica, qua mens purgatur in prima via, in secunda illuminatur, in tertia perficitur: ut hæc sapientia secundum triplicem viam ultimæ hierarchiæ respondeat, scilcet purgativa Thronis, illuminativa Cherubim; unitiva Seraphim. Quia ergo hæc sapientia, ut dictum est, persuaderi potest ab homine, sed non doceri: ideo subditur hæc triplex via, per quam quilibet quantumcumque simplex doctrinam istam cœlestem non humanam quoad usum divinitus obtinebit.

Tu beatissime Deus, & altissime, qui natura es invariabilis, incommutabilis, per te stans, omnium bonorum virtus principaliter conditiva, qui aspectu tuo Angelos reficis, tu, qui es increata sapientia, quæ mentes Angelicas, & cœlestes tuis radiis præclaris irradias, tamquam vivifica virtus, ita amatores tuos adamplia, ut ab infimis separatos suscites nos ad tui desiderium & cognitionem, & remota omni mentis distractione, convertas nos ad aggregantis Patris unitatem, qui in horrea claritatis æternæ dispersiones congregas Israelis. Amen.

CAPUT III.

PARTICULA II.

De triplici via ad divinam sapientiam.

SEquitur ergo primo quæ sit ista sapientia. Secundo, de persuasionibus ad ipsam. Tertio, de industriis, per quas mens in ipsa firmissime solidatur, & hæc pertinent ad practicam,

cam, id est, ad usum, quod etiam si A anima simplex fuerit, ita quod nesciat ordinare, saltem adspiret, & quoquo modo doleat. Secundo, etiam si nesciat meditari in scriptura, ut dictum est, saltem adspiret ad amorem, dicens semper in omnibus suis orationibus & petitionibus: O Domine, quando te strictissimo amore constringam? Et sic quantumcumque simplex, vel laicus poterit per dolorem de peccatis, veluti per osculum pedis, per recordationem beneficiorum, veluti per osculum manus, usque ad osculum oris, quod est in desideriis amoris ascendere, dicens: *Cant. 1* Osculetur me osculo oris sui. Et hæc jam præsumptuosa non judicabitur, si primo in osculo pedis, & manus se exerceat, B & postea in alia hora ad osculum oris.

Psal. 33 Sequitur de tertia via. Accedite ad eum & illuminamini, &c. Cum enim Deus beatissimus lucem inhabitet in- *1 Tim. 6* accessibilem, secundum quod ait divinus Apostolus: Cum omnis rationalis creatura distet ab ipso gradibus infinitis, ad hoc quod lucis æternæ superpulchris claritatibus illustretur, necesse est animam quasi a se egredi, & gratuito beneficio Creatoris superius elevari, ut sit aliqua approximatio, & aliqua assimilata conformitas inter creaturam recipientem, & ip- *Psal. 33* sum benignissimum influentem, ideo dicit divinus Propheta: Accedite ad eum & illuminamini, ut illud præcedat, & immediate illuminatio con- C sequatur. Ibi ergo tangit complete istius libri materiam, in quo cursu extraneo quasi contra omnes divinos, & theologicos tractatores, non per speculum creaturæ, vel ingenii investigatione, vel intellectus exercitio, docet ad cognitionem immediatam Creatoris attingere, sed per amoris unitivi aspirationes flammigeras, quibus non tantum, quia Deus est, sed etiam quid sit Deus beatissimus ipse principium totius beatitudinis & origo infallibiliter adhuc degentes in miseria prægustamus: quæ in tantum excedit cognitionem rationis, vel intelligentiæ, ut dicetur postea, in quantum Sol cunctis aliis planetis pulchrior, & stella matutina ceteris sideribus fulgentibus fulgentior universis, qua revelantur abscondita, qua reserantur occulta, quæ non humanis & terrenis facit amantem intendere, sed potius supra seipsum elevatum immediate divinis, & cœlestibus insistere disciplinis. Quia ergo amor æstuans ad unionem dilecti adspirat ardentius, sursum trahit spiritum, ut fonti veri luminis appropinquet, qui solus facit accedere ad illum, qui est oriens ex alto, hos qui in tenebris & in umbra mortis sedent illuminans: ut per ipsum motiva & cognitiva completissime suas perfectiones obtineant, ut mens ardore amoris, & decore luminis a suo dilecto misericorditer decoretur. Quoniam non solum per amorem unitivum gloria æternæ beatitudinis in recessu spiritus a corpore possidetur, nec solum vitam cœlestem ducere contingit in terris: non tantum humanam suis sursum extensivis, sive excessivis actionibus mentem interius solicitant, sed insuper in anima incomparabiliter per amoris unitivi desideria perfectio amplioris cognitionis relinquitur, quam studendo, vel audiendo, vel pro rationis exercitio conquiratur.

In hoc ego præsenti opere, quod *Intentio Auctoris in hoc libro.* a me ad declarandum B. Dionysii Mysticam Theologiam conscribitur, est præsens intentio ostendere theoricam ibi inclusam, quomodo anima Creatori suo inhæreat, & ipsi efficacius veluti dilecta dilectissimo radicabiliter uniatur. Ubi verba paucissima sunt, sed infinita sententia continetur, sicut manifestissime in sequentibus apparebit; quia in hac unitiva sapientia, non ab eo quod extra in scripta redigitur: sed ab eo quod intus percipitur mentis extensa unitio, ad suum dilectissimum cupientis attingere, ipsius dono gratuito recipit incrementum.

Stylus autem istius libri simpliciter, & pure anagogicus est, nisi quandoque propter pium auditorem ad inferius aliquod descendat, ad sensum anagogicum manifestius explicandum, ut solum pure amantes hanc supremam sapientiam unitivam in seipsis percipiant, & a mundi sapientibus, vel mundana amantibus, neque quoad intellectum, neque

quoad

quoad affectum ullatenus capiatur.

Finis. Finis autem est, attendere quomodo anima ad sponsi unionem totis visceribus debeat adspirare, ut arrham gloriæ, & diadema nuptiarum regalium valeat percipere in præsenti; quod omnis rationalis spiritus tamquam suam beatitudinem debet appetere, propter quinque rationes, quæ ante principale videndum ad avidius recipiendum, quæ in sequentibus dicentur, prolixius præmittuntur.

Prima igitur ratio sumitur respectu rationalium creaturarum, & mundanorum actuum, tres aliæ respectu perfectionis ipsarum personarum, quæ per unionem amoris in præsenti feliciter obtinetur, ultima ratio ratione continuationis profectus, & augmenti, quo mens seipsa fortior efficitur semper, & pro amore dilecti ad majora semper seipsam extendere cupiens, donec in recessu ipsius a corpore sibi sol justitiæ ipsum visuræ facie ad faciem, sicut est, oriatur. In prima enim insipientia omnium mortalium, & maxime religiosorum ostenditur. Sicut enim quidam Sanctus dicit: Uniuscujusque artis industrius appetitor, cunctos labores, & pericula, atque dispendia æquanimiter libenterque sustentat, & hoc in agricolis, & negotiatoribus, & in militibus exemplo sensibili comprobatur. Nam & agricola nunc torridos solis radios, nunc pruinas & glacies non declinat, terram infatigabiliter scindit, & indomitas agri glebas frequenti subigit vomere, ut eam cunctis sentibus expurgatam, universisque graminibus absolutam, in modum solubilis arenæ exercendo comminuat, hunc solum finem intendens, scilicet perceptionem copiosarum frugum, exuberantium segetum, non alias adepturum se esse confidens, quo vel ipse vitam securus ducere, vel suam possit substantiam ampliare. Si ergo tot laboribus, tot calamitatibus incessanter æstuat, ut possit terrenus terrena suscipere per modicum temporis in ipsis quietudinem inventurus, non immerito omnis anima totius Trinitatis insignita imagine, & maxime religiosus, qui ad hoc obtinendum

A dum efficacius, ut Deo æterno uniatur, strictius præ aliis se succinxit; in quo tamquam in fonte beatitudinis lætitiam in præsenti, & gloriam in futuro per unitiva desideria poterit exhaurire. Et si in principio aliqua forsitan difficultas, vel carni intolerabilitas videatur, tamen cito in tam jucundo dilecto desideratam requiem poterit invenire: quia in ingressu est via arctissima, secundum Salomonem in libro Sapientiæ, dicentem: In paucis vexati in multis bene disponentur, & non immerito, quia ille citissime invenitur, a quo omne gaudium, & omnis jucunditas emanavit. Secundo videmus, quod illi qui negotiationum solent exercere commercia, non incertos pelagi timent casus, nulla discrimina perhorrescunt, dum ad finem quæstus solicite attendentes, hæc perpeti hilariter provocantur. Quod si tales corpus, & animam tanto subiiciunt discrimini incessanter, quanto deberet rationalis spiritus incessabili devotione inardescere, ut illum suavissimum inveniret, qui sua jucunda præsentia per amorem unionis obtenta, omnem ab ipso eliminaret egestatem, & omnem ab ipso inopiam removeret, & non ultra ipsum vagari permitteret, non ultra oblectamenta adulterina in creaturis aliis mendicaret, cum ipse beatissimus inveniretur experimentaliter hospitatus, qui est omnis mentis tendentiæ sufficientissimus quietator. De quo dicit anima, cum ipsius sentit jucundam præsentiam in Job: In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies: nolens jam ad consueta discurrere, jam humana consolatione non indiget, quia jam illi unita est, in quo omnium languorum suorum, tam corporalium, quam spiritualium, invenit saluberrimam medicinam. Tertio etiam videmus, quod hi qui malitiæ mundialis ambitione libidinosa inflammantur, dum prospiciunt honorum ac potentiæ finem, exercitia peregrinationum, vel pericula non sentiunt, nec præsentibus ærumnis bellisque franguntur, dum propositum sibi dignitatis finem cupiunt obtinere. Si ergo in tot miseriis invol- Sap. 3

vuntur, ut ad modicum temporis laudibus hominum vento inanis gloriæ eleventur, hoc sufficiens præmium reputantes, pro omnibus perpessis multipliciter tam in spiritu, quam in corpore fatigationibus; quid dignum possit peragere mens rationalis creaturarum nobilissima, respectu tamen sui creatoris mendica, ut ad illa tanta dignitatis præmia perveniret, ut illi a quo creata de nihilo primordialem originem habuit, in amoris unitivi desideriis uniretur, & tanto honore in conspectu Creatoris digna valeat judicari, ut minus quam musca, minus quam nihil, principis vitæ sponsa, regis Angelorum dilecta propriissime valeat appellari, & ad tantum honorem ab altissimo Creatore minima provocetur, sic dicente in Canticis; Aperi mihi soror mea, columba mea, &c.

Job 39

Cant. 5

Dicto quo modo per actus mundanorum, & sæcularium mens ad tanta dilecti gaudia provocatur; dicendum est, quomodo per creaturas rationales, & irrationales ad quiescendum in suo Creatore multipliceter excitatur. Primo in sensibilibus: secundo, in vegetabilibus: tertio in animatis rationantibus, & irrationantibus. Vide quia ad istud edulium, ad quod aliqua experimentali notitia animal brutum gustui delectabile exæstuat, currendo cum impetu sine discretione accelerat. Cum ergo ratione prædicta mens habeat unum solum delectabile objectum in quo vera requies, & omnis satietas pariter combinantur, divino judicio misera judicatur, ut tanto delectabili sibi præsentialiter, & immutabiliter existenti misera defraudetur: cum bruta ad suum delectabile cum tanta festinatione accelerent sensibiliter obtinendum, & ista non vult faciem suam erigere ad illam veram sapientiam unitivam, de qua ab increata sapientia in libro Sapientiæ dicitur: Omnia mihi bona venerunt pariter cum illa. Dicit enim, *omnia*, ut nihil in mente in ipsius præsentia remaneat incompletum. Dicit, *bona*, non bonum dicit, ut multiplicationem in mente diligentis divinorum beneficiorum insinuet. *Venerunt*, dicit, per hoc significans non a se, sed ab alio hæc omnia obtinere, scilicet ex influentia ipsius dilecti misericorditer influentis. Dicit, *pariter*, cum in seipsa anima nihil boni habuerit, & si quod fuit multiplici amaritudine replebatur. *Cum illa*, dicit, ut non solum possessione ipsius unitivæ sapientiæ mens interius impinguetur, & medullarum ipsius multiplicatis fructibus irroretur: sed & multa dilecti encænia, scilicet splendores, & distillationes multiplices præsentia unitivæ sapientiæ comitantur, ut tam per ipsam, quam cum ipsa mens experimenta gloriæ obtineat in præsenti. Miserabilis ergo debet anima reputari, si illud quod videmus in sensibilibus, nos rationales non facimus, & respectu momentanei delectabilis pigritantes circa inferiora lamentabiliter occupati, contra etiam cordis humani generositatem, impudenter & miserabiliter dormitemus. Hoc etiam apparet in vegetabilibus, ut in arboribus, quæ ut stabiles sint, & in concussione ventorum immobiliter maneant in terra, radices immittunt profundius, ab humore ipsius terræ, in qua figuntur recipientes fortificabile nutrimentum, ut etiam ramos superius emittentes, propter immissionem firmissimam sine sui confractione in suo loco firmissime perseverent. Sic mens per amorem unitivum supra se erecta, per penetrativas affectionum radices in eo, cui per amorem unitur radicata infigitur, in qua infixione unionis, stillæ roris æterni exhaustæ, per amorem maxime ratione redundantiæ ipsius fontis omnium deliciarum, & plenitudinis, per importunitatem unitivi amoris, quasi quibusdam radicibus ad stipitem affectus descendunt inferius, mentem sic fortificantes in ipso, ut inavertibiliter ad sponsum sine obliquitate profectu continuo ascendat; ut etiam corroboratione motuum amoris, qui hic radices proprie nominantur, rami ceterarum potentiarum omnium perfundantur, & inde sic fortificata, ut non jam ad modicum arundinis spiritualium ventorum turbine quatiatur. Et sicut humor arbores facit virescere.

Sap. 7

B

C

re, florere, & fructificare, & nihil horum sine virtute ipsius humoris, arbor materialis obtineret penitus; sic & humor amoris facit florere altioribus ad magis placendum dilecto, conceptionibus quam plurimis, & fructum operum sine exinanitione proferre folia verborum, non de ariditate mundanorum, nisi ea vilipendendo, sed de his quæ placent illi, quem diligit, facit amor viriditate perpetua apparere, ut illius promissionis veritatem experimentali notitia in seipsis percipiant, quam jam dudum degens in terris, & cum miseris habitans, dilectus promiserat, dicens:

Luc. 6 Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Hoc enim promittit Deus altissimus animæ aspiranti, quæ ad instar insensibilium materialium arborum per amoris motus ignitos in ipso infigitur, & quod videt in creatura, quam expertem, & insusceptibilem delectationis, & jucunditatis cognoscit, hoc ipsa misera appetat, cui tot delectabilia præmia a collatore omnium promittuntur, & quæ sint ista in sententia prædicta insinuantur. *Mensuram* dicit; qui cuilibet se ad suam infixionem solicite disponenti datur amor, id est, perfecti amoris unitio, quæ mensura proprie dicitur. Nam ipsa sola quantitas animæ mensuratur, ut desideratam perfectiorem unitionem citius, & efficacius apprehendat, ardentius quoque amare desideret, & secundum suorum desideriorum mensuram apportando secum encænia, ipse Altissimus pauperculæ se infundit, quæ vere bona affectum mentis erigendo Deo æterno diligentem uniens non bono per participationem, sed summo bono, ampliori bonitate mentem sibi unitam deificans, ut eo sola bona dicatur, & melior omnis mens Angelica, & humana, in qua amor transformans creaturam in creatorem, abundantior redundaverit, ut iste solus nobilissimus habitus, bonus antonomastice debeat nominari, quia in eo qui solus bonus est secundum ipsius sententiam facit in Deum sua extensione deifica animam transformari: cujus fructuum multiplicatione, & exuberanti abundantia suæ bonitatis vires, & virtutes animæ perfundens, ut ratione redundantiæ ipsius nihil maneat vacuum, & ideo conferta statim dicitur. Sed etiam quia ex præsentia unitivi amoris, ex qua totus homo respergitur, est ibi quædam virtutum creatio, ut una motum alterius præoccupare cupiat, ideo coagitata dicitur. Et quia verus amor tamquam ignis æstuans, non potest sic adhibita diligentia cooperiri cineribus, quin semper quoad aliquid calorem emittendo aliis emineat, sic amor supereffluentiam operatur usque ad verba exterius, quia de his circa quæ vertitur mentis affectio, verba libentius proferuntur, ipsa mens quadam limitatione amoris præponderans, ut os quod est nuntius quo mens præmittit, quod sentit interius proferat divina non humana, cœlestia non terrena. Unde potest dici mensura amoris, secundum quam affectus potentias suas dirigit, multiplici exhauritione corroborat, virtutes creatas ad operandum exagitat, ut etiam ad ea quæ sunt exterius se extendens, sua dignatione, & ex deliberatione, loqui vel facere, nisi de pertinentibus ad ipsum suum possessorem, non permittat ullo modo. In hoc ergo debet anima lamentabiliter excitari, ut laboret instantius, scil. ut principium incœptionis, ubi quasi tota est unitivæ sapientiæ difficultas, aggrediatur audacius, ut tanto citius manens immobilis in loco sibi connaturali, suæ primordiali origini naturaliter competenti firmissime radicetur.

Dicto quomodo per exempla sensibilium, & vegetabilium mens ad suum dilectabile objectum debeat excitari, & in suo loco naturali inavertibiliter radicari, dicendum est, quomodo per exempla inanimatorum ad idem efficacius excitetur. Sicut omnia corporalia locis sibi competentibus conservantur, sic spiritualia, scilicet mentes Angelicæ, & humanæ locum habent proprium, non ad instar corporalium dimensionum, sed suæ contendentiæ, & ne redigantur in nihilum ipsa sua dextera continentem. Sicut enim corpus ratione suæ ponderositate

derositatis statim ad locum, ut in ipso quiescat, naturaliter deportatur, sic mens donec perfecte constringat illum, qui sua dignitate non potest non appeti per pondus amoris usque ad ipsius unionem superius collocata, sine quiete vaga, sine refectione famelica mendicabit, quantumcumque extraneis deliciis, vel honoribus occupetur, tamen nullatenus satiabitur, nisi illum cujus naturalis est imago, ipsum per contactum amoris, quem unicum naturaliter appetit, fuerit assecuta, & nisi in signo jugis lætitiæ in ipsa se præsentem annuntiet, mentis importuna tendentia non quiescit.

Joan. 6 Et hoc in Joannis Evangelio insinuatum habemus a divino Petro ceteris amantibus ardentius sic dicente: Viderat enim ubique inopiam, & in ipso solo, cui loquebatur præsentialiter, perfectam quietem inveniens, dicit: Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. Dominum vocat, quia ipsum colit omni postposita creatura. Potest enim appellare Dominum cum amor non derivetur ad aliud, sed convertatur ad ipsum, a quo tamquam a fonte primordialiter emanavit. Et sic dicit: Ad quem ibimus? quare vero non esset recedendum ab eo in persona amantium subdens efficacissimam rationem: Verba vitæ æternæ habes: non verba oris exterius, sed mentis interius, tuas distillationes multiloquas immittendo, quibus multo efficacius, quam per argumenta, vel creaturas, vel quæcumque alia verba, vitæ æternæ incognita gaudia tuis amatoribus manifestas, ut ipsa sentientes, secundum divinum Apostolum, cetera omnia, ut stercora reputent, ut te lucrifaciant.

Philip. 3 Quarto respectu rationalium. Cum naturaliter anima secundum suas potentias objectis competentibus perfrui desideret, scilicet ad arduum, verum & delectabile aspiret, se extendendo superius, ut illi ineffabili uniatur, qui est summa majestas, incommutabilis veritas, & indeficiens bonitas; de istis breviter pertranseo, quia de his inferius oportet determinare prolixius. Tamen ad præsens sic veram arduitatem increatam esse anima non reputet in eis, in quibus

A quantumcumque aliis præexcellens altioribus honoribus elevetur, ipsam necesse est tam mentis, quam corporis, ut sensibiliter comprobamus, mendicitati, & subiectioni multiplici subiacere. Sed tunc solum mens in obtentu veræ arduitatis congaudet, quanto per intimam amoris unionem tanta libertate perfruitur, quæ non potest cognosci, nisi ab illis, qui ipsam experimentali notitia præsentiunt, ut diabolum non timeat, mortalem hominem nullatenus pertimescat, ut stimulos pœnæ æternæ non sentiat; ut susceptionem mortis amplectendo gaudeat, ut quæ immediate per veram unitionem Creatori proprio se subiecit, in omnibus liberam ipsius

B promissionem consequatur, dicentis in Joanne: Si filius Dei vos liberaverit, vere liberi eritis. Tunc enim vere filius Dei liberat, quando dexteram amoris ipsam extendendo porrigit, ut ipsi inhæreat omni creatura sibi supposita, & nihil sub Deo pœnale amanti in unitivis desideriis dominetur. Et hæc est ratio, quia in loco tuto per infixionem amori se firmiter collocavit, nihil aliud timet extrinsecum, nec etiam ipsum, in quo habitat, cum amor familiaris minas illius, quem diligit, facit oblivisci. Unde dicit ipsa veritas in Joanne: Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis, in mundo autem pressuram habebitis. Tunc enim quan- Joan. 8 Joan. 16

C do Dominus menti loquitur, & seipsum per spiritualium influitionum colloquia præsentem denuntiat, statim pax sequitur; quia ipse est ab omni servitute radicitus liberatus, qui etiam Altissimus mundanis pressuram habendam promittit; quia dignum est, ut qui venerandissimæ majestati seipsum per amorem verum non subiicit, ab omni creatura misera conculcetur, ut omnis creatura suum vindicet Creatorem, illum afflictione multiplici conculcando, qui nolens ei per amorem subiici, Dominum proprium derelinquens, & adhærens vilitatibus aliis, quasi ille non esset verus Deus, vilipendit. Unde quanto anima inhæret per ardentiorem amorem intimius Deo, in tantum efficacius ab omni subiectione libera, in

in regno proprio felicius jucundatur. A Dicto quod ibi est verus honor in illius amoris unione repositus, in quo est totius subiectionis privatio, dicendum, quomodo ratio in ipso invenit veritatem. Sed quia præsentis speculationis est, quod vera illuminatio ex amore relinquitur, ideo dicendum est, quomodo voluntas in ipso, & non in alio perfectissime satietur, cum ad ipsius pertigerit in præsenti existens viatrix beatissimam unionem. Tamen sic diffusius dicetur postea, cum mens in re aliqua seipsa ignobiliori non quiescat, sibi consolatio vel delectatio terrena non sufficit, licet in ipsis quandoque contra sua naturalia lamentabiliter occupetur. Et hoc, quia omne delectabile, si verum est, quietat appetentis desiderium, sive tendentiam, sed omne terrenum quantumcumque suavius æstimari valeat, appetitum relinquit famelicum, & nisi forsan ad horam totaliter inquietum, ut apparet sensibiliter in omnibus. Ergo in mundanis oblectationibus, numquam appetitus tendentia conquiescit. Quidnam ergo mens prædicta faciet? Unum scilicet solum restat, ut ad ipsius præsentialem unionem acceleret, quem solum seipsa meliorem invenit, qui solus habet thesaurum jucunditatis in seipso absconditum, quem cum quis per experimentalem notitiam invenit, vadit, & vendit omnia præ gaudio, & emit agrum illum. Ager enim dicitur amoris unitivi planities, in quo mens currit per ignota desideria pedibus affectionum fulcita: in quo thesaurus absconditus invenitur, quando per amoris exercitia ille qui est vera jucunditas per spiritualem notitiam, vel xenium aliquod spirituale præsens esse sensibiliter comprobatur: pro cujus amore adepto mens hilariter cetera omnia vilipendit, cum quis vel qualis sit ille quem diligit, in affectu perceperit, cum se supra se ad ipsum directe extenderit, dilecti dextera sublevatus, ut ea quæ prius audierat, verius quam illa quæ sensibiliter conspicit, & manifestius comprobentur, non immerito propter hoc dicit sermo Davidicus: Melior est dies una in atriis tuis super millia quia dum per atria planitiei amoris mens aspirando percurrit celeriter, plus sentit in una die de mentali lætitia quam in millibus dierum valeat in variarum rerum ineptis oblectationibus experiri, & diem in atrio nominat, quia mens dum non per istam planitiem percurrit, sciat se multiplici obtenebrante caligine obfuscari.

Mat. 13 · *Psal. 83*

Sequitur de obiecto rationali, quod etiam veritas dicitur. Ista enim veritas rationali spiritui respondens non in veritate creata conspicitur; quia omnis veritas a falsitate, a deceptione, ab opinione est penitus elongata, & non ibi de veritate increata fit mentio, sed de creata hic loquitur, quia propter hoc quod veritas ignoratur, ideo accommodatur falsitas, ideo sequitur deceptio, ideo multiplicatur opinio. Et hoc est, quia veritas occulta non potest cognosci, nisi in lumine desuper radiante, scilicet quo abscondita divina intelligimus, tamquam mediante lumine, sicut materiali lumine dirigente visualem radium ad obiectum sensu exteriori corporalia sensibilia indeceptibiliter capiuntur. Si ergo lumen divinum deficiat, jam creata veritas in mendacium convertetur, non propter defectum ipsius, sed propter, vel remanentem cæcutientis mentis obfuscationem, vel in se percipere intelligibilis veritatis radium non valentis. Cum ergo secundum quod sensibiliter videmus, quasi omnis veritas sit maxime de divinis, nisi illa, quibus per fidem acquiescimus, in dubitationem, vel opinionem conversa, jam non pure per humanam doctrinam, veritatem mens rationalis apprehendit. Ut ergo inveniat veritatem, ad amoris unionem properet, & verius quam corpus per materiale vinculum, vel artificiale glutinum vel incastraturam labore operatoris industrii, corpori alii conjungatur, mens per amoris osculum unitur illi secundum divinum Apostolum, qui lucem inhabitat inaccessibilem, & tunc sibi dilectum suum timore filiali timenti pariter, & amanti promissionem divini Prophetæ Malachiæ consequitur, dicentis: Vobis timentibus nomen meum orietur Sol justitiæ, tunc divinam mi-

1 Tim. 2 · *Mala. 4* · *Psal. 33*

seri-

sericordiam supradictam misericorditer consequetur. Accedite ad eum & illuminamini, cujus reddit in septimo divinorum nominum Dionysius rationem. Quia quando mens circa illa, quæ sunt creatæ veritatis addiscenda immergit affectum finaliter, non unitur illi, ut suo splendore multiplici decoretur, qui facit solem suum oriri super bonos & malos, sic dicens: Quando mens ab omnibus aliis recedens, seipsam postea dimittens, unita est supersplendentibus radiis, profunde & imperscrutabili sapientia illuminata. Unde prius dicit, unita, quam inscrutabili sapientia illuminata; ut omni menti insinuet, quod non nisi mediante unione amoris, mentem summo, & inaccessibili lumine caligantis, veritas quoad profunda, & inscrutabilia penitus cognoscatur.

Psal. 33

Sequitur de ultimo, scilicet de profectu mentis diligentis pro amore dilecti ad majora se extendere diligentis, vel cupientis. Non enim sicut humani Philosophi, qui illa quæ quoquo modo capere poterant intellectu, fastu superbiæ inflati, attribuere contempserunt illi fontali principio, a quo in mentibus omnium rationabilium spirituum omnis veritatis radius emanavit, sed e contrario, in quantum sensibilibus mens majori desiderio inardescit, quia per veram sapientiam mens edocta scit se per sui merita quæ ipsa possidet, nullatenus posse obtinere, in gratiarum laudibus collatori omnium se diffundit, ut inquantum ab ipso ampliora recipit, in tantum se humiliorem in suis oculis reputando abiiciat, ut non furti divino judicio arguatur, ut ea in quibus nihil habet, sibi tribuendo proprii animi elatione inanescat. Ista ergo sunt duo brachia, quibus mediantibus mentis sursum actio affectuum multiplicium recipit incrementum; quia ab una parte seipsam disponendo præparat, ab alia parte divinam influentiam provocando, ipsius dono gratuito pervenire ad majora, & copiosiora præmia, promeretur. In hoc enim quod ipsa quæ habet, non sibi attribuit, A sed omnia redigit ad laudem omnium largitoris, concavitatem in se exarat contra seipsam verius propugnando, qua pluvia divinarum gratiarum exuberans montes, & colles transiliens, locis humilioribus se infundit; ut quanto majoris humilitatis fuerit concavitas, in tanto amplioris gratiæ susceptibilis habeatur. Et hoc, quia omnis creatura inquantum suum recognoscit principium seipsam annihilat, ut quæ de nihilo creata est, in tanto plus recognoscit magnificentiam Creatoris, cum ipsi soli esse, & omne bonum attribuat, jam non immerito dicitur: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Aliud autem est brachium etiam a B parte dexteræ, quo juvantur mentis desideria, ut ardentius solito mens in ipsius exercitiis exerceatur, quia dum per amoris unionem anima sentit, quæ Dei sunt, prorumpit in laudem ipsius multimodam, quæ laus super omnia exceptis amoris exercitiis ad conferendum collaudanti majora, provocat largientem, dum in porsona talium collaudantium dicit Joannes in Apocalypsi: Benedictio, claritas, & sapientia, & gratiarum actio, &c. Unde frequens beneficiorum cogitatio, est quasi quædam tuba intonans in auribus dilecti, ut sibi ampliora condonentur. Ista enim beneficiorum divinorum frequens meditatio stimulat spiritum, ut se totaC liter diffundat in ardentioribus obsequiis affluentissimi Creatoris. Unde David in persona talium dicit: In meditatione mea exardescet, &c. quia dum divina beneficia meditando recogitat, in tantum ad amplectenda majora pro amore conferentis animus inardescit.

1 Pet. 5
Jacob. 4
Apoc. 7
Psal. 38

Caput III.

Particula III.

Quomodo unitiva, & mystica sapientia obtineri possit.

Dicto de his propter quæ unitiva debet ab omni rationali spiritu concupisci, & per consequens ille in quibus ipsa sapientia determinata

nata diffuſius continetur, præſentis intentionis eſt inquirere, quomodo unitiva, & myſtica ſapientia valeat obtineri, tria principialiter in hoc opere oſtendentes. Primo de ſapientia ipſa in generali, ſecundum quod alternatim duplex intellectus theoricæ in ſcripturis conſcribitur. Secundo de Myſtica Theologia, quantum ad ſui præparationem, id eſt, de removendis obſtaculis, ut prius invia, in ſubſequenti planiſſima habeatur. Tertio de unitiva ſapientia in ſeipſa conſiderata.

Dicto quod niſi rationalis ſpiritus ſummo bono inhæreat, non poteſt in alio aliquo quietari, dicendum eſt de induſtriis, per quas amor ardentius incitatur & juvatur unitivum deſiderium ad hoc, quod dilectus ipſum erigendo, oculo reſpiciat pietatis, & hoc intelligitur per hoc quod dicitur poſtea: Inſpectrix divinæ ſapientiæ. Ad quod notandum, cum bona aſſuefactio ſit omnis ardui poſſeſſi initiale principium, quatuor ibi de neceſſitate concurrunt, ad hoc quod perfecte reſpiciatur divinitus, & unionem deſideratiſſimam conſequatur, quorum unum eſt interius in mente, ſecundum a corpore, tertium a loco, quartum a tempore.

Primo enim ſicut videmus, quod quando ſol fulget in virtute ſua in meridie reverberantur oculi a ſolaribus radiis, & etiam obfuſcantur; ideo neceſſe eſt, ad hoc quod fontem ſolis directe aſpiciat, uti quodam ordine, primo videlicet clarum aliquod aſpicere, vel etiam ipſum ſolem in ortu conſurgentis auroræ, deinde ipſum circa horam tertiam, poſtea etiam per aſſuefactionem ipſum poterit in meridie videre; ſic mens poſtquam jam omnia terrena dimiſit, poſtquam etiam a gaudiis mundanis ſe penitus ſequeſtravit, tamen eſt involuta multiplici obtenebrante caligine, quæ adhuc non permittit ferri ſpiritum expeditis motibus in objectum. Sibi ergo neceſſaria eſt induſtria, quia nemo repente fit ſummus, ut ſive habeat devotionem, ſive non, ſive ſentiat ſe calidum, vel frigidum: tamen, ut poſtea prolixius dicetur, pulſet ad oſtium divinæ bonitatis,

A affluentiſſimam miſericordiam obſecrando; ut illum dilectum per amorem æſtuantem ſentiat, qui ipſum creavit ad ſuam imaginem, ad ſibi ſoli amoris obſequia impendenda. Non ergo a ſuo proprio propoſito deſiſtat, ſed tantum pulſet ſecundum ſuæ parvitatis modulum, donec per quietam amoris vocem, dilectum ſuavius audiat conſolantem: Ecce ego ipſe ſum, ut habetur in Joanne: Et hoc eſt, *Joan. 4* quod dicit beatus Dionyſius in libro De divinis nominibus.

Secunda induſtria eſt, ut cum in principio multum elongatum ab ardore unitivi amoris, ſe ſentiat, per quem debet dilecto conjungi; (quia hoc eſt ſupra mortalis hominis facultatem quod miſera, & diſtans tanti B amoris unionem appetat) neceſſe eſt, ut illos qui in epithalamio cum ipſo lætantur, in gloria totis viſceribus orando inclinet, ut illum qui jam non ipſum amant, ſed ardent in ipſo totaliter, per ipſorum ſupplicationem ſcintillam ardoris exiſtens in miſeria recipere mereatur, non ardorem ipſorum deſiderans, ſed de micis quæ cadunt de menſa Domini, ad inſtar catuli deſiderat ſatiari, maxime cum iſta duo dederit ſecundum Pſalmiſtæ conſilium, dicentis: Levavi *Pſal. 120* oculos meos in montes, &c. ſtatim ſubdit: Unde veniat auxilium mihi, cum Job conſilium oblivioni non dederit dicentis: Et ad aliquem ſanctorum *Job. 5* C convertere: quia licet tamquam regales conſortes omnes mentes angelicæ, & ſancti excellentiores ſint attentione præcipua exorandi, tamen unum ſpecialem habeat cui præcipuum impendat obſequium, ut cum ſemper non poſſit ad divina intendere, ille ſuos defectus impleat, qui in cœleſti gloria ipſius ſemper aſtat aſpectibus, qui videt eum revelata facie, quam ipſe laudat inceſſanti jubilo, hujus per ſuffragia amorem conſequi deſiderans, qui quantum etiam de ſe vix eſt dignus ad plantam pedis dilecti ſui affectus oculum elevare. Sed quia ibi dictum eſt, quod mentes Angelicæ, & ſancti beati in gloria ſunt præcipue deprecandi, cum illa felix civitas ex hominibus conſtet & Angelis, ipſos Angelos revereri

reri non negligat, sed vocem audiat A Raphaelis, loquentis pio Tobiæ adhuc caliganti, dicentis: Ego obtuli orationem tuam Domino; hoc sibi dicens in persona animæ ascendere cupientis. Hi sunt enim expeditissimi paranymphi, quia mentium pias affectiones dilecto offerunt, ut suis miserationibus de sua naturali bonitate impermutabiliter inclusis defectum supplere debeant. Hi sunt qui tot insignia impendunt obsequia, qui nostræ beatissimæ redemptionis in incarnatione Verbi mediatores pacifici extiterunt, qui nobis pacem de cœlo redditam nuntiaverunt, Creatoris, & creaturæ jam pace reformata per vitæ principem Dominum nostrum Jesum Christum, ipsum pro nobis collaudando, gratias reddendo, solemniter beata gaudia humano generi nuntiando jucundi nuntii affuerunt, & B suum Angelum a divina bonitate, a sua primordiali origine ad sui custodiam deputatum revereatur, deprecando attentius, ut ipse pauper attingere valeat, per amorem illum, in cujus amplexibus ipse absorptus luce inaccessibili felice beatitudine jucundatur, ut audire valeat illud quod Danieli Prophetæ in persona animæ diligentis, dicitur ab eodem: Quia vir desideriorum es tu. Quid enim poterimus illi beatissimo conductori, & consolatori nostro rependere, qui tam dulciter admonet, ut Creatori suo perfecte etiam anima inhæreat, C si in charitate debilis, si abscissa per peccatum est ab ipso, quod ad fontem vitæ mortua jam anima revertatur, qui mentem perfectam tot splendoribus ea quæ ipse percipit ipsi obiiciens, multis modis irradiat suis excitationibus accendit, suo consortio magna lætitia jucundatur; & maxime cum secundum suam parvitatem mens facta est conformior, cum idem sapere desiderat, in quo ille totaliter absorbetur. Tunc enim facilis est transitus, ut mens ea quæ sibi Angelus obiicit, recipiat, quando non tantum in natura, sed etiam in gratia est proportionabilis convenientia, quando est ejusdem amoris affinitas, licet unus minus alio radicetur. Et sicut est impossibile, arenam maris, & stellas cœli ab homine enumerari; sic sunt ipsius beneficia circa nos infinita. Ipse enim est orantibus assistens, euntes concomitans, dormientes protegens, & defendens.

Tob. 12.

Dan. 9.

Sequitur de tertia industria, quæ est in modo quoad corpus quantum ad orantes in unitivis desideriis existendi, & tamen modum multiplicem orandi nobis expressum in sacra pagina videamus. Primus in Moyse, qui erectus in corpore, manus extentas ad cœlum erigebat. Secundus Salomonis, qui genibus flexis, faciem suam versam ad terram manus ad cœlum dirigebat. Tertius est in Novo Testamento in beata Magdalena, quæ prostrata ad terram in faciem, beatos pedes benigni Redemptoris lacrymis rigavit. Quartus in sedendo, quem habemus in Luca, ab ipsa Magdalena dum ipsa sedebat ad pedes Domini in silentio, plus orans interius in desiderio cordis, quam in labiis oris exterius. Quintus a Domino Jesu Christo, qui patrem ut ab eo calix passionis, si possibile esset, transiret, exoravit. Sextus in cruce, quando manibus extentis erectus corpore patri spiritum commendavit. Septimus ab Apostolis, qui Jesum ad Patrem ascendentem desiderio revertendi ad ipsos, in corpori erecti facie versa ad cœlum orabant interius.

Exod. 17
1 Parali. 6
Luc. 7
Luc. 10
Mat. 26
Luc. 22
Act. 1

Cum ergo secundum diversas affectiones, vel cogitationes diversus modus reperiatur ab orantibus oportunus, tamen in ista specialiter necesse est, quod corpus totaliter sit erectum, & facies versa ad cœlum superius; quia secundum dispositionem affectionum animæ necesse est esse conformitatem corporis, & secundum dispositionem actionis spiritui respondentem. Unde si mens quando se extendit in ardore motuum, unionem dilecti desiderans, faciem versus terram inclinaret, impediretur actualis tendentia, vel in parte maxima cessaret, cum ipsum desiderando appetat, qui est supra ipsum ineffabiliter collocatus, secundum B. Dionysium sibi in Mystica Theologia desiderata gaudia promittendo dicentem: Sursum ageris ad illum, qui est supra omnem substantiam, & cognitionem. Unde vel

A vel corpore totaliter erectus stando, vel genibus flexis necesse est mentem per modos anagogicos consurgere ratione convenientiæ, sicut dictum est; secundum quod etiam videmus in illis, qui de aliqua materia cogitant subtilius se profundendo, vel etiam in his, qui loquuntur de arduis, est necessaria corporis dispositio, ut semper se interioribus quod est exterius configuret. Tamen in meditando, vel flendo pro peccatis, potest ibi esse alia dispositio corporalis, ut ad similitudinem Publicani terram respiciat inferius, qui suum benignum Redemptorem contra se ad iracundiam provocavit. Et similiter secundum alia spiritualia exercitia meditando, vel cogitando, potest esse dis- B positio alia & alia. Talis in anagogica actione necessaria est dispositio, quæ dicta est superius, quia cum ardendo afficitur unionem desiderans, loquitur ad eum sic attente, & veluti si eum videret facie ad faciem. Cum ergo licet sit ubique, tamen ut est in cœlo dirigatur amantis eloquium: Cum ergo loquatur ad eum, quem in cœlis adorat, superius est necesse faciem convertere; cum ibi eum desiderando provocet ipsum totaliter transformari.

Dicto de industria, quæ est in dispositione corporis, ad hoc ut citius respiciatur ab illo, cui solum placere concupiscit, dicendum est, de quarta industria, quæ est ratione tempo- C ris. Sicut enim videmus in necessitudine corporis, quod esca sibi competens semel vel bis in die tempore suo propinatur, sic anima quæ in amore vivere desiderat, hora debita & tempore congruo lumbos suos accingendo se præparet, & tempus orationi constituat, ut mens pane & vino scilicet vitali amore refecta, quotidiano convivio non privetur, cum multo nobilius, multo suavius ab amante illud inveniatur convivium, quam in pastu corporis carnis refectio sentiatur. Non enim dignum est, ut domina melliflui amoris prandii languescat inedia, & garrulæ famulæ hora debita, & tempore opportuno carnale desiderium impleatur. Et quod talis sit temporis opportunitas manifestum est, quia sicut ex frequenti bene agere relinquitur habitus in anima, sic cum mens elegerit tempus orationi maxime de nocte specialiter deputatum, secundum illud Davidicum Propheticum: Et nox illuminatio mea in deliciis meis, quædam affectabilis complacentia in mente remanet, ut semper suum exercitium illa hora impleat, in qua se ad Deum dirigere consuevit, & si etiam quandoque desistat, ut non in hora assueta propter aliquod aliud impedimentum mens se in oratione extendat, a seipsa arguitur, & non modicum quandoque affligitur, si pro causa minus honesta remaneat; quia jam hora pertransiit: in qua mens dilecto inhærere consueverat, sibi firmam amoris refectionem ministranti, & spiritualis lætitiæ odorifera pocula propinanti. Si autem de hora competenti sit quæstio, quo mens, divinis laudibus se extendat, audite Dominum per Prophetam, loquentem. In die mandavit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum ejus: quod maxime dicitur, quia tunc minus videtur ab omnibus hominibus, quia tunc quasi omnia silent tumultuantia, maxime quia tunc dormit populus Christianus: cujus ratione charitatis causam debet assumere, non tantum affinium, sed omnium filiorum baptismatis, ut ipse tunc vigilet viscerosis orationibus protegendo, ut leo circuiens quærens quem devoret, in ipsis non prævaleat, quos pater omnium viventium imagini filii sui conformavit. Tunc enim ad amplexum Domini sui inardescet consurgere, stet pervigil custos, qui de nocte pro quolibet, ut pater suus seipsum immolavit hostiam viventem.

Psal. 138

Psal. 41

Sequitur de quinta industria, quæ est ratione loci. Cum enim antiquus seductor per pium laboris initium & per alios effectus videat, quod mens a sui dominio totaliter volens recedere aspirans ad regnum, multo nobilius sub alis dilecti desiderans protegi: ad ejus dominium se transferri ejus felicitati invidens tentando circuit, ut quem sub specie apertæ malitiæ non potest decipere, sub specie boni suspirantem ad alta miserabiliter

Locus orationi quis aptus.

ter decipiat, sic ei obiiciens: Veritas A in Evangelio suos discipulos admonet:
Job. 3 Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est. Tu ergo debes in loco publico, & aperto insistere orationi, ut alii insipientiores per tuum exemplum manuductive superius attrahantur. Rustica sanctitate non solum tuum profectum proprium desideres, sed per te multitudo non modica ad consimile tibi spirituale exercitium, multo plus exemplo vitæ quam verbo doctrinæ eminentius provocetur. Ideo locus occultus requiratur, ut ex illo per quod debet consequi unitivi amoris gloriam, per omissionem circumstantiæ non incidat in ruinam, non tantum propriam sententiam, sed Creatoris sui audiat in Evangelio fideliter edocentem: Cum oraveris intra cubiculum tuum, & clauso ostio,
Matt. 6 ora Patrem tuum, qui est in cœlis: quia licet per modicum temporis ab hoste maligno orans in publico, pacifice relinquatur, ut ipsius prædicta admonitio in corde orantis radicetur amabilius; tamen postea timeat, ne orationem suam ponat in ore hominum, & tamquam meliorem se aliis reputans, vel sanctum se judicans, sic interius inanescat, ut sibi dicatur
Psal. 46 a Domino: Tu vero odisti disciplinam meam, Evangelii consilium non tenendo: & projecisti sermones meos retrorsum, scilicet multiplicium consolationum attente orantium; quibus solus Deus in mente tamquam ipsis loquens, se præsentem annuntiat, ut unde consurgendo superius collatori rependere debuerat gratiarum actiones multimodas, pro beneficio non suis meritis, sed gratis exhibito, retrorsum proiiciat se ad favorem humanum in laude hominum prosternendo. Et licet hæc industria propter instantias & multimoda pericula attente ab omnibus observari debeat, tamen novus amans de novo consurgere cupiens, cum magna cautela custodiat, cum adhuc habeat arundineum amorem; quia multum plus sive majus periculum imminet ei, quam illi, qui in duello spirituali diutius se exercens, tamquam clypeo amoris jam protectus; jam apertis oculis cognoscens machinationes hostiles, veluti expertus miles de inimico persecutore, novit sagacius triumphare: quia tunc securius potest se aliis ostendere, qui pondere amoris cor suum interius in Domino protectore benigno non sine multis laboribus collocavit.

Dicto de quinta industria, quia divinam amans inspectionem occasionaliter promeretur, dicendum est de alia, quæ est ex multiplicatione ferculorum spiritualium; quia secundum quod videmus in materiali refectione animalium corporum, si aliquid ceteris magis delectabile ad vescendum continue propinetur, cum B ex ejusdem continua, & diuturniori replicatione gustus sensibilis fatigetur, novorum ciborum refectionem appetens, licet primum suavius, quantum in se est, ab omnibus judicetur, & quando plus recentium epularum supervenerit copiosior multitudo, satiabilius quam in uno reficitur, & plus interius ingeruntur: sic mens, si horam quam sibi ad divina colloquia dedicavit, totaliter in extensivis, sive excessivis motibus aspirans ad sponsi unionem expenderet, fatigationem corporis non sustineret spiritus, cum, sicut dictum est, ex amoris importuna tendentia non modica afflictio; immo maxima capiti & pectori, in C quibus amplius spiritus radicatur, & per consequens membris aliis corporis ingeratur, ideo epulas recentes sibi multiplicet, & maxime circa tria, unum præcipuum, & præclarum, & duo alia adiacentia comitentur: principale sit devotissima oratio, & castissima affectio, qua sponso propter seipsum uniri desiderat.

Sed ad hoc primum principium maxime incipientibus sit cogitatio de passione Dominica, quomodo pro peccatis nostris radicitus extirpandis, Rex gloriosus seipsum obtulit, intantum pro nobis Deo patri obediens, ut morte crudelissima damnaretur, ita ut a planta pedis usque ad verticem non fuerit in eo sanitas, & non esset pars, quæ non

san-

sanguine sacratissimo respersa univer- A sis aspicientibus appareret.

Unde cogitatio de carne est ad ingrediendum ad divinitatem amoris interius latitantis janua, & in signum illius, latus suum sacratissimum ferro lanceæ aperiri voluit, & non nisi per plagas illius mens in divinitatis intimis radicetur; quia secundum quod dicitur alibi, cogitatio de passione, & refectio in eadem, dignitati animæ non sufficit, sed solum ille qui carnis velamine seipsum ab humanis aspectibus abscondebat. Ideo divinus Apostolus admonet omnem animam super se consurgere aspirantem: Christo, inquit, semel in carne passo, & vos eadem cogitatione armamini: quia jam multum divi- B nitati beatissimæ appropinquat, qui humanitati ipsi unitæ per compassionem imitatricem passionis pertractando, tam pretiosa vulnera interius conformatur, quod tunc sine aliquo retinaculo cogitationum de carnis passione poterit dimittere: quia jam finem in parte assecutus, solum in ipso intimius desiderat radicari, pro cujus obtentu de plagis ostiariis cogitabat illud exercitii principium speciale.

1 Pet. 4

Sequitur de tertio subsequente, scilicet quo non modicum divinam misericordiam, sive respectionem misericordialiter provocabit, hoc est aliorum peccatorum expositorum hostibus in peccatis, obdormitorum in C fæcibus, in deliciis mortuorum compassio. In hoc enim apparet filialis & amorosa dilectio, quando illis compatiendo, qui ad patris sui imaginem creati sunt, ut illum imitantes in vita regnent sancti in gloria, videat sic miserabiliter alios laceratos, & alios sic excæcatos recognoscat, ut vix unicus maxime de adultis inter centum inveniri valeat, qui illum videre in gloria mereatur, in quem desiderant Angeli prospicere, cum sibi illud decretum obstupescendum ediderit: Qui mihi ministrat, me sequatur, quia quicumque vivens homo sedulum famulatum præstiterit, sive Altissimo in bonis, sive diabolo in peccatis, & justo Dei judicio post recessum animæ a corpore, illius gloriosis, vel miserabilibus agminibus conjungetur, cujus complebat, dum viveret voluntatem. Si ergo materiali gladio videam aliquem corporaliter jugulari, vel perforari, vel cujuscumque potentioribus pedibus suffocari, naturali affectu miseriæ ipsius compatior.

1 Pet. 1

Joan. 12

Quomodo ergo mens se dicat Patrem amare rationalium spirituum, cum tot filios sua insignitos imagine videat, crudelissimorum hostium pedibus suffocari, & illuc eos introducere, ubi omnes guttæ aquarum, & folia arborum citius certo numero redderentur, quam desistant lamentabiliter proclamare illa verba, quæ Dominus sibi per Job, virum divinum prædixerat: Pereat dies, in qua natus sum, & nox, in qua dictum est; Conceptus est homo. Et postea immediate: Cur exceptus genibus, cur lactatus uberibus, cur egressus de utero non statim perii? Rationem hujus rei duplicem reddit sibi divinus Propheta.

Job. 3

Prima erit ex mirabili cruciatu, in quo corpus, & anima quamdiu Deus erit in gloria, insimul punientur, quia pariter deliquerunt, Dicit Isaias: Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: quia vermis est remorsus conscientiæ, quo pœnam doloris sensibilem, & pœnam damni incurrere meruit in æternum, dolens de perpetratis in sæculo, quæ jam non prosunt, sed singulariter dolorem incutiunt, secundum quod de talibus Dominus in libro Sapientiæ protestatur, cum ait: Quid nobis profuit superbia? &c. Sed & pœnam damni comminatur Altissimus per Isaiam Prophetam, dicentem: Tollatur impius, ne videat gloriam Dei. Et bene ipsum vocat impium, quia solus amor mentem in propria pietate facit vitam deducere, quo verus cultus Creatori proprio exhibetur. Digno ergo Dei judicio a beatissima fruitione illius separando tollitur, qui dum vixit in corpore, non se sic præparando disposuit, ut bonitati increatæ amoris vinculo conjungeretur. Tunc enim vere tollitur, quando moriens in tenebris a feli-

Isa. ult.

Sap. 5

Isa. 26 sec. lxx.

felici visione divinæ pulchritudinis peccatis suis exigentibus separatur. Et hoc est, quod sequitur, Ne videat gloriam Dei. Qui vita brutali vixit in terris, non esset justum judicium, quod vita Angelica in cognitione veritatis æternæ, & amore beatitudinis increatæ, in quibus consistit gloria, in cœlis jubilans perfruatur. Quomodo ergo jam hilaris apparebit, qui tot patris sui benignissimos filios vidit, in tam inæstimatis doloribus cruciari? Ideo dicebat divinus Apostolus ad Corinthios, solicitus sum (2 Cor. 11) non pro uno tantum, sed pro omni congregatione fidelium. Quis enim infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror? Quia membrum vivum & efficax, & unitum Christo capiti non videtur, quod dolores commembrorum suorum, & eorum vulnera insanabilia non præsentit. Hæc ergo divina industria non modicum cœlestem ad se inclinans clementiam, ut sapientia oriens ex alto inferius profundatur, qui ad hoc totis visceribus, tam obsecrationibus, quam piis affectionibus compassione linitis, tam verbis ignitis in prædicatione ad populum in omnibus laborans attentius, ut divina majestas in immissione sapientiæ & doctrinæ, vel fidei, sic misericorditer inclinetur, ut omnis creatura, pro qua princeps gloriæ in terris dignatus est apparere, quicumque sit ab Oriente in Occidentem, ab Aquilone in Septentrionem Christianus, Judæus, vel Gentilis, sic ad veram cognitionem veritatis pertingat, ut illius felici consortio non privetur, qui non pro uno tantum, sed pro omnibus seipsum in ara crucis impretiabile pretium condonavit, & illius beata visione non careat, ad quem solum contemplandum, & amandum creata est, ut & mens patrem benignum Dominum nostrum Jesum Christum sectari desiderans, supportet piis orationibus attentis, & accensis, peccata omnium viventium, ut illi conformetur, qui ovem perditam in ovile charitatis æternæ portans in propriis humeris, Patri suo restauravit. Non enim divinus Propheta Hieremias fuit tamquam membrum mortuum, sed vivum, & efficax, qui videns suum populum a Rege nequissimo tam atrociter suffocari, dicebat: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut plorem super interfectos populi mei die ac nocte? Nabuchodonosor enim diabolum, Babylon confusionem tartaream, Hieremias animam Deo unitam per (Hiere. 9) amorem propriissime signat. Sicut enim Moyses, qui solus vir fuit, (Exod. 17) licet esset mitis in gente sua, & ceteris mansuetior appareret, manus suas levans ad cœlum orationis ignitæ clypeo, & hasta amoris fortitudinis extenta usque ad cœlum Deum exercituum attingente, promeruit, ut virtute ipsius Israel populus Amalech superaret: sic etiam ejusdem virtute amoris, quo Deo erat unitus eumdem populum sic protexit, ut Dominus ei diceret: Dimitte me, ut populum istum deleam: quia sic Dominum affectuosæ orationis vinculo ligaverat, ne populo Israel pœna condigna criminibus inferretur. Si enim duo principis alicujus negotia- (Exod. 32) tores famulantes existerent, & alter eorum semper circa commodum proprium negotiaretur attentius, alter vero utilitatem totius familiæ Domini sui se effundens solicite procuraret, citius a Domini sui largitate potiora beneficia acciperet, quam ille qui de singulari profectu piis circa afflictos carens visceribus, servili fidelitate lucra specialia procuravit. Ista duo tamquam duo concomitantia jucunda mentis desiderantis tendentiam adiuvant, ut a suo desiderio, & tendentiæ termino non fraudetur. Primum ergo, & præcipuum præcedit, ut dictum est, scilicet affici circa passionem, & plagas Redemptoris, per quæ ad perfectam inhærentiam subintramus. Tamen sæpe jam cessat maxime in quibusdam, quando mens in ipsa Divinitate sine impediente obstaculo, via jam aperta per exarationem superiorum ardentium potest dilecto solito perfectius adhærere. Sed ista quæ est ex compassione proximi, respectu divini provocatrix compassio numquam cessat, immo mens quanto ardentius afficitur, tanto ipsum orat attentius, ut

ipse

ipse miserorum visceribus vulneratis A salubrem misericordiæ, & pietatis adhibeat medicinam, ut in consummata justitia existens, dicat cum B. Job: Semper crevit mecum miseratio, & ab utero egressa est mecum. Job. 31 Tunc enim semper crescit miseratio, quando non propriis affectionibus spirituali jucunditate attendit continue, sed infelicium miseriæ condescendit. Tunc ab utero secum egreditur ab illo instanti, scilicet quando ab emanatione fœcunditatis divinæ vitalem amorem mens recipit, quo primitus natus divino conspectui, & virtutibus Angelicis apparuit, ad ipsum in vitam consimilem transformatus.

Ultima industria est, quæ in sapientia anagogica dignoscitur ab ipsius amatoribus totis visceribus B amplectenda, quia si omne confusum, & inordinatum; eo ipso corruptibile, & instabile judicatur: similiter e converso, omne ordinatum stabile & suæ ordinationis decentia judicabitur stabilitum. Idcirco discipulis veritatis est cum diuturniori exercitio sagaciter laborandum, cum suas orationes, vel psalmos, vel hymnos, vel quæcumque alia dixerint, ut stabiliant in se numerum dicendorum. Item quid primo, quid secundo, quid tertio: nisi fraterna charitate, vel necessitate aliqua, vel obedientia majoris, aliquantulum retardentur, semper id, & eo modo quo decreverint, C studeant adimplere: quia ex isto felici exercitio relinquitur quædam habilitatio in mente, de quo sæpe animus non modicum contristatur, si aliqua negligentia, vel inertia consuetum exercitium derelinquat. Immo quod in principio ipsius exercitii spiritualis laboriosum videbatur, spiritui postmodum quasi versum in consuetudinem suo decore alliciat: ut jam frigiditas versa in calorem, tarditas in velocitatem, maxime quia amore unitivo trahitur, experimento infallibili comprobetur. Unde in Cant. 1 canticis sponsa petit trahi: dicens: Trahe me post te. Et statim subditur: In odorem curremus unguentorum tuorum, quia ex quo amor attractivus, & sursum activus in supremum affectus jam inflammando immittitur in ipsam sponsam, in sui dilecti desideratissimum sinum collocando: jam mira agilitate currere incipit, ut quotiescumque voluerit, unitivi amoris desiderio veluti quodam ardore sibi sparso divinitus, ipsam ardentissime se extendit.

CAPUT III.

PARTICULA IV.

Sapientia divina a Deo edocta qualis sit.

Dicto de persuasionibus, & industriis, quibus mens super intellectum ad percipiendam scientiam unitivam attingit, subditur ipsa sapientia a Deo immediate edocta, a Dionys. de Myst. Theolog. cap. 1 magistro hierarcha Paulo Apostolo tradita, a Dionysio Areopagita stylo anagogico, & occulto conscripta, ipsam ad Timotheum veritatis discipulum destinante, & sic dicente: Tu autem Thimothee amice circa mysticas visiones forti concertatione sensus derelinque, & intellectuales operationes, & omnia sensibilia, & intellectualia, & omnia existentia, & non existentia, & sicut possibile est ignote consurge ad ejus unitionem, quæ est super omnem substantiam & cognitionem, etenim excessu tui ipsius ab omni irretentibili, & absoluto, munde ad supersubstantialem divinarum tenebrarum radium sursum ageris. Videas autem, ut nullus indoctorum ista audiat, &c. In hoc verbo Pauli Apostoli sapientia suprema includitur, & culmen totius perfectionis, ut possibile est in via: & tota profunditas librorum Dionysii Areopagitæ, quo perfecte cognito, quidquid est super intellectum in libris Dionysii, levius omni æstimatione efficitur. Unde ista consurrectio, quæ per ignorantiam dicitur, nihil aliud est nisi immediate moveri per ardorem amoris sine omnis creaturæ speculo, absque prævia cogitatione, sine etiam motu intelligentiæ concomitante: ut solus affectus tangat, & in ipso actuali exercitio nihil cognoscat speculativa cognitio, & ille

B 2 est

est oculus, quo sponsus in canticis a sponsa dicitur vulnerari. Quod & unum esse perhibetur ipsius testimonio dicentis. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, in uno oculorum tuorum.

Cant. 4

Unde cum sit triplex cognitio, una videlicet quæ per speculum creaturarum sensibilium respicit, quæ docetur a Richardo de sancto Victore in arca mystica, ubi per quadraginta duas considerationes olim in populo Israelitico ab Ægypto ad terram promissionis veniente expressissime figuratas docet pervenire, & per sex gradus ascendere ad omnium Creatorem. Alia est quæ intelligentiæ exercitio per immissionem spiritualium radiorum, docet primam causam per effectum cognoscere, & in omne exemplatum per considerationem exemplaris ad veritatem immutabilem pervenire. De qua Augustinus in libro de magisterio, & vera religione, facit non modicam intentionem. Alia est istis multo excellentior, per amorem ardentissimum unitivum, quæ actualiter sine omni medio animum disponente, ardentissime facit in dilectum suis extensionibus sursum activis consurgere: quæ Mystica Theologia tradita in apice affectivæ consurgit, quæ consurrectio ignorata, vel per ignorantiam dicitur, ut remoto omnis imaginationis, rationis, intellectus, vel intelligentiæ exercitio, per unitionem ardentissimi amoris id sentiat in præsenti, quod intelligentia capere non sufficit: Immo quod potius est, omnis speculativa cognitio totaliter ignorat, quod inquantum Seraphim nobilior est Cherubim, intantum amor verus omni habitu ab origine primordiali indito, vel gratis dato, vel gratum faciente, est perfectior. Inquantum potentia motiva potentia cognitiva excellentior, intantum cognitio per amorem unitivum quantum ad divinorum secretissima penetranda, omni cognitiva apprehensione præclarior est. Unde & hæc a beato Dionysio incomparabiliter omnes alias excedens, definitur sic: Sapientia est Dei divinissima cognitio per ignorantiam

A cognita, & non tantum præclarior, immo etiam est universalior & utilior aliis scientiis, cognitionibus, & apprehensionibus, dicitur. Quæ non tantum affectum supra se erigit, & amore ecstatico perfecte unit sponso altissimo creaturam, sed insuper intantum elevat intellectum, ut multo plus omni prudentia, & cognitione divinis fulgoribus illustretur, quam aliquo ingenii exercitio valeat obtineri. Unde de illa dicit Dionysius: Hanc igitur irrationabilem, & amentem, stultam sapientiam excedentem laudantes dicimus, quod est omnis mentis & rationis, & omnis sapientiæ, & prudentiæ causa: ab ipsa est omne

Dionys. lib. 7 de divin. nom.

B consilium, ab ipsa etiam omnis cognitio, & prudentia, in ipsa sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi, ubi per sapientiam, & cognitionem completa utriusque potentiæ perfectio denotatur affectione, scilicet & intellectione. Ipsam enim vocat irrationabilem, quia nec ipsam ratio apprehendit, nec ratione investigando utitur: amentem etiam vocat, id est, sine mente, & sine intellectu, quia nec ipsa in suo exercitio utitur intellectu, quia usque ad tam summam cognitionem intellectus pervenire non sufficit: stultam etiam vocat, quia sine usu omnimodæ intelligentiæ in affectu ista sapientia consurgit, quam

C nulla intelligentia penitus apprehendit. In verbis enim propositis a Dionysio perfecte traditur hæc sapientia.

Subditur primo quid sit amovendum, secundo quomodo consurgendum. Et cum etiam in ista consurrectione anima sit in statu duplici, scilicet ut perficiens, & ut perfecta: primo subditur quid removendum in primo statu, ibi *sensus derelinque*: Secundo consurrectio, quando dicitur: *Consurge ignote*, usque ibi, *etenim excessu tui ipsius*, *&c.* Mysticas enim visiones appellat ipse Dionysius in tota Philosophia sua, quæ transcendit omnis entis considerationes, quando intellectiva cognoscit ex ipso affectu præcedente, nec e contra, & ista est verissima, & cer-

certitudinalis cognitio ab omni errore, & opinione, & phantastica deceptione penitus elongata. Unde & hæc quæ dicta sunt, & quæ dicentur, sive in theorica, sive in practica hujus sapientiæ, quæ affectivæ directionem conspiciunt, sine dubitatione, & opinione coram totius mundi philosophis, & doctoribus irrefragabiliter affirmantur, & ideo hæc cognitio mystica vocatur, id est occulta, tum quia pauci ad ipsam recipiendam se disponunt, tunc quia occulte consistit in corde, ut nec stylo, nec verbo ad plenum valeat enodari.

In illa mystica cognitione ubi affectus dominatur, jubetur & sensus, & intellectus radicitus derelinqui. Primo a parte ipsarum virium apprehendentium, ubi dicit *sensus & intellectuales operationes*: Secundo a parte ipsorum obiectorum, scilicet sensibilium, & intelligibilium, cum dicit: *sensibilia, & intelligibilia*. Sed ne absurdum illud videatur sensus habere derelinqui, subditur ratio: *quia ista sapientia non est sicut alia scientia, quæ est ex præexistenti sensibilium cognitione, sed est potius desuper secundum regulam beati Jacobi dicentis, a quo hæc sapientia vocatur: Omne bonum, omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, & descendens, &c.* Si omne donum, multo fortius, hæc sapientia quæ omnis portio Mariæ, quæ amoris dilecti igne succensa ardebat desiderio. Quia igitur hæc apprehensio est desuper, & non subtus, jubetur sensus exterior extirpari. Quod non tantum de sensuum exteriorum officio intelligendum est, sed etiam de sensibus interioribus: quia nec sub ratione dulcis vel odorabilis, sive olfactibilis, quod idem est, vel pulchri, vel melodiosi, vel suavis ipse Deus beatissimus apprehenditur, cum hæc omnia apprehensione rationis prævia dirigantur, & hæc unitiva apprehensio sit supra mentem, & rationem sicut dictum est. Oportet ergo speculativum discipulum hanc alibi haurire sapientiam, quam in eis quæ apprehensionem speculativæ cognitionis respiciunt: & in hoc apparet hujus sapientiæ mira, & appretianda no-

Jac. 1

A bilitas, & ejusdem divinitas, & quare divinissima in diffinitione Dionysii appellatur, in hoc quod anima quasi seipsam expoliare necesse est, & amorem divinitus collatum affectui veluti pedissequum insectari, & per istam divinam sursum actione intellectui habituali cognitione cum tactu amoris relicta, divinissima informari, non tantum de simplici apprehensione ipsorum sensuum intelligendum est, sed etiam de delectatione eorumdem prout motivam respiciunt: quia hæc est ipsius sapientiæ quasi summe præparativum, quod a sensibus exterioribus inordinata delectatio in creatura, prout melius poterit, efficaciter rescindatur, ut quoquomodo Deus

B finis mediatus, vel immediatus, vel finis ultimus requiratur. Quia quanto plus in ipsis immergitur, tanto debilius ad divina consurgit, ut dicat cum Psalmista: Renuit consolari *Psal. 76*
anima mea, a quo etiam redditur illius renuitionis delectationum ratio, ab eo sic dicente: Et delectatus sum, & exercitatus sum, & defecit spiritus meus supple, dum se exercet mens motibus anagogicis ad divina, & directa tendentia suiipsius ad Deum delectatur, deficit spiritus ab his delectationibus, quæ sibi a sensibus corporis exterius instigatione diabolica offeruntur. Quod etiam de delectatione sensuum interiorum dicendum est, quia nec ab ipso vero

C diligente debet diligi dulcedo, vel suavitas concupisci, quia ipse solus appetitur, nisi quandoque de hac de causa ipsam dulcedinem, vel suavitatem appetat, ut ad intimiorem unionem efficacius affectus, & importunius inardescat. Unde tota ista sapientia est in ardenti desiderio collocata, ubi omne ens vel vis, & officium intellectualis virtutis extirpari, & derelinqui præcipitur. Nam quandoque vis intellectualis multa de divinis participat, maxime quando theoriis divinioribus illustratur. Sed quia alia vis est in mente multo illa eminentior, cujus motibus mens ignita erigitur ad sapientiam profundiorem, tum ratione superioris apicis ipsius affectivæ, tum ratione ardoris ipsam superius erigentis, qui super

habitus gratuitos, & infusos ratione A sua importunæ extensionis, & dignitatis, in rationali spiritu obtinet principatum. Unde commentator Vercellensis super Mysticam Theologiam, sic dicit: In hoc libro alium & incomparabiliter profundiorem modum cognoscendi Deum tradit superintellectualem, & supersubstantialem, quem ideo gentilis prophetia non apprehendit, quia non quæsivit, nec esse putavit, nec vim secundum quam diffunditur in animam, deprehendit. Putavit enim summam vim cognitivam inesse intellectui, cum sit alia, quæ non minus excedit intellectum, quam intellectus rationem, vel ratio imaginationem, scilicet principalis affectio: & ipsa est scintilla synderesis, B quæ sola unibilis est Spiritui sancto, id est, divino. Et hac de causa cum incomparabiliter totius intellectus suspendat officium mentis suprema affectio, ab eo secludi præcipitur, non tantum operationes prout exeunt a vi sensitiva, vel intellectiva eliminari jubentur, sed etiam obiecta ipsarum omnia sensibilia, & intelligibilia, primo ea quæ sensu exteriori percipiuntur.

Cum vero rationalis creatura constet ex duplici natura, corporali scilicet & spirituali, utraque habet sibi obiectum respondens, cum secundum cujuslibet capacitatem æterna veritas percipiatur: quomodo sensibiles homines sunt, qui non nisi sensibilia C cognoverunt, veluti habentes intellectum obtusum, & affectum recurvum: ideo nec bonitatem, nec veritatem divinam in se percipiunt. Sed *Rom. 1* tamen ne sint omnino expertes cognitionis divinæ, posuit Deus altissimus sensibiles creaturas, ut invisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspicerentur, ut secundum Davidicum sermonem aliquis excusationem non habeat, ut se abscondat a calore ejus: cum egressus bo- *Psal. 18* nitatis ipsius a summo usque ad summum in omnibus creaturis resplendeat: sed a filiis voluit increata sapientia ista sensibilia amoveri, ut multo felicius, multoque verius in thalamo affectus secretiori interius in lectulo amoris collocatum sentiant: quem Judæi, & ceteri philosophi per creaturas discurrendo mendicant. Unde ab ipsa veritate verus orans in spiritu ingredi infra cubiculum (ubi inveniat thesaurum occultum) præcipitur, non tantummodo sensibilem prout sensui exteriori respondet, sed etiam prout est obiectum sensuum interiorum: nec sub ratione apprehensiva ipsius beatissimi Dei, prout est dilectus, pulcherrimus, & suavis per mentis desideria anagogica appetatur, ne ipsa anima quæ velut filia habet soli desiderio conditoris inhærere, refectionem suam veluti mercenaria * impudenter inquirat, nisi ratione superius dicta scilicet, ut in ipsum aliquo dulcedinis, vel suavitatis nutrimento *allecta*, insatiabilius, & immensius inardescat. *Intelligibilia* enim generaliter evelli admonentur, quia secundum quod alibi dicitur, cum omnes homines naturaliter scire desiderant, in nulla tamen scientiæ notitia, vel cognitione rationalis spiritus tendentia conquiescit, nisi primæ veritatis jucunda cognitione lætetur, quam solam invenit nobilitati humanæ intelligentiæ respondentem. Si ergo sciat omnem naturam elementorum, complexiones corporum, virtutem astrorum, cum omnia illa viliora sint, rationalis spiritus penitus non quiescit, sed potius sic labitur, vel etiam luxuriatur, cum idolo creaturæ, seipsa infirmioris (nisi redigat ad finem ultimum) involvatur. Cum etiam tantæ nobilitatis sit Spiritus, ut species Angelicas etiam fastidiat penitus constrictus, & errabundus, nisi quoquomodo ad cognitionem illius quod exiit originaliter, & victor, triumphans virtualiter revertatur. Quod etiam si omnia creata vellent scire, reducendo ad finem debitum, ut per illa Creator cognosceretur, ab ipso tamen respectu illius sapientiæ totum oportet relinquere, quia mens immediate ipsum per ineffabilem cognitionem relictum, ex amoris unitione cognoscit. Et de illa cognitione in mystica theoria secundum tertiam translationem sic dicitur, per unitionem dilectionis, quæ est effectiva veræ cognitionis unitur Deo intellectualiter

*f. imprudenter.

liter ignota: cognitione multo meliori quam sit aliqua intellectualis cognitio, &c. Non tantum intelligibilia, in quo verbo respectu exercitii istius, omnis finalis complacentia cognitionis de omni creatura tam inferiori quam superiori relinqui persuadetur, & etiam existentia, & non existentia', per quæ duo omnis modus speculativus apprehendendi divinam naturam excluditur. Existentia hic dicuntur rationes æternæ in mente divina, quibus aliquid extractum in creatura inferius correspondet: quia ordinatissimus procedendi modus in humanis ad divina certitudinaliter reperitur, quando mens supra se provecta, movetur immediate in Deum veluti in terminum sine etiam commixtione alterius cujuscumque creaturæ superioris, vel inferioris.

Quia ergo considerando rationes æternas mens inquantum ab ipsis egredientem creaturam considerat, intantum a parte altera infra seipsam finitur, ut non totaliter supra seipsam integraliter erigatur: quia ergo sapientia unitiva omnem contemplationem, vel considerationem in suis motibus creaturæ relinquit, ad suum unicum intelligibile supra seipsam aspirans, ideo respectu ipsius existentium (licet sit nobilis contemplatio) dimitti præcipitur: cum sit ibi aliqua incurvatio, & perceptio naturalis, & ideo mens per istam relativam contemplationem non relinquit omnimodam humanam apprehensionem, ut omnino veluti per aliam mens super naturales limites collocetur.

Sed & non existentia jubentur amoveri, respectu ascensionis illius sapientiæ. Non existentia vero hic appellantur, secundum quæ nihil exemplatum in creatura reperitur, ut omnis consideratio de Trinitate, & ordine personarum, quia illud numquam in creturis apparet exemplatum, quod aliquis generet aliquem qui sit idem quod ipse, quorum quilibet sit vere existens substantia: numquam quod amor connectens aliquos, sit æqualis & existens substantia cum ipsis amantibus. Ista ergo speculatio

A inter speculativas contemplationes excellentissima relinqui jubetur: non quia bona non sit & nobilis, sed quia est alia superior apprehensio in mente humana, per quam solam excellentissime supremus spirituum attingatur, quæ sola optima portio Mariæ dicitur. Alia vero per Rachel signatur: contemplatio vero sensibilis in creaturis per Lyam: & hæc est ratio: quia intantum mens divinius ad supercælestia, & eminentius attingit, inquantnm ipsis magis appropinquat, vel in ipsum Deum intimius transformatur: quod quia nulla est contemplatio speculativa, quæ habet virtutem transformandi, sed solus amor extensivus deificans, ideo

B ille solus divina apprehendit, ad cujus pedem nulla contemplatio cognitiva, sed potius quasi de longe prospiciens aliquatenus se extendit. Ideo in septimo, De divinibus nominibus sic dicitur: Oportet autem videre mentem nostram habere virtutem ad intelligendum, per quam invisibilia respicit, unitionem autem excedentem mentis naturam, per quam conjungitur ad ea quæ sunt supra ipsam. Secundum hanc igitur differentiam oportet intelligere non secundum nosipsos, sed totos nosipsos institutos, & totos deificatos, &c. Quod quia ita derelinquere est difficile, ideo concertatione, & forti conatu mentis ista resecari jubentur.

C Dicto de his quæ oportet derelinqui necessario, subditur de ipsa consurrectione unitiva. Ubi primo notatur conditio consurgentis, quando *per ignorantiam* dicitur, & ipsa consurrectio extensiva, ubi dicitur. *Consurge*. Et illud quod ipsa consurrectio solum, & præcipue ascendit, cum dicitur, *ad ejus unitionem quæ est, &c.* Sed cum omnis apprehensio jam dicta sit extra mysticam consurrectionem, cum in illa oporteat esse ignorantiam: ideo totaliter oculum intellectus rescindere oportet, quia in ipsa consurrectione semper vult illud apprehendere, ad quod tendit affectio. Unde, maxima adversatio in ista consurrectione est vehemens inhærentia intellectus cum affectu, quam tamen rescindere necesse est per magnum exercitium.

citium. Cujus causæ dictæ sunt superius, quia vel phantasticæ, vel circumscriptibiliter, vel modo limitato apprehendit: & quomodo hoc possit fieri, dicit in Mystica Theologia super illud: *Consurge ignote*: quia ibi elevatio est vehementia tendentiæ affectus, quæ intellectum post se relinquit. Pura ergo affectiva consurrectio numquam est, nisi totaliter intellectivus oculus rescindatur: & hoc est quod in ipso Mysticæ Theologiæ principio dicitur. Omnino autem ignorata notatio omnis cognitionis, & melius unitur ex eo, quod nihil cognoscit super mentem elevata cognitio. Unde hæc est necessaria conditio ad illam elevatissimam apprehensionem, quod in ipsa elevatione vacet omnis cognitio speculativa: quia ipsa est ignota intellectui, & ipsam relinqui necesse est, si ad cognitionem super mentem desiderat pervenire. Et quantum in ipsa consurrectione intellectus se commiscet affectui, tantum est hic de impuritate, & inquantum plus intellectivus oculus totaliter excæcatur (quod fit non nisi per magnum exercitium & laborem) intantum oculus affectivus in suis extensionibus liberius, & incomparabiliter eminentius elevatur. Et per qualecumque exemplum materiale, illud potest videri in aspiratione, & respiratione anhelitus: quia sicut ex interioribus sine omni deliberatione procedit ista emissio, sic sine deliberatione affectus ignitus, qui est super omnem intellectum, tendit ad illum cui soli perfectius uniri desiderat: & habet suam actionem ab omni intelligentia totaliter separatam, tanta latitudine a parte superiori, & promptitudine coadiutus, ut mira velocitate motuum citius etiam quam cogitare valeat ratione, ad instar aspirantis, & respirantis consurgat. Cujus (ut supra dictum est) velocitate motuum, ardore extensivo, & importunissimo eorumdem, sicut mendicans nullius valoris reputatur, & rescinditur, licet importune se misceat omnis speculativæ cognitionis exercitium. Quod quia non potest dici, nec sufficienter verbuotenus explicari, secundum illud mystice Theolo-

A giæ. 3 Nunc autem ab inferioribus ad supremum ascendens, secundum mensuram ascensionis contrahitur, & post omnem ascensionem totus sine voce erit, & totus unietur & ineffabiliter, &c. Quia doctrinam hujus præclaræ sapientiæ sibi soli increata sapientia reservare voluit, ut sciat omnis mortalis creatura, quod est doctor in cælo, qui solam sapientiam veram suis scholaribus per cælestes immissiones, & suæ claritatis radios manifestet. Secunda ratio est, ut omnes sapientes mundi confutet, cum simplex vetula, vel rusticus pascualis ad istius sapientiæ consurectionem perfecte possit attingere, dum tamen modo prædicto se præparet;
B quod nulla præhabita scientia, vel mortali industria apprehendit. Tertia etiam ratio in I. Sap. dicitur, *Eccl. 14*
quia omnium superborum sublimium colla propria virtute calcavit: quia quantumcumque præclarus, quantumcumque clericus omnibus aliis gloriosior existat, fimbrias hujus sapientiæ non attingit, quæ super mentem elevata cognoscitur: nisi per viam puerilem, scilicet purgativam, supposito quod mortaliter peccaverit, ad unitivam se præparet: dolens & gemens quod collatorem totius sapientiæ, & omnium bonorum ad indignationem contra se peccatis anterioribus provocavit. Colla ergo superborum, & sublimium, usque ad hu-
C militatem puerorum incipientium, necesse est incurvari. Unde est ibi
illud Propheticum impletum, in quo *Isa. 33*
sapientia sapientium reprobatur, & sola purgativæ inferioris humilitas ab illo supremo exigitur, qui deponit potentes de sede & exaltat humiles.

Subditur etiam respectu cujus fit *Luc. 1*
illa consurrectio, cum dicitur: *Consurge ignote*, scilicet ad unitionem illius altissimi, qui super mentem & cognitionem: & hæc causa partim supradicta est, quia nec ibi gratia, nec gloria vel dimissio pœnæ, vel aliquid aliud requiritur istis desideriis sursum activæ consurrectionis; sed ipse solus cui soli propter se in conculcatione vehementium desideriorum mens uniri aspirat, qui sub ista

appre-

apprehensione obtentus prout ab affectu tendente percipitur, supra omnem mentem humanam & cognitionem attingitur: ut non solum esse ipsum absolute respiciatur, sed & modus apprehendendi ipsum, quia ut dictum est, quando affectu tangitur, super mentem ducitur, & rationem. Unde tota ista sapientia in hoc solo perficitur, ut ipsa affectiva in suo supremo apice constituta, per abscissionem totius intellectualis operationis nihil aliud, quam soli Deo uniri desiderat. Et quia hoc est difficile, subditur propter hoc: *Et sicut est possibile, usquequo possit cum Psalmista dicere: Dirupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis*. Quia cum prædicta impedimenta mediante divino auxilio (scilicet omnia sensibilia, & intelligibilia, & maxime immixtio intellectivæ quæ semper vult apprehendere illum in quem tendit affectus) perfectæ sicut extensionis unitivæ vincula dirumpuntur, tunc libera ipsa affectiva veluti quædam avicula solis pennis affectionum ardentium provecta, tanta libertate perfruitur, ut quotiescumque vult, moveatur ardentissime in Deum: sic etiam, ut orans affectionum desiderio in mentis affectu quantum possibile est in via, sic attente exoret, ac si ipsum videret facie ad faciem: quandoque etiam ut supra ipsam mens erecta motu, & consurrectione quasi totaliter extra corpus videatur, ideo dicit: *Sicut possibile est*. Quia nulla mens nisi immissione divina hoc percipit, secundum illud in primo de divinis nominibus. Nam supersubstantialem scientiam ignotæ supersubstantialitatis, quæ supra rationem, & intellectum, & substantiam ipsam ipsi tribuere convenit, tantum ad superius respicienti, quantum theoricorum eloquiorum radius se immittit ad splendores superiores etiam quod idem est, quod illa scientia quæ est per ignorantiam, ut dictum est, solius Dei doctrina percipitur: & in quantum plus affectus de theoricis eloquiis, scilicet divinis influitionibus, quibus mens cum dilecto garrula jucundatur, recipit, in tantum Deus solus in mente intimius se immittit, ut ipse qui est vera sapientia, per diviniores radios præclarius cognoscatur.

Psal. 115

Postea subditur: *Et enim excessu tui ipsius*, quia non tantum creaturam sapientia unitiva funditus eradicari perurget, sed ipsum specialiter intellectum mortificat, & soli divinæ influentiæ se submittit, & de illo excessu Apostolus dicit ad Corinthios: Sive mente excedimus Deo, &c. & per istum continuatum excessum, igne amoris anima efficaciorem consequens separationem, & purgationem, per suas extensiones flammeas, & consumentes rubigines efficacius promeretur, quam primo: cum per istam incipit consurgere. Quia sicut est duplex purgatio scilicet per aquam, & per ignem in corporalibus: sic & in spiritualibus, quia via prima purgativa per dolores, & frequentes attritiones purgat & per lacrymas, sed multo efficacius illa quæ est per consurrectionem ardoris. Unde per istum excessum ardoris jam levis ab omni irretentibili, scilicet mundano delectabili, & absolutus, scilicet ab omni aliena affectione mundus, ad divinæ incomprehensibilitatis claritatem, jam penitus ablatis obstaculis, & absolutus spiritus a vinculis agillime sursum agitur. Unde iste est ordo consurgendi.

2 Cor. 5

Primo oportet, quod considerationem, & amorem sensibilium derelinquat, & contemplationem omnium intelligibilium, & purus consurgat affectus sine admixtione intellectus, in illum, quem in sua tendentia cognoscit quietativum desiderii, ut ipsi intimius uniatur. Et per istam diuturniorum motuum anagogicorum consurrectionem, magis ac magis affectus extenditur, & quasi quibusdam flammeis scintillis mens purgatur efficacius, & ab amore carnalium alibi requiem inveniens, sine carnis murmuratione necessario sequestratur multo plus quam antea, & exinde affectus puris motibus fit fragilior, ut quotiescumque vult, sine meditatione intellectus prævii ardentissime moveatur. Unde primo dicit; *Consurge ignote*: & post hoc dicit: *Sursum ageris*; quasi diceret, quod in principio exercitii consurrectionum anagogicarum affe-

affectus apex cum difficultate consurgit, sed per amorem excessivum ipsius supra se & per efficaciorem purgationem quasi sine difficultate ad libitum consurgit, & motuum agilitate mirabiliter levigatur, ut licet in ipso motu anagogico natura, & amor pariter concurrat, tamen efficacius jam remotis impedimentis, & exinde majori immissione desuper adveniente, multo plus ardor amoris, quam vigor affectus naturalis facilitatem, & agilitatem motuum incomparabiliter operetur, & hoc est quod dicebatur, *Cuncta auferens, &c.* ubi duo maxime quæ oportet derelinqui, tanguntur, scilicet omne irretentibile, & omne absolutum, quorum primum respicit affectum, quia in quocumque afficitur creatura, illi necessitate conjungitur: & per consequens irretitur, & tunc minus agilis ad consurrectionem divinorum efficitur; sed non tantum irretentibile, sed omne absolutum dicitur. Absolutum dicitur omne quod sua propria forma cognoscitur habens esse distinctum, cujus omnem speculationem, vel contemplationem amoveri necesse est: quia sicut omne irretentibile immundum reddit affectum, dum in creatura seipsa viliori delectatur affectus: ita per secundum immundus efficitur intellectus, idest, tenebrosus, quia dum tantum humana scientia speculativa repletur, in comparatione illius sapientiæ quæ est per supersplendentes divinos radios, quasi quadam obtenebrante caligine obfuscatur. Sed & illud verbum ultimum non tantum de agiliori consurrectione est, sed de cognitione suprema ipsius intelligentiæ, quia secundum sapientiam beati Dionysii, illa sola vera est cognitio de divinis, quæ experimentali notitia sursum activæ consurrectionis relinquitur. Unde divina miseratione secundum quod competit, consurgenti hoc accidit, ut quando mens per multorum temporum curricula aspiravit, ut suum dilectum intimius sibi conjuncta ardentiori vinculo amoris constringeret, ad modicum prout capax est, prout fit in raptu, visio beata conceditur, maxime cum ab irretentibili, & absoluto sit munda, & erigitur tunc ad

A divinarum tenebrarum radium, scilicet lumen divinæ incomprehensibilitatis, quæ ibi vocatur tenebra, secundum quod in epistola dicitur ad Timotheum sic; Divina caligo lumen est inaccessibile, in qua habitare Deus dicitur, & invisibilis quidem existens propter excedentem claritatem, &c. *Dio. in epist. ad Tim.* *Luc. 14* Unde sapientia illa est immediate ante cognitionem raptus, & sic diutius aspiranti a dilecto dicitur. Amice ascende superius. Unde primo dicitur: *Consurge, & ibi sursum ageris*; quia in consurrectione unitivæ sapientiæ natura operatur & gratia: in ista autem suprema operatione intelligentiæ sola gratia elevans immediatissime operatur, quantum ad ipsam elevationem

B raptus, prout mens sic in corpore erigitur, ut a sensibus corporis sequestretur, cum in ista ultima intelligentiæ elevatione tam intellectiva quam affectiva potissime officium consummatum, non per modum patiendi, sed agendi actum suum obtineant.

Postea dicitur: *Vide autem ne quis indoctorum ista audiat*. Et hoc quidem admonet in fine primi de divinis nominibus, sic scribens ad Timotheum loquens de cognitione per amorem prævium dicit: Apponamus sanctis sancta, secundum divinam traditionem collocantes, & ipsa ab indoctorum usibus, & derisionibus auferentes magis ipsos illos si taliter sunt, tales quidem homines ab impugna-

C tione Dei in hoc liberantes, &c. Hoc idem sæpissime admonet in aliis libris suis. Et hæc est ratio, quam ipse assignat statim postea: quia putant ea quæ secundum ipsos est cognitione, cognoscere eum qui ponit tenebras latibulum suum: quia non possunt Deum apprehendere, nisi sub *Psal. 17* ratione boni, vel veri, vel dulcis, & sic de aliis. Et ista sapientia anagogica est quædam theorica per se distincta, & diversa ab omni speculativa sapientia, quæ omnem rationis apprehensionem transcendit. Et quia multi sapientes, & doctores hoc videre non prævalent, hanc summam sapientiam irrident, & in hoc per consequens Deum altissimum collatorem hujusmodi sapientiæ impugnant, ideo cum beato Dionysio, sed quod

ma-

magis, cum Domino Jesu Christo, rogo illum, quicumque hoc scriptum inspexerit, ne indoctis hujus mundi doctoribus Philosophis, carnalem vitam ducentibus ullatenus manifestet, nisi hac via puerili velint incipere, scilicet purgativa via, & citius quam aliquis esse non tantum in aliqua liberalium artium, sed in arte mechanica industrius operator in seipsos sola divina immissione gradatim ascendentes, omnia quæ dicta sunt multo melius, & multo jucundius experimentali notitia veracissima approbabunt. Sed hæc scribere volui, ad hoc quod minus experti in ista sapientia, Sap. 3 corroborato itinere semitas dirigant, scientes quod citissime invenitur. Quod si in principio purgationis, vel ecstaticæ consurrectionis difficultas mirabilis sentiatur, tamen in paucis vexati citissime in multis bene disponentur; ita ut experimento videant, omne quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Hoc etiam in præsenti videre possunt, qui ipsi per dilectionem hujus supremæ sapientiæ inhærebunt; Cant. 3 ut jam mens dicat; Teneo eum nec dimittam, sed licet ab indoctis quasi stulta hæc sapientia videatur, subditur theorica, ubi per rationes & argumenta proceditur: ut quomodo mens consurgere valeat, quomodo removenda obstacula, qua unitione media, & multa alia quæ ad hoc pertinent ad confutationem humanæ philosophiæ. Sed & ne ascensus tantæ sapientiæ videatur irrationabilis, argumentis tam naturalibus, quam theologicis quam anagogicis sumptis a rationibus æternis, evidentius disputatur. Et ideo sapientia Dionysii difficillima videtur, quia modus procedendi super omnem rationem existit, & sola Spiritus sancti influitione percipitur, maxime de divinis nominibus: ut dicitur, quod non asseveratur hæc doctrina in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in demonstratione a Spiritu sancto more virtutis in supremo apice, secundum quam ineffabilibus, & ignotis ineffabiliter, & ignote conjungitur, &c. Quando ergo Spiritus sanctus movet Psal. 103 apicem affectivæ, secundum Psalmi. Astam; Tange montes & fumigabunt: tunc tota profunditas sapientiæ Dionysii, ut intellectum excedit, super omnem disciplinæ alterius levitatem certissima & levissima comprobatur. Et ideo amantissima, quia sine omni dubitatione, & opinione procedit: & ideo, quia primo oportet cognoscere practicam quam theoricam, ut illa levissime cognoscatur, ideo theorica operativam consequitur. Pax ergo omnibus amatoribus veræ sapientiæ, & divinæ bonitatis influentia concedatur. Amen.

QUÆSTIO UNICA.

B *Utrum anima secundum suum affectum possit aspirando, vel desiderando moveri in Deum sine aliqua cogitatione intellectus prævia, vel concomitante.*

AD manifestationem illorum occultorum, & mysticorum, quæ dicta sunt super veritate, quæritur difficilis quæstio, in qua cuilibet intelligenti, veritas hujus sapientiæ manifestius illucescit. Quæritur igitur, utrum scilicet anima secundum suum affectum possit aspirando, vel desiderando moveri in Deum, sine aliqua cogitatione intellectus prævia, vel concomitante.

Augmenta partis negativæ. I Arg. Videtur quod semper sit necessarium præcogitare antequam per extensionem amoris affectus moveatur in C Deum. Primo auctoritatibus sic, quia dicitur in Psalmo: In meditatione Psal. 38 mea exardescit ignis: ergo primo oportet quod mens præmeditetur cogitando, antequam in ipsum dilectum igne amoris consurgendo per affectionem, affectus interius inardescat.

II. Arg. Item Augustinus. Invisa possumus diligere, incognita autem nequaquam: ergo primo oportet ratiocinando, vel intellectualiter cogitando cognoscere; antequam affectu amoris aliquod diligatur: cogitatio igitur affectionem amoris necessario præcedit.

III Arg. Hoc idem probatur rationibus, & primo ratione sumpta in divinis sic. Anima enim in Deum quem diligit, per amoris desiderium actualiter

ter se extendens, vocatur deifica, vel deificata in 7. de divinis nominibus: nam secundum quod possibile est creaturæ, per extensionem amoris. Trinitati superexcellentissime conformatur. Sed in Trinitate ita est, quod secundum ordinem naturæ primo est Pater, qui est summa potentia: secundo Filius, qui est Patris notitia, vel summa sapientia: tertio est Spiritus sanctus qui est verus amor. Ergo sic erit in anima, quæ per extensionem amoris secundum modum suæ parvitatis, ut possibile est, Trinitatem beatissimam nititur imitari, quod primo ibi erit, de ipso ad quem tendit aliqua cogitando, vel intelligendo notitia, antequam amoris desiderio in ipsum possit aspirando consurgere, ergo cogitando cognoscere, semper præcedit affectionem amoris.

IV Arg. Item secundum quod dicit beatus Dionysius, Ecclesia militans imitatur, secundum quod possibile est, Ecclesiam triumphantem: ergo anima fidelis volens per amorem consurgere gradatim, secundum quod est in ordinibus Angelorum, consurgit, & maxime mentes amantium ultimæ hierarchiæ comparantur, in qua sunt tres ordines, scilicet Throni, Cherubim, & Seraphim. Igitur necessarium est in anima consurgere actualiter volente quod tres proprietates, vel officia istorum trium ordinum imitetur. Primo quod sit Thronus, id est, quod cetera scilicet mundanos honores, carnales affectiones, terrenas delicias, ut solus Deus jam sede præparata in ipsa resideat, penitus derelinquat. Secundo quod sit Cherubin, quod intelligitur plenitudo scientiæ, & hoc fit mediante lumine divinitus immisso, quo mediante mens supra intellectualiter cogitando, secundum humanam intelligentiam, divina cognoscit, & cælestia apprehendit. Postea oportet quod sit Seraphim, qui est ordo supremus, idest quod in illum quem jam mens cherubica cognovit, postea affectus ipsum solum desiderando non aliud, per affectiones flammigeras inardescat, tunc est Seraphim qui interpretatur ardens. Cum enim Cherubim, cui appropriatur cogitantis cognitio, ordinate præcedat Seraphim, qui interpretatur ardor amoris: igitur sic erit in anima, quæ hoc triplex officium Angelorum nititur imitari, quod per cogitationem cognoscere præcedit actualiter ardere, ut sine cogitatione prævia nullatenus consurgat amoris affectio.

Item anima per amorem consurgens, nititur illis beatis mentibus sanctorum, qui contemplantur Deum, facie ad faciem conformari. Sed illis illic primo est videre quam amore inhærere; quia nisi illam indicibilem plenitudinem intelligendo cognoscerent, nullatenus ipsi ignitis affectionibus, in quarum delectatione beatitudo completur, inavertibiliter adhærerent. Ideo nisi nobis prius esset cogitatio, seu cognitio quam affectio amoris, jam non conformaremur mentibus sanctorum in gloria: quia sic vident divinam pulchritudinem, ut in ipsa per amorem supra omnem intelligentiam interius affectionibus delectentur. In his ergo intelligere præcedit amare. V Arg.

B

Item secundum quod anima in suis potentiis ordinatur, sic eodem modo naturaliter ordinate videtur moveri. Sed ego video quod a sua primordiali creatione anima tres habet potentias naturaliter distinctas, scilicet memoriam, intelligentiam, & voluntatem. Memoria nihil aliud est in nobis, quam intentio divinæ similitudinis, Intelligentia est in nobis illud, mediante quo naturaliter non investigando, nec ratiocinando, quælibet anima suum Creatorem cognoscit. Voluntas est illa potentia, per quam anima suum Creatorem diligit, & in ipsum naturaliter tendit, & ex isto ultimo est ratio, quare affectus humanus non potest satiari ad plenum terrenis divitiis, & honoribus, cum in solum Deum tendat, ut in ipso finaliter conquiescat. Cum igitur potentia intelligentiæ in qua est cogitatio, præcedit potentiam voluntatis naturaliter, in qua est ardor, vel amoris affectio: igitur motus intelligentiæ, qui est cogitare, præcedit motum voluntatis, qui est amare: nullus igitur intellectus sine cogitatione prævia poterit amoris affectione consurgere quantumcumque ignitis affectio- VI Arg.

C

ctio.

ctionibus, ut divinitus elevetur. A moveatur in Deum, & primo auctoritate magni hierarchæ Dionyſii in principio myſticæ Theologiæ dicentis ad Timotheum ſic. Tu autem amice Timothee circa myſticas viſiones forti contritione ſenſus derelinque, & intellectuales operationes, & omnia ſenſibilia, & intelligibilia, & omnia exiſtentia & non exiſtentia, & ſicut poſſibile eſt ignote conſurge ad ejus unitionem, quæ eſt ſuper omnem ſubſtantiam, & cognitionem, &c. Cum igitur ſecundum hoc, in conſurrectione amoris myſtica, oportet derelinquere omnem intellectualem operationem, vel cognitionem, & ſolum ſecundum unitionem amoris affectuoſi conſurgere, quæ eſt ſuper omnem intellectum, & cognitionem: igitur ſine cogitatione prævia vere amans amoris affectione conſurgit.

In tertia translatione Dionyſii dicitur in Myſtica Theologia, per unitionem dilectionis, quæ eſt affectiva veræ cognitionis, unitur Deo intellectualiter ignota cognitione multo nobiliori, quam ſit cogitatio intellectualis, & in eo quod cogitationem intellectualem derelinquit, ſuper intellectum, & mentem Deum cognoſcit, &c. Cum igitur, ut ibidem dicitur, Deus non poſſit cognoſci per intellectualem cogitationem, cognoſcitur veriſſime per tactum amoris. Igitur ut plane dicitur, neceſſe eſt omnem intellectum derelinquere, & ſolum per C amoris affectum in Deum conſurgere.

Item dicitur in 7. de divinis nominibus, oportet autem videre, noſtram mentem habere virtutem ad intelligendum, per quam intelligenda inſpicit, unitionem autem excedentem naturam mentis, per quam conjungitur ad ea quæ ſunt ſupra ipſam: ſecundum hanc igitur divina oportet intelligere, non ſecundum nos, ſed nos totos, totos ipſis ſtatutos, & totos deificos, &c. Igitur licet in humanis primo oporteat intelligere quam affici: in vera tamen, & experimentali cognitione divinorum, oportet primum ſentire per amorem, quam ipſum Deum qui ſentitur intelligendo cogitare. Ergo oportet conſurgere per amorem, ut ex iſto ſtatu cognitionis in ipſa mente vera cognitio re-

VII Arg. Item hoc idem videtur in apprehenſiva, & in motiva ſenſibili. Nam primo neceſſarium eſt, ut illud ad quod imaginarie diligendum moveor, quod illud antea ſenſibiliter præcognoſcam: ante igitur oportet me comprehendere oculo exteriori, vel alio ſenſu aliquod delectabile, quam in ipſo delecter, ut illud habendum deſiderem. Igitur ſic erit in cognitiva, & motiva ratione ſuperiorum, quod Deum ſive aliquod aliud delectabile anterius cogitem, quam ad ipſum poſſim interius affectionibus aſpirare, vel in ipſo aliquatenus delectari, ergo præcogitare ſemper præcedit amore conſurgere.

VIII Arg. Item ſecundum quod dicit beatus B Dionyſius in principio Myſticæ Theologiæ, in conſurrectione amoris oportet omnem intellectum derelinquere, & cogitationem de creaturis ſenſibilibus, & etiam tam de Deo, quam de Angelis: ſed illud ponere videtur ſtultiſſimum. Quid enim faciat animus, ſi non poterit cogitare de Deo, vel Trinitate, vel Angelis? Videtur etiam tunc eſſe in nube, vel in mari, quaſi cum ſemper cognitio intellectus ipſum amorem dirigat: aliter enim ſapientia myſtica non videtur ſapientia, ſed abuſio, vel ſtultitia.

IX Arg. Item omne illud quod apprehenditur, apprehenditur ſub aliqua intentione entis, ſcilicet aut ut verum, aut ut bonum; ergo Deus quoquomodo apprehendatur apprehendetur ſub ratione entis, aut ut eſt ſumma unitas, aut ut eſt ſumma veritas, aut etiam ut eſt ſumma bonitas. Cum igitur nullo iſtorum modorum poſſit apprehendi niſi per cognitionem, nam ſi apprehenderem ut unum, oporteret me cogitare de unitate: & ſi verum de veritate, ſi ut bonum de bonitate. Igitur cum amoris apprehenſio apprehendat Deum, inquantum eſt bonum, oportet neceſſario, ut prius ibi ſit cogitatio prævia de ipſa bonitate, quam in ipſum actualiter per amoris affectionem moveri: ergo, &c.

Argumenta in oppoſitum. Contra: Videtur, quod ſine cogitatione prævia, vel concomitante affectus per amorem diſpoſitus libere

relinquatur, nam illud ſcilicet de divinis quod experimentaliter ſentit affectus, vere etiam intelligit intellectus.

Item in eodem capitulo dicitur de myſtica ſapientia ſic: Hanc igitur irrationabilem, ſtultam, & amentem ſapientiam excedenter laudantes dicimus, quod eſt omnis mentis, & rationis, & omnis ſapientiæ, & prudentiæ cauſa, & in ipſa eſt omne conſilium, & ab ipſa omnis cognitio, & prudentia, & in ipſa theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi, &c. Cum igitur ipſam irrationabilem vocet, non ergo per rationum inveſtigationem procedit, & cum ipſam ſtultam appellet, non procedit, ſicut alia ſcholaſtica ſcientia; nam ordinate procedendo, primo cognoſcimus omne illud quod diligimus. Si ergo Myſtica Theologia primo per rationes cogitando, vel meditando procederet, ſicut videmus in aliis, non ſtulta a beato Dionyſio vocaretur, nec amens, ideſt, ſine mente, nam ſine omni mentali cogitatione, vel meditatione affectus amoris accenditur. Igitur ex affectu amoris relinquitur in mente cognitio, non econverſo, &c.

Pſal. 33 Item Pſalmiſta: Guſtate & videte, &c. Cum igitur guſtare affectum reſpiciat amoris, videre autem intellectus cogitationem, vel meditationem; ergo primo oportet motu amoris conſurgere, quam occultiſſimum Deum intellectualiter cogitando cognoſcere. Nam hæc eſt regula generalis in myſtica Theologia, quod primo oportet habere practicam, quam theoricam, id eſt, uſum exercitii in corde, quam ipſius rei, vel eorum quæ dicuntur habere notitiam.

Item illud idem apparet auctoritate commentatoris Vercellenſis ſuper myſticam Theologiam dicentis. Iſtud ſapientiæ negotium ſenſus, imaginationis, rationis, intellectus, tam practici, quam theorici uſus & officia ſuſpendit, & excludit omnem intellectum, & omne intelligibile, & ens, & unum, & verum, & tranſcendit ſpeculum, & ænigma, & ipſi divino ſpiritui apicem affectionis principalis divina dignatione unit, &c. Igitur non requiritur in myſtica affectione

A aliqua cogitatio, vel cognitio intellectus.

Item hoc idem probatur per rationem in divinis ſumptam, quia mens ratione perficitur, ſecundum quod gradatim aſcendendo ordinate ad divina conſurgit: ſed ego video, quod in ipſa divinitate ſunt tres perſonæ, ſcilicet Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus. Pater eſt ſumma potentia, Filius ſumma ſapientia, Spiritus ſanctus amor connectens. Sed Spiritus ſanctus qui eſt verus amor ſecundum naturam, & etiam ſecundum noſtram intelligentiam, non ſecundum tempus eſt ultima perſona in divinis. Nam primo eſt intelligere Patrem generantem, ſecundo Filium genitum,

B tertio Spiritum ſanctum procedentem ab utroque: ultimus ergo, & nobis propinquior eſt Spiritus ſanctus. Cum ergo anima gradatim aſcendendo ordinate proficiat, oportet quod habeat primo amorem, qui appropriatur Spiritui ſancto, qui Spiritus ſanctus nobis eſt affinior, antequam habeat intelligentiam cogitando, vel etiam ſapientiam quæ appropriatur Filio. Amoris igitur affectio præcedit cognoſcere, & non econverſo.

Item anima ſecundum quod a Deo fonte totius beatitudinis recipit influentiam, ad inſtar Eccleſiæ triumphantis perficitur, ſed conſtat ſecundum Dionyſium quod ordo Seraphim qui interpretatur ardens, primo ube-

C rius, & perfectius recipit influentiam a Deo quam ordo Cherubim qui interpretatur plenitudo ſcientiæ: ergo affectus per ardorem amoris qui reſpondet Seraphim, primo & principaliter afficitur, & movetur in Deum, quam intellectus illud quod affectus deſiderat cogitando intelligit, quod intelligere reſpondit Cherubim. Ergo primo affectus movetur in Deum ſine cogitatione prævia intellectus, ſed potius ipſum ſequitur.

Item Spiritus rationalis recipit a Deo influentiam primo & principaliter, inquantum ipſi eſt affinior. Sed affectus maxime per amorem diſpoſitus eſt ſupremus in rationali ſpiritu, & per conſequens ſpiritui increato propinquior: igitur tangitur apex affectus a Deo per immiſſionem ignis amo-

amoris in spiritu tamquam Deo propinquior, antequam habeat ipsum apprehendere intellectus, qui est potentia, multo plus affectu a Creatore supremo distantior. Igitur semper movetur primo affectus in Deum quam intellectus cogitando intelligat.

Item cum Deus quasi gradibus infinitis distet a qualibet creatura, ad hoc quod ipse in ista miseria aliquantum cognoscatur, oportet animam sic appropinquare eidem, ut quoquomodo attingatur ab ipsa. Cum ergo solus amor faciat animam appropinquare ad Deum per sui extensionem: igitur inquantum mens amat attentius, intantum fonti luminis appropinquat, & per consequens inquantum propinquior est fonti luminis per amorem, intantum plus intellectus illuminatur ab eo per cognitionem: primo igitur in divinis est ardendo amare, quam intelligendo cognoscere.

Solutio quæstionis

Solutio. Dicendum secundum beatum Dionysium in principio Mysticæ Theologiæ. Sapientia ista dicitur solum Christianorum: unde fidei cognitionem supponit, & charitatis fundamentum. Unde nullus mortalis quantumcumque sit philosophus, vel sciens, hanc sapientiam quæ est in supremo affectu, mentis humanæ facultatem transcendens, nec potuit, nec poterit apprehendere rationum investigatione, vel intelligentiæ exercitio, sed solis filiis a solo Patre æterno consolationem expectantibus, paterno etiam affectu misericorditer referatur, & ideo Mystica, id est, clausa vel occulta dicitur, quia a paucis cognita.

Unde notandum, quod duplex est modus apprehendendi, secundum duplicem naturalem potentiam pertingendi ad Deum: nam quælibet anima habet potentiam intelligendi, & hæc est potentia intellectus, & potentiam amandi, quæ affectus dicitur, quibus Deum apprehendimus, qui est summa veritas, & summa bonitas. Unde intellectu apprehendimus veritatem, & affectu attingimus bonitatem. Secundum hæc duo est duplex via excellentiæ. Una quæ dicitur contemplatio, & hæc figuratur per Rachelem, quæ dicitur venusta aspectu, quando mens scilicet lumine desuper infuso divinitus, habet meditando, vel cogitando solum cœlestia contemplari. Alia est in affectu, & hæc dicitur ardor amoris, quando scilicet igne Spiritus sancti desuper misso anima flammigeris affectionibus ad solum Deum aspirans, ipsum solum desiderat, ut sibi per strictiorem amorem intimius uniatur, & hæc dicitur optima portio Mariæ, quæ ardebat desiderio, ut dicitur in Joanne. Unde Joan. 20 sicut novum testamentum præstantius est veteri: sic via amoris sive perfectionis, quæ est in ardore amoris, quæ est designata per Mariam, est nobilior omni meditatione, vel contentione intellectuali, quæ designatur per Rachelem.

Sed notandum, quod ad hoc quod veritas efficacius videatur, quod duplex est contemplatio in intellectu: similiter, & ardor amoris dupliciter acquiritur in affectu. Quædam enim est meditatio, vel contemplatio ab inferioribus ad superiora, quædam e converso, scilicet descendens a superioribus ad inferiora. De prima determinat Richardus de sancto Victore in arca mystica, ostendens per quadraginta duas meditationes, vel considerationes in creaturis, quomodo mens lumine intelligentiæ decorata ad cognitionem summi Creatoris debet attingere, & sicut Israeliticus populus pervenit ab Ægypto per quadraginta duas mansiones ad terram promissionis; sic anima fidelis per illas quadraginta duas considerationes, in sex gradibus ordinatas usque ad cognitionem summæ veritatis attingit, omni rationali spiritui adoptatam.

Alia vero contemplatio est e converso procedens; nam mens lumine desuper immisso, secundum regulas veritatis, & rationes æternas, quas secundum divinas illuminationes in se ipsa percipit meditando, de inferioribus creaturis judicat, & secundum quod ampliori lumine anima desuper irradiando infunditur, sic in tanto infallibilius, secundum illas causas, & rationes quæ sunt idem quod Deus, a quo omnis creatura exemplata, &

ideata

ideata primordialiter exivit, veritatem in creaturis, & in omnibus affectibus multo melius quam ratiocinando animus perscrutatur. Non tamen intelligendum est, quin ista contemplatio in affectione terminetur, aliter nulla esset, de istis vero nihil ad præsens. Multo enim excellentior, & multo amabilior, & ad obtinendum facilior est ardor amoris. Sed ad istum ardorem amoris est duplex modus attingendi, unus scholasticus, & communis; alius mysticus & secretus. Primus enim est per modum inquisitionis, & elevationis, & incipitur ab inferioribus usque ad summum per exercitium diuturnius ascendendo. Verbi gratia: modus enim amandi Deum per meditationem prævia iste est.

Modus amandi Dei per meditationem.

Primo enim fidelis discipulus sensu exteriori, sive oculo conspicit creaturas exteriores, deinde etiam aliquantulum ascendendo, quod jam percipit oculo exteriori, in imaginatione repositum conservat: deinde magis elevando, ratiocinando, & conferendo, una causa creatrix omnium necessaria invenitur, & sic pervenerunt philosophi ad cognitionem Dei. Nam ipsi videntes tantam creaturarum magnitudinem, tam decoram ordinationem, tantam utilitatem earumdem, per hoc ipsi, & quilibet alius unum Creatorem potentissimum, sapientissimum, optimum infallibiliter cognoverunt, & hoc per potentiam animæ superiorem sensu exteriori, & imaginatione, quæ ratio nuncupatur. Deinde ex ista consideratione creaturarum, quidam habitus per prædicta in intellectu relinquitur, ubi primordiale fundamentum creaturarum relinquitur, & esse non tantum per conspectionem creaturarum, sed per irradiationem, & illuminationem immissam, quodammodo mens a Deo ad contemplanda divina præclarius elevatur, & hæc potentia vocatur intellectiva, sive intellectus, quæ solum in meditatione pura consistit,

Ultimo omnis meditatio vel contemplatio, sine affectione amoris subsequente parum prodest, aut nihil. Unde dicit Augustinus quod licet semper volitando cogitare, & amando inhærere, ut semper cognitio vel meditatio præcedat affectionem amoris, secundo etiam anima fidelis sine omnibus aliis creaturis, per solam cognitionem immissam a Deo, in ipso afficitur.

Alius autem modus consurgendi in Deum est multo his omnibus nobilior, prædictis etiam ad habendum facilior, & hæc est sapientia unitiva, quæ est in amoris desiderio per affectiones flammigeras superius aspirando, quæ diffinitur a beato Dionysio libro septimo de divinis nominibus sic; Sapientia est divinissima Dei cognitio per ignorantiam cognita, secundum unitionem super mentem, quando mens ab omnibus aliis recedens, postea etiam seipsam dimittens, unita est supersplendentibus radiis inscrutabili,& profundo sapientiæ illuminata. Unde in hac sapientia, secundum quod dicitur in principio Mysticæ Theologiæ, sic sensus, & sensibilia derelinque, intelligibilia, & non intelligibilia, &c. Unde ista sapientia sine omni investigatione, vel meditatione prævia, amantis affectum sursum trahit. Unde non ibi oportet cogitare, nec de creaturis, nec de Angelis, nec de Trinitate; quia hæc sapientia non per meditationem præviam, sed per affectus desiderium habet aspirando consurgere.

Sed notandum, quod ista sapientia alio modo intelligitur in proficientibus, aliter in perfectis. Proficientes enim necesse habent se purgare per viam quæ dicta est, scilicet per humilitatem, & cognitionem, & illuminationem per modum orationis, & postea aliquantulum cogitando ipsi Deo desuper inflammanti occurrere, non tamen meditando de Deo, vel Angelis, ut dictum est: sed consurgendo secundum illam viam quæ immediate sequitur viam purgativam, in expositione minori, de *Pater noster*, quæ est oratio in spiritu, & veritate. Sed postquam affectus se exercendo diuturnius, vel cogitando secundum quod ibi dicitur, diligentius se erexerit, tunc dimittitur omnis cogitatio, vel meditatio, & solum per amoris desiderium quotiescumque vult, vel de die, vel de nocte, intus vel extra, ad

ad unitionem ipſius dilecti ſolum aſpirans, animus conſurgentis ſe erigit, & ibi amoris affectio præcedit cogitationem; nam illud quod ſentit affectus, vere intelligit intellectus, & ſicut dictum eſt de contemplatione, quod duplex eſt, una quæ aſcendit, alia quæ deſcendit; ſic in affectione amoris; nam ſecundum viam ſcholaſticam quæ dicta eſt, aſcenditur ab inferioribus creaturis uſque ad affectum amoris: in ſapientia autem myſtica contrarium eſt: nam ille verus amor qui eſt Spiritus ſanctus, tertia perſona in divinis, ultima reſpectu ordinis perſonarum, nobis eſt propinquior, & prima in conſurrectione affectiva in Deum. Unde ipſe Spiritus ſanctus per ignem amoris tangit, & inflammat ſupremum affectivæ apicem, & indicibiliter ſine omni cogitatione, vel rationis diſcretione ad ſe trahit. Unde ſicut lapis ſuo pondere trahitur, & fertur naturaliter ad ſuum centrum inferius, ſic apex affectus ſuo pondere, & directione immediate, & ſine obliqua obliquatione abſque omni prævia, vel concomitante cogitatione: ſurſum fertur in Deum. Unde illa potentia quæ eſt affectus, & ſupremum in ſpiritu hominis, Spiritui ſancto immediate amoris vinculo eſt unibilis. Et hæc potentia, ut eſt ſupremum in ſpiritu, quaſi ab omnibus ignoratur, niſi ab illis in quibus ab igne Sancti Spiritus mediate affectus tangitur, & movetur. Unde Dionyſius hanc virtutem vocat immediate motam a Spiritu ſancto, & ſecundum iſtam procedit tota ipſa Myſtica Theologia, & dicit ſic: Eſt & nunc nobis lex prædefinita, veritatem de Deo docens nos aſſeverare, non in perſuaſibilibus ſummæ ſapientiæ verbis, ſed in demoſtratione a ſpiritu more theoricarum virtutum, ſecundum quam ineffabiliter ignite, ineffabiliter, & ignote conjungimur, ſecundum meliorem noſtræ intellectualis virtutis, & operationis unionem, &c. Unde ſecundum iſtam virtutem motam a Spiritu ſancto, immediate eſt multo major de Deo

A cognitio, quam per omnem intellectum, vel rationem inveſtigando. Unde primum tangitur ſupremus apex affectus, ſecundum quem movetur per ardorem in Deum, & ex iſto contractu relinquitur in mente veriſſima cognitio intellectus, nam illud ſolum quod ſentit de divinis, veriſſime apprehendit intellectus, ut dicitur in fine principii Myſticæ Theologiæ: ſic: Per unitionem dilectionis quæ eſt affectiva veræ cognitionis, unitur Deo intellectualiter ignoto, &c. Ex qua etiam unitione ingenium ad inveſtiganda occulta mirabiliter clareſcit, per hanc etiam imaginaria, & phantaſtica dirumpuntur, per hanc etiam

B ſenſuum exteriorum inordinatio quaſi quodam retinaculo interiori refrenatur, uſque etiam ad carnis ſenſualitatem, corruptionem corporum peſtiferorum mortificando affectus ibi, ignite affectus redundat: nam quanto mens plus aſpirando erigitur, tanto plus debilitatur ipſius carnis male inflammantis corruptio. Per hoc pro magna parte ſcholaſtici, & myſtici doctoris diverſitas patet: nam ſecundum diverſos intellectus utriuſque procedunt argumenta.

Nunc reſpondendum eſt ad rationes prius factas. Ad primum dicendum, quod illud: In meditatione mea exardeſcet ignis, &c. intelligitur in proficientibus, quia in Ad. I.

C talibus nondum adhuc ardor amoris abundat, propter hoc oportet, quod aliquantulum affectus meditando ſecundum illam viam, quæ dicta eſt in expoſitione minori Dominicæ orationis, non autem cogitando de Angelis, de ſupercœleſtibus, de Deo, vel de Trinitate efficacius excitetur, quod tamen in tertio ſtatu in via unitivi amoris perfecto jam excitato cogitatio prævia dimittit. Sicut videmus in pontibus, quod in pontis ædificatione ligna lapidibus ſupponuntur, poſtea jam conſtructo ædificio, muri lapidei firmitate perfecta cuncta ligna amoventur: quia ſine ipſorum obſequio ſtructura muri lapidei poteſt perſtare immobilis. Sic etiam hic in proficientibus cogitatio

prædicto modo præmittitur, deinde sequitur affectio amoris, qua perfectione obtenta totius cogitationis, vel meditationis prævię, vel comitantis obsequium, ut supradictum est, amovetur.

Ad. II Ad secundum dicendum quod illud bene concedimus: Invisa possumus diligere, incognita nequaquam: nam sapientia mystica supponit cogitationem Dei. Unde in principio Mysticæ Theologiæ vocatur sapientia Christianorum. Vel aliter, quia duplex est cognitio, una præcedit amoris affectum. In primo enim affectu vel processu secundum viam scholasticam communem, est ibi primo cognitio per creaturas de Deo, vel per intellectum antequam in ipso amoris affectio accendatur, & secundum hoc illud Augustini intelligitur. Sed in processu mystico secundum Dionysium amoris affectus intellectus cogitationem præcedit, ut dictum est, Psal. 38 & de utraque loquitur propheta David. Unde quantum ad primum dicit: in meditatione mea exardescit ignis. De alia; Accedite ad Psal. 33 eum, & illuminamini, scilicet per cognitionem veritatis, & ista cognitio est certior quam prima, & infallibilior. sicut multoties aliquid per aliqua signa quæ videntur in ipso, esse delectabile ad vescendum cognoscitur, ex qua cognitione ad hoc ut comedatur, appetitus videntis quam pluries inardescit: postea quando illud gustatur, amplior & certior cognitio ex ipso gustu relinquitur, quam illa esset quæ ipsum gustum præcesserat, sic & in his eodem modo intelligitur.

Ad. III. Ad tertium. In divinis, &c. Dicendum quod verum est secundum modum communem, & ipsa anima actualiter conscendente; secundum autem processum mysticum contrarium est, & sic procedit ista objectio alterius partis, quod patet in processu ipsorum argumentorum.

Ad. IV. Per hoc patet aliud de Cherubim, &, Seraphim, verum est quan- A tum ab infimis superius ascendendo, & sic cogitatio præcedit amorem, sicut Cherubim præcedit Seraphim: contrarium autem est descendendo, nam primo & principaliter recipit influentiam a Deo Seraphim quam Cherubim, & sic similiter descendendo, primo movetur affectus per amorem in Deum quam illud quod sentiat affectus, percipiat intellectus, & sic currit secunda pars contrariæ partis.

Ad quintum dicendum, quod non Ad. V. est simile de beatis, & viatoribus, nam beati ipsam claritatem lucis æternæ vident facie ad faciem, absque ulla admixtione phantastica, vel corporis corruptione, obtene- B brante caligine, vel medio contemplantes: & ideo est ibi summa ordinatio, quia nullum est ibi impedimentum, ideo primo naturaliter intellectus divinam pulchritudinem apprehendit, quam in ipsa affectus unioni indissolubili delectetur. In viatoribus licet ament existentes in corpore, tamen, sicut dicit philosophus, intellectus humanus est phantasiæ admixtus, ideo omne intelligibile, & maxime summum intelligibile, quod est Deus, ipse phantastice apprehendit, quod si etiam per amorem, & illuminationem, divinitus immissam, ab intellectu admixtio phantastica separetur, semper tamen intellectus quantumcum- C que cœlitus illuminetur, Deum modo finito, & limitato apprehendit, qui tamen immensus, & infinitus est; & ideo omnis intellectualis cogitatio semper est impura, & immunda. Et ideo in præsenti si vera sit consurrectio mystica, jubet ipsam Dionysius ab amoris affectu Cant. 5 totaliter sequestrari, & per solum ardoris amorem consurgere, quia & si totus sit desiderabilis, sicut in canticis dicitur, non tamen totus comprehensibilis, nec in præsenti, nec in futuro. Et inquantum efficacius in ipsa consurrectione omnis intellectiva cognitio rescinditur, in tantum ardoris affectu veluti liber supernatans, citius quod desiderat, apprehendit. Et hoc summe cavendum est

est, ut nulla cognitio intellectualis A se amoris unitivi consurrectione admisceat.

Ad. VI. Ad. VII. Ad sextum dicendum est, quod solutum est secundum duplicem modum consurgendi per amorem, ut dictum est, neque de Trinitate, neque de Angelis. Per illud idem solvitur septimum.

Ad VIII. Ad octavum dicendum est, quod licet modus consurgendi mystice stultus, & irrationabilis ignorantibus hanc sapientiam videatur, tamen sapientissime, & mira procedit ordinatione, nam solo pondere, & discretione amoris affectus verius, & certius, & infallibilius in ipsum quem diligit, fertur, quam oculus corporalis aliquod sensibile videat, B vel intellectus possit de Deo per cogitationem aliquam apprehendere veritatem.

Si quæritur, quid igitur cogitabo, cum de Deo cogitare non debeam, nec de Angelis? dicendum, quod solum aspirat, & cogitabit. Unde tunc sine aliqua cogitatione de Deo, vel de aliis, si mens secundum viam purgativam est aliquatenus præparata, si nesciret alia dicere nisi hoc modo consurgere, dicens sic; O Domine quando te diligam? quando te constringam? si hoc sæpissime frequentaret, citius se sciret experimentaliter inflammati, quam si de secretissimis cœlestibus, & æterna generatione, vel C processione millies cogitaret. Unde ista est optima stultitia, de qua *Dion. l. de Mystica Theol. c. 2* dicit beatus Dionysius sic: Hanc igitur stultam & irrationabilem, & amentem sapientiam excedenter laudantes dicimus, quod omnis est mentis & rationis, & prudentiæ causa, sicut dictum est superius in opponendo.

Ad. IX. Ad nonum dicendum, quod Deus secundum consurrectionem illius sapientiæ apprehenditur per modum entis, nec ut unum, nec ut verum, nec ut bonum. Sed quando ista vis animæ suprema, quæ est apex affectus, tangitur ab igne amoris, illo motu & tactu scintillat affectus aspirando in Deum. Id eo B. Dionysius istos doctores scholasticos & speculativos confutat: qui omnia se scire existimant, cum tamen de vera sapientia, qua mens ad Deum trahitur, parum aut nihil, nisi forte conjecturando, vel opinando cognoscant, & talibus non debere ullatenus istam veram sapientiam propalari, ad Timotheum *Dion. ubi sup. prox. cap. 1* scribens, dicit sic: Vide autem nequis indoctorum ista audiat, indoctus dico, qui existentibus sunt firmati, &c. & in tales irridens, sic infert statim post; qui sua æstimatione credunt divina percipere ingenio, vel scientiæ plenitudine. Sic indoctos autem dico, &c. post vere putantes ea quæ secundum ipsos de cognitione scire eum qui ponit tenebras latibulum suum, &c. Et hoc est, quia ista cognitio est totaliter supra mentem, & ubi omnis intellectus deficit, qui non apprehendit nisi sub ratione veri vel boni: Mystica vero Theologia, per apicem affectionis docet discipulos veritatis consurgere per amorem, immo quod plus est, numquam actualiter mens posset istis motibus consurgere, si aliquid cogitaret consurgens, immo miserabiliter deprimeretur a sua elevatione affectio: sed potius intellectivam quasi pedissequam subtractam relinquit inferius, & sine sui obsequio ad dilecti unionem consurgit motibus sursum activis, ab ipsa eminentius elevata plus distat ab ea, quam ab ortu solis meridies, & hoc quotiescumque vult de die sive nocte, centies vel millesies, si corpus posset sustinere, & quod ita sit, exemplo materiali ad præsens utar, ut valeas intelligere. Considero motum lapidis suo pondere naturaliter descendentis ad centrum. Sic per pondus amoris affectus dispositus in Deum sine omni cogitatione, vel deliberatione consurgit, veluti in suum centrum se extendens, & motibus istis se elevat in continuo desiderio, cujus complementum, & intuitus quietem in æterna beatitudine obtinebit, nisi quandoque ad modicum temporis, sicut est in raptu, divina sublevatione supra seipsum

non natura, ſed gratia ſublimetur. Sed ſi hoc non poteſt percipere doctor ſpeculativus, vel ſcholaſticus diſcipulus, audiat ab Apoſtolo qui fuit principalis hierarcha ſapientiæ, quam nullus ſapientium Græcorum intelligere potuit, quoniam hæc ſapientia ſolum ſpirituali examinatione cognoſcitur. De qua loquitur Corinthiis dicens; Spiritus noſter ſpiritui divino unitus, ſentit quæ ſunt ejus, & hæc ſapientia eſt, quam inter perfectos loquebatur. Unde hoc eſt illud quod Dominus promiſit Apoſtolis, cum dixit; Induimini virtute ex alto. Luc. 24 Unde ſicut ſacerdos induit ſe a capite, ſic anima induitur a parte ſummi affectus. 1 Cor. 2 Unde primo tangitur igne Spiritus ſancti, quam aliqua cogitatio veniat. Patet ergo evidenter, quod anima vere amans, poteſt conſurgere in Deum per affectum accenſo amoris deſiderio, ſine aliqua cogitatione prævia, &c.

FINIS TOMI UNDECIMI.

SERIES OPUSCULORUM,

Quæ Tomo Decimo, & Undecimo continentur.

TOMO DECIMO

Sermones de Tempore.

TOMO UNDECIMO

INDEX
RERUM, ET VERBORUM,
Quæ Tomo Decimo, & Undecimo,
OPERUM S. BONAVENTURÆ CONTINENTUR.

A

Ap-

B

10

Cru-

Di-

E

F

G

Je

Lu.

invi-

Po-

Q

Quæ-

Scire

Spi-

T

Tra-

Finis indicis rerum & verborum, quæ Tomo decimo, & undecimo operum S. Bonaventuræ continentur.